

17

Kütüb-i Sitt

AKÇAĞ

Prof. Dr.
İBRAHİM CANAN

Kütüb-i Sitt

MUHTASARI
TERCÜME VE ŞERHİ

AKÇAĞ

AKÇAĞ YAYINLARI: 116

Hadis : 3/17

ISBN 975-338-054-2 (Takım)
ISBN 975-338-071-2 (17. CİLT)

Edtör : Ahmet Hikmet Ünalmış
Tashih : İsmail Karakaya, Ömer Parlak
Ahmet Tülek

© Bu eserin bütün yayın hakkı Akçağ A.Ş'ne aittir.

Baskı Yeri : Ankara 1995
Cilt : Balkan Cilt Sanayii
Film Montaj : Ekspres Basım Hizmetleri

Prof. Dr.
İBRAHİM CÂNAN

Kütüb-i Sitte

MUHTASARI
TERCÜME VE ŞERHİ

17. CİLT

Basım Yayım Pazarlama A.Ş.
Tuna Cad. No. 8/1 06420 Kızılay-Ankara
Tel: 0. (312) 432 17 98-433 86 51 Fax : 432 28 52

MESCIDLER VE CEMAATLER BÖLÜMÜ

★ ALLAH İÇİN MESCID BİNA ETMEK

6211 (۷۳۵) 224 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجَعْفَرِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَسَامَةَ بْنِ الْهَادِ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ سُرَّاقَةَ الْعَدَوِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ بَنَى مَسْجِداً يُذَكَّرُ فِيهِ اسْمُ اللَّهِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ».

في الزوائد: حديث عمر مرسل. فإن عثمان بن عبد الله بن سراقَةَ روى عن عمر بن الخطاب، وهو جده لأُمِّه، ولم يسمع منه، قاله المزي في التهذيب. ورواه ابن حبان في صحيحه بهذا الإسناد.

224. (735) (6211)- Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim: "Kim, içerisinde Allah'ın isminin zikredildiği bir mescid bina ederse Allah da onun için cennette bir ev bina eder."

6212 (۷۳۷) 225 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ ابْنِ لَهْيَعَةَ. حَدَّثَنِي أَبُو الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِداً مِنْ مَالِهِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ».

في الزوائد: إسناده حديث علي ضعيف. والوليد بن مسلم مدلس، وقد رواه بالعتنة. وشيخه ابن لهيعة ضعيف

225. (737) (6212)- Hz. Ali İbnu Ebi Talib radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, kendi malından Allah rızası için bir mescid bina ederse Allah da ona cennette bir ev bina eder."

6213 (۷۳۸) 226 حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ

إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَشِيطٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ التَّوْفَلِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ بَنَى مَسْجِداً لِلَّهِ كَمَفْخَصٍ قَطَاةٍ، أَوْ أَصْغَرَ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

226. (738) (6213)- Hz.Cabir İbnu Adillah radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim Allah için bağirtlak kuşu yuvası kadar veya daha küçük bir mescid bina etse, Allah onun için cennette bir ev bina eder."

NOT: Mescid yapmaya teşvik sadedinde gelen bu nevi hadisler daha önce açıklanmıştır.

★ MESCİD MÜTEVAZİ OLMALI

6214 (٧٤٠) 227 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ ثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُبَلِيُّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ بْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَرَأَيْكُمْ سَتَشْرُقُونَ مَسَاجِدَكُمْ بَعْدِي كَمَا شَرَفَتِ الْيَهُودُ كَنَائِسَهَا، وَكَمَا شَرَفَتِ النَّصَارَى بِيَعَمَهَا».

في الزوائد: إسناده ضعيف. فيه جبارة بن المغلس وهو كذاب وقد أخرجه أبو داود بسنده عن ابن عباس مرفوعاً بغير هذا السياق.

217. (740) (6214)- İbnu Abbâs radiyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Görüyorum ki, yahudilerin havralarını, hristiyanların da kiliselerini yükselttikleri gibi sizler de mescidlerinizi yükselteceksiniz."

6215 (٧٤١) 228 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ ثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا سَاءَ عَمَلُ قَوْمٍ قَطُّ إِلَّا زَخَرُوا مَسَاجِدَهُمْ».

في الزوائد: في إسناده أبو إسحاق، كان يذلس. وجبارة كذاب.

228. (741) (6215)- Ömer İbnu'l-Hatâb radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ameli bozulan her kavim mescidlerini süslemeye yönelmiştir."

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın inşa ettirdiği mescidler sade ve mütevazidir. Mescidler sonradan büyümüş ve tezyine boğulmuştur. Alimler, hadislerden hareketle sadeliğin esas olduğunda ısrar etmiştir. Ancak zamanla bazı şartlar altında tezyin edilebileceğine fetva verildiğini daha önce açıkladık.

★ MESİD NEREYE YAPILMALI

6216 (۷۴۴) 229 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ. ثنا مُوسَى بْنُ أُعَيْنٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ. وَسُئِلَ عَنِ الْحِيطَانِ تُلْقَى فِيهَا الْعِدْرَاتُ. فَقَالَ «إِذَا سُقِيَتْ مَرَارًا فَصَلُّوا فِيهَا». يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فِي الزَّوَالِدِ: إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ. فِيهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ. كَانَ يَدْلِسُ. وَقَدْ رَوَاهُ بِالْعِنْعَةِ.

229. (744) (6216)- *Ibnu Ömer* radiyallahu anhumâ'dan anlatıldığına göre, "Kendisine, insan tersinin atıldığı bahçelerde namaz kılmanın hükmünden sorulduğu zaman, *Resûlullah*'a ref'ederek, şu cevabı vermiştir: "Eğer bahçe birçok defalar sulanmış (pislik eseri kalmamış) ise orada namaz kılabilirsiniz."

★ MESİDDE MEKRUH İŞLER

6217 (۷۴۸) 230 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ دِينَارٍ الْحُمْصِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَمِيرٍ. ثنا زَيْدُ بْنُ جَبْرِ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «حَصَالُ لَا تَتَّبِعِي فِي الْمَسْجِدِ: لَا يَتَّخَذُ طَرِيقًا. وَلَا يُشْهَرُ فِيهِ سِلَاحٌ. وَلَا يُنْبَضُ فِيهِ بِقَوْسٍ. وَلَا يُنْشَرُ فِيهِ تَبَلٌّ. وَلَا يُمْرُ فِيهِ بِلَحْمٍ نِيءٍ. وَلَا يُضْرَبُ فِيهِ حَدٌّ. وَلَا يُقْتَصُّ فِيهِ مِنْ أَحَدٍ. وَلَا يَتَّخَذُ سَوْقًا».

فِي الزَّوَالِدِ: إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ لِاتِّفَاقِهِمْ عَلَى ضَعْفِ زَيْدِ بْنِ جَبْرِ. قَالَ ابْنُ عَبْدِ الرِّ: أَجْمَعُوا عَلَى أَنَّهُ ضَعِيفٌ

230. (748) (6217)- Yine *Ibnu Ömer* radiyallahu anhu anlatıyor: "*Resûlullah* aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bazı şeyler vardır, mescidde yapılması uygun değildir: "Mescid (yanlardan iki kapılı ise gel-geç için) yol olarak kullanılamaz, orada silah kılıfsız taşınmaz, yaya giriş takılmaz, ok saçılmaz, çiğ et geçirilmez, had tatbik edilmez, kimseye kısas vurulmaz, alış-veriş mahalli de yapılmaz."

6218 (750) 231 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ السُّلَمِيُّ. ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ.

ثَنَا الْحَرِثُ بْنُ نَبْهَانَ حَدَّثَنَا عُثْبَةُ بْنُ يَظْطَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «جَنَّبُوا مَسَاجِدَكُمْ صِبْيَانَكُمْ وَمَجَانِينَكُمْ وَشِرَارَكُمْ وَبَيْعَكُمْ وَخُصُومَاتِكُمْ وَرَفَعَ أَصْوَاتِكُمْ وَإِقَامَةَ حُدُودِكُمْ وَسَلَّ سَبُوفَكُمْ. وَاتَّخِذُوا عَلَى أَبْوَابِهَا الْمَطَاهِرَ. وَجَمَرُوهَا فِي الْجُمُعِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. فإن الحارث بن نبهان متفق على ضعفه.

231. (750) (6218)- Vâsile Ibnu'l-Eskâ' radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mescidlerinizi çocuklarınızdan, delilerinizden, alış-verişlerinizden, davalarınızın ikamesinden, sesinizi yükseltmekten, hadlerinizin icrasından, kılıçlarınızı kınlarından sıyırmaktan uzak tutun. Mescidlerin kapılarının yakınlarında abdest yerleri yapın. Mescidlerinizi, cuma günü buhurlayarak güzel kokulu kılın."

AÇIKLAMA:

Çocuğun mescide sokulması meselesinde ihtilaf edilmiştir. Bu mevzu üzerine başka rivayetler de mevcuttur. Hanefilere göre, çocuk mümeyyiz olmasa bile talim maksadı ile mescide gelmesinde bir mahzur yoktur. Şâfiilere göre deli ve çocuk mescidi kirletmeyecek ise girebilir, aksi taktirde haramdır. Malikilere göre, deli ve çocuk mescidi kirletecek veya orada yaramazlık yapacak ise haramdır, aksi taktirde caizdir. Hanbelîler, talim gayesi yoksa, çocukların ve delilerin mescide girmesinin mekruh olduğuna hükmetmiştir.

Mezhepler, mescide yüksek ses çıkarmayı hoş karşılamamıştır. Namaz kılanları rahatsız edecek derecede yüksek ses, zikir, ibadet ve talim-i ilim gibi meşru ameller sırasında bile çıkmış olsa, yine de caiz bulunmamıştır. Aksi taktirde mübah sebeplerle ses çıkarılmasını, alimler çoğunlukla caiz addetmişlerdir.

★ MAHALLELERDE MESCİD

6219 (756) 232 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَوْنٍ،

عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ الْمُثَنِّ بْنِ الْجَارُودِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: صَنَعَ بَعْضُ غُمُومِي لِلنَّبِيِّ ﷺ طَعَامًا. فَقَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنِّي أَحِبُّ أَنْ تَأْكُلَ فِي بَيْتِي وَتُصَلِّيَ فِيهِ. قَالَ، فَأَتَاهُ. وَفِي الْبَيْتِ فَحْلٌ مِنْ هَذِهِ الْفُحُولِ.

فَأَمَرَ بِتَاجِيَةٍ مِنْهُ، فَكَسَسَ وَرُوشَ فَصَلَّى وَصَلَّيْنَا مَعَهُ.
قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ مَاجَةَ: الْفَحْلُ هُوَ الْحَصِيرُ الَّذِي قَدْ اسْوَدَّ.
في الزوائد: إسناده حسن، وله أصل في الصحيح.

232. (756) (6219)- Hz. Enes İbnu Malik radiyallahu anı anlatıyor: "Amcalarım-
rımdan biri, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için yemek hazırladı. Gelip
Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Evinde yemek yemenizi ve orada bir na-
maz kılmanızı arzu ediyorum" dedi. (Aleyhissalâtu vesselâm davete icabet ede-
rek) evine geldi. Evinde şu hasırlardan biri vardı. Hasırın bir köşesinin namaz
için hazırlanmasını emir buyurdu. Bunun üzerine üzeri süpürüldü ve (yumuşama-
sı için) üzerine su serpildi. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm namaz kıldı. Biz de
ona uyarak namaz kıldık."

Ebu Abdillah İbnu Mâce der ki: "Hadiste geçen fahl kelimesi siyahlaşmış
hasır manasına gelir."

★ MESCİDLERİN TEMİZLİĞİ

233 (۷۵۷) [6220] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ
أَبِي الْجَوْنِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْمَدَنِيُّ. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ أَبِي
سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَخْرَجَ أَدَى مِنَ الْمَسْجِدِ بَنَى
اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ».

في الزوائد: إسناده فيه انقطاع ولين. فإن فيه سلمان بن يسار، وهو ابن أبي مريم، لم يسمع من
أبي سعيد ومحمد بن صالح فيه لين.

233. (757) (6220)- Ebu Sa'idi'l-Hudri radiyallahu anı anlatıyor: "Resû-
lullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim mescidden (insanlara ra-
hatsızlık veren) bir şeyi çıkarırsa Allah Teâla Hazretleri ona cennette bir
ev yapar."

234 (۷۶۰) [6221] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَيَّانٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ؛ عَنْ خَالِدِ بْنِ
إِبَّاسٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ:
أَوَّلُ مَنْ أُسْرِجَ فِي الْمَسَاجِدِ تَيْمِيمُ الدَّارِيِّ.
في الزوائد: هو موقوف. وفي إسناده خالد بن إبَّاس، اتفقوا على ضعفه.

234. (760) (6221)- Yine Ebu Saidi'l-Hudri radiyallahu anı anlatıyor: "Mescidlere ilk defa kandil koyan Temimu'd-Dârî'dir."

AÇIKLAMA:

Dinimiz sadece mescid inşasını fevkalâde faziletli bir amel ilan etmekle kalmamış, mescide yönelik her çeşit mûsbet hizmetleri takdir ve onlara teşvik etmiştir. Burada iki numüne var: Aydınlatılması, temizlenmesi. Bunlara tefriş, ısıtma, tamir, bakım, yollarının imar ve bakımı, su ihtiyacının karşılanması, imam ve müezzininin temini gibi akla gelecek her çeşit hizmetleri dahil edebiliriz.

★ MESCİDDE TÜKÜRMEK MEKRUHTUR

6222 (۷۶۴) 235 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَلَكَ بُرَاقًا فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ فِي الرِّوَالِدِ: إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ. وَالحديث في الصحيحين من حديث أبي هريرة وأبي سعيد وعبد الله بن عمر.

235. (764) (6222)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, mescidin kible-duvarındaki bir tükürüğü kazıyıp temizledi."

★ KOYUN VE DEVE AĞALINDA NAMAZ

6223 (۷۶۸) 236 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ. قَالَا: ثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنْ لَمْ تَجِدُوا إِلَّا مَرَابِضَ الْغَنَمِ وَأَعْطَانِ الْإِبِلَ، فَصَلُّوا فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ، وَلَا تُصَلُّوا فِي أَعْطَانِ الْإِبِلِ.

في الروائد: إسناده صحيح.

236. (768) (6223)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Eğer siz, namaz kılmak için koyun ağılı ve deve damından başka bir yer bulamadı iseniz, koyun ağılında namazınızı kılın, fakat deve damında kılmayın."

6224 (۷۶۹) 237 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مُغْفَلٍ الْمَزْنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «صَلُّوا فِي

مَرَابِضِ الْعَنَمِ. وَلَا تُصَلُّوا فِي أُعْطَانِ الْإِبِلِ. فَإِنَّهَا خُلِقَتْ مِنَ الشَّيَاطِينِ». في الروائد: إسناده المصنف فيه مقال. وأصل الحديث رواه النسائي مقتصرًا على النبي عن أعطان الإبل.

237. (769) (6224)- Abdullah Ibnu Muğaffel el-Müzenî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Koyun ağlarında namaz kılın, deve damlarında kılmayın. Çünkü develer, şeytanlardan yaratılmıştır."

238 (٧٧٠) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ رِيعٍ ابْنُ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبُدِ الْجُهَنِيِّ. أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَا يُصَلَّى فِي أُعْطَانِ الْإِبِلِ، وَيُصَلَّى فِي مَرَابِحِ الْعَنَمِ». الحديث ذكره صاحب الروائد ولم يتكلم على إسناده.

238. (770) (6225)- Sebre Ibnu Ma'bed el-Cühenî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Deve damlarında namaz kılınmaz, fakat koyun ağlarında namaz kılınır."

★ MESİDE GİRERKEN DUA

6226 (٧٧١) 239 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَقُولُ «بِسْمِ اللَّهِ وَالسَّلَامَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ». وَإِذَا خَرَجَ قَالَ «بِسْمِ اللَّهِ. وَالسَّلَامَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ».

قال الترمذی بعد تخریج هذا الحديث، أى حديث فاطمة: حديث حسن، وليس إسناده بمصحف. وفاطمة بنت الحسين لم تدرك فاطمة الكبرى. إذ عاشت فاطمة بعد النبي ﷺ أشهرًا.

239. (771) (6226)- Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın pek muhterem keri-meleri Hz. Fâtima radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mesicde girince: "Bismillahi vesselâmu ala Resûlillâhi. Allahümmeğfirli zünûbî veftah li rahmetike (Allah'ın adıyla girip, Allah'ın Resulüne selam ediyorum. Ey Allahım, benim günahımı affet, bana rahmet kapılarını aç)"

derdi. Mescidden çıkarken de: "Bismillahi. Vesselamu ala Resûlillahi. Alla-hümmağfir li zünûbî veftah li ebvâbe fadlike (Allah'ın adıyla çıkıyorum, Resûlullah'a selam ediyorum. Allahım, günahımı affet, bana fazl u keremi-nin kapılarını aç!)" diye dua okurdu."

6227 (773) 240 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ. ثنا الضَّحَّاكُ بْنُ عَثْمَانَ. ثنى سَعِيدُ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَسْلَمْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ. وَإِذَا خَرَجَ فَلْيَسْلَمْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ اعْصِمْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

240. (773) (6627)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz mescide girince Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a selam etsin ve şu duayı okusun: Allahümmaftah li ebvâbe rahmetike (Allahım, bana rahmetinin kapılarını aç)" çıkarken de Resûlullah'a selam versin ve şu duayı okusun: Allahümme a'sımnî mine'ş-şeytani'r-racim (Allahım, beni taşlanmış şeytandan koru)."

★ NAMAZA YÜRÜYEREK GİTMEK

6228 (776) 241 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ. ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «أَلَا أَدْلُكُمْ عَلَى مَا يُكْفِّرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَزِيدُ بِهِ فِي الْحَسَنَاتِ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عِنْدَ الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْحُطَى إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَاتِّظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ».

في الزوائد: حديث أبي سعيد رواه ابن خزيمة وابن حبان في صحيحه. وله شاهد في صحيح مسلم

وغیره.

241. (776) (6228)- Ebu Saidi'l-Hudri radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında yanındakilere): "Allah'ın kendisiyle ha-

tarları örtüp, sevapları artırdığı şeyi size göstermiyeyim mi?" demişti. As-hab: "Evet söyleyin ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Bunun üzerine:

"O şey, zahmetli durumlarda bile abdesti tam almak, mescidlere çok adım atmak, namazdan sonra müteakip namazı beklemek!" buyurdular."

6229 (778) 242 HADİTHİ MÜHİMME BİN SİCİD BİN YİZİD BİN İBRAHİM TİSTİRİ. ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْمُؤَفِّقِ أَبُو الْجَهْمِ. ثَنَا فَضِيلُ بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ السَّائِلِينَ عَلَيْكَ، وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ مَمْشَايَ هَذَا. فَإِنِّي لَمْ أَخْرُجْ أَشْرًا وَلَا بَطْرًا وَلَا رِيَاءَ وَلَا سُمْعَةً. وَخَرَجْتُ التَّقَاءَ سَخِطَكَ وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ. فَأَسْأَلُكَ أَنْ تُعِيدَنِي مِنَ النَّارِ وَأَنْ تُغْفِرَ لِي ذُنُوبِي. إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ، وَاسْتَغْفَرَ لَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ».

فی الزائد: هذا إسناد مسلسل بالضعفاء. عطية وهو العوف، وفضل بن مرزوق، والفضل بن المؤفق كلهم ضعفاء. لكن رواه ابن خزيمة في صحيحه من طريق فضل بن مرزوق، فهو صحيح عنده.

242. (778) (6229)- Ebu Saidi'l-Hudri radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhi'ssalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim evinden namaz kılmak üzere çıkar ve: "Ey Allahım! Senden isteyenlerin senin katındaki hakkı için ve şu yürüyüşümün hakkı için senden istiyorum. Ben kibirlenmek, bôbürlenmek veya görsünler, desinler gibi adi maksadlarla evden çıkmış değilim. Senin gazabından sakınmak, rızanı kazanmak için evden çıktım. Öyleyse beni ateşten korumanı istiyorum, günahlarımı bağışlamamı talep ediyorum. Çünkü senden başka günahları affeden yoktur" diye dua eder, (yalvar yakar olursa) Allah Teâla hazretleri, ona (rahmet) yüzüyle teveccüh eder ve yetmişbin melek de kendisi için istiğfar eder."

6230 (781) 243 HADİTHİ Mَعْجَزَةُ بِنِ سَفِيَّانَ بِنِ أُسَيْدٍ، مَوْلَى ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الصَّائِغُ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظَّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فی الزوائد: إسناد حديث أنس ضعيف.

243. (781) (6230)- Hz. Enes İbnu Mâlik anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Karanlık gecelerde mescidlere müdâvim olanların, Kıyamet gününde tam bir nura kavuşacaklarını müjdele!”

★ MESCİDE UZAK EV DAHA SEVAPLI

244 (۷۸۵) [6231] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَتْ الْأَنْصَارُ بَعِيدَةً مَنَازِلَهُمْ مِنَ الْمَسْجِدِ. فَأَرَادُوا أَنْ يَقْتَرِبُوا فَتَزَلَّتْ - وَتَكْثُبُ مَا قَدَّمُوا وَأَثَارَهُمْ - قَالَ، قَبْتُوْا. فِي الزَّوَائِدِ: هَذَا مَوْقُوفٌ. فِيهِ سِمَاكٌ، وَهُوَ ابْنُ حَرْبٍ، وَإِنْ وَثَّقَهُ ابْنُ مَعِينٍ وَأَبُو حَاتِمٍ فَقَدْ قَالَ أَحْمَدُ: مُضْطَرَبٌ الْحَدِيثِ. وَقَالَ يَعْقُوبُ بْنُ شَيْبَةَ: رَوَيْتَهُ عَنْ عِكْرِمَةَ، خَاصَّةً، مُضْطَرَبَةً. وَرَوَيْتَهُ عَنْ غَيْرِهِ صَالِحَةً.

244. (785) (6231)- İbnu Abbas radiyallahu anh anlatıyor: “Ensar(dan birkısmının) evleri mescidden uzakta idi. Bunlar mescidin yakınına gelmek istediler. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu. (Meâlen): “Onların önden gönderdiklerini ve geride bıraktıklarını (eserlerini, ihmal etmeksizin) yazmaktayız” (Yâ-sin 12). İbnu Abbâs der ki: “Bunun üzerine onlar yerlerinde kaldılar.”

ACIKLAMA:

Geride bırakıkları diye tercüme ettiğimiz âsâr kelimesini seleften pek çoğu “ayak izi” olarak te’vil etmiştir. Gerçekte onun müfredi olan eser kelimesi ayak izi manasına da gelmektedir. Böylece evi mescide uzak olanlar daha çok adım atmış olmakla daha kazançlı olmaktadır. Ama bu uzaklık ezan sesinin gelemeyeceği kadar olmamalıdır.

★ CEMAATTEN GERİ KALMAMALI

245 (۷۹۵) [6232] حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْهَذَالِيُّ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي أَبِي ذَنْبٍ، عَنِ الرَّبْرِقَانِ بْنِ عَمْرِو الضَّمَرِيِّ، عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَيَنْتَهِيَنَّ رِجَالٌ عَنْ تَرْكِ الْجَمَاعَةِ، أَوْ لَأُحْرَقَنَّ بَيُوتُهُمْ».

فِي الزَّوَائِدِ: فِي إِسْنَادِهِ الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ الدِّمَشْقِيُّ مَدْلَسٌ. وَعَصْمَانُ لَا يَعْرِفُ حَالَهُ. وَالْمَعْنَى ثَابِتٌ فِي الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرِهِمَا.

245. (795) (6232)- *Usâme Ibnu Zeyd* radiyallahu anhu anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Bir kısım (tenbel) adamlar, ya cemaati terketmekten vazgeçerler yahut da ben onların evlerini (başlarına) yakacağım.”

★ YATSI VE SABAH NAMAZLARININ CEMAATİ

6233 (798) 246 *Hadîthü Esmân bîn Abî Şeybe*. ثنا إسماعيل بن عياش، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَرْبَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ «مَنْ صَلَّى فِي مَسْجِدٍ، جَمَاعَةً، أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، لَا تَفُوتُهُ الرَّكْعَةُ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الْعِشَاءِ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عِتْقًا مِنَ النَّارِ». في الزوائد: فيه إرسال وضعف. قال الترمذی والدارقطنی: لم يدرك عمارة أنسا ولم يلقه. وإسماعيل كان يدلس.

246. (798) (6233)- *Ömer Ibnu'l-Hattâb* radiyallahu anhu anlatıyor: “*Kim bir mescidde cemaatle yatsının ilk rek'atini kaçırmadan kırk gece namaz kılsa Allah Teala hazretleri, bu namazlar vesilesiyle onun için ateşten bir azadlık yazar.*”

★ MESCİDE DEVAM VE NAMAZLARI BEKLEME

6234 (800) 247 *Hadîthü Abû Bکر bîn Abî Şeybe*. ثنا شاذان، ثنا ابن أبي ذئب، عَنِ الْمُقْبِرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «مَا تَوَطَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ الْمَسَاجِدَ لِلصَّلَاةِ وَالذِّكْرِ، إِلَّا تَبَشَّشَ اللَّهُ لَهُ كَمَا يَتَبَشَّشُ أَهْلُ الْعَائِبِ بِعَائِيهِمْ، إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ». في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

247. (800) (6234)- *H. Ebu Hureyre* radiyallahu anhu anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “*Müslüman bir kimse, namaz ve zikir için mescidi vatan edindiği (çokca gitmeyi alışkanlık haline getirdiği) zaman Allah'ın onun bu halinden duyduğu sevinç, tıpkı gurbette adamı olan kimsele- rin onun yanlarına dönmesiyle (kavuşmaktan) duydukları sevinç gibidir.*”

6235 (801) 248 *Hadîthü Ahamd bîn Saeid el-Darimî*. ثنا النضر بن شميل، ثنا حماد، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ

اللَّهُ ﷻ الْمَغْرِبَ. فَرَجَعَ مَنْ رَجَعَ. وَعَقَّبَ مَنْ عَقَّبَ. فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُسْرِعًا، قَدْ حَفَزَهُ النَّفْسُ، وَقَدْ حَسَرَ عَنْ رُكْبَتَيْهِ، فَقَالَ «أُبَشِّرُوا. هَذَا رَبُّكُمْ قَدْ فَتَحَ بَابًا مِنْ أَبْوَابِ السَّمَاءِ، يَأْتِي بِكُمْ الْمَلَائِكَةُ. يَقُولُ: انظُرُوا إِلَى عِبَادِي قَدْ قَضَوْا فَرِيضَةً؛ وَهُمْ يَنْتَظِرُونَ أُخْرَى».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. ورجاله ثقات.

248. (801) (6235)- Abdullah Ibnu Amr radiyallahu anhumâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile birlikte akşam namazını kılmışık.. Namazdan sonra dileyenler evlerine döndü, dileyenler de yerinde kaldı. (Çok geçmeden) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm koşarcasına ve hızlı hızlı nefes alarak, diz kapakları da açılmış bir halde geldi. Bize dediler ki: “Müjdeler olsun! İşte Rabbiniz! Sema kapılarından bir kapı açmış, meleklerle karşı sizlerle iftihar ediyor ve diyor ki: “Kullarıma bakın! Farzlarını eda ettiler. Şimdi de diğer namazı beklemekteler!”

NAMAZI EDA VE NAMAZIN SÜNNETLERİ BÖLÜMÜ

★ NAMAZDA İSTIAZE VE KIRAAT

6236 (808) 249 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثنا ابنُ فضَّيلٍ. ثنا عطاءُ بنُ السَّائبِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، وَهَمَزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ». قَالَ: هَمَزُهُ أَلَمُوتَةُ. وَنَفْثُهُ الشَّعْرُ. وَنَفْخُهُ الْكِبَرُ.

في الزوائد: في إسناده مقال. فإن عطاء بن السائب اختلط آخر عمره، وسمع منه محمد بن فضيل بعد الاختلاط. وفي سماع أبي عبد الرحمن السلمى من ابن مسعود كلام. قال شعبة: لم يسمع. وقال أحمد: أرى قول شعبة وهما. وقال أبو عمرو الداني: أخذ أبو عبد الرحمن قراءة عرضاً عن عثمان وعلى وابن مسعود. أهد. والحدیث قد رواه أبو داود والترمذی والنسائی من حدیث أبی سعید الخدری. ورواه ابن حبان في صحيحه من حدیث جبير بن مطعم.

249. (808) (6236)- Ibnu Mes'ud radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm: "Allahümme innî euzü bike mine's-şeytani'r-racim ve hemzihî ve nefhihi ve nefsihi "Allahım, şeytan-ı racimden, onun dürtmelerinden, telkinlerinden, atacağı kibirden sadece sana sığınırım" diye dua ederdi."

AÇIKLAMA:

Cumhur-u ülema, namazda istiazeyi müstehab addetmiştir. Yeri de birinci rek'atte Fatiha'nın evvelinde okunan Sübhanekeden hemen sonradır. İstiazeden sonra Besmele ve Fatiha okunur.

★ KIRAATA NE İLE BAŞLANIR?

6237 (814) 250 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ، وَبَكْرُ بْنُ خَلْفٍ، وَغُفْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ. قَالُوا: ثنا صفوان بن عيسى. ثنا بشر بن رافع، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ،

ابْنِ عَمِّ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَفْتَتِحُ الْقِرَاءَةَ بِ (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

في الزوائد: إسناده ضعيف. أبو عبد الله الدوسي ابن عم أبي هريرة مجهول الحال. وبشر بن رافع، اختلف قول ابن معين فيه. فمرة وثقه، ومرة ضعفه. وضعفه أحمد. وقال ابن حبان: يروي أشياء موضوعة. والحديث من رواية غير أبي هريرة، ثابت في الصحيحين وغيرهما

250. (814) (6237)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazın kıraatini "Elhamdulillah Rabbi'l-alemin..." ile başlatırdı."

★ CUMA GÜNÜ SABAH NAMAZINDA KIRAAT

251 (٨٢٢) 6238 حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ ثَنَا الْحَرْثُ بْنُ تَبَهَانَ. ثَنَا عَاصِمُ بْنُ بُهْدَلَةَ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ: أَلَمْ تَنْزِيلٌ، وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ.

في الزوائد: إسناده حديث سعد ضعيف، لاتفاقهم على ضعف الحارث بن تبهان والحديث، من رواية ابن عباس، أخرجه مسلم وغيره.

(٨٢٤) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَتَانَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ. أَتَانَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ أَبِي قُرَّةٍ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ: أَلَمْ تَنْزِيلٌ، وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ.

قَالَ إِسْحَاقُ: هَكَذَا ثَنَا عَمْرُو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ. لَا أَشْكُ فِيهِ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

251. (822-824) (6238)- Mus'ab Ibnu Sa'd'ın babası Sa'd Ibnu Ebi Vakkas ve İbnu Mes'ud radiyallahu anhüm'ün anlattıklarına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma günü sabah namazında "elif-lâm-mim tenzil ve Hel etâ a'le'l-İnsân" surelerini okurdu."

★ ÖĞLE VE İKİNDİDE KIRAAT

252 (٨٢٨) 6239 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ ثَنَا

لَمَسْعُودِي. ثَنَا زَيْدُ الْعَمِّي، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: اجْتَمَعَ لَأَثُونٌ بَدْرِيًّا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا: تَعَالَوْا حَتَّى نَقِيسَ قِرَاءَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيمَا لَمْ يَجْهَرْ فِيهِ مِنَ الصَّلَاةِ فَمَا اخْتَلَفَ مِنْهُمْ رَجُلَانِ. فَقَاسُوا بَرَاءَتَهُ فِي الرُّكْعَةِ الْأُولَى مِنَ الظُّهْرِ بِقَدْرِ ثَلَاثِينَ آيَةً. وَفِي الرُّكْعَةِ الْأُخْرَى قَدَرِ لَنْصِيفٍ مِنْ ذَلِكَ. وَقَاسُوا ذَلِكَ فِي الْعَصْرِ عَلَى قَدْرِ النِّصْفِ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ لِأَخْرَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. زيد العمي ضعيف. والمسعودي اختلط بآخر عمره. وأبو داود سمع منه بعد الاختلاط.

252. (828) (6239)- Ebu Sa'idi'l-Hudri radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabından Bedir savaşına katılanlardan otuz tanesi toplanarak aralarında: "Gelin, Resûlullah'ın namazda sessiz okuduğu kıraatın kaç ayet olduğunu kıyaslayarak tesbit edelim" dediler. Bu hususta iki kişi bile ihtilafta olmadı. Aleyhissalâtu vesselâm'ın öğle namazında okuduğu ayetin miktarını kıyasla suretiyle hesaplayıp otuz ayet kadar olduğunu tesbit ettiler. İkinci rekate okuduğu bunun yarısı kadardı. Aynı ölçümü ikinci namazı için de yaptılar. İkincinin kıraatı öğlenin son iki rekatındaki kıraatın yarısı kadardı."

ACIKLAMA:

Resûlullah'ın namazlarda takip ettiği uzunluk-kısalıkla ilgili farklı rivayetler gelmiştir. Bu farklılıklar, Aleyhissalâtu vesselâm'ın içinde bulunduğu şartlara göre, bazan uzun, bazan kısa kıraate yer verdiğini gösterir. Sadedinde olduğumuz rivayet O'nun kıraati uzun yaptığını göstermektedir. Halbuki, bilhassa cemaate kıldırıldığı zamanlarda kısa okuduğuna ve imamın kısa okumasını tavsiye ettiğine dair rivayetler de var. Bu sebeple alimler prensip olarak, imamın kısa okumasının müstehab olduğuna hükmetmiştir.

★ AKŞAM NAMAZINDA KIRAAT

6240 (833) 253 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بَدِيلٍ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ. ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ: قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ.

قَالَ السَّنْدِيُّ: هَذَا الْحَدِيثُ، فِيمَا أَرَاهُ، مِنَ الزَّوَائِدِ وَمَا تَعَرَّضَ لَهُ. وَيَدُلُّ عَلَى مَا ذَكَرْتُ قَوْلَ الْحَافِظِ فِي شَرْحِ الْبَخَارِيِّ: وَلَمْ أَرْ حَدِيثًا مَرْفُوعًا فِيهِ التَّنْصِيفُ عَلَى الْقِرَاءَةِ فِيهَا، بِشَيْءٍ مِنْ قِصَارِ الْمَقْصَلِ، إِلَّا حَدِيثًا فِي ابْنِ مَاجَةَ عَنْ ابْنِ عَمْرِو نَصَّ فِيهِ عَلَى (الْكَافِرُونَ وَالْإِخْلَاصُ) وَظَاهِرُ إِسْنَادِهِ الصَّحَّةُ. إِلَّا أَنَّهُ مَعْلُولٌ. قَالَ الدَّارِقُطِيُّ: أَخْطَأَ بَعْضُ رَوَاتِهِ.

253. (833) (6240)- *Ibnu Ömer radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm akşam namazında "Kul ya eyyühe'l-kâfirân" ve "kul hüvallahü ahad" surelerini okurdu."*

★ İMAMIN ARKASINDA KIRAAT

6241 (839) 254 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ. ح وَحَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، جَمِيعًا عَنْ أَبِي سُفْيَانَ السَّعْدِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ بِ (الْحَمْدُ لِلَّهِ) وَسُورَةٍ، فِي فَرِيضَةٍ أَوْ غَيْرِهَا».

في الروايات: ضعيف. وفي إسناده أبو سفيان السعدي. قال ابن عبد البر: أجمعوا على ضعفه. لكن تابع آبا سفيان قتادة، كما رواه ابن حبان في صحيحه.

254. (839) (6241)- *Ebu Said radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İster farz ister nafilelerde olsun her rekatte "el-hamdülillahi Rabbi'l-alemin" suresi ile bir başka sure okumayanın namazı namaz değildir."*

6242 (841) 255 حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السُّكَيْنِ. ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ السَّلْمِيُّ. ثَنَا حُسَيْنُ الْمُعَلَّمِ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «كُلُّ صَلَاةٍ لَا يُقْرَأُ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، فَهِيَ خِدَاجٌ، فَهِيَ خِدَاجٌ».

في الروايات: إسناده حسن.

255. (841) (6242)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihî an ceddihî radıyallahu anihüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İçinde Fatiha suresi okunmayan her namaz noksandır, noksandır."*

AÇIKLAMA:

Namazda kıraat farz ise de teferruatta bazı ihtilaflar mevcuttur. Cemaat halinde olsun, münterid halde olsun, farz namaz olsun, nafil namaz olsun hepsinde Fati-

ha'nın gerekli olduğunu bu hadisten anlamaktayız. Önceki hadis, Fatiha'dan başka bir surenin okunmasını da gerekli göstermektedir. Ancak alimler başka rivayetleri de değerlendirerek, farklı hükümlere gitmişlerdir: Zamm-ı sureyi cumhûr sünnet telâkki eder, Hanefîler ve diğer bazı alimler, zamm-ı sureyi de vacib addetmişlerdir; bu, üç ayet veya üç ayet uzunluğunda bir ayet de olabilir.

6243 (۸۴۲) 256 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: سَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: أَقْرَأُ وَالْإِمَامُ يَقْرَأُ؟ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ ﷺ: أَمِنَ كُلُّ صَلَاةٍ قِرَاءَةً؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «نَعَمْ» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: وَجَبَ هَذَا. فِي الزَّوَائِدِ: قَالَ الْمَرْثِيُّ: هُوَ مَوْقُوفٌ. ثُمَّ قَالَ: هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رَجَالُهُ ثِقَاتٌ.

256. (842) (6243)- Ebu'd-Derdâ râdiyallahu anh'ın anlattığına göre: "Bir adam kendisine: "Namazda imam okurken ona uyan kimse de Kur'an'dan okur mu?" diye sormuş, o da şu cevabı vermiştir: "Bir adam, Aleyhissalâtu vesselâm'a her namazda kıraat var mı?" diye sormuştu da Aleyhissalâtu vesselâm'dan: "Evet!" cevabını almıştı. Bunun üzerine cemaatten biri de: "Bu vacip oldu" demişti."

6244 (۸۵۰) 257 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ كَانَ لَهُ إِمَامٌ، فَقِرَاءَةُ الْإِمَامِ لَهُ قِرَاءَةٌ». فِي الزَّوَائِدِ: فِي إِسْنَادِهِ جَابِرُ الْجَعْفِيُّ، كَذَابٌ وَالْحَدِيثُ مُخَالَفٌ لِمَا رَوَاهُ السَّيْتَةُ مِنْ حَدِيثِ عِبَادَةَ.

257. (850) (6244)- Hz. Câbir râdiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Kim imama uymuş ise, imamın kıraatı onun da kıraatidir" buyurdular."

AÇIKLAMA:

İmama uyan kimsenin kıraatte bulunup bulunamayacağı hususunda farklı rivayetler gelmiştir. Son iki rivayette de görüldüğü üzere, Hz. Câbir'den iki zıt görüş rivayet edilmektedir. Şarihler, ikinci hadisin daha sahih olduğunu belirtirler.

Netice olarak, Ebu Hanîfe, Sevrî, İbnu Uyeyne ve Malikîlerden İbnu Veheb ile diğer bir grup alim: "Cehri ve hafî hiçbir namazda imama uyan kimse ne Fatiha ne de zamm-ı sure hiçbir şey okumaz" diye hükmetmiştir. İmam Malik, Şâfiî, Ahmed İbnu Hanbel ve İshak İbnu Râhüye, Evzâî, Makhûl ve Ebu Sevr gibi diğer birki-

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَا حَسَدْتُكُمْ الْيَهُودَ عَلَى شَيْءٍ، مَا حَسَدْتُكُمْ عَلَى السَّلَامِ وَالْأَمِينِ».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. ورجاله ثقات. احتج مسلم بجميع رواته.

260. (856) (6247)- Hz. Aişe radiyallahu anha'nın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Yahudiler, sizi, selamınız ve amin deyişiniz sebebiyle kıskandıkları kadar bir başka şey için kıskanmamışlardır" buyurmuşlardır."

[6248] (٨٥٧) 261 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْخَلَّالُ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَأَبُو مُسَهَّرٍ؛ قَالَا: ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ صُبَيْحِ الْمُرِّي. ثنا طَلْحَةُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا حَسَدْتُكُمْ الْيَهُودَ عَلَى شَيْءٍ، مَا حَسَدْتُكُمْ عَلَى آمِينَ. فَأَكْثَرُوا مِنْ قَوْلِ آمِينَ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. لانفاقم على ضعف طلحة بن عمرو.

261. (857) (6248)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yahudiler sizi, amin deyişiniz kadar bir başka şey için kıskanmazlar. Öyleyse amin sözünü çok söyleyin."

ACIKLAMA:

Kaydedilen son dört hadis, namazda amin demenin ehemmiyetine dikkat çekmektedir. Önceki rivayetler, "amin"i Resûlullah ve ashabının cehrî yaptıklarını ifade etmektedir.

★ RÜKUYA GİDERKEN RÜKUDAN KALKARKEN ELLERİ KALDIRMA

[6249] (٨٦٠) 262 حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَهَيْثَامُ بْنُ عَمَّارٍ؛ قَالَا: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي الصَّلَاةِ حَذَّ وَمَنْكِبَيْهِ حِينَ يَفْتَتِحُ الصَّلَاةَ، وَحِينَ يَرْكَعُ، وَحِينَ يَسْجُدُ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. وفيه رواية إسماعيل بن عياش عن الحجازين، وهي ضعيفة.

262. (860) (6249)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, namazda, iftitah tekbiri sırasında ellerini omuzlarının hizasına kadar kaldırdığını gördüm. Rûku sırasında da, (rûkûdan) secdeye gime) sırasında da aynı şekilde kaldırıyordu."

6250 (861) 263 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا رِفْدَةُ بْنُ قُضَاعَةَ الْعَسَائِيُّ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عُمَيْرِ بْنِ حَبِيبٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْفَعُ يَدَيْهِ مَعَ كُلِّ تَكْبِيرَةٍ، فِي الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ. في الزوائد: هذا إسناد فيه رفدة بن قضاة، وهو ضعيف. وعبد الله لم يسمع من أبيه حكاة العلائي عن ابن جريج.

263. (861) (6250)- Umayr İbnü Habîb radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm farz namazda, her tekbir ile beraber ellerini kaldırırdu."

6251 (865) 264 حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَاشِمِيُّ. ثنا عُمَرُ بْنُ رِبَاحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ عِنْدَ كُلِّ تَكْبِيرَةٍ. في الزوائد: إسناده ضعيف. لاتفاقهم على ضعف عمر بن رباح.

264. (865) (6251)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, her tekbir sırasında ellerini kaldırırdu."

6252 (866) 265 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ. ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ، وَإِذَا رَكَعَ. في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله رجال الصحيحين. إلا أن الدارقطني أعله بالوقف، وقال: لم يروه عن حميد مرفوعاً، غير عبد الوهاب. والصواب من فعل أنس. وقد رواه ابن خزيمة وابن حبان في صحيحهما.

265. (866) (6252)- Hz. Enes radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, namaza girdiği vakit ve rükuya giderken ellerini kaldırırdu."

ACIKLAMA:

Şarihler, bu hadislerin, az farklı ifadelerle aynı şeyleri ifade ettiğini belirtirler. Böylece namazın bir halinden diğer bir haline geçerken getirilen tekbirler sırasında ellerin kaldırıldığı belirtilmiş olmaktadır: Namaza başlarken, rükua giderken, secdeye gitmek için rükudan kalkarken el kaldırmak gerekir. Rükudan kalkarken tekbir getirilmez ise de, başka rivayetlerdeki sarahat böyle bir yorumu ilave etmeyi gerektirmiştir. Ebu Hanîfe hazretleri İbnu Mes'ud'dan gelen bir rivayeti esas alarak sadece iftitah tekbirinde elleri kaldırmayı esas almıştır.

6253 (868) 266 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو حُدَيْفَةَ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ. وَإِذَا رَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ. وَيَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ. وَرَفَعَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ يَدَيْهِ إِلَى أُذُنَيْهِ. في الروايات: رجاله ثقات.

266. (868) (6253)- Hz. Câbir İbnu Abdillâh radiyallahu anhu, namaza başlarken ellerini kaldırırdı. Rükuya gidince, rükudan başını kaldırdınca aynı şekilde ellerini kaldırırdı ve derdi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı bu şekilde yapıyor gördüm." İbrahim İbnu Tahmân ellerini kulaklarına kadar kaldırırdı."

★ NAMAZDAKİ RÜKÛ

6254 (871) 267 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُلَاذِمُ بْنُ عَمْرِو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرِ. أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَلِيٍّ بْنُ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَلِيُّ بْنُ شَيْبَانَ، وَكَانَ مِنَ الْوَفْدِ؛ قَالَ: خَرَجْنَا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَبَايَعَنَاهُ وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ. فَلَمَحَ بِمُؤَخَّرِ عَيْنِهِ رَجُلًا لَا يُقِيمُ صَلَاتَهُ، يَعْنِي صَلْبُهُ، فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ. فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ ﷺ الصَّلَاةَ، قَالَ «يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ! لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا يُقِيمُ صَلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ».

في الروايات: إسناده صحيح. ورواه ابن خزيمة وابن حبان في صحيحهما.

267. (867) (6254)- Ali İbnu Şeybân radiyallahu anhu anlatıyor: "Kavmimizin heyetiyle Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldik. Ona biat etik ve arkasında namaz kıldık. Aleyhissalâtu vesselâm namazını tam yapmayan yani rûku ve secde belini düzgün tutmayan bir adama gözünün ucuyla baktı. Resûlullah namazı kılmıca: "Ey müslümanlar, rükû ve secdede belini düzgün tutmayan kimsenin namazı namaz değildir" dedi."

6255 (872) 268 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يُونُسَ الْفَرِّيَّابِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ عَطَاءٍ. ثنا طَلْحَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ رَاشِدٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ وَابِصَةَ بْنَ مَعْبُدٍ؛ يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي. فَكَانَ إِذَا رَكَعَ سَوَّى ظَهْرَهُ، حَتَّى

لَوْ صُبَّ عَلَيْهِ الْمَاءُ لَأَسْتَقَرَّ.

في الروائد: في إسناده طلحة بن زيد، قال البخاري وغيره: منكر الحديث. وقال أحمد بن المديني: يضع الحديث.

268. (872) (6255)- Vâbisa Ibnu Ma'bed radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı namaz kılariken gördüm, rüku yapınca sırtını (başını) dümdüz yapıyordu. Öyle ki üzerine su dökülecek olsa öyle sabit kalacaktı."

★ ELLERİ DİZLER ÜZERİNE KOYMA

6256 (874) (269) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ أَبِي الرَّجَالِ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْكَعُ فَيَضَعُ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، وَيُجَافِي بَعْضُذِيهِ. في الروائد: في إسناده حارثة بن أبي الرجال، وقد اتفقوا على ضعفه.

269. (874) (6256)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm rüku sırasında ellerini diz kapakları üzerine koyar, pazularını da (karnından yanlara doğru) uzaklaştırırdı."

★ RÜKUDAN DOĞRULURKEN NE OKUMALI?

6257 (879) (270) حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى السُّدِّيُّ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ يَقُولُ: ذُكِرَتْ الْجُدُودُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ. فَقَالَ رَجُلٌ: جَدُّ فُلَانٍ فِي الْحَيْلِ. وَقَالَ آخَرُ: جَدُّ فُلَانٍ فِي الْإِبِلِ. وَقَالَ آخَرُ: جَدُّ فُلَانٍ فِي الْغَنَمِ. وَقَالَ آخَرُ: جَدُّ فُلَانٍ فِي الرَّقِيقِ. فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاتَهُ، وَرَفَعَ رَأْسَهُ مِنْ آخِرِ الرَّكْعَةِ، قَالَ «اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، وَمِلءَ السَّمَوَاتِ وَمِلءَ الْأَرْضِ وَمِلْ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدَ. اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ. وَلَا مُعْطَى لِمَا مَنَعْتَ. وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ» وَطَوَّلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَوْتَهُ بِ (الْجَدِّ) لِيَعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ كَمَا يَقُولُونَ. في الروائد: في إسناده أبو عمر، وهو مجهول لا يعرف حاله.

270. (879) (6257)- Ebu Cuheyfe anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazdayken, yanında nasiblerden bahis açıldı. Bir adam: "Falanın nasibi atlar-

dadır" dedi. Bir diğeri: "Falanın nasibi de develerdedir" dedi. Bir başkası da: "Falanın nasibi koyunlardadır" dedi. Bir diğeri "Falanın nasibi kölede-dir" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm namazını kılıp son rek'at(ın rûkûun)dan başını kaldırınca: "Ey Rabbimiz! Semâvât ve arz dolusu, daha başka dileyeceğin şeyler dolusu hamdimiz sanadır. Ey Rabbimiz! Senin verdiğine mani olacak yoktur. Men ettiğin şeyi de verecek yoktur. Nasib sahibinin de bir faydası yoktur. Nasibi veren de sensin" dedi ve Aleyhissalatu vesselâm onlara, dediklerinin doğru olma-dığını duyurmak için sesini nasib kelimesinde uzattı."

★ İKİ SECDE ARASINDA OTURMA

6258 (896) 271 *حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الصَّبَّاحِ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هُرُونَ. أَتَيْنَا الْعَلَاءَ أَبَا مُحَمَّدٍ. قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ إِذَا رَفَعْتَ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَلَا تُقْعِرْ كَمَا يُقْعِي الْكَلْبُ ضَعْفَ الْيَتِيمِ بَيْنَ قَدَمَيْكَ. وَالْزَقَ ظَاهِرَ قَدَمَيْكَ بِالْأَرْضِ.*

في الزوائد: في إسناده العلاء، قال ابن حبان والحاكم فيه: إنه يروى عن أنس أحاديث موضوعة. وقال فيه البخاري وغيره: منكر الحديث وقال ابن المديني: كان يضع الحديث.

271. (896) (6258)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana: "Başını secdeden kaldırıncı, köpeğin ayaklarını dikip mak'adının üzerine oturduğu şekilde oturma. Kabalarının ayaklarının arasına al ve ayaklarının üst kısmını yere yapıştır" buyurdular."

★ İKİ SECDE ARASINDA NE DEMELİ?

6259 (898) 272 *حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ صَبِيحٍ، عَنْ كَامِلِ أَبِي الْعَلَاءِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ حَبِيبَ بْنَ أَبِي ثَابِتٍ يُحَدِّثُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ «رَبِّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاجْبُرْنِي وَارْزُقْنِي وَارْزُقْ عَنِّي».*

في الزوائد: رجاله ثقات. إلا أن حبيب بن أبي ثابت كان يَدَلِّسُ، وقد عتبه. وأصله في أبي داود والترمذي.

272. (898) (6259)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gece namazında, iki secde arasında: "Rabbi'g-fir li ver'hamni vecburni ve'rzukni verfa'ni (Rabbim! Beni mağfret et, bana rahmet buyur, bırıklarımı ievilestir bana rızak ver. derecemi vükselt)" diye dua ederdi."

★ PEYGAMBER'E SALÂVÂT

6260 (906) 273 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بَيَّانٍ. ثنا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي فَاخِتَةَ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ فَاحْسِنُوا الصَّلَاةَ عَلَيْهِ. فَإِنَّكُمْ لَا تُذَرُونَ لَعَلَّ ذَلِكَ يُعْرَضُ عَلَيْهِ. قَالَ فَقَالُوا لَهُ: فَعَلَّمَنَا قَالَ: قُولُوا: اللَّهُمَّ اجْعَلْ صَلَاتَكَ وَرَحْمَتَكَ وَبَرَكَاتِكَ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَإِمَامِ الْمُتَّقِينَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ، مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، إِمَامِ الْخَيْرِ، وَقَائِدِ الْخَيْرِ، وَرَسُولِ الرَّحْمَةِ. اللَّهُمَّ ابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا يُعْطَى بِهِ الْأَوَّلُونَ وَالْآخِرُونَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

في الروايات. رجاله ثقات. إلا أن المسعودي اختلط بآخر عمره، ولم يتميز حديثه الأول من الآخر، فاستحق الترك، كما قاله ابن حبان.

273. (906) (6260)- Abdullah Ibnu Meş'ud radiyallahu anh şöyle dedi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a salâvât okuyunca salâvâtı güzel yapın. Zira siz bilemezsiniz, belki bu salâvâtınız ona arz edilir."

Kendisine: "Öyleyse (güzel olan salâvâtı) bize öğretin!" dediler. O da: "Şöyle söyleyin: Allahümme'c'al salâteke ve rahmeteke ve berekâtike alâ seyyidi'l-mürselîn ve imâmi'l-Mutiakîn ve hatemi'n-nebiyyîn Muhammedin abdike ve Resulike imâmi'l-hayri ve kâidi'l-hayri ve Resuli'r-rahmeti.

Allahümme'b'ashu makâmen mahmûden yagbituhu bihi'l-evvelân ve'l-âhirân.

Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammedin kemâ sallayte alâ İbrahime ve alâ al-i İbrahime inneke hamidun mecid.

Allahümme bârik alâ Muhammedin ve ala âli Muhammedin kemâ barekte alâ İbrahime ve alâ âl-i İbrahime inneke hamidun mecid.

(Allahın, salâtını, rahmetini, bereketlerini peygamberlerin efendisi, müttakilerin imamı ve peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed'e kıl. O senin kulun ve elçindir, hayrın imamı, hayrın komutanı, ve rahmet peygamberidir.

Allahım! Onu makam-ı Mahmud üzere dirilt, ondan önce gelenler de sonra gelenler de bu makamı sebebiyle ona gıpta ederler.

Allahım! Muhammed'e, Muhammed'in âline salât et, tıpkı İbrahim'e ve İbrahim'in âline salât ettiğin gibi. Sen hamîd ve mecîdsin.

Allahım, Muhammed'i ve Muhammed'in âlini mübarek kıl, tıpkı İbrahim'i ve İbrahim'in âlini mübarek kıldığın gibi, sen hamîd ve mecîdsin."

6261 (907) 274 **حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ، أَبُو بَشِيرٍ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَرْثِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ. قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَامِرٍ بْنَ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصَلِّي عَلَى إِلَّا صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا صَلَّى عَلَى. فَلْيَقِلَّ الْعَبْدُ مِنْ ذَلِكَ أَوْ لِيَكْثُرْ».**

في الزوائد: إسناده ضعيف. لأن عاصم بن عبيد الله، قال فيه البخاري وغيره: منكر الحديث.

274. (907) (6261)- *Amr Ibnu Rabi'a radiyallahu anhu* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "Bana salâvât okuyan bir mü'min yoktur ki ona melekler rahmet duası etmemiş olsun. Bu, bana salâvât okuduğu müddetçe devam eder. Öyleyse kul bunu, ister az ister çok yapsın!"

6262 (908) 275 **حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ نَسِيَ الصَّلَاةَ عَلَى خَطِيءٍ طَرِيقَ الْجَنَّةِ».**

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف، لضعف جبارة.

275. (908) (6262)- *İbnu Abbâs radiyallahu anhuma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki:

"Kim bana salâvât okumayı unutursa, cennetin yolunu terketmiş olur."

AÇIKLAMA:

Salât (veya salâvât) rahmet, mağfiret gibi değişik manalara gelir. Bunun geniş açıklaması daha önce yapıldığı için burada tekrar etmeyeceğiz.

★ TEŞEHHÜDDE NE OKUMALI?

6263 (910) 276. حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ. ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِرَجُلٍ «مَا تَقُولُ فِي الصَّلَاةِ؟» قَالَ: أَتَشْهَدُ ثُمَّ أَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ. أَمَا وَاللَّهِ مَا أَحْسِنُ دُئْدَنَتَكَ وَلَا دُئْدَنَةَ مُعَاذٍ. فَقَالَ «حَوْلَهَا نُذْنِدُنْ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

276. (910) (6263)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir adama: "Namazda (oturunca) ne diyorsun?" diye sordu. Adam: "Ben teşehhüd okurum, sonra Allah'tan cenneti isterim, ateşe karşı O'na sığınırım. Ama vallahi, ben ne senin mırıldanmalarını ne de Muâz'ın mırıldanmalarını (sessizce yapılan dualar) bilmiyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Biz de aynı şeyler etrafında mırıldanıyoruz" buyurdu."

★ TEŞEHHÜDDE İŞARET

6264 (912) 277. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ خَلَقَ إِلَيْهِمَا وَالْوُسْطَى، وَرَفَعَ الْيَمْنَى تِلْهِمَا، يَدْعُوبَهَا فِي التَّشْهِيدِ.

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

277. (912) (6264)- Vâil İbnu Hucr radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı gördüm. Teşehhüdde (sağ elinin) baş ve orta parmaklarını halka emiş, bunları takiben gelen şehadet parmağını kaldırıp onunla dua ederken gördüm."

★ NAMAZDA SELÂM

6265 (916) 278. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرٍ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ. حَتَّى يَرَى بَيَاضَ خَدِّهِ «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ».

في الزوائد: إسناده حسن.

278. (916) (6265)- *Ammâr Ibnu Yâsir* radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (namazın sonunda) sağına ve soluna selam veriyor, bu sırada yanağının beyazı görülecek kadar başını çeviriyordu. Selamda: "Essalamu aleyküm ve rahmetullahi, essalamu aleyküm ve rahmetullahi" diyordu."

6266 (917) 279 HADİTHA EBDÜLLAH BİN GÂMİR BİN ZURÂRE. THA ABÜ BAKR BİN EYÂŞ, EN ABİ İSÂHÂK, EN YERİD BİN ABİ MİRİM, EN ABİ MÜSİ; QAL: SALİ BNA ELİ, YOMU ELJEMİL, SALÂE ZEKRNA SALÂE RŞULU ELLE ELİ. FİMA AN UKUN NİSİNAHA. WİMA AN UKUN TRKNAHA. FSLM ELİ YİMİNE WELİ ŞİMALİ. Fİ ZUWÂİD: İSNADU SAHİH WERJALE THÂT. İLÂ AN ABİ İSÂHÂK KAN YDLŞ, WAHTELPT BÂXR EMRE.

279. (917) (6266)- *Ebu Musa* radıyallahu anh anlatıyor: "Bize Hz. Ali Cemal günü, öyle bir namaz kıldırdı ki, bu bize Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın namazını hatırlattı. Biz o namazı ya unutmuştuk yahut da tamamen terketmiştik. Zira Ali, sağına da soluna da selam verdi."

★ NAMAZDA TEK TARAF SELÂM

6267 (918) 280 HADİTHA ABÜ MÜŞEBBİ ELMEDİNİ, ACHMED BİN ABİ BAKR. THA EBDÜLMEHİMİN BİN EBBÂS BİN SEHİL BİN SEEDİ ELŞAİDİ, EN ABİBE, EN BİDE; AN RŞULU ELLE SELM NİSLİME WACHDE TLQAW WJEHE. Fİ ZUWÂİD: İSNADU EBDİ MEHİMİN, QAL Fİ ELBİHÂRİ: MENKUR ELHEDİTH.

280. (918) (6267)- *Sehl Ibnu Sa'd es-Sâidi* radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (namazın sonunda) bir kere önüne selam verdi."

6268 (920) 281 HADİTHA MUHAMMAD BİN ELHÂRİTH ELMİSİRİ. THA YEHİ BİN RÂŞİD, EN YERİD, MÜLİ SELME, EN SELME BİN ELKÜW; QAL: RÂİTH RŞULU ELLE ELİ. SALİ FSLM MRÂE WACHDE. Fİ ZUWÂİD: İSNADU ZUWÂİD, LUCEF YEHİ BİN RÂŞİD.

281. (920) (6268)- *Seleme Ibnu'l-Ekva'* radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı namaz kılariken gördüm. (Namazdan çıkarken) bir kere selam vermişti."

AÇIKLAMA:

Namazın sonunda, namazdan çıkarken selam verilir. Birkısım rivayetler, biri sağa, biri de sola olmak üzere iki sefer selam vermeyi beyan ederken, birkısım da bir kere selam vermeyi beyan eder. *Ibnu Ömer, Enes, Hz. Aişe, Seleme İbnu'l-Ekva', Hasan Basri, İbnu Sîrin, Evzâf, Ömer İbnu Abdilazîz* gibi birkısım zâtlar tek selamın meşruluğuna hükmederler. Diğer pekçok alim de iki sefer selam vermeyi ifade eden rivayetlerin daha sıhhatli olduğuna hükmederek bunu esas almıştır. İhtilaf, her iki şeklin de cevazını ifade eder.

★ SELAMDAN SONRA NE OKUMALI?

6269 (925) 282. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَيْبَةُ. ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ مَوْلَى لَأْمٍ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ، إِذَا صَلَّى الصُّبْحَ حِينَ يُسَلِّمُ «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا، وَرِزْقًا طَيِّبًا، وَعَمَلًا مُتَقَبَّلًا».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات. خلا مولى أم سلمة، فإنه لم يسمع. ولم أر أحداً من صف في المبهات ذكره، ولا أدرى ما حاله.

282. (925) (6269)- Ümmü Seleme radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, sabah namazını kılınca, selam verirken şöyle dedi: "Allâhümme es'elûke ilmen nâfi'an ve rızken tayyiben ve amelen mütekabbelen. (Ey Rabbim! Senden faydalı ilim, temiz rızık ve makbul amel talep ediyorum."

★ NAMAZDAN ÇIKIŞ

6270 (931) 283. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ هَلَالٍ الصَّوَّافُ. ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرْعَرٍ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ فِي الصَّلَاةِ.

في الزوائد: رجاله ثقات. احتج مسلم برواية ابن شعيب عن أبيه عن جده، فالإسناد عنده صحيح.

283. (931) (6270)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceditihi radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (namazdan çıkınca bazan) sağından, (bazan) solundan dönüp gittiğini gördüm."

★ NAMAZ KILANIN ÖNÜNDEN GEÇİLMEZ

6271 (946) 284 HADİTHA ABÜ BAKİR BİN ABİ ŞİBBE. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَوْهَبٍ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُكُمْ مَالَهُ فِي أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيَّ أَحِيهِ، مُعْتَرِضاً فِي الصَّلَاةِ. كَانَ لَأَنْ يُقِيمَ مِائَةَ عَامٍ خَيْرٌ لَهُ مِنَ الْخَطْوَةِ الَّتِي خَطَاَهَا»

في الزوائد: في إسناده مقال. لأن عم عبيد الله بن عبد الرحمن، اسمه عبيد الله بن عبد الله، قال أحمد بن حنبل: أحاديثه متأكدة. ولكن ابن حبان حصّ ضعف أحاديثه بما إذا روى عنه ابنه.

284. (946) (6271)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz, namaz kılan kardeşinin önünden geçmesinde nasıl bir günah bulunduğunu bilseydi, o adımı atmaktansa yüz yıl yerinde kalmak (nazarında) daha hayırlı olurdu."

★ ÖNDEN GEÇEN NAMAZI BOZAR MI?

6272 (948) 285 HADİTHA ABÜ BAKİR BİN ABİ ŞİBBE. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، هُوَ قَاصٌّ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي حُجْرَةٍ أُمِّ سَلَمَةَ. فَمَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ، أَوْ عُمَرُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ. فَقَالَ بِيَدِهِ. فَرَجَعَ. فَمَرَّتْ زَيْنَبُ بِنْتُ أُمِّ سَلَمَةَ. فَقَالَ بِيَدِهِ هَكَذَا. فَمَضَتْ. فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ «هَنْ أَغْلُبُ».

في الزوائد: في إسناده وضعف. ووقع في بعض النسخ عن أمه بدل عن أبيه. وكلاهما لا يعرف.

285. (948) (6272)- Ümmü Seleme radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ümmü Seleme'nin hüccresinde namaz kılıyordu, önünden, Ebu Seleme'nin oğlu Ömer veya Abdullah geçmek istedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm eliyle işaret etti. Çocuk geri döndü. Derken Zeyneb Bintü Ümmü Seleme geçmek istedi. Resûlullah eliyle ona da işaret etti. Ama kızcağız geçti. Aleyhissalâtu vesselâm namazı kılınca: "Kadınlar (muhafeftede ve istediklerini yapmada erkeklerden) baskındırlar" buyurdular."

6273 (950) 286 HADİTHA ZAYD BİN AХRЭM, ABÜ TALİB. ثنا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ

النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ: «يَقْطَعُ الصَّلَاةَ الْمَرْأَةُ وَالْكَلْبُ وَالْحِمَارُ».

في الزوائد: إسناده صحيح. فقد احتج البخاري بجميع رواته.

286. (950) (6273)- Hz. Ebu Hureyre ve Abdullah Ibnu Muğaffel radiyallahu an-hümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm "(Namaz kılanın önünden geçen) kadın, köpek ve eşek, namazı keser" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Alimler, buradaki "kesme"yi *bozma* olarak değil, kesme olarak anlamış ve namaz kılanın önünden bu üç şeyden birinin geçmesi halinde namaz kılındaki huzurun kırılacağını söylemişlerdir.

6274 (953) 287 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ. ثَنَا يَحْيَى، أَبُو الْمُعَلَّى، عَنِ الْحَسَنِ الْعُرَيْنِيِّ؛ قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ، مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ. فَذَكَرُوا الْكَلْبَ وَالْحِمَارَ وَالْمَرْأَةَ. فَقَالَ: مَا تَقُولُونَ فِي الْجَدْيِ؟ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي يَوْمًا. فَذَهَبَ جَدْيٌ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَبَادَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْقَبِيلَةَ.

في الزوائد: إسناده صحيح، إلا أنه منقطع.

287. (953) (6274)- Hasen el-Uranî anlatıyor: "Hz. Ibnu Abbâs radiyallahu an-hümâ'nın yanında namazı kesen şeyler mevzubahis edilmiş, bu meyanda köpek, eşek ve kadın da sayılmıştı. Şunu söyledi: "Oğlak hakkında ne dersiniz? Aleyhissalâtu vesselâm, bir gün namaz kılıyordu, önünden bir oğlak geçecekti, Resûlullah ondan evvel davranarak ileri geçip kible duvarı ile arasını kapatı ve geçmesine mâni oldu."

★ İMAMDAN ÖNCE RÜKU, SÜCUD

6275 (962) 288 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبُو بَدْرِ، شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ حَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ دَارِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنِّي قَدْ بَدَأْتُ. فَإِذَا رَكَعْتُ فَأَرْكَعُوا. وَإِذَا رَفَعْتُ فَأَرْفَعُوا. وَإِذَا سَجَدْتُ فَاسْجُدُوا. وَلَا الْفَيْنَ رَجُلًا يَسْبِقُنِي إِلَى الرُّكُوعِ، وَلَا إِلَى السُّجُودِ».

في الزوائد: في إسناده مقال. لأن دارمًا قال فيه الذهبي: مجهول. وذكره ابن حبان في الثقات.

288. (962) (6275)- Ebu Mûsa anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Ben artık ihtiyarladım. Ben rükuya gittim mi siz de rükuya gidin. Rükudan kalktım mı siz de kalkın. Secde yaptım mı siz de secde yapın. Benden önce rükû ve secdeye giden kimseyi görmeyeyim.”

★ NAMAZIN MEKRUHLARI

6276 (964) 289 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثَنَا ابْنُ فُذَيْلٍ. ثَنَا هُرُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ابْنُ الْهَدَيْرِ التَّمِيمِيُّ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ مِنَ الْجَفَاءِ أَنْ يُكَيِّرَ الرَّجُلُ مَسْحَ جَبْهَتِهِ، قَبْلَ الْفَرَاغِ مِنْ صَلَاتِهِ».

في الزوائد: اتفقوا على ضعف هرون.

289. (964) (6276)- Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Kişinin namazda iken (yapışan öteberiyi gidermek için) alnını silme işini çok yapması namazın edebine aykırıdır.”

6277 (965) 290 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثَنَا أَبُو قَتَيْبَةَ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَإِسْرَائِيلُ ابْنُ يُونُسَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَرِثِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَا تُفَقِّعْ أَصَابِعَكَ وَأَنْتَ فِي الصَّلَاةِ».

في الزوائد: في السند الحارث الأعور، وهو ضعيف.

290. (965) (6277)- Hz. Ali radıyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Namazda iken sakın parmaklarını çıtlatma!”

6278 (968) 291 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَصْبَاحٍ. أَتَانَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ الْمَقْبَرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِذَا تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَى فِيهِ. وَلَا يَغْوَى. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَضْحَكُ مِنْهُ».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن سعيد، اتفقوا على ضعفه.

291. (968) (6278)- Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Biriniz esneyince elini ağzına koysun ve (haah! diyerek) ses çıkarmasın. Çünkü bu hale şeytan güler.”

6279 (969) 292 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ ذَكَّانٍ، عَنْ

شَرِيكَ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «الْبِرَاقُ وَالْمُحَاطُ وَالْحَيْضُ وَالنُّعَاسُ فِي الصَّلَاةِ، مِنَ الشَّيْطَانِ». في الزوائد: في إسناده أبو اليقظان، واسمه عثمان بن عمرو، أجهلوا على ضعفه.

292. (969) (6279)- Adıy İbnu Sâbit, babası kanalıyla dedesinden, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şu sözünü rivayet etmiştir: "Namazda tükürmek, süm-kürmek, hayız haline girmek ve uyuklamak şeytandandır."

★ CEMAAT İMAMI SEVMİYORSA?

6280 (971) 293 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَرَ بْنِ هِجَاجٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَرْحَبِيُّ. ثنا عُبَيْدَةُ بْنُ الْأَسْوَدِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «ثَلَاثَةٌ لَا تَرْتَفِعُ صَلَاتُهُمْ فَوْقَ رُءُوسِهِمْ شَيْئاً: رَجُلٌ أَمَّ قَوْماً وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ. وَامْرَأَةٌ بَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَلَيْهَا سَاخِطٌ وَأَخَوَانٌ مُتَصَارِمَانِ». في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

293. (971) (6280)- İbnu Abbas radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Üç kişi vardırki bunların kıldıkları namaz, başlarından bir karış öte yükselmez: Kendisini sevmeyen kimselere namaz kıldırان kimse, kendisine kocası kûs olarak geceyi geçiren kadın, birbirine kûs iki kardeş."

★ İKİ KİŞİ CEMAAT SAYILIR

6281 (972) 294 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الرَّبِيعُ بْنُ بَدْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عَمْرٍو بْنِ جَرَادٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اِثْنَانِ، فَمَا فَوْقَهُمَا، جَمَاعَةٌ». في الزوائد: الربيع وولده بدر ضعيفان.

294. (972) (6281)- Ebu Mûsa el-Eş'ari radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İki ve daha fazlası bir cemaattir."

6282 (974) 295 حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ، أَبُو بَشِيرٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ. ثنا الصَّحَّاحُ بْنُ عُثْمَانَ. ثنا شُرَحْبِيلٌ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: كَانَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْمَغْرَبَ، فَجِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ. في الزوائد: في إسناده شرحبيل، ضعيف. صغفه غير واحد بل اتهمه بعضهم بالكذب. لكن ذكره ابن حبان في الثقات. وأخرج هو وابن خزيمة في صحيحهما هذا الحديث من طريق شرحبيل.

295. (974) (6282)- Hz. Câbir Ibnu Abdillâh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm akşam namazını kılıyordu, gelip hemen sol tarafına durdum, beni tutup sağına durdurdu."

★ İMAMIN ARKASINDA DURMAK MÜSTEHAFTIR

6283 (977) 296. حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ. ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحِبُّ أَنْ يَلِيَهُ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ، لِيَأْخُذُوا عَنْهُ.

في الزوائد: رجال إسناده ثقات.

296. (977) (6283)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, muhacirlerin ve ensarların, (namaz adabını) kendisinden almaları için, hemen peşine durmalarından hoşlanırdı."

★ İMAMA VACİB OLAN

6284 (981) 297. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَخُو فُلَيْحٍ. ثنا أَبُو حَازِمٍ؛ قَالَ: كَانَ سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ السَّاعِدِيُّ يُقَدِّمُ فِتْيَانَ قَوْمِهِ، يُصَلُّونَ بِهِمْ. فَقِيلَ لَهُ: تَفْعَلُ، وَلَكَ مِنَ الْقَدَمِ مَالٌ؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْإِمَامُ ضَامِنٌ. فَإِنْ أَحْسَنَ، فَلَهُ وَلَهُمْ. وَإِنْ أَسَاءَ، يَغْنَى، فَعَلَيْهِ وَلَا عَلَيْهِمْ».

في الزوائد: في إسناده عبد الحميد، اتفقوا على ضعفه.

297. (981) (6284)- Ebu Hâzım anlatıyor: "Yüce sahabi Sehl Ibnu Sa'd es-Sâidî kavminin gençlerini namaz kıldırmak için öne geçirirdi. Kendisine: "Senin İslamiyet'te hanrı sayılır bir önceliğin (kıdem) olduğu halde niye böyle yapıyorsun?" diye soruldu. Şu cevabı verdi: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim: "İmam zamin (kefil)dir. Eğer namazı iyi kıldırırsa sevap hem onadır, hem cemaatedir. Şayet fena kıldırırsa vebali kendinedir, cemaate degildir."

★ İMAM NAMAZI KISALTIR

6285 (990) 298 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي كَرِيمَةَ الْحَرَّائِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ غُلَاثَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنِّي لَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي الصَّلَاةِ».

في الروايات: عثمان بن أبي العاص، في إسناده مقال. قال المزي في التهذيب: قيل لم يسمع الحسن من عثمان إحد. ومحمد بن عبد الله بن غلثة، وإن وثقه ابن معين وابن سعد، فقد ضعفه الدار قطنى. والأزدى كذبه. وابن حبان قال: يروى الموضوعات عن الثقات. لا يحتمل ذكره إلا على وجه القدح فيه، وباقى رجاله ثقات.

298. (990) (6285)- *Osman İbnu Ebi'l-Âs radiyallahu anhi anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben namazda çocuk ağlaması işi-tir, bunun üzerine kıraatimi kısa tutarım."*

★ SAFLARI DÜZELTME

6286 (995) 299 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَصِلُونَ الصُّفُوفَ. وَمَنْ سَدَّ فُرْجَةَ رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً».

في الروايات: الحديث من رواية إسماعيل بن عياش، عن الحجازيين، وهى ضعيفة.

299. (995) (6286)- *Hiz. Aise radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

“Şurası muhakkak ki, (namazda) safları dolduranlara Allah rahmet kılar, melekler de günahlarının örtülmesi için dua ederler. Kim de safdaki bir gediği doldurursa, bu ameli sebebiyle Allah onun cennetteki makamını bir derece yükseltir.”

★ ÖN SAFIN FAZİLETİ

6287 (997) 300 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ؛ قَالَ: ثَنَا شُعْبَةُ. قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ مُصَرِّفٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْسَجَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ يَقُولُ «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ».

في الزوائد: إسناده حديث البراء صحيح، رجاله ثقات.

300. (997) (6287)- Berâ Ibnu Âzib ve Abdurrahman Ibnu Avf radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim: "Allah ve melekleri ilk safta namaz kılanlara salât ederler."

★ KADINLARIN SAFLARI

6288 (1001) 301 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ مُقَدَّمُهَا. وَشَرُّهَا مُؤَخَّرُهَا. وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ مُؤَخَّرُهَا. وَشَرُّهَا مُقَدَّمُهَا».

قال السندى: هذا الحديث من الزوائد. كما يفهم من الزوائد. لكنه لم يبين حال إسناده.

301. (1001) (6288)- Hz. Câbir Ibnu Abdillâh radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Erkeklerin saflarının en hayırlısı en öndeki saftır, en hayırsızı da en arkadakidir. Kadınların saflarının en hayırlısı en geride olanıdır, en kötüsü de en önde olanıdır."

★ SÜTUNLAR ARASINDA SAF

6289 (1002) 302 حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ، أَبُو طَالِبٍ. ثنا أَبُو دَاوُدَ، وَأَبُو قُتَيْبَةَ. قَالَا: ثنا هُرُونُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُصَفَّ بَيْنَ الصَّوَارِي، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَنُطْرَدُ عَنْهَا طَرْدًا.

في الزوائد: في إسناده هرون، وهو مجهول كما قال أبو حاتم. والحديث رواه أصحاب السنن الأربعة،

ما خلا ابن ماجة، من حديث أنس.

302. (1002) (6289)- Kurre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında, sütunlar arasında saf teşkil etmekten men edilir, sütunların olduğu yerden kovulurduk."

ACIKLAMA:

Sütunlar arasında namaz kılmanın mekruh addediliş sebebi farklı yorumlara tabi tutulmuştur: "Saf, sütunlar sebebiyle kesilecektir", "Sütunlar arası, ayakkabıla-

rin yeridir", "Burası mü'min cinlerin yeridir..." Hepsi de burada namaz kılmamanın mekruh olduğunda birleşir.

★ SAFIN GERİSİNDE TEK DURULMAZ

6290 (1003) 303 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُلَاذِمُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرِ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَلِيٍّ بْنُ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَلِيُّ بْنُ شَيْبَانَ، وَكَانَ مِنَ الْوَفِدِ. قَالَ: خَرَجْنَا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَبَايَعْنَاهُ. وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ. ثُمَّ صَلَّيْنَا وَرَاءَهُ صَلَاةً أُخْرَى. فَقَضَى الصَّلَاةَ. فَرَأَى رَجُلًا قَرَدًا يُصَلِّي خَلْفَ الصَّفِّ. قَالَ، فَوَقَفَ عَلَيْهِ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ حِينَ انْصَرَفَ قَالَ «اسْتَقْبِلْ صَلَاتَكَ. لَا صَلَاةَ لِلَّذِي خَلْفَ الصَّفِّ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

303. (1003) (6290)- Ali İbnu Şeyban anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gitmek üzere kavmimizin yola çıkardığı heyet olarak yola çıkıp Resûlullah'ın yanına geldik. Ona biat ettik, arkasında namaz kıldık. Sonra arkasında bir başka namaz daha kıldık. Namaz bitmişti. Safın gerisinde tek başına namaz kılan birini gördü. Aleyhissalâtu vesselâm, adam gideceği zaman yanında durarak: "Namazına (yeniden) yönel! Çünkü safın gerisinde tek başına kılanın namazı yoktur!" buyurdu."

AÇIKLAMA:

Hadis, cemaatle namaz kılarken, imama safın dışında uyan kimsenin namazının sahih olmayacağını ifade eder. Bu husus ihtilafıdır. Cumhûr, başka hadislerle de dayanarak safın dışında imama uyan kimsenin namazını sahih fakat mekruh addeder. İmam Azam: "Safta yer bulamayan bekler, rükudan önce biri gelirse onunla saf yapar, gelmezse, saftan birini geri çeker onunla saf yapıp, tek başına mekruh namaz kılmaktan kendini korur" demiştir.

★ SAFIN SAĞ TARAFI

6291 (1007) 304 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ، أَبُو جَعْفَرٍ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ عُمَانَ الْكِلَابِيُّ. ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّي، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سَلِيمٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنْ مَيَّسَرَةَ الْمَسْجِدِ تَعَطَّلَتْ. فَقَالَ

النَّبِيُّ ﷺ «مَنْ عَمَّرَ مَيْسَرَةَ الْمَسْجِدِ، كُتِبَ لَهُ كِفْلَانِ، مِنْ الْأَجْرِ». في الزوائد: في إسناده ليث بن أبي سليم، ضعيف.

304. (1007 (6291)- Ibnu Ömer radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Caminin sol kısmı (cemaatsiz) boş kaldı" denmişti. Aleyhissalâtu vesselâm: "Mescidin sol kısmını ihya edene iki kat sevap vardır!" buyurdular."

★ KIBLE

6292 (1010) 305 حَدَّثَنَا عَلْقَمَةُ بْنُ عَمْرٍو الدَّارِمِيُّ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ؛ قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ شَهْرًا. وَصُرِفَتِ الْقِبْلَةُ إِلَى الْكَعْبَةِ بَعْدَ دُخُولِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ بِشَهْرَيْنِ. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، إِذَا صَلَّى إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ أَكْثَرَ ثَقْلَبَ وَجْهِهِ فِي السَّمَاءِ. وَعَلِمَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِ نَبِيِّهِ ﷺ أَنَّهُ يَهْوَى الْكَعْبَةَ. فَصَعِدَ جِبْرِيلُ. فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُنَبِّئُهُ بَصَرَهُ وَهُوَ يَصْعَدُ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ. يَنْظُرُ مَا يَأْتِيهِ بِهِ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ - قَدْ تَرَى ثَقْلَبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ. الْآيَةُ - فَأَتَانَا آتٍ، فَقَالَ: إِنَّ الْقِبْلَةَ قَدْ صُرِفَتْ إِلَى الْكَعْبَةِ. وَقَدْ صَلَّيْنَا رَكَعَتَيْنِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَنَحْنُ رُكُوعٌ فَتَحَوَّلْنَا. فَبَيَّنَّا عَلَى مَامَضَى مِنْ صَلَاتِنَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا جِبْرِيلُ! كَيْفَ حَالُنَا فِي صَلَاتِنَا إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ؟» فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ - وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضَيِّعَ إِيْمَانَكُمْ -.

(عن أبي إسحاق الخ) قال السندی: قال الحافظ في فتح الباری: قد جاء سماع أبي إسحاق عن البراء في غير هذا الحديث، فلا ضعف فيه من تدليس أبي إسحاق. ذكره في كتاب الإيمان. وفي الزوائد: حديث البراء صحيح، ورجاله ثقات.

305. (1010) (6292)- el-Berâ radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte Beytu'l-Makdis'e doğru onsekiz ay namaz kıldık. Medine'ye girişinden iki ay sonra kible istikameti Ka'be'ye çevrildi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Beytül-Makdis'e müteveccihen namaz kılarak yüzünü çokça semaya çeviriyordu. Allah Teâlâ hazretleri, Peygamberinin kalbinden geçeni yani, Ka'be'ye

yönelme arzusunu bildi. Bir gün Cebrail aleyhisselam (göğe doğru) yükseldi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, o yerle gök arasında yükselirken onu gözüyle takip etmeye başladı, onun nasıl bir vahiy getireceğini gözetliyordu. Derken aziz ve celil olan Allah **قَدْ تَرَىٰ ثَبَابًا وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ** “Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilip durduğunu görüyoruz...” (Bakara 144) ayetini indirdi. Biz, Beytu'l-Makdis'e doğru farzın iki rek'atını kılmış tam rûkûda iken, bir adam gelip: “Kible, Ka'be'ye doğru çevrilmiştir!” haberini getirdi. Derhal yönlerimizi çevirdik. Namazımızı yenileyemeyip kaldığımız kısmın devamını tamamladık. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: **“Ey Cibril! Beytu'l-Makdis'e doğru kıldığımız namazlarımızın hâli ne olacak?”** diye sordu. Bunun üzerine de, Allah Teâlâ hazretleri: **وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ** “Allah sizin (daha önce Beytu'l-Makdis'e doğru kıldığımız) namazları zayi etmeyecektir” (Bakara 143) ayetini inzal buyurdu.”

★ TAHİYYETÜ'L-MESCİD

6293 (1012) 306 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، وَيَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ، قَالَا: ثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ، فَلَا يَجْلِسُ حَتَّى يَرْكَعَ رَكَعَتَيْنِ».

في الروايات: رجاله ثقات، إلا أنه منقطع. قال أبو حاتم: المطلب بن عبد الله عن أبي هريرة، مرسل.

306. (1012) (6293)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Biriniz mescide girince iki rek'at namaz kılmadan oturmasın.”

ACIKLAMA:

Fakihlerin tahiyetü'l-mescid dedikleri bu namazı kılmak sünnettir. Mescide giren kimse sünnet veya farz herhangi bir namaz kılsa, tahiyetü'l-mescid sevabını alır, ayrıca bunu da kılmak gerekmez. Bu namaz en az iki rek'attir, dileyen fazla da kılabilir.

★ NAMAZ KILARKEN TUKÜRÜLMEZ

6243 (1023) 307 حَدَّثَنَا هَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنُ زُرَّارَةَ؛ قَالَا: ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ؛ أَنَّهُ رَأَى شَبَّثَ بْنَ رَبِيعٍ بَرَقَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: يَا شَبَّثُ! لَا تَبْرُقْ بَيْنَ يَدَيْكَ. فَإِنَّ رَسُولَ

اللَّهُ ﷺ كَانَ يَنْهَى عَنْ ذَلِكَ، وَقَالَ «إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ يُصَلِّي أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ، حَتَّى يَتَقَلَّبَ أَوْ يُحْدِثَ حَدَثَ سُوءٍ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات.

307. (1023) (6294)- Hz. Huzeyfe radiyallahu anh'ın anlattığına göre, "Şebese İbnu'r-Rib'yy'in önüne tükürdüğünü görmüş ve: "Ey Şebese! Önüne tükürme, zira Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bundan yasaklamış ve: "Kişi namaza durduğu vakit Allah Teâla hazretleri ona veçhinden yönelir" buyurmuştur dedi."

AÇIKLAMA:

Hadis, namaza duran kimseye Cenab-ı Hakk'ın rahmetini tecelli ettirdiğini belirtmektedir. Bu tecellinin kişinin kible cihetinden vâki olacağı iş'ar buyrulmaktadır. Bu sebeple namaza duran kişinin kible cihetinin ayrı bir kudsiyeti vardır: Önünden geçilmez, ateşer; insana karşı durulmaz, bir sütte konmalıdır, kible cihetine tükürülmemelidir vs. Pekçok hadis, namaz kılan kimsenin kible cihetinin ehemmiyetini belirtir. Namazda esas olan huzur tefekkür büyük ölçüde kible cihetiyle alâkalıdır.

★ SECCADE ÜZERİNDE NAMAZ

6295 (1030) 308 حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ. حَدَّثَنِي زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: صَلَّى ابْنُ عَبَّاسٍ، وَهُوَ بِالْبَصْرَةِ عَلَى بَسَاطَةٍ. ثُمَّ حَدَّثَ أَصْحَابَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي عَلَى بَسَاطَةٍ. في الزوائد: في إسناده زمعة، وهو ضعيف وإن روى له مسلم. فإمّا روى له مقرونًا بغيره. فقد ضعفه أحمد وابن معين وغيره.

308. (1030) (6295)- Amr İbnu Dinar rahimehullah anlatıyor: "İbnu Abbâs radiyallahu anhümâ Basra'da halısı üzerinde namaz kıldı, sonra arkadaşlarına Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, halısı üzerinde namaz kıldığını söyledi."

★ SICAHTA-SOĞUKTA ELBİSEYE SECDE

6296 (1031) 309 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي حَبِيبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: جَاءَنَا النَّبِيُّ ﷺ. فَصَلَّى بِنَا فِي مَسْجِدِ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ، قَرَأْتُهُ وَاضِعًا يَدَيْهِ

عَلَى ثَوْبِهِ، إِذَا سَجَدَ.

في الزوائد: في إسناده عن عبد الله بن عبد الرحمن عن أبيه عن جده ثابت بن الصامت، كما في الرواية الآتية، فهذا إسناده متصل.

309. (1031) (6296)- Abdullah Ibnu Abdirrahmân radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize geldi ve Benî Abdileşhel mescidinde bize namaz kıldırıldı. Secde edince ellerini elbisesinin üzerine koyduğunu gördüm."

[6297] (١٠٣٢) 310 حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ. أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْأَشْهَلِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّمَنِ بْنِ ثَابِتِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى فِي بَيْتِ عَبْدِ الْأَشْهَلِ وَعَلَيْهِ كِسَاءٌ مُتَلَفَّفٌ بِهِ. يَضَعُ يَدَيْهِ عَلَيْهِ. يَقِيهِ بَرْدَ الْحَصَى.

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن إسماعيل الأشهلي، قال فيه البخاري: منكر الحديث. وضعفه غيره. ووثقه أحمد والعجلي. وعبد الله بن عبد الرحمن، لم أر من تكلم فيه ولا من وثقه. وبقا رجاله ثقات. قال سندي: قلت وبالجمله، فحديث السجود على التراب ثابت. والتكلم إنما هو في خصوص هذا الحديث. فالوجه قول من جوز ذلك.

310. (1032) (6297)- Şâbit Ibnu Sâmit radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir elbiseye bürünmüş olarak Benî Abdileşhel kabilesinde namaz kıldı. (Secdede) çakılların soğukluğundan korunmak maksadıyla ellerini elbisesinin üzerine koymuştu."

ACIKLAMA:

Secde sırasında alın ve ellerin yere konması esas ise de, soğuk veya sıcak sebebiyle imkânsızlık durumunda, giyilen elbisenin bir kenarı üzerine alın veya ellerin konabileceğine hükmedilmiştir. Ebu Hanîfe ve cumhûrun görüşü budur.

★ NAMAZDA UYARI TESBİHİ-EL ÇIRPMASI

[6298] (١٠٣٦) 311 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَلِيمٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ. وَعَبِيدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: رَخَّصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلنِّسَاءِ فِي التَّصْفِيقِ، وَلِلرِّجَالِ فِي التَّسْبِيحِ.

في الزوائد: إسناده حسن.

311. (1036) (6298)- *İbnu Ömer radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazda, (ihtiyaç halinde), kadınların ellerini çırpmasına, erkeklerin de "sübhaneallah!" demesine ruhsat tanıdı."*

AÇIKLAMA:

Namazda imam, bir hata yapacak olsa, cemaatten erkekler *sübhaneallah!* diye ikaz ederler. Bu ibare zikir olduğu için namazı bozmaz. Böyle bir durumda, bu hadis kadınların ellerini çırparak uyandı bulunmasına ruhsat tanır. Şafiîler ve Hanbelîler bu hadisi esas almıştır. Ancak Hanefîler ve Malikîler başka delillere dayanarak kadın ve erkek her ikisinin de *sübhaneallah* diyerek uyarı yapması gerektiğine hükmetmişlerdir. *Ebu Hanîfe* el çırpmanın namazı bozacağına hükmeder.

★ AYAKKABIYLA NAMAZ

312 ۱۰۳۷ 6299 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا غُنْدَرٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ التُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْسٍ؛ قَالَ: كَانَ جَدِّي، أَوْسٌ، أَحْيَانًا يُصَلِّي. فَيُسَبِّحُ إِلَهِي وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ. فَأَعْطِيهِ نَعْلَيْهِ. وَيَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ.

في الزوائد: إسناده صحيح.

312. (1037) (6299)- *İbnu Ebî Evs radiyallahu anh anlatıyor: "Dedem Evs es-Sakafî, namaz kılarken bazan bana işarette bulunurdu. Ben de ayakkabılarını kendisine verirdim. Şöyle demişti: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm 'ı ayakkabıları ile namaz kılarken gördüm."*

313 ۱۰۳۹ 6300 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ. ثنا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي النَّعْلَيْنِ وَالْخُفَّيْنِ.

في الزوائد: في إسناده أبو إسحاق، وقد اختلط بآخر عمره. وزهير، وهو ابن معاوية بن جرج

روى عنه في اختلاطه، قاله أبو زرعة.

313. (1039) (6300)- *Abdullah İbnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı, ayakkabıları ve mestleri ile namaz kılarken gördük."*

★ HUŞÛ

6301 ۱۰۴۳ 314 حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَرْفَعُوا أَبْصَارَكُمْ إِلَى السَّمَاءِ أَنْ تَلْتَمِعَ» يَعْنِي فِي الصَّلَاةِ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وقد رواه النسائي في الصغرى من حديث أنس.

314. (1043) (6301)- *Ibnu Ömer radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Gözlerinizin hızla kör olmaması için, namazdayken onları semâya kaldırmayın.”

AÇIKLAMA:

Daha önceleri de geçtiği üzere namazda aranan huşû, öncelikle gözle ilgilidir. Gözün namaz esnasında sağa sola, semaya kayması huşûyu bozar. Bundan şiddetle yasak edilmiştir. Yasaktaki şiddete binaen bunun *haram* olduğu hükmünü çıkarana da olmuştur. Ama dört mezhebe göre bu mekruhtur, namazın edebine aykındır.

★ TEK GİYSİ İÇİNDE NAMAZ

6302 ۱۰۵۰ 315 حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّافِعِيُّ، إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْعَبَّاسِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَنْظَلَةَ ابْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبَّادٍ الْمَخْزُومِيُّ، عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ مُشْكَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بِالْبُرِّ الْعُلْيَا، فِي ثَوْبٍ.

في إسناده مقال. لأن عبد الرحمن بن كيسان ومحمد بن حنظلة ذكرهما ابن حبان في الثقات. ومعروف بن مشكان، لم أر من تكلم فيه. وأبو إسحاق الشافعي ثقة، فتلخص من هذا أن إسناده ضعيف.

315. (1050) (6302)- *Kaysân radiyallahu anh* demiştir ki: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*’ı *Bi’r-i ülya* nam mevkide tek parça giysi içerisinde namaz kılarken gördüm.”

6303 ۱۰۵۱ 316 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ. ثنا عمرو بن كثير. ثنا ابن كيسان، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، مُتَلَبِّئًا بِهِ.

في الروايد: إسناده حسن. وقال: ليس لكيسان عند ابن ماجة سوى هذا الحديث والذي قبله. وهما حديث واحد. وليس له شيء في بقية الخمسة الأصول.

316. (1051) (6303)- Kaysan radıyallahu anı : "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı öğle ve ikinci namazlarımı, (mübarek göğsü üzerinde) topladığı tek parçalık bir giysi içerisinde kalarken gördüm" demiştir.

★ TILAVET SECDESİNİN SAYISI

317 ۱۰۵۶ 6304 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ فَايِدٍ ثنا عَاصِمُ بْنُ رَجَاءِ بْنِ حَبِوَةَ، عَنِ الْمَهْدِيِّ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُيَيْنَةَ بْنِ خَاطِرٍ. قَالَ: حَدَّثَنِي عَمَّتِي أُمُّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: سَجَدْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِحْدَى عَشْرَةَ سَجْدَةً، لَيْسَ فِيهَا مِنَ الْمُفْصَلِ شَيْءٌ: الْأَعْرَافُ، وَالرَّعْدُ، وَالتَّحُلُّ، وَبَنَى إِسْرَائِيلَ، وَمَرْيَمَ، وَالْحَجُّ، وَسَجْدَةُ الْفُرْقَانِ، وَسُلَيْمَانُ سُورَةُ النَّحْلِ، وَالسَّجْدَةُ، وَفِي صَ، وَسَجْدَةُ الْحَوَائِمِ.

في الروايد: في إسناده عثمان بن فائد، وهو ضعيف.

317. (1056) (6304)- Ebu Derda anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte onbir (tilâvet) secde(sti) yaptım, Onların arasında Kur'ân-ı Kerîm'in el-Mufasssal denen (kısa surelerden) hiçbirisi yoktu. Secde ayeti olan sureler şunlardı: A'raf, Ra'd, Nahl, Beni İsrâil(=İsra), Meryem, Hacc, Fûrkân, Neml, Secde, Sâd, Havâmîm(=Fussilet)."

318 ۱۰۵۸ 6305 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ عَطَاءِ بْنِ مِينَاءَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: سَجَدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي - إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ - وَ - اقْرَأْ بِسْمِ رَبِّكَ - .

في إسناده ابن ميناء، وهو مجهول. كما قاله ابن القطان.

318. (1058) (6305)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anı anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte İza's-Semâu'n-Şakkat ve İkrâ bismî Rabbi-ke surelerinin secde ayetlerinde secde ettik."

AÇIKLAMA:

Secde ayetleriyle ilgili açıklama daha önce geçtiği için burada tekrar etmeyeceğiz.

★ NAMAZI TAMAMLAMA

319 ۱۰۷۲ [6306] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ، ثنا وَكِيعٌ. ثنا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ طَاوُسًا عَنِ السُّبْحَةِ فِي السَّفَرِ، وَالْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ. بِنِ يَتَاقِي جَالِسٌ عِنْدَهُ. فَقَالَ: حَدَّثَنِي طَاوُسٌ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الْحَضَرِ وَصَلَاةَ السَّفَرِ. فَكُنَّا نُصَلِّي فِي الْحَضَرِ قَبْلَهَا وَبَعْدَهَا. وَكُنَّا نُصَلِّي فِي السَّفَرِ قَبْلَهَا وَبَعْدَهَا.

في الروائد: إسناده حسن.

319. (1072) (6306)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtü vesselâm hazar namazını ve sefer namazını farz kılmıştır. Biz hizada farzdan önce ve sonra sünnet kıladık. Seferde de farzdan önce ve sonra sünnet kıladık."*

★ NAMAZI TERKE DEN

320 ۱۰۸۰ [6307] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَيْسَ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالشُّرْكِ إِلَّا تَرْكُ الصَّلَاةِ. فَإِذَا تَرَكَهَا فَقَدْ أَشْرَكَ».

في الروائد: هذا إسناده ضيف لضعف يزيد بن أبان الرقاشي.

320. (1080) (6307)- *H. Enes İbnu Mâlik radiyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtü vesselâm şöyle buyurmuşlardır: "Kulla şirk arasında sadece namazın terki vardır. Onu terketti mi şirke düşmüş demektir."*

★ CUMANIN FARZİYETİ

321 ۱۰۸۱ [6308] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثُمَيْرٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ بُكَيْرٍ، أَبُو جَنَابٍ (جَبَابٍ)، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَدَوِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ،

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! تَوُوبُوا إِلَى اللَّهِ قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا. وَبَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ قَبْلَ أَنْ تُشْغَلُوا. وَصِلُوا الَّذِي يَبْنِيكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ بِكَفَرَةٍ ذِكْرُكُمْ لَهُ، وَكَثْرَةِ الصَّدَقَةِ فِي السَّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، تَرْزُقُوا وَتَنْصَرُّوا وَتُجْبَرُوا. وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فِي مَقَامِي هَذَا، فِي يَوْمٍ هَذَا، فِي شَهْرٍ هَذَا، مِنْ عَامِي هَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي أَوْ بَعْدِي، وَلَهُ إِمَامٌ عَادِلٌ أَوْ جَائِرٌ، اسْتِخْفَافًا بِهَا، أَوْ جُحُودًا لَهَا، فَلَا جَمَعَ اللَّهُ لَهُ شَمْلَهُ، وَلَا بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ. أَلَا، وَلَا صَلَاةَ لَهُ، وَلَا زَكَاةَ لَهُ، وَلَا حَجَّ لَهُ، وَلَا صَوْمَ لَهُ، وَلَا يَرِّ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ. فَمَنْ تَابَ، تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ. أَلَا، لَا تُؤْمِنُ امْرَأَةٌ رَجُلًا. وَلَا يَوْمٌ أَعْرَابِيٌّ مُهَاجِرًا. وَلَا يَوْمٌ فَاجِرٌ مُؤْمِنًا، إِلَّا أَنْ يَقْهَرَهُ بِسُلْطَانٍ، يَخَافُ سَيْفَهُ وَسَوْطَهُ»

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف علي بن زيد بن جدعان وعبد الله بن محمد العدوي

321. (1081) (6308)- Hz. Cabir İbnu Abdillâh radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) bize hitap etti ve dedi ki: "Ey insanlar! Ölmezden önce Allah'a tevbe edin. (Musibet hastalık, yaşlılık gibi) ağır meşguliyetlere düşmezden önce salih ameller işlemede acele edin. Çok zikir ederek, gizli ve açık çok sadaka vererek Allah'a karşı üzerinizdeki borcu ödeyin ki bol rızka, ilahi nusrete ve ıslah-ı hale mazhar olasınız. Bilesiniz Allah, benim içinde bulunduğum şu makamda, şu günde, şu ayda, bu yıldan Kıyamet'e kadar devam etmek üzere Cum'a namazını farz kıldı. Kim bunu, benim sağlığımda veya ölümümünden sonra adil veya zalim bir imam oldukça, istihfaf ederek veya inkar ederek terkedecek olursa Allah onun iki yakasını biraraya getirmesin, işine bereket vermesin. Haberiniz olsun! O kimsenin tevbe etmedikçe ne namazı, ne zekatı, ne hacı, ne orucu, ne de makbul bir iyiliği vardır. Kim de tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder. Haberiniz olsun! Bir kadın bir erkeğe imamlık yapamaz. Bir bedevi de muhacire imamlık yapamaz. Facir de mü'mine imamlık yapamaz. Ancak fâsık zor kullanır, mü'min de onun kılıncından ve kamçısından korkarsa bu durumda imama uyar."

AÇIKLAMA:

Kadının imamlık yapamayacağı belli bir husustur. Bedevinin muhacire yapama-

ması, bedevilerin dini bilgilerdeki eksikliğinin çokluğundandır. Muhacirler ise Medine'de *Resûlullah*'ın terbiyesinden geçen ilim ve irfanda yüce makama ermiş kimselerdir. Fasığın, fasık olmaya imameti de buradan gelir. İmamın ilim ve faziletçe önde olanlardan seçilmesi esastır. Herşeye rağmen fukahâ bu yasağı kerahate hamletmiş, fasığın, cahilin arkasında kılınacak namazın sahih olduğuna hükmetmiştir.

★ CUMA'NIN FAZİLETİ

322 ۱۰۸۴ 6309 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ. ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِي لُبَابَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُنْدَرِ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ سَيِّدُ الْأَيَّامِ، وَأَعْظَمُهَا عِنْدَ اللَّهِ. وَهُوَ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ يَوْمِ الْأَضْحَى وَيَوْمِ الْفِطْرِ. فِيهِ خَمْسٌ خِلَالٍ. خَلَقَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ وَأَهْبَطَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ إِلَى الْأَرْضِ. وَفِيهِ تَوَفَّى اللَّهُ آدَمَ. وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يَسْأَلُ اللَّهُ فِيهَا الْعَبْدُ شَيْئًا إِلَّا أُعْطَاهُ. مَا لَمْ يَسْأَلْ حَرَامًا. وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ. مَا مِنْ مَلِكٍ مُقَرَّبٍ وَلَا سَمَاءٍ وَلَا أَرْضٍ وَلَا رِيَّاحٍ وَلَا جِبَالٍ وَلَا بَحْرٍ إِلَّا وَهَنَ يُشْفِقْنَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ»

في الزوائد: إسناده حسن.

322. (1084) (6309)- Ebu Lübâbe İbnu Abdilmünzir *radıyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "Cum'a günü, (haftanın diğer) günlerinin efendisidir. Allah katında da en mühim olanıdır. O, Allah katında, Kurban ve Ramazan bayramı günlerinden daha mühimdir. Bu günün beş hasleti vardır: Allah, Âdem'i bugünde yarattı. Allah Âdem aleyhisselâm'ı o günde yeryüzüne indirdi. Allah Âdem'in ruhunu o gün kabzetti. O günde bir saat vardır ki, kul o saatte Allah'tan haram bir şey talep etmedikçe her ne isterse mutlaka kendisine talebi verilir. Kıyamet de o gün kopacaktır. Bütün mukarreb (Allah'a yakın) melekler, sema, arz, rüzgâr, dağ, deniz hepsi o günden korkarlar."

NOT: Cum'a ile ilgili geniş açıklama daha önce geçti.

★ CUMA GÜSLÜ

6310 ۱۰۹۱ 323 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَنَّنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ الْمَكِّيُّ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فِيهَا وَنَعِمَتْ. يُجْزَى عَنْهُ الْفَرِيضَةُ وَمَنْ اغْتَسَلَ فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ»

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف يزيد بن أبان الرقاشي. وقد جاء في غير ابن ماجه. من حديث عائشة وسمرة بن جندب من غير زيادة «ويجزي عنه الفريضة».

323. (1091) (6310)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cum'a günü abdest alan kimse bununla fazilet kazanır. Bu, güzel bir ameldir. Farzı da yerine getirmiş olur. Kim de gusle- derse, gusül daha faziletlidir."

★ CUMAYA ERKEN GİTMEK

6311 ۱۰۹۲ 324 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَسَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. قَالَا: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَلَائِكَةٌ يَكْتُبُونَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ مَنَازِلِهِمْ. الْأَوَّلُ فَلَأُولَ. فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَّأُوا الصُّحُفَ، وَاسْتَمَعُوا الْخُطْبَةَ. فَالْمُهْجَرُ إِلَى الصَّلَاةِ كَالْمُهْدَى بَدَنَةً. ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ كُمُهْدَى بَقَرَةً. ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ كُمُهْدَى كَبْشَرًا. (حَتَّى ذَكَرَ الدَّجَاجَةَ وَالْبَيْضَةَ. زَادَ سَهْلٌ فِي حَدِيثِهِ) فَمَنْ جَاءَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأَتَمَّا يَجِيءُ بِحَقِّ إِلَى الصَّلَاةِ».

في الزوائد: إسناده صحيح.

324. (1092) (6311)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cuma günü gelince, mescidin her bir kapısı üzerinde melekler yer alır. İnsanları mertebelerine göre yazarlar. Bu mertebeler önce geliş sırasına göredir. İmam minbere çıktımı defteri kapatılır, hutbeyi dinlerler. Namaza erken gelen, bir deve tasadduk etmiş gibidir. Ondan sonra gelenler bir sığır tasadduk etmiş gibidir. Onu takiben gelenler bir koyun tasadduk etmiş gibidir."

(Resûlullah saymaya devam ederek tavuğu ve yumurtayı da saydı. Selh hadîsinde şu ziyadede bulundu:) “Bundan da sonra gelen kimse, artık yalnız namaz sevabını almak için gelmiş olur.”

6312 1093 325 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا وَكِيعٌ. عَنْ سَعِيدِ بْنِ بِشِيرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ضَرَبَ مَثَلَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ التَّبَكُّيرِ، كَنَاحِرِ الْبَدَنَةِ، كَنَاحِرِ الْبَقَرَةِ، كَنَاحِرِ الشَّاةِ، حَتَّى ذَكَرَ الدَّجَاجَةَ.

في الزوائد: إسناده صحيح.

325. (1093) (6312)- Semüre Ibnu Cündeb radıyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Cum'a namazına erken gelmenin ehemmiyetini de ve kurban edene, sığır kurban edene, davar kurban edene ve hatta tavuk tasadduk edene benzetti.”

6313 1094 326 حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحِمَصِيُّ. ثنا عَبْدُ الْمُجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ؛ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ إِلَى الْجُمُعَةِ، فَوَجَدَ ثَلَاثَةً، وَقَدْ سَبَقُوهُ. فَقَالَ: رَابِعٌ أَرْبَعَةٌ. وَمَا رَابِعٌ أَرْبَعَةٌ يَبْعِيدُ. إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ النَّاسَ يَجْلِسُونَ مِنَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى قَدَرِ رَوَاجِهِمْ إِلَى الْجُمُعَاتِ. الْأَوَّلُ وَالثَّانِي وَالثَّالِثُ». ثُمَّ قَالَ: رَابِعٌ أَرْبَعَةٌ. وَمَا رَابِعٌ أَرْبَعَةٌ يَبْعِيدُ.

في الزوائد: في إسناده مقال. عبد الحميد هذا هو ابن عبد العزيز، وإن أخرج له مسلم في صحيحه فإنما أخرج له مقرونا بغيره. فقد كان شديد الإساءة إليه. لكن وثقه الجمهور وأحمد وابن معين وداود والنسائي. ولينه أبو حاتم. وضعفه ابن أبي حاتم. وباقى رجال الإسناد ثقات. فالإسناد حسن.

326. (1094) (6313)- Alkame rahimehullah anlatıyor: “Abdullah Ibnu Mes'ud radıyallahu anh ile birlikte cuma namazına gittik. Mescidde kendinden önce üç kişinin geldiğini gördü: “Ben dört kişinin dördüncüsüyüm, dördüncü de (rahmet-i ilahiyeden) uzak değildir” dedi ve açıkladı: “Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle buyurduğunu işittim: “Kıyamet günü insanlar, cuma namazlarına geliş sıralarına göre Allah'a yakınlık kazanacaklardır. Birinci, ikinci, üçüncü... şeklinde.”

Abdullah sonra: "Ben dördün dördüncüsüyüm, dördüncü olan da (Allah'ın rahmetinden) uzak değildir" dedi."

★ CUMA KIYAFETİ

6314 1095 327 HADİTHA HAZMELTİ BEN YEHYİ. THA ABİDİ LLE BEN VEHİ. AĞBİRİ
EMRO BEN ALHİTİ, EN YERİD BEN ABİ HİBİ, EN MÜSİ BEN SİCİDİ, EN MÜHİDİ
BEN YEHYİ BEN HİBİ, EN ABİDİ LLE BEN SİLİM; ANNE SİMİC RİSÜL LLE BEN YEHYİ, EN
ALİ MİBİR Fİ YÖM ALJUMİCE «MA ALİ AĞİKİM LÖ AĞİTİRİ TÖBİRİ LİYÖM ALJUMİCE,
SİYÖ TÖB MİHİTİ».

HADİTHA ABİ BİR BEN ABİ SİCİ. THA SİCİ. LNA, EN ABİDİ HİCİDİ BEN JİCİRİ,
EN MÜHİDİ BEN YEHYİ BEN HİBİ, EN YÖSİF BEN ABİDİ LLE BEN SİLİM, EN ABİ;
QAL: HİTİBİ NİBİ BEN YEHYİ. FADİKİR DİLİK.

Fi rıvıatı: İsnade Sıhıh ve Rıvıale İfıat. vıvıale ABİ DAUD BİASİNAĞ AĞRİ.

327. (1095) (6314)- Abdullah İbnü Selâm radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir cuma günü minberde şöyle buyurdular:

"Sizden biri, cuma için, iş elbisesi dışında iki parçalı bir elbise satın alsa ona bir vebal yoktur."

6315 1097 328 HADİTHA SİHİL BEN ABİ SİHİL, VİHİTİRE BEN MÜHİDİ. QALA: THA
YEHYİ BEN SİCİDİ QİTÂN, EN ABİ EĞİLÂN, EN SİCİDİ MİCİRİ, EN ABİ, EN
ABİDİ LLE BEN VİCİCE, EN ABİ DİR, EN NİBİ BEN YEHYİ. QAL «Mİ AĞİSİL YÖM ALJUMİCE
FİAĞİSİN GİSİLE, VİTİPİHİR FİAĞİSİN TİHÖRE, VİSİS Mİ AĞİSİN İYİABİ, VİMSİ MA KİTİB
LLE Lİ Mİ TİBİ AĞİLE, TİM AĞİ ALJUMİCE VİLMİ YİLİĞ VİLMİ YİFİRİ BİN AĞİTİN, GİFİRİ Lİ
MA BİNİTİ VİBİN ALJUMİCE ALİĞRİ.

Fi rıvıatı: İsnade Sıhıh ve Rıvıale İfıat.

328. (1097) (6315)- Ebu Zerr radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cuma günü, kim güzelce yıkanır, mükemmelce temizliğini yapar, iyi elbiselerini giyer, ailesinin kokusundan Allah'ın takdir

ettigini sürünür, sonra da cuma namazına gider; camide boş söz etmez, oturan iki kişinin arasına girmezse, o cuma ile önceki cuma arasındaki (küçük günahları) affedilir.”

329 ۱۰۹۸ [6316] حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ غَرَابٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي الْأَخْضَرِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ سَبَّاقٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ هَذَا يَوْمٌ عِيدٌ. جَعَلَهُ اللَّهُ لِلْمُسْلِمِينَ. فَمَنْ جَاءَ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ. وَإِنْ كَانَ طَيِّبٌ فَلْيَمْسَ مِنْهُ وَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَاكِ».

في الروايات: في إسناده صالح بن أبي الأخضر. لينة الجمهور وباقى رجاله ثقات.

329. (1098) (6316)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Bu (cuma gününü) Allah mü'minler için (haftalık) bayram kılmıştır. Öyleyse kim cumaya gelirse yıkansın. Eğer kokusu varsa ondan sürünsün. Misvak kullanmanız da gerekir.”

★ CUMA VAKTİ

330 ۱۱۰۱ [6317] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ مُوَدَّنٍ النَّبِيِّ ﷺ. حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّهُ كَانَ يُؤَدِّنُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذَا كَانَ الْقَيُّءُ مِثْلَ الشَّرَاكِ.

في الروايات: في إسناده عبد الرحمن بن سعد. أجمعوا على ضعفه. وأما أبوه فقال ابن القطان: لا يعرف حاله ولا حال أبيه.

330. (1101) (6317)- *Cum'a günleri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a ezan okuyan Sa'd el-Karaz, ezanı, gölge ayakkabı bağı kadar olunca okuduğunu belirtmiştir.*

331 ۱۱۰۲ [6318] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدَةَ ثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: كُنَّا نُجْمَعُ ثُمَّ نَرْجِعُ فَقِيلَ.

في الروايات: إسناده صحيح ورجالهم ثقات.

331. (1102) (6318)- *Hiz. Enes* anlatıyor: “Biz cum'a namazını kılar, sonra (evle-rimize) döner ve kaylâle (öğle uykusu) yapardık.”

★ CUMA HUTBESİ

332 ۱۱۰۷ [6319] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارٍ
بْنِ سَعْدٍ. حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَطَبَ
فِي الْحَرْبِ، خَطَبَ عَلَى قَوْسٍ. وَإِذَا خَطَبَ فِي الْجُمُعَةِ، خَطَبَ عَلَى عَصَا.

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف اولاد سعد وأبيه عبد الرحمن.

332. (1107) (6319)- Şa'd el-Karaz anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm harbte hutbe okurken kılınca dayanarak hutbe okurdu. Cum'a günü hutbe okurken âsasına dayanarak hutbe okurdu."

333 ۱۱۰۸ [6320] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا ابنُ أَبِي غَنِيَّةٍ، عَنِ
الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّهُ سُئِلَ: أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ
يَخْطُبُ قَائِمًا أَوْ قَاعِدًا؟ قَالَ: أَوْ مَا تَقْرَأُ - وَتَرْكُوكَ قَائِمًا؟ -
قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: غَرِيبٌ. لَا يُحَدِّثُ بِهِ إِلَّا ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَجَدَهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

333. (1108) (6320) Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh'a: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ayakta mı, oturarak mı hutbe okurdu diye sorana, "(Bunu sor-maya ne hacet. Kur'an'daki:) "Onlar seni ayakta (yalnız) bıraktılar!" (Cum'a 11) ayetini okumuyor musun?" diye cevap verdi."

334 ۱۱۰۹ [6321] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عُمَرُو بْنُ خَالِدٍ. ثنا ابنُ لَهِيْعَةَ،
عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ ابْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنِّدِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛
أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَعِدَ الْمِنْبَرَ سَلَّمَ.

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة وهو ضعيف.

334. (1109) (6321)- Hz. Câbir Ibnu Abdillâh radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, minbere çıkınca selam verirdi."

★ HUTBEYİ DİNLEME EDEBİ

335 ۱۱۱۱ [6322] حَدَّثَنَا مُحَرَّرُ بْنُ سَلَمَةَ الْمَدَنِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ
الدَّرَّوَرْدِيُّ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي

بْنِ كَعْبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ تَبَارَكَ، وَهُوَ قَائِمٌ. فَذَكَرْنَا بِأَيَّامِ اللَّهِ. وَأَبُو الدَّرْدَاءِ أَوْ أَبُو ذَرٍّ يَغِزْنِي فَقَالَ: مَتَى أُتِرْتُ هَذِهِ السُّورَةَ. إِنِّي لَمْ أَسْمَعْهَا إِلَّا الْآنَ. فَأَشَارَ إِلَيْهِ، أَنْ اسْكُتْ. فَلَمَّا انْصَرَفُوا قَالَ: سَأَلْتُكَ مَتَى أُتِرْتُ هَذِهِ السُّورَةَ فَلَمْ تُخْبِرْنِي؟ فَقَالَ أُبَيُّ: لَيْسَ لَكَ مِنْ صَلَاتِكَ الْيَوْمَ إِلَّا مَا لَعَوْتُ. فَذَهَبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ. وَأُخْبِرَهُ بِالَّذِي قَالَ أُبَيُّ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صَدَقَ أُبَيٌّ».

في الروايد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

335. (1111) (6322)- Übey Ibnu Ka'b radyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Cum'a günü, ayakta Tebdreke'yi okudu. Bize Allah'ın günlerini (Kıyame'ti) hatırlatın. Bu sırada Ebu'd-Derda -veya Ebu Zerr- bana dürttü ve: "Bu sure ne zaman indirildi? Ben, onu şu ana kadar işitmedim" dedi. Ubey ona: "Sus!" diye işaret etti. Namazdan çıkınca: "Ben sana bu surenin ne zaman indirildiğini sordum, sen bana söylemedin!" dedi. Ubey de: "Bugünkü namazından, bu lakırdıdan başka bir nasibin yok!" diye cevap verdi. Soru sahibi (koşarak) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gitti ve hadiseyi anlatarak Ubey'in kendisine söylediğini haber verdi. Resûlullah da ona: "Übey doğru söylemiş" cevabında bulundu."

★ CUMA NAMAZINDA KIRAAT

6323 336 ۱۱۲۰ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سَيَانَ، عَنْ أَبِي الرَّاهِرِيِّ، عَنْ أَبِي عَتَبَةَ الْخَوْلَانِيِّ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ بِسَبْحِ اسْمِ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْعَاشِيَةِ.

في الروايد: سعيد بن سنان ضعيف. وأصل الحديث في الصحيحين وغيرهما بسند آخر.

336. (1120) (6323)- Ebu Inebe el-Havlânî anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma namazında Sebbihisme Rabbike'l-A'la ve Hel etâke hadisu'l-Gâşiye surelerini okurdu."

★ CUMANIN BİR REKATINA YETİŞEN

6324 337 ۱۱۲۱ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ ابْنِ

أَبِي ذَنْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، وَسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْجُمُعَةِ رَكْعَةً فَلْيَصِلْ إِلَيْهَا أُخْرَى».

في الزوائد: في إسناده عمر بن حبيب، متفق على ضعفه.

337. (1121) (6324)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim cuma'dan bir rekate yetişirse, onu ikiye tamamlasın."

★ CUMAYA GELME MESAFESİ

338 ۱۱۲۴ 6325 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: إِنَّ أَهْلَ قُبَاءٍ كَانُوا يُجْمَعُونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْجُمُعَةِ.

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن عمر وهو ضعيف.

338. (1124) (6325)- Ibnu Ömer radiyallahu anhümâ anlatıyor: "Kuba ehli, cuma günü, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın mescidine gelerek cuma namazı kı-larlardı."

★ CUMAYI ÖZÜRSÜZ TERKEDEN

339 ۱۱۲۶ 6326 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. ثَنَا أَبُو عَامِرٍ. ثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ أُسَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ، ثَلَاثًا، مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ، طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ».

في الزوائد: الحديث إسناده صحيح ورجاله ثقات.

339. (1126) (6326)- Hz. Cabir radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim cumayı zaruret (şer'i bir mazeret) olma-dan üç kere terkederse, Allah kalbini mühürler."

340 ۱۱۲۷ 6327 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا مَعْدِيُّ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا ابْنُ

عَجَلَانَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلَا هَلْ عَسَى أَحَدُكُمْ أَنْ يَتَّخِذَ الصُّبَّةَ مِنَ الْعَنَمِ عَلَى رَأْسِ مِيلٍ أَوْ مِيلَيْنِ، فَيَتَعَدَّرَ عَلَيْهِ الْكَلَاءُ، فَيَرْتَفِعَ. ثُمَّ تَجِيءُ الْجُمُعَةُ فَلَا يَجِيءُ وَلَا يَشْهَدُهَا. وَتَجِيءُ الْجُمُعَةُ فَلَا يَشْهَدُهَا. وَتَجِيءُ الْجُمُعَةُ فَلَا يَشْهَدُهَا. حَتَّى يُطْبِعَ عَلَى قَلْبِهِ».

فی الزوائد: إسناده ضعيف. فيه معدى بن سليمان وهو ضعيف.

340. (1127) (6327)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Farzedelim ki sizden birinin, şehirden bir-iki mil uzakta davar sürüsü olsun da, orada ot bulmak zorlaşsın ve daha uzaklara gitsin, sonra cuma gelsin, fakat o cuma namazına gelmesin, bir cuma daha gelsin, o yine cuma namazına katılmasın, üçüncü cuma gelsin, o yine de cuma namazına gelmesin. İşte Allah böyle birinin kalbini mühürler."

ACIKLAMA:

Bu hadisler, üst üste cumayı mazeretsiz terkedenden kimsenin durumunu belirtmektedir. Sonuncu hadis, şehirden iki milden daha uzak bir yerde bile olsa, koyun sürüsünün başında bile bulunsa üst üste cumayı terketmeye ruhsat olmadığını tasrih etmektedir. Hayvancılık, ziraat gibi meşguliyetler cum'ayı terke şer'î bir özür değildir.

Kalbin mühürlenmesi, hayrın ulaşmasını zorlaştıran, engelleyen katılıktır. Demek ki insan fıtratı üst üste üç cum'a gelmemeye mütehammil değildir. Gelmedi mi manevi bağlardan ve dini hassasiyet ve sırfı duygulardan pek çok şey kaybedecektir.

Bazı alimler kalbin mühürlenme tehdidini "üst üste üç cumanın terki" ne bağlarken, bazıları üst üste olmasa da üç cum'anın terkiyle mühürlenmenin olacağını söylemiştir.

★ CUMADAN ÖNCE NAMAZ

6328 1129 341 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ. ثنا بَقِيَّةُ،

عَنْ مُبَشَّرِ بْنِ عُيَيْدٍ عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ عَطِيَّةِ الْعَوْفِيِّ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَرْكَعُ قَبْلَ الْجُمُعَةِ أَرْبَعًا. لَا يَفْصِلُ فِي شَيْءٍ مِنْهُمْ.

فی الزوائد: إسناده مسلسل بالضعفاء. عطية متفق على ضعفه. وحجاج مدلس. ومبشر بن عبيد كذاب. وبقية، هو ابن الوليد، مدلس.

341. (1129) (6328)- *Ibnu Abbâs* radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma namazından önce dört rek'at (nafile) kıları. Bu dört rek'atın arasında selam vermezdi."

★ CUMADA ÇÖMELME

6329 1134 342 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحَمَصِيُّ: ثنا بَقِيَّةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْإِحْتِبَاءِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، يَعْنِي وَالْإِمَامَ يَخْطُبُ. فِي الزَّوَائِدِ: فِي إِسْنَادِهِ بَقِيَّةٌ وَهُوَ مَدْلَسٌ. وَشَيْخُهُ، وَإِنْ كَانَ التِّرْمِذِيُّ قَدْ وَثَّقَهُ، وَإِلَّا فَهُوَ مَجْهُولٌ.

342. (1134) (6329)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi* radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma günü ihtiba şeklinde (kabalari-nin üzerine oturup bacaklarını dikerek) oturmayı yasakladı." Râvi der ki: "Yani imam hutbe okurken."

★ CUMADA HATİBE YÖNELME

6330 1136 343 حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ. ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبٍ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، إِذَا قَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ، اسْتَقْبَلَهُ أَصْحَابُهُ بِوُجُوهِهِمْ. فِي الزَّوَائِدِ: رَجَالٌ إِسْنَادُهُ ثِقَاتٌ، إِلَّا أَنَّهُ مَرْسَلٌ.

343. (1136) (6330)- *Amr Ibnu Sâbit*, babası *Sabit*'ten naklen anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hutbe vermek üzere minbere çıktığı vakit, as-hab ona yüzleriyle yönelirlerdi."

★ CUMADA SAAT-İ İCABE

6331 1139 344 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْلٍ، عَنِ الصَّحَّاحِ ابْنِ عُثْمَانَ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ؛ قَالَ: قُلْتُ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ: إِنَّا لَنَجِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ: فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ سَاعَةً لَا يُؤَافِقُهَا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا أَقْضَى لَهُ حَاجَتَهُ.

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَأَشَارَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَوْ بَعْضُ سَاعَةٍ. فَقُلْتُ: صَدَقْتَ، أَوْ بَعْضُ سَاعَةٍ. قُلْتُ: أَيُّ سَاعَةٍ هِيَ؟ قَالَ «هِيَ آخِرُ سَاعَاتِ النَّهَارِ». قُلْتُ: إِنَّهَا لَيْسَتْ سَاعَةً صَلَاةٍ قَالَ «بَلَى إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ إِذَا صَلَّى ثُمَّ جَلَسَ، لَا يَحْسِبُهُ إِلَّا الصَّلَاةَ، فَهُوَ فِي الصَّلَاةِ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

344. (1139) (6331)- Abdullah Ibnu Selâm radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm oturuyordu. Ben: "Allah'ın kitabında (Tevrat'ta) şu ifadeyi buluyoruz: "Cuma gününde öyle bir saat vardır ki, mü'min kul o saati denk getirerek namaz kılıp Allah'a dua ettiği takdirde isteği mutlaka yerine getirilir" dedim.

Abdullah devamla dedi ki: "Benim bu sözüm üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Yahut bir saatin bir kısmı" diye bana işaret buyurdu. Ben de: "Doğru söylediniz veya bir saatin bir kısmı" diyerek sözümü düzelttim. Sonra sordum: "Bu vakit (cumanın) hangi vaktidir?" Bana: "O, gündüzün saatlerinin sonudur" diye cevap verdi. Ben dedim ki: "Bu saat namaz vakti değildir." Şu cevabı verdi: "Evet, mü'min kul namaz kılar, sonra müteakip namazı beklemek maksadıyla oturursa o, sevap yönüyle aynen namaz kılıyor gibidir."

AÇIKLAMA:

Cuma günündeki saat-i icabe üzerine başka rivayetler de gelmiştir. Mevzu ile ilgili açıklama genişçe yapıldı, tekrar etmeyeceğiz.

★ FARZLARLA KILINAN SÜNNETLER

345 ۱۱۴۲ [6332] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلِيمَانَ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ صَلَّى، فِي يَوْمٍ، ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً، بَنَى لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ. رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ (أَطْنَهُ قَالَ) قَبْلَ الْعَصْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ (أَطْنَهُ قَالَ) وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ».

في الزوائد: في إسناده ابن الأصبهاني وهو ضعيف.

345. (1142) (6332)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Kim, bir günde (farzlar dışında) oniki rekathlık namaz kılar, cennette onun için bir köşk kurulur. Bunun iki rek'ati sabahın farzından önce, iki rek'ati öğleden önce, iki rek'ati öğle namazından sonra, iki rek'at –zannediyorum dedi ki– ikindi farzından önce, iki rek'at akşam farzından sonra ve iki rek'at –zannediyorum dedi ki– yatsı farzından sonra.”

NOT: Farzlarla kılanan nafilelerin miktarıyla ilgili ihtilaflar daha önce geçti.

★ SABAHIN SÜNNETİ

346 1146 6333 حدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا تَوَضَّأَ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ.

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله رجال الصحيحين.

346. (1146) (6333)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm abdest alınca, iki rek'at namaz kılar sonra (mescide) giderdi.”

347 1150 6334 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ. وَكَانَ يَقُولُ «نَعَمْ السُّورَتَانِ هُمَا، يُقْرَأُ بِهِمَا فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ. قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ».

في الزوائد: في إسناده الجريري. احتج به الشيخان في صحيحهما. إلا أنه اختلط في آخر عمره.

وباقى رجاله ثقات.

347. (1150) (6334)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm fecirden önce iki rek'at namaz kılar ve: “Şu iki sure ne kadar iyidir, sabahın o iki rekatinde bunlar okunur: Kulhü vallahu ahad” ve “Kul ya eyyühe'l-kâfirün.”

★ SABAHIN SÜNNETİ KAÇARSA NE ZAMAN KAZA EDİLİR?

348 1155 6335 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَيَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ كَاسِبٍ، قَالَ: ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَامَ عَنْ رَكْعَتِي الْفَجْرِ. فَقَضَاهُمَا بَعْدَ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ

في الروايات: إسناده ثقات. إلا أم مروان بن معاوية الفزاري كان يدلّس. وقد عنعنه. نعم، احتج به الشيخان في صحيحهما.

348. (1155) (6335)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm uyuyakalarak sabahın iki rekat (sünnet)ini kaçırmış, güneş doğduktan sonra bunları kaza etmiştir."

★ ÖĞLE FARZINDAN ÖNCE İKİ REK'AT

6336 1156 349 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا جَرِيرٌ، عَنْ قَابُوسَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: أُرْسِلَ أَبِي إِلَى عَائِشَةَ: أُمِّي صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ أَحَبَّ إِلَيْهِ أَنْ يُوَاطَّبَ عَلَيْهَا؟ قَالَتْ: كَانَ يُصَلِّي أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ. يُطِيلُ فِيهِنَّ الْقِيَامَ، وَيُحْسِنُ فِيهِنَّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ.

في الروايات: في إسناده مقال. لأن قابوس مختلف فيه. وضعفه ابن حبان والنسائي. وثقه ابن معين وأحمد. وباق الرجال ثقات.

349. (1156) (6336)- Kâbus İbnu Ebi'l-Muharik babası Ebu'l-Muhârik radiyallahuhu anh'tan naklen anlatıyor: "Babam beni Hz. Aişe'ye göndererek, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (farz dışında) hangi namaza ısrarla devam etmeyi sevdiğini sordu. Hz. Aişe: "Aleyhissalâtu vesselâm, öğleden önce dört rek'at kılar ve bunlarda kıyâmı uzatır, rûkû ve secdeyi de güzel yapardı" dedi."

★ ÖĞLE FARZINDAN SONRA İKİ REKATI KAÇIRAN

6337 1159 350 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ؛ قَالَ: أُرْسِلَ مُعَاوِيَةُ إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ. فَأَنْطَلَقْتُ مَعَ الرَّسُولِ فَسَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ. فَقَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَيْنَمَا هُوَ يَتَوَضَّأُ فِي بَيْتِي لِلظُّهْرِ، وَكَانَ قَدْ بَعَثَ سَاعِيًا. وَكَثُرَ عِنْدَهُ الْمُهَاجِرُونَ. وَقَدْ أَهَمَّهُ شَأْنُهُمْ. إِذْ ضَرَبَ الْبَابُ. فَخَرَجَ إِلَيْهِ. فَصَلَّى الظُّهْرَ. ثُمَّ جَلَسَ يَقْسِمُ مَا جَاءَ بِهِ. قُلْتُ: فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى الْعَصْرِ. ثُمَّ دَخَلَ مَنْزِلِي فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قَالَ «سَعَلَنِي أَمْرُ السَّاعِي أَنْ أَصَلَّيْتُهُمَا بَعْدَ الظُّهْرِ. فَصَلَّيْتُهُمَا بَعْدَ الْعَصْرِ».

فی الزوائد: فی إسناده یزید بن أبی زیاد، مختلف فیه. فیکون الإسناد حسناً، إلا أنه کان بدلس وقد عنعنه. ورواه البخاری ومسلم وأبو داود بغير هذا اللفظ.

350. (1159) (6337)- Abdullah Ibnu'l-Hâris anlatıyor: "Hz. Muaviye (bir gün, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın muhterem zevceleri Ümmü Seleme radyalla-hu anhá'ya bir elçi gönderdi. Elçinin yanında ben de vardım. Elçi Ümmü Sele-me'ye sordu. O da şöyle cevap verdi: "(Zekat toplamak üzere) bir memur gönder-miş olan Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün benim odamda öğle namazı için abdest aldığı sırada yanında çokça muhacir vardı. Resûlullah muhacirlerin meseleleriyle yakinen ilgileniyor idi. Derken kapı vuruldu. Kapıya çıktı (tahsildar gelmişti). Önce öğle namazı'nın farzını kıldı; sonra, tahsildarın getirdiğini taksim etmek üzere oturdu. Bu taksim işi ikinci vakti girinceye kadar devam etti. Sonra odama girdi, iki rekat namaz kıldı ve arkadan şu açıklamayı yaptı: "Tahsildarla olan meşguliyetim, bu iki rek'ati öğlenin peşinden kılmama mani oldu. Bu se-beple onları ikindiden sonra kıldım."

AÇIKLAMA:

Bu hadis, sıkışık durumlarda namazların sünnet olan kısımlarının tehir edilse bile farz kısmının tehir edilemeyeceğini, vaktinde kılınmasına ciddi şekilde gayret gösterilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Resûlullah'ın, öğlenin son iki rek'atını, ikinci namazının vakti girdikten sonra kılmaması da cidden manidardır: Sünnetleri "farz değil" diyerek terketmemek gerektiğini gösterir. Zaten ayet-i kerîmede "sırf ibadet için yaratıldığı" belirtilen insanoğlu için ibadetin azamî sınırı yoktur. Farzlar asgarî sınırdır. Bu asgarî miktara sünnetler "asgarî ziyade"yi ifade ederler. Da-ha fazlası kişinin iradesine bırakılmıştır: Teheccüt, kuşluk, evvâbın vs. namazları bunlardandır.

★ AKŞAMIN SÜNNETİ

351 ۱۱۶۵ 6338 حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مَخْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ؛ قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِ عَبْدِ الْأَشْهَلِ. فَصَلَّى بِنَا الْمَغْرِبَ فِي مَسْجِدِنَا. ثُمَّ قَالَ: «ارْكَعُوا هَاتَيْنِ الرَّكَعَتَيْنِ فِي بُيُوتِكُمْ».

فی الزوائد: إسناده ضعيف. لأن رواية إسماعيل بن عياش عن الشاميين ضعيفة. وعبد الوهاب كذاب قال السندى: بل الصحيح أن روايته عن غير الشاميين ضعيفة.

351. (1165) (6338)- Râfi İbnu Hadic radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Beni Abd'l-Eşhel kabilesinde yanımıza geldi. Mescidimizde bize akşam namazı kıldırdı. Sonra da: "Şu iki rek'at (sünneti de) evlerinizde kılın" buyurdu."

ACIKLAMA:

Sünnetlerin evlerde kılınması Resûlullah'ın umumi emridir. Hem riyadan uzak olur, hem de ev bereketlenir. Aile halkı, İslâmî hayatını en mühim tezahürü olan "namaz"ı fiilen görmelidir.

★ VİTR

352 ۱۱۷۶ 6339 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا الوليدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا الأوزاعيُّ. ثنا الْمُطَلِبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَأَلَ ابْنَ عُمَرَ رَجُلٌ فَقَالَ: كَيْفَ أُوتِرُ؟ قَالَ: أُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ. قَالَ: إِنِّي أَخْشَى أَنْ يَقُولَ النَّاسُ: الْبُتِيرَاءُ. فَقَالَ: سُنَّةُ اللَّهِ وَرَسُولِهِ. يُرِيدُ: هَذِهِ سُنَّةُ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﷺ.

في الزوائد: رجال إسناده ثقات إلا أنه منقطع. قال البخاري: لا أعرف للمطلب سماعاً من أحد من الصحابة.

352. (1176) (6339)- el-Mutallibu'bnü Abdillâh anlatıyor: "Bir adam İbnu Ömer radıyallahu anihüma'ya: "Vitri nasıl kılalım?" diye sordu. O da:

"Bir rek'atle vitir kıl!" dedi. Öbürü: "İyi ama halkın "Büteyra(=güldük)!" demesinden korkarım" dedi. İbnu Ömer "(tek rekatlı bu namaz, Allah ve Resûlü'nün sünnetidir!" dedi. Bu ifadeyle: "(Tek rekatlı bu namaz), Allah ve Resûlü'nün sünnetidir" demek istemiştir."

353 ۱۱۷۷ 6340 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَبَابَةُ، عَنْ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُسَلِّمُ فِي كُلِّ ثَنَيْنٍ، وَيُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ.

في الزوائد: إسناده صحيح رجاله ثقات.

353. (1177) (6340)- Hz. Aişe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm nâfile namazların her iki rek'atinde selam verir, bir rek'atla da vitir namazı kılardı."

★ DUADA ELLERİ KALDIRMA, YÜZE SÜRME

354 ۱۱۸۱ [6341] حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. قَالَا: ثنا عَائِدُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ صَالِحِ ابْنِ حَسَّانَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا دَعَوْتَ اللَّهَ فَادْعُ بِبَاطِنِ كَفِّكَ. وَلَا تَدْعُ بِظُهُورِهِمَا. فَإِذَا فَرَغْتَ فامْسَحْ بِهِمَا وَجْهَكَ». في الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف صالح بن حسان.

354. (1181) (6341)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Allah'a dua edince avuçlarının içini açarak dua et, ellerinin sırtlarıyla dua etme. Duayı bitirince avuçlarını yüzüne sür.”

AÇIKLAMA:

Hadis dua sırasında ellerin şeklini teşri etmektedir: İçi semaya çevrilmeli, tersi değil. Alimler, başka rivayetleri de gözönüne alarak hayır talep ederken ellerin içini semaya çevirmek gerektiğini, bir şerrin defedilmesini talep ederken avuç içlerinin yere çevrilmesi gerektiğini, *Resûlullah*'ın da böyle yaptığını belirtirler. Ellerin yüze sürülüş hikmeti şöyle açıklanmıştır: “Dua sırasında ilahi rahmet açılan elle-re inmiştir. Bunun, insanın en şerefli uzvu olan yüzüne ulaştırılması icabeder.”

★ KUNUT

355 ۱۱۸۳ [6342] حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ. ثنا سَهْلُ بْنُ يُونُسَ. ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ. قَالَ: سُئِلَ عَنِ الْقُنُوتِ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ، فَقَالَ: كُنَّا نَقْنُتُ قَبْلَ الرُّكُوعِ وَبَعْدَهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

355. (1183) (6342)- *Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh'a* sabah namazındaki kunut hakkında sorulmuş, o da şu cevabı vermiştir: “Biz rükûdan önce de sonra da kunut okurduk.”

AÇIKLAMA:

Birkısım hadisler sabah namazında da kunut okunacağını ifade eder. *Mâlik* ve *Şâfiî* hazretleri buna hükmetmiştir. Bazı alimler, büyük bir bela olmadıkça sabah

namazında kunut okumak caiz değildir demıştır. Hanefîler vitrin son rek'atinde kunut okurlar. Mezheplere göre kunut duası da farklıdır.

★ SEFERDE VİTR

6343 1193 356 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ، وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ؛ قَالَا: ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَتَيْنَا شُعْبَةَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ. لَا يَزِيدُ عَلَيْهِمَا. وَكَانَ يَتَهَجَّدُ مِنَ اللَّيْلِ. قُلْتُ: وَكَانَ يُؤْتِرُ؟ قَالَ: نَعَمْ.

في الروائد: في إسناده جابر الجعفي، وهو كذاب.

356. (1193) (6343)- Salim babası Abdullah Ibnu Ömer radiyallahu anhu'dan anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sefer sırasında iki rek'at kılar, buna ilavede bulunmazdı. Gecelerin de teheccüd namazı kılar." Ben babama: "Aleyhissalâtu vesselâm sefer sırasında vitir de kılar mıydı?" diye sordum, "evet!" cevabını verdi."

★ VİTRDEN SONRA İKİ REK'AT

6344 1195 357 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ. ثَنَا مَيْمُونُ بْنُ مُوسَى الْمَرْثِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْوُتْرِ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، وَهُوَ جَالِسٌ.

في الروائد: في إسناده مقال. لأن ميمون بن موسى، قال فيه أحمد: ما أرى به بأسا. وقال أبو حاتم: صدوق. وقال أبو داود: لا بأس به. ولينه غير واحد. وذكره ابن حبان في الثقات والضعفاء، وقال: منكر الحديث لا يجوز الاحتجاج به إذا انفرد.

357. (1195) (6344)- Ümmü Seleme radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vitir namazından sonra oturduğu yerden iki hafif rekat daha kılar."

★ VİTRDEN SONRA OTURARAK İKİ REK'AT KILMAK

6345 1195 359 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ. ثَنَا مَيْمُونُ بْنُ مُوسَى الْمَرْثِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْوُتْرِ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، وَهُوَ جَالِسٌ.

في الروائد: في إسناده مقال. لأن ميمون بن موسى، قال فيه أحمد: ما أرى به بأسا. وقال أبو حاتم: صدوق. وقال أبو داود: لا بأس به. ولينه غير واحد. وذكره ابن حبان في الثقات والضعفاء، وقال: منكر الحديث لا يجوز الاحتجاج به إذا انفرد.

358. (1195) (6345)- Ümmü Seleme radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, vitirden sonra kısa iki rekatlık bir namaz kılar. Bunu oturarak kılar." 6346

358 ۱۱۹۶ 6346 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي رَاهِمٍ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ؛ قَالَ حَدَّثَنِي عَائِشَةُ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ. ثُمَّ يَرُكْعُ رَكَعَتَيْنِ يَقْرَأُ فِيهِمَا وَهُوَ جَالِسٌ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرُكْعَ، قَامَ فَرَكَعَ.

في الزوائد: هذا إسناده صحيح ورجاله ثقات.

359. (1196) (6346)- Hz. Aişe radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm tek bir rek'atle vitir kılar, sonra oturduğu yerden iki rek'at daha kılar, bunlarda kıraatte bulunurdu. Rûku'ya gitmek isteyince, kalkar rûkû yapardı."

AÇIKLAMA:

Şarihler, vitirden sonra kılınan bu iki rek'atı, Resûlullah'ın devamlı kılmadığını, vitirden sonra da namaz kılmanın caiz olduğunu göstermek için arada bir kıldığını belirtirler.

★ BİNEK ÜZERİNDE VİTR

360 ۱۲۰۱ 6347 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْأَسْفَاطِيُّ ثنا أَبُو دَاوُدَ. ثنا عَبْدُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُوتِرُ عَلَى رَاحِلَتِهِ.

في الزوائد: في إسناده عباد بن منصور وهو ضعيف.

360. (1201) (6347)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vitir namazını bineği üzerinde de kılar." 6347

AÇIKLAMA:

Hayvan üzerinde nafîle namaz kılmak bilicma caiz ise de, farz namaz kılmak bazı şartlarla caizdir: Hanefîlere göre düşman veya yırtıcı hayvan korkusu, fazla çamur bulunması, yol arkadaşından geri kalmak, hastalanmak gibi mazeretler sebebiyle hayvandan inme imkânsızlığı olması halinde, yolcu binek hayvanının üstünde farz namazını kılabilir. Rûkû için biraz eğilir, secde için daha fazla eğilir. Kible hayvanın gittiği istikamet kabul edilir. Hayvan veya üzerine oturan palan vesairinin necaseti zarar vermez.

Şafililer de zaruret olmadıkça hayvan sırtında farz namaz kılınmasını caiz görmezler. Hayvan yürürken caiz görmezler. Hayvan durmuş ise, namaz müddetince

kibleye yönelmek, ayakta olmak, rüku ve secdelerin yapılması mümkün olmak gibi şartlarla sahih olabilir, aksi halde sahih olmaz derler.

★ GECEİN BAŞINDA VİTR

6348 ۱۲۰۲ 361 حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ. ثنا زَائِدَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَبِي بَكْرٍ «أَيَّ حِينَ تُؤْتِرُ؟» قَالَ: «أَوَّلَ اللَّيْلِ، بَعْدَ الْعَتَمَةِ. قَالَ: «فَأَنْتَ يَا عُمَرُ؟» فَقَالَ: آخِرَ اللَّيْلِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أَمَّا أَنْتَ يَا أَبَا بَكْرٍ، فَأَخَذْتَ بِالْوُثْقَى. وَأَمَّا أَنْتَ يَا عُمَرُ، فَأَخَذْتَ بِالْقُوَّةِ».

حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ. أَتَيْنَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَلِيمٍ، عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

في الزوائد: إسناده حسن. وقال في الرواية الثانية: إسناده صحيح وزجالة ثقات. وقال: والحديث رواه أبو داود من حديث أبي قتادة.

361. (1202) (6348)- Hz. Câbir Ibnu Abdillâh radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh'a: "Vitri ne zaman kılsın?" diye sordu. O: "Gecenin başında, yatsıdan sonra!" diye cevap verdi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ey Ömer, sen ne zaman?" diye sordu. Hz. Ömer: "Gecenin sonunda!" diye cevap verdi. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Ey Ebu Bekr! Sen sağlam (ihtiyatlı) olanı tutmuşsun! Ey Ömer, sen de kuvveti tutmuşsun."

ΑÇIKLAMA

Vitr namazını yatsıdan hemen sonra kılmak gece kalkamayacaklar için ihtiyatlı bir davranıştır. Gecé kalkma hususunda kuvvetli irade sahibi olanlar da geceye birakabilirler. Hz. Ömer bunun efdal olduğunu söylemiştir.

★ UNUTARAK CÜNÜB NAMAZ KILAN

6349 ۱۲۲۰ 362 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى التَّيْمِيُّ، عَنْ أَسَامَةَ ابْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، مَوْلَى الْأَسْوَدِ بْنِ سَفْيَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ تَوْبَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ

ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ وَكَبَّرَ. ثُمَّ أَشَارَ إِلَيْهِمْ، فَمَكَثُوا. ثُمَّ انْطَلَقَ فَاغْتَسَلَ. وَكَانَ رَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً. فَصَلَّى بِهِمْ. فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ «إِنِّي خَرَجْتُ إِلَيْكُمْ جُنُبًا. وَإِنِّي نَسِيتُ حَتَّى قُمْتُ فِي الصَّلَاةِ».

في الزوائد: هذا إسناداه ضعيف لضعف أسامة بن زيد. رواه الدارقطني في سننه من طريق أسامة

بن زيد.

362. (1220) (6349)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namaz için evinden çıkıp (namaz mahalline gelerek) tekbir getirdi, sonra ashaba (bekleyn diye) işaret buyurdu. Hemen gidip gusletti geldi. Saçlarından su damlıyordu. Onlara namaz kıldırdı. Namazdan çıkınca:

“Yanınıza cünüb olarak gelmişim. Namaza duruncaya kadar da durumumu hatırlayamadım. (Tam kılacağım anda hatırladım)” buyurdular.”

6350 ۱۲۲۱ 363 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ. ثنا إسماعيل بن عيَّاش، عن ابن جريج، عن ابن أبي مليكة، عن عائشة. قالت: قال رسول الله ﷺ «مَنْ أَصَابَهُ قَيْءٌ أَوْ رُعَافٌ أَوْ قُلْسٌ أَوْ مَذْيٌ، فَلْيَنْصَرِفْ، فَلْيَتَوَضَّأْ. ثُمَّ لْيَنْ عَلَى صَلَاتِهِ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ لَا يَتَكَلَّمْ».

في الزوائد: في إسناده إسماعيل بن عيَّاش. وقد روى عن الحجازين، وروايته عنهم ضعيفة.

363. (1221) (6350)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Kime namazda iken kusma veya burun kanaması veya bulantılı kusma veya mezi akması hallerinden biri isabet ederse, hemen gidip abdest alsın. Sonra gelip namazının üzerine (kılmadığı kısmı) bina et-sin. İşte bu sırada (dünyevi kelimlerle) konuşmasın.”

AÇIKLAMA:

Hadis sayılan hallerde abdestin bozulduğunu belirtmiş olmaktadır. Ayrıca böyle bir durumda kişinin, namaz edebine uymayan kelimeler telaffuz etmeden abdestini alıp geldiği takdirde, önceki kıldıklarını tamamlayabileceğini belirtmektedir.

★ NAMAZDA ABDESTİ BOZULAN

6351 ۱۲۲۲ 364 حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ بْنِ عُبَيْدَةَ بْنِ زَيْدٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. قَالَ «إِذَا

صَلَّى أَحَدَكُمْ فَأَحَدَتْ، فَلْيُمْسِكْ عَلَى أَنْفِهِ، ثُمَّ لِيَنْصَرِفْ». حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ. في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. والطريقة الثانية ضعيفة لاتفاقهم على ضعف عمر بن قيس.

364. (1222) (6351)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Biriniz namaz kılariken hadesi vaki olsa, burnunu tutup namazdan çık-sın."

★ HASTA NAMAZI

6352 (1224) 365 حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدُ بْنُ يَبَّانِ الْوَاسِطِيُّ. ثنا إِسْحَاقُ الْأَزْرَقُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي حَرِيرٍ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى جَالِسًا عَلَى يَمِينِهِ، وَهُوَ وَجَعٌ.

في الزوائد: في إسناده جابر الجعفي، وهو منهم.

365. (1224) (6352)- Vâil İbnu Hucr radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı hasta iken oturduğu yerde sağ tarafı üzerine (yaslanmış vaziyette) namaz kılariken gördüm."

★ OTURARAK NAFİLE NAMAZI

6353 (1227) 366 حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُتْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ إِلَّا قَائِمًا. حَتَّى دَخَلَ فِي السَّنِّ. فَجَعَلَ يُصَلِّي جَالِسًا. حَتَّى إِذَا بَقِيَ عَلَيْهِ مِنْ قِرَائَتِهِ أَرْبَعُونَ آيَةً، أَوْ ثَلَاثُونَ آيَةً، قَامَ فَقَرَأَهَا وَسَجَدَ.

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

366. (1227) (6353)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın gece namazını hep ayakta kıldığını gördüm, başka şekilde kıldığını hiç görmedim. Bu hal yaşlanıncaya kadar devam etti. Yaşlanınca oturarak kıl-

maya başladı. Okumakta olduğu kıraatından otuz-kırk ayet kalınca, kalkar onları ayakta okuyup secdeye giderdi."

ACIKLAMA:

Resûlullah gece namazlarında kıraatı çok uzun tutardı. Bu sebeple, yaşlılıkta uzun müddet ayakta kalması zahmet verir olunca, namazın kıraatini oturarak yaptığı; buna rağmen, yine de 30-40 ayeti ayakta okuyup sonra rükû-secde yaptığı belirtilmektedir.

★ OTURARAK KILINAN NAMAZIN SEVABI YARIM

6354 (1230) 367 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ. ثنا بِشْرُ بْنُ عَمْرِو. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ. حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ فَرَأَى أَنَسًا يُصَلُّونَ قُعُودًا. فَقَالَ «صَلَاةُ الْقَاعِدِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ صَلَاةِ الْقَائِمِ».

في الزوائد: إسناده صحيح.

367. (1230) (6354)- Hz. Enes İbnu Mâlik radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün evinden çıkınca, mescidde oturarak (nafile) namaz kılanları gördü, şöyle buyurdu: "Oturanın kıldığı namaz, sevaben ayakta kılınan namazının yarısına denktir."

★ RESÛLULLAH'IN HASTALIKTA KILDIĞI NAMAZ

6355 (1234) 368 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ. أَتَانَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ، مِنْ كِتَابِهِ فِي بَيْتِهِ، قَالَ سَلَمَةُ بْنُ بُهَيْطٍ. أَنَا عَنْ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هَنْدٍ، عَنْ بُيُوطِ بْنِ شَرِيطٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عُبَيْدٍ؛ قَالَ: أُغْمِيَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ. ثُمَّ أَفَاقَ. فَقَالَ «أَحْضَرْتَ الصَّلَاةَ؟» قَالُوا نَعَمْ. قَالَ «مُرُوا بِلَاةً فَلْيُؤَدِّنْ. وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ». ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ، فَأَفَاقَ. فَقَالَ «أَحْضَرْتَ الصَّلَاةَ؟» قَالُوا: نَعَمْ قَالَ «مُرُوا بِلَاةً فَلْيُؤَدِّنْ وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ. فَأَفَاقَ، فَقَالَ «أَحْضَرْتَ الصَّلَاةَ؟» قَالُوا نَعَمْ. قَالَ «مُرُوا بِلَاةً فَلْيُؤَدِّنْ. وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ: إِنَّ أَبِي رَجُلٌ أَسِيفٌ. فَإِذَا قَامَ ذَلِكَ الْمَقَامَ يَكِي،

لَا يَسْتَطِيعُ. فَلَمَّا أَمَرَتْ غَيْرَهُ. ثُمَّ أَعْمَى عَلَيْهِ. فَأَفَاقَ، فَقَالَ «مُرُوا بِبِلَالٍ فَلْيُؤَذِّنْ. وَمُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَإِنَّكُمْ صَوَاحِبُ يُوسُفَ. أَوْ صَوَاحِبَاتُ يُوسُفَ». قَالَ، فَأَمَرَ بِبِلَالٍ فَأَذَّنَ. وَأَمَرَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى بِالنَّاسِ. ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَجَدَ نَحْفَةً، فَقَالَ «انظُرُوا لِي مَنْ أَتَى عَلَيَّ عَلَيْهِ» فَجَاءَتْ بَرِيرَةُ وَرَجُلٌ آخَرُ، فَأَتَاكَ عَلَيْهِمَا. فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ، ذَهَبَ لِيَتَكَبَّرَ. فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ، أَنْ أَتَيْتُ مَكَانَكَ. ثُمَّ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ. حَتَّى قَضَى أَبُو بَكْرٍ صَلَاتَهُ. ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قُبِضَ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. لَمْ يُحَدِّثْ بِهِ غَيْرُ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ.

في الزوائد: هذا إسنادُه صحيح، ورجاله ثقات.

368. (1234) (6355)- Sâlim İbnu Ubeyd anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hastalığı sırasında bir ara bayılmıştı. Sonra ayıldı ve: "Namaz vakti girdi mi?" diye sordu. "Evet!" dediler. "Bilal'e söyleyin ezan okusun! Ebu Bekr'e söyleyin o da halka imamlık etsin!" buyurdular. Üzerine yine baygınlık geldi, az sonra ayıldı. Yine: "Namaz vakti girdi mi?" diye sordu. "Evet!" dediler. "Öyleyse Bilal'e söyleyin ezan okusun ve Ebu Bekr'e söyleyin o da halka imamlık etsin!" buyurdular. Sonra tekrar bayıldı. Az sonra ayıldı. Ayılır ayılmaz: "Namaz vakti girdi mi?" dediler. "Evet!" denildi. "Öyleyse Bilal'e söyleyin ezan okusun ve Ebu Bekr'e söyleyin o da halka imamlık etsin!" buyurdular. Hz. Aişe radıyallahu anhâ: "Babam Ebu Bekr yufka yürekli bir kimsedir. (Size mahsus) bu makama geçerse dayanamaz ağlar, (sizin yerinize) imamlığa tahammül edemez! Bu işi bir başkasına söylemeniz!" dedi. Derken Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir kere daha bayıldı. Az sonra ayıldı. Yine: "Bilal'e söyleyin ezan okusun, Ebu Bekr'e söyleyin o da halkın namazını kıldırın" buyurdular. Sonra: "Siz kadınlar Hz. Yusuf'un (kıssasında zikri geçen fettan) kadınlar gibisiniz" buyurdular." Râvi der ki: "Bilal'e emredildi, ezan okudu. Kız. Ebu Bekr'e emredildi o da namaz kıldırdı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir hafiflik hissedip: "Kendisine dayanacağım birini çağırın!" buyurdular. Berîre ve bir de erkek geldi. Onlara dayanarak mescide gitti. Hz. Ebu Bekr onu görülünce geri çekilmek istedi. Ancak Aleyhissalâtu vesselâm ona: "Yerinden ayrılmı!" diye işaret buyurdu. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gelip Hz. Ebu Bekr'in yanına oturdu. Ebu Bekr böylece namazı kıldırdı. Bilahare Aleyhissalâtu vesselâm ruhunu teslim etti."

6356 (1235) 369 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَرْقَمِ بْنِ شُرْحَبِيلَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، كَانَ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ. فَقَالَ «ادْعُوا لِي عَلِيًّا» قَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! نَدْعُو لَكَ أَبَا بَكْرٍ؟ قَالَ «ادْعُوهُ» قَالَتْ حَفْصَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! نَدْعُو لَكَ عُمَرَ؟ قَالَ «ادْعُوهُ» قَالَتْ أُمُّ الْفَضْلِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! نَدْعُو لَكَ الْعَبَّاسَ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَلَمَّا اجْتَمَعُوا رَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَأْسَهُ. فَتَنَظَّرَ فَسَكَتَ. فَقَالَ عُمَرُ قُومُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. ثُمَّ جَاءَ بِلَالٌ يُؤَذِّنُهُ بِالصَّلَاةِ. فَقَالَ «مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَفِيقٌ حَصِيرٌ. وَمَتَى لَا يَرَاكَ، يَبْكِي، وَالنَّاسُ يَبْكُونَ. فَلَوْ أُمِرْتُ عُمَرَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ. فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى بِالنَّاسِ. فَوَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ نَفْسِهِ خَفَةً. فَخَرَجَ يُهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ. وَرَجُلَاهُ تَخْطِئَانِ فِي الْأَرْضِ. فَلَمَّا رَأَى النَّاسُ سَبَّحُوا بِأَبِي بَكْرٍ. فَذَهَبَ لِيَسْتَأْخِرَ. فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ أَيْ مَكَانَكَ. فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَجَلَسَ عَنْ يَمِينِهِ. وَقَامَ أَبُو بَكْرٍ. وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يَأْتُمُّ بِالنَّبِيِّ ﷺ، وَالنَّاسُ يَأْتُمُّونَ بِأَبِي بَكْرٍ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: وَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْقِرَاءَةِ مِنْ حَيْثُ كَانَ بَلَغَ أَبُو بَكْرٍ.

قَالَ وَكِيعٌ: وَكَذَا السُّنَّةُ.

قَالَ: فَمَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ ذَلِكَ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. إلا أبا إسحاق اختلط بآخر عمره وكان مدلسا. وقد رواه بالعتنة. وقد قال البخاري: لا نذكر لأبي إسحاق سمعا من أرقم بن شرحبيل.

369. (1235) (6356)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhûmâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kendisini ölüme götüren hastalığa yakalandığı vakit Hz. Aişe'nin evinde idi. “Bana Ali'yi çağırın!” buyurdular. Hz. Aişe radiyallahu anha: “Ey Allah'ın Resûlü! Sana Ebu Bekr'i çağırırsak olmaz mı?” dedi. “Onu çağırın!” buyurdular. Hafsa radiyallahu anha: “Sana Ömer'i çağırırsak olmaz mı?” dedi.

“Onu çağırın!” buyurdular. Ümmü'l-Fadl: “Ey Allah'ın Resulü! Sana Abbâs'ı çağırsak olmaz mı?” dedi. “Evet!” buyurdular. (Adı geçenler) toplanınca Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mübarek başlarını kaldırarak (etrafa bir) bakıp sükut ettiler. Hz. Ömer:

“Kalkın! Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'i yalnız bırakın!” dedi. Az sonra Bî-lâl geldi. Resûlullah'a namazı haber verdi. Aleyhissalâtu vesselâm: “Ebu Bekr'e söyleyin halka namaz kıldırın!” buyurdular. Hz. Aişe “Ey Allah'ın Resulü! Muhakkak ki Ebu Bekr, yumuşak kalpli, tutuk bir kimsedir. (Makamınızda) sizi göremezse ağlar, insanlar da (ona katılıp) ağlarlar. Emretseniz de halka namazı Ömer kıldırırsa!” dedi. (Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazı Ebu Bekr'in kıldırması için ısrar edince) Hz. Ebu Bekr, halka namaz kıldırma üzere öne geçti. Bu sırada Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendinde bir hafiflik hissetti. İki kişinin arasında dayanarak mescide geçti, ayakları yerde sürünüyordu. Halk Aleyhissalâtu vesselâm'i mescide görünce Ebu Bekr'i “sübhanallah!” diyerek ikaz ettiler. O geri çekilmek istedi. Ama Aleyhissalâtu vesselâm: “Yerinde kal” diye işaret etti. Resûlullah gelip Ebu Bekr'in sağına oturdu. Ebu Bekr kalktı. Hz. Ebu Bekr Resûlullah'ı imam kıldı, halk da Ebu Bekr'i imam kıldı. Ibnu Abbâs radiyallahu an-hümâ der ki: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kıraatı, Hz. Ebu Bekr'in kıldığı yerden aldı.”

Vekî der ki: “Sünnet böyledir (ikinci imam, kıraatı birincinin kıldığı yerden devam ettirir).”

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın son günleriyle ilgili açıklama daha önce geçmişti. Rivayetler, bu hastalık sırasında Hz. Ebu Bekr'in üç gün (12 vakit) imamlık yaptığını ifade eder. Resûlullah iki sefer mescide çıkmış olmalı. Birinde yatsı, diğerinde öğle namazı için. Rivayetler dikkat edilmezse karıştırılabilir ve tenakuz var zannedilir. Nitekim, Resûlullah'ın mescide giderken omuzlarına dayandığı belirtilen isimler de ihtilaflı görülür. Nevevî şöyle bir telifte bulunur: “Resûlullah'ın dayandığı belirtilen Hz. Aişe ve Berfre gibi kadınlar, oda içerisinde yardımcı olmuşlardır. Oda kapısından sonra erkekler (Hz. Abbâs, Hz. Ali, Fadl Ibnu Abbâs, Üsâme Ibnu Zeyd) nöbeleşe Resûlullah'ı mesciddeki yerine kadar götürmüşlerdir.”

Namaz sırasında Hz. Ebu Bekr, Resûlullah'a uymuş, Resûlullah, hastalığı sebebiyle alçak sesle ve oturarak kıldırıldığı için, Hz. Ebu Bekr mübelliglik yaparak namazın hareketini halka duyurmuştur. Dolayısıyla halk hakikatte Hz. Ebu Bekr'e değil, Resûlullah'a uymuştur. Esasen imam varken cemaatin bir başkasına uyararak namaz kılması caiz olmaz. Mamafih şarihler, bir seferinde Resûlullah'ın Hz. Ebu

371. (1246) (6358)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazda iken, onu bir akreb sokmuştu. "Allah akrebe lanet etsin! dedi. Namaza duranı da başkasını da bırakmıyor. Onu Harem bölgesinde de, dışında da öldürün!" buyurdular."

6359 (۱۲۴۷) 372 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا الهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ. ثنا مَدْدَل، عَنِ ابْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَتَلَ عَقْرَبًا وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ.

في الزوائد: في إسناده مندل، وهو ضعيف.

372. (1247) (6359)- Rafi radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazda iken bir akreb öldürdü."

★ MEKRUH VAKİT

6360 (۱۲۵۲) 373 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ دَاوُدَ الْمُتَكِدِرِيُّ. ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنِ الْمُفِيرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: سَأَلَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعْطَلِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ أَمْرِ أَنْتَ بِهِ عَالِمٌ وَأَنَا بِهِ جَاهِلٌ. قَالَ «وَمَا هُوَ؟» قَالَ: هَلْ مِنْ سَاعَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سَاعَةٌ تُكْرَهُ فِيهَا الصَّلَاةُ؟ قَالَ «نَعَمْ إِذَا صَلَّيْتَ الصُّبْحَ، فَدَعِ الصَّلَاةَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بِقَرْنِي الشَّيْطَانِ. ثُمَّ صَلِّ فَالصَّلَاةُ مَحْضُورَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ حَتَّى تَسْتَوِيَ الشَّمْسُ عَلَى رَأْسِكَ كَالرُّمَحِ. فَإِذَا كَانَتْ عَلَى رَأْسِكَ كَالرُّمَحِ فَدَعِ الصَّلَاةَ. فَإِنَّ تِلْكَ السَّاعَةَ تُسَجَّرُ فِيهَا جَهَنَّمُ وَتُفْتَحُ فِيهَا أَبْوَابُهَا. حَتَّى تَزِيغَ الشَّمْسُ عَنْ حَاجِبِكَ الْأَيْمَنِ. فَإِذَا زَالَتْ فَالصَّلَاةُ مَحْضُورَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ حَتَّى تُصَلِّيَ الْعَصْرَ. ثُمَّ دَعِ الصَّلَاةَ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ».

في الزوائد: إسناده حسن.

373. (1252) (6360)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anha anlatıyor: "Saffân Ibnu'l-Muattâl, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir husus sorarak: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben size sizin bildiğiniz, benim bilmediğim bir şey soracağım" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Nedir o?" deyince:

"Gece ve gündüzlerin saatleri içerisinde namaz kılmanın mekruh olduğu bir saat var mı?" dedi. Resûlullah şu cevabı verdi:

"Evet! Sabah namazını kıldın mı, artık güneş doğuncaya kadar namazı terket. Çünkü güneş şeytanın iki boynuzu arasından doğar. Doğduktan sonra, güneş başın üzerinde ok gibi dik oluncaya kadar (geçen zaman içinde) namaz kıl. Çünkü bu esnada kılınan namazlara melekler hazır bulunurlar ve namazlar makbuldür. Güneş ne zaman ki başın üstünde ok gibi dik durur, namazı terket. Çünkü tam o sırada cehennem tutuşturulur ve kapıları açılır. Bu hal, güneş senin sağ kaşından kayıncaya kadar devam eder. Güneş kaydı mı, artık, ikinci namazı kılıncaya kadarki zaman içinde kılınan namazlar melekler hazır olur ve o namazlar makbuldür. İkinci namazını kıldın mı artık güneş batıncaya kadar namaz kılmayı terket."

374 (1253) (6361) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَتَيْنَا عَبْدَ الرَّزَّاقِ. أَتَيْنَا مَعْمَرًا، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصَّنَابِجِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ الشَّيْطَانِ (أَوْ قَالَ يَطْلُعُ مَعَهَا قَرْنَا الشَّيْطَانِ) فَإِذَا ارْتَفَعَتْ فَارْقَهَا. فَإِذَا كَانَتْ فِي وَسْطِ السَّمَاءِ قَارَنَهَا. فَإِذَا دَلَكَتْ (أَوْ قَالَ زَالَتْ) فَارْقَهَا. فَإِذَا دَنَعَتْ لِلْغُرُوبِ قَارَنَهَا. فَإِذَا غَرَبَتْ فَارْقَهَا. فَلَا تُصَلُّوا هَذِهِ السَّاعَاتِ الثَّلَاثَ».

في الروايد: إسناده مرسل زوجه ثقاة.

374. (1253) (6361)- Ebu Abdillâh es-Sunâbihî radıyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Güneş şeytanın iki boynuzu arasında doğar –veya güneşle birlikte şeytanın iki boynuzu doğar dedi.– Güneş yükselince şeytan ondan ayrılır. Güneş semanın ortasına gelince şeytan güneşe yaklaşır. Güneş batıya yönelince –veya ayrılıncaya dedi– şeytan güneşten ayrılır. Güneş batmaya yaklaşınca, şeytan güneşe yaklaşır. Güneş batınca şeytan ondan ayrılır. Öyleyse bu üç saatte namaz kılmayın."

★ KORKU NAMAZI

375 (1260) (6362) حَدَّثَنَا بَنُ عَبْدِ الْوَارِثِ بْنِ سَعِيدٍ. ثَنَا أَبُو ثَنَا أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ صَلَاةً

الْخَوْفِ. فَرَكَعَ بِهِمْ جَمِيعًا. ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَالصَّفُّ الَّذِيْنَ يَلُونَهُ، وَالْآخَرُونَ قِيَامًا. حَتَّى إِذَا نَهَضَ سَجَدَ أُولَئِكَ بِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ. ثُمَّ تَأَخَّرَ الصَّفُّ الْمَقْدَمُ. حَتَّى قَامُوا مَقَامَ أُولَئِكَ. وَتَخَلَّلَ أُولَئِكَ حَتَّى قَامُوا مَقَامَ الصَّفِّ الْمَقْدَمِ. فَرَكَعَ بِهِمْ النَّبِيُّ ﷺ جَمِيعًا. ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالصَّفُّ الَّذِيْ يَلُونَهُ. فَلَمَّا رَفَعُوا رُؤُسَهُمْ سَجَدَ أُولَئِكَ سَجْدَتَيْنِ. وَكُلُّهُمْ قَدْ رَكَعَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ. وَسَجَدَ طَائِفَةٌ بِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ. وَكَانَ الْعَدُوُّ مِمَّا يَلِي الْقِبْلَةَ.

فی الرواۃ: إسناده جابر هذا صحيح.

375. (1260) (6362)- Hz. Cabir İbnu Abdillâh radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ashabına havf (korku) namazı kıldırdı. Resûlullah, bütün cemaatle birlikte rûkû yaptı, sonra da Resûlullah ve hemen arkasındaki saf secde ettiler, diğerleri ise ayakta (kıyam halinde) beklediler. Resûlullah (ikinci rek'ate) kalkınca beklemekte olanlar kendi kendilerine iki secdede bulundular. Sonra öndeki saf gerileyerek ikinci safın yerinde durdu ve ikinci saftakiler ilerleyerek ön safın yerinde durdu. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hepsiyle birlikte rûkû yaptı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hemen arkasındaki safıla birlikte secde etti. Bunlar başlarını secdeden kaldırdınca, diğerleri de secde ettiler. Böylece cemaatin tamamı Aleyhissalâtu vesselâm ile birlikte rûkû etmiş oldu. Her grup bir rek'atin secdelerini kendi kendilerine yapmış oldular. Bu esnada düşman kible cihetindeydi."

AÇIKLAMA:

Korku namazı bahsi daha önce geçti. Orada gerekli açıklamalar yapıldı.

★ YAĞMUR NAMAZI

6363 (1268) 376 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ، وَالْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ، قَالَا: ثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ. ثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الثُّعْمَانَ يُحَدِّثُ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا يَسْتَسْقِي. فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ بِلَا أَذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ. ثُمَّ خَطَبَنَا وَدَعَا اللَّهَ وَحَوْلَ وَجْهِهِ نَحْوَ الْقِبْلَةِ رَافِعًا يَدَيْهِ. ثُمَّ قَلَبَ رِدَاءَهُ فَجَعَلَ الْأَيْمَنَ عَلَى الْأَيْسَرِ وَالْأَيْسَرَ

عَلَى الْأَيْمَنِ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

376. (1268) (6363)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün yağmur duasına çıkmıştı. Ezan ve ikamet olmaksızın bize iki rek'at namaz kaldırdı. Sonra bize hutbe okudu. Yüzünü, elleri kaldırılmış olarak kibleye çevirdi. Ayrıca ridasını ters çevirdi: sağ yanını solu, sol yanını da sağ üzerine aldı."

★ YAĞMUR DUASI

[6364] (۱۲۷۰) 377 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ، أَبُو الْأَحْوَصِ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ. ثنا حُصَيْنٌ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَقَدْ جِئْتُكَ مِنْ عِنْدِ قَوْمٍ مَا يَتَزَوَّدُ لَهُمْ رَاعٍ، وَلَا يَخْطُرُ لَهُمْ فَحْلٌ. فَصَعِدَ الْمَنْبَرَ، فَحَمِدَ اللَّهَ ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ! اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا طَبَقًا مَرِيئًا غَدَقًا عَاجِلًا غَيْرَ رَائٍ» ثُمَّ تَرَلَّ. فَمَا يَأْتِيهِ أَحَدٌ مِنْ وَجْهِ مِنَ الْوُجُوهِ إِلَّا قَالُوا: قَدْ أَحْيَيْنَا.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

377. (1270) (6364)- İbnu Abbâs radiyallahu anhümâ anlatıyor: "Bir bedevi gelerek Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Ey Allah'ın Resûlü! Bën öyle bir kabileden geliyorum ki, (kuraklık sebebiyle) çobanlar hayvan otlatamıyor ve erkek develerinden hiçbirisi rahat rahat yürüyemiyor" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm minbere geçip Allah'a hamd ü senâdan sonra: "Allahümme's-kına gay-sen muğîsan merîen tabakan merî'en ğadakan âcilen ğayra râîsin (=Allahım! Bize can kurtaran âkibeti, hayırlı, umumi, bol, sırlıslık eden âcil ve gecikmesiz yağmur ver" diye dua etti, sonra minberden indi. Etraftan gelen herkes: "(Peygamberin duası bereketine gelen yeterli miktarda yağmurla) hepimiz ihya edildik" dedi."

NOT: Yağmur namazı daha önce açıklandı.

★ BAYRAM NAMAZLARI

[6365] (۱۲۷۶) 378 حَدَّثَنَا حَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ

عُمَرُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، ثُمَّ أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ عُمَرُ، يُصَلُّونَ الْعِيدَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ.

فی الزوائد: حدیث عبد الرحمن بن سعد بن عمار إسناده ضعیف. لضعف عبد الرحمن بن سعد. وأبوہ لا يعرف حاله.

378. (1276) (6365)- Ibnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ve ondan sonra gelen iki halife radıyallahu anhüma hazretleri Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer İbnu'l-Hatâb, bayram namazını hutbeden önce kılarlardı."

NOT: Bayram namazı ve hutbenin yeri ile ilgili açıklama daha önce geçti.

★ BAYRAM HUTBESİ

6366 (1286) 379 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُبَيْطٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّهُ حَجَّ فَقَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ عَلَى بَعِيرِهِ.

فی الزوائد: إسناده ضعیف، لضعف عبد الرحمن بن سعد. وأبوہ لا يعرف حاله.

379. (1286) (6366)- Nubayt radıyallahu anı anlatıyor: "haccetmiş, hacci sırasında Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı devesi üzerinde, hutbe verirken görmüştür."

6367 (1289) 380 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ جَكِيمٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقْمِيُّ ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ الْحَوَّلَانِيُّ، ثنا أَبُو الزَّيْبَرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ فِطْرٍ أَوْ أَضْحَى. فَخَطَبَ قَائِمًا ثُمَّ قَعَدَ قَعْدَةً ثُمَّ قَامَ.

فی الزوائد: رواه التسانى فى الصغرى من حدیث جابر، إلا قوله (يوم فطر أو أضحى).

وإسناده ابن ماجه. فيه سعيد بن مسلم، وقد أجمعوا على ضعفه. وأبوہ بحر ضعیف.

380. (1289) (6367)- Hz. Câbir radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan ve Kurban bayramı (musallaya) çıktı. Orada ayakta hutbe okudu, sonra bir miktar oturdu, tekrar kalktı (ikinci hutbeyi okudu)."

★ BAYRAM NAMAZINDAN ÖNCE VE SONRA NAMAZ.

6368 (1292) 381 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا وَكِيعٌ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ

لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا فِي عِيدٍ.

في الزوائد: إسناده صحيح. ورجاله ثقات.

381. (1292) (6368)- Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radiyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hiçbir bayramda bayram namazından önce ve sonra (nafile) namaz kılmamıştır (bayram namazıyla kılınan sünnet namaz yoktur.)"

6369 (1293) 382 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو الرَّقْمِيِّ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَقِيلٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا يُصَلِّي قَبْلَ الْعِيدِ شَيْئًا. فَإِذَا رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

382. (1293) (6369)- Ebu Saîdi'l-Hudrî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazından önce hiçbir namaz kılmazdı. Evine dönmüş iki rek'at namaz kılardı."

AÇIKLAMA:

Bayram namazına bağlı sünnet namazların olmadığı hususunda ülemâ mütefiktir. Ancak bayram namazından önce veya sonra nafile namaz kılmanın hükmünde âlimler ihtilaf eder:

★ Haneffîler: "Musallada bayramdan önce veya sonra nafile kılmak mekruhtur, fakat bayram namazından sonra eve dönünce evde kılınabilir" der ve delil olarak 1293 numaralı hadisi gösterir.

★ Şâfiîler: "Bayramdan önce olsun sonra olsun namaz kılmak imama mekruhtur, cemaate değil" demiştir.

★ Mâlikîler: "Musallada mekruhtur, caminin içinde cemaate mekruh değil, imama mekruhtur" demiştir.

★ BAYRAM NAMAZINA YAYA GİTMEK

6370 (1294) 383 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعْدٍ. حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَخْرُجُ إِلَى الْعِيدِ

مَاشِيًا، وَيَرْجِعُ مَاشِيًا.

في الروائد: عبد الرحمن ضعيف، وأبوه لا يعرف حاله.

383. (1294) (6370)- Sa'd el-Karaz ve Ibnu Ömer radiyallahu anhum anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazına yürüyerek gider, yürüyerek dönerdi."

ACIKLAMA:

Bayram namazına Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaya gidip yaya döndüğüne dair başka rivayetler de var. Gerek ashab ve gerek tabinden İslâm büyükleri mazeret olmadığı taktirde bayram namazına yayan gidip gelmeyi müstahsen addetmişler ve sünnet olduğunu söylemişlerdir. Mezhep imamları da bunun müstehab olduğunu söylemişlerdir.

★ BAYRAMA GIDERKEN BİR YOLU, DÖNERKEN BAŞKA BİR YOLU TAKİP ETMEK

6371 (۱۲۹۸) 384 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارٍ بْنِ سَعْدٍ. أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى الْعِيدَيْنِ سَلَكَ عَلَى دَارِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي الْعَاصِ. ثُمَّ عَلَى أَصْحَابِ الْفَسَاطِيطِ. ثُمَّ انْصَرَفَ فِي الطَّرِيقِ الْأُخْرَى. طَرِيقَ بَنِي زُرَيْقٍ. ثُمَّ يَخْرُجُ عَلَى دَارِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ وَدَارِ أَبِي هُرَيْرَةَ إِلَى الْبِلَاطِ.

هذا الإسناد ضعيف عبد الرحمن وأبيه، كآبِه عليه في الروائد.

384. (1298) (6371)- Sa'd el-Karaz radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazlarına giderken Sa'd Ibnu Ebi'l-As'ın mahallesinden geçer, sonra çadırların bulunduğu yerden geçer, namaz dönüşünü başka bir yoldan yapar, Benî Zûrayh'ten Ammâr Ibnu Yâsir'in evine, oradan Ebu Hureyre'nin mahallesine, oradan Balât'a geçerek (evine gelirdi)."

6372 (۱۳۰۰) 385 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْحَطَّابِ. ثنا مُنْذَلٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثَيْدٍ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَأْتِي الْعِيدَ مَاشِيًا، وَيَرْجِعُ فِي غَيْرِ الطَّرِيقِ الَّذِي ابْتَدَأَ فِيهِ.

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف. فيع مندل ومحمد بن عبيد الله. وقد مر هذا الإسناد في الحديث رقم ١٢٩٧.

385. (1300) (6372)- Ebu Râfi' radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazına yaya olarak gider, dönüşü de, gittiğinden başka bir yolla yapardı."

ACIKLAMA:

Bayram namazıyla ilgili edeblerden biri de gidiş ve dönüş yollarını farklı kılmaktır. Alimler bu babta gelen hadisleri esas alarak, bayram namazına giderken bir yol, ondan dönerken de başka bir yol takip etmeyi müstehab addetmişlerdir. Farklı güzergâhtaki cinlerin ve insanların kişi lehine şahadet edeceği belirtilir. Bunda şea-ir-i İslâmiyenin teşhiri de mevcuttur.

★ BAYRAMDA TAKLİS (ÇALGI)

6373 (١٣٠٢) 386 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا شَرِيكٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ عَامِرٍ؛ قَالَ: شَهِدَ عِيَاضُ الْأَشْعَرِيُّ عِيداً بِالْأَنْبَارِ، فَقَالَ: مَالِي لَا أَرَاكُمْ تُقَلِّسُونَ كَمَا كَانَ يُقَلِّسُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: هذا إسناد رجاله ثقات. وعياض الأشعري ليس له عند ابن ماجه سوى هذا الحديث. بل لم يخرج له أحد من أصحاب الكتب الخمسة الأصول.

386. (1302) (6373)- Âmir rahimehullah anlatıyor: "İyâz el-Eş'arî, Enbâr'da bir bayram namazında hazır bulunmuştu. Şöyle dedi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında taklîs yapıldığı gibi sizi niye taklîs yapar görmüyorum?"

6374 (١٣٠٣) 387 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: مَا كَانَ شَيْءٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَّا وَقَدْ رَأَيْتُهُ. إِلَّا شَيْءً وَاحِدًا. فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُقَلِّسُ لَهُ يَوْمَ الْفِطْرِ.

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ الْقَطَّانُ: ثنا ابنُ دِينَارٍ. ثنا آدَمُ. ثنا شَيْبَانُ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ عَامِرٍ. ح وَحَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ جَابِرٍ. ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرِ.

ثَنَا أَبُو بُعَيْمٍ. ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَامِرٍ، نَحْوُهُ.

في الزوائد: إسناده حديث فيس صحيح، ورجاله ثقات.

387. (1303) (6374)- Kays Ibnu' Sa'd radiyallahu anhumâ anlatıyor: "(Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından sonra) O'nun sağlığında mevcut olan her şeyi gördüm, ancak biri hariç: Görmediğim bu şey de, Ramazan bayramında onun için yapılan taklisdir."

ACIKLAMA:

Taklîs, def refakatinde güfte söylemektir. Daha önce de geçtiği üzere, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bazı fırsatlarda nezih bir tarzda neşe izhârını tecviz etmiştir. Bilhassa düğünlerde def refakatinde bazı şiir ve güftelerin söylenmesi sünnet kılınmıştır. Habeşilerin bayramlarda kılınç kalkan oynamalarına izin verildiği, çocukların ve hatta -kadın dahil- büyüklerin bunları seyretmesine müsaade edildiği rivayetlerde gelmiştir, daha önce açıklandı. Mezhep imamları tegannî denen şarkı, türkü ve çalgıyı bir kısım kayıtlarla tecviz etmiştir. Şehvî duyguları tahrik eden, fuhşiyata teşvik eden, muhteva olarak meşru olmayan manalar taşıyan güfte ve çalgılar haram veya tahrimen mekruh addedilmiştir.

★ BAYRAMDA HARBE SÜTRE OLABİLİR

388 (1306) (6375) حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى الْعِيدَ بِالْمُصَلَّى مُسْتَتِرًا بِحَرْنَةٍ.

في الزوائد: عزاه المزي في الأطراف للنسائي، وليس في روايته. وإسناده ابن ماجه صحيح ورجاله

ثقات.

388. (1306) (6375)- Hz. Enes anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Musalla'da bir harbeyi sütre yaparak bayram namazı kıldı."

★ KADINLAR BAYRAM NAMAZINA GİDER

389 (1308) (6376) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ. ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ

كَانَ يُخْرِجُ بَنَاتِهِ وَنِسَاءَهُ فِي الْعِيدَيْنِ.

في الزوائد: حديث ابن عباس ضعيف، لتدليس حجاج بن أرتاة.

389. (1309) (6376)- *Ibnu Abbâs radıyallahu anhumâ* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, her iki bayramda da kızlarını ve hanımlarını (musallaya) çıkarırdı.*”

★ BİR GÜNDE İKİ BAYRAM

6377 (1311) 390 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْجُمَيْيُّ. ثنا يَحْيَى. ثنا شُعْبَةُ.

حَدَّثَنِي مُغِيرَةُ الضَّبِّيُّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «اجْتَمَعَ عِيدَانِ فِي يَوْمِكُمْ هَذَا. فَمَنْ شَاءَ أَجَزَّهُ مِنَ الْجُمُعَةِ. وَإِنَّا مُجْمِعُونَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ».

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ. ثنا يَحْيَى. ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُغِيرَةَ الضَّبِّيِّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. ورواه أبو داود في سننه عن محمد بن المصنف بهذا الإسناد.

390. (1311) (6377)- *Ibnu Abbas radıyallahu anhumâ* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Sizin şu gününüzde iki bayram bir araya gelmiştir: Dileyene, bayram namazı cuma namazının da yerini tutar. (Ancak) biz, cum'a namazını da kılacağız.”*

Benzer bir rivayet *Ebu Hureyre radıyallahu anh'tan* da yapılmıştır.

AÇIKLAMA:

Bu hadis, bayram gününün cuma'ya rastlaması haliyle ilgilidir. Cum'a günü mü'minin bayramı olması haysiyetiyle iki bayram bir araya gelmiş olmaktadır. Bu durumda bayram namazı kılınınca, ayrıca cum'a namazı farz olmaktan çıkmakta, dileyenin cum'a kılacağı, dileyenin öğle namazı kılacağı, ancak cum'a kılmanın ef-daliyeti belirtilmektedir.

6378 (1312) 391 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثَنَا مَيْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: اجْتَمَعَ عِيدَانِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى بِالنَّاسِ، ثُمَّ قَالَ «مَنْ شَاءَ أَنْ يَأْتِيَ الْجُمُعَةَ فَلْيَأْتِهَا. وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتَخَلَّفَ فَلْيَتَخَلَّفْ».

في الزوائد: ضعيف لضعف جبارة وميدل.

391. (1312) (6378)- İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında iki bayram (cuma ve bir bayram) aynı günde birleşti. Aleyhissalâtu vesselâm bayramı kıldırıldı, sonra da: "Dileyen cumaya da gelsin, dileyen de gelmesin" buyurdular."

★ BAYRAMDA SİLÂH TAŞIMAK

6379 (1314) 392 حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا نَائِلُ بْنُ نَجِيحٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زِيَادٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يُبَسَّ السِّلَاحُ فِي بِلَادِ الْإِسْلَامِ فِي الْعِيدَيْنِ إِلَّا أَنْ يَكُونُوا بِخَصْرَةٍ الْعَدُوِّ.

في الزوائد: في إسناده نائل بن نجيح وإسماعيل بن زياد، وهما ضعيفان

392. (1314) (6379)- İbnu Abbas radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, düşman karşısında olmadıkça İslâm memleketlerinde, her iki bayramda silah kuşanılmasını yasakladı."

AÇIKLAMA:

Alimler, başka hadisleri de gözönüne alarak, "başkalarını rahatsız edecek şekilde veya herhangi bir maslahat olmaksızın sırf çalım satmak için silah taşımak mekruhtur" diye kayıtlamışlardır. Emniyet için, âlim için veya bir başka meşrû, ma'kul maslahat için, bayramlarda dahi silah taşınabileceği belirtilmiştir.

★ BAYRAM GUSLÜ

6380 (1315) 393 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ تَيْمٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْفِطْرِ.

وَيَوْمَ الْأَضْحَى.

فی الزوائد: هذا إسناد فيه جبارة، وهو ضعيف. وحجاج بن نعم ضعيف أيضا.

قال العقيلي: روى عن ميمون بن مهران أحاديث، لا يتابع عليها، عن جده الفاكه.

393. (1315) (6380)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhümâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan bayramında da Kurban bayramında da gusledirdi.*"

6381 (1316) 394 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْخَطَمِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُقْبَةَ بْنِ الْفَاكِهِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ جَدِّهِ الْفَاكِهِ بْنِ سَعْدٍ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ النَّحْرِ وَيَوْمَ عَرَفَةَ. وَكَانَ الْفَاكِهَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالْغُسْلِ فِي هَذِهِ الْأَيَّامِ.

فی الزوائد: هذا إسناده فيه يوسف بن خالد. قال فيه ابن معين: كذاب، خبيث، زنديق

قال السندي: قلت وكذبه غير واحد. وقال ابن حبان: كان يضع الحديث.

394. (1316) (6381)- *Sohbet şerefine eren Fâkih Ibnu Sa'd radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan bayramında, Kurban bayramında, Arefe gününde yıkanır. Fâkih de o günlerde yıkanmalarını aile halkına emrederdi.*"

★ NAFİLELER KAÇ REKAT?

6382 (1324) 395 حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ، عَنْ أَبِي سَفْيَانَ السَّعْدِيِّ عَنْ أَبِي نَصْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ تَسْلِيمَةٌ».

فی الزوائد: فی إسناده أبو سفيان السدي. قال ابن عبد البر: أجمعوا على أنه ضعيف الحديث.

395. (1324) (6382)- *Ebu Sa'd radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her iki rek'atte bir selam vermek vardır."*

AÇIKLAMA:

Nafile namazları kılarken kaç rek'atte bir selam vermek gerektiği alimlerce ihtilafıdır. Zira bu mevzuaya temas eden rivayetler arasında bazı farklar var:

★ Ebu Hânîfe'ye göre: "Her dört rek'atte bir selam vermek efdaldır."

★ Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e göre "Gece nafilelerinde her iki rek'atte bir, gündüz nafilelerinde ise her dört rek'atte bir selam vermek efdaldır."

★ İmâm Şâfiî ve Ahmed İbnu Hanbel: "Bütün nafilelerde her iki rek'atte bir oturup selam vermek efdaldır" demişlerdir.

★ İmam Mâlik, bu meselede Şâfiî ve Ahmed gibi hükmeder, ayrıca dört rek'atte selam vermenin mekruh olduğunu söyler.

★ KIYAMU'L-LEYL (GECE NAMAZI)

6383 (1332) 396 حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو الْحَدَّثَانِيُّ، قَالُوا: ثنا سَيْدُ بْنُ دَاوُدَ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَابْنُ الْمُثَنَّى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «قَالَتُ أُمُّ سُلَيْمَانَ بِنْتُ دَاوُدَ لِسُلَيْمَانَ: يَا بَنِي! لَا تُكْثِرِ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ. فَإِنَّ كَثْرَةَ النَّوْمِ بِاللَّيْلِ تَتْرُكُ الرَّجُلَ فَقِيرًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: هذا إسناده فيه سنيد بن داود وشيخه يوسف بن محمد، وهما ضعيفان.

وقال السيوطي: هذا الحديث أورده ابن الجوزي في الموضوعات، وأمله بيوسف بن محمد بن المكدر، فإنه متروك.

قال السندي: قلت قال فيه أبو زرعة: صالح الحديث. وقال ابن عدي: أرجو أنه لا بأس به.

396. (1332) (6383)- Hz. Câbir İbnu Abdillâh radıyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hz. Davud'un oğlu Hz. Süleyman'ın annesi, oğlu Süleyman'a: "Ey oğlum! Geceleyin fazla uyuma! Zira geceleyin fazla uyku, kişiyi Kıyamet günü fakir bırakır" demiştir."

★ KUR'ÂN'I GÜZEL SESLE OKUMAK

6384 (1337) 397 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَشِيرٍ، عَنْ ذَكْوَانَ الدَّمَشَقِيِّ. ثنا الوليدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا أبو رافع، عن ابنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، وَقَدْ كَفَّ بَصْرَهُ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ. فَقَالَ: مَنْ أَنْتَ؟ فَأَخْبَرْتُهُ. فَقَالَ: مَرْحَبًا يَا بَنِي أَخِي. بَلَّغْنِي أَنَّكَ حَسَنُ الصَّوْتِ

بِالْقُرْآنِ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ نَزَلَ بِحُزْنٍ. فَإِذَا قَرَأْتُمُوهُ فَأَبْكُوا. فَإِنْ لَمْ تَبْكُوا فَبَاكُوا. وَتَعَنُّوا بِهِ. فَمَنْ لَمْ يَتَعَنَّ بِهِ، فَلَيْسَ مِنَّا».

فی الزوائد: فی إسناده أبو رافع. اسمه إسماعیل بن رافع ضعیف متروک.

397. (1337) (6384)- Abdurrahman Ibnu's-Sâib anlatıyor: "Sa'd Ibnu Ebi Vakas yanımıza geldi. Gözü kapamış idi. Kendisine selam verdim.

"Sen kimsin?" dedi. Kendimi tanıttım. Bunun üzerine dedi ki: "Kardeşim oğluna merhaba! Duydum ki senin Kur'ân okumaya güzel sesin varmış. Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı dinledim. Demişti ki: "Şu Kur'ân hüzünlü olarak nazil oldu, öyleyse onu okuyunca ağlayın. Eğer ağlayamazsanız ağlamaya çalışın ve onu güzel okuyun. Onu güzel okumaya gayret etmeyen bizden değildir."

AÇIKLAMA:

Kur'ân'ın tegannî ile okunması, ağır ağır ve tecvid kaidelerine uygun olarak, sesini güzelleştirerek okunmasıdır. Kur'ân-ı Kerîm okunuş yönüyle de diğer kitaplardan ayrılmalıdır. Tegannînin lûgat manasını esas alarak, Kur'ân'ı musiki nağmeleleriyle okumak, bazı alimlerce hadisin zahirine binaen caiz addedilmiş ise de, çoğunluk caiz görmemiştir. Bilhassa, harflerin mahrecini değiştirecek, tecvidin sınırlarını aşacak tegannînin haramlığında ittifak vardır.

Kur'ân'ın hüzünlü olarak nazil olması, Kur'ân'ın kalplere tesir eden gözleri yaşırtan ulvî manalarla dolu olarak inmiş olmasıdır. Onu huşû içinde tefekkürle okuyana tesir eder, gözleri yaşartır. Kur'ân-ı Kerîm'i böylesi bir halet-i ruhiye ile dinlemek ve okumak esastır.

6385 (۱۳۳۸) 398 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا الوليد بن مسلم. ثنا حنظلة بن أبي سفيان؛ أنه سمع عبد الرحمن بن سابط الجمحي يحدث عن عائشة، زوج النبي ﷺ، قالت: أبطأت على عهد رسول الله ﷺ ليلة بعد العشاء. ثم جئت فقال «أين كنت؟» قلت: كنت أستمع قراءة رجل من أصحابك لم أسمع مثل قراءته وصوته من أحد. قالت، فقام وقمت معه حتى استمع له. ثم التفت إلي فقال «هذا سالم، مولى أبي حذيفة. الحمد لله الذي

جَعَلَ فِي أُمَّتِي مِثْلَ هَذَا.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

398. (1338) (6385)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sağlığında bir gece, yanına girmekte ağır kaldım ve sonra geldim. “Nerdeydin?” buyurdu. “Ashabından birinin kıraatını dinliyordum. Onunki kadar güzel bir kıraatı ve sesi hiç kimsede görmedim” dedim. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm kalktı, onunla ben de kalktım. Gidip onun kıraatını dinledi. Sonra bana dönüp: “Bu, Sâlim Mevlâ Ebu Huzeyfe'dir. Ümmetimin içerisinde böylelerini var eden Allah'a hamdolsun!” buyurdular.”

AÇIKLAMA:

Salim Mevla Ebu Huzeyfe İran asıllıdır. İstahlıdır. Ashabın büyüklerinden ve fazıllarındandır. Esas itibariyle, Ebu Huzeyfe'nin karısı olan Sübeye isiminde bir kadının azadlısıdır. Sübeye azad edince Salim, onun kocası Ebu Huzeyfe'yi kendisine veli itti haz etti. Ebu Huzeyfe de Salim'i evlat edindi. Bu sebeple Salim muhacir sayılmıştır. Diğer taraftan eski sahibesi Sübeye, Ensariye olması sebebiyle de Sâlim ensari sayılmıştır. Ebu Huzeyfe'ye nisbeti sebebiyle aynı zamanda Kureyşî sayılmış, asıl itibariyle İranlı olduğu için de Acem (=yabancı) sayılmıştır. Ebu Huzeyfe onu, evlat edindikten sonra oğlu bilmiş, kardeşinin kızı Fatıma bintu'l-Velid İbnu Utbe ile evlendirmiştir. Sâlim radiyallahu anh Bedir, Uhud, Hendek ve diğer gazvelerin hepsinde Resûlullah'la birlikte bulunmuştur. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: خذُوا الْقُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَةٍ “Kur'ân'ı dört kişiden alın...” tavsiyesinde Sâlim'i de zikrettiği için Kurrâdan sayılmıştır.

Sâlim Medine'ye Hz. Peygamber'den önce hicret etmişti. Medine'de muhacirlerin imamı idi. Hz. Ömer dahil bütün muhacirler arkasında namaz kılarlardı. Çünkü o, Kur'ân'ı hepsinden çok ezberlemişti.

Hz. Ömer radiyallahu anh Sâlim'i çok sever, hep takdirlerini ifade ederdi. Öyle ki vefatı sırasında yerine geçecek halifenin tesbitini şûrâya havale ederken: “Eğer Salim sağ olsaydı, şûrâya hacet duymaz (onu halife nasb eder)dim” demiştir.

Sâlim Yemame savaşında şehid düşmüştür. Hafızların ölümüne çok üzülen Hz. Ömer, Sâlim'in de şehid düşmesiyle, “Kur'ân daha önceki mukaddes kitapların akibetine uğrayacak, aslı kaybolacak” diye telaşlanarak Halife Hz. Ebu Bekr'e müracaat ederek Kur'ân'ın bir kitap halinde tedvinini talep etmiş ve böylece Kur'ân'ın kitap haline getirilmesi gibi İslâm tarihinin en hayırlı işlerinden birine Sâlim radiyallahu anh'ın şehadeti vesile olmuştur.

Ibnu'l-Esr'in Üsdü'l-Gâbe'de kaydettiği bir menkıbe şöyledir: "Yemame harbi sırasında sancağı muhafaza vazifesi Sâlim'e teklif edilir. Ancak bazıları da: "Hayır, sana bir zarar gelebilir, başka birine verelim" derler. O: "Ben bundan korkarsam, kötü bir Kur'ân hamili olurum" der ve sancağı alır. Savaş sırasında sağ elini kaybeder. Sancağı sol eline alır. Sol eli de kesilir, o sancağı kucaklar ve: وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ (Al-i İmran 144) وَكَأَيُّنَ مِنْ نَبِيِّ قَاتَلَ مَعَهُ رَبُّوْنَ كَثِيرٌ (Al-i İmran 146) ayetlerini okur. Yere yıkılıp savaşılamaz hale gelince arkadaşlarına: "Ebu Huzeife ne yaptı?" diye sorar. "Öldürüldü!" denince bir başka şahsı ismen zikredip "ne yaptı?" diye sorar, onun da öldürüldüğü söylenince "Beni ikisi arasında yatırın" der radıyallahu anhüm.

6386 (1339) 399 حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الصَّرِيرُ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَدَنِيُّ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُجَمَّعٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ صَوْتًا بِالْقُرْآنِ، الَّذِي إِذَا سَمِعْتُمُوهُ يَقْرَأُ، حَسِبْتُمُوهُ يَخْشَى اللَّهَ».

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف إبراهيم بن إسماعيل بن مجمع، والراوى عنه.

399. (1339) (6386)- Hz. Câbir anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kur'ân'ı okumada sesce insanların en güzeli o kimsedir ki, okurken kendisini dinlediğiniz vakit, Allah'tan korktuğu kanaatine varırsınız."

6387 (1340) 400 حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ مَيْسَرَةَ، مَوْلَى فَضَالَةَ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لِلَّهِ أَشَدُّ أَدْنًا إِلَى الرَّجُلِ الْحَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ، مِنْ صَاحِبِ الْقِيَّةِ إِلَى قِيَّتِهِ».

في الزوائد: إسناده حسن.

400. (1340) (6387)- Fedâle İbnu Ubeyd radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri, güzel sesle Kur'ân'ı açıktan okuyan kimseyi dinleme hususunda, güzel sesli cariyesini dinleyen erkekten daha çok alâka sahibidir."

6388 (۱۳۴۱) 401 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَسْجِدَ فَسَمِعَ قِرَاءَةَ رَجُلٍ فَقَالَ «مَنْ هَذَا؟» فَقِيلَ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَيْسٍ. فَقَالَ: «لَقَدْ أُوتِيَ هَذَا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ».

في الزوائد: قلت أصله في الصحيحين من حديث أبي موسى. وفي مسلم من حديث بريدة. وفي النسائي من حديث عائشة. وإسناد حديث أبي هريرة، رجاله ثقات.

401. (1341) (6388) Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün mescide girince bir kimsenin kıraatini işitişti: "Bu kim?" diye sordu. "Abdullah Ibnu Kays!" denilince: "Buna Âl-i Davud'un mizmarlarından (nağmelerinden) bir mızmar verilmiştir" buyurdular."

★ GECE NAMAZINDA KIRAAT

6389 (۱۳۴۱) 402 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالَا: وَكَيْعٌ. ثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ، عَنْ أُمِّ هَانِيءِ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَتْ: كُنْتُ أَسْمَعُ قِرَاءَةَ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ وَأَنَا عَلَى عَرِيشِي.

في الزوائد: إسناده صحيح. ورجاله ثقات. ورواه الترمذی في الشمائل، والنسائي في الكبرى.

402. (1349) (6389) Ümmü Hâni Bintu Ebi Talib radiyallahu anhâ anlatıyor: "Ben evimin damında iken, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın geceleyin (namazda) okuduğu Kur'an'ı işitirdim."

6390 (۱۳۵۰) 403 بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ، أَبُو بَشِيرٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ قَدَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ جَسْرَةَ بِنْتِ دَجَاجَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ: قَامَ النَّبِيُّ ﷺ بَابَةِ حَتَّى أَصْبَحَ يَرُدُّهَا. وَالْآيَةُ: إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ، وَإِنْ تُغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. ثم قال: رواه النسائي في الكبرى، وأحمد في المسند، وابن خزيمة في صحيحه، والحاكم وقال: صحيح.

قال السندي: قلت وما تقدم نقله عن ابن خزيمة يقتضي أن لا يكون صحيحا عنده فليأمل.

403. (1350) (6390)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sabah oluncaya kadar namazda bir ayeti tekrarlayıp durdu. O ayet şudur: **إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَلَهُمْ عَذَابُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَلَئِنْ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ** “Eğer sen onlara azab edersen onlar senin kullarıdır. Eğer onları affedersen muhakkak ki sen azızsın, hakimsin” (Maide 118).

AÇIKLAMA:

Son iki hadis gece namazlarında kıraatin sesli olabileceğine delil kılınmıştır. *Ümmü Hâni*, bu sesi evinin damından işitebilmiştir. Ayrıca sonuncu hadis, namazda bir ayetin tekrar tekrar okunabileceğine delil olmaktadır.

★ GECE KAÇ REKAT TEHECCÜT?

6391 (1358) 404 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا شَيْبَةَ، عَنْ ابْنِ أَبِي
دُئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، ح. وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ
الدَّمَشْقِيُّ، ثنا الْوَلِيدُ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، وَهَذَا
حَدِيثُ أَبِي بَكْرٍ. قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي، مَا يَبِينُ أَنْ يَقْرَعَ مِنْ صَلَاةِ
الْعِشَاءِ إِلَى الْفَجْرِ، إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً. يُسَلِّمُ فِي كُلِّ اثْنَتَيْنِ. وَيُؤَيِّرُ بِوَاحِدَةٍ.
وَيَسْجُدُ فِيهِنَّ سَجْدَةً، يَقْدِرُ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ حَمْسِينَ آيَةً، قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ،
فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَدُّونَ مِنَ الْأَذَانِ الْأَوَّلِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ، قَامَ فَرَكَعَ رَكَعَتَيْنِ
خَفِيفَتَيْنِ.

في الزوائد: إسناده صحيح وأرجاله ثقات. روى مسلم بعضه.

404. (1358) (6391)- Hz. Aişe radiyallahü anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yatsı namazından boşaldığı vakitten fecr vaktine kadar onbir rek’at namaz kıları, her iki rek’atta bir selâm verirdi, bir rek’atle de vitirde bulunurdu (yani tek kıları). Bütün rek’atler sırasında, secdeleri öyle uzun tutardı ki, siz bir secde esnasında, daha başını kaldırmadan elli ayet okuyabilirdiniz. Müezzin sabah namazının birinci ezanını tamamlayınca kalkar, haff iki rek’at namaz kıları.”

★ GECENİN EN EFDAL VAKTİ

6392 (1364) 405 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ. قَالُوا: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَايَ، عَنْ يَزِيدَ

بْنِ طَلْقٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْسَةَ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَنْ أَسْلَمَ مَعَكَ؟ قَالَ «حُرٌّ وَعَبْدٌ» قُلْتُ: هَلْ مِنْ سَاعَةٍ أَقْرَبُ إِلَى اللَّهِ مِنْ أُخْرَى؟ قَالَ «نَعَمْ. جَوْفُ اللَّيْلِ الْأَوْسَطُ».

في الزوائد: عبد الرحمن بن البيلماني، قيل: لا يعرف أنه سمع من أحد من الصحابة إلا من سرف، ويزيد بن طلق. قال ابن حبان: يروى المراسيل.

405. (1364) (6392)- *Amr Ibnu Abese radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Kim seninle birlikte (ilk defa) müslüman oldu?" diye sordu. "Bir hür, bir köle!" buyurdular. Ben: "Allah'a daha yakın (olunan) bir saat var mı?" dedim, "Evet, gecenin son yarısı (Allah'a daha yakın olunan saattir)" buyurdular."*

6393 (1365) 406 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ، وَيُخَيِّ آخِرَهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وأبو إسحاق، وإن اختلط بآخره، فإن إسرائيل روى عنه قبل الاختلاط. ومن طريق روى له الشيخان.

406. (1365) (6393)- *Hız. Aışe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gecenin evvelinde uyur, son kısmını (ibadetle) ihya ederdi."*

6394 (1367) 407 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ يُمَهِّلُ. حَتَّى إِذَا ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ نَضْفُهُ أَوْ نُلْثَاهُ، قَالَ: لَا يَسْأَلَنَّ عِبَادِي غَيْرِي. مَنْ يَدْعُنِي أُسْتَجِبْ لَهُ. مَنْ يَسْأَلُنِي أُعْطِهِ. مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي أُغْفِرْ لَهُ. حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن مصعب، ضعيف. قال صالح بن محمد: عامة أحاديثه عن الأوزاعي مقلوبة.

407. (1367) (6394)- *Rifâ'atü'l-Cühenî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri gecenin yarısı ve-*

ya üçte ikisi geçinceye kadar(günahlarmın kaydını) geciktirir. Sonra: “Sakın kullarım benden başkasından bir talepte bulunmasınlar! Kim ben Azimüş-şân'dan talep ederse, isteğine icabet eder, duasını kabul ederim. Kim benden talepte bulunursa, ona istediğini veririm. Kim benden af dilerse onu affederim, bu hal fecir doğuncaya kadar devam eder” buyurur.”

★ AKŞAM YATSİ ARASI NAMAZ

6395 (١٣٧٣) 408 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثنا يَفْقُوبُ بْنُ الْوَلِيدِ الْمَدِينِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «مَنْ صَلَّى بَيْنَ الْمَغْرَبِ وَالْعِشَاءِ عَشْرِينَ رَكْعَةً، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ».

في الزوائد: في إسناده يعقوب بن الوليد، اتفقوا على ضعفه. قال فيه الإمام أحمد: من الكذابين الكبار، وكان يضع الحديث.

408. (1373) (6395)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Kim akşamla yatışı arasında yirmi rek'at namaz kılsa Allah ona cennette bir köşk yapar.”

★ EVDE NAFILE

[6396] (١٣٧٥) 409 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ طَارِقٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: خَرَجَ نَفَرٌ مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ إِلَى عُمرَ . فَلَمَّا قَدِمُوا عَلَيْهِ، قَالَ لَهُمْ؛ مِمَّنْ أَنْتُمْ؟ قَالُوا: مِنَ أَهْلِ الْعِرَاقِ. قَالَ: فَبِأَيِّ جَنَّتُمْ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَسَأَلُوهُ عَنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ. فَقَالَ عُمرُ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «أَمَا صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ فَنَوْرٌ. فَنَوْرُوا بُيُوتَكُمْ».

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ. قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أَنَسَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عُمَرَ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. نَحْوَهُ.

الحديث قد ذكره المصنف بطريقين. وفي الزوائد: مدار الطريقين على عاصم بن عمرو، وهو ضعيف، ذكره العقيلي في الضعفاء. وقال البخاري: لم يثبت حديثه.

409. (1375) (6396)- Asım İbnu Amr anlatıyor: "Irak ahalisinden bir grup, Hz. Ömer'e gitmek üzere yola çıktı. Yanına geldikleri vakit Hz. Ömer onlara:

"Siz kimlerdensiniz!? diye sordu. Onlar: "Biz Irak ahalisindeniz!" dediler. "İzinli olarak mı geldiniz?" dedi. Onlar: "Evet!" dediler. Onlar Hz. Ömer radiyallahu anh'tan kişinin evde kıldığı namazın hükmünü sordular. Hz. Ömer: "Ben Resûlullah'a bu hususta sormuştum da: "Kişinin evinde kıldığı namazı nurdur, öyleyse evlerinizi nurlandırın" buyurdu" dedi."

6397 (1376) 410 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالَا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثنا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ، فَلْيَجْعَلْ لِنَبِيِّهِ مِنْهَا نَصِيبًا. فَإِنَّ اللَّهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلَاتِهِ خَيْرًا».

في الزوائد: رجاله ثقات.

410. (1376) (6397)- Ebu Saîd'i'l-Hudrî anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Sizden biri namazını kılınca, ondan evi için de bir nasib ayırsın. Zira Allah Teâla hazretleri, onun evine, namazından bir hayır bırakır."

6398 (1378) 411 حَدَّثَنَا أَبُو بَشْرِ، بِكْرُ بْنُ خَلْفٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ ابْنِ صَالِحٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ خُرَّامِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: أَيُّمَا أَفْضَلُ؟ الصَّلَاةُ فِي بَيْتِي أَوْ الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ؟ قَالَ «أَلَا تَرَى إِلَى بَيْتِي؟ مَا أَقْرَبُهُ مِنَ الْمَسْجِدِ! فَلَا أَنْصَلِّي فِي بَيْتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَصَلِّيَ فِي الْمَسْجِدِ. إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَلَاةً مَكْتُوبَةً».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

411. (1378) (6398)- Abdullah İbnu Sad radiyallahu anh anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Evdeki namaz mı, mesciddeki namaz mı daha efdal?" diye sordum. Şu cevabı verdi:

"Evime bakmıyor musun, mescide ne kadar yakın! Farzlar hariç, evimde kılman, benim nazarımda mescide kılmamdan daha makbuldür."

AÇIKLAMA:

Daha önce de geçtiği üzere, kişi farzlarını mescidde kılmalıdır, nafileleri de evinde. Nafileyi evde kılmak, mescidde kılmaktan efaldır, faziletçe, sevapça üstündür. Çünkü riyadan uzaktır, ev halkı da namazı görerek ibret almakta, bilhassa küçüklerle güzel örnek olunmaktadır.

★ HACET NAMAZI

6399 (1384) 412 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ الْعَبَّادِيُّ، عَنْ فَايِدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى الْأَسْلَمِيِّ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «مَنْ كَانَتْ لَهُ حَاجَةٌ إِلَى اللَّهِ، أَوْ إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ، فَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيُصَلِّ رَكَعَتَيْنِ. ثُمَّ لْيَقُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ. سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَغَرَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ. أَسْأَلُكَ إِلَّا تَذَعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ. وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتَهُ، وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا لِي. ثُمَّ يَسْأَلُ اللَّهَ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَا شَاءَ. فَإِنَّهُ يُقَدَّرُ».

هذا الحديث قد أخرجه الترمذی وقال: هذا حديث غريب، وفي إسناده مقال. لأن فائد بن عبد الرحمن يضعف في الحديث. وفائد هو أبو الورقا.

412. (1384) (6399)- Abdullah Ibnu Ebi Evfa el-Eslemî radyallahu anı anlatıyor: "(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanımıza geldi ve: "Kimin Allah'a veya mahlûkatından birine bir haceti varsa abdest alsın, iki rek'at namaz kılsın, sonra şu duayı okusun: Lailahe illallahu'l-Halîmu'l-Kerîm. Sübhanallahu Rabbi'l-Arşî'l-azîm. Elhamdülillahi Rabbi'l-Alemin. Allahümme inni eselûke mücibâtu rahmetike ve azâime mağfiretike ve'l-ganimete min külli birrin Vesselâmete min külli ismin, Es'elûke ellâ teda'a li zenben illâ gafarte-hü. Ve la hemmen illâ ferrectehu velâ hâceten hiye leke rıdan illa kaday tehá li (Halîm ve kerim olan Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük Arşın Rabbi noksan sıfatlardan mukaddestir. Hamd alemlerin Rabbine aittir. Allah'ım, şüphesiz ben, senin rahmetine vesile olan sebepleri, mağfiretini gerektiren hasletleri, her hayrın ganimetlerini ve her gûnahtan selamette olmayı senden dilerim. Allahım! Her gûnahımı bağışlamanı, her kederimi gidermeni, rızana uyan her

dileğimi görmeni senden talep ediyorum).”

Sonra Allah'tan dünya ve ahiretle ilgili ne dilerse ister, çünkü şüphesiz (o dilek) takdir edilir.”

★ ŞABANIN ONDÖRDÜ

6400 (1388) 413 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَتَانَا ابْنُ أَبِي سَبْرَةَ. عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، فَقُومُوا لَيْلَهَا وَصُومُوا نَهَارَهَا. فَإِنَّ اللَّهَ يَنْزِلُ فِيهَا لِغُرْبِ الشَّمْسِ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا. فَيَقُولُ: أَلَا مِنْ مُسْتَغْفِرٍ لِي فَأَغْفِرَ لَهُ! أَلَا مُسْتَرْزِقٌ فَأَرْزُقَهُ! أَلَا مُبْتَلًى فَأُعَافِيَهُ! أَلَا كَذَّاءً أَلَا كَذَّاءً، حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ».

في الروايات: إسناده ضعيف، لضعف ابن أبي يسرة، واسمه أبو بكر بن عبد الله بن محمد بن أبي يسرة. قال فيه أحمد بن حنبل وابن معين: يضع الحديث.

413. (1388) (6400)- Hz. Ali radiyallahu anhu anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Şaban ayının onbeşinci gecesi olduğu zaman gecesinde namaz kılın, gündüzünde de oruç tutun. Çünkü Allah Teâlâ hazretleri, o gün, güneşin batmasıyla, dünya semasına iner ve şöyle der: “Bana istigfar eden yok mu mağfiret etsem! Benden rızık isteyen yok mu rızık versem, belaya maruz kalan yok mu afiyet versem... şöyle olan yok mu, böyle olan yok mu?..” Bu hal fecrin sökmeye kadar devam eder.”

1390) 414 حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ رَاشِدٍ الرَّمْلِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ، عَنْ ابْنِ لَهْيَعَةَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ أَيْمَنَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَزْرَبٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ لَيَطْلُعُ فِي لَيْلَةِ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ. فَيَغْفِرُ لِكُلِّ خَلْقِهِ. إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ».

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثنا أَبُو الْأَسْوَدِ، النَّضْرُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ. ثنا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف عبد الله بن لبيعة وتدليس الوليد بن مسلم قال السندی: ابن عرزب لم يلق أبا موسى. قاله المنذرى، كذا بخطه.

414. (1390) (6401)- Ebu Musa el-Eş'ari radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri, Şa'ban ayının on-beşinci gecesi (kullarına rahmetle) nazar eder ve müşrikle, müşahin (kindar bencil) hariç herkese mağfiret buyurur."

★ ŞÜKÜR SECDESI

6402 (1391) 415 حَدَّثَنَا أَبُو بَشْرِ، بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ. ثَنَا سَلْمَةُ بْنُ رَجَاءٍ. حَدَّثَنِي شَعْنَاءُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى، يَوْمَ بُشِّرَ بِرَأْسِ أَبِي جَهْلٍ، رَكَعَتَيْنِ.

في الزوائد: في إسناده شعناء، ولم أر من تكلم فيها لا بجرح ولا بثبوت. وسلمة بن رجاء، ليه ابن معين. وقال ابن عدی: حدث بأحاديث لا يتابع عليها. وقال السائي: ضعيف. وقال الدارقطني: ينفرد عن الثقات بأحاديث. وقال أبو زرعة: صدوق. وقال أبو حاتم: ما بأحاديثه بأس. وذكره ابن حبان في الثقات.

415. (1391) (6402)- Abdullah Ibnu Ebi Evfa radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ebu Cehl'in başının kesildiği müjdelendiği gün, iki rek'at şükür namazı kıldı."

6403 (1392) 416 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُمَرَ بْنِ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ. أَنَا أَبِي أَنَا ابْنُ لَهَيْعَةَ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ السَّهْمِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بُشِّرَ بِحَاجَةٍ، فَخَرَّ سَاجِدًا.

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

416. (1392) (6403)- Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, ciddi bir ihtiyacının görüldüğü hususunda müjdelendiği, bunun üzerine hemen secdeye kapandı."

6404 (1393) 417 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَيْدُ الرَّازَاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: لَمَّا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ خَرَّ سَاجِدًا.

في الزوائد: هذا الحديث موقوف ولكفه صحيح الإسناد ورجاله ثقات. وقد روى عن أبي بكر وعلى نحو هذا.

417. (1393) (6404) - *Ka'b Ibnu Mâlik radıyallahu anh*, Allah tevbesini kabul edince derhal secdeye kapanmıştır.

★ NAMAZ GÜNAHA KEFARETTİR

6405 (۱۳۹۷) 418 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ. ثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ. حَدَّثَنِي ابْنُ أُخْيَ بْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ. حَدَّثَنِي صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قُرُوءَةَ؛ أَنَّ غَامِرَ بْنَ سَعْدٍ أَخْبَرَهُ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَانَ بْنَ عُثْمَانَ يَقُولُ: قَالَ عُثْمَانُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ يَفْنَاءُ أَحَدُكُمْ نَهْرٌ يَجْرِي يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلُّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، مَا كَانَ يَتَّقِي مِنْ ذَنْبِهِ؟» قَالَ: لَأَشْيَاء. قَالَ «فَإِنَّ الصَّلَاةَ تُذْهِبُ الذُّنُوبَ كَمَا يُذْهِبُ الْمَاءُ الدَّرَنَ».

في الزوائد: حديث عثمان بن عفان رجاله ثقات. ورواه الترمذی والنسائي من حديث أبي هريرة.

418. (1397) (6405) - *Osman Ibnu Affân radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*’ın şöyle söylediğini işittim:

“Birinizin evinin avlusunda bir nehir aksa da bunun içinde günde beş sefer yıkansa acaba bedeninde hiç kir kalır mı?” *Aleyhissalâtu vesselâm*’ın muhatabı: “Hiçbir şey kalmaz!” dedi. *Resûlullah* da: “İşte namaz da böyledir, suyun kiri, pası giderdiği gibi o da günahları giderir.”

★ BEŞ VAKİT NAMAZIN FARZ OLUŞU

6406 (۱۴۰۰) 419 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ. ثنا الوليد. ثنا شريك، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُصْمٍ، أَبِي عُلْوَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَمَرَ نَبِيُّكُمْ ﷺ بِخَمْسِينَ صَلَاةً. فَتَنَزَّلَ رَبُّكُمْ أَنْ يَجْعَلَهَا خَمْسَ صَلَوَاتٍ.

في الزوائد: روى ابن ماجة هذا الحديث عن ابن عباس. والصواب عن ابن عمر كما هو في أبي داود. ثم قال: وإسناد حديث ابن عباس وإه، لقصور عبد الله بن عَصْمٍ وإلى الوليد الطيالسي عن درجة أهل الحفظ والإتقان.

Mescid-i Haram'da kılınan bir namaz, diğer mescidlerde kılınan yüzbin namazdan efaldır.”

★ MESCİD-İ AKSA'DA NAMAZ

[6409] (۱۴۰۷) 422 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقْمِيُّ. ثنا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ. ثنا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي سَوْدَةَ، عَنْ أَخِيهِ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سَوْدَةَ، عَنْ مَيْمُونَةَ، مَوْلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَقْتَنَّا فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ. قَالَ «أَرْضُ الْمَحْشَرِ وَالْمَنْشَرِ. اثْنُوهُ فَصَلُّوا فِيهِ. فَإِنَّ صَلَاةً فِيهِ كَأَلْفِ صَلَاةٍ فِي غَيْرِهِ» قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَتَحْمَلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ فَتَهْدِي لَهُ زَيْتًا يُسْرَجُ فِيهِ. فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَهُوَ كَمَنْ أَتَاهُ».

في الزوائد: روى أبو داود بعضه. وإسناد طريق ابن ماجة صحيح ورجاله ثقات. وهو أصح من طريق أبي داود. فإن بين زياد بن أبي سودة وميمونة، عثمان بن أبي سودة. كما صرح به ابن ماجة في طريقه، كما ذكره. صلاح الدين في المراسيل. وقد ترك في أبو داود.

422. (1407) (6409)- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*’ın azadlısı *Meymune radıyallahu anhâ* anlatıyor: “Ey Allah’ın Resulü! Biz Beytül-Makdis hakkında fevya ver!” demiştim. Şöyle buyurdular: “Orası mahşer (yani Kıyamet günü insanların toplanacağı) ve menşer (herkesin defterlerinin neşredileceği) yeridir. Oraya gidin ve içinde namaz kılın. Çünkü orada kılınacak tek namaz kendi dışındaki yerlerde kılacağınız bin namaz gibidir.”

Ben tekrar sordum: “Ben oraya gitmeye muktedir olamazsam ne yapmalıyım?” Şu cevabı verdi: “Ona kandil yağı bağışlarsın, aydınlatılmasında kullanılır. Böyle yapan da oraya varan gibidir.

[6410] (۱۴۰۸) 423 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَهْمِ الْأَنْمَاطِيُّ. ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ السَّيِّبَانِيِّ، يَحْيَى بْنُ أَبِي عَمْرٍو. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الدَّيْلَمِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَمَّا فَرَّغَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ مِنْ بِنَاءِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، سَأَلَ اللَّهَ ثَلَاثًا: حُكْمًا يُصَادَفُ حُكْمُهُ، وَمُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ، وَالْأَيُّ يَأْتِي هَذَا الْمَسْجِدَ أَحَدٌ لَا يُزِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ فِيهِ، إِلَّا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ»

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أَمَّا اثْنَتَانِ فَقَدْ أُعْطِيَهُمَا. وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ أُعْطِيَ الثَّالِثَةُ». (وَأَنْ لَا يَأْتِيَ هَذَا الْمَسْجِدَ) فِي الزَّوَادِ: اقْتَصَرَ أَبُو دَاوُدَ عَلَى طَرَفِهِ الْأَوَّلِ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ دُونَ هَذِهِ الزِّيَادَةِ. وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي الصَّغَرَى مِنْ هَذَا الْوَجْهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي مَسْهَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ بَرِيدٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ ابْنِ الدِّبْلَمِيِّ بِهِ. وَإِسْنَادُهُ طَرِيقُ ابْنِ مَاجَةَ ضَعِيفٌ. لِأَنَّ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ الْجَهْمِ لَا يُعْرَفُ حَالَهُ، وَأَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ مُتَّفَقٌ عَلَى ضَعْفِهِ.

423. (1408) (6410)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Hz. Davud'un oğlu Süleyman, Beytu'l-Makdis'in inşaatını tamamlayınca Allah'tan üç şey talep etti: “Allah'ın hükümüne muvafık düşecek şekilde hüküm vermek, kendinden sonra kimseye nasip olmayacak bir saltanat, bu mescide sırf namaz kılmak niyetiyle gelenlerin günahlarından temizlenerek annelerinden doğdukları gündeki gibi olmaları.”

Resûlullah ilave etti: “İlk ikisi verilmiştir, üçüncünün de verildiğini ümit ediyorum.”

★ CAMİDE NAMAZ

6411 1413 424 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا أَبُو الْخَطَّابِ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا زُرَّيْقُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَلْهَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ بِصَلَاةٍ، وَصَلَاتُهُ فِي مَسْجِدِ الْقَبَائِلِ بِخَمْسٍ وَعَشْرِينَ صَلَاةً، وَصَلَاتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي يُجْمَعُ فِيهِ بِخَمْسِمِائَةِ صَلَاةٍ: وَصَلَاتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِمِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ»

وفي الزوائد: إسناده ضعيف. لأن أبا الخطاب الدمشقي لا يُعرف حاله. وزريق فيه مقال. حكى عن أبي زرعة أنه قال: لا بأس به. وذكره ابن حبان في الثقات وفي الضعفاء، وقال: ينفرد بالأشياء. لا يشبه حديث الأثبات. لا يجوز الاحتجاج به إلا عند الوفاق.

424. (1413) (6411)- *Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Kişinin evinde kıldığı namazı bir namazdır, ama mahallesinin mescidinde kıldığı namazı yirmibeş namazdır. İçerisinde cum'a kılınan mescidde kıldığı namazı beşyüz namazdır. Mescid-i Aksa'da kıldığı namazı ellibin namazdır. Benim mescidimde kıldığı namazı da ellibin namazdır. Mescid-i Haram'da kıldığı namazı yüzbin namazdır.”

★ MİNBERİN İNŞAASI, KÜTÜĞÜN AĞLAMASI

425. (1415) (6412) **6412** حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ. ثنا بِهِزُ بْنُ أَبِي سَدٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جِذْعٍ. فَلَمَّا اتَّخَذَ الْمِنْبَرَ ذَهَبَ إِلَى الْمِنْبَرِ. فَحَنَّ الْجِذْعَ فَأَتَاهُ فَاحْتَضَنَهُ فَسَكَنَ. فَقَالَ «لَوْ لَمْ أَخْضِضْهُ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

425. (1415) (6412) - Hz. *Enes radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* bir hurma kütüğüne (dayanarak) hutbe verirdi. Minber yapılıncaya (hutbelerde kütüğü bırakıp) minbere çıktı. Bunun üzerine kütük (bu ayrılık sebebiyle) ağlayıp inledi. Aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip kucakla(yıp teselli et)ti, kütük sustu. Aleyhissalâtu vesselâm şu açıklamayı yaptı: “Eğer onu kucaklamasaydım Kıyamet gününe kadar inleyecekti.”

426. (1417) (6413) **6413** حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ خَلْفٍ. ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ سَلِيمَانَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَبِي نَصْرَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُومُ إِلَى أَصْلِ شَجَرَةٍ (أَوْ قَالَ إِلَى جِذْعٍ) ثُمَّ اتَّخَذَ مِنْبَرًا. قَالَ فَحَنَّ الْجِذْعُ. (قَالَ جَابِرٌ) حَتَّى سَمِعَهُ أَهْلَ الْمَسْجِدِ. حَتَّى أَتَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَمَسَحَهُ فَسَكَنَ. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَوْ لَمْ يَأْتِهِ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

في الروايد: إسناده صحيح وابن أبي عمير ثقة. وقال: وقد أخرجه النسائي عن جابر بسند آخر.

426. (1417) (6413) - Hz. *Câbir İbnu Abdillâh radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* (hutbe sırasında) bir ağaç kökünün –veya bir hurma kütüğünün dedi– yanında ayağa kalkardı. Sonradan bir minber edindi* Ravi der ki (terkedildiği vakit) hurma kütüğü ağladı.”

Hız. Câbir der ki: "Kütüğün iniltisini bütün mescid halkı işitti. O kadar ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip okşadı. Bunun üzerine kütük sustu» Bazıları da: "Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gel(ip teselli et)meseydi Kıyame'te kadar ağlayacaktı" dedi."

6414 (1420) 427 Hız. Câbir der ki: "Kütüğün iniltisini bütün mescid halkı işitti. O kadar ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip okşadı. Bunun üzerine kütük sustu» Bazıları da: "Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gel(ip teselli et)meseydi Kıyame'te kadar ağlayacaktı" dedi."

Fi zıvâid: İsnad Hız. Câbir der ki: "Kütüğün iniltisini bütün mescid halkı işitti. O kadar ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip okşadı. Bunun üzerine kütük sustu» Bazıları da: "Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gel(ip teselli et)meseydi Kıyame'te kadar ağlayacaktı" dedi."

427. (1420) (6414)- Hız. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm çok namaz kıları. Öyle ki ayakları kabarmıştı. Kendisine "Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetmiştir (kendini niye bu kadar yıpratıyorsun?)" denildi. O bunlara şu cevabı verdi: "Çok şükreden bir kul olma-yayım mı?"

★ ÇOK SECDE

6415 (1424) 428 Hız. Câbir der ki: "Kütüğün iniltisini bütün mescid halkı işitti. O kadar ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip okşadı. Bunun üzerine kütük sustu» Bazıları da: "Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gel(ip teselli et)meseydi Kıyame'te kadar ağlayacaktı" dedi."

Fi zıvâid: İsnad Hız. Câbir der ki: "Kütüğün iniltisini bütün mescid halkı işitti. O kadar ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip okşadı. Bunun üzerine kütük sustu» Bazıları da: "Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gel(ip teselli et)meseydi Kıyame'te kadar ağlayacaktı" dedi."

428. (1424) (6415)- Ubâde Ibnu's-Sâmit radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah için secde eden herkese Allah bir sevap yazar ve bu secde sebebiyle bir günahını affeder, makamını da bir derece artırır; öyleyse secdeyi çok yapın."

AÇIKLAMA:

Kur'an-ı Kerim'de cinler ve insanların ibadet için yaratıldığı belirtilmiştir. Binaenaleyh insanın yaratılış gayesi, asli vazifesi ibadettir. İbadetin çeşitleri var ise de, en halisi, en belirgini namazdır. Bunun azami bir miktarı yoktur, asgari hududu vardır. Ne kadar çok olursa makbul ve memduhdur. Buna en güzel örneği *Aleyhissalâtu vesselâm* vermiş, ayakları şişinceye kadar namaz kılmıştır.

Secde ile ilgili teşvik de namaza teşviktir. Çünkü çok secde, çok namaza gerekleşir. Daha önce kaydettiğimiz hadislerde, kulun Allah'a en yakın olduğu halin secde hali olduğu belirtilmiştir.

★ AYAKKABI NEREYE KONMALI?

6416 (1432) 429 حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. قَالَا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الزِّمُّ نَعْلَيْكَ قَدَمَيْكَ. فَإِنْ خَلَعْتَهُمَا فَاجْعَلْهُمَا بَيْنَ رِجْلَيْكَ. وَلَا تَجْعَلْهُمَا عَنْ يَمِينِكَ، وَلَا عَنْ يَمِينِ صَاحِبِكَ، وَلَا وَرَاءَكَ، فَتَوَدَّى مَنْ خَلْفَكَ».

في الزوائد: روى أبو داود بعض هذا الحديث. وفي إسناده عبد الله بن سعيد، متفق على تضعيفه.

429. (1432) (6416)- Ebu Hureyre *radıyallahu anh* anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Ayakkabılarını ayağından ayırma. Eğer çıkaracak olursan ayakkabılarını ayaklarının arasına koy. Onları sağna koyma, arkadaşının sağna da koyma; arkana da koyma, aksi taktirde arkandakine ezada bulunursun.”

AÇIKLAMA:

Namazgâhta ayakkabının çıkarılmaması onların temiz olma şartına bağlıdır. Pis olursa namaz sahih olmayacağından çıkarılması gerekir. Hadiste ayakkabılarla kimsenin rahatsız edilmemesi üzerinde ısrar edilmiştir. Başka rivayetlerde de sol tarafta kimse bulunmadığı taktirde, ayakkabıların sol tarafa konabileceği ifade edilmiştir. Şarihler ayakkabıların ayakların arasına veya önüne konma ruhsatını temiz olmalarına veya temiz bir şeyle örtülme şartına bağlarlar. Pis olur, örtü de bulunmazsa namaz kılanın beden veya elbisesinin değmesiyle namazın bozulacağını belirtirler. Cemiyetimizin bugünkü örfü ayakkabıları hususi olarak tanzim edilen

ayakkabılıklara bırakmaktır. Ancak her hâfukârda, bunun bir örf olduğunun, ayakkabısını, dileyenin başkalarını rahatsız etmemek, mescidi kirletmemek şartıyla beraberinde götürmenin şer'an caiz olduğunun bilinmesi gereklidir. Günümüzde naylon torbalar bu maksatla kullanmaya ziyadesiyle elverişlidir. Kalabalık camilerde çalınma veya dışarı çıkışta koyduğu yerde bulamama gibi endişeleri olan kimseler dinin bu ruhsatından en azından cum'a ve bayram namazlarında istifade edebilirler, yeter ki söylenen mahzurlara yer verilmesin.

CENAZE BÖLÜMÜ

★ HASTA ZİYARETİ

6417 (۱۴۳۴) 430 حَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. قَالَ: ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ أَفْلَحٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ أَرْبَعٌ خِلَالٍ: يُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ، وَيَشْهَدُهُ إِذَا مَاتَ، وَيَعُودُهُ إِذَا مَرَضَ».

في الزوائد: إسناده حديث أبي مسعود صحيح. وأصل الحديث في الصحيحين وغيرهما، من رواية غيره.

430. (1434) (6417)- Ebu Mes'ûd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslüman için müslüman üzerinde dört haslet vardır: "Hapşırınca (elhamdulillah! derse) teşmit etmek (yerhamukallah! demek), davet edince icabet etmek, öldüğü zaman (cenazesinde) hazır bulunmak, hastalandığı zaman geçmiş olsun ziyareti yapmak."

6418 (۱۴۳۵) 431 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَحْسُنُ مِنْ حَقِّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ: رَدُّ التَّجِيبَةِ، وَاجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَشُهُودُ الْجَنَازَةِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ إِذَا حَمَدَ اللَّهَ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. والحديث بهذا الوجه في الصحيحين، لكن بغير هذا السياق.

431. (1435) (6418)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir müslümanın diğer bir müslüman üzerinde beş hakkı vardır: "Selamını almak, davete icabet, cenazeye katılmak, hasta ziyareti, "elhamdülillah!" dediği taktirde hapşırana yerhamukallah (diyerek teşmitte bulunmak)."

6419 (1437) 432 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا مَسْلَمَةُ بْنُ عَلِيٍّ. ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ حُمَيْدِ الطَّوِيلِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَعُودُ مَرِيضاً إِلَّا بَعْدَ ثَلَاثٍ.

في الزوائد: في إسناده مسلمة بن علي، قال فيه البخاري وأبو حاتم وأبو زرعة: منكر الحديث. ومن منكراته حديث (كان لا يعود مريضاً إلا بعد ثلاثة أيام) قال أبو حاتم: هذا منكر باطل. وقال ابن عدى: أحاديثه غير محفوظة. واتفقوا على تضعيفه. قال السدي: قلت لكن الأحاديث ذكرها السخاوي في المقاصد الحسنة، وقال: يتقوى بعضها ببعض. وكذلك أخذ به بعض التابعين.

432. (1437) (6419)- Enes İbnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir kimse hastalanacak olsa ona üç günden sonra geçmiş olsun ziyaretinde bulunurdu."

6420 (1439) 433 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ هُبَيْرَةَ. ثَنَا أَبُو مَكِينٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَادَ رَجُلًا فَقَالَ «مَا أَشْتَهَى؟» قَالَ: أَشْتَهَى خُبْزَ بَرْ. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «مَنْ كَانَ عِنْدَهُ خُبْزٌ بَرْ فَلْيَبْعْهُ إِلَى أَخِيهِ». ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِذَا أَشْتَهَى مَرِيضٌ أَحَدَكُمْ شَيْئًا، فَلْيُطْعِمْهُ».

في الزوائد: في إسناده صفوان بن هبيرة، وذكره ابن حبان في الثقات. وقال النفيلى: لا يتابع على حديثه. قلت: وقال في تقريب التهذيب: لئن الحديث.

433. (1439) (6420)- İbnu Abbâs radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir hastayı ziyaret etti ve "Canın ne çekiyor?" diye sordu. Hasta "Buğday ekmeği!" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Kimin yanında buğday ekmeği varsa kardeşine göndersin!" dedi. Sonra Resûlullah ilave etti: "Birinizin hastası birşeye iştah duyarsa ondan yedirsin."

6421 (1440) 434 حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، ثَنَا أَيُّوبُ بْنُ أَبِي جَمْرَةَ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى مَرِيضٍ يَعُودُهُ. فَقَالَ «أَشْتَهَى شَيْئًا؟ أَشْتَهَى كَمَكَا؟» قَالَ: نَعَمْ. فَطَلَبُوا لَهُ.

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يزيد بن الرقاشي.

434. (1440) (6421)- Hz. Enes İbnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ziyaretine gittiği bir hastanın yanına girdi ve "Bir şey canın çekiyor mu? Kek canın çekiyor mu?" diye sordu. Hasta "Evet!" deyince ona kek aradılar."

6422 (۱۴۴۱) 435 حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا جَعْفَرُ بْنُ بَرْقَانَ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ «إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمَرُهُ أَنْ يَدْعُوَ لَكَ. فَإِنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَائِ الْمَلَائِكَةِ».

في الزوائد: إسناده صحيح رجاله ثقات. إلا أنه منقطع. قال العلامة في المراسيل والمزئى: في رواية ميمون بن مهران عن عمر ثلثة. اهـ.
وفي الأذكار للنووي: ميمون لم يدرك عمر.

435. (1441) (6422)- Ömer İbnu'l-Hattâb radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana: "Bir hastanın yanına girince, ondan sana dua edivermesini talep et. Çünkü onun duası meleklerin duası gibidir" buyurdular."

★ ÖLECEK KİMSEYE LAİLAHE İLLALLAH TELKİNİ

6423 (۱۴۴۶) 436 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو عَامِرٍ. ثنا كَثِيرُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ لِلْأَحْيَاءِ؟ قَالَ «أَجُودُ، وَأَجُودُ». في الزوائد: في إسناده إسحاق. لم أر من وثقه ولا من جرحه. وكثير بن زيد، قال فيه أحمد: ما أرى به بأسا. وقال ابن معين: ليس بشيء. وقال مرة: ليس به بأس وقال مرة: صالح، ليس بالقوي. وقال النسائي: ضعيف. وقيل: ثقة. وبقى رجاله ثقات.

436. (1446) (6423)- Abdullâh İbnu Câfer babasından radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ölülerinize (ölmek üzere olanlara) Lailahe illallahu'l-Halimu'l-Kerim, Subhânallahi Rabbi'l-Arş'i'l-Azim, Elhamdulillahi Rabbi'l-Âlemin" demeyi telkin edin!" Yanındaki-ler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunun sağlara telkini nasıldır?" dediler. "Daha güzeldir, daha güzeldir!" buyurdular."

★ ÖLECEK KİMSENİN YANINDA NE KONUŞMALI?

6424 (1450) 437 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى. ثنا يُونُسُ بْنُ الْمَاجْشُونِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَهُوَ يَمُوتُ. فَقُلْتُ: اقْرَأْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ السَّلَامَ.

في الروائد: هذا إسناد صحيح ورجاله ثقات إلا أنه موقوف.

437. (1450) (6424)- Muhammed Ibnu'l-Münkedir anlatıyor: "Hz. Cabir radiyallahu anh'n yanına girdim. Ölmek üzereydi. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bizden selam götü!" dedim."

★ MÜ'MİN CAN ÇEKİŞME HALİNDEN SEVAP KAZANIR

6425 (1451) 438 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا حَمِيمٌ لَهَا يَحْتَفُهُ الْمَوْتُ. فَلَمَّا رَأَى النَّبِيُّ ﷺ مَا بِهَا قَالَ لَهَا «لَا تَبْئِسِي عَلَى حَمِيمِكَ. فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ حَسَنَاتِهِ».

في الروائد: هذا إسناد صحيح ورجاله ثقات. والوليد بن مسلم، وإن كان يَدُلُّس، فقد صرح بالتحديث، فزال ما يخشى.

438. (1451) (6425)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ'nın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün yanına girdiği sırada, bir yakınının nefesini ölüm kesmek üzere idi. Aleyhissalâtu vesselâm Hz. Aişe'nin üzüntüsünü görünce kendisine: "Şu yakının için üzülme. Zira onun şu ızdırabı hasenatındandır!" buyurdular."

6426 (1453) 439 حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ. ثنا نَصْرُ بْنُ حَمَّادٍ. ثنا مُوسَى بْنُ كَرْدَمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى؛ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَتَى تَنْقَطِعُ مَعْرِفَةُ الْعَبْدِ مِنَ النَّاسِ؟ قَالَ «إِذَا عَايَنَ».

في الروائد: في إسناده نصر بن حَمَّاد، كَذَبَهُ يَحْيَى بن معين وغيره. وسنيه أبو الفتح الأزدي لوضع الحديث.

ضَمْرَةً، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ غَسَلَ مَيِّتًا وَكَفَّنَهُ وَحَنَطَهُ وَحَمَلَهُ وَصَلَّى عَلَيْهِ، وَلَمْ يُفْشِرْ عَلَيْهِ مَا رَأَى، خَرَجَ مِنْ حُطَيْيَّتِهِ مِثْلَ يَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ».

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف. فيه عمر بن خالد، كذبه أحمد وابن معين.

442. (1462) (6429)- Hz. Ali radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir ölüyü yıkar, kefenler, kefenini güzel kokulu maddelerle kokulandırır, taşır ve namazını kılar, cenazeyle ilgili olarak gördüğü (kötü alametleri ölü) aleyhine yaymazsa, (bu yaptığına mükâfaat olarak) günahlarından temizlenir ve annesinden doğduğu gün gibi (tertemiz) olur."

AÇIKLAMA:

Son iki hadis, mana itibarıyla birbirini tamamlar. Birinci hadis ölülerin güvenilir kimselere yıkatılmasını emrederken, ikinci hadis, "güvenilir"liği kısmen açıklar: Ölüde görülen ve aleyhine yorum vesilesi yapılacak bazı kusurları açıklama.. Şu halde bu hallerin ifşa edilmemesi esastır. Bunu ifşa etmeyeceği hususunda güvenilen kimselere yıkama işi yaptırılmalıdır.

★ KARI KOCAYI, KOCA KARIYI GASLEDEBİLİR

6430 (1465) 443 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عُثْبَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْبَيْعِ. فَوَجَدَنِي وَأَنَا أَجْدُ صَدَاعًا فِي رَأْسِي. وَأَنَا أَقُولُ: وَارَأْسَاهُ. فَقَالَ «بَلْ أَنَا، يَا عَائِشَةُ! وَارَأْسَاهُ» ثُمَّ قَالَ «مَا ضَرُّكَ لَوْ مِتَّ قَبْلِي فَقُمْتُ عَلَيْكَ فَعَسَلْتُكَ وَكَفَنْتُكَ وَصَلَّيْتُ عَلَيْكَ وَدَفَنْتُكَ».

في الزوائد: إسناد رجاله ثقات. رواه البخاري من وجه آخر مختصراً.

443. (1465) (6430)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Bakî’den dönmüştü. Beni, başımdaki bir ağrıdan hastalanmış ve “vay başım” çekerken buldu.

“Ey Aişe, asıl hasta benim, vay başım!” dedi ve sonra ilave etti: “Benden önce ölsen de senin başında durup seni (kendi elimle) yıkasam, kefenlesem, namazımı kıldırısam ve defnetsem, senin için daha iyidir.”

ACIKLAMA:

Bu hadis, kocanın, ölen hanımının cenazesini yıkayabileceğini ifade ederse de, Hanefî ülemâsı başka karinelere hareketle, kadının ölmesiyle erkeğinden nikah bağının kalkacağına ve dolayısıyla hanımına bakamayacağına, dokunamayacağına hükmetmiş ve dolayısıyla erkeğin, ölen karısını yıkamayacağını söylemiştir. Ancak kadın, ölen kocasını yıkayabilir. Çünkü iddet beklemek zorundadır. *İmam Şâfiî, Mâlik* ve meşhur kavlinde *Ahmed*, ölüm halinde eşlerin birbirini yıkayabileceğine hükmetmişlerdir.

★ RASULULLAH'IN GASLI

6431 (1466) 444 HADİTHA Sَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْأَزْهَرِ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثَنَا أَبُو بَرْدَةَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثِدٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: لَمَّا أَخَذُوا فِي غَسْلِ النَّبِيِّ ﷺ نَادَاهُمْ مُنَادٍ مِنَ الدَّاحِلِ: لَا تَنْزِعُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَمِيصَهُ.

في الروائد: إسناده ضعيف، لضعف أبي بردة، واسمه عمر بن يزيد التيمي. وقول الحاكم: إن الحديث صحيح، وأبو بردة هو يزيد بن عبد الله - وهم. لما ذكره المزني في الأطراف والتهديب.

444. (1466) (6431)- Bûreyde radiyallahu anh anlatmıştır: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edince, yıkamak istedikleri vakit dahilden bir münadi şöyle nida etti: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın gömleğini üzerinden çıkarmayın.”

6432 (1467) 445 HADİTHA يَحْيَى بْنُ خِزَامٍ. ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَيْسَى. أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: لَمَّا غَسَلَ النَّبِيُّ ﷺ ذَهَبَ يَلْتَمِسُ مِنْهُ مَا يَلْتَمِسُ مِنَ الْمَيِّتِ، فَلَمْ يَجِدْهُ. فَقَالَ: يَا بَیَّ الطَّيِّبُ. طُبْتُ حَيًّا وَطُبْتُ مَيِّتًا.

في الزوائد: هذا إسناده صحيح ورجاله ثقات. لأن يحيى بن خذام ذكره ابن حبان في الثقات. وصفوان ابن عيسى احتج به مسلم. والباقي مشهورون.

445. (1467) (6432)- Hz. Ali radıyallahu anh'tan anlatıldığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı yıkadığı zaman, ölüde aranan (idrar, gâita gibi) şeyleri aradı, fakat bulamadı. Bunun üzerine: "Babam sana feda olsun. Sen çok temizsin; hayatta iken temizdin, ölünce de temizsin!" dedi."

6433 (١٤٦٨) 446 حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ يَعْقُوبَ. ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَنَا مُتُّ فَأَغْسِلُونِي بِسَبْعِ قَرَبٍ، مِنْ يَمْنَى، بِمِرِّ غَرَسٍ». في الزوائد: هذا إسناده ضعيف. لأن عباد بن يعقوب قال: فيه ابن حبان: كان رافضيا داعيا. ومع ذلك كان يروى المناكير عن المشاهير. فاستحق الترك. وقال ابن طاهر: هو من غلاة الروافض، مستحق التراء روايته عنه. وترك الرواية عنه جماعة من الحفاظ. وقال الذهبي: روى عنه البخاري مقرونا بغيره. وشيخه مختلف فيه.

446. (1468) (6433)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben ölünce, beni Gars adlı kuyumdan yedi kırba su ile yıkayın."

ACIKLAMA:

Bu hadisler, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, vasiyeti üzerine, Hz. Ali tarafından yıkandığını, yıkanırken üzerinden gömleğinin çıkarılmadığını, Gars kuyusunun suyu ile yıkandığını ifade etmektedir. Başka rivayetlerde, yıkama meselesinde ashabin ihtilafı üzerine, gömleğinin çıkarılmadan yıkanacağı gaibten bir sesle duyurulduğu belirtilmiştir. Yıkama işinde Hz. Ali'ye Hz. Abbâs, Abbâs'ın oğlu Fadl, Üsâme İbnü Zeyd, Kâsım ve Resûlullah'ın azadlılarından Sâlih radıyallahu anhum ecmain yardımcı olmuşlardır. Üsâme su dökmüş, Ali yıkamış, diğerleri de sağa sola çevirme işlerinde yardımcı olmuşlardır. Bir rivayette, Aleyhissalâtu vesselâm'ın Hz. Ali'ye: "Senden başkası beni yıkamasın. Çünkü kim benim avretimi görürse gözü kör olur" demiştir. Hz. Ali'nin, Resûlullah'ın avretine bakmaktan çok sakındığını bildiği için ona vasiyet ettiği belirtilmiştir.

6434 (١٤٧٠) 447 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَلْفِ الْعَسْقَلَانِيِّ. ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: هَذَا مَا سَمِعْتُ مِنْ أَبِي مُعَيْدٍ، حَفْصِ بْنِ غِيْلَانَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ

مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كُفِّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثِ رِبَاطٍ بَيْضٍ سُحُولِيَّةٍ.

في الزوائد: قلت أصله في الصحيحين من حديث عائشة وابن عباس. وإسناد حديث ابن عمر حسن، لقصور سليمان بن موسى وحفص بن غيلان عن درجة أهل الحفظ والضبط والإتقان.

447. (1470) (6434)- Abdullah Ibnu Ömer radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Suhuliyye denen üç parça beyaz ince bez içinde kefenlenmiştir."

6435 (1471) 448 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كُفِّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ: قَمِيصُهُ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ، وَحُلَّةٌ تَجَرَّتِيَّةٌ.

قال النووي: هذا الحديث ضعيف، لا يصح الاحتجاج به. لأن يزيد بن أبي زياد مجمع على ضعفه. سيما وقد خالف روايته رواية الثقات.

448. (1471) (6435)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm üç parça giysi içerisine kefenlenmiştir: İçerisinde vefat ettiği gömleği ve Necrânî (iki parçalı) hulle."

★ KEFENLENEN ÖLÜYE BAKMAK

6436 (1475) 449 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ. ثَنَا أَبُو شَيْبَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا قُبِضَ إِبْرَاهِيمُ، ابْنُ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ «لَا تُدْرِجُوهُ فِي أَكْفَانِهِ حَتَّى أَنْظَرُ إِلَيْهِ» فَأَتَاهُ فَأَنْكَبَ عَلَيْهِ، وَبَكَى.

في الزوائد: إسناده ضعيف، لأن أبا شيبة، قال بان حبان: روى عن أنس مالميس من حديثه، لا يجل الرواية عنه. وقال البخاري: صاحب عجائب. وقال أبو جاتم: ضعيف الحديث، منكر الحديث، عنه عجائب.

449. (1475) (6436)- Hz. Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu İbrahim vefat ettiği zaman ashâbına: "Ben oğluma bakmadıkça, onu kefenlerinin içine dahil etmeyin" buyurdu. (Yıkama işi bitince kefenlemekten önce) çocuğa yaklaştı, üzerine eğilip baktı ve ağladı."

AÇIKLAMA:

Hadis, kefenlenmezden önce ölüye bakmanın caiz olduğuna, sessizce ağlanabileceğine delildir. Bakma, avretine olmamalıdır, bakılması caiz olan yerlerine olmalıdır.

6437 (1478) 450. حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ. ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ عُيَيْدِ بْنِ سَبْطَاسٍ، عَنْ أَبِي عُيَيْدَةَ؛ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ: مَنْ اتَّبَعَ جِنَازَةً فَلْيَحْمِلْ بِجَوَانِبِ السَّرِيرِ كُلِّهَا. فَإِنَّهُ مِنَ السُّنَّةِ. ثُمَّ إِنْ شَاءَ فَلْيَطَّوِّعْ. وَإِنْ شَاءَ فَلْيَدْعُ.

في الزوائد: رجال الإسناد ثقات، لكن الحديث موقوف. حكمه الرفع. وأيضاً، هو منقطع. فإن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه. قاله أبو حاتم وأبو زرعة وغيرهما.

450. (1478) (6437)- *Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Bir cenazeyi takip eden kimse, naaşın bütün taraflarını (sırayla) omuzlasın. Zira bu sünnettir. Sonra dilerse tekrar nafile taşıması yapsın, dilerse taşıma işini terketsin."*

AÇIKLAMA:

Hadis, cenazeyi sağ-sol, ön-arka her bir tarafından birer parça taşımanın sünnet olduğunu ifade eder. Bu miktar taşıyan, sünneti ifa etmiş olur. Dileyen ikinci sefer taşıma işine iştirak edebilir. Bu taktirde sevabı ziyadeleşir.

6438 (1479) 451. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُيَيْدٍ بَنِي عَقِيلٍ ثَنَا بِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ. ثنا شُعْبَةُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ رَأَى جِنَازَةً يُسْرِعُونَ بِهَا. قَالَ «لِتَكُنْ عَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ».

في الزوائد: لَيْثٌ هُوَ ابْنُ سَلِيمٍ، ضَعِيفٌ. وَتَرْكُهُ يَحْيَى بْنُ الْقَطَّانِ وَابْنُ مَعِينٍ وَابْنُ مَهْدَى. وَمَعَ ضَعْفِهِ فَالْحَدِيثُ يَخَالِفُ مَا فِي الصَّحِيحَيْنِ مِنْ حَدِيثِ أُسْرَعُوا بِالْجَنَازَةِ.

451. (1479) (6438)- *Ebu Mûsa radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm bir cenazenin sûr'atle götürüldüğünü görmüştü, (müdahale ederek:) "Sükûnetle gidin!" buyurdular.."*

AÇIKLAMA:

Başka hadislerde cenazenin bir an önce defni hususunda acele edilmesi tavsiye buyrulmuştur. Burada ise acelecilik yasaklanmaktadır. Şaâdedinde olduğumuz yasağı çok aşırı olan aceleciliğe, bilhassa taşıma sırasındaki aşırı sür'ate hamledebiliriz.

Çabukluk, ölüm-defin arasındaki hizmetlerin bekletilmeden, geciktirilmeden yapılması manasında anlaşılmalıdır.

★ CENAZE TAŞIYANIN KIYAFETİ

6439 (۱۴۸۵) 452 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ التَّعْمَانِ. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَزَّوْرِ، عَنْ نَفْعٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ وَأَبِي بَرْزَةَ، قَالَا: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي جَنَازَةٍ. فَرَأَى قَوْمًا قَدْ طَرَحُوا أَرْدِيَّتَهُمْ يَمْشُونَ فِي قُمْصَرٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَفِيعِلِ الْجَاهِلِيَّةُ تَأْخُذُونَ؟ أَوْ بِصَنَعِ الْجَالِيَّةِ تَشَبَّهُونَ؟ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدْعُوا عَلَيْكُمْ دَعْوَةَ تَرْجَعُونَ فِي غَيْرِ صُورِكُمْ» قَالَ، فَأَخَذُوا أَرْدِيَّتَهُمْ وَلَمْ يَعُودُوا لِذَلِكَ.

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف. فيه نفع بن الحارث أبو داود الأعمى، تركه غير واحد. ونسبه يحيى بن معين وغيره للوضع. وعلى بن الحزور، كذلك متروك الحديث. وقال البخاري: منكر الحديث عنده عجائب. وقال مرة: فيه نظر.

452. (1485) (6439)- İmrân İbnu'l-Husayn ve Ebu Berze radiyallahu anhülma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte bir cenazeye gittik. (Bu esnada) Aleyhissalâtu vesselâm, ridalarını atıp sadece gömlekleri içerisinde yürümekte olan bir cemaat gördü ve: "Cahiliye amelini mi işliyorsunuz? Yoksa cahiliye fiilini yaparak onlara mı benzemeye çalışıyorsunuz? Şu suretinizden bir başka suretle (kabristandan) dönmeniz için hakkınızda beddua etmeyi cidden arzuladım" buyurdu. Bunun üzerine ridalarını giydiler ve bir daha bu adetlerine dönmediler."

AÇIKLAMA:

Cenazeye katılanların, matem alâmeti olsun diye ridalarını atıkları anlaşılmalıdır. Resûlullah böylesi bir matemî yasaklamış bulunmaktadır.

6440 (۱۴۸۷) 453 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنَعَانِيُّ. أَتَيْنَا مُعْتَمِرَ بْنَ سَلِيمَانَ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى الْفَضِيلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ أَبِي خَرِيزٍ، أَنَّ أَبَا بَرْدَةَ حَدَّثَهُ قَالَ: أَوْصَى أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ، حِينَ حَضَرَهُ الْمَوْتُ، فَقَالَ: لَا تُتَّبِعُونِي بِمِجْمَرٍ. قَالُوا لَهُ: أَوْ سَمِعْتَ فِيهِ شَيْئًا؟ قَالَ: نَعَمْ. مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

فی الزوائد: إسناده حسن. لأن عبد الله بن حسين (أبا حريز) مختلف فيه. قال أبو زرعة: ثقة. وذكره ابن حبان في الثقات. وقال أبو حاتم: حسن الحديث، ليس بمنكر الحديث، يكتب حديثه. وقال أحمد: منكر الحديث. وقال النسائي: ضعيف. وقال ابن عدى: عامة ما يروى لا يتابع عليه. واختلف قول ابن معين فيه. قمرة قال: ثقة. ومرة قال: ضعيف. وله شاهد من حديث أبي هريرة. رواه مالك في الموطأ، وأبو داود في سننه.

453. (1487) (6440)- Ebu Bürde radiyallahu anh anlatıyor: "Ebu Musa el-Eş'ari radiyallahu anh, eceli geldiği zaman (yakınlarına): "Benim cenazemi ateşle takip etmeyin!" diye vasiyet etti. Bunun üzerine Ebu Bürde'ye: "Sen bu hususta bir şey işittin mi?" diye sordular. O da: "Evet, hem de Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan" dedi."

ACIKLAMA:

Hadis, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, cenazeyi taşımada uyulan bir kısım cahiliye adetlerini yasakladığını göstermektedir. Burada ateş taşıma adetinin varlığı ve yasaklandığı görülmektedir.

★ CENAZE CEMAATİ ÇOKSA

6441 (۱۴۸۸) 454 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ. أَنَّ أَبَا شَيْبَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ مِائَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ غُفِرَ لَهُ».

فی الزوائد: قد جاء عن عائشة في الترمذی والنسائی مثله. وإسناده صحيح ورجاله رجال الضحیحین.

454. (1488) (6441)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kimin cenazesine yüz müslüman namaz kılsa, ona mağfiret olunur."

★ ÖLÜYÜ HAYIRLA YÂDETMELİ

6442 (۱۴۹۲) 455 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِجَنَازَةٍ، فَأَثْنَى عَلَيْهَا خَيْرًا، فِي مَنَاقِبِ الْحَيْرِ. فَقَالَ «وَجَبَتْ». ثُمَّ مَرُّوا عَلَيْهِ بِأُخْرَى. فَأَثْنَى عَلَيْهَا شَرًّا، فِي مَنَاقِبِ الشَّرِّ. فَقَالَ «وَجَبَتْ». إِنَّكُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ

فِي الْأَرْضِ.

في الزوائد: رواه النسائي إلا قوله في مناقب الخير ومناقب الشر وأصله في الصحيحين من حديث أنس. ويوافقه حديث عمر، رواه الترمذی والنسائي. وإسناد ابن ماجة صحيح، ورجاله رجال الصحيحين

455. (1492) (6442)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanından bir cenaze geçmişti, hakkında hayırla senâda bulunuldu. Aleyhissalâtu vesselâm: “Vacib oldu!” buyurdu. Sonra bir diğer cenazeyi geçirdiler. Halk bunu kötü hasletlerle yâdetti. Aleyhissalâtu vesselâm yine: “Vacib oldu!” buyurdu ve şu açıklamayı yaptı: “Sizler Allah'ın yeryüzündeki şahitlersiniz!”

AÇIKLAMA:

Hadis değişik vecihlerle diğer kitaplarda da gelmiştir. Bazı vecihlerinde, aşahbın ölüler hakkında ifade ettikleri medih ve zemmleri de belirtilmiştir. Zemmedilen hakkında: “Allah'a ve Resûlüne buğzeder, Allah'a isyan eder ve bu yolda çalışırdı” dendiği de görülmektedir.

“Vacib oldu” sözü birinci hakkında cennetin vacib olduğunu, ikinci hakkında ise cehennemnin vacib olduğunu ifade eder. Vacib olmak, sabit olmak, kesinlik kazanmak, gerekli hale gelmek manasındadır.

Ölü hakkında kötü söz söylenmesi başka hadislerde yasaklandığı halde burada müsaade edilmiş olması, buradaki cenazenin münafıklara ait olmasındandır. Nitekim Allah ve Resûlüne buğzettığı belirtilmiştir. İslâm alimleri, kişi müslümansa, ölümünden sonra, fâsık dahi olsa şerle yâdedilmesine fetva vermemiştir. “Belki tevbe ile ölmüştür” denmiştir. Bu cümleden olarak, Yezid ve Haccac gibi herkesin işbarnı kazanan zalimlerin bile lanetlenmesini uygun bulamamışlardır.

★ CENAZE İÇİN KIRAAT

6443 (1496) 456 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، النَّبِيلُ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ، قَالَا: ثنا أَبُو عَاصِمٍ. ثنا حَمَادُ بْنُ جَعْفَرٍ الْعَبْدِيُّ. حَدَّثَنِي شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ. حَدَّثَنِي أُمُّ شَرِيكٍ الْأَنْصَارِيَّةُ؛ قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَقْرَأَ عَلَى الْجَنَازَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ.

فی الزوائد: فی إسنادہ شهر بن حوشب، وثقه أحمد وابن معین وغیرہما. وتركه ابن عوف. وضعفه البيهقي. ولينه النسائي وحماد وغيرهم.

456. (1496) (6443)- Ümmü Şerîk el-Ensariyye radiyallahu anhâ: "Resûlullah bize, cenâzeye (namaz kıldığımızda) Fatiha-ı Şerifeyi okumamızı emretti" demiştir.

AÇIKLAMA:

Cenaze namazında Fatiha'nın okunması meselesi ülemâ arasında ihtilaflıdır. Hanefîler[®] ve bir kısım alimlere göre cenaze namazında Fatiha okunmaz, bu namaz dört tekbirdir: Birinci tekbirden sonra Allah'a senâ, ikinci tekbirden sonra Resûlullah'a salât, üçüncüden sonra dua okunur, dördüncüden sonra selam verilir. Malikîlere göre, cenaze namazında Fatiha okumak mekruhtur. Şâfiîlere göre Fatihayı okumak farzdır, ilk tekbirden sonra okunması efdaldır. Hanbelîlere göre ilk tekbirden sonra okumak farzdır. Bütün bu farklı görüşler delile dayanırlar.

★ CENAZE NAMAZINDA DUA

6444 (1501) 457 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: مَا أَبَاحَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَلَا أَبُو بَكْرٍ، وَلَا عُمَرُ فِي شَيْءٍ مَا أَبَاحُوا فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْهَيْبِ. يَعْنِي لَمْ يُؤَقِّتْ

فی الزوائد: حجاج بن أوطاة قد كان كثير التذليل مشهوراً بذلك. وقد رواه بالنعنة.

457. (1501) (6444)- Hz. Câbir radiyallahu anh demiştir ki: "Ne Hz. Peygamber aleyhissalatu vesselâm, ne Ebu Bekir, ne de Ömer radiyallahu anhûma, cenaze namazı hakkında cevaz verdikleri kadar hiçbir şey hakkında cevaz vermediler. Yani (cenaze namazını) bir vakte bağlamadılar."

AÇIKLAMA:

Namazların belli vakitleri vardır, o çerçeve dahilinde kılınır. Sadedinde olduğumuz hadis, cenaze namazının gece-gündüz ve hatta mekruh vakitlerde bile kılınacağını ifade eder. Bu mana diğer hadislerle muhalefet edeceği için hadisin: "Cenaze namazında belli bir dua okuma tahdidi konulmamıştır" şeklinde anlaşılabilceği de söylenmiştir. Ne var ki hadisten çıkarılacak muhtemel manalardan birini cezmen söylemeye yeterli bir karine yoktur. Hadisin zaafına da dikkat çekilmiştir.

★ CENAZE NAMAZI DÖRT TEKBİRLİDİR

6445 (1502) 458. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ. ثَنَا الْمُعِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ الْإِيَّاسِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَكَمِ، ابْنِ الْجُرَيْثِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَى عَلِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا.

في الزوائد: هذا الحديث في إسناده خالد بن إلياس، وقد اتفقوا على تضعيفه.

458. (1502) (6445)- Hz. Osman Ibnu Affân radyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Osman Ibnu Maz'un üzerine cenaze namazı kıldırdı. Namazda dört kere tekbir getirdi."

6446 (1503) 459. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ. ثَنَا الْهَجَرِيُّ؛ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى الْأَسْلَمِيِّ، صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى جَنَازَةِ ابْنَتِهِ لَهُ. فَكَبَّرَ عَلَيْهَا أَرْبَعًا. فَمَكَثَ بَعْدَ الرَّابِعَةِ شَيْئًا. قَالَ فَسَمِعْتُ الْقَوْمَ يُسَبِّحُونَ بِهِ مِنْ تَاوَجَى الصُّفُوفِ. فَسَلَّمْتُ ثُمَّ قَالَ: أَكُنْتُمْ تُرَوْنَ أُمِّي مُكَبِّرَ خَمْسًا؟ قَالُوا: نَحْوَفْنَا ذَلِكَ. قَالَ: لَمْ أَكُنْ لِأَفْعَلْ. وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُكَبِّرُ أَرْبَعًا. ثُمَّ يَمْكُثُ سَاعَةً فَيَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ، ثُمَّ يُسَلِّمُ.

في الزوائد: في إسناده الهجري، واسمه إبراهيم بن مسلم الكوفي. ضعفه سفيان بن عيينة ويحيى بن معين والنائي وغيرهم.

459. (1503) (6446)- El-Hecerî rahimehullah anlatıyor: "Resûlullah'ın sahabisi olan Abdullah Ibnu Ebi Evfa ile birlikte, onun bir kızının cenaze namazını kıldım. Abdullah dört kere tekbir getirdi. Dördüncüden sonra (selam vermeyip) biraz durdu. Ben safların muhtelif yerlerinden cemaatin onu uyarmak üzere "sübhanellellah" dediklerini işittim. Sonra selam verdi ve dedi ki: "Siz benim beş kere tekbir getireceğimi mi zannediyordunuz?" Cemaat: "Evet bundan korktuk" dediler. Bunun üzerine: "Hayır bunu yapmayacağım. Ancak Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm dört kere tekbir getirir, sonra bir müddet durup Allah'ın söylemesini dilediği bir şeyler söyler, sonra da selam verirdi" dedi."

6447 (1506) 460 **حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْخَرَامِيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الرَّافِعِيُّ، عَنْ كَثِيرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَبَّرَ خَمْسًا.**

في الزوائد: قال الشافعي في كثير بن عبد الله: إنه زكن من أركان الكذب. وقال ابن حبان: روى عن أبيه عن جده نسخة موضوعة. وقال ابن عبد البر: جمع على ضعفه. وقال النووي: ضعيف بالاتفاق. قلت: هو كذلك. إلا أن الترمذي صحح له حديث الصلح جازر بين المسلمين وحديث التكبيرات في العيد. والراوى عنه إبراهيم بن علي، ضعفه البخاري وابن حبان ورماء بعضهم بالكذب.

160. (1506) (6447)- Kesir İbnu Abdillâh'ın dedesi, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (cenaze namazında) 5 kerê tekbir getirdiğini söylemiştir."

Not: Hadisin zaafının şiddetli olduğu belirtilmiştir.

★ ÇOCUK CENAZESİNE NAMAZ

6448 (1509) 461 **حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، ثنا الْبُخْتَرِيُّ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «صَلُّوا عَلَى أَطْفَالِكُمْ فَإِنَّهُمْ مِنْ أَفْرَاطِكُمْ».**

في الزوائد: في إسناده البخترى بن عبيد. قال فيه أبو نعيم الأصبهاني والحاكم والنقاش: روى عن أبيه موضوعات. وضعفه أبو حاتم وابن عدي وابن حبان والدارقطني. وكذبه الأزدي. وقال يعقوب بن شيبة: مجهول.

461 (1509) (6448)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"(Ölen) çocuklarınız için cenaze namazı kılın. Çünkü onlar (cennete girmede sizin öncülerinizdendir."

★ RESÛLULLAH'IN OĞLUNA CENAZE NAMAZI

6449 (1511) 462 **حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا دَاوُدُ بْنُ شَيْبٍ الْبَاهِلِيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُثْمَانَ ثنا الْحَكَمُ بْنُ عَتِيْبَةَ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا مَاتَ إِبْرَاهِيمُ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ «إِنَّ لَهُ مَرْضِعًا فِي الْجَنَّةِ. وَلَوْ عَاشَ لَكَانَ صَدِيقًا نَبِيًّا. وَلَوْ عَاشَ لَعَتَقَتْ أَخْوَالُهُ الْقَبْطُ، وَمَا اسْتَرْقَى قَبْطِي».**

فی الزوائد: فی إسناده إبراهيم بن عثمان أبو شيبه قاضی واسط، قال فيه البخاری: سكتوا عنه. وقال ابن المبارك: ارم به وقال ابن معين: ليس بثقة. وقال أحمد: منكر الحديث. وقال النسائي: متروك الحديث.

462. (1511) (6449)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anihûma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*’ın oğlu *Ibrahim* ölünce, *Resûlullah* cenaze namazı kıldı ve:

“Onun cennette bir süt annesi olacaktır. Eğer yaşasaydı sıddik bir nebi olacaktı. Eğer yaşamış olsaydı kıbtı dayıları azad olacaktı ve hiçbir kıbtı köleleştirilmeyecekti” buyurdu.”

AÇIKLAMA:

Resûlullah’ın oğlu *Ibrahim*’in annesi, Mısırlı cariye *Mâriye radiyallahu an-hâ*’dır. Mısır’ın yerli halkına *Kabd* denir. Kıbtı buna nisbettir. *Ibrahim*’in annesi Mısırlı olduğu için Mısırlılar (kıbtîler) dayısı addedilmiştir.

Resûlullah, *Ibrahim*’in cennette sütannesinin olacağını söylemiştir. Bu, *Ibrahim*’in Allah nezdindeki şerefini ifade ettiği gibi, çocukların hayatında, iki yıllık süt devresini süt emerek geçirmelerinin ehemmiyetini, gerekliliğini de ifade eder. Muteakip rivayet bu hususu iyice te’yid eder.

Resûlullah, kendisinden sonra peygamber gelmeyeceğini bildiği halde “*Ibrahim* yaşasaydı peygamber olurdu” demiş olması, onun her hâlukarda öleceğini bilmesiyle te’vil edilmiştir. Bu ibareden “*Peygamberlerin çocukları da peygamber olur*” diye bir kaide de çıkarılamaz. Aksi taktirde bütün ademoğullarının peygamber olması gerekirdi. Dahası *Hz. Nuh*’un bir oğlu mü’min bile olamamıştır.

6450 (1512) 463 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ. ثنا أَبُو دَاوُدَ. ثنا هِشَامُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهَا الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ؛ قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ الْقَاسِمُ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ حَدِيجَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! دَرْتُ لُبَيْنَةَ الْقَاسِمِ. فَلَوْ كَانَ اللَّهُ أَبْقَاهُ حَتَّى يَسْتَكْمِلَ رِضَاعَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنْ إِيْتَمَامَ رِضَاعِهِ فِي الْجَنَّةِ» قَالَتْ: لَوْ أَعْلَمْتُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَهَوْنُ عَلَى أَمْرِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنْ شِئْتَ دَعَوْتُ اللَّهَ تَعَالَى فَاسْمَعَكَ صَوْتَهُ» قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! بَلْ أَصَدَّقَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ.

في الزوائد: إسناده هشام بن أبي الوليد لم أر من وثقه ولا من جرحه. قال السندي: قلت بل نقل أنه قال في التقريب: إنه متروك. وعبد الله بن عمران الأصمالي ثم الرازي، قال فيه أبو حاتم: صالح. وذكره ابن حبان في الثقات. وباقى رجاله إسناده ثقات.

463. (1512) (6450)- Hüseyin İbnu Ali İbni Ebi Tâlib radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu Kâsım vefat edince Hz. Hatice radiyallahu anhâ: "Ey Allah'ın Resulü! Kasım'ın sütü taşın. Keşke Allah ona, süt çağını tamamlayacak kadar ömrünü uzatsaydı" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm, bunun üzerine:

"O süt devresini cennette tamamlayacak!" buyurdular. Hz. Hatice:

"Ey Allah'ın Resulü! Şayet bunu bilseydim, çocuğun ölümü, nazarımda hafiflerdi" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Dilersen Allah'a dua edeyim de sana onun sesini işittireyim" dedi. Ancak Hz. Hatice: "Hayır! Ey Allah'ın Resulü! Allah ve Resûlünü tasdik ediyorum" dedi."

★ ŞEHİTLERE CENAZE NAMAZI

6451 (1513) 464 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زَيْدٍ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَتَى بِهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ. فَجَعَلَ يُصَلِّي عَلَى عَشْرَةِ عَشْرَةٍ. وَحَمَزَةٌ هُوَ كَمَا هُوَ يُرْفَعُونَ وَهُوَ كَمَا هُوَ مَوْضُوعٌ.

قال السندي: يظهر من الزوائد أن إسناده حسن.

464. (1513) (6451)- İbnu Abbâs radiyallahu anhûma anlatıyor: "Uhud günü, şehidlerin cenazeleri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına getirildiler. Aleyhissalâtu vesselâm onar onar gruplar halinde namazlarını kıldırdı. Her grup değiştiğinde, Hamza yerinde sabit kalıyor (böylece her grupla birlikte ona namaz kılınıyordu)."

AÇIKLAMA:

1- Hz. Hamza, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın amcalarından biri idi, aynı zamanda süt kardeşi idi. Resûlullah'a ilgi ve yardımı fazla idi. Aleyhissalâtu vesselâm bu sebeple onu çok severdi. Uhud savaşı sırasında Ebu Süfyan'ın hanımı Hind'in teşvikiyle, henüz müşrik olan Vahşî -radiyallahu anhüm ecmain- tarafından öldürülmüştür. Resûlullah, onun feci şekilde öldürüldüğünü görünce, katilleri-

ne öfkelenir ve: "Onlara galebe çalınca onlardan yetmiş tanesine de ben müsl'e yapacağım" der. Ancak, gelen vahiy ikaz eder. وَأَنْ عَاقِبْتُمْ فَاقْبِرُوا

بِجُلِّ مَا عَوِّظْتُمْ بِهِ "Ceza verecekseniz uğradığınız muamelenin misliyle ceza verin. Eğer sabrederseniz, elbette bu, sabır sahipleri için daha hayırlıdır. Sabret. Senin sabrın da ancak Allah'ın yardımuydur..." (Nahl 126-127). *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın ona hususi ilgi göstermesinde belirtilen yakınlıklardan başka *Hamza radiyallahu anh*'in cesedine yapılan müslenin de katkısı olduğu rivayetlerden anlaşılmaktadır. Zira müşrikler, Bedir'deki yenilgilerinin hıncıyla bir tanesi hariç, bütün şehitlere *müsl'e* yapmışlardı; gözlerini oymuşlar, burun ve kulaklarını kesmişlerdi. Henüz müşrik olan *Hind radiyallahu anhâ*, Hz. *Hamza*'nın karnını yarmış, ciğerini çıkarıp, parça parça ağzında çiğneyip atmıştır. Hz. *Hamza*'nın ölümü *Resûlullah*'ı ağlatmıştır. Bir rivayette ölümünü işitince hıçkırarak (sesli olarak) ağladığı, görünce de bayıldığı ifade edilir. Öldüğü zaman 57 yaşındaydı, ellidört ve hatta 59 da denmiştir.

Rivayetler, Hz. *Hamza*'nın fevkalade cesur ve sadık olduğunu belirtir. Ölmezden önce otuzbir müşrik öldürmüştür. Birkısım rivayetler *Resûlullah*'ın onu, Cüheyn'e yurdunda Sifü'l-Bahr'a sevk edilen ordunun başına komutan yaptığını ve ilk sancağı bu sırada bağladığını, böylece *Hamza radiyallahu anh*'in İslâm'ın ilk bayraktarı olduğunu belirtir.

Hamza radiyallahu anh muhacirlerdendir ve onu *Zeyd Ibnu Hârise* ile kardeşlemiştir. Hz. *Enes*, *Resûlullah*'ın her şehid için cenaze namazında dört tekbir okuduğu halde, *Hamza*'nın namazında yetmiş tekbir okuduğunu belirtir.

Sadedinde olduğumuz rivayette de görüldüğü üzere Uhud şehidlerine kılınan her namazda Hz. *Hamza*'nın cenazesi hazır olmuştur. *İbnu Abbâs*'tan gelen bir rivayet, Hz. *Hamza*'ya *Resûlullah*'ın kıldığı cenaze namazının sayısının yetmiş ikiye ulaştığı belirtilmiştir.

H. *Hamza*'dan *Resûlullah*'a senetli olarak şu hadis rivayet edilmiştir: الرُّوَّا هَذَا اَللُّهُمَّ اِنِّى اَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ اَلْاَعْظَمِ وَرِضْوَانِكَ اَلْاَكْبَرِ "Şu duaya devam edin: Allahım, senden ism-i azamını ve yüce rızamı şefa'atçi kılarak (cennetini) talep ediyorum."

Uhud şehidlerinden bazılarının kabirleri, savaştan kırk yıl kadar sonra bir vesile ile açılınca hepsinin çürümeden taptaze kaldığı görülür. Hatta bu hafriyat sırasında Hz. *Hamza radiyallahu anh*'in ayağına kazma değeri, oradan kan çıkar.

★ CENAZE NAMAZI KILINMAYAN VAKİTLER

6452 (1522) 465. حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ ابْنِ لَهْيَعَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «صَلُّوا عَلَى مَوْتَاكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ».

في الزوائد: قلت: ابن هبة ضعيف. والوليد مدلس.

465. (1522) (6452)- Hz. Câbir İbnu Abdillâh radıyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Ölüleriniz üzerine gece ve gündüz (cenaze) namazı kılınız (kılabilirsiniz)" buyurmuştur."

AÇIKLAMA:

Birkısım âlimlerce, geceleyin cenaze defni, bazı farklı hadisler sebebiyle, caiz görülmemiş ise de asıl olan cevazdır. Bu hadis cevazı ifade etmektedir.

6453 (1525) 466. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ السُّلَمِيُّ. ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ. ثَنَا الْحَارِثُ بْنُ نَهَانَ. ثَنَا عُتْبَةُ بْنُ يَقْظَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْفَعِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صَلُّوا عَلَى كُلِّ مَيِّتٍ. وَجَاهِدُوا مَعَ كُلِّ أَمِيرٍ».

في الزوائد: في إسناده عتبة بن يقظان، وهو ضعيف. والحارث بن نهان، جمع على ضعفه. وأبو سعيد، هو المطلوب، كذاب.

466. (1525) (6453)- Vâsile İbnu'l-Eska' radıyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her ölü üzerine namaz kılın, her emîrin komutası altında cihad edin."

★ KABİR ÜZERİNDE NAMAZ

6454 (1529) 467. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّارَوَرْدِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ قَنْبَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ امْرَأَةً سَوْدَاءَ مَاتَتْ لَمْ يُؤْذَنْ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ. فَأُخْبِرَ بِذَلِكَ. فَقَالَ «هَلَّا أَذْنَتُمُونِي بِهَا» ثُمَّ قَالَ لِأَصْحَابِهِ «صَلُّوا عَلَيْهَا» فَصَلُّوا عَلَيْهَا.

في الزوائد: أصل الحديث قد رواه غيره. وهذا الإسناد حسن، لأن يعقوب بن حميد مختلف فيه.

467. (1529) (6454)- Amir Ibnu Rebîa radiyallahu anh anlatıyor: "Siyahî bir kadın ölmüştü. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a duyurulmadan defnedildi. Sonra haberdar olunca "Bunu bana niye haber vermediniz?" dedi ve ashabına: "Kadının kabri üzerinde saf tutunuz!" emrederek kadına cenaze namazı kıldırdı."

6455 (1532) 468 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثنا مِهْرَانُ بْنُ أَبِي عُمَرَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ ابْنِ مَرْثَدٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَلَى مَيِّتٍ بَعْدَ مَا دُفِنَ.

في الزوائد: إسناده حسن. أبو سنان، فمن دونه، مختلف فيهم.

468. (1532) (6455)- Bûreyde radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir ölü üzerine, gömüldükten sonra namaz kıldı."

6456 (1533) 469 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. حَدَّثَنَا كُرَيْبٌ. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ شُرْحِبِيلَ، عَنْ ابْنِ لَهِيْعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ كَانَتْ سَوْدَاءُ تَقُمُ الْمَسْجِدَ. فَتَوَفِّيَتْ لَيْلًا. فَلَمَّا أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُخْبِرَ بِمَوْتِهَا. فَقَالَ «أَلَا آذَنْتُمُونِي بِهَا؟» فَخَرَجَ بِأَصْحَابِهِ، فَوَقَفَ عَلَى قَبْرِهَا، فَكَبَّرَ عَلَيْهَا وَالنَّاسُ مِنْ خَلْفِهِ، وَدَعَا لَهَا، ثُمَّ انْصَرَفَ.

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

469. (1533) (6456)- Ebu Said radiyallahu anh anlatıyor: "Mescidi temizleyen bir siyahî kadın vardı. Bir gece öldü. (Hemen defnedildi). Sabah olunca vefatı Resûlullah'a haber verildi. "Bana niye zamanında duyurmadınız?" deyip kalktı. Aşabıyla (kabristana gitti), kadının kabri üzerinde durup, halk arkasında, tekbir getirip namaz kıldı. Sonra oradan ayrıldı."

ACIKLAMA:

Mevzu üzerine gelen başka rivayetler, bu siyahî kadının Mescid-i Nebvî'nin temizliğine bakan kayyım olduğunu tasrih eder.

Hadis, kabir üzerinde namaz kılınır mı, kılınmaz mı münakaşasına sebep olmuştur:

★ Hanefilere göre: Namazı kılınmadan defnedilen ölünün, henüz çürümediğine kanaat getirilirse kabir üzerinde namaz kılınabilir, aksi taktirde kılınamaz.

★ Şâfiîlere göre: Definden önce namazı kılınmamış olanın kabri üzerinde namaz kılınır, *Ahmed Ibnu Hanbel* de böyle hükmeder.

★ Malikîlere göre: Namazı kılınmadan defnedilen cenazenin bozulmadığı kanaati varsa, cenaze kabirden çıkarılır, namazı öyle kılınır. Çürüdüğünden korkulursa, cesed tamamen çürümedikçe kabir üzerinde namaz kılınır, bu vacibtir. Daha önce namazı kılınan kimsenin kabri üzerinde namaz kılmak mekruhtur.

★ Bazı alimler: *"İlelebet kabir üzerinde namaz kılınabilir, namaz bir duadır, ölüye her zaman dua edilebilir"* demiştir.

★ Bazıları da: *"Kabir üzerinde hiçbir surette namaz kılınamaz"* demiştir. *Ne-haf* bunlardandır.

★ NECAŞİ ÜZERİNE NAMAZ

6457 (1536) 470. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا سُفْيَانُ، عَنْ جَمْرَانَ بْنِ أَعْيَنَ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، عَنْ مُجَمِّعِ بْنِ جَارِيَةَ الْأَنْصَارِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ أَخَاكُمْ النَّجَاشِيَّ قَدْ مَاتَ. فَقُومُوا فَصَلُّوا عَلَيْهِ» فَصَفَّنا حَلْفَهُ صَفَّيْنِ.

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

470. (1536) (6457)- *Mücemmi' Ibnu Cârîye el-Ensâri* radiyallahu anh anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) buyurdular ki: "Kardeşiniz Necâşi ölmüştür, kalkın üzerine cenaze namazı kılın!" Biz de kalkık, Aleyhissalâtu vesselâm'ın arkasında iki saf yaptık (namazını kıldık)."*

6458 (1538) 471. حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. ثنا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو السَّكَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَى النَّجَاشِيِّ، فَكَبَّرَ أَرْبَعًا.

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

471. (1538) (6458)- *Ibnu Ömer* radiyallahu anhuma anlatıyor: *"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Necâşi üzerine (gıyabında cenaze) namazı kıldı ve dört ke-re tekbir aldı."*

★ CENAZEYE KATILANIN SEVABI

6459 (1541) 472 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ زُرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ. وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! الْقِيرَاطُ أَكْبَرُ مِنْ أَحَدٍ هَذَا».

في الروائد: في إسناده حجاج بن أرتاة، وهو مدلس. فالإسناد ضعيف.

472. (1541) (6459)- Ubey İbnü Ka'b radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir cenaze üzerine namaz kılsa ona bir kıratlık sevab vardır, kim de defnedilinceye kadar cenazeye iştirak ederse ona iki kıratlık sevab vardır. Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zül-celâl'e yemin olsun. Kırat, şu gördüğünüz Uhud dağından daha büyüktür."

AÇIKLAMA:

Cenaze teşyîi ve cenaze namazına iştirak, dinimizin teşvik ettiği hususlardandır. Hele bu, komşunun cenazesi ise, hadislerde komşunun komşuya haklarından biri olarak ifade edilmiştir. Cenaze namazının farz-ı kifâye olduğu düşünülecek olursa, bazı durumlarda bu, sadece faziletli bir amel değil, müslüman olmanın gereği bir farizadır.

Bu mühim vazifeye dinimiz teşvik sadedinde büyük sevap vaatmektedir: Cenazeye iştirak Uhud dağından daha büyük bir kıratlık sevap. Sadedinde olduğumuz hadis, defin işi bitinceye kadar iştirakini devam ettirene iki kıratlık sevap vaatmektedir. Böylece, alimlerin açıkladığı üzere, namaz ve defin işini tamamlayınca-ya kadar iştirak edene üç kıratlık sevap vaadedilmiş olmaktadır.

Şunu da belirtelim ki, kırat maddi bir birim olarak dirhem onikide birine teka-bül eden bir ağırlık ölçüsüdür. Hz. Peygamber, kıratın bu maddî ehemmiyetsizliği-ne takılıp kalınmaması için, buna tekabül eden mânevî büyüklüğü zikretmiş, Uhud dağı azametine olduğunu belirtmeye ehemmiyet vermiştir.

★ CENAZE GEÇERKEN AYAĞA KALKMAK

6460 (1543) 473 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَهَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَا: ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛

قَالَ: مَرُّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِجِنَازَةٍ. فَقَامَ، وَقَالَ «قُومُوا. فَإِنَّ لِلْمُوتِ فَرَعًا».

فی الروائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

473. (1543) (6460)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanından bir cenaze geçirilmişti, derhal ayağa kalktı ve: “Ayağa kalkın, zira ölümden korku ve dehşet vardır” buyurdu.”

AÇIKLAMA:

Dinimiz, müslim veya kâfir kime ait olursa olsun, cenaze görülünce ayağa kalkmayı teşir-etmiştir. Bu hadis, izhar edilen tâzimden cenazenin hürmeti sebebiyle değil, ölüm hadisesinin dehşetine tâzim için olduğunu belirtmektedir. Yani ebediyete olan yolculuk hadisesi, kimin başına gelmiş olursa olsun, müslüman kişi bundan ibret almalı, düşünüp tefekkürde bulunmalıdır. Ayağa kalkmak, bu hâletin ifadesidir. Geçen cenazeden umursamayıp oturan, eski haline devam eden bu ibreti yaşayamaz.

474 (1545) (6464) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَعُقَيْبَةُ بْنُ مَرْثُومٍ. قَالَا: ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثَنَا يَشْرُ بْنُ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اتَّبَعَ جِنَازَةً، لَمْ يَقْعُدْ حَتَّى تُوضَعَ فِي اللَّحْدِ. فَعَرَضَ لَهُ حَبْرٌ فَقَالَ: هَكَذَا نَصْنَعُ يَا مُحَمَّدُ! فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ «خَالِفُوهُمْ».

قال السندى: قيل إسناده ضعيف.

474. (1545) (6461)- Ubade Ibnu's-Sâmit radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir cenazeyi teşyi edince, cenaze lahde (mezardaki hususi oyuğa) konuncaya kadar oturmazdı. (Bir defasında), bir yahudi âlimi gelerek: “Ey Muhammed! (Bu sünnetin çok güzel.) Biz de böyle yapıyoruz!” dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hemen oturarak, cemaate emretti:

“(Oturun ve) yahudilere muhalefet edin!”

AÇIKLAMA:

Dinimizde asıl olan, cenaze lahde konuncaya kadar oturmamaktır. Hadisle ilgili açıklama daha önce geçti.

★ CENAZENİN KABRE SOKULMASI

6462 (1551) 475 حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاشِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْخَطَّابِ. ثنا مِنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ. أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ؛ قَالَ: سَلَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَعْدًا وَرَشَّ عَلَى قَبْرِهِ مَاءً.

في الزوائد: في إسناده مندل بن علي ضعيف. ومحمد بن عبد الله متفق على ضعفه.

475. (1551) (6462)- Ebu Râfi' radiyallahu anh anlatıyor: "(Vefat etmiş bulunan Sa'd radiyallahu anh'ın cesedi kabre indirileceği zaman) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Sa'd'ın cesedini tabutun üzerinden usulca çekti, (kabre yerleştirip defnettikten sonra) kabrin üzerine su çiledi."

6463 (1552) 476 حَدَّثَنَا هُرُونُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثنا الْمُحَارِبُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَخَذَ مِنْ قَبْلِ الْقَبِيلَةِ، وَاسْتَقْبَلَ اسْتِقْبَالًا، (وَاسْتَلَّ اسْتِلَاءً)

في الزوائد: في إسناده عطية العوفى، وضعفه الإمام أحمد.

476. (1552) (6463)- Ebu Sa'di'l-Hudri radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (kabre indirilip defnedileceği zaman) kible istikametinden tutularak karşılandı ve tabutun üzerinden yavaşça çekilip çıkarıldı."

AÇIKLAMA:

Daha önce de izah edildiği üzere, tabut üzerinde getirilen cenaze, kabrin ayak tarafına, kabrin hizasına konur, sonra tabutun üzerinden alınarak, önce baş kısmı sonra da ayak tarafı kabre dahil edilir. Duruma göre, önce ayak tarafından kabre alındığı da olur. Sonra kabrin kible cihetindeki *lahid* denen hususi oyuğa konur. Cenaze ile kabrin arası, tahtalarla veya hususi örgü ile hücre teşkil edecek şekilde aydınlıktan sonra toprak doldurulur.

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın defnedilme şekli ile ilgili farklı yorumları burada kaydetmeyi gerekli görmüyoruz.

6464 (1553) 477 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكَلْبِيِّ. ثنا إِدْرِيسُ الْأَوْدِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ؛ قَالَ: حَضَرْتُ ابْنَ عَمَرَ

فِي جَنَازَةٍ. فَلَمَّا وَضَعَهَا فِي اللَّحْدِ؛ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ وَفِي السَّبِيلِ اللَّهُ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ فَلَمَّا أُخِذَ فِي تَسْوِيَةِ اللَّيْنِ عَلَى اللَّحْدِ اللَّهُمَّ! أَجْرِهَا مِنَ الشَّيْطَانِ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. اللَّهُمَّ! جَافِ الْأَرْضَ عَنْ جَنِّيْهَا، وَصَعِّدْ رُوحَهَا، وَلَقِّهَا مِنْكَ رِضْوَانًا. قُلْتُ: يَا ابْنَ عَمْرٍَا أَشَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَمْ قُلْتُهُ بِرَأْبِكَ؟ قَالَ: إِنِّي إِذَا لَقَايْتُ عَلَى الْقَوْلِ. بَلْ شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: في إسناده حماد بن عبد الرحمن، وهو متفق على تضعيفه.

477. (1553) (6464)- Said Ibnu'l-Müseyyeb rahimehullah anlatıyor: "Ben, Ibnu Ömer radiyallahu anhümâ ile birlikte bir cenazede beraber bulundum. Cenazeyi lahde koyunca: "Bismillâhi ve fî sebîlillâhi, ve âlâ Milleti Resûlillâhi" dedi. Sonra lahidin önüne kerpiç dizilmeye başlanınca: "Allahümme ecirhâ minesşeytânî ve min azâbi'l-kabri, Allahümme câfi'l-arda an cenbeyhâ ve sa'id ruhaha ve lakkihâ minke riðvânen, (Ey Allahım bu cenazeyi şeytanın şerrinden ve kabir azabından koru. Ey Allahım! Yeri onun yanlarından uzak tut! Ruhunu yükselt, onu katından rızaya erdir!" dedi. Ben: "Ey Ibnu Ömer! Bu duayı Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan mı işittin, kendi fikrinle mi söylüyorsun?" dedim. "Bunu ben kendimden söylesem, ben söz söylemeye muktedirim demektir. Hayır! Ben onu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittim" cevabını verdi."

★ LAHİD MÜSTEHAHDİR

6465 (۱۵۵۵) 478 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى السُّدِّيُّ. ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ، عَنْ زَادَانَ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْلَّحْدُ لَنَا، وَالشَّقُّ لِعَمِيرَنَا».

في الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على تضعيف أبي اليقظان، واسمه عثمان بن عمير. والحديث من رواية ابن عباس في السنن الأربعة. ومن رواية سعد بن أبي وقاص في مسلم وغيره.

478. (1555) (6465)- Cerir Ibnu Abdillâh el-Beceli radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Lahd (usulüyle defin) bize aittir. Şakk (usulüyle defin) başkalarına aittir."

★ ŞAKK

6466 (1557) 479. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ. ثنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ. ثنا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ. حَدَّثَنِي حُمَيْدُ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا تُوَفِّي النَّبِيُّ ﷺ كَانَ بِالْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَلْحَدُ وَآخِرُ يَصْرُحُ. فَقَالُوا: نَسْتَجِيرُ رَبَّنَا وَنَبْعَثُ إِلَيْهِمَا. فَأَيُّهُمَا سَبَقَ تَرَكْنَاهُ. فَأَرْسِلَ إِلَيْهِمَا. فَسَبَقَ صَاحِبُ اللَّحْدِ. فَلَحَدُوا لِلنَّبِيِّ ﷺ.

في الزوائد: في إسناده مبارك بن فضالة، وثقه الجمهور. وصرح بالتحديث، فزال تهمة تدليسه. وبقى رجال الإسناد ثقات. فالإسناد صحيح.

479. (1557) (6466)- Hz. Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm öldüğü zaman Medine'de bir adam vardı. Lahid kazardı, bir başkası da şakk kazardı. Ashab: "Rabbimizden hayırlısını dileyerek ikisine de haber gönderelim, hangisi sonra gelirse onu terkeder (önce gelenin usulünce Resûlullah'ı defneder)iz" dediler, ikisine de haber saldılar. Lahid kazan önce geldi. Bunun üzerine ashab, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için lahid kazdılar (ve onun usulünce defnettiler)."

6467 (1558) 480. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شُبَّةَ بْنِ عُيَيْدَةَ بْنِ زَيْدٍ. ثنا عُبَيْدُ بْنُ طَفِيلٍ الْمُقَرِّيُّ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ الْقُرَشِيُّ. ثنا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اخْتَلَفُوا فِي اللَّحْدِ وَالشَّقِّ. حَتَّى تَكَلَّمُوا فِي ذَلِكَ. وَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمْ. فَقَالَ عُمَرُ: لَا تَصْجَبُوا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَيًّا وَلَا مَيِّتًا. أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا. فَأَرْسَلُوا إِلَى الشَّقَاقِ وَاللَّاحِدِ جَمِيعًا. فَجَاءَ اللَّاحِدُ، فَلَحَدَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ. ثُمَّ دُفِنَ ﷺ.

في الزوائد: هذا إسناده صحيح ورجاله ثقات.

480. (1558) (6467)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat ettiği zaman, (ashab, Aleyhissalâtu vesselâm'ın lahîd veya şakk usulünden hangisiyle defnedileceği hususunda) ihtilaf ettiler. Hatta bu hususta (aralarında) konuştular, sesleri yükseldi. Bunun üzerine Hz. Ömer radiyallahu anh: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında ne sağ iken ne de ölmüş iken

bağırmanın! –veya buna benzer bir söz– söyledi. Sözlerine devamlı: “Şakk usulüyle kazan kimseye de, lahid usulüyle kazan kimseye de adam gönderin” dedi. Bunun üzerine lahid yapan erken geldi. Aleyhissalâtu vesselâm için bir lahid kazdı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm oraya defnedildi.”

AÇIKLAMA:

Lahid usulü şöyledir: Kabir kazıldıktan sonra kible cihetinde, ölünün sıgacağı kadar hususi bir oyuk açılarak cesed buraya, ölünün yüzü kibleye gelecek şekilde başı, batı istikametinde olarak sağ yanı üzerine yerleştirilir ve arkası kerpiçe örtülür veya tahta ile kapatılır, geri taraf toprakla doldurulur. Cesedin konduğu hücreye toprak dolmaması için araya ot vs. konur.

Şakk usulünde ise, genişçe kazılan mezarın kible tarafına 30-40 cm yüksekliğinde ince bir duvar örülür. Cesedin konabileceği bir aralık bırakılarak ikinci bir duvar daha örülür. Cesed bu iki duvar arasına yine yüzü kibleye gelecek şekilde yerleştirilir. İki duvardan teşekkül eden hücrenin üzeri, cenaze konduktan sonra tahta, kerpiç gibi şeylerle örtülür, hücreye toprak dolmaması için araya ot vs. konduktan sonra mezarın geri kalan kısmı toprakla doldurulur. Şakk usulünde de ceset hücreye başı batı istikametinde, yüzü kibleye dönük olarak sağ yanı üzerine konur.

Lahid ve şakk her iki usulde de, cesedin aynı tarzda konması esastır. İki usul de caizdir, ancak lahidin efdal olduğu anlaşılmaktadır. Zira *Aleyhissalâtu vesselâm* bu usulle defnedilmiştir. Ancak, çok kumlu ve gevşek yerlerde lahid elde etmek zorluk arzedebilir, bu durumda şakk usulüyle defin yapılır.

★ KABRİN KAZILMASI

481 (۱۵۵۹) 6468 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثنا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ. حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ الْأَدْرِعِ السُّلَمِيِّ؛ قَالَ: جِئْتُ لَيْلَةَ أَحْرَسُ النَّبِيِّ ﷺ. فَإِذَا رَجُلٌ قِرَاءَتُهُ غَالِيَةٌ. فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَذَا مُرَاءٍ. قَالَ فَمَاتَ بِالْمَدِينَةِ. فَفَرَعُوا مِنْ جِهَازِهِ. فَحَمَلُوا نَعْشَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «ارْفُقُوا بِهِ، رَفَقَ اللَّهُ بِهِ. إِنَّهُ كَانَ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ». قَالَ وَحَفَرُ حُفْرَتُهُ فَقَالَ «أَوْسِعُوا لَهُ. أَوْسَعَ اللَّهُ عَلَيْهِ» فَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَقَدْ حَرِثْتُ عَلَيْهِ. فَقَالَ «أَجَلْ. إِنَّهُ كَانَ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ».

في الزوائد: ليس لأروع السلمى في الكتب الستة سوى هذا الحديث. وفي إسناده موسى بن عبيدة قيل: منكر الحديث أو ضعيف. وقيل: ثقة، وليس بحاجة.

481. (1559) (6468)- el-Edra'u's-Sülemi radiyallahu anh anlatıyor: "Bir gece Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı korumak üzere nöbet tuttum. Derken yüksek sesle Kur'ân okuyan bir adam peydah oldu. Az sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm dışarı çıktı. "Ey Allah'ın Resulü dedim, bu adam riyâkârdır."

Ravî Edra' devamla der ki: "Bu adam bir müddet sonra Medine'de öldü. (Defin için hazırlık yapıldı ve) tekfin işlemi bitirildi. Ashab tabutunu taşıdı. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ona rıfkla muamele edin, Allah ona rıfkla muamele etti. Zira o, Allah ve Resûlünü severdi" buyurdular. Resûlullah onun kabrini kazdırdı ve "Kabirini geniş tutun, Allah ona geniş davrandı" buyurdular.

Ashabından biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Siz buna üzüldünüz" demişti, Aleyhissalâtu vesselâm: "Doğru üzüldüm! Çünkü o, Allah ve Resûlünü seviyordu" buyurdular."

★ KABİR TAŞI

6469 (1561) 482 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ أَبُو هُرَيْرَةَ الْوَاسِطِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ زُبَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْلَمَ قَبْرَ عُمَانَ بْنِ مِطْعُونٍ بِصَحْرَةٍ.

في الزوائد: هذا إسناده حسن. وله شاهد من حديث المطلب بن أبي وداعة، رواه أبو داود.

482. (1561) (6469)- Hz. Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Osman Ibnu Maz'un'un kabrini bir taşla işaretledi."

★ KABİR ÜZERİNE BİNA YASAĞI

6470 (1563) 483 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُكْتَبَ عَلَى الْقَبْرِ شَيْءٌ.

قال السدي: قال الحاكم بعد تخریج هذا الحديث في المستدرک: الإسناد صحيح. وليس العمل عليه. فإن أئمة المسلمين من الشرق إلى الغرب يكتبون على قبورهم. وهو شيء أخذ الخلف عن السلف. وتعبه الذهبي في مختصره: بأنه محدث، ولم يبلغهم النها.

483. (1563) (6470)- Hz. Câbir radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm, kabrin üzerine herhangi bir şey yapılmasını yasakladı."

6471 (1564) 484 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ. ثنا وَهْبٌ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ. عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يُبْنَى عَلَى الْقَبْرِ.

في الزوائد: رجال إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

484. (1564) (6471)- Ebu Sâ'id radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm, kabir üzerine bina yapılmasını yasakladı."

ACIKLAMA:

Kabirle ilgili bahiste de açıkladığımız üzere kabirlerin yerden yükseltilmesi, üzerinde bina yapılması birkısım hadislerde yasaklanmıştır. Buna rağmen kabirlerin belirlenmesi için taş koymak gibi bazı tedbirlere yer verilmesi de hadislerde gelmiştir. Alimler umumiyetle, kabir üzerine ölünün adını, ölüm tarihini yazmanın da caiz olmadığını söylemiştir. Hanefî alimleri, kabrin tanınması için, üzerine medfunun isminin ve hatta uygun bazı şeylerin yazılmasını tecviz etmişlerdir. Tecviz edenler, az yukarıda, Osman İbnu Maz'un'la ilgili rivayete dayanırlar, nehiyle ilgili rivayeti "ihtiyaç olma hali" yle tevîl ederler.

★ KABİR ÜZERİNDE YÜRÜNMEZ

6472 (1567) 485 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، مَرْثِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْيَزَنِيُّ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَأَنْ أَمْشِيَ عَلَى جَمْرَةٍ أَوْ سَيْفٍ، أَوْ أَخْصِفَ نَعْلِي بِرِجْلِي، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَمْشِيَ عَلَى قَبْرِ مُسْلِمٍ. وَمَا أَبَالِي أَوْسَطَ الْقُبُورِ قَضَيْتُ حَاجَتِي، أَوْ وَسَطَ السُّوقِ».

في الزوائد: إسناده صحيح. لأن محمد بن إسماعيل، شيخ ابن ماجه، وثقه أبو حاتم والنسائي وابن حبان. وبقاى رجال الإسناد على شرط الشيخين.

485. (1567) (6472)- Ukbe İbnu Âmir radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir ateş kuru veya bir kılıç üzerinde yürümek veya ayakkabımı ayağımla dikmek, bana bir müslümanın kabri üze-

rinde yürümekten daha sevimlidir. Ha kabirler arasında abdestimi bozmuşum, ha çarşı ortasında. (Nazarımda ikisi de birdir).”

★ KABİR ZİYARETİ

6473 (1570) 486. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثنا رَوْحٌ. ثنا بِسْطَامُ بْنُ مُسْلِمٍ. قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا التَّيَّاحِ. قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَخَّصَ فِي زِيَارَةِ الْقُبُورِ.

في الزوائد: رجال إسناده قنات. لأن بسطام بن مسلم، وثقه ابن معين وأبو زرعة وأبو داود وغيرهم. وباق رجاله على شرط مسلم.

486. (1570) (6473)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kabir ziyaretine ruhsat tanıdı.”

6474 (1571) 487. حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا ابن وهب. أَنبَأَنَا بْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ هَانِيٍّ، عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ الْأَجْدَعِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، فَزُورُوهَا. فَإِنَّهَا تَزْهَدُ فِي الدُّنْيَا، وَتُذَكِّرُ الْآخِرَةَ».

في الزوائد: إسناده حسن. وأيوب بن هاني، قال ابن معين: ضعيف. وقال ابن حاتم: صالح. وذكره ابن حبان في الثقات.

487. (1571) (6474)- Ibnu Mes'ud radiyallahu anha anlatıyor: “Ben size kabir ziyaretini yasaklamıştım, şimdi onları ziyaret edin. Çünkü bu, dünya bağını kırar, ahireti hatırlatır.”

6475 (1573) 488. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْبَحْتَرِيِّ الْوَاسِطِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ سَعِيدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ أَبِي كَانَ يَصِلُ الرَّجَمَ، وَكَانَ وَكَانَ. فَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ «فِي النَّارِ» قَالَ فَكَأَنَّهُ وَجَدَ مِنْ ذَلِكَ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَأَيْنَ أَبوك؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «حَيْثُمَا مَرَرْتُ بِقَبْرِ مُشْرِكٍ، فَبَشِّرْهُ بِالنَّارِ»

قَالَ فَاسْلَمَ الْأَعْرَابِيُّ، بَعْدَ. وَقَالَ: لَقَدْ كَلَّفَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَعْبًا. مَا مَرَزْتُ بِقَبْرِ كَافِرٍ إِلَّا بَشَّرْتُهُ بِالنَّارِ.

في الزوائد: إسناده هذا الحديث صحيح.

488. (1573) (6475)- Abdullah İbnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Bir bedevi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü, babam sıla-i rahim yaptı... daha neler neler yaptı. O şimdi nerede?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Cehennemde" diye cevap verdi. Bedevi bu cevaba öfkelenmiş gidiyordu, sormaya devam ederek: "Pekâlâ babanız nerede?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sen nerede bir müşrik kabrine uğrarsan onu cehennemle müjdele!" buyurdular. Bilâhare bu bedevi müslüman oldu ve dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana cidden yorucu bir vazife yükledi, uğradığım her kâfir kabrine mutlaka ateşi müjdeledim."

NOT: Resûlullah'ın ebeveyninin durumları daha önce açıklandı.

★ KABİR ZİYARETİ VE KADIN

6476 (1574) 489 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَبُو بَشِيرٍ. قَالَا: ثنا قَبِيصَةُ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عُيَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَلْفٍ الْعَسْقَلَانِيُّ. ثنا الْفَرِيَابِيُّ وَقَبِيصَةُ كُلُّهُمَا عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ حُثَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَهْمَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَوَارَاتِ الْقُبُورِ.

في الزوائد: إسناده حديث حسان بن ثابت صحيح، ورجاله ثقات.

489. (1574) (6476)- Hassân İbnu Sâbit radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kabirleri ziyaret eden kadınlara lânet etti."

AÇIKLAMA:

Ülemâ umumiyetle kadınların kabir ziyaretini hoş karşılamamış, mekruh addetmiştir. Ancak Hanefî ülemâ çoğunluk itibariyle kadınların kabir ziyaretine caiz demişlerdir. Mâlikîlerden bir kavî ve Ahmed İbnu Hanbel'in bir rivayeti de bu merkezedir. Bunlar yasaklayıcı rivayetlerin, ruhsatın verilmesinden önceki devre ait olduğunu ileri sürerler. Ayrıca yasağın, tesettüre, ziyaret âdâbına uymayan kadınlarla ilgili olduğunu söylerler.

★ KADINLAR CENAZEYİ TEŞYİ ETMEZ

6477 (1578) 490 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَالِدٍ. ثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَلْمَانَ، عَنْ دِينَارِ أَبِي عُمَرَ، عَنِ ابْنِ الْحَنْفِيَّةِ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَإِذَا نِسْوَةٌ جُلُوسٌ. فَقَالَ «مَا يُجْلِسُكُنَّ؟» قُلْنَ: نُنْتَظِرُ الْجَنَازَةَ. قَالَ «هَلْ تُغْسِلْنَ؟» قُلْنَ: لَا. قَالَ «هَلْ تُحْمِلْنَ؟» قُلْنَ: لَا. قَالَ «هَلْ تُدَلِّلْنَ فِيمَنْ يَدُلِّي؟» قُلْنَ: لَا. قَالَ «فَارْجِعْنَ مَأْزُورَاتٍ، غَيْرَ مُأْجَرَاتٍ».

في الزوائد: في إسناده دينار بن عمر (أبو عمر) وهو، وإن وثقه وكيع وذكره ابن حبان في الثقات، فقد قال أبو حاتم: ليس بالمشهور. وقال الأزدي: متروك. وقال الخليلي في الإرشاد: كذاب. وإسماعيل بن سليمان، قال فيه أبو حاتم: صالح. لكن ذكره ابن حبان في الثقات وقال: يخطيء. وباقى رجاله ثقات.

490. (1578) (6477)- Hz. Ali radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (dışarı) çıkmıştı. Oturan bir grup kadın gördü. Onlara: "Ne sebeple oturuyorsunuz?" diye sordu. "Bir cenaze bekliyoruz" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Siz mi yıkayacaksınız?" buyurdular. Onlar: "Hayır!" dediler. "Siz mi taşıyacaksınız?" buyurdular. Kadınlar yine: "Hayır!" dediler. "Kabre indirenlerle siz mi cenazeyi indireceksiniz?" dedi. Kadınlar yine: "Hayır!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öyleyse günah işlemiş olarak ve sevapsız olarak geri dönün!" emrâtiler."

★ YAS YASAĞI

6478 (1579) 491 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ مَوْلَى الصَّبَّاءِ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: وَلَا يَعْصِيكَ فِي مَعْرُوفٍ، قَالَ «النَّوْحُ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن عبد الله، وهو مختلف فيه.

491. (1579) (6478)- Ümmü Seleme radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (Mümtahine sûresinin 12. âyetinde geçen وَلَا يَعْصِيكَ فِي مَعْرُوفٍ ... Ma'rûf (güzel) olan hiçbir hususta sana asi olmamaları [üzerine sana biatta bulunacakları zaman sen de onlarla biatta bulun...] ibaresini "nevh" (yani ölü üzerine bağıra çağırma ağlamak) olarak açıkladı."

6479 (1580) 492. حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ. ثنا جَرِيرٌ، مَوْلَى مُعَاوِيَةَ؛ قَالَ: خَطَبَ مُعَاوِيَةُ بِحُمْصَ، فَذَكَرَ فِي خُطْبَتِهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنِ النَّوْحِ.

فی الزوائد: فی إسناده جریر، ویقال أبو جریر. لم أر من جرّحه ولا من وثّقه. وعبد الله بن دینار، وهو الحمصی. وقال فيه أبو حاتم: ليس بالقوی. وقال ابن معین: ضعیف. وقال أبو علی الحافظ: وهو عندی ثقة. وذكره ابن حبان فی الثقات.

492. (1580) (6479)- *Cerîr Mevla Muâviye anlatıyor: "Hz. Muâviye radıyallahu anh Humus'ta halka hutbe verdi ve hutbesinde Resûlullah aleyhissalâtu vesse-lâm'ın yas tutmayı (=nevh) yasakladığını da hatırlattı."*

6480 (1581) 493. حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَبْرِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالَا: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَتَيْنَا مَعْمَرًا، عَنْ يَحْيَى بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ ابْنِ مُعَانِقٍ أَوْ أَبِي مُعَانِقٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «النَّيَاحَةُ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ. وَإِنَّ النَّايِحَةَ إِذَا مَاتَتْ وَلَمْ تُتَبَّ فَطَعِ اللَّهُ لَهَا ثِيَابًا مِنْ قِطْرَانٍ، وَدِرْعًا مِنْ لَهَبِ النَّارِ».

فی الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

493. (1581) (6480)- *Ebu Mâlik el-Es'arî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yas tutmak cahiliye işlerinden biridir. Yas tutan kadın, tevbe etmeden ölürse, Allah Teâla hazretleri, ona kat-randan bir elbise, cehennem alevinden de bir gömlek biçer."*

6481 (1582) 494. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ. ثنا عُمَرُ بْنُ رَاشِدٍ الْيَمَامِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «النَّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ. فَإِنَّ النَّايِحَةَ إِنْ لَمْ تُتَبَّ قَبْلَ أَنْ تَمُوتَ، فَإِنَّهَا تُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهَا سَرَابِيلٌ مِنْ قِطْرَانٍ. ثُمَّ يُعَلَى عَلَيْهَا يَدْرَعٌ مِنْ لَهَبِ النَّارِ».

في الزوائد: في إسناده عمر بن راشد، قال فيه الإمام أحمد: حديثه ضعيف ليس بمستقيم. وقال ابن معين: ضعيف. وقال البخاري: حديثه عن يحيى بن أبي كثير مضطرب، ليس بالقائم. وقال ابن حبان: يضع الحديث، لا يحل ذكره إلا على سبيل القدح فيه. وقال الدارقطني ف بالعلل: متروك.

494. (1582) (6481)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "Yas tutma cahiliye işlerinden biridir. Zira yas tutan kadın, ölmezden önce tevbe etmezse, Kıyamet günü, üzerinde katrandan bir gömlek ve onun üstünde de cehennem aleminden bir gömlek giydirilmiş olarak diriltilir."

6482 (1583) 495 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ. أَنَّنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تُتْبَعَ جَنَازَةٌ مَعَهَا رَأْتُهُ.

في الزوائد: في إسناده أبو يحيى القنات الكوفي زاذان، وقيل: دينار. قال الإمام أحمد: روى عنه إسرائيل أحاديث كثيرة، متا كبر جدا. وقال ابن معين: في حديثه ضعف. وقال يعقوب بن سفيان والبيهقي: لا بأس به.

495. (1583) (6482)- *Ibnu Ömer radiyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*, beraberinde yüksek sesle ağlayan bir kadın bulunan cenazeyi takip etmeyi yasakladı."

★ DÖVÜNEREK ÜST-BAŞ YIRTARAK MATEM YASAĞI

6483 (1585) 496 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ الْمُحَارِبِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ كَرَامَةَ. قَالَا: ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، وَالْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَعَنَ الْخَامِشَةَ وَجَهَهَا، وَالشَّافَةَ جَبِيهَا، وَالذَّاعِنَةَ بِالْوَيْلِ وَالْبُورِ.

في الزوائد: إسناده صحيح. لأن محمد بن جابر، شيخ ابن ماجه، وثقه محمد بن عبد الله الحضرمي، ومسلمة، والذهبي في الكاشف. وباقي رجال الإسناد ثقات على شرط مسلم.

496. (1585) (6483)- *Ebu Ümame radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* yüzünü cırmalayıp yolan kadına, cebini, yakasını yırtan kadına, mahvoldum, helak oldum diyerek dövünen kadına lanet etti."

★ ÖLÜ ÜZERİNE AĞLAMAK

6484 (1589) 497 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنِ ابْنِ حَبِّمٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ، قَالَتْ: لَمَّا تُوفِّيَ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، إِبْرَاهِيمَ، بَكَى، رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ لَهُ الْمُعْزَى: (إِنَّمَا أَبُو بَكْرٍ وَإِنَّمَا عُمَرُ) أَنْتَ أَحَقُّ مَنْ عَظَّمَ اللَّهَ حَقَّهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَذَمُّعُ الْعَيْنِ وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ، وَلَا تَقُولُ مَا يُسْخِطُ الرَّبَّ. لَوْ لَا أَنَّهُ وَعَدَ صَادِقٌ وَمَوْعُودٌ جَامِعٌ، وَأَنَّ الْآخِرَ تَابِعٌ لِلْأَوَّلِ لَوَجَدْنَا عَلَيْكَ يَا إِبْرَاهِيمُ أَفْضَلَ مِمَّا وَجَدْنَا. وَإِنَّا بِكَ لَمَحْزُونُونَ».

في الزوائد: إسناده حسن. رواه البخاري ومسلم وأبو داود، من حديث أنس.

497. (1589) (6484)- Esmâ Bintu Yezid radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu İbrahim öldüğü zaman Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ağladı. Ona taziyede bulunan kimse –ki bu, ya Ebu Bekr ya da Ömer radiyallahu anhûma idi– "(Ey Allah'ın Resulü!) Allah'ın hakkını tazim etmeye en çok hak sahibi olan kimse sen (değil mi)sin!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah: "Göz ağlar, kalp üzüdür. Biz Rabbimizin razı olmayacağı söz söylemeyiz" (dedi. Sözüünü, İbrahim'e hitaben şöyle tamamladı:)"Eğer ölüm doğru bir vaad ve herkes şamil umumî bir haber olmasaydı ve arkada kalan, önden gidene hiç kavuşmayacak olsaydı ey İbrahim, biz şu anda duyduğumuzdan çok daha büyük bir üzüntü çekecektik. Biz gerçekten senin için çok hüzünlüyüz."

6485 (1590) 498 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرَوِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشَرٍ، أَنَّهُ قِيلَ لَهَا: قُتِلَ أَخُوكَ. فَقَالَتْ: رَحِمَهُ اللَّهُ، وَإِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. قَالَ: قُتِلَ زَوْجُكَ. قَالَتْ: وَاحْزَنَاهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ لِلزَّوْجِ مِنَ الْمَرْأَةِ لَشُعْبَةً، مَا هِيَ لِشَيْءٍ»

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن عمر العمرى، وهو ضعيف.

498. (1590) (6485)- *Hamna Bintu Caḥş* radiyallahu anha'dan anlatıldığına göre: "Kendisine: "Kardeşin öldürüldü" denmişti, "Allah ona rahmet etsin, innâ lillâh ve innâ ileyhi râci'ûn (Allah'tan geldik, Allah'a dönücüleriz)" dedi. Arkadan "Kocan öldürüldü" dendi, bu sefer "Vah kaderim!" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Kadının kocasına karşı öyle bir sevgisi vardır ki, bu, bir başka şeyi için olmaz" buyurdular."

6486 (1591) 499. حَدَّثَنَا هُرُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَتَيْنَا أَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِنِسَاءِ عَبْدِ الْأَشْهَلِ يَبْكِينَ هَلَكَاهُنَّ يَوْمَ أُحُدٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَكِنَّ حَمْرَةَ لَا بُوَائِي لَهَا» فَجَاءَ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ يَبْكِينَ حَمْرَةَ. فَاسْتَقِظَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «وَيَحْجُهُنَّ! مَا أَثْقَلَنَ بَعْدُ؟ مَرُّوهُنَّ فَلْيَنْقَلِبْنَ، وَلَا يَبْكِينَ عَلَى هَالِكٍ. بَعْدَ الْيَوْمِ».

قال السني: ضوع صاحب الزوائد يقتضى أن الحديث من الزوائد، لكن ما تعرض لإسناده.

499. (1591) (6486)- *İbnü Ömer* radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Uhud'da şehit olanlar için ağlaşan Abdüleşhel kadınlarının yanından geçmişti. "Hamza'nın ağlayanları yok!" diye üzüntüsünü ifade etti. Bunun üzerine, Ensâr kadınları toplanarak gelip Hamza için ağladılar. Bir müddet sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm uyandı ve: "Yazık şu kadınlara! Hâlâ evlerine dönmemişler! Söyleyin onlara, evlerine dönsünler! Bugünden sonra da ölen üzerine ağlamasınlar!" buyurdu."

6487 (1592) 500. حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمَرَاتِي.

في الزوائد: في إسناده الهجري، وهو ضعيف جدا، ضعفه غير واحد.

500. (1592) (6487)- *İbnu Ebî Evfa* radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mersiyeler (ölünün iyi hallerini söyleyerek ağlamak) okumaktan men etti."

★ ÖLÜ YAS SEBEBİYLE AZAB GÖRÜR MÜ?

6488 (1594) 501. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ. ثَنَا أُسَيْدُ بْنُ أَبِي أُسَيْدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ،

عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «الْمَيِّتُ يُعَذَّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ، إِذَا قَالُوا: وَاعْضُدَاهُ. وَآكَاسِيَاهُ. وَانْصِرَاهُ. وَاجْبَلَاهُ. وَنَحْوَ هَذَا. يُتَعَتَعُ وَيُقَالُ: أَنْتَ كَذَلِكُ؟ أَنْتَ كَذَلِكُ؟».

قَالَ أُسَيْدٌ: فَقُلْتُ سُبْحَانَ اللَّهِ. إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى. قَالَ: وَبِحَاكَ! أَأَحَدُكُمْ أَنَا أَبَا مُوسَى حَدَّثَنِي عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَرَى أَنَا أَبَا مُوسَى كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ؟ أَوْ تَرَى أَنِّي كَذَبْتُ عَلَى أَبِي مُوسَى؟

فی الزوائد: إسناده حسن. لأن يعقوب بن حميد مختلف فيه.

501. (1594) (6488)- Ebu Musa el-Eş'arî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ölüye, dirinin ağlaması sebebiyle azap edilir. Diriler: "Ey koruyucu! Ey giydirci! Ey yardımcı! Ey sığınak!" gibi (hitaplarla ölüye seslendikçe) ölü kısıvrak tutulup çekilir ve: "Sen böyle misin? Sen böyle misin?" denilir."

Râvi Esîd der ki: "(Ben, bunu işitince) "Sübhanallah! Allah Teâla hazretleri "Birinin günahı bir başkasına yüklenmez" buyurmadı mı!" dedim. Musa İbnu Ebi Musa: "Yazık sana! Ben sana, Ebu Musa radiyallahu anh'ın Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan anlattığını aktarıyorum. Yoksa sen Ebu Musa'nın Resûlullah'a iftira ettiğini mi sanıyorsun? Veya benim Ebu Musa hakkında yalan söylediğimi mi zannediyorsun?" dedi."

AÇIKLAMA:

1- Dinimiz, ölenin ardından cahiliye usulünce yas tutmayı yasaklamıştır. Bu sebeple ölenin acısıyla bağırıp çağırmak, üst-baş yırtmak, saçını, sakalını yolmak, yüzünü, elini yırtmak yasaklanmıştır. Bu çeşit davranışlar, Allah'ın takdirine itiraz ve en azından ilahi yazgıya saygısızlık ifade eder. Halbuki her çeşit felaket ve helâket karşısında اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاٰجِعُونَ yani "Allah'tan geldik Allah'a gideceğiz" inancı ile tevekkül ve teslim izhar etmek teşrî edilmiştir. Bir yakınını kaybetmek gibi acı bir hadise karşısında üzölmek elbette tabiidir, İslâm bunu yasaklamıyor. Hatta, geçtiği üzere, böyle durumlarda sessizce ağlamak da câizdir. Fakat bu, bağırıp çağırmayı meşru kılmaz.

2- Dirilerin sesli ağlaması sebebiyle ölü'nün tâzib edilmesine gelince, ayette ifa² de edilen "birinin günahının bir başkasına yüklenmeyeceği" esastır. Bu sebeple,

alimlerimiz büyük çoğunlukları itibariyle, dirilerin yaptıkları sebebiyle ölülerin tazib edileceğine dair hadisleri “Ölen kişinin sağken, diriler, kendisi için, yas tutsunlar diye vasiyet etmiş olması ve bu vasiyetin de yerine getirilmesi” haliyle izah ederler. Ölüünün böyle bir vasiyeti yoksa, dirilerin matemi, yası sebebiyle ölüye azab yapılmayacağı belirtilmiştir. Bazı alimler, “Sesli şekilde matem haram olduğunu bilen bir kimse, öldüğü takdirde yakınlarının matem tutacaklarını bilmesine rağmen, yakınlarını ikaz etmemiş ise, onların tutacağı matem sebebiyle kendisine azab gelir” demiştir.

★ MUSİBETE SABIR

6489 (1597) 502 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا ثَابِتُ بْنُ عَجْلَانَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «يَقُولُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ: ابْنُ آدَمَ! إِنْ صَبِرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى، لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ».

في الزوائد: إسناده حديث أبي أمامة صحيح، ورجاله ثقات.

502. (1597) (6489)- Ebu Ümâme radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Allah Teâla hazretleri şöyle der: “Ey Âdemoğlu! İlk sadme sırasında sabreder, buna benim mükâfaat vereceğimi ümid edersen, ben cennet dışında bir sevaba razı olmayacağım.”

6490 (1599) 503 حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السُّكَيْنِ. ثنا أَبُو هَمَّامٍ. ثنا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ. ثنا مُصْعَبُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: فَتَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَابًا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ. أَوْ كَشَفَ سِتْرًا. فَإِذَا النَّاسُ يُصَلُّونَ وَرَاءَ أَبِي بَكْرٍ. فَحَمِدَ اللَّهُ عَلَى مَا رَأَى مِنْ حُسْنِ حَالِهِمْ، وَرَجَاءِ أَنْ يَخْلُقَهُ اللَّهُ فِيهِمْ بِالَّذِي رَأَوْهُمْ. فَقَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! أَيُّمَا أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ، أَوْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَصِيبَ بِمُصِيبَةٍ فَلْيَتَعَزَّزْ بِمُصِيبَتِهِ بِى، عَنِ الْمُصِيبَةِ الَّتِي تُصِيبُهُ بَعْدِي. فَإِنَّ أَحَدًا مِنْ أُمَّتِي لَنْ يُصَابَ بِمُصِيبَةٍ بَعْدِي، أَشَدَّ عَلَيْهِ مِنْ مُصِيبَتِي».

في الزوائد: في إسناده موسى بن عبيدة أوردى، وهو ضعيف.

503. (1599) (6490)- Hz. Aîşe radıyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisi ile halk arasında bulunan bir kapıyı açtı –veya perdeyi kaldırdı – halkın Hz. Ebu Bekir’in arkasında namaz kıldığını gördü. Onların bu iyi hali sebebiyle ve onlarda bu gördüğünü, kendinden sonra Allah’ın devam ettireceği ümidiyle Allah’a hamd etti ve dedi ki: “Ey insanlar! İnsanlardan veya mü'minlerden her kim bir musibete ducar olursa, başına gelen musibetin şiddetini benim sebebimle maruz kaldığı musibetle hafifletsin. Çünkü, benden sonra, ümmetimden hiç kimse, benim musibetimden daha şiddetli bir musibetle karşılaşmayacaktır.”

AÇIKLAMA:

Burada Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir mü'min için en büyük musibetin, kendisinin vefatı olduğunu belirtiyor. Bu böyledir. Çünkü her mü'min Aleyhissalâtu vesselâm'ı malından, canından, annesinden, babasından, kesada uğramasından korktuğu ticaretinden daha çok sevmekle mükelleftir. Musibet kişinin malına, canına veya diğer sevdiklerine bir zararın gelmesi veya onlardan birinin helak olması ise, bunların hepsinden çok, sevdiği Resûlünün ölmüş olması onun en büyük musibeti olmaktadır. Böyle düşünebilen mü'min nazarında diğer musibetler küçülür. Ona tekrar kavuşmaya inandığımıza göre, o musibet bir ölçüde mânasını değiştirir. Böyle düşününce diğer musibetler haydi haydi üzölmeye değmeyen şeyler olabilir.

6491 (1600) 504 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهَا؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «مَنْ أَصِيبَ بِمُصِيبَةٍ، فَذَكَرَ مُصِيبَتَهُ فَأُخِذَتْ اسْتِرْجَاعًا، وَإِنْ تَقَادَّمَ عَهْدُهَا، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَهُ يَوْمَ أُصِيبَ»

في الزوائد: في إسناده ضعف، لضعف هشام بن زياد. وقد اختلف الشيخ هل هو روى عن أبيه أو عن أمه، ولا يعرف لهما حال. قيل: ضعفه الإمام أحمد. وقال ابن حبان: روى الموضوعات عن الثقات.

504. (1600) (6491)- Hz. Hüseyin radıyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Bir musibete uğrayan kimse, bilahare o musibeti hatırlayarak innâ lillahi ve innâ ileyhi râciun diye istircâda bulunsa, o musibetin vakti çoktan geçmiş bile olsa, Allah bu istircâsı sebebiyle, ona, musibetin geldiği ilk günün sevabını aynen verir.”

★ MUSİBETZEDEYİ TÂZİYE

6492 (1601) 505 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. حَدَّثَنِي قَيْسُ أَبُو عُمَارَةَ، مَوْلَى الْأَنْصَارِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ «مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُعْزَى أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلَّا كَسَاهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ مِنْ حُلِّ الْكَرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: في إسناده قيس أبو غمار، ذكره ابن حبان في الثقات. وقال الذهبي في الكاشف: ثقة. وقال البخاري: فيه نظر. وباقى رجاله على شرط مسلم.

505. (1601) (6492)- Amr Ibnu Hazm radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir musibeti sebebiyle din kardeşine taziye bulunan hiçbir mü'min yoktur ki, Allah Teâla hazretleri Kıyamet günü ona bir takım keramet elbisesi giydirmesin."

AÇIKLAMA:

Tâziye dilimize de giren bir kelimedir. Musibete düşene tesellide bulunmak, sabır tavsiye etmek mânasına gelir. Bilhassa yakını vefat eden için yapılan teselli ziyaretine tâziye denir. Alimler, büyük çoğunluğuyla bunun definden önce ve defin-den sonra üç gün içinde olması gerektiğini, daha sonra yapılacak tâziyenin mekruh olduğunu, zira üç gün içinde acının hafifleyeceğini, daha sonraki ziyaretlerin acıyı yenileyeceğini söylerler. Hanefîlere ve Mâlikîlere göre tâziyet için musibet sahibi erkeklerin mescidden başka bir yerde üç gün oturması caizdir. Şafîiler ve Hanbelîler oturmayı mekruh addederler. Bunlara göre ölü sahipleri işlerine devam ederler. Görenler ölü sahiplerine rastladıkça taziye bulundururlar.

★ ÇOCUĞUNU KAYBEDENİN SEVABI

6493 (1604) 506 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سَلِيمَانَ. ثنا حَرِيرُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ شُرْحِبِيلِ بْنِ شَفْعَةَ، قَالَ: لَقِيتُ عُتْبَةَ بْنَ عَبْدِ السَّلَامِ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ، لَمْ يَلْعُقُوا الْجَنَّةَ، إِلَّا تَلَقَّوْهُ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ، مِنْ أَيِّهَا شَاءَ دَخَلَ».

في الزوائد: في إسناده شر حبيب بن شفعة، ذكره ابن حبان في الثقات. وقال أبو داود: شر جليل وجري، كلهم ثقات اهـ. وباقى رجاله، رجال الإسناد، على شرط البخارى.

506. (1604) (6493)- *Utbe Ibnu Abdi's-Sülemi radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bülüğa ermemiş üç çocuğu ölen hiç bir müslüman yoktur ki, o çocuklar onu, cennetin sekiz kapısında karşılasınlar. O, bu kapılardan hangisinden dilerse cennete girer."*

★ DÜŞÜK SAHİBİNİN SEVABİ

6494 (1607) 507 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. قَالَ: ثَنَا حَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ التَّوْفَلِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَسِقَطُ أَدَمُ بَيْنَ يَدَيَّ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ فَارِسٍ أَخْلَفَهُ خَلْفِي». في الزوائد: قلت: قال المزي في التهذيب ولأطراف: يزيد لم يدرك أبا هريرة. ويزيد بن عبد الملك، وإن وثقه ابن سعد، فقد ضعفه أحمد وابن معين وخلف

507. (1607) (6494)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Önümden göndereceğim bir düşük çocuk, arkamdaki bırakacağım bir atlıdan, bana şüphesiz daha sevimlidir."*

6495 (1608) 508 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، أَبُو بَكْرِ الْبَكَّائِيُّ. قَالَا: ثَنَا أَبُو عَسَّانٍ. قَالَ: ثَنَا مَيْدَلُ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَكَمِ النَّحَعِيِّ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عَابِسَ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهَا، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ السَّقَطَ لِيُرَاغِمُ رَبَّهُ إِذَا أَدْخَلَ أَبُوهُ النَّارَ. فَيَقَالُ: أَيُّهَا السَّقَطُ الْمُرَاغِمُ رَبَّهُ! أَدْخِلْ أَبُوكَ الْجَنَّةَ. فَيَجْرُهُمَا بِسَرَرِهِ حَتَّى يَدْخِلَهُمَا الْجَنَّةَ». قَالَ أَبُو عَلِيٍّ: يُرَاغِمُ رَبَّهُ، يُعَاضِبُ.

في الزوائد: إسناده ضعيف، لاتفاقهم على ضعف مئدل بن على.

508. (1608) (6495)- *Hiz. Ali radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah, düşük çocuğun baba ve annesini cehennem sokacağı zaman, düşük çocuk Rabbi ile mücadele eder. Sonunda ona: "Ey Rabbine karşı gelen düşük, haydi ebeveynini cennete sok!" denilir. Bunun üzerine düşük çocuk, onları göbek bağı ile çekerek cennete sokar."*

6496 (1609) 509 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ بْنُ مَرْزُوقٍ. ثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! إِنَّ السَّقَطَ لَيَجُرُّ أُمَّهُ بِسَرَرِهِ إِلَى الْجَنَّةِ، إِذَا حُتِّبَتْهُ».

في الزوائد: في إسناده يحيى بن عبيد الله بن موهب، وقد انفقوا على ضعفه.

509. (1609) (6496)- Hz. Muaz İbnu Cebel radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nefsim elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, düşük çocuk, ahirette annesini göbek bağından tutup cennete çekecektir, yeter ki annesi düşük sebebiyle sevap kazanacağına inanıp sabretsin."

ACIKLAMA:

Kur'an-ı Kerim'de, Kıyamet günü, Allah Teâla hazretlerinin izin verdiği kimse-lerin şefaât edecekleri belirtilmiştir. Bu şefaâtçiler arasında, bülüğa ermezden önce ölen çocuklar ve hatta düşük dediğimiz, asgari altı aylıktan önce ölü doğan ceninler de vardır. Bunların hepsi ebeveyn ve bilhassa anne için acı ve meşakkat sebebi oldukları için Allah indinde mânevî mükâfaatı vardır. Resûlullah bu mükâfaatı mü-kerrer hadisleriyle hatırlatıp müslümanları teselli ve taziye etmiştir. Meselenin vu-kuunun, ihtisâba, yani ahiretteki sevabına inanarak sabretmeye bağlanmış olması da manidardır. Çocuğun münakaşa ve mücadeleli, Rabbine karşı nazlanması, ebe-veyn lehinde ısrar etmesi demektir.

★ CENAZE EVİNDE TOPLANMA

6497 (1612) 510 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالَ: ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ. ثَنَا هُشَيْمٌ. ح وَحَدَّثَنَا شَجَاعُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَبُو الْفَضْلِ. قَالَ: ثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ؛ قَالَ: كُنَّا نَرَى الْإِجْتِمَاعَ إِلَى أَهْلِ الْمَيْتِ، وَصَنَعَةَ الطَّعَامِ، مِنَ النَّيَاحَةِ.

في الزوائد: إسناده صحيح. رجال الطريق الأول على شرط البخاري. والثاني، على شرط مسلم.

510. (1612) (6497)- Cerir İbnu Abdillâh el-Beceli radıyallahu anı anlatıyor: "Biz (Resûlullah zamanında), cenaze sahibinin evinde toplanmayı ve (ev halkının da bu toplananlar için) yemek yapmalarını, yasaklanan matemden bir parça bilirdik."

★ GURBETTE ÖLEN ŞEHİDDİR

6498 (1615) 511 حَدَّثَنَا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ. قَالَ: ثنا أَبُو الْمُنْذِرِ الْهَذِيلُ بْنُ الْحَكَمِ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَوْتُ غُرْبَةٍ شَهَادَةٌ».

قال السندى: قال السيوطى: أورد ابن الجوزى هذا الحديث فى الموضوعات من وجه آخر عن عبد العزيز، ولم يصب فى ذلك. وقد سبق له طرقا كثيرة فى الآئى المصنوعة. قال الحافظ ابن حجر فى الترجيح: إسناد ابن ماجة ضعيف لأن الهذيل منكر الحديث. وذكر الدارقطنى فى العلل الخلاف فيه على الهذيل، وصحح قول من قال: عن الهذيل عن عبد العزيز عن نافع عن ابن عمر.

511. (1615) (6498)- Ibnu Abbâs radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gurbette ölmek şehitlik tir."

★ HASTALANARAK ÖLEN

6499 (1615) 512 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ. قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. قَالَ: أَنَبَانَا ابْنُ جُرَيْجٍ ح وَحَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِي السَّفَرِ. قَالَ: ثنا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ؛ قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي إِبرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَبِي عَطَاءٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ مَاتَ مَرِيضًا مَاتَ شَهِيدًا وَوُقِيَ فِتْنَةُ الْقَبْرِ وَعُغِدَى وَرِيحٌ عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ مِنَ الْجَنَّةِ».

قال السندى: قال السيوطى: هذا الحديث أووده ابن الجوزى فى الموضوعات وأعله بـ (إبراهيم بن محمد بن أبى يحيى الأسلمى)، فإنه متروك. قال وقال أحمد بن حنبل: إنما هو من مات مرابطا. قال الدارقطنى بإسناده عن إبراهيم بن يحيى يقول: حدثت ابن جريج هذا الحديث «من مات مرابطا» فروى عنى «من مات مريضا» وما هكذا حدثته.

512. (1615) (6499)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim hasta halde ölürse şehit olarak ölmüş tür ve kabir azabından korunmuştur, sabah-akşam cennetten rızıklandırılır."

★ ÖLÜNÜN KEMİĞİ KIRILMAZ

6500 (1617) 513. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَمَّرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ. أَخْبَرَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «كَسَّرَ عَظْمَ الْمَيِّتِ كَكَسَّرَ عَظْمَ الْحَيِّ فِي الْإِثْمِ».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن زياد، مجهول. ولعله عبد الله بن زياد بن سميان المدني، أحد المتروكين.

513. (1617) (6500)- Ümmü Seleme radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ölünün kemigini kırmak günah itibariyle tıpkı dirinin kemigini kırmak gibidir."

★ RESULULLAH'IN HASTALIĞI

6501 (1625) 514. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ صَالِحِ أَبِي الْحَلِيلِ، عَنْ سَفِينَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ «الصَّلَاةُ، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ». فَمَا زَالَ يَقُولُهَا حَتَّى مَا يَفِضُ بِهَا لِسَانُهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط الصحيحين.

514. (1625) (6501)- Ümmü Seleme radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı ölümüne götüren hastalığı sırasında "Namaza ve sağelleriniz'n mâlik olduğu şeylere dikkat edin" diyordu. Mübarek lisanları bunu söylemeyecek hale gelinceye kadar tekrara devam ettiler."

★ RESULULLAH'IN VEFATI VE DEFNİ

6502 (1628) 515. حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَنِيُّ. أَبَانَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ. ثَنَا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ. حَدَّثَنِي حُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا أَرَادُوا أَنْ يَحْفَرُوا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَعَثُوا إِلَى أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، وَكَانَ يَضْرَحُ كَضَرِجِ أَهْلِ مَكَّةَ. وَبَعَثُوا إِلَى أَبِي طَلْحَةَ. وَكَانَ هُوَ الَّذِي يَحْفَرُ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ. وَكَانَ يُلْحَدُ. فَبَعَثُوا إِلَيْهِمَا رَسُولَيْنِ. فَقَالُوا: اللَّهُمَّ!

خَرَّ لِرَسُولِكَ. فَوَجَدُوا أَبَا طَلْحَةَ. فَجِئَ بِهِ. وَلَمْ يُوَجَدْ أَبُو عُبَيْدَةَ. فَلَحَدَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ، فَلَمَّا قَرَعُوا مِنْ جِهَارِهِ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ، وَضِعَ عَلَى سَرِيرِهِ فِي بَيْتِهِ. ثُمَّ دَخَلَ النَّاسُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْسَالًا. يُصَلُّونَهُ عَلَيْهِ. حَتَّى إِذَا قَرَعُوا أَدْخَلُوا النِّسَاءَ. حَتَّى إِذَا قَرَعُوا أَدْخَلُوا الصِّبْيَانَ. وَلَمْ يَوْمِ النَّاسُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَحَدٌ.

لَقَدْ اخْتَلَفَ الْمُسْلِمُونَ فِي الْمَكَانِ الَّذِي يُحْفَرُ لَهُ. فَقَالَ قَائِلُونَ: يُدْفَنُ فِي مَسْجِدِهِ. وَقَالَ قَائِلُونَ: يُدْفَنُ مَعَ أَصْحَابِهِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَا قُبِضَ نَبِيٌّ إِلَّا دُفِنَ حَيْثُ يُقْبَضُ». قَالَ، قَرَعُوا قِرَاشَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّذِي ثَوَّقَى عَلَيْهِ. فَحَفَرُوا لَهُ، ثُمَّ دُفِنَ ﷺ وَسَطَ اللَّيْلِ مِنْ لَيْلَةِ الْأَرْبَعَاءِ. وَنَزَلَ فِي حُفْرَتِهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَالْفَضْلُ بْنُ الْعَاسِ، وَقَتْمُ أَخُوهُ، وَشَقْرَانُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ أَوْسُ بْنُ خُوَيْلٍ، وَهُوَ أَبُو لَيْلَى، لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: أَتَشُدُّكَ اللَّهُ وَحَظَّتْنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالَ لَهُ عَلِيُّ: انْزِلْ. وَكَانَ شَقْرَانُ، مَوْلَاهُ، أَخَذَ قِطِيفَةً كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَلْبَسُهَا. فَدَفَنَهَا فِي الْقَبْرِ وَقَالَ: وَاللَّهِ! لَا يَلْبَسُهَا أَحَدٌ بَعْدَكَ أَبَدًا. فَدَفِنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: إسناده فيه الحسين بن عبد الله بن عبيد الله بن عباس الهاشمي، تركه أحمد بن حنبل وعلى بن المديني والنسائي. وقال البخاري: يقال إنه كان يهتم بالزندقة. وقواه ابن عدي. وباقى رجال الإسناد ثقات.

515. (1628) (6502)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için mezar kazmaya azmettikleri vakit Ebu Ubeyde Ibnu'l-Cerrâh'a adam gönderdiler. O, Mekke halkının mezarı gibi şak şeklinde mezar kazıyordu. Ebu Talha'ya da adam gönderdiler. O da Medine ahalisinin mezarı gibi, lahid tarzında mezar kazıyordu. İşte bu iki zata iki ayrı elçi yola çıkarıldı. Ashâb dedi ki: "Allahım, Resûlün için sen tercih et". Ebu Talha'yı yerinde buldular ve (kazi yerine) getirdiler. Ebu Ubeyde (yerinde) bulunamadı. Böylece Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için lahid tarzında mezar hazırlandı."

İbnu Abbas radiyallahu anhumâ demiştir ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın teşhizi salı günü tamamlanınca, evindeki karyolası üzerine konuldu. Sonra erkekler, gruplar halinde yanına girerek cenaze namazı kıldılar. Erkeklerin namazı bitince kadınlar gruplar halinde girip namaz kıldılar. Onlar da namazlarını tamamlayınca çocukları gruplar halinde odaya koydular. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın namazına kimse imamlık yapmadı (herkes müstakil kaldı).

Müslümanlar, kabrin kazılacağı yer hususunda ihtilaf etti. Birkısım: "Mescidine gömülsün" dedi. "Ashabıyla birlikte (Baki'e) defnedilsin" dedi. Hz. Ebu Bekir radiyallahu anı: "Ben Resûlullah'ın: "Her peygamber öldüğü yere defnedilmiştir" dediğini işittim" dedi.

İbnu Abbâs dedi ki: "Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, üzerinde rûh-u şerifelerini teslim ettikleri yatağını kaldırdılar ve (o yerde) mezar kazdılar. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm çarşamba gününün gece yarısında defnedildi. Resûlullah'ın kabrine Hz. Ali, Fazl İbnu Abbas, kardeşi Kusam, Şükrân Mevlâ Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm inmişlerdi. Evs İbnu Havlî -ki bu, Ebu Leylâ'dır- Ali İbnu Ebî Talîb'e dedi ki: "Allah aşkına, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bizim de hissemizi verin." Bunun üzerine Hz. Ali, ona: "(Kabre) sen de in!" dedi. Şükrân, Aleyhissalâtu vesselâm'ın azadlısı idi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın giymekte olduğu bir kâdife parçasını aldı, kabre yaydı ve: "Allah'a yemin olsun senden sonra kimse bunu giymeyecek!" dedi. Böylece o da Aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte gömüldü."

6503 (1629) 516 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَبُو الزُّبَيْرِ.

ثَنَا ثَابِتُ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا وَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ كَرْبِ الْمَوْتِ مَا وَجَدَ، قَالَتْ فَاطِمَةُ وَكَرَبُ أَبْنَاهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا كَرْبَ عَلَيَّ أَيُّكُمْ بَعْدَ الْيَوْمِ. إِنَّهُ قَدْ حَضَرَ مِنْ أَيُّكُمْ مَا لَيْسَ بِتَارِكٍ مِنْهُ أَحَدًا. الْمَوْافَاةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن الزبير الباهلي، أبو الزبير. ويقال: أبو معبد المصري، ذكره ابن حبان في الثقات. وقال أبو حاتم: مجهول. وقال الدارقطني: صالح. وباقى رجاله على شرط الشيخين.

516. (1629) (6503)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ölüm acısını duyunca, kızı Fatıma radıyallahu anha: "Vay babacığımın ızdırabına!" dedi. Resûlullah da: "Bugünden sonra babana ızdırab yok artık! Kıyamete kadar hiç kimsenin yakasını bırakmayacak olan (ölüm), artık babana gelmiştir" buyurdular."

6504 (1632) 517. HADİTHİ MÜHİM İBNU BİŞAR. أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُهْدِيٍّ. ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمرَ، قَالَ: كُنَّا نَتَقَى الْكَلَامَ وَالْإِنْسَاطَ إِلَى نِسَائِنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَخَافَةَ أَنْ يُتْرَلَ فِينَا الْقُرْآنُ فَلَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَكَلَّمْنَا.

فی الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم. إلا أنه منقطع بين الحسن وأبي بن كعب، يدخل بينهما يحيى ابن ضمرة.

517. (1632) (6504)- İbnu Ömer radıyallahu anhuma anlatıyor: "Biz "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında kadınlarımıza kötü söz sarfetmek ve istediğimiz muameleyi yaptıktan, hakkımızda bir vahiy geliverir endişesiyle kaçınırdık. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edince, (istediğimiz gibi) konuşmaya başladık."

6505 (1633) 518. HADİTHİ İSْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَتَانَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ الْعَجَلِيُّ، عَنِ ابْنِ عُورٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَإِنَّمَا وَجْهَنَا وَاحِدٌ. فَلَمَّا قُبِضَ نَظَرْنَا هَكَذَا وَهَكَذَا.

518. (1633) (6505)- Ubey İbnu Ka'b radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile beraberken biz Ashabın hedef ve gayesi tek idi. O vefat edince, kimimiz şöyle, kimimiz böyle baktı (hedefler ayrıldı)."

6506 (1634) 519. HADİTHİ İِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْجَزَامِيُّ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُطَّلِبِ ابْنِ السَّائِبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ السَّهْمِيُّ. حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ الْمَخْزُومِيُّ. حَدَّثَنِي مُصْعَبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ بِنْتِ أَبِي أُمَيَّةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ النَّاسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ الْمُصَلَّى يُصَلِّي لَمْ يَغْدُ بَصَرَ أَحَدِهِمْ مَوْضِعَ قَدَمَيْهِ. فَلَمَّا تَوَفَّى

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَكَانَ النَّاسُ إِذَا قَامَ أَحَدُهُمْ يُصَلِّي لَمْ يُعَدِّ بَصْرَ أَحَدِهِمْ مَوْضِعَ جَبِينِهِ. فَتَوَفَّى أَبُو بَكْرٍ، وَكَانَ عُمَرُ. فَكَانَ النَّاسُ إِذَا قَامَ أَحَدُهُمْ يُصَلِّي لَمْ يُعَدِّ بَصْرَ أَحَدِهِمْ مَوْضِعَ الْقِبْلَةِ. وَكَانَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ، فَكَانَتْ الْفِتْنَةُ. فَتَلَفَّتِ النَّاسُ يَمِينًا وَشِمَالًا.

في الروايات: في إسناده مصعب بن عبد الله، ذكره ابن حبان في الثقات. قال العجلي: ثقة. وموسى بن عبد الله، لم أر من جرحه ولا وثقه. ومحمد بن إبراهيم، ذكره ابن حبان في الثقات.

519. (1634) (6506)- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın zevce-i pâklerinden Ümme Seleme Bintü Ebi Ümeyye radiyallahu anhâ anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* zamanında insanlar namaza durdukları vakit hiçkimsenin nazarı ayaklarını bastığı yerden ileri geçmezdi. *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* vefat edince insanlar namaza durunca hiçbirisinin nazarı alını koyduğu yerden ileri geçmezdi. Sonra Hz. Ebu Bekr vefat etti, Hz. Ömer devri geldi. Bu devirde insanların nazarı kableden dışarı çıkmadı. Hz. Osman halife olunca fitne başladı, insanlar da sağa sola bakmaya başladı."

ACIKLAMA:

Daha önce de açıkladığımız üzere, namazda *huşû* mühim bir husustur. Huşû gözle ilgili bir haldir. Bu hadîse göre, gözün ayaklardan öteye nazar etmemesi ef-dal ise de, fukaha, kıyamda iken secde edilecek yere bakılması gereğine hükmet-miştir.

520 (١٦٣٥) 6507 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثنا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ، بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِعُمَرَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أُمِّ أَيْمَنَ نَزُورُهَا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُزُورُهَا. قَالَ: فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَيْهَا بَكَتْ. فَقَالَا لَهَا: مَا يُبْكِيكِ؟ فَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ. قَالَتْ: إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ. وَلَكِنْ أَبْكِي لِأَنَّ الْوَحْيَ قَدْ انْقَطَعَ مِنَ السَّمَاءِ. قَالَ، فَهَبَّجْتُهُمَا عَلَى الْبُكَاءِ، فَجَعَلَا يَبْكِيَانِ مَعَهَا.

في الروايات: إسناده صحيح على شرط الشيخين، فقد احتجا بجميع روايته.

520. (1635) (6507)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Hz. Ebu Bekr radiyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından sonra Hz. Ömer'e: "Bizimle gel, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaptığı gibi Ümmü Eymen radiyallahu anhâ'yı bir ziyaret edelim" dedi. Hz. Enes devamla der ki: "Ziyaretine gittiler, yanına varınca kadıncağız ağladı. Kendisine: "Niye ağlıyorsunuz? Allah'ın, kendi nezdinde hazırladığı, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için daha hayırlıdır" dediler. Kadın onlara:

"Ben de biliyorum ki, Allah'ın yanındaki, Resûlullah için elbette daha hayırlıdır. Ancak ben semâdan vahyin kesilmesine ağlıyorum" cevabını verdi." (Ümmü Eymen) bu sözleriyle onları da ağılattı ve Ümmü Eymen'le beraberce ağladılar."

521 (1637) (6508) حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ سَوَادٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَرِثِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَيْمَنَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيْبٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَكْثَرُوا الصَّلَاةَ عَلَى يَوْمِ الْجُمُعَةِ. فَإِنَّهُ مَشْهُودٌ تَشْهَدُهُ الْمَلَائِكَةُ. وَإِنْ أَحَدًا لَمْ يُصَلِّ عَلَى إِلَّا عُرِضَتْ عَلَى صَلَاتِهِ حَتَّى يَفْرَغَ مِنْهَا» قَالَ قُلْتُ: وَبَعْدَ الْمَوْتِ؟ قَالَ وَبَعْدَ الْمَوْتِ. إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ. فَنَبِيُّ اللَّهِ حَتَّى يُرَزَّقَ.

في الزوائد: هذا الحديث صحيح إلا أنه منقطع في موضعين. لأن عبادة، روايته عن أبي الدرداء مرسله، قاله العلاء. وزيد بن أيمن عن عبادة مرسله، قاله البخاري.

521. (1637) (6508)- Ebu'd-Derda anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cum'a günü bana salavâtı çok okuyun. Çünkü o gün okunan salavâtlar meşhuddur, melekler ona şahidlik ederler. Bana salavât okuyan hiç kimse yoktur ki, o daha okumasını bitirmeden salavâtı bana ulaştırılmamış olsun." Bunun üzerine dedim ki: "Siz öldükten sonra da mı?" "Evet buyurdular, öldükten sonra da. Zira Cenab-ı Hak hazretleri toprağa, peygamberlerin cesedini çürütmeyi haram etmiştir. Allah'ın peygamberi her zaman diridir, rızka mazhardır."

ORUÇ BÖLÜMÜ

★ ORUCUN FAZİLETİ

6509 (1643) 522 HZ. CÂBİR RADIYALLAHU ANH ANLATIYOR: "Her iftar vaktinde Allah tarafından (cehennemden) âzâd edilen kimseler bulunur. Bu, (Ramazanın) her gecesinde olur."

Fi züvâid: رجال إسناده ثقات. لأن أبا سفيان روايته عن جابر صحيحة. قال شعبة: وقول البرار إن الأعمش لم يسمع من أبي سفيان، غريب. فإن روايته في الكتب الستة. وهو معروف بالرواية عنه.

522. (1643) (6509)- Hz. Câbir radiyallahu anh anlatıyor: "Her iftar vaktinde Allah tarafından (cehennemden) âzâd edilen kimseler bulunur. Bu, (Ramazanın) her gecesinde olur."

★ RAMAZAN AYININ FAZİLETİ

6510 (1644) 523 HZ. ENES İBNU MÂLİK RADIYALLAHU ANHUMA ANLATIYOR: "Bu mübarek aya girmiş bulunuyorsunuz. Bu ayda bir gece vardır ki bin aydan hayırlıdır. Bu gecenin hayır ve bereketinden mahrum kalan bir kimse, bütün hayırlardan mahrum kalmış gibidir. Onun hayrı ise sadece (uhrevî saadetten) mahrum kimseye haramdır."

Fi züvâid: في إسناده عمران بن داود أبي العوام القطان، مختلف فيه. ومثناه الإمام أحمد، وثقه عفان والمجلى. وذكره ابن حبان في الثقات. وقال ابن عدى: مغرب عن عمران. وروى عن غير عمران أحاديث غرائب. وأرجو أنه لا بأس به. وباقى رجال الإسناد ثقات.

523. (1644) (6510)- Hz. Enes İbnu Mâlik radiyallahu anhuma anlatıyor: "Ramazan ayı girmişti. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bu mübarek aya girmiş bulunuyorsunuz. Bu ayda bir gece vardır ki bin aydan hayırlıdır. Bu gecenin hayır ve bereketinden mahrum kalan bir kimse, bütün hayırlardan mahrum kalmış gibidir. Onun hayrı ise sadece (uhrevî saadetten) mahrum kimseye haramdır."

★ YEVM-İ ŞEKK ORUCU

6511 (1646) 524. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ تَعْجِيلِ صَوْمٍ يَوْمَ قَبْلِ الرُّؤْيَةِ.

في الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف عبد الله بن سعيد المقرئ.

524. (1646) (6511)- Hz. Ebu Hüreyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ramazan orucunu hilâli görmezden bir gün önce başlatmayı yasakladı."

6512 (1647) 525. حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشْقِيُّ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ الْحَارِثِ، عَنِ الْقَاسِمِ، أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ عَلَى الْمَنْبَرِ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ عَلَى الْمَنْبَرِ، قَبْلَ شَهْرِ رَمَضَانَ «الصَّيَّامُ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا. وَنَحْنُ مُتَقَدِّمُونَ. فَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ، وَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَأَخَّرْ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون. لكن قيل إن القاسم بن أبي عبد الرحمن لم يسمع من أحد من الصحابة سوى أبي أمامة، قاله المزني في التهذيب، والذهبي في الكاشف.

525. (1647) (6512)- Hz. Muaviye İbnu Ebi Süfyan radiyallahu anı minber üstünde şırtı anlatmıştır: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan ayından önce minberde buyurdular ki: "Ramazan falan gün başlayacak. Biz daha önceden oruç tutarız. Dileyen önceden başlasın, dileyen de (o güne kadar tutmayı) tehir etsin."

AÇIKLAMA:

Resûlullah, önceki hadiste Ramazandan bir gün önce oruç tutmayı yasaklamaktadır. İki gün önceden tutmayı yasaklayan rivayet de var. Son rivayet önceden başlamaya ruhsat vermekte hatta teşvik etmektedir. Şu halde üç veya daha fazla gün önceden tutmaya başlamak bu cevaza girmektedir. Şunu da belirtelim: Bazı hadislerde Aleyhissalâtu vesselâm her ayın başında ve sonunda oruç tutmayı tavsiye buyurmuştur. Bu sünnete uyan bir kimse –Ramazan'ı karşılamak düşüncesiyle hareket etmeyeceğinden– Ramazan ayından bir gün önce oruç tutabilir.

★ RAMAZAN AYI KAÇ GÜN?

6513 (1656) 526 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كَمْ مَضَى مِنَ الشَّهْرِ؟» قَالَ قُلْنَا: اثْنَانِ وَعِشْرُونَ، وَيَقِيتُ ثَمَانٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الشَّهْرُ هَكَذَا، وَالشَّهْرُ هَكَذَا، وَالشَّهْرُ هَكَذَا» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَأَمْسَكَ وَاحِدَةً.

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم.

526. (1656) (6513)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Ramazan ayında kaç gün geçti?" buyurdular. Biz: "Yirmiiki, geriye de sekiz gün kaldı!" dedik. Resûlullah bu cevabımız üzerine: "Ramazan ayı şu kadardır, Ramazan ayı şu kadardır, Ramazan ayı şu kadardır!" diyerek (ellerinin parmaklarıyla) üç kere gösterdi ve sonuncu sefer bir parmağını büktil (yani yirmidokuz işareti yaptı)."

6514 (1658) 527 حَدَّثَنَا مُجَاهِدُ بْنُ مُوسَى. ثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمَزْنِيُّ. ثَنَا الْجَرِيرِيُّ، عَنْ أَبِي نَصْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: مَا صُئِمْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تِسْعًا وَعِشْرِينَ، أَكْثَرُ مِمَّا صُئِمْنَا ثَلَاثِينَ.

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم. إلا أن الجريري، واسمه سعيد بن إلياس أبو مسعود، اختلط بآخر عمره. والحديث رواه أبو داود والترمذي من حديث ابن مسعود.

527. (1658) (6514)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sağlığında ramazan ayını yirmidokuz gün olarak tutmamız otuz tutmamızdan daha fazladır."

★ YOLCULUKTA ORUÇ TUTULUR MU?

6515 (1665) 528 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْجَمْعِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عُبيدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ».

فی الزوائد: إسناده حديث ابن عمر صحيح. لأن محمد بن المصفي، ذكره ابن حبان في الثقات. ووثقه مسلمة والذهبي في الكاشف. وقال أبو حاتم: صدوق وقال النسائي: صالح. وباقى رجال الإسناد على شرط الشيخين.

528. (1665) (6515)- *Ibnu Ömer radıyallahu anhu* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Yolculuk (sefer) sırasında oruç tutmak birr (denen makbul ve mahbûb amelden) değildir.”*”

529 (1666) (6516) حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَرَامِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى التَّيْمِيُّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صَائِمٌ رَمَضَانَ فِي السَّفَرِ كَالْمُفْطِرِ فِي الْحَضَرِ».

قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ: هَذَا الْحَدِيثُ لَيْسَ بِشَيْءٍ.

فی الزوائد: فی إسناده انقطاع. أسامة بن زيد، متفق على تضعيفه. وأبو سلمة بن عبد الرحمن، لم يسمع من أبيه شيئاً. قاله ابن معين والبخاري. ورواه النسائي مرفوعاً عن أنس بن مالك (هو عبد غير أنس بن مالك خادم النبي ﷺ).

529. (1666) (6516)- *Abdurrahman Ibnu Avf radıyallahu anhu* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Seferde Ramazan orucu tutan hazerde oruç tutmayan gibidir.”*”

ACIKLAMA:

Bazı alimler bu hadisten, sefer (yolculuk) sırasında Ramazan orucu tutmamanın daha iyi olacağı neticesini çıkarmışlardır. Ancak bazı âlimler de bunu “*oruç tutmaya takatı yetmeyenler için olabilir*” diye kayıtlayarak, tutabilen kimsenin Ramazan orucunu seferde de tutmasının muvafık olacağını söylemiştir.

★ RAMAZANDA BİR GÜN YEMENİN KEFARETİ

530 (1671) (6517) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ فَقَالَ: هَلَكْتُ. قَالَ «وَمَا أَهْلَكَ؟» قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي فِي رَمَضَانَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أَعِنِّي رَقَبَةً» قَالَ: لَا أَجِدُ. قَالَ لِأَصَمِّ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ قَالَ: لَا أَطِئُ

قَالَ «أَطْعِمِ تَيْنَ مِسْكِينَا» قَالَ «اجْلِسْ» فَجَلَسَ. فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَتَى بِمِثْلٍ يُدْعَى الْعَرَقُ. فَقَالَ «اذْهَبْ فَتَصَدَّقْ بِهِ» قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، مَا بَيْنَ لَا بَيْنَهَا أَهْلُ بَيْتٍ أَخْرُجُ إِلَيْهِ مِنَّا. قَالَ فَأَنْطَلِقُ فَأَطْعِمُهُ عِيَالَكَ». حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ. ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عُمَرَ. حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِذَلِكَ. فَقَالَ «وَصُمْ يَوْمًا مَكَانَهُ».

(وصم يوما مكانه) في الزوائد: هذه الزيادة قد انفرد بها ابن ماجه. وفي إسناده عبد الجبار بن عمر، وهو ضعيف، ضعفه ابن معين وأبو داود والترمذی. قوال البخاری: عنده منكر. وقال النسائي: ليس بثقة. وقال الدارقطني: متروك. وقال ابن يونس: منكر الحديث. وقال ابن سعد: وكان ثقة. وقد جاء من حدث أنى هريرة مرفوعا «من أفطر يوما من رمضان من غير رخصة لم يجزه صيام الدهر» وهذا الحديث تخالفه الزيادة.

530. (1671) (6517)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm’a gelerek: “Helak oldum!” dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: “Seni helak eden şey nedir?” diye sordu. Adam: “Ramazan içinde hanımuma temasta bulunduğum!” dedi. Resûlullah: “Öyleyse bir köle âzâd et!” buyurdu. Adam: “Kölem yok ki!” dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: “Üst üste iki ay oruç tut!” emretti. Adam: “Tahammül edemem” dedi. Resûlullah: “Öyleyse altmış fakir doyur!” buyurdu. Adam: “(Bu kadar yiyeceği) bulamam!” dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm adama: “Otur!” dedi. Adam oturdu. Adam bu şekilde beklerken arak denen bir sepet hurma getirildi. Aleyhissalâtu vesselâm: “Haydi bunu götür ve tasadduk et!” buyurdular. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Seni Hak ile gönderen Zât-ı Zülcelâl’e yemin olsun şu iki kayalık (Uhud ve Air dağları) arasında (yani Medine’de) yaşayan aileler içerisinde buna bizden daha muhtacı yoktur!” dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:

“Öyleyse haydi götür, horantana yedir!” buyurdular.”

Hadisin yine Ebu Hureyre’den yapılan bir başka rivayetinde şu ziyade mevcut: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm adama: “Ramazandan bozduğün gün yerine bir gün oruç tut!” buyurur.”

AÇIKLAMA:

Hadis, özürsüz olarak Ramazan orucunu bozan kimseye terettüp eden ahkâmı

beyan etmektedir: İmkânı olan, sırayla şunlardan birini ceza olarak yapacaktır: Köle âzâdı veya altmış fakirin doyurulması veya altmış gün oruç; ayrıca bozulan orucun kazası. Bunlardan hiçbirine gücü yetmeyen bir gün kaza edecektir. Rivayette ada-ma terettüp eden tasadduku *Resûlullah*'ın bağışladığını görmekteyiz.

Bu bahis daha önce genişçe açıklandı.

★ ORUÇLU KUSARSA

531 (1675) [6518] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَعْلَى. وَمُحَمَّدُ ابْنَا عُيَيْدِ الطَّنَافِيسِيِّ. قَالَا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي مَرْزُوقٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ فَضَالََةَ بْنَ عُيَيْدِ الْأَنْصَارِيِّ يُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ عَلَيْهِمْ فِي يَوْمٍ كَانَ يَصُومُهُ. فَدَعَا بِإِنَاءٍ. فَشَرِبَ. فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ هَذَا يَوْمٌ كُنْتَ تَصُومُهُ. قَالَ «أَجَلٌ. وَلَكِنِّي قَعْتُ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن إسحق، وهو مدلس، وقد روى بالنعنة. وأبو مرزوق، لا يعرف اسمه، ولم يسمع من فضالة ففي الحديث ضعف وانقطاع.

531. (1675) (6518)- *Fezâle İbnu Ubeyd el-Ensârî radıyallahu anhu*'nın anlattığına göre: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, oruçlu olduğu bir günde yanlarına gel-miş, içmek üzere su istemiş ve içmiştir. “Ey Allah'ın Resulü! Bugün siz oruçlu idi-niz!” denince: “Evet öyleydim, lakin (az önce) kustum (orucum bozuldu)” bu-yurmuştur.*”

★ ORUÇLU MİSVAK VE SÜRME KULLANIR MI?

532 (1677) [6519] حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ الْمُؤَدَّبُ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ خَيْرَ خِصَالِ الصَّائِمِ السَّوَالُ».

في الزوائد: في إسناده مجالد، وهو ضعيف. لكن له شاهد من حديث عامر بن ربيعة رواه البخاري وأبو داود والترمذي.

532. (1677) (6519)- *Hız. Aışe radıyallahu anha* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissa-lâtu vesselâm buyurdular ki: “Oruçlunun hayırlı hasetlerinden biri misvak kullanmasıdır.”*

6520 (1678) 533 حَدَّثَنَا أَبُو التَّيْمِيِّ، هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْجَمْعِيُّ. ثنا بَقِيَّةٌ. ثنا الزُّبَيْدِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: اكْتَحَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ صَائِمٌ.

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف الزبيدي، واسمه سعيد بن عبد الجبار. بينه أبو بكر بن أبي داود.

533. (1678) (6520)- Yine Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm oruç iken gözüne sürme çekti."

ACIKLAMA:

Ebu Hâîfe, Şâfiî gibi bir kısım alimlerimiz göze çekilen sürmenin –tadı boğazda hissedilse bile– orucu bozmayacağına hükmetmiştir. *İmam Mâlik'e* göre boğaza ulaşacağından korkulursa sürme haramdır, değilse mekruhtur; boğaza ulaşırsa oruç kaza edilir.

★ ORUÇLU HACAMAT OLUR MU?

6521 (1679) 534 حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّي، وَدَاوُدُ بْنُ رَشِيدٍ. قَالَا: ثنا مُعَمَّرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَشَرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ».

في الزوائد: إسناده حديث أبي هريرة منقطع. قال أبو حاتم: عبد الله بن بشر لم يثبت سماعه من الأعمش. وإنما يقول: كتب إلى أبو بكر بن عياش عن الأعمش.

534. (1679) (6521)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hacamat yapan da yaptıran da orucunu bozmuş olur."

ACIKLAMA:

Daha önce de geçtiği üzere, cumhûra göre hacamat edenin de hacamat oların da orucu bozulmaz, sadedinde olduğumuz hadis mensuttur.

★ ORUÇLUYKEN ÖPME

6522 (1686) 535 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا الفضل بن دُكَيْنٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي يَزِيدَ الصَّنِّي، عَنْ مَيْمُونَةَ مَوْلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ. قَالَتْ: سِئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ رَجُلٍ قَبَّلَ امْرَأَتَهُ وَهُمَا صَائِمَانِ. قَالَ «قَدْ أَفْطَرَ».

فی الزوائد: إسناده ضعيف، لاتفاقهم على ضعف زيد بن جبیر وضعف شيخه أبي يزيد الضنى. ونقل عن التقريب: أبو زيد الضننى مجهول. وقال الزبيرى: حديث منكر، وأبو يزيد مجهول.

535. (1686) (6522)- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın azadlılarından *Meymune radiyallahu anhâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a oruçlu iken, oruçlu hanımını öpen adam hakkında sorulmuştu: "İkisinin orucu da bozulur!" buyurdular.*"

ACIKLAMA:

Bu hadisin zahirine göre hükmeden alim olmuşsa da cumhûr, başka hadisleri esas alarak öpme ile orucun bozulmayacağına hükmetmiştir. Onlar bunu: "*Bu durumda bozulma tehlikesi vardır*" diyerek tevil ederler.

★ ORUÇLUYKEN MÜBAŞERET

6523 (1688) 536 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْوَاسِطِيُّ. ثنا أَبِي، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: رُخِّصَ لِلْكَبِيرِ الصَّائِمِ فِي الْمُبَاشَرَةِ، وَكُرِّهَ لِلشَّابِّ.

فی الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف محمد بن خالد، شيخ ابن ماجه.

536. (1688) (6523)- *Ibnu Abbas radiyallahu anh* anlatıyor: "*Yaşlı oruçlulara mübaşeret (öpme vs.) hususunda ruhsat tanındı ise de gençlere mekruh kılındı.*"

★ ORUÇLUYKEN GIYBET

6524 (1690) 537 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «رُبَّ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا الْجُوعُ. وَرُبَّ قَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ قِيَامِهِ إِلَّا السَّهَرُ».

فی الزوائد: إسناده ضعيف.

537. (1690) (6524)- *H. Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "*Nice oruçlular vardır ki, tuttuğu oruçtan yanına sadece çektiği açlık kâr kalır. Nice gece namazı kılanlar vardır ki, onların da kârı gece uykusuz kalmaktan ibarettir.*"

★ SAHUR

6525 (1693) 538. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو عَامِرٍ. ثنا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ سَلَمَةَ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «اسْتَعِينُوا بِطَعَامِ السَّحْرِ عَلَى صِيَامِ النَّهَارِ. وَبِالْقِيلُولَةِ عَلَى قِيَامِ اللَّيْلِ».

في الروائد: في إسناده زعمة بن صالح، وهو ضعيف.

538. (1693) (6525)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gündüz orucuna sahur yemeği ile yardımcı olun, kâylûle (öğle uykusu) ile de gece namazına yardımcı olun!"

★ İFTARDA ACELE

6526 (1698) 539. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ. عَجَّلُوا الْفِطْرَ، فَإِنَّ الْيَهُودَ يُؤَخَّرُونَ

في الروائد: إسناده صحيح، على شرط الشيخين. والحديث من رواية سهل بن سعد، زواه البخان وغهما

539. (1698) (6526)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İnsanlar iftarı ta'cil edip (geciktirmedikleri)müddetçe hayır üzere devam ederler. Öyleyse iftarı tacil edin (ilk vaktinde orucunuzu açın). Çünkü yahudiler, iftarlarını te'hîr ederler."

AÇIKLAMA:

Dinimiz, sahur yemeğine teşvik ettiği gibi, iftarı geciktirmemeyi emretmiştir. Oruçtan maksad vücudu ölçüsüzce acıktırıp bedene zahmet vermek değildir. Her hususta olduğu üzere burada da fazilet, sünnetin teşri ettiği şekle uymaktır. Sünnete muhalefet hayırdan uzaklaşmanın alâmetidir. Sünnet hususundaki titizliğin kaybolması iftarın geciktirilmesinde ortaya çıksa bile ehemmiyet taşımaktadır. Ya âdâba, kılık kıyafete, günlük hayatımızın akışına tesir eden hususlardaki sünnete muhalefet? Elbette bu, daha büyük felaketlerin alâmeti olmaktadır.

★ ORUÇLU CÜNÜB SABAHLARSA

6527 (1702) 540. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. قَالَا:

ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو الْقَارِي؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَاهُ رِيْرَةً يَقُولُ: لَا. وَرَبُّ الْكَعْبَةِ! مَا أَنَا قُلْتُ «مَنْ أَصْبَحَ، وَهُوَ جُنُبٌ، فَلْيَقْطِرْ». مُحَمَّدٌ ﷺ قَالَهُ.

فی الزوائد: إسناده صحيح. رواه الإمام أحمد من هذا الوجه، وذكره البخاری تعلیقا. وفی الصحیحین: أن أباه هریرة سمعه من الفضل. وزاد مسلم. ولم أسمع من النبی ﷺ.

540. (1702) (6527)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh demiştir ki: "Hayır! Kâbenin Rabbine yemin olsun! "Cünüb olarak sabahlayan kimse orucunu bozsun!" sözünü ben söylemedim. Bunu söyleyen, Muhammed aleyhissalâtu vesselâm'dır."

ACIKLAMA:

Ashab ve tâbiinden bazıları, cünüb olarak sabahlayan kimsenin orucunun bozulacağına hükmetmiştir. Ancak, bundan daha sahih-hadislere dayanan cumhûr, cünüb halde sabahlayanın orucunun bozulmayacağına hükmetmiştir.

★ HZ. NUH'UN ORUCU

541 (1714) (6528) حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ ابْنِ لَهْيَعَةَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِي فِرَاسٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «صَامَ نُوحُ الدَّهْرَ، إِلَّا يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ الْأَضْحَى».

فی الزوائد: فی إسناده ابن لهیعة، وهو ضعیف.

541. (1714) (6528)- Abdullah Ibnu Amr radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Nuh aleyhisselâm Ramazan ve Kurban bayramları hariç, yıl orucu tutmuştur" dediğini işittim."

★ ŞEVVALDEN ALTI GÜN

542 (1715) (6529) حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا بَقِیَّةُ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَرِثِ الدَّمَارِيُّ؛ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «مَنْ صَامَ سِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ، كَانَ ثَمَامَ السَّنَةِ. مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَثْمَالِهَا».

فی الزوائد: الحديث قد رواه ابن حبان في صحيحه.

قال السندي: يريد، فهو صحيح، وقال: وله شاهد.

542. (1715) (6529)- *Sevân Mevla Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Ramazan bayramından sonra altı gün oruç tutan, yıl orucu tutmuş gibi olur. Zira (ayet-i kerime'de) "Kim bir hayır amelde bulunursa ona yaptığının on misli ecir verilir" (buyrulmuştur)" dediğini işitmiştir."*

★ TEŞRİK GÜNLERİ ORUÇ TUTULMAZ

6530 (1719) 543 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَيَّامٌ مَنَى، أَيَّامٌ أَكَلٌ وَشَرْبٌ».

فی الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين.

543. (1719) (6530)- *Hiz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Hâcc sırasında) Mina'da geçirilen günler yeme içme günleridir."*

6531 (1720) 544 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالَا: ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ سَحِيمٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَطَبَ أَيَّامَ التَّشْرِيقِ فَقَالَ «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ وَإِنَّ هَذِهِ الْأَيَّامَ أَيَّامٌ أَكَلٌ وَشَرْبٌ».

فی الزوائد: رواه ابن خزيمة في صحيحه.

قال السندي: يريد، فالحديث صحيح.

544. (1720) (6531)- *Bişr Ibnu Suhaym radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm teşrik günlerinde hutbe okudu ve dedi ki: "Cennete sadece müslüman kimse girecektir ve şurası da muhakkak ki bu günler yeme içme günleridir."*

★ CUMARTESİ ORUCU

[6532] (1726) 545 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عيسى بْنُ يُونُسَ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُشَيْرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَصُومُوا يَوْمَ السَّبْتِ إِلَّا فِيمَا افْتَرَضَ عَلَيْكُمْ. فَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدُكُمْ إِلَّا عَوْدَ عَنَبٍ، أَوْ لِحَاءَ شَجَرَةٍ، فَلْيُمِصْهُ».

حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُشَيْرٍ؛ قَالَ: قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

في الزوائد: رواه ابن حبان في صحيحه.

قال السندي: يريد، فالحديث صحيح. والمتن موجود في أبي داود وغيره بإسناد آخر.

545. (1726) (6532)- Abdullah İbnu Büsr radıyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Cumartesi günleri, farz oruçlar dışında oruç tutmayın. Sizden biri, o gün, üzüm çöpünden veya bir ağaç kabuğundan başka (yiyecek) bir şey bulamasa bile, onları emip oruç tutmasın.”

AÇIKLAMA:

Hadis, ramazan, nezir, kefare, kaza gibi farz oruçlar dışında cumartesi günü oruç tutmamayı emreder. Mezhep imamları, sadece cumartesi gününde oruç tutmayı mekruh saymışlardır.

★ AREFE GÜNÜ ORUCU

[6533] (1731) 546 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ صَامَ يَوْمَ عَرَفَةَ، غُفِرَ لَهُ سَنَةٌ أَمَامَهُ وَسُنَّةٌ بَعْدَهُ».

في الزوائد: إسناده ضعيف لانفاقهم على ضعف إسحاق بن عبد الله بن أبي فروة. نعم قد جاء له شاهد صحيح.

546. (1731) (6533)- *Katâde İbnu'n-Numân radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Arafe günü oruç tutan kimsenin önündeki bir yıl ile geçmişteki bir yıllık (küçük) günahları mağfiret olunur" dediğini işittim."*

★ AŞURA ORUCU

6534 (1735) 547. *Hadîthü Abû Bکر بن أبى شیبة. ثنا مُحَمَّد بن فضیل، عَنْ حُصَيْن، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مُحَمَّد بن صَيْفٍ؛ قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَوْمَ عَاشُورَاءَ «مِنْكُمْ أَحَدٌ طَعِمَ الْيَوْمَ؟» قُلْنَا: مِمَّا طَعِمَ وَمِمَّا مَن لَمْ يَطْعَمْ. قَالَ «فَاتِمُوا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمْ. مَنْ كَانَ طَعِمَ وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْ. فَارْسِلُوا إِلَى أَهْلِ الْعُرُوضِ فَلْيَتِمُوا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ» قَالَ يَعْنِي أَهْلَ الْعُرُوضِ حَوْلَ الْمَدِينَةِ.*

فی الزوائد: إسناده صحيح، غريب على شرط الشيخين. ولم يرو عن محمد بن صيفي غير الشعبي. وله شاهد في الصحيحين من حديث سلمة بن الأكوع والربيع بن معوذ. والحديث قد عزاه المزني إلى النسائي، وليس في رواية ابن السني.

547. (1735) (6534)- *Muhammed İbnu Sayfî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Aşure günü bize sordu: "Bugün sizden bir şey yiyen var mı?" Biz de: "Yiyen de var yemeyen de" dedik. Bunun üzerine: "Bu günün geri kalanını bir şey yiyen de, yemeyen de (oruçla) tamamlasın. Arûz halına da haber salın, onlar da günün geri kalan kısmını (oruçla) tamamlasınlar" buyurdu." Râvi der ki: "Arûz ile, Medine civarındaki Arûz nam mevkiin ahalisini kastetti."*

AÇIKLAMA:

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Ramazan orucu farz olmazdan önce Aşure orucu farz idi. Ancak Ramazan'ın farziyetinden sonra, Aşure orucu, isteyenin tutup isteyenin tutmayacağı müstehab bir oruç olarak teşri edilmiş, farziyeti kaldırılmıştır. Bu hadis, farziyetiyle ilgilidir.

★ PAZARTESİ-PERŞEMBE ORUCU

6535 (1740) 548. *Hadîthü Abû Bکر بن أبى شیبة. ثنا مُحَمَّد بن فضیل، عَنْ حُصَيْن، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مُحَمَّد بن صَيْفٍ؛ قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَوْمَ عَاشُورَاءَ «مِنْكُمْ أَحَدٌ طَعِمَ الْيَوْمَ؟» قُلْنَا: مِمَّا طَعِمَ وَمِمَّا مَن لَمْ يَطْعَمْ. قَالَ «فَاتِمُوا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمْ. مَنْ كَانَ طَعِمَ وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْ. فَارْسِلُوا إِلَى أَهْلِ الْعُرُوضِ فَلْيَتِمُوا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ» قَالَ يَعْنِي أَهْلَ الْعُرُوضِ حَوْلَ الْمَدِينَةِ.*

تَصُومُ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ؟ فَقَالَ «إِنَّ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ يَغْفِرُ اللَّهُ فِيهِمَا لِكُلِّ مُسْلِمٍ إِلَّا مُتَهَاجِرِينَ. يَقُولُ: دَعَهُمَا حَتَّى يَصْطَلِحَا».

فی الزوائد: إسناده صحيح، غریب. ومحمد بن رفاعه ذكره ابن خيان في الثقات، تفرد بالرواية عنه الضحاك ابن مخلد. وباقي إسناده على شرط الشيخين. وله شاهد من حديث أسامة بن زيد، رواه أبو داود والنبائي. وروى الترمذي بعضه في الجامع، وقال: حسن غریب.

548. (1740) (6535)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutardı. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Siz Pazartesi ve Perşembeleri oruç tutuyorsunuz (bunun hikmeti nedir?)" diye sorulmuştu. Şu açıklamada bulundu:

"Allah Teâla hazretleri pazartesi ve perşembe günleri birbirlerine küsenler hariç bütün müslümanlara mağfiret buyurur ve (amelleri arzeden meleğe): "Küs olan bu iki kişi barışmaya kadar onları bırak!" emreder."

ACIKLAMA:

Hadisin Tirmizî'deki veçhinde يُقْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَأُحِبُّ أَنْ يُقْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ. "Ameller pazartesi ve perşembe günleri Rab Teâla'ya arz edilir. Ben amelimin, oruçlu olduğum halde arzedilmesini severim" buyrulmuştur.

Hadis, pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmaya teşvik etmektedir. Ayrıca, bu günlerde müslümanların küslüklerini giderip barışmaları istenmektedir. O günlerdeki ilahî mağfiret "küsl olmama" şartına bağlanmıştır. Hadiste dikkat edilirse küslüğe sebep olan durumda haklı-haksız ayırımı yapılmıyor. Kendini haklı gören kimse de küslüğün giderilmesinde adım atmakla mükelleftir.

★ HARAM AYLARINDA ORUÇ

6536 (1743) (6536) حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا دَاوُدُ بْنُ عَطَاءٍ. حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ صِيَامِ رَجَبٍ.

فی إسناده داود بن عطاء، وهو ضعيف متفق على ضعفه.

549. (1743) (6536)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Receb ayı orucunu yasaklamıştır."

AÇIKLAMA:

Hadis zayıf, sahih olma durumunda, "yılın onbir ayında sadece Receb'te tamamıyla oruç tutmak yasaklanmış olabilir" diye tevیل edilmiştir. Çünkü Receb haram aylardan biridir ve bu aylarda oruç tutmak müstehabdır.

6537 (1744) 550. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ أَسَامَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ؛ أَنَّ أَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ كَانَ يَصُومُ أَشْهُرَ الْحَرَمِ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صُمْ شَوَّالًا» فَتَرَكَ أَشْهُرَ الْحَرَمِ. ثُمَّ لَمْ يَزَلْ يَصُومُ شَوَّالًا حَتَّى مَاتَ.

في الزوائد: إسناده صحيح، إلا أنه منقطع بين محمد بن إبراهيم بن الحارث التيمي، وبين أسامة بن زيد.

550. (1744) (6537)- Muhammed İbnu İbrahim anlatıyor: "Üsâme İbnu Zeyd radıyallahu anhumâ Haram aylarda oruç tutardı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisine: "Şevvâl'de oruç tut!" buyurdular. O da, bundan sonra haram aylarda orucu terketti ve vefat edinceye kadar Şevvâl ayında oruç tuttu."

★ ORUÇ BEDENİN ZEKÂTIDIR

6538 (1745) 551. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَرَّرُ بْنُ سَلَمَةَ الْعَدَنِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، جَمِيعًا عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ جُمَهَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ. وَزَكَاةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ».

زَادَ مُحَرَّرُ فِي حَدِيثِهِ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الصِّيَامُ نِصْفُ الصَّبْرِ».

في الزوائد: إسناده الحديث من الطريقين، معاً، ضعيف. فيه موسى بن عبيدة الزيرى. ومدار الطريقين عليه، وهو متفق على تضعيفه.

551. (1745) (6538)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Herşeyin bir zekatı (temizlenme vasıtası) vardır, cesedin zekatı oruçtur."

Muhrız rivayetinde şu ziyadede bulundu: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şunu ilave etti: "Oruç, sabrın yarısıdır."

6539 (1747) 552 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى اللَّحْمِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ قَالَ: أَفْطَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فَقَالَ «أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ».

في الزوائد: في إسناده مصعب بن ثابت، عن عبد الله بن الزبير، ضعيف.

552. (1747) (6539)- Abdullah Ibnu'z-Zübeyr radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Sa'd Ibnu Muâz'ın yanında iftar açmıştı. Şöyle buyurdular: "Yanınızda oruçlular iftar etti. Yemeklerinizden ebrâr olanlar yedi, size de melaikeler rahmet duasında bulundular."

★ ORUÇLUNUN YANINDA YENİRSE?

6540 (1749) 553 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى. ثَنَا بَقِيَّةٌ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لِبِلَالٍ «الْعَدَاءُ يَا بِلَالُ!» فَقَالَ: إِنِّي صَائِمٌ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «نَأْكُلُ أَرْزَاقَنَا. وَفَضْلُ رِزْقِ بِلَالٍ فِي الْجَنَّةِ. أَشْعَرْتُ، يَا بِلَالُ! أَنَّ الصَّائِمَ تُسَبِّحُ عِظَامُهُ وَتَسْتَغْفِرُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ مَا أَكَلَ عِنْدَهُ؟».

في الزوائد: في إسناده محمد بن عبد الرحمن. متفق على تضعيفه. وكذبه ابن حاتم والأزدي.

553. (1749) (6540)- Büreyde radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Bilal radiyallahu anh'a: "Yemek ye, ey Bilâl!" demişti. "Ben oruçluyum!" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Biz rızıklarımızı yiyoruz. Bilal'in rızıkının fazlı cennettedir. Ey Bilâl yanında yemek yenen oruçlunun kemiklerinin tesbih ettiğini ve meleklerin de onun için istigfarda bulunduğunu hissettin mi?" buyurdular."

★ ORUÇLUNUN DUASI MAKBUL

6541 (1753) 554 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدَنِيُّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ

اللَّهُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ لَدَعْوَةَ مَا تُرَدُّ».

قَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو يَقُولُ، إِذَا أَفْطَرَ: اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ، الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ أَنْ تَغْفِرَ لِي.

في الزوائد: إسناده صحيح. لأن إسحاق بن عبيد الله بن الحارث، قال النسائي: ليس به بأس. وقال أبو زرعة: ثقة. وذكره ابن حبان في الثقات. وباق رجال الإسناد على شرط البخاري.

554. (1753) (6541)- Abdullah Ibnu Amr İbni'l-As radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki, oruçlunun iftarını açtığı zaman reddedilmeyen makbûl bir duası vardır."

★ BAYRAM NAMAZINA BİRŞEYLER YİYEREK GİDİLİR

6542 (1755) 555 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثَنَا مِنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ صَهْبَانَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يُعْذُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يُعْذَى أَصْحَابَهُ مِنْ صَدَقَةِ الْفِطْرِ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. قد تسلسل بالضعفاء. لأن عمر بن صهبان، ومن دونه، ضعفاء.

555. (1755) (6542)- İbnu Ömer radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ashabına fîtır sadakasından yedirmedikçe Ramazan bayramı gününü bayram namazına çıkmazdı."

★ RAMAZANDA MÜSLÜMAN OLAN

6543 (1760) 556 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَالِدٍ الْوُهَيْبِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عَطِيَّةِ بْنِ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبِيعَةَ، قَالَ: ثَنَا وَقْدَنَا الَّذِينَ قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِإِسْلَامٍ ثَقِيفٍ قَالَ: وَقَدِمُوا عَلَيْهِ فِي رَمَضَانَ، فَضَرَبَ عَلَيْهِمْ قُبَّةً فِي الْمَسْجِدِ. فَلَمَّا أَسْلَمُوا صَامُوا مَا بَقِيَ عَلَيْهِمْ مِنَ الشَّهْرِ.

في الزوائد: في إسناده محمد بن إسحاق، وهو مدلس. وقد رواه بالنعنة عن عيسى بن عبد الله. قال ابن المديني: وتفرّد بالرواية عنه، وقال: عيسى بن عبد الله مجهول.

556. (1760) (6543)- Atıyye İbnu Süfyan radiyallahu anh anlatıyor: "Sâkif kabilisinin müslüman olmasını müzakere etmek üzere Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gönderilen heyetimizin bize anlattığına göre, heyet Ramazan ayında O'na varmıştır. Aleyhissalâtu vesselâm, onları, mescidin içinde kurduğu çadırda ağırlamıştır. Heyet müslüman olunca ayın geri kalan günlerinin orucunu tutmuşlardır."

AÇIKLAMA:

Müslüman oluşları, bu esnada Resûlullah'la yaptıkları pazarlık ve bir kısım kabul edilen şartlarıyla ilgili teferruatı daha önce kaydettiğimiz bu heyetin yukarıda zikredilen macerası, Ramazan ayında müslüman olan bir kimsenin, ayın geri kalan günlerinde oruç tutması gerektiğini ifade etmektedir.

★ KADIN KOCANIN İZNİYLE ORUÇ TUTAR

557 (1762) (6544) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ. ثنا أَبُو عَوَّانَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النِّسَاءَ أَنْ يَصُومْنَ إِلَّا بِإِذْنِ أَزْوَاجِهِنَّ.

في الروايات: إسناده صحيح على شرط البخاري.

557. (1762) 6544)- Ebu Sa'îd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadınların kocalarından izin almaksızın (nafile) oruç tutmalarını yasakladı."

AÇIKLAMA:

Bazı alimler, kadının kocasından izin almadan oruç tutmasını "mekruh" addetmiş ise de, cumhûr "haram" demiştir. Bu yasağın sebebi, kocanın hanımı üzerindeki bazı haklarını gölgeleyeceği içindir. Nafile bir ibadet vesilesiyle vâcib bir hakkın ifa edilmemesi meşru değildir. Ancak farz olan oruç için izne ihtiyacı yoktur. Kaza oruç için de izin gerekir, çünkü onun başka zaman da kaza edilme ümidi vardır. Fakat günlük nezir oruçları için de izin gerekmez. Çünkü belli, muayyen bir vakitte ifaları vacib olmuştur.

Alimler kocanın hazır bulunmadığı, hazır bulunsa bile zimnen izin verdiği veya vereceğinin bilindiği hallerde de kadının sarîh bir izin almaksızın oruç tutmasının caiz olduğuna hükmetmişlerdir.

★ MİSAFİR, NAFİLE ORUCUNU EV SAHİBİNİN İZNIYLA TUTAR

6545 (1763) 558. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ. ثنا موسى بْنُ دَاوُدَ، وَخَالِدُ بْنُ أَبِي يَزِيدَ؛ قَالَا: ثنا أَبُو بَكْرِ الْمَدَنِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِذَا نَزَلَ الرَّجُلُ بِقَوْمٍ، فَلَا يَصُومُ إِلَّا بِإِذْنِهِمْ».

هذا الحديث قد رواه الترمذی. قال. حدثنا بشر بن معاذ، قال: حدثنا أيوب بن واقد، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة، الحديث. وقال: هذا حديث منكر. لا نعرف أحداً من الثقات روى هذا الحديث عن هشام. وقد روى موسى بن داود عن أبي بكر المديني عن هشام. وأبو بكر هذا ضعيف عند أهل الحديث.

558. (1763) (6545)- Hz. Aîşe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Bir kimse başkasının yanında misafir olunca, ev sahibinden izin almadan oruç tutmasın" dediğini rivayet etmiştir."

AÇIKLAMA:

Alimler bu yasağın nafîle oruçla ilgili olduğuna, kerahetin de tenzihi olduğuna hükmetmiştir. Böyle bir oruç, ev sahibine sahur ve iftar hazırlama külfeti getirecektir.

★ ŞÜKÜRLE YİYEN ORUÇLU GİBİDİR

6546 (1765) 559. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّي. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حُرَّةَ، عَنْ عُمَرَ حَكِيمِ بْنِ أَبِي حُرَّةَ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَنَّةَ الْأَسْلَمِيِّ، صَاحِبِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ، لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ».

في الزوائد: إسناده صحيح. ورجاله موثقون. وليس لسان بن سَنَّةَ، عند ابن ماجة، سوى هذا الحديث. وليس له شيء في الكتب الخمسة الأصولية.

559. (1765) (6546)- Sinan İbnu Senne el-Eslemî radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şükreden oruçsuz kimseye, sabreden oruçlunun sevabının misli verilir."

AÇIKLAMA:

Oruç tutmayan kimse, yemek suretiyle kazandığı gücü Allah yolunda harcadığı taktirde, oruçlu gibi sevab kazanacaktır. Zira her ikisi de kulluk ifa etmiş olmakta-

dir. Oruçsuz, ömrünü aylak veya gayr-ı meşru şeylerde geçirirse oruçlu gibi sevap kazanacağı söylenemez. Hem oruçlu hem de hayırlı işler peşinde olan kimse elbette ayrıca oruç sevabıyla üstünlük elde eder.

★ MU' TEKİF MESCİDE YERLEŞİR

6547 (1774) 560 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا نَعِيمُ بْنُ حَمَّادٍ. ثنا ابنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عِيسَى بْنِ عُمَرَ بْنِ مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ، طَرَحَ لَهُ فِرَاشَهُ. أَوْ يُوضَعُ لَهُ سَرِيرُهُ وَرَاءَ أُسْطُوَانَةِ التَّوْبَةِ.

في الروايات: إسناده صحيح ورجاله موثقون.

560. (1774) (6547)- Ibnu Ömer radiyallahu anhuma'nın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm itikafa girince, yatağı veya karyolası onun için, tevbe sütununun gerisine konulurdu."

AÇIKLAMA:

Tevbe sütunu, ashabtan birinin hatasını Allah affedinceye kadar kendini bağladığı sütundur.

★ MU' TEKİF HASTA ZİYARET EDER, CENAZEYE KATILIR MI?

6548 (1777) 561 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، أَبُو بَكْرِ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا الْهَيَّاجُ الْخُرَّاسَانِيُّ. ثنا عَنبَسَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ الْخَالِقِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمُعْتَكِفُ يَتَّبِعُ الْجَنَازَةَ، وَيَعُودُ الْمَرِيضَ».

في الروايات: إسناده ضعيف. لأن عبد الخالق وعنبسة والهيَّاج ضعفاء. مع أنه معارض بما هو أقوى منه، وهو أنه كان لا يدخل البيت إلا لحاجة.

561. (1777) (6548)- Hz. Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mutekif (itikafa olan), cenazeye katılır, hastayı ziyaret eder."

AÇIKLAMA:

Bu hadis senetçe zayıf olduğu için, mûtekifin cenazeye katılmasını, hasta ziyaretinde bulunmasını yasaklayan sahih hadisler sebebiyle, hükmiyle amel edilmeye.

miştir. Mûtekif, zaruri ihtiyacını gidermek üzere çıktığı zaman rastladığı hastaya "geçmiş olsun" diyebilir, sırf bu maksatla yerinden ayrılmaz. Alimler böyle hükmetmiştir.

★ İTİKAFIN SEVABI

6549 (1781) 562 حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ . ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أُمَيَّةَ . ثَنَا عِيسَى بْنُ مُوسَى الْبُخَارِيُّ، عَنْ عُبَيْدَةَ الْعَمِّي، عَنْ فَرْقِدِ السَّيْخِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي الْمُعْتَكِفِ «هُوَ يَعْكُفُ الدُّنُوبَ، وَيُجْزَى لَهُ مِنَ الْحَسَنَاتِ كَعَامِلِ الْحَسَنَاتِ كُلِّهَا».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف فرقد بن يعقوب السيخى البصرى الخائف.
قال السندي: قلت: في آخر كتاب الحج من جامع الترمذي: قد تكلم يحيى بن سعيد في فرقد السيخى، وروى عنه الناس.

562. (1781) (6549)- İbnu Abbâs radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mûtekif hakkında: "O, günahları hapseder ve bütün hayırları işlemiş gibi ona hayırlar kazandırır" buyurdular."

★ BAYRAM GECELERİNİ İHYA

6550 (1782) 563 حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْمَرَارِيُّ بْنُ حَمُوءَةَ . ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى . ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ قَامَ لَيْلَتِي الْعِيدَيْنِ، مُحْتَسِبًا لِلَّهِ، لَمْ يَمُتْ قَلْبُهُ يَوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لتدليس بقية.

563. (1782) (6550)- Ebu Ümâme radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim her iki bayramın da gecesini, Allah'tan sevap umarak ibadetle geçirirse kalplerin öldüğü günde kalbi ölmez."

AÇIKLAMA:

1- Burada uyanık kalarak, ibadetle ihya edilmesi tavsiye edilen iki geceden biri, Ramazan ayının son gününü bayramın birinci gününe bağlayan gecedir, diğeri de Arefe gününü kurban bayramının birinci gününe bağlayan gecedir. Bu gecelerin tamamını değil mühim bir kısmını ihya eden, hadiste vaadedilen ecre müstehak olur. Hatta *İbnu Abbâs*'tan gelen bir rivayete göre, yatsı ile sabah namazını mescidde cemaatle kılan kimse o geceyi ihya etmiş sayılır, dolayısıyla bunu yerine getiren de hadisin belirttiği "*gece ihyasının sırrı*"na erebilir.

2- Kalplerin öldüğü günle Kıyamet gününün kastedilmesi muhtemeldir. Bazı alimler "*dünya hayatı*" demişlerdir. Nitekim dünya sevgisi galebe çalan zengin ve diğer sağlıklı kimselerin ölü sayıldığını ifade eden nasslar mevcuttur (En'âm 122).

ZEKAT BÖLÜMÜ

★ ALTIN VE GÜMÜŞÜN ZEKATI

6551 (1791) 564 حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالَا: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى. أَتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَعَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَأْخُذُ مِنْ كُلِّ عَشْرِينَ دِينَارًا، فَصَاعِدًا، نِصْفَ دِينَارٍ وَمِنْ الْأَرْبَعِينَ دِينَارًا، دِينَارًا.

في الزوائد: إسناده الحديث ضعيف، لضعف إبراهيم بن إسماعيل.

564. (1791) (6551)- İbnu Ömer ve Hz. Aişe radıyallahu anhûmâ'nın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, her yirmi dinar ve daha fazlası için yarım dinar (zekât) alırdı, kırk dinar için de bir dinar (zekat) alırdı."

★ BİR YILLIK MALA ZEKÂT

6552 (1792) 565 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ. ثنا شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثنا حَارِثَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «لَا زَكَاةَ فِي مَالٍ، حَتَّى يَحُولَ عَلَيْهِ الْحَوْلُ».

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف حارثة بن محمد، وهو ابن أبي الرجال. والحديث رواه الترمذی من حديث ابن عمر مرفوعاً وموقوفاً.

قال السندی: قلت: لفظه «من استفاد مالا فلا زكاة عليه حتى يحول عليه الحول». رواه عن ابن عمر مرفوعاً بإسناد فيه عبد الرحمن بن زيد بن أسلم. وقال: وهو ضعيف في الحديث كثير الغلط. ضعفه غير واحد. ورواه عنه موقوفاً. وقال: هذا أصح. ورواه غير واحد موقوفاً.

565. (1792) (6552)- Hz. Aişe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Üzerinden bir yıl geçmedikçe, bir maldaki zekat yoktur" dediğini işittim."

★ ZEKAT DÜŞEN MİKTAR

6553 (1794) 566 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسٍ ذَوْدٌ صَدَقَةٌ. وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسٍ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ. وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسَةٍ أَوْسَاقٌ صَدَقَةٌ».

في الزوائد: إسناده حسن.

566. (1794) (6553)- Hz. Câbir Ibnu Abdillâh radıyallahu anhumâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Beş deveден ашаğı mal için zekat yoktur. Beş okıyyeden az (gümüş için de) zekât yoktur. Beş vask miktarından az olan (hurma, üzüm ve hubûbat) için de zekât yoktur.”

NOT 1: Zekatla ilgili teferruat, vask, okıyye, müdd, ntl gibi değişik ölçeklerin bugünkü birimlere göre miktarları daha önce açıklandı, burada tekrar etmeyeceğiz.

NOT 2: Beş vask toprak mahsullerinde zekat için nisab kabul edilmiştir. Beş vasktan daha az mahsül için zekat verilmez. Bir vask, altmış sa'dır.

★ ZEKÂT VERİRKEN NE DENİR?

6554 (1797) 567 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْبَخْرِيِّ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أُعْطِيتُمُ الرِّكَاءَ فَلَا تَنْسَوْا ثَوَابَهَا، أَنْ تَقُولُوا: اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا مَعْتَمًا وَلَا تَجْعَلْهَا مَغْرَمًا».

في الزوائد: في إسناده الوليد بن مسلم الدمشقي، وكان مدلسا. والبخري متفق على ضعفه. وقال فيه: له شاهد من حديث: إذا أتاه الرجل بصدقة ماله ضل عليه.

567. (1797) (6554)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Zekat verdiginiz zaman: “Allahım! Bu zekatı büyük bir sevaba vesile kıl, (hak sahibine ödenip sevap beklenmeyen) bir borç kulma” demek suretiyle zekatın sevabını istemeyi unutmayın.”

AÇIKLAMA:

Zekat bir ibadettir. Hadis, bu ibadetin de ibâdet niyetine makrûn olması gereğini hatırlamaktadır. Bütün mal ve mülkün gerçek sahibi, onların yaratıcısı Rabbülâlemîn olan Allah Teâlâ hazretleridir. Kişinin tasarrufuna emanet ettiği malından belli bir miktarı fukaraya ödemesi gereken bir borç kalmıştır. Bu borcu ödeyen kimseye mutlaka sevap şartı yoktur. Hadis, kişinin, niyyetine bağlı olarak bu sevabı alabileceğini belirtmektedir. Böyle bir dua, mal sahibine kulluk edebi kazandırmada, malın hakiki sahibi olmadığı şuurunu vermektedir.

★ DEVELERİN ZEKÂTI

6555 (1799) 568 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَقِيلٍ بْنُ خُوَيْلِدٍ النَّيْسَابُورِيُّ. ثنا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السُّلَمِيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى بْنِ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةٌ. وَلَا فِي الْأَرْبَعِ شَيْءٌ. فَإِذَا بَلَغْتَ خُمْسًا فَفِيهَا شَاةٌ إِلَى أَنْ تُبْلَغَ تِسْعًا. فَإِذَا بَلَغْتَ عَشْرًا، فَفِيهَا شَاتَانِ، إِلَى أَنْ تُبْلَغَ أَرْبَعًا عَشْرَةَ. فَإِذَا بَلَغْتَ خُمْسَ عَشْرَةَ، فَفِيهَا ثَلَاثُ شِيَاءٍ، إِلَى أَنْ تُبْلَغَ تِسْعَ عَشْرَةَ. فَإِذَا بَلَغْتَ عَشْرِينَ، فَفِيهَا أَرْبَعُ شِيَاءٍ، إِلَى أَنْ تُبْلَغَ أَرْبَعًا وَعَشْرِينَ. فَإِذَا بَلَغْتَ خُمْسًا وَعَشْرِينَ، فَفِيهَا بَنْتُ مَخَاضٍ، إِلَى خُمْسٍ وَثَلَاثِينَ. فَإِذَا لَمْ تَكُنْ بِنْتُ مَخَاضٍ فَإِنْ لَبُونٍ، ذَكَرٌ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا، فَفِيهَا بَنْتُ لَبُونٍ، إِلَى أَنْ تُبْلَغَ خُمْسًا وَأَرْبَعِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا، فَفِيهَا حِقَّةٌ، إِلَى أَنْ تُبْلَغَ سِتِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا، فَفِيهَا جَذَعَةٌ. إِلَى أَنْ تُبْلَغَ خُمْسًا وَسِتِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا، فَفِيهَا بَنْتُ لَبُونٍ، إِلَى أَنْ تُبْلَغَ سِتِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا، فَفِيهَا حِقَّتَانِ، إِلَى أَنْ تُبْلَغَ عَشْرِينَ وَمِائَةً. ثُمَّ فِي كُلِّ خُمْسِينَ، حِقَّةٌ. وَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ، بَنْتُ لَبُونٍ».

في الزوائد: فيه محمد بن عقييل. قال فيه احمد والحاكم: حدث عن حفص بن عبد الله بخديثين لم يتابع عليهما. وقال ابن حبان: من الثقات وربما أخطأ. حدث بالعراق بمقدار عشرة أحاديث مقبولة. وقال النسائي: ثقة. وقال أبو عبد الله الحاكم: من أعيان العلماء. وباقى رجال الإسناد ثقات على شرط البخاري. والجملة الأولى من حديث أبي سعيد رواها الشيخان وغيرهما.

568. (1799) (6555)- Ebu Sa'îd-i'l-Hudrî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Beşten az olan deve için zekât yoktur. Dört deve için de zekât yoktur. Deve sayısı beşe ulaştı mı, dokuz oluncaya kadar bir koyun gerekir. On deve olunca iki koyun gerekir, ondört deveye kadar yine iki koyun gerekir, onbeşe ulaştı mı üç koyun gerekir. Ondokuz olsa da üç koyun gerekir. Yirmi olunca dört koyun gerekir. Bu, yirmidörde kadar böyledir. Deve sayısı yirmibeşe ulaştı mı, otuzbeş oluncaya kadar bu miktarın zekâtı bir bint-i mehâz'dır (bir yaşını doldurmuş, ikinci yaşına basmış dişi deve); eğer bintü mehâz yoksa bir ibnu lebûn (iki yaşını doldurup üçüncü yaşına basan erkek deve)dir. Eğer bir deve fazlalaşırsa (otuzaltı olursa) zekâtı bir bintü lebûndur. Sayı kırkbeşi buluncaya kadar zekât yine de bir bintü lebûndur. Bu miktarı bir deve aşsa bir hıkkâ (üç yaşını doldurup dörde basan dişi deve); bu, deve sayısı altmış oluncaya kadar böyledir. Altmış deveyi aşınca yetmişbeş oluncaya kadar bir ceze'a (dört yaşını doldurup beşinciye giren dişi deve) gerekir. Bu miktarı bir deve aşınca doksan deveye kadar iki bintü lebûn gerekir. Bu miktarı bir deve aşınca (91 olunca) iki hıkkâ gerekir, bu, 120'ye kadar böyledir. Bundan sonra her elli deve için bir hıkkâ, her kırk için bir bintü lebûn (zekât) gerekir."

★ DAVARIN ZEKATI

569 (1806) (6556) 6556 حَدَّثَنَا أَبُو بَدْرٍ، عَبْدُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ. ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «تَوَخَّذْ صَدَقَاتِ الْمُسْلِمِينَ عَلَى مِيَاهِهِمْ»

في الزوائد: اتفقوا على ضعف أسامة بن زيد. قيل هو أسامة بن زيد بن أسلم.

569. (1806) (6556)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümanların zekatları (sürülerini suladıkları) su başlarında alınır. (Zekat memurları oralara gider, halk, zekatını vermek için, zekat memurlarının ayağına gelmez)."

★ SADAKA TOPLAYANLAR

570 (1810) 6557 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ سَوَّادٍ الْمِصْرِيُّ. ثنا ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَرِثِ؛ أَنَّ مُوسَى بْنَ جُبَيْرٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحُبَابِ الْأَنْصَارِيَّ، حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَنَيْسٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُ تَذَكَّرَ هُوَ وَعَمْرُو

بُنِ الْخَطَّابُ، يَوْمًا، الصَّدَقَةَ. فَقَالَ عُمَرُ: أَلَمْ تَسْمَعْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ يَذْكُرُ غُلُولَ الصَّدَقَةِ «أَنَّهُ مَنْ غَلَّ مِنْهَا بَعِيرًا أَوْ شَاةً أَتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَحْمِلُهَا؟». قَالَ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ أُتَيْسٍ: بَلَى

في الروايت: في إسناده مقال. لأن موسى بن جبير ذكره ابن حبان في الثقات. وقال: إنه يخطئ. وقال الذهبي في الكاشف: ثقة. ولم أر لغيرهما فيه كلاما. وعبد الله بن عبد الرحمن ذكره ابن حبان في الثقات. وباقى رجاله ثقات.

570. (1810) (6557)- Abdullah Ibnu Üneys radiyallahu anhu'n anlatığına göre: "Kendisi Hz. Ömer radiyallahu anhu'la birlikte bir gün zekat hakkında müzakerede bulunmuşlardır.

Hiz. Ömer: "Sen, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sadakada yapılan hırsızlık hakkında: "Kim sadaka malından bir deve veya koyun çalacak olsa, Kıyamet günü o çaldığı şeyi sırtına yüklenmiş olarak gelir!" buyurduğunu işitmedin mi?" demiş, Abdullah Ibnu Üneys de: "Evet işittim" diye cevap vermiştir."

★ ZEKÂT GEREKTİREN MALLAR

6558 (۱۸۱۵) 571 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: إِنَّمَا سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الزَّكَاةَ فِي هَذِهِ الْخُمْسَةِ: فِي الْحِنْطَةِ، وَالشَّعِيرِ، وَالتَّمْرِ، وَالزَّيْتِ، وَالذُّورَةِ

في الروايت: إسناده ضعيف. لأن محمد بن عبد الله هو الخزرجي. قال الإمام أحمد: ترك الناس حديثه. وقال الحاكم: متروك الحديث بلا خلاف بين أئمة النقل فيه. وقال الساجي: أجمع أهل النقل على ترك حديثه، وعنده من كبر.

571. (1815) (6558)- Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an ceddihî radiyallahu anhu'ma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (yerden çıkan mahsullerden) şu beş şeyden zekat verilmesini teşri buyurdu: "Buğday, arpa, hurma, üzüm ve darı."

AÇIKLAMA:

Mevzu üzerine gelen başka rivayetler de mevcuttur. Bu sebeple alimlerin bu meseledeki hükümleri ihtilafıdır:

★ *Hasan Basri, Sevrî, Şa'bi ve Hasan İbnu Sâlih'e* göre sadece buğday, arpa, üzüm ve hurmadan zekat verilir. *Beyhâkî*, bu görüşü te'yiden لَيْسَ فِي الْحَضَرَاتِ زَكَاةً "Sebzelerde zekât yoktur" rivayetini de kaydetmiştir.

★ *Ebu Hanîfe ve Züfer rahimehümâllah'a* göre, cemiyyetin örfüne göre "gelir ve verim elde etmek maksadıyla ekimi yapılan her şeyden zekat verilmelidir." Dolayısıyla herçeşit hububat, karpuz, kavun, salatalık, patlıcan, yonca, şeker kamışı vs. bütün mahsulat zekata tabidir. Ancak kendiliğinden biten çayır, kamış, ağaç ve benzeri maddelerle odun, ot, saman, hurma dalı gibi tâli şeylerden zekat verilmez. "Her maldan zekat alınır" hükmüne giden alimler لَحْذٌ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً "mallarından zekat al!" (Tevbe 103) ayetinin âmm oluşunu delil kılmışlardır. Ayrıca, zekât alma hükmünü bütün mallara teşmil eden hadisler de mevcuttur.

★ *İmam Muhammed ve Ebu Yusuf*, bir yıl kalabilen dayanaklı mahlukatin zekâta tabi olacağını, fazla uğraştırmadan bir yıl kalamayan meyve ve bitkilerin zekâta tabi olmayacağını söylemişlerdir.

★ *İmâm Mâlik ve İmâm Şâfi'i* hazretlerine göre, insanlarca ekilen ve uzun müddet saklanabilen buğday, arpa, darı, pirinç, mercimek ve nohut gibi hububat için zekat mevzubahistir. Zahire nev'ine girmeyen sebze, meyve, keten ve pamuk tohumu, susam ve zeytin gibi maddeler zekata tabi değildir. Meyvelerden yalnız üzüm ve hurmadan zekat verilir. Bunlara göre, zekata tabi toprak mahsulleri nisab miktarına ulaşırsa zekat verilir, aksi taktirde verilmez.

★ *Ahmed İbnu Hanbel merhuma* göre, insanların ekip kaldırdıkları toprak mahsullerinden (hububat ve meyveden) kurutulmaya ve uzun müddet saklanmaya elverişli olup ölçeklerle ölçülen maddeler zekâta tâbidir.

Bu bahisle ilgili teferuat için İstilahât-ı Fıkhiyye Kamusu görülmelidir (4. cilt s. 79 ve devamı).

★ ZEKAT İYİ MALDAN VERİLMELİ

6559 (1822) 572 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. ثنا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَرِيُّ. ثنا أَسْبَاطُ بْنُ نَصْرِ، عَنِ السُّدِّيِّ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، فِي قَوْلِهِ سُبْحَانَهُ: وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمُّوا الْحَبِيبَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ. قَالَ: نَزَلَتْ فِي الْأَنْصَارِ. كَانَتْ الْأَنْصَارُ تُخْرَجُ، إِذَا كَانَ جَدَادُ النَّحْلِ، مِنْ حَيْطَانِهَا، أَقْنَاءَ الْبُسْرِ. فَيُعَلَّقُونَهُ عَلَى حَبْلِ بَيْنَ أُسْطُوَا تَتَيْنِ فِي

مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَيَأْكُلُ مِنْهُ فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ. فَيَعْمِدُ أَحَدُهُمْ فَيَدْخُلُ قَنْوًا فِيهِ الْحَشَفُ. يَظُنُّ أَنَّهُ جَائِزٌ فِي كَثْرَةِ مَا يُوضَعُ مِنَ الْأَقْتَاءِ. فَتَنْزَلُ فِيْمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ: وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ. يَقُولُ: لَا تَعْمِدُوا لِلْحَشَفِ مِنْهُ تُنْفِقُونَ. وَلَسْتُمْ بِأَخْذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ. يَقُولُ: لَوْ أَهْدَى لَكُمْ مَا قَبِلْتُمُوهُ إِلَّا عَلَى اسْتِحْيَاءٍ مِنْ صَاحِبِهِ، غِيْظًا أَنَّهُ بَعَثَ إِلَيْكُمْ مَا لَمْ يَكُنْ لَكُمْ فِيهِ حَاجَةٌ. وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْ صَدَقَاتِكُمْ.

في الزوائد: إسناده صحيح. لأن أحمد بن محمد بن يحيى قال فيه ابن أبي حاتم والذهبي: صدوق. وقال ابن حبان: من الثقات. وكان متقناً. وباقى رجال الإسناد على شرط مسلم.

572. (1822) (6519)- *Berâ İbnu Âzib radıyallahu anh'tan* rivayet edildiğine göre, bu yüce sahâbi “[Ey iman edenler! Kazandığınız şeylerin] ve yerden sizin için çıkardığımız şeylerin temizlerinden infak ediniz ve malın kötüsünden infak etmeye kalkmayın!” (Bakara 267) meâlindeki âyet-i kerime hakkında şöyle demiştir: “Bu âyet-i kerime Ensar radıyallahu anhlum hakkında nazil oldu. Onlar, hurma toplama mevsimi gelince, kendi bahçelerinden taze hurma salkımlarını devşirip, Resûlullah’ın mescidinde sultanlar arasına gerilmiş iplere asarlardı. Bunlardan fakir muhacirler yerlerdi. Ensarilerden biri, bu kadar çok salkımın arasında bir tane adi hurmalı salkımın bulunmasını caiz sanarak adi hurmalar da bulunan bir salkım sokuşturmuştu. İşte bunu yapan zât hakkında تَنْفِقُونَ وَلاَ تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ ibaresiyle de “Öyle kötü hurmalar ki, eğer size hediye edilmiş olsaydı işinize yaramayan bir şeyi size gönderdiği için hissedeceğiniz öfkeden dolayı, sahibinden utanç duyarak kabul edecektiniz” demek istenmiştir. وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْ صَدَقَاتِكُمْ ibaresiyle Hak Teâlâ hazretleri, bizim sadakalarımıza muhtaç olmadığını belirterek, sadakayı kendi menfaatimiz için verdiğimizizi, öyleyse iyi şeylerden vermemiz gerektiğini ihtar etmiştir.”

ACIKLAMA:

Bu hadis, Allah rızası için verilen sadakaların, hoşumuza gitmeyen, işe yaramayan, başkasından bize geldiği takdirde haysiyeten rencide olacağımız nev’den olmasına dikkat etmemiz gereğine Kur’ânî bir delil sunmaktadır. Ehemmiyetine binaen bu mevzuda başka nasslar da gelmiştir.

★ BALIN ZEKATI

6560 (1823) 573 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالَا: ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سَعِيدِ ابْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ أَبِي سَيَّارَةَ الْمُتَمِّى. قَالَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ لِي نَحْلًا.. قَالَ «أَدْ الْعُشْرَ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَحْمِهَا لِي. فَحَمَاهَا لِي..

في الزوائد: في إسناده قال ابن أبي حاتم عن أبيه: لم يلق سليمان بن موسى أبا سيارة. والحديث مرسل. وحكى الترمذی في العلل عن البخاری، عقب هذا الحديث، أنه مرسل. ثم قال: لم يدرك سليمان أحدا من الصحابة اهـ.

وأبو سيارة ليس له عند ابن ماجة سوى هذا الحديث الواحد، وليس له شيء في الأصول الخمسة.

573. (1823) (6560)- Ebu Seyyâre el-Müte'î anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü, benim bal arılarım var (zekat dülşer mi?) dedim.

"Evet! Öşrünü ver!" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Arıları benim için muhafaza buyur!" dedim, o da onları benim için muhafaza buyurdu."

★ ÖŞÜR VE HARAC

6561 (1831) 574 حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ جُنَيْدٍ الدَّمَاعَانِيُّ. ثَنَا عَتَّابُ بْنُ زِيَادٍ الْمُرُوزِيُّ. ثَنَا أَبُو حَمْرَةَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ مُغِيرَةَ الْأَزْدِيَّ يُحَدِّثُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ الْأَعْرَجِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَضْرَمِيِّ؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْبَحْرَيْنِ أَوْ إِلَى هَجَرَ. فَكُنْتُ آتِيَ الْحَائِطَ يَكُونُ بَيْنَ الْإِخْوَةِ. يُسَلِّمُ أَخُدْهُمْ. فَأَخَذُ مِنَ الْمُسْلِمِ الْعُشْرَ، وَمِنَ الْمُشْرِكِ الْخَرْجَ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. لأن مغيرة الأزدي ومحمد بن زيد مجهولان. وحبیب الأعرج، وإن وثقه ابن معين، وعده ابن حبان في الثقات، فإن روايته عن العلاء مرسله. قاله المزني في التهذيب.

574. (1831) (6561)- Alâ İbnu'l-Hadramî radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni Bahreyn'e -veya Hecer'e- gönderdi. Ben orada kardeşler arasında müşterek olan bir bağdan vergi almak üzere giderdim. Kardeşin biri müslüman ise, müslümanın payına düşenden öşür, müşrikten de harac alırdım."

★ VASK, ALTMİŞ SA'DİR

[6562] (1833) 575 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَاحٍ، وَأَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْوَسْقُ سِتُّونَ صَاعًا».

في الزوائد: إسناده حديث جابر ضعيف، لاتفاقهم على ترك حديث محمد بن عبيد الله العزمي. قال: ورواه أصحاب السنن، خلا الترمذي، من حديث أبي سعيد.

575. (1833) (6562)- Hz. Câbir Ibnu Abdillâh radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir vask altmış sa'dır."

★ YAKINLARA ZEKAT

[6563] (1835) 576 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ. ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالصَّدَقَةِ. فَقَالَتْ زَيْنَبُ امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ: أُجْزِئُنِي مِنَ الصَّدَقَةِ أَنْ أَتَصَدَّقَ عَلَى زَوْجِي وَهُوَ فَقِيرٌ، وَيُنِيَ أَخٌ لِي، أَيَّتَامٍ. وَأَنَا أَتْفِقُ عَلَيْهِمْ هَكَذَا وَهَكَذَا، وَعَلَى كُلِّ حَالٍ؟ قَالَ، قَالَ «نَعَمْ».

قَالَ: وَكَانَتْ صَنَاعَ الْيَدَيْنِ.

في الزوائد: هذا إسناده صحيح. وله شاهد صحيح رواه أصحاب الكتب الستة، خلا أبا داود، من حديث زينب امرأة عبد الله بن مسعود.

576. (1835) (6563)- Ümmü Seleme radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bizê sadaka vermemizi emretmişti. Abdullah Ibnu Mes'ud'un hanımı Zeyneb radiyallahu anhûma: "Kardeşimin yetim çocukları ile fakir olan kocama versem bu, beni sadaka mükellefiyetinden kurtarır mı? Ben onlara şöyle şöyle infâk ediyorum!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Evet!" buyurdular. Râvi der ki: "Zeyneb san'atkar bir kadındı, el işi yapardı."

AÇIKLAMA:

Burada zikri geçen sadakanın nafil sadaka olması muhtemeldir. Hasan Basri, Sevrî, Ebu Hanîfe, İmam Mâlik –bir rivayette Ahmed ve Hanbelî alimlerden Ebu Bekr bu kanaattedirler. Bunlara göre, kadın farz olan zekatını kocasına veremez.

Ebu Yusuf ve İmam Muhammed bu meselede *Ebu Hânîfe*'ye muhalefet ederler. Onlara göre kadın zekatını kocasına verebilir. Kişinin zekatını usul ve fîrûna veremeyeceği, kocanın da karısına zekat veremeyeceği hususunda Hanefîler ittifak ederler, ihtilaf sadece kadının kocasına zekat verip veremeyeceği hususundadır.

İmam Şâfiî, —bir rivayette *Ahmed*—, *Ebu Sevr*, *Ebu Ubeyd*, *Mâlikîlerden Eşheb*, *Hanefîlerden İmam Muhammed*, *Ebu Yusuf* ve *Zahirîye* alimlerine göre, hadisteki sadakadan maksat farz olan zekattır. Bunlara göre, kadın kocasına zekat verebilir.

NIKAH (EVLENME) BÖLÜMÜ

★ EVLENMENİN FAZİLETİ

6564 (1846) 577 H. Hz. Aîşe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: «Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimle amel etmezse benden değildir. Evleniniz! Zira ben, diğer ümmetlere karşı siz(in çokluğunuz) ile iftihar edeceğim. Kimin maddî imkanı varsa hemen evlensin. Kim maddî imkân bulamazsa (nafile) oruç tutsun. Çünkü oruç, onun için şehveti kırıcıdır.»

Fi zوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف عيسى بن ميمون المدني، لكن له شاهد صحيح.

577. (1846) (6564) Hz. Aîşe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: «Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimle amel etmezse benden değildir. Evleniniz! Zira ben, diğer ümmetlere karşı siz(in çokluğunuz) ile iftihar edeceğim. Kimin maddî imkanı varsa hemen evlensin. Kim maddî imkân bulamazsa (nafile) oruç tutsun. Çünkü oruç, onun için şehveti kırıcıdır.»

6565 (1847) 578 H. Hz. Aîşe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: «Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimle amel etmezse benden değildir. Evleniniz! Zira ben, diğer ümmetlere karşı siz(in çokluğunuz) ile iftihar edeceğim. Kimin maddî imkanı varsa hemen evlensin. Kim maddî imkân bulamazsa (nafile) oruç tutsun. Çünkü oruç, onun için şehveti kırıcıdır.»

Fi zوائد: إسناده صحيح وزجاله ثقات.

578. (1847) (6565) Ibnu Abbas radıyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: «Sevişenler için nikâh kadar sevgiyi artırıcı bir şey görmedik veya görülmedi.»

★ KOCANIN KADIN ÜSTÜNDEKİ HAKKI

6566 (1852) 579 H. Hz. Aîşe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: «Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimle amel etmezse benden değildir. Evleniniz! Zira ben, diğer ümmetlere karşı siz(in çokluğunuz) ile iftihar edeceğim. Kimin maddî imkanı varsa hemen evlensin. Kim maddî imkân bulamazsa (nafile) oruç tutsun. Çünkü oruç, onun için şehveti kırıcıdır.»

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَوْ أَمَرْتُ أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ، لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا. وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا أَمَرَ امْرَأَةً أَنْ تَنْقُلَ مِنْ جَبَلٍ أَحْمَرَ إِلَى جَبَلٍ أَسْوَدَ، وَمِنْ جَبَلٍ أَسْوَدَ إِلَى جَبَلٍ أَحْمَرَ، لَكَانَ نَوْلُهَا أَنْ تَفْعَلَ».

في الزوائد: في إسناده علي بن زيد، وهو ضعيف. لكن للحديث طرق أخرى. وله شاهدان من حديث طلق بن علي. رواه الترمذی والنسائي. مومن حديث أم سلمة، ورواه الترمذی وابن ماجه.

579. (1852) (6566)- Hz. Aîşe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Eğer bir kimsenin bir başkasına secde etmesini emretseydim, kadına, kocasına secde etmesini emrederdim ve eğer bir erkek karısına kırmızı bir dağdan siyah bir dağa ve siyah bir dağdan kırmızı bir dağa taş taşımayı emretseydi, uygun olan, kadının bu emri yerine getirmesidir."

580 (1853) (6567) حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ. ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ الْقَاسِمِ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى؛ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ مُعَاذٌ مِنَ الشَّامِ سَجَدَ لِلنَّبِيِّ ﷺ. قَالَ «مَا هَذَا يَا مُعَاذٌ؟» قَالَ: أَتَيْتُ الشَّامَ فَوَافَقْتُهُمْ يَسْجُدُونَ لِأَسَاقِفِهِمْ وَبَطَارِقِهِمْ. فَوَدِدْتُ فِي نَفْسِي أَنْ تَفْعَلَ ذَلِكَ بَكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «فَلَا تَفْعَلُوا. فَإِنِّي لَوْ كُنْتُ أَمِيرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِغَيْرِ اللَّهِ، لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَا تُؤَدِّي الْمَرْأَةُ حَقَّ رَبِّهَا حَتَّى تُؤَدَّى حَقَّ زَوْجِهَا وَلَوْ سَأَلَهَا نَفْسُهَا، وَهِيَ عَلَى قَتَبٍ، لَمْ تَمْنَعَهُ».

في الزوائد: رواه ابن حبان في صحيحه. قال السندي: كأنه يريد أنه صحيح الإسناد.

580. (1853) (6567)- Abdullah Ibnu Ebî Evfa radiyallahu anha anlatıyor: "Hz. Muâz Şam'dan dönünce Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a secde etmişti. Aleyhissalâtu vesselâm hayretle: "Ey Muaz! Bu da ne?" dedi. O açıkladı:

"Şam'a gitmiştim, onların reislerine ve patriklerine secde ettiklerine rastladım. İçinden, aynı şeyi size yapmak arzusu geçti." Aleyhissalâtu vesselâm, bunun üzerine: "Bunu yapmayın! Zira, şayet ben, bir kimseye, Allah'tan başkasına secde etmeyi emretseydim, kadına kocasına secde etmesini emrederdim. Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin ederim ki, bir kadın, kocasının hakkını eda etmedikçe Rabbinin hakkını da eda edemez. Kadın (deve sırtındaki) semere binmiş iken kocası nefisini talep edecek olsa, kadın bu isteğe mani olamaz."

★ EN EFDAL KADIN.

6568 (1856) 581 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ مَرْثَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: لَمَّا نَزَلَ فِي الْفِصَّةِ وَالذَّهَبِ مَا نَزَلَ، قَالُوا: فَأَيُّ الْمَالِ تَتَّخِذُ؟ قَالَ عُمَرُ: فَأَنَا أَغْلَمُ لَكُمْ ذَلِكَ. فَأَوْضَعَ عَلَى بَعِيرِهِ. فَأَذْرَكَ النَّبِيَّ ﷺ، وَأَنَا فِي أَثَرِهِ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَيُّ الْمَالِ تَتَّخِذُ؟ فَقَالَ «لِيَتَّخِذَ أَحَدُكُمْ قَلْبًا شَاكِرًا، وَلِسَانًا ذَاكِرًا، وَزَوْجَةً مُؤْمِنَةً، يُعِينُ أَحَدَكُمْ عَلَى أَمْرِ الْآخِرَةِ».

في الزوائد: عبد الله بن عمرو بن مرة ضعفه النسائي، ووثقه الحاكم وابن حبان. وقال ابن معين: لا بأس به، فقال: روى الترمذی، في التفسير، المرفوع منه، دون قول عمر. وقال: حسن.

581. (1856) (6568)- Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın azadlısı Sevbân radı-yallahu anı anlatıyor: "Gümüş ve altın (biriktirme) ile ilgili ayet (Tevbe 34) nâzil olduğu zaman halk: "Öyleyse hangi malı biriktirmeliyiz?" diye birbirlerine sordular. Hz. Ömer: "Bunu, ben sorup size haber vereyim!" dedi ve hemen devesine atlayıp gitti. Ben de peşinden gittim. Hz. Ömer: "Ey Allah'ın Resulü hangi maldan edinelim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Her biriniz, şükreden bir kalp, zikreden bir dil, ahiret işinize yardımcı olacak mü'mine bir kadın edinsin" buyurdular."

6569 (1857) 582 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ، عَنْ عَلِيِّ ابْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ «مَا اسْتَفَادَ الْمُؤْمِنُ، بَعْدَ تَقْوَى اللَّهِ، خَيْرًا لَهُ مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ. إِنْ أَمَرَهَا أَطَاعَتْهُ. وَإِنْ نَظَرَ إِلَيْهَا سَرَّتْهُ. وَإِنْ أَقْسَمَ عَلَيْهَا أَبَرَّتْهُ. وَإِنْ غَابَ عَنْهَا نَصَحَتْهُ فِي نَفْسِهَا وَمَالِهِ».

في الزوائد: في إسناده علي بن يزيد، قال البخاري: منكر الحديث. وعثمان بن أبي العاتكة، مختلف فيه. والحديث رواه النسائي من حديث أبي هريرة، وسكت عليه. وله شاهد من حديث عبد الله بن عمر.

582. (1857) (6569)- Ebu Ümâme radiyallahu anh'ın rivayetine göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurmuşlardır: "Mü'min, Allah'a takvadan sonra en ziyade sâliha bir zevceden hayır görür. Böylesi bir kadına emretse itaat eder. Ona baksa sürur duyar, bir şeyi yapıp yapmaması hususunda yemin etse, kadın bunu yerine getirerek onu yeminden kurtarır, kadınından ayrılıp uzak bir yere gitse, kadın hem kendi namusu ve hem de adamın malı hususunda hayırhah ve dürüst olur.

★ DİNDARLA EVLENMELİ

6570 (1859) 583 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ وَجَعْفَرُ بْنُ عَزْزٍ، عَنِ الْإِفْرِيقِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَزَوَّجُوا النِّسَاءَ لِحُسْنِهِنَّ. فَعَسَى حُسْنُهُنَّ أَنْ يُرْدِيَهُنَّ. وَلَا تَزَوَّجُوهُنَّ لَأَمْوَالِهِنَّ. فَعَسَى أَمْوَالُهُنَّ أَنْ تُطْغِيَهُنَّ. وَلَكِنْ تَزَوَّجُوهُنَّ عَلَى الدِّينِ. وَلَا مَآءَ خَرْمَاءَ سَوْدَاءَ ذَاتِ دِينٍ، أَفْضَلُ».

في الزوائد: في إسناده الإفريقي، وهو عبد الله بن زياد بن أنعم، ضعيف. والحديث رواه ابن حبان في صحيحه بإسناد آخر.

583. (1859) (6570)- Abdullah Ibnu Amr radiyallahu anh'ın anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Güzellikleri sebebiyle kadınlarla evlenmeyin. Çünkü güzelliklerinin onları (kibir ve gurur sebebiyle) alçaltacağından korkulur. Onlarla mal ve mülkleri sebebiyle de evlenmeyin, zira mal ve mülkün onları azdıracığından korkulur. Fakat onlarla diyaneti esas alarak evlenin. Yemin olsun, burnu kesik, kulağı delik siyahî dindar bir köle (dindar olmayan hür kadınlardan) efdaldır."

AÇIKLAMA:

Dinimiz, evleneceklerle dindar kadın arama hususunda ısrarlıdır. Bu hususa ayet-i kerimde dahi yer verilmiştir (Bakara 221). Yine âyet (Nisa 34) ve hadiste kadında övülen bir diğer vasıf kadının itaatkâr olmasıdır. Hatta âyet-i kerimde itaatkâr olan kadın hakkında haddi aşmamak emredilmiştir (Nisa 34).

★ BEKÂRLAR EVLENDİRİLSİN

6571 (1861) 584 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ

التَّيْمِيُّ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَالِمٍ بْنُ عَثْبَةَ بْنِ عُوَيْمٍ بْنُ سَاعِدَةَ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَلَيْكُمْ بِالْأَبْكَارِ. فَإِنَّهُنَّ أَغْدَابُ أَفْوَاهَا، وَأَتَقُّ أَرْحَامًا، وَأَرْضَى بِالْيَسِيرِ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن طلحة. قال فيه أبو حاتم: لا يحتج به. وقال ابن حبان: هو من الثقات ربما أخطأه. عبد الرحمن بن سالم بن عتبة، قال البخاري: لم يصح حديثه.

584. (1861) (6571)- Üveym İbnu Sâide radıyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

“Bakire kızlarla evlenin. Çünkü onların ağızları daha tatlı, rahimleri daha doğurgandır, aza da razı olurlar.”

AÇIKLAMA:

Ağızlarının tatlılığı, “hayâ perdeleri yırtılmadığı için, edepli konuşurlar, kocalarına karşı kırıcı, çirkin söz söylemezler” diye anlaşılmıştır. Hadis, kadınların doğurganlık vasfını övmektedir.

Kadının razı olacağı “az” dan muradın “maddi ihtiyaçlarda; yemede, içmede; giyim kuşamdaki azlık olabileceği gibi, “cinsi münasebetteki azlık”ın da olabileceği söylenmiştir. “Dul kadın önceki kocasının yanında herşeyin bolunu görmüş olabilir. Aynı şeyi yeni kocasında da arayarak, bulamayınca tatsızlığa sebep olur” denmiştir.

★ HÜR VE VELUD OLANLA EVLENİLSİN

585 (1862) (6572) حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سَلَامٌ بْنُ سَوَّارٍ. ثنا كَثِيرُ بْنُ سَلِيمٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مَزَاحِمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ أَرَادَ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ طَاهِرًا مُطَهَّرًا، فَلْيَتَزَوَّجِ الْحَرَّائِرَ».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف كثير بن سليم. وسلام هو ابن سليمان بن سوار. قال ابن عدي: عنده منا كبر. وقال العقيلي: في حديثه منا كبر.

585. (1862) (6572)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhuma anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm’ın şöyle söylediğini işitdim: “Kim Allah’a pak ve temizletilmiş olarak kavuşmak isterse hür kadınlarla evlensin.”

6573 (1863) 586 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَرِثِ الْمَخْزُومِيُّ، عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اتَّكِحُوا. فَإِنِّي مُكَاتِّرٌ بِكُمْ».

في الزوائد: في إسناده طلحة بن عمرو المكي الحضرمي، متفق على تضعيفه.

586. (1863) (6573)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahü anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdularki: "Evleniniz! Zira ben (Kıyamet günü diğer ümmetlere karşı) çokluğunuzla iftihar edeceğim."

★ EVLENECEĞİN KADINA BAKMAK

6574 (1864) 587 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَمِّهِ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَنْمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ؛ قَالَ: خَطَبْتُ امْرَأَةً. فَجَعَلْتُ أَتَحَبُّ لَهَا، حَتَّى نَظَرْتُ إِلَيْهَا فِي نَحْلِ لَهَا. فَقِيلَ لَهُ: أَتَفْعَلُ هَذَا وَأَنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِذَا أَلْقَى اللَّهُ فِي قَلْبِ امْرِئٍ خِطْبَةَ امْرَأَةٍ، فَلَا بَأْسَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَيْهَا».

في الزوائد: في إسناده حجاج وهو ابن أرملة الكوفي، ضعيف ومدلس. ورواه بالنعنة. ولكن

لم ينفرد به حجاج، فقد رواه ابن حبان في صحيحه بإسناد آخر.

587. (1864) (6574)- Muhammed İbnu Mesleme radıyallahü anh anlatıyor: "Ben bir kadınla evlenmek istedim ve kadını gizlice görmeye çalıştım. Sonunda onu kendi hurma bahçesinde gördüm."

Bu açıklaması üzerine, kendisine: "Sen Resûlullah'ın ashabından olduğun halde bunu yaptın mı?" diye ayıpladılar. O da şöyle cevapladı: "Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ın "Allah bir kimsenin kalbine bir kadınla evlenme arzusu attığı zaman, ona bakmasında bir beis yoktur!" dediğini işittim."

6575 (1865) 588 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، وَزُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ. قَالُوا: ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ الْمَعِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَ امْرَأَةً. فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ «أَذْهَبَ

فَانْظُرْ إِلَيْهَا. فَإِنَّهُ آخَرَى أَنْ يُودَمَ بَيْنَكُمَا». فَفَعَلَ. فَتَزَوَّهَا. فَذَكَرَ مِنْ مُوَافَقَتِهَا.

في الروايات: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وقد رواه الترمذی من حديث المغيرة، والنسائي من حديث أبي هريرة والمغيرة.

588. (1865) (6575)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Mugire Ibnu Şu'be bir kadınla evlenmek istemişti. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisine: "Git önce onu bir gör! Zira böyle yapman, aranızdaki ülfet ve sevginin devamı için daha uygundur" buyurdular. O da öyle yaptı ve evlendiler. Bilahare Mugire radiyallahu anh, aralarındaki uyumdan bahsettiler."

6576 (1866) 589 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّيْعِ. أَتَيْنَا عَبْدَ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ ثَابِتِ الْبَنَانِيِّ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُرِّي، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَذَكَرْتُ لَهُ امْرَأَةً أَخْطَبُهَا فَقَالَ «اذْهَبْ فَاَنْظُرْ إِلَيْهَا. فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ يُودَمَ بَيْنَكُمَا» فَأَتَيْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ. فَخَطَبْتُهَا إِلَى أَبَوَيْهَا. وَأَخْبَرْتُهُمَا بِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ. فَكَانَهُمَا كَرَهَا ذَلِكَ. قَالَ فَسَمِعَتْ ذَلِكَ الْمَرْأَةُ، وَهِيَ فِي حِذْرِهَا، فَقَالَتْ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَرَكَ أَنْ تَنْظُرَ، فَاَنْظُرْ. وَإِلَّا فَأَنْشُدْكَ. كَأَنَّهَا أَغْطَمَتْ ذَلِكَ. قَالَ فَتَظَرْتُ إِلَيْهَا فَتَزَوَّجْتُهَا. فَذَكَرَ مِنْ مُوَافَقَتِهَا.

في الروايات: إسناده صحيح. وقد روى الترمذی وغيره بعضه.

589. (1866) (6576)- Mugire Ibnu Şu'be anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip evlenmek istediğim bir kadından bahsettim. Bana: "Git onu bir gör! Bu, onunla muhabbet ve ünsiyetinizin devamı için daha uygundur" dedi. Ben de Ensardan bir kadının yanına geldim, onu ebeveyninden istedim ve Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sözünü onlara haber verdim. Onlar sanki bundan hoşlanmadılar. Hidir denen hususî hücresinde bulunan kız bunu işitmişti: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, sana bakmanı emretmişse, bak! Aksi taktirde Allah aşkına bana bakma!" dedi. Sanki kız da bu bakma işini bütyülmüştü.

Mugire sözüne devamla dedi ki: "Ben kıza baktım ve onunla evlendim." Mugire kızla aralarındaki uyumayı da zikretti."

★ DUL VE BAKİRE İLE İSTİŞARE

6577 (1872) 590 حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَادٍ الْمِصْرِيُّ. أَتَيْنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ عَنْ عَدِيِّ بْنِ عَدِيٍّ الْكِنْدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الَّتِي تُعْرَبُ عَنْ نَفْسِهَا، وَالْبِكْرُ رِضَاهَا صَمْتُهَا».

Fi züvâid: Rıjâl isnadı tevâtüt ilâ âne menqut. İân ediyâ lm ysmc min âbiy ediyâ bin emire. ydxc l ynenı eers bin emire. qale âbu hâtm vğیره. lken elıdıt le şvâıd şvıııe.

590. (1872) (6577)- *Adıyy Ibnu Âmir el-Kindî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dul kadın, kendi arzusunu açıkça ifade eder, bâkire kızın rızası sükûtundan anlaşılır."*

★ KIZIN GÖNLÜ OLMADAN EVLENDİRİLMEZ

591 (1874) (6578) **6578** حَدَّثَنَا هَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: جَاءَتْ فَتَاةٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَقَالَتْ: إِنَّ أَبِي زَوَّجَنِي ابْنَ أَخِيهِ لِيَرْفَعَ بِي حَسْبِيَّتَهُ قَالَ، فَجَعَلَ الْأَمْرَ إِلَيْهَا. فَقَالَتْ: قَدْ أَجَزْتُ مَا صَنَعَ أَبِي وَلَكِنْ أَرَدْتُ أَنْ تَعْلَمَ النِّسَاءُ أَنَّ لَيْسَ إِلَى الْآبَاءِ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ.

Fi züvâid: İsnâde şvııı. vqd rıvâe vğır elıdıt elıdıt vğیره.

591. (1874) (6578)- *Ibnu Bureyde, babası Büreyde'den naklediyor: "Genç bir kız, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Babam, hakirliğini benimle gidermek için kardeşinin oğluyla evlendirdi" diye şikayette bulundu.*

Büreyde devamla der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bu nikahın kabul veya reddinde) yetkiyi kıza bıraktı. Kız da: "Ben babamın yaptığı işi kabul ettim, fakat babaların böyle yapmaya haklarının olmadığını kadınlarca bilinmesini istedim" dedi."

AÇIKLAMA:

1- Alimler bu ve benzeri hadisler sebebiyle bülüğ çağındaki bir kızın iznini almadan babası evlendirecek olsa, bu nikâhın hükmü hususunda ihtilaf etmiştir:

★ Alimlerin çoğuna göre böyle bir nikâh hükümsüzdür.

★ Medine ehlinin bir kısmına göre câizdir. *İmam Mâlik, Şâfiî, İbnu Ebî Leyla, el-Leys, Ahmed ve İshâk* da bu görüştedir.

Bülüğa eren dul ise, müsaadesi alınmalıdır, aksi taktirde nikâh batıldır. Bu hususta alimler ihtilaf etmez. Hâdisteki duldan maksad sahîh veya fâsîd bir nikâhla veya vat-yı şûphe ile bâkireliği giderilen kadındır. Keza bâkireden maksad da herhangi bir temaslâ bakirelik zarı giderilmemiş, veya atlama, aşırı kan akma gibi hastalıkla bâkireliği zail olmuş bulunan kadın demektir.

2- Gayr-ı meşrû cinsi temaslâ bekâreti izale olan kadın bakire mi sayılmalı, dul mu sayılmalı? Bu husus ihtilâfıdır:

★ *Ebu Hanîfe* ve *İmam Mâlik'e* göre bu kadın bakire hükmündedir.

★ *İmam Şâfi'i*, *Ahmed İbnu Hanbel*, *Ebu Yusuf* ve *Muhammed eş-Şeybânî'ye* göre bu kadın dul hükmündedir.

3- Bakire kadın, izin istendiğinde susar, birşey söylemeden kaçır, veya ağlarsa veya oturduğu yerdən kalkarsa veya hoşlanmadığını ifade eden bir belirti izhar ederse Mâlikîlere göre bu sükutta izin yoktur, nikah kıyılmaz. Şâfiîlere göre, bu davranışlar nikaha mani değildir, ancak bâkire ağlar, bağırır ve buna karşı olduğunu davranışları ile ortaya korsa bu durumda izninin olmadığı anlaşılr.

★ KÜÇÜK KIZLARI BABALARI EVLENDİREBİLİR

592 (1877) (6579) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثنا أَبُو أَحْمَدَ. ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: تَزَوَّجَ النَّبِيُّ ﷺ عَائِشَةَ وَهِيَ بِنْتُ سَعْدٍ. وَبَنَى بِهَا وَهِيَ بِنْتُ سَعْدٍ. وَتَوَلَّى عَنْهَا وَهِيَ بِنْتُ ثَمَانٍ عَشْرَةَ سَنَةً.

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين. إلا أنه منقطع. لأن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه. قاله شعبة وأبو حاتم وابن خبان في الثقات. والترمذي في الجامع. والمزي في الأطراف. وغيرهم. والحديث قد رواه النسائي في الصغرى من حديث عائشة.

592. (1877) (6579)- Abdullah İbnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Aişe radiyallahu anhâ ile yedi yaşında iken onunla nikahlandı; dokuz yaşında iken zîfâf yaptı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Aişe onsekiz yaşlarında iken vefat etti."

★ KÜÇÜK KIZI BABA DIŞINDA EVLENDİREN

593 (1878) (6580) حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ تَافِعٍ الصَّائِغُ. حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ تَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّهُ حِينَ

هَلَكَ عُثْمَانُ بْنُ مَطْعُونٍ تَرَكَ ابْنَةً لَهُ. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: فَرَّوْجُيْهَا خَالِي قَدَامَةً، وَهُوَ عَمُّهَا، وَلَمْ يُشَاوِرْهَا. وَذَلِكَ بَعْدَ مَا هَلَكَ أَبُوهَا. فَكَرِهَتْ نِكَاحَهُ، وَأَحْبَبَتِ الْجَارِيَةَ أَنْ يُزَوِّجَهَا الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ، فَرَّوْجُهَا إِيَّاهُ.

في الزوائد: إسناده موقوف. وفيه عبد الله بن نافع، مولى ابن عمر، متفق على تضعيفه.

593. (1878) (6580)- Abdullah Ibnu Ömer radiyallahu anhumâ'nın anlattığına göre, "Osman Ibnu Maz'un radiyallahu anh vefat ettiği zaman, geride yetim bir kızını bıraktı. Ibnu Ömer der ki: "Dayım Kudâme -ki kızın da amcasıydı- o kızı bana nikâhladı. Bu nikah işi, kızın babasının ölümünden sonra olmuştur. Kız, amcasının yaptığı bu nikahtan hoşlanmadı ve Muğire Ibnu Şu'be ile evlendirilmesini arzu etti. (Kız bülûğ çağına vardıkten) sonra amcası, onu Muğire ile evlendirdi."

★ VELİSİZ NİKAH CAİZ DEĞİL Mİ?

6581 (1880) 594 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ وَعَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ. قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ» وَفِي حَدِيثِ عَائِشَةَ «وَالسُّلْطَانُ وَلِيُّ مَنْ لَا وَلِيَ لَهُ»

في الزوائد: في إسناده الحجاج، وهو ابن أوطاة، مدلس. وقدرناه بالعنعنة. وأيضاً لم يسمع من عكرمة. وإنما يحدث عن داود بن الحصين عن عكرمة. قاله الإمام أحمد. ولم يسمع حججاج من الزهرى، قاله عباد بن الزهرى. فقد تابعه عليه سليمان بن موسى، وهو ثقة، عن الزهرى عن عروة عن عائشة بلفظ «أيما امرأة نكحت بغير إذن وليها فنكاحها باطل» الحديث. كما رواه أصحاب السنن اهـ. قال السندي: قلت: ولأهل الحديث، في هذا الإسناد أيضاً، تكلم.

594. (1880) (6581)- Hz. Aişe ve Ibnu Abbâs radiyallahu anhumâ'nın anlattıklarına göre, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Veliden izinsiz nikah sahih olmaz" buyurmuştur."

6582 (1882) 595 حَدَّثَنَا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَتَكِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ الْعُقَيْلِيُّ. ثنا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تُزَوِّجُ الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةَ. وَلَا تُزَوِّجُ الْمَرْأَةَ نَفْسَهَا. فَإِنَّ الزَّانِيَةَ هِيَ الَّتِي تُزَوِّجُ نَفْسَهَا».

في الزوائد: في إسناده جميل بن الحسين العتكي. قال فيه عبدان: إنه فاسق يكذب، يعني في كلامه. وقال ابن عدى: لم أسمع أحدا تكلم فيه غير عبدان، إنه لا بأس به، ولا أعلم له حديثا منكرا. وذكره ابن حبان. في الثقات. وقال: يغرب. وأخرج له في صحيحه هو ابن خزيمة والحاكم. وقال مسلمة الأندلسي: ثقة. وباق رجال الإسناد ثقات.

595. (1882) (6582)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kadın kadını evlendiremez. Kadın kendi başına da evlenemez. Zâni kadın kendi kendine evlenen kadındır."

AÇIKLAMA:

Nikâh mevzuunda birkısım selef son hadisle amel ederek, kadının kendi kendini evlendiremeyeceğine hükmetmiştir. Hz. Ömer, Hz. Ali, Ibnu Abbâs radiyallahu an-hüm bunlardandır. Tâbiünden Said Ibnu'l-Müseyyeb, Hasan Basri, Şureyh, İbrahim Neha'î, Ömer Ibnu Abdilaziz vs. birçokları da aynı görüştedir. Süfyan Sevrî, Evzâ'î, Mâlik, Ibnu Mübarek, Şâfi'î, Ahmed, Ishak gibi meşhurlar da aynı görüştedir.

Ülemânın cumhûru, velinin izni olmadan nikâhın caiz olmayacağına hükmetmişse de, Ebu Hanîfe merhum velinin iznini veya bir vekil tayin etmesini nikahın sıhhati için şart görmez. Kadının kendi arzusuyla iki şahid huzurunda nikâh yapabileceğini söyler. O, nikahı alış-veriş akdine kıyaslar. "Kadın, velisinin izni olmadan malını satabildiği gibi, nikâhını da yapabilir" der. O, yukardaki hadislerde gelen kaydı, bûluğa ermemiş kıza hamleder. Ayrıca فَلَا تَضِلُّوا هُنَّ أَنْ يَنْكِحَنَّ أَزْوَاجَهُنَّ "... kadınlarınız, (aralarında sulh yaparak) eski kocalarına nikâh yapmak (geri dönmek) isterlerse onlara mâni olmayın..." mealindeki ayette "nikah yapma" fiilinin kadınlara nisbet edilmiş olması da, bu kanaatte olanlara delil kılınmıştır (Bakara 232).

★ ŞİĞAR NİKAHI YASAKTIR

6583 (1885) 596 حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَهْدِيٍّ. أَتَيْنَا عَبْدَ الرَّزَّاقِ. أَنَا مَعْمُرٌ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا شِغَارَ فِي الْإِسْلَامِ».

في الزوائد: إسناده صحيح وزجاله ثقات وله شواهد صحيحة.

596. (1885) (6583)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İslâm'da şığar yoktur."

الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «أَعْلِنُوا هَذَا التَّكَاحَ، وَاضْرِبُوا عَلَيْهِ بِالْعُرْبَالِ».

فی الزوائد: فی إسنادہ خالد بن ایاس أبو الہیثم العدوی. اتفقوا علی ضعفہ. بل نسبه ابن حبان والحاکم وأبو سعید النقاش إلی الوضع.

599. (1895) (6586)- Hz. Aîşe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şu nikâhı ilan edin ve bunun için davul da döğün."

ACIKLAMA:

Nikâhın düğünle ilân edilmesi birçok hadiste gelen bir husustur. Düğün, ayrıca ziyafet ve davul çalınması ve hatta meşru sınırı aşmayan güfteler okuma refakatinde yapılmalıdır. Bütün bu teşvikler, düğünün alâniyet kazanmasını sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Bazı hadislerde, çiftlerin helal birleşmeleri ile haram birleşmeleri arasındaki farkın bu ilân olduğu belirtilir.

★ NİKÂHDA DEF VE GÜFTE

600 (۱۸۹۹) 6587 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثنا عَوْفٌ عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ بِبَعْضِ الْمَدِينَةِ. فَإِذَا هُوَ بِجَوَارٍ يَضْرِبْنَ بِدُفِّهِنَّ وَيَتَغَنَّيْنَ وَيَقْلُنَّ.

نَحْنُ جَوَارٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ يَا حَنَدًا مُحَمَّدٌ مِنَ نَجَّارٍ
فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «اللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي الْأَحْبَكُنْ»

فی الزوائد: إسنادہ صحیح ورجاله ثقات.

600. (1899) (6587)- Hz. Enes İbnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir seferinde Medine-i Münnevver'e'nin bir yerinden geçmişti. Birkısım câriyelerin deflerini çaldıklarını ve şöyle söylediklerini işitti:

"Biz Beni Neccâr'ın kızlarıyız

Komşu olarak Muhammed ne iyi!"

Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Allah da bilir, ben sizleri cidden seviyorum" buyurdular."

6588 (1900) 601 حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَتَيْنَا جَعْفَرَ بْنَ عَوْنٍ. أَتَيْنَا الْأَجْلَحَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أُنْكَحْتَ عَائِشَةَ ذَاتَ قَرَابَةٍ لَهَا مِنَ الْأَنْصَارِ. فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «أَهْدَيْتُمُ الْفَتَاةَ؟» قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ «أُرْسَلْتُمْ مَعَهَا مَنْ يُعْنَى؟» قَالَتْ: لَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ الْأَنْصَارَ قَوْمٌ فِيهِمْ غَرَالٌ. فَلَوْ بَعَثْتُمْ مَعَهَا مَنْ يَقُولُ: أَتَيْنَاكُمْ أَتَيْنَاكُمْ، فَحَيَّانَا وَحَيَّاكُمْ».

في الروايات: إسناده مختلف فيه من أجل الأجلح وأبي الزبير يقولون إنه لم يسمع من ابن عباس. أوثبت أبو حاتم أنه رأى ابن عباس.

601. (1900) (6588)- *Ibnu Abbâs* radiyallahu anhlûma anlatıyor: "Hz. Aişe en-sardan, bir yakını kızcağızı evlendirmişti. Resûlullah gelince: "Genç kıızı (kocasına) gönderdiniz mi?" diye sordu. Evdekiler "evet!" deyince "Kızla birlikte bir de çalgıcı gönderdiniz mi?" dedi. Onlardan "Hayır göndermedik" cevabını alınca, Aleyhissalâtu vesselâm: "Ensar, aralarında gazel okuma adeti mevcut olan bir cemaattir. Keşke onlara: "Size geldik size geldik, size selam bize selam" deyiverecek birini gönderseydiniz" buyurdular."

6589 (1901) 602 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا الْفَرِيَّانِيُّ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ التَّمِيمِيِّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ، فَسَمِعَ صَوْتَ طَبْلٍ فَأَدْخَلَ أَصْبَعِي فِي أُذُنِي. ثُمَّ تَنَحَّى. حَتَّى فَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

في الروايات: لَيْثُ بْنُ أَبِي سَلِيمٍ ضَعُفَ الْجُمْهُورُ. وَوَقَعَ عِنْدَ ابْنِ مَاجَةَ (بْنِ مَالِكٍ) وَهُوَ وَهْمٌ مِنَ الْفَرِيَّانِيِّ. وَالصَّوَابُ (ثَعْلَبَةُ بْنُ سَهْلٍ، أَبُو مَالِكٍ) كَمَا قَالَ الْمَرْيُ فِي التَّهْذِيبِ وَالْأَطْرَافِ. وَالْحَدِيثُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي سَنَنِهِ بِسَنَدِهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ. إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَقُلْ: صَوْتُ طَبْلٍ. وَقَالَ بَدَلَهُ مَرْمَارٌ. وَالْبَاقِي نَحْوُهُ.

602. (1901) (6589)- *Mücahid* merhum anlatıyor: "Ben *Ibnu Ömer* radiyallahu anhlûma ile beraberdim. Derken bir davul sesi işitti. Derhal iki parmağını iki kulağına soktu ve oradan (hızla) uzaklaştı. Bunu üç kere yaptı. Sonra: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da böyle yapmıştı" dedi."

★ MUHANNİS

6590 (1903) 603 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَعَنَ الْمَرْأَةَ تَشَبَّهُ بِالرَّجَالِ، وَالرَّجُلُ يَتَشَبَّهُ بِالنِّسَاءِ.

في الزوائد: إسناده حسن. لأن يعقوب بن حميد مختلف فيه. وباقى رجاله موثقون. والحديث رواه أبو داود بلفظ قريب من هذا اللفظ.

603. (1903) (6590)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, erkeklere benzemeye çalışan kadına ve kadınlara benzemeye çalışan erkeğe lanet etti."

★ DÜĞÜN YEMEĞİ

6591 (1911) 604 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ جَابِرٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتَا: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نُجَهِّزَ فَاطِمَةَ حَتَّى نُدْخِلَهَا عَلَى عَلِيٍّ. فَعَمَدْنَا إِلَى الْبَيْتِ. فَفَرَشْتَاهُ تَرَبُّاً لَنَا مِنْ أَغْرَاضِ الْبَطْحَاءِ. ثُمَّ حَشَوْنَا مِرْفَقَتَيْنِ لَيْفًا. فَتَفَشَّتَاهُ بِأَيْدِينَا. ثُمَّ أَطْعَمْنَا ثَمْرًا وَزَبِييًّا وَسَقَيْنَا مَاءً غَدَبًا وَعَمَدْنَا إِلَى عُودٍ، فَعَرَضْنَاهُ فِي جَانِبِ الْبَيْتِ لِيَلْقَى عَلَيْهِ الثَّوْبُ وَيُعَلَّقَ عَلَيْهِ السَّقَاءُ. فَمَا رَأَيْنَا غُرْسًا أَحْسَنَ مِنْ غُرْسِ فَاطِمَةَ.

في الزوائد: في إسناده الفضل بن عبد الله، وهو ضعيف، وجابر الجعفي متهم.

604. (1911) (6591)- Ümmü Seleme ve Hz. Aişe radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize Fatıma'yı zîfâ'a hazırlayıp, Ali radiyallahu anh'a teslim etmemizi emretti. Hemen gidip ilk iş, Batha taraflarından getirilen yumuşak topraktan Ali'nin evinin tabanına yaydık. Sonra iki yastığın içerisine, ellerimizle dikmiş olduğumuz hurma lifi doldurduk. Hurma ve kuru üzümle ziyâfet hazırladık, üzerine tatlı su içtik. Sonra üzerine elbise takılıp, su kabı asılacak bir ağaç parçasını getirip odanın bir kenarına koyduk. Biz, Hz. Fatıma radiyallahu anhâ'nın düğününden daha güzel bir düğün görmedik."

AÇIKLAMA:

İslâm'ın iki yüce büyüğünün evlenmeleri vesilesiyle icra edilen düğünün sadeliği ne kadar ibretamizdir! Bu meseleye temas eden başka rivayetler, birkısım tefer-

ruat daha ilave ederse de hepsinde bu ibretli sadelik sabit kalır. Bazı rivayetler düğünde kuru hurmadan başka zeytin ve hatta hays denen kurutulmuş hurma da ikram edildiğini belirtir.

Bu evlilik hicretin birinci yılında, Recep ayında vukû bulmuştur. Ramazan, hat-ta Zilhicce ayında olduğunu söyleyen rivayetler de vardır. *Taberî* ise Hicretin ikin-ci yılı Safer ayında nikâhlarının kıyıldığını, Zilhicce ayında da zifaf yapıldığını kaydeder. Şu halde rivayetlerden herbirinin evlenme ile ilgili farklı merasimleri ak-settirme ihtimali mevcuttur.

★ DAVETE İCABET

605 (1915) 6592 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَادَةَ الْوَاسِطِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ حُسَيْنٍ أَبُو مَالِكٍ النَّخَعِيُّ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْوَلِيمَةُ أَوَّلُ يَوْمٍ حَقٌّ. وَالثَّانِي مَعْرُوفٌ. وَالثَّلَاثُ رِيَاءٌ وَسُمْعَةٌ».

في الزوائد: في إسناده أبو مالك النخعي. وهو ممن اتفقوا على ضعفه. وقد رواه الترمذی في جامعه من حديث عبد الله بن مسعود.

605. (1915) (6592)- Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Düğün yemeği ilk gün haktır, ikinci gün meşrudur, üçüncü gün riya ve gösteriştir.”

AÇIKLAMA:

İslâm dini, düğün merasimine ziyadesiyle ehemmiyet vermiştir. Bu, evlenme hadisesinin ilânını sağladığı, alâniyet kazandırdığı için gereklidir. Ancak düğünün hikmeti sadece bu değildir. İçtimâî kaynaşma vesilesidir de. Ayrıca, İslâm'ın, in-sanlara, ferdi eğlenceyi çok dar kayıtlarla tecviz etmiş olması sebebiyle, düğünler aynı zamanda eğlence ihtiyacının meşru bir karşılanma vesilesi de olmaktadır. Bu sebeple Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, davete icabeti vecibe kılmıştır.

Alimlerden bazıları “İlk günkü davete icabet vacibtir, ikinci günküne icabet müs-tehab, üçüncü günkü yemeğe icabet mekruh” demiştir.

Düğün ve davetlerle ilgili açıklamalar daha önce geçti.

★ CİMA ESNASINDA TESETTÜR

606 (1921) 6593 حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ وَهْبٍ الْوَاسِطِيُّ ثنا الْوَلِيدُ بْنُ الْقَاسِمِ

الْهَمْدَانِي. ثَنَا الْأَخْوَصُ ابْنُ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ. وَرَاشِدُ بْنُ سَعْدٍ، وَعَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدِ السَّلَامِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ أَهْلَهُ فَلْيَسْتَبِرْ وَلَا يَتَجَرَّدَ الْعَمِيرَيْنِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف لجهالة تابعيه.

606. (1921) (6593)- *Utbe Ibnu Abdi's-Sülemî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz hanımına temas edeceği vakit örtünsün, eşekler gibi çırlıçıplak soyunmasın."*

AÇIKLAMA:

Bu hususta başka hadisler de gelmiştir. Kadın ve erkek, birleşme sırasında, oda da yalnız oldukları taktirde örtüsüz olmaları haram sayılmamıştır. Başkasının görme durumunda örtüsüz olmaları haramdır. Birbirlerinin suret mahallerine bakmaları da haram sayılmamıştır.

★ DÜBÜRDEN TEMAS HARAMDIR

607 (1923) (6594) **607** حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ الْحَرِثِ بْنِ مُخَلَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ؛ قَالَ: «لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى رَجُلٍ جَامَعَ امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا».

في الزوائد: إسناده صحيح. لأن الحارث بن محمد ذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجال الإسناد ثقات. قال السندى: والحديث قد رواه أبو داود والترمذى بلفظ قريب من هذا.

607. (1923) (6594)- *H. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah, hanımına dübüründen temas eden kimseye rahmet nazarıyla bakmayacaktır."*

608 (1924) (6595) **608** حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ عُبَيْدَةَ. أَنبَأَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هَرْمِيٍّ، عَنْ خُرَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ «لَا تَأْتُوا النِّسَاءَ فِي أَدْبَارِهِنَّ».

في الزوائد: في إسناده حجاج بن أرتاة. وهو مدلس. والحديث منكر لا يصح من وجه، كما ذكره غير واحد. ورواه الترمذى من حديث علي بن طلق.

608. (1924) (6595)- Huzeyme İbnu Sâbit radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Allah, hakkı beyanda haya talep etmez." Bunu üç kere tekrarladı, sonra şöyle devam etti: "Kadınlara dübürlerinden temas etmeyin!"

AÇIKLAMA:

1- *İstihya*: Utanma mânasına geldiği gibi istifal babından olması sebebiyle "utanma talebi" manası da mevcuttur. Dinin gerçeklerini öğrenme sırasında "utanma tavrı" gerekmez demektir. Aksi halde bilinmesi gereken bir kısım meseleler sorulamaz veya sorulsa da açıklanamaz. İslâm dini *إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْخَلْقِ* düsturunu vazederek, utanmayı celbeden meselelerin ta'lim ve taallümünü garanti altına almıştır.

Bu bahis genişçe açıklandı.

2- Kadınlara ekime elverişli olan cihetlerinden temas edileceği Kur'an tarafından (Bakara 223) ele alınmış bir mevzudur. Mak'ad veya dübür de denilen arka cihetinden temas kesinlikle haram kılınmıştır. Lûtüliğin bir eşidir.

★ AZL

609 (1928) (6596) **6596** حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى. ثنا ابْنُ لَهْيَعَةَ. حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُخَرِّزِ بْنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُغْزَلَ عَنِ الْحُرَّةِ إِلَّا بِإِذْنِهَا.

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة وهو ضعيف.

609. (1928) (6596)- Hz. Ömer radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hür kadının izni olmadan ona azil yapmayı yasakladı."

NOT: Azil, temasta meniye rahme değil, dışarı atmaktır. Bu bahis daha önce açıklandı.

★ KIZ, HALA VEYA TEYZESİ ÜZERİNE NİKÂHLANMAZ

610 (1930) **6597** حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَعْقُوبَ ابْنِ عُتْبَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَنْهَى عَنْ نِكَاحَتَيْنِ. أَنْ يَجْمَعَ الرَّجُلُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ

وَعَمَّتِهَا، وَبَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا.

في الزوائد: في إسناده محمد بن إسحاق، مدلس وقد عتقه.

610. (1930) (6597)- Ebu Sa'îd'l-Hudrî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim, şu iki nikahı yasaklamıştı: "Kişinin, kadınla kadının halasını, veya kadınla kadının teyzesini bir nikâhta birleştirmesi."

611 (1931) [6598] حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُعَلِّسِ. ثنا أَبُو بَكْرِ التَّهْشِيلِيُّ. حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ عَلَى عَمَّتِهَا وَلَا عَلَى خَالَتِهَا».

في الزوائد: في إسناده جبارة بن المعلس.

611. (1931) (6598)- Ebu Musa radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kadın, halası veya teyzesi üzerine nikâhlanamaz."

ACIKLAMA:

Bir erkek, bizzat Kur'an-ı Kerim'in tanıdığı ruhsatla (Nisa 3) iki, üç hatta dört kadını aynı anda nikâhı altına alabilir. Fakat bu kadınlar arasındaki akrabalık hala-yeğin veya teyze-yeğin şeklinde olmamalıdır. Alimler daha da açarak, kadının erkek kardeşinin veya kız kardeşinin kızını da erkeğin nikâhlayamayacağını belirtmiştir. Bu tahrîm, sünnette gelen bir tahrîmdir. Kur'an'da iki kız kardeşin aynı erkek tarafından birlikte nikâhlanması yasaklanmıştır (Nisa 23). Bu yasak aynı andaki nikâhlama ile ilgilidir. Birinin ölümüyle diğeri nikâhlanabilir.

★ HÜLLECİYE LÂNET

612 (1934) [6599] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو عَامِرٍ، عَنْ زَمْعَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ وَهْرَامٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُحَلَّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ.

في الزوائد: في إسناده زمعة بن صالح، وهو ضعيف. والحديث رواه النسائي والترمذي من حديث ابن مسعود. وقال: حديث حسن صحيح.

612. (1934) (6599)- Hz. Ibnu Abbâs radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hulle yapana da yaptırana da lanet etti."

613 (1936) [6600] حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ. ثنا أَبِي. قَالَ: سَمِعْتُ اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ: قَالَ لِي أَبُو مُصْعَبٍ مِشْرَحُ بْنُ هَاعَانَ، قَالَ عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِالتَّيْسِ الْمُسْتَعَارِ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ «هُوَ الْمُحَلَّلُ. لَعَنَ اللَّهُ الْمُحَلَّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ».

في الزوائد: في إسناده مشرح بن هاعان. ذكره ابن حبان في الثقات. وقال: ياخطيء ويخالف. وذكره في الضعفاء وقال: يروى عن عقبة بن عامر مناكير لا يتابع عليها. والصواب ترك ما انفرد به. وقال ابن يونس: كان في جيش الحجاج الذين رموا الكعبة بالمنجنيق. وقال أحمد: معروف. وقال ابن معين والذهبي: ثقة. ويحيى بن عثمان بن صالح، قال عبد الرحمن بن أبي حاتم: تكلموا فيه وقال أبو يوسن: كان حافظا للحديث، وحديث بما لم يكن يوجد عند غيره.

613. (1936) (6600)- *Ukbe İbnu Âmir radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Sizlere kiralık döl hayvanını haber vermiyeyim mi?" buyurdular. (Yanında bulunanlar:) "Evet ey Allah'ın Resûlü! Haber verin!" dediler. "O hüлле yapandır. Allah hüлле yapana da hüлле yaptırana da lânet etsin!" buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Hülle yapan diye tercüme ettiğimiz *muhallil*, başkasının üç talâkla boşanmış olduğu karının tekrar eski kocasına helal olmasını ve onunla yeniden evlenmesini sağlamak amacıyla, bu boşanmış kadınla cinsî temasta bulunduktan sonra boşamak üzere nikâhlayan adama denir. Bu fiili *Resûlullah* yasaklamıştır. Çünkü nikâh ebedî bir müddetle yapılır. Üç günlük, beş günlük, bir yıllık, bir temasluk gibi bir müddetle nikâh İslâm'da haramdır. Bu çeşit nikâh zinayı andırır ve nikâh müessesesini yıpratır.

Hülle yaptıran diye tercüme ettiğimiz *muhallem-leh*, karısını üç talâkla boşaduktan sonra tekrar ona dönmek isteyen erkektir. *Resûlullah* böylesi haysiyetsizlere de lanet etmektedir.

Bu bahis de daha önce işlendiği için bu kadarcık hülasa bilgi ile yetiniyoruz.

★ SÜT KARDEŞLİĞİ

614 (1946) [6601] حَدَّثَنَا حَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهْيَعَةَ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ قَالَ «لَا رَضَاعَ إِلَّا مَا فَتَقَ الْأَمْعَاءُ».

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف. والحديث رواه الترمذی من حديث أم سلمة. وقال:

حسن صحيح.

614. (1946) (6601)- Abdullah Ibnu'z-Zübeyr radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Barsakları birbirinden ayrıran miktarda süt emilmedikçe evlenme yasağı hâsıl olan emme vukû bulmaz."

★ CARIYESİNİ ÂZÂD EDİP NİKÂHLAYAN

615 (1958) [6602] حَدَّثَنَا حُبَيْشُ بْنُ مُبَشِّرٍ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْتَقَ صَفِيَّةَ، وَجَعَلَ عَتَقَهَا صَدَاقَهَا، وَتَزَوَّجَهَا.

الحديث في الزوائد إسناده صحيح. إذا كان عكرمة مولى ابن عباس سمع من عائشة. فقد تناقض فيه قول ابن حاتم. فقال في المراسيل: لم يسمع من عائشة. وقال في الجرح والتعديل: سمع منها. ورجح سماعه منها أن روايته عنها في صحيح البخاري. وقال ابن المدني: لا أعلمه سمع من أحد من أزواج النبي ﷺ. والحديث من رواية أنس في الصحيحين وغيرهما.

615. (1958) (6602)- Hz. Aîşe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Safiyye radiyallahu anha'yı âzâd etti ve azâdlığını onun mehri kıldı ve onunla (hürre olarak) evlendi."

616 (1959) [6603] حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ. ثنا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ ابْنِ عُمرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا تَزَوَّجَ الْعَبْدُ بِعَيْرِ إِذْنِ سَيِّدِهِ، كَانَ غَاهِرًا».

في الزوائد: هذا إسناده حسن. والحديث رواه أبو داود والترمذی من حديث جابر.

616. (1959) (6603)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Köle, efendisinin izni olmadan evlenirse, zâni sayılır."

AÇIKLAMA:

Hadis, kölenin evlenmesinin sahih sayılmasını efendisinin iznine bağlamaktadır. Öyleyse efendisinin izni olmadan kölenin akdedeceği nikâh batıldır.

★ MUT'A NİKÂHI HARAMDIR

6604 (1963) 617 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلْفٍ الْعَسْلَانِيُّ. ثنا الْفَرَيَابِيُّ عَنْ أَبِي بَانَ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: لَمَّا وَلِيَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، خَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَذِنَ لَنَا فِي الْمُتْعَةِ ثَلَاثًا، ثُمَّ حَرَّمَهَا. وَاللَّهِ! لَا أَعْلَمُ أَحَدًا يَتَمَتَّعُ وَهُوَ مُحْصَنٌ إِلَّا رَجَمْتُهُ بِالْحِجَارَةِ. إِلَّا أَنْ يَأْتِنِي بَارِبَعَةٍ يَشْهَدُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَحْلَاهَا بَعْدَ إِذْ حَرَّمَهَا.

في الزوائد: في إسناده أبو بكر بن حفص. اسمه إسماعيل الإباضي. ذكره ابن حبان في الثقات. وقال بان أبي حاتم عن أبيه: كتب عنه وعن أبيه. وكان أبوه يكذب. قلت: لا بأس به. قال ابن أبي حاتم: وثقه أحمد وابن معين والعجلي وابن نمير وغيرهم. وأخرج له ابن خزيمة في صحيحه، والحاكم في المستدرک.

617. (1963) (6604)- Ibnu Ömer radiyallahu anhluma anlatıyor: "Ömer Ibnu'l-Hanâb halife olunca halka hitap etti ve dedi ki:: "Resûlullah aleyhissalâtu vesse-lâm mut'a nikâhını bize üç kere helal kalmış, sonra onu haram kıldı. Vallahi, mut'a nikâhı yapan evli bir kimseyi duyarsam onu taşla recmederim. Böyle birisi, recm olmaktan kendini kurtarabilmek için, bana, Resûlullah'ın, onu haram kıldıktan sonra tekrar helal kıldığına dair dört şahid getirmelidir."

NOT: Mut'a bahsi genişçe izah edildi; ehl-i sünnet ülemâsı bunun haramlığında icma etmiştir.

★ DENKLİK

6605 (1968) 618 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا الْحَرِثُ بْنُ عِمْرَانَ الْجَعْفَرِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «تَحَيَّرُوا لِنُطْفِئَكُمْ وَأَنْكِحُوا الْأَكْفَاءَ وَأَنْكِحُوا إِلَيْهِمْ».

في الزوائد: في إسناده الحارث بن عمران المدني. قال فيه أبو حاتم: ليس بالقوى. والحديث الذي رواه لا أصل له، يعني هذا الحديث، عن الثقات. وقال الدارقطني: متروك.

618. (1968) (6605)- Hz. Aîşe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nutfeleriniz için (kadının) hayırlısını tercih edin. Kendinize denk olanlarla evlenin, denklerinizin kızını isteyin."

AÇIKLAMA:

Pek çok rivayette, çocuğun anne tarafına çekeceği belirtilerek, evlenilecek kadının aslına bakılması, hayırlı olanın tercih edilmesi belirtilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de olsun, hadislerde olsun hayırlı kadının dindar kadın olacağı belirtilmiştir. Sırf mad-di mülâhazalarla tercih dinen yanlıştır.

Kadında aranması gereken diğer bir husus kadının erkeğe denk olmasıdır. Denklik mutlakdır, diyanette, içtimai şartlarda, zenginlikte ve hatta yaşta bile aranabilir. Cumhûr-u ülemâ *denkliği* dört şeyde aramıştır: Din, hürriyet, neseb ve san'at (meslek).

Denklik daha çok erkeklerle ilgili bir meseledir, kadınlarda denklik aranmaz. Çünkü hadisler "*erkeğin kadına denk olması*"ndan bahseder. Alimler bu sebeple müslüman bir kadının, gayr-ı müslim erkekle evlenemeyeceğini hükme bağlarken, müslüman bir erkeğin ehl-i kitaptan bir kadınla evlenebileceğini belirtirler. Keza dindar bir kadının fâsik bir erkekle, hür bir kadının köle bir erkekle, asaletli bir aile kızının soyu sopu tanınmayan bir erkekle, sarraflık gibi üstün bir mesleği olan bir aileye mensup kızın, adı sayılan bir meslek sahibi erkekle evlendirilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Buna rağmen, kız ve ailesi rıza gösterdikçe, bu sayılan şartları haiz olmayan müslüman bir erkekle evlenmesi şer'an haram değildir, caizdir.

Mâlikîler, denkliği sadece diyanette ararlar.

★ KADIN GÜNÜNÜ KUMASINA VEREBİLİR

619 (1973) 6606 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالَا: ثنا عَفَّانُ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ سُمَيَّةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَجَدَ عَلَى صَفِيَّةَ بِنْتِ حُجٍّ فِي شَيْءٍ. فَقَالَتْ: صَفِيَّةُ: يَا عَائِشَةُ! هَلْ لَكَ أَنْ تُرْضِيَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِّي، وَلَكَ يَوْمٌ؟ قَالَتْ: نَعَمْ. فَأُحْذِثُ حِمَاراً لَهَا مَصْبُوغاً بِزَعْفَرَانٍ. فَرَشْتُهُ بِالْمَاءِ لِيَفُوحَ رِيحُهُ. ثُمَّ قَعَدْتُ إِلَى جَنْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «يَا عَائِشَةُ! إِلَيْكَ عَنِّي. إِنَّهُ لَيْسَ يَوْمٌ لِي» فَقَالَتْ: ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ. فَأَخْبَرْتُهُ بِالْأَمْرِ، فَرَضَى عَنْهَا.

في الزوائد: في إسناده سمية البصرية. وهي لا تعرف. كذا قاله صاحب الميزان.

619. (1973) (6606)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, zevce-i pakleri Safiyye Bintu Huyey radiyallahu anha'ya bir sebeple kızmışlardı. Safiyye bana: "Ey Aişe! "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı benden razı edecek bir çaren var mı? Böyle bir çare bulursan ben Resûlullah'ın bana uğrama sırası olan bugünü sana vereceğim!" dedi. Ben de: "Evet var!" dedim. Zafaranla boyalı olan başörtümü aldım, (nefis) kokusunu neşretmesi için üzerine su çiledim. Sonra (bunu üzerime alarak)gidip Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına oturdum. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Ey Aişe! Benden uzak dur, bugün senin günün değil!" buyurdular. Ben de: "Bu Allah'ın lüfudur, dilediğine verir" dedim ve (Safiyye ile aramızda) olup biteni anlattım. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm, Safiyye'den razı oldu."

★ EVLENMEYE ARACI OLMA

620 (1975) (6607) حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ أَبِي رُحْمٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَفْضَلُ الشَّفَاعَةِ أَنْ يُشَفَّعَ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِي التَّكَاحِ».

في الروائد: هذا إسناد مرسل. أبو رهم هذا، اسمه أحزاب بن أسيد (يفتح الهزرة، وقيل بضمها) قال البخاري: هو تابعي. وقال أبو حاتم: ليست له صحة. وذكره ابن حبان في الثقات.

620. (1975) (6607)- Ebu Rühm radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "En hayırlı şefaatlardan biri, evlenecek iki kişinin arasında yardımcı olmaktır."

621 (1976) (6608) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَرِيكَ عَنْ الْعَبَّاسِ بْنِ ذُرَيْجٍ، عَنِ الْبُهَيْ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: عَثَرْتُ أَسَامَةَ بِعَتَبَةِ الْبَابِ. فَشَجَّ فِي وَجْهِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَمِيطِي عَنْهُ الْأَذَى» فَتَقَدَّرَتْهُ. فَجَعَلَ يَمَسُّ عَنْهُ الدَّمَ وَيَمُجُّهُ عَنْ وَجْهِهِ. ثُمَّ قَالَ «لَوْ كَانَ أَسَامَةُ جَارِيَةً لَحَلَيْتُهُ وَكَسَوْتُهُ حَتَّى أَنْفَقَهُ».

في الروائد: إسناده صحيح إن كان البهي سمع من عائشة. وفي سماعه كلام. وقد سئل عنه أحمد فقال: ما أرى في هذا شيئا، إنما يروى عن البهي. قال العلاء في المراسيل: أخرج مسلم لعبد الله البهي عن عائشة حديثا.

621. (1976) (6608)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "(Bir gün) Üsâme radiyallahu anha kapının eşiğine takılıp düştü ve yüzü kanadı. Resûlullah aleyhissalâ-

tu vesselâm: "Ondan şu ezayı temizleyiver!" buyurdular. Ben ise tiksindim (ve bunu yapmaktan imtina ettim). Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm, onun kanını emip yüzünden atmaya başladı. Sonra da: "Eğer Usâme bir kız olsaydı onu süsleyip, (güzel)giydirecek ve (evlenmeye) cazip kılacaktım" buyurdular."

★ KADINLARA İYİ MUAMELE

622 (1977) 6609 **622** حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلْفٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالَا: ثنا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ يَحْيَى بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَمِّهِ عُمَارَةَ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِيهِ. وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي».

في الزوائد: الحديث من رواية عائشة رضي الله تعالى عنها، رواه الترمذی وابن حبان في صحيحه. وأما رواية ابن عباس فإسناده ضعيف. لأن عمارة بن ثوبان ذكره ابن حبان في الثقات. وقال عبد الحق: ليس بالقوي. وقال ابن القطان: مجهول الحال.

622. (1977) (6609)- *Ibnu Abbās radiyallahu anhu* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizin en hayırlınız, ehline karşı en iyi davranmanızdır. Ben aileme en iyi olanımdır."*

623 (1978) 6610 **623** حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا أَبُو خَالِدٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ».

في الزوائد: إسناده على شرط الشيخين. والحديث رواه الترمذی من حديث أبي هريرة، وقال: حديث حسن.

623. (1978) (6610)- *Abdullah Ibnu Amr (Ibni'l-As) radiyallahu anhu* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Sizin en hayırlınız, kadınlarına karşı en iyi davrananlardır."

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadınlara iyi davranmayı emretmiş, en hayırlı kimsenin, hanımına en iyi davranan kimse olduğunu belirtmiştir. Şüphesiz "iyi davranma" izafi bir durumdur. Bu "iyilik"ın içine öncelikle kadınların haklarına hakkıyla riayet gelir. Nafaka hakkı, tahkir edilmeme, başına vurulmama hakkı

gibi hadislerde belirtilen haklara riayet. Ayrıca onların bir kısmı huysuzlukları, kıskançlıkları karşısında sabretmek, terbiyelerinde iyi davranmak, geçimi iyi yapmak.. hep kadınına karşı iyi olmanın içine girer.

Ancak kişinin "en iyi" olması için kadınına karşı iyiliğin yetmeyeceği de açıktır. Ayet ve hadislerde, bunun için başka şartlar da sayılmıştır: Takva, zühd, verâ, a'mâl-i sâlih... gibi. Şu halde o şartları yerine getiren, hanımına karşı da iyi olunca iyilikte kemale yaklaşmış olur. *Resûlullah*'ın zevcelerine karşı davranışları ile kadının hususundaki tavsiyeleri tahlil edilince bu "iyilik"ten kastedilen teferruat ortaya çıkarılabilir.

6611 (1979) 624 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَأَلْتَنِي النَّبِيُّ ﷺ فَسَبَقْتُهُ. فِي الزَّوَادِ: إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبَخَارِيِّ. وَغَزَاهُ الْمَرْيُ فِي الْأَطْرَافِ لِلنَّسَائِيِّ. وَلَيْسَ هُوَ فِي رِوَايَةِ ابْنِ السَّنِيِّ.

624. (1979) (6611)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm benimle koşu yarışı yaptı. Yarışı ben kazandım."

AÇIKLAMA:

Önceki hadiste geçen "hanımına karşı iyi davranma"lardan biri de onların gönüllünü çeşitli vesilelerle hoş etmek olmalıdır. İşte bunlardan biri, münasib bir zamanda yapılacak herhangi bir yarıştır. Başka bir rivayette Hz. Aişe, *Aleyhissalâtu vesselâm*'ın kendisiyle iki ayrı sefer yarıştığını, birini kaybeden *Resûlullah*'ın, birini kazandığını belirtir.

6612 (1980) 625 حَدَّثَنَا أَبُو بَدْرِ، عِبَادُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثَنَا حَبَّانُ بْنُ هِلَالٍ. ثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أُمِّ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ، وَهُوَ عَرُسٌ بِصَفِيَّةَ بِنْتِ حُجَيْجٍ، جِئْنَا نِسَاءَ الْأَنْصَارِ فَأَخْبَرْنَ عَنْهَا. قَالَتْ: فَتَنَكَّرْتُ وَتَنَقَّيْتُ فَذَهَبْتُ. فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَيَّ غَنِيًّا فَعَرَفَنِي. قَالَتْ: فَالْتَفَتَ فَأَسْرَعْتُ الْمَشْيَ. فَأَذْرَكَنِي فَأَحْتَضَنَنِي. فَقَالَ: «كَيْفَ رَأَيْتِ؟» قَالَتْ، قُلْتُ: أُرْسِلُ. يَهُودِيَّةٌ وَسَطَ يَهُودِيَّاتٍ.

فِي الزَّوَادِ: إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ لضعف علي بن زيد بن جعدان.

625. (1980) (6612)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Safiyye Bintu Hurey radiyallahu anhâ ile evlenmiş olarak Medine-i Münevvere'ye geldiği zaman, Ensâr kadınları (yanıma) gelip ondan (ve güzelliğinden bana) haber verdiler. -Hz. Aişe devamla der ki:- "Kendimi tanınmayacak bir hale getirip, üzerime örtü alıp (onu görmek üzere) ben de gittim. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (açık olan) gözümüne bakıp beni tanıdı. Bunun üzerine ben hemen geri döndüm ve hızlıca yürüdüm. Aleyhissalâtu vesselâm da peşimden gelerek bana yetişti ve beni kucakladı. Sonra: "(Safiyye'yi) nasıl buldun?" diye sordu. Ben de: "Bırak (beni)! Yahudi kadınlardan bir yahudi kadındır!" dedim."

626 (1981) (6613) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ، عَنْ ذَكْرِيَّا، عَنْ خَالِدِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنِ الْبَيْهَقِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: مَا عَلِمْتُ حَتَّى دَخَلْتُ عَلَى زَيْنَبَ بَغِيرِ إِذْنٍ، وَهِيَ غَضْبَى. ثُمَّ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَحْسَبُكَ إِذَا قَلَبْتَ لَكَ بَيْتَهُ أَبِي بَكْرٍ ذُرَيْعَتِهَا. ثُمَّ أَقْبَلْتُ عَلَى. فَأَعْرَضْتُ عَنْهَا. حَتَّى قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «ذُوْنُكَ، فَانْتَصِرِي» فَأَقْبَلْتُ عَلَيْهَا، حَتَّى رَأَيْتَهَا وَقَدْ يَسِرُ رِيقُهَا فِي فِيْهَا، مَا تُرْدُّ عَلَى شَيْئًا. فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَهَلَّلُ وَجْهَهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وذكرها بن أبي زائدة كان يدلس.

626. (1981) (6613)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Zeyneb (Bintu Caşş) odama izinsiz olarak öfkeyle girinceye kadar (kumalarımın bana kızdıklarını) bilmiyordum. (Zeyneb odama girdikten) sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebu Bekr'in kızının, kollarını sana sarması sana yeterli mi?" diye çıkıştı, sonra da bana yöneldi. Ben de ondan yüzümü çevirdim, (söylediklerine cevap vermedim). Öyle ki Aleyhissalâtu vesselâm (dayanamayıp): "Onu durdur ve kendini müdafaa et!" dedi. Bunun üzerine Zeyneb'e yöneldim, (gereken cevabı verdim. Öyle oldu ki) bana cevap veremez hale geldi ve sonunda ağzının tükürüğünün kuruduğunu farkettim. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (bu durumdan memnun olarak) yüzünün güldüğünü gördüm."

AÇIKLAMA:

Bu hâdis, Resûlullah'ın hanımlarının, kendilerine her hususta eşit davranılma talebi üzerine çıkmıştır. Aleyhissalâtu vesselâm, kendisine gelen bir hediye Aişe'nin gününe müsadif olursa alır, diğer günler almazdı. Bunun üzerine hediyeler hep Hz. Aişe'nin gününde gelmeye başladı. Diğer hanımlar, kendi günlerinde de

hediyelerin kabulü için muhtelif teşebbüslerde bulundular. Önce *Ümmü Seleme radıyallahu anha*'yı, sonra da Hz. Fatma'yı bu maksadla birkaç kere Resûlullah'a ricacı gönderdiler. *Aleyhissalâtu vesselâm*: "Kendisine vahyin sadece Hz. Aişe'nin yanında iken geldiğini belirterek bu husustaki tavrını değiştirmeyeceğini" belirtti. Bunun üzerine, bir kere de Zeyneb radıyallahu anha'yı gönderdiler. Bir başka rivayette, Hz. Zeyneb, içeri girince Resûlullah'a: "Hanımların, Ebu Bekr'in kızı hususunda senden adalet talep ediyorlar" diye söze başlar ve sonra Hz. Aişe'ye yönelerek yüksek sesle ve öfkeyle hakaretler savurur. Sadedinde olduğumuz rivayet, bu hakaretlere, Hz. Aişe'nin Resûlullah'tan gelen talep üzerine cevap verdiğini belirtir. Bir başka rivayete göre Resûlullah, Hz. Zeyneb'in cevap veremez hale getirilişinden memnun kalır ve Hz. Aişe'ye takdirlerini: "Bu, Ebu Bekr'in kızıdır" diyerek ifade buyurur.

6614 (1982) 627 حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو. ثَنَا عُمَرُ بْنُ حَبِيبٍ الْقَاضِي. قَالَ: ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كُنْتُ الْعَبَّ بِالْبَنَاتِ وَأَنَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكَانَ يُسَرِّبُ إِلَيَّ صَوَاحِبَاتِي يُلَاعِبُنَنِي.

في الروايات: إسناده ضعيف، لأن فيه عمر بن حبيب العدني قاضي البصرة، ثم قاضي الشرقية للمأمون، متفق على تضعيفه. وكذبه ابن معين.

في السندى: قلت أصل الحديث ثابت بلاريب.

627. (1982) (6614)- Hz. Aişe radıyallahu anha anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında iken bebeklerimle oynardım. Aleyhissalâtu vesselâm da benim kız arkadaşlarımı bana gönderirdi. Arkadaşlarımla beraber oynardık."

★ GERDEĞİN MÜSTEHAĞ VAKTİ

6615 (1991) 628 حَدَّثَنَا أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ. ثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَزَوَّجَ أُمَّ سَلَمَةَ فِي شَوَّالٍ. وَجَمَعَهَا إِلَيْهِ فِي شَوَّالٍ.

في الروايات: في إسناده محمد بن إسحاق. وهو مدلس. وقد عنعنه. وليس للحارث بن هشام بن المغيرة سوى هذا الحديث عند المصنف. وليس له شيء في الأصول الخمسة. قَالَ الْمَرْثِيُّ: ورواه محمد بن يزيد المستمل عن أسود بن عامر بإسناده. إلا أنه قال: عبد الرحمن بدل عبد الملك. وهو أولى بالصواب.

628. (1991) (6615)- *Hâris İbnu Hişâm radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ümmü Seleme radıyallahu anhâ ile Şevval ayında nikahlandı ve Şevval ayında onunla gerdeğe girdi.*”

AÇIKLAMA:

Alimler, bu sünnetiyle *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın cahiliye devrinde mevcut olan Şevval'de evlenmeyi uğursuz sayma inancını yıktığını, o ayda evlenmenin müstehablığını teşir ettiğini belirtirler.

★ UĞUR VE UĞURSUZLUK NEDE VAR?

6616 (1993) 629 *Hadîthü Hîşâm bîn Esmâ. İna İsmâعیل bîn Eîşar. Hadîthü Sülmân bîn Süleym el-Kelbî, Eîn Yehyâ bîn Câbir, Eîn Hâkim bîn Mu'aviye, Eîn Eîmeh bîn Mu'aviye; Qal: Sıme'tü Resûl Allah ﷺ yeqûl «Lâ Şüm. W'qad yekûn al-ıymn fî Thlâthe: fî el-Merâ' ve el-Fers ve el-Dâr».*

فی الزوائد: إسناده صحيح رجاله ثقات.

629. (1993) (6616)- *Mihmâr İbnu Mu'âviye radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın şöyle söylediğini işittim: “Uğursuzluk yoktur. Ancak üç şeyde uğur olabilir: Kadında, atta, evde.”

6617 (1995) 630 *Hadîthü Yehyâ bîn Hâlif, Abû Selmeh. İna İşr bîn el-Mufıssıl, Eîn Ebîd el-Rıhmân bîn İshâq, Eîn el-Züherî, Eîn Salım, Eîn Abîeh; An Resûl Allah ﷺ Qal «el-Şüm fî Thlâth: fî el-Fers ve el-Merâ' ve el-Dâr».*
Qal el-Züherî: Fehdîthü Abû Ebîde bîn Ebîd Allah bîn Zem'e; An Hadîthü, Zîneb Hadîthü Eîn Am Selmeh Ahâ Kâth T'edü Hülâ' el-Thlâthe. W'trıd Me'hen, el-Sıf.

فی الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم. فقد احتج مسلم بجميع رواته. وأصل الحديث في الصحيحين. وانفرد ابن ماجة بذكر السيف. فلذلك أوردته. أى فى الزوائد.

630. (1995) (6617)- *Salım*'in babası (*Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Uğursuzluk üç şeydedir: At, kadın ve evdedir.”

Zühri der ki: "Bana Ebu Ubeyde Ibnu Abdillâh İbni Zeme'a, büyük annesi Zeyneb'in Ümmül Seleme'den, onun bu üç şeyi sayıp bir de kılını ilave ettiğini rivayet etti."

NOT: Ugursuzluk bahsi daha önce geçti.

★ KISKANÇLIK

631 (1996) [6618] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ شَيْبَانَ أَبِي مُعَاوِيَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَهْمٍ (أَبِي شَهْمٍ)، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مِنَ الْغَيْرَةِ مَا يُحِبُّ اللَّهُ. وَمِنْهَا مَا يَكْرَهُ اللَّهُ. فَأَمَّا مَا يُحِبُّ اللَّهُ فَالْغَيْرَةُ فِي الرَّيَّةِ. وَأَمَّا مَا يَكْرَهُ، فَالْغَيْرَةُ فِي غَيْرِ رِيَّةٍ».

Fi züvâid: İsnâde zayıf. Abu Sehm bu hadisin bu kısmı hakkında bir şey söylememiştir. Bu hadisin bu kısmı hakkında bir şey söylememiştir. Bu hadisin bu kısmı hakkında bir şey söylememiştir. Bu hadisin bu kısmı hakkında bir şey söylememiştir.

631. (1996) (6618)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıskançlığın bazısını Allah sever, bazısını da sevmez. Allah'ın sevdiği kıskançlık, kötülük olduğunda kuvvetli zan beslendiği zaman duyulan kıskançlıktır. Allah'ın hoşlanmadığı kıskançlık da zayıf bir ihtimal karşısında duyulan kıskançlıktır."

AÇIKLAMA:

Bu hadisten alimler, kıskançlığın din adına olması gereği hükmünü çıkarmışlardır. Hadis buna bir ölçü vermektedir. Kıskançlık zann-ı galibe hükmettirecek bir emareden neşet etmeli, aksi takdirde dinî açıdan mahzurlu bir hadisenin vukuuna dair emare yokken, kuru zanna dayanarak kıskançlık duymak ve bunun gereği amellere girişmek iyi değildir, dinen merdud bir davranıştır.

632 (1997) [6619] حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثنا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: مَا غَرْتُ عَلَى امْرَأَةٍ قَطُّ، مَا غَرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ. مِمَّا رَأَيْتُ مِنْ ذِكْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَهَا. وَلَقَدْ أَمَرَهُ رَبُّهُ أَنْ يُبَشِّرَهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ.

يَعْنِي مِنْ ذَهَبٍ. قَالَ ابْنُ مَاجَةَ.

Fi züvâid: İsnâde zayıf. Bu hadisin bu kısmı hakkında bir şey söylememiştir.

632. (1997) (6619)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "Hz. Hatice radiyallahu anha'ya duyduğum kadar hiçbir kadına karşı kıskançlık duymadım. Bu da, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın onu çok zikretmesinden ileri gelmişti. Nitekim Resûlullah'ın Rabbi, ona, Hz. Hatice'yi cennette kamuştan -İbnu Mâce der kı: yani altından- mamul bir evle müjdelemesini emretmişti."

★ ERKEK, ÇOCUĞUNDAN ŞEKKE DÜŞERSE

6620 (۲۰۰۳) 633 HADİTHİ ABU KURAYB. THA EBAE BİN KULİB AL-LİTHİ, ABU GSNAN, EN JUWIRİYE BİN ASMAE, EN TAFİC, EN ABİ GMR; AN RĞLA MN AHL AL-BADİE ANİ AL-NBİ ﷺ. FQAL: YAR SÜL ALLH! İN AMRATİ WLDT ALİ FRASHİ GLAMA ASÜD. WİA, AHL YİNE, LM YKN FİNA ASÜD Q. QAL «HL LK MN İLİ?» QAL: NEM. QAL «MMA LWAİHA?» QAL: HM. QAL «HL FİHA ASÜD?» QAL: LA. QAL «FİHA AURQ?» QAL: NEM. QAL «FATİ KAN ZLK?» QAL: ESNİ AN YKON NZE ERQ. QAL «FLCL İBK HZA NZE ERQ».

Fi zrwatd: Fi İsnade Ebade Bn Kulib. Kza WqE end msnf. VswabE Ebade Bn Kulib. Kza Qal mZİ Fi tEhİb. WQal FİE ABU HATM: SDÜQ Fi HdİE. WQal İbn ABİ HATM: AĞRİE bİHARİ Fi al-İEfa.

633. (2003) (6620)- İbnu Ömer radiyallahu anhuma anlatıyor: "Çölde yaşayan bedevilerden biri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlül Karım, benim yatağında siyah bir çocuk doğurdu. Biz, asla aramızda siyah bulunmayan bir aileyiz" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Senin develerin var mı?" diye sordu. Adam "Evet, var!" deyince: "Renkleri nedir?" diye sordu. Adam "Kızıl!" diye cevap verdi. Aleyhissalâtu vesselâm "Aralarında siyah da var mı?" dedi. Adam "Hayır!" deyince: "Peki boz deve var mı?" diye sordu. Adam "Evet var!" deyince: "Peki bu nereden oldu?" diye sordu. Adam "Belki bir damara çekmiştir!" deyince:

"Senin o oğlun da bir damara çekmiş olabilir!" buyurdular."

★ ÇOCUK YATAK SAHİBİNE AİT

6621 (۲۰۰۵) 634 HADİTHİ ABU BKR BİN ABİ ŞİİNE. THA SUFİAN BİN EİİNE, EN EİİD ALLH BİN ABİ YRİD, EN ABİE, EN GMR; AN R SÜL ALLH ﷺ QUSİ BALÜDİ

لِلْفَرَّاشِ.

فی الزوائد: إسناده صحيح. أبو يزيد المكي، وأبو عبيد الله ذكره ابن حبان في الثقات. وباقى رجاله على شرط الشيخين.

634. (2005) (6621)- Hz. Ömer radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, çocuğun yatak sahibine ait olduğuna hükmetmiştir."

6622 (٢٠٠٧) 635 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ. ثنا شُرَيْبُ بْنُ مُسْلِمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ الْبَاهِلِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْوَلَدُ لِلْفَرَّاشِ، وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ».

فی الزوائد: إسناده صحيح ورجالہ ثقات.

635. (2007) (6622)- Ebu Ümame el-Bâhili anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Çocuk yatağa aittir, zaniye mahrumiyet (veya taşla öldürülmek) vardır" buyurdular.

NOT: Bu bahis daha önce geçti.

★ KOCASINI ÜZEN KADIN

6623 (٢٠١٣) 636 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُوَمَّلٌ. ثنا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: أَتَتْ النَّبِيَّ ﷺ امْرَأَةٌ مَعَهَا صَبِيَّانِ لَهَا. قَدْ حَمَلَتْ أَحَدَهُمَا وَهِيَ تَقُودُ الْآخَرَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «حَامِلَاتٌ، وَالِدَاتٌ، رَحِمَاتٌ. لَوْلَا مَا يَأْتِيَنَّ إِلَى أَرْوَاجِهِنَّ، دَخَلَ مُصَلِّيَاتُهُنَّ الْجَنَّةَ».

فی الزوائد: رجال إسناده ثقات إلا أنه منقطع. حكى الترمذی فی العلل عن البخاری أنه قال: سالم بن أبي الجعد لم يسمع من أبي أمامة. وقال ابن حبان: أدرك أبا أمامة.

636. (2013) (6623)- Ebu Ümame radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir kadın geldi, yanında iki de çocuğu vardı. Kadın bunlardan birini sırtına almış, diğerini de yediyordu. Aleyhissalâtu vesselâm onu görünce (takdirlerini) şöyle ifade buyurdular: "(Kadınlar çocuklarını karınlarında) taşırlar, doğururlar ve onlara merhamet beslerler. Bunlar bir de kocalarına eziyet vermeseler, namazlarını kılanlar cennete girerler!"

★ HARAM HELALİ HARAM KILMAZ

6624 (2015) 637 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُعَلَّى بْنِ مَنصُورٍ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَوِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَا يُحَرِّمُ الْحَرَامُ الْحَلَالَ».

في إسناده عبد الله بن عمر، وهو ضعيف.

637. (2015) (6624)- Ibnu Ömer radiyallahu anhlma anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Haram, helali haram kılmaz.”

AÇIKLAMA:

Bu hadisten: “Bir erkek, bir kadınla zina işleyip haram işlese, bu sebeple kadın ona haram olmaz, kadınla nikâh yapıp evlenebilir” hükmü çıkarılmıştır. Ayrıca hadisten İmam Mâlik, Şâfi’î, Ebu Sevr gibi bazı alimlerin: “Zina gibi haram temas sebebiyle meşru temastaki gibi sıhrîyet tahrimi hasıl olmaz. Dolayısıyla erkek zina ettiği kadının kızıyla evlenebilir” hükmüne uygun hüküm çıkaran da olmuştur. Fakat Ebu Hanife, Ahmed İbnu Hanbel, Evzâî ve Süfyan-ı Sevrî gibi bir kısım alimler zina yapılan kadınla sıhrîyet tahriminin hasıl olacağına hükmetmişlerdir.

TALAK BÖLÜMÜ

★ TALAKTA ŞAKA YOK

6625 (۲۰۱۷) 638 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُؤَمَّلٌ. ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَلْعَبُونَ بِحُدُودِ اللَّهِ. يَقُولُ أَحَدُهُمْ: قَدْ طَلَّقْتُكَ. قَدْ رَاجَعْتُكَ. قَدْ طَلَّقْتُكَ.»

في الزوائد: إسناده حسن. مؤمل بن إسماعيل اختلف فيه. فقيل: ثقة. وقيل: كثير الخطاء. وقيل: منكر الحديث.

638. (2017) (6625)- Ebu Musa radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: “Birkısım insanlara ne oluyor da Allah'ın hududuyla oynarlar. Onlardan biri çıkıp: “(Ey kadın) seni boşadım, sana dönüş yaptım, seni boşadım” der.”

★ HAMİLENİN İDDETİ DOĞUMLA BİTER

6626 (۲۰۲۶) 639 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ هِجَاجٍ. ثنا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ؛ أَنَّهُ كَانَتْ عِنْدَهُ أُمُّ كَلْثُومٍ بِنْتُ عُقْبَةَ. فَقَالَتْ لَهُ، وَهِيَ حَامِلٌ: طَيِّبْ نَفْسِي بِتَطْلِيقَةٍ. فَطَلَّقَهَا تَطْلِيقَةً. ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ فَرَجَعَ وَقَدْ وَضَعَتْ. فَقَالَ: مَا لَهَا؟ خَدَعْتَنِي، خَدَعَهَا اللَّهُ! ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ «سَبَقَ الْكِتَابُ أَجَلَ». اخْطُبْهَا إِلَى نَفْسِهَا.

في الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. وميمون هو ابن مهران. وأبو أيوب روايته عن الزبير مرسله. قاله المزي في التهذيب.

639. (2026) (6626)- Zübeyr İbnu'l-Avvâm radiyallahu anh'ın anlattığına göre: "Ümmü Külsüm Bintu Ukbe nikahı altında idi. Hanım, hamile olduğu halde kendisine: "Bir talakla nefsimi boş kıl!" diye talepte bulundu. Bunun üzerine o da hanımını bir talakla boşadı. Sonra namaza gitti. Döndüğünde hanımını doğum yapmış buldu. Zübeyr:

"Bu kadına ne oluyor? O, beni aldattı, Allah da onu aldatsın!" dedi. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gidip durumu anlattı. Aleyhissalâtu vesselâm: "İddet süresi, beklenmedik bir anda sona ermiştir. Sen ona yeniden talip ol!" demiştir."

AÇIKLAMA:

Hadis, hamile kadın boşandığı takdirde iddetinin doğumla sona ereceğini ifade etmektedir. Halbuki sünnete uygun boşama üç kere olur ve her defasında bir temizlik müddeti bekler. Hamilenin boşanması halinde bu beklemelelere hacet kalmadığı ifade edilmiş olmaktadır.

Resûlullah'ın: "Sen ona yeniden talip ol!" emrinden şu hüküm çıkarılmıştır: "Bir talakla boşanan kadının iddeti esnasında kocası geri dönüş yapmaz veya yapamazsa, iddet bittikten sonra, artık kadına geri dönüş yapamaz, ancak yabancı bir erkek gibi yeniden talip olur. Kadının kabul etmesi halinde usulünce yeniden nikahı yapılır. Kadın dilerse kabul etmeyebilir."

★ BOŞAMA HEDİYESİ

640 (۲۰۳۷) 6627 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُقْدَامِ أَبُو الْأَشْعَثِ الْعَجَلِيُّ. ثنا عُبَيْدُ بْنُ الْقَاسِمِ. ثنا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ عَمْرَةَ بِنْتَ الْجَوْنِ تَعَوَّذَتْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ أُدْخِلَتْ عَلَيْهِ. فَقَالَ «لَقَدْ عَذَبْتُ بِمُعَاذٍ فَطَلَّقَهَا. وَأَمَرَ أُسَامَةَ أَوْ أُتْسَاءَ، فَمَتَّعَهَا بِثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ رَازِقَةٍ.

في الروائد: في إسناده عبيد بن القاسم. قال ابن معين فيه: كان كذابا خبيثا. وقال صالح بن محمد: كذاب، كان يضع الحديث. وقال ابن حبان: ممن يوى الموضوعات عن الثقات: حدث عن هشام بن عروة نسخة موضوعة. وضعفه البخاري وأبو زرعة وأبو حاتم والنسائي وغيرهم.

640. (2037) (6627)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Amra Bintu'l-Cevn, zîfâf için yanına geldiği vakit Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan istiaze de bulunmuştu. Aleyhissalâtu vesselâm da: "(Ey kadın!) Sen gerçekten sınımlacak bi-

risine (Allah'a) sığındın?" buyurup kadını hemen boşadı. Üsâme veya Enes'e emredip ona razıkıyye (denilen beyaz keten kumaştan mamul) üç kat elbise verdi."

AÇIKLAMA

Bu kadınla ilgili başka rivayetler de var. İsminin Esmâ veya Ümâme olduğu da zikredilmiştir. Bir rivayete göre, Kinde emfiri, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile akraba olmak arzusuyla kızını vermek istemiş, Efendimiz de kabul buyurmuşlardır. Ancak zifafa hazırlarken Hz. Aişe radiyallahu anha, kıskançlığın seykiyle, Resûlullah yanına gelince: "Senden Allah'a sığınırım" demesini telkin eder ve böyle dediği takdirde Resûlullah'ın kendisini daha çok seveceğini söyler. Kadın saf-lığı sebebiyle öyle yapar.

Hadis, gerdeğe girilmemiş olsa bile, boşanan kadına mehir verileceğini ifade eder. Haneffilere göre, bu mehr-i mislin yarısı kadar olmalı, onu geçmemelidir. Şafîlilere göre, mehir miktarı tesbit edilmemiş olma halinde temas vuku bulmadan ayrılma olursa mehir ödenir. Temas halinde de ödenir. Nikahda mehir belirlendiği halde temas olmadan ayrılma durumunda mehir ödenmez. Malikîlere göre temastan önce ayrılmalarda mehir mendubtur, vacib değildir. Hanbelîlere göre de bu durumda mehir ödenir, miktarı bir namaz örtüsü bile olabilir, erkeğin durumuna göre tayin edilir.

641 (۲۰۳۸) 6628 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ أَبُو حَفْصٍ التَّيْسِيُّ، عَنْ زُهَيْرٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «إِذَا دَعَتِ الْمَرْأَةُ طَلَّاقَ زَوْجِهَا، فَجَاءَتْ عَلَى ذَلِكَ بِشَاهِدٍ عَدْلٍ، اسْتَخْلَفَ زَوْجُهَا. فَإِنْ حَلَفَ بَطَلَّتْ شَهَادَةُ الشَّاهِدِ. وَإِنْ نَكَلَ فَتَكُونُ لَهُ بِمَنْزِلَةِ شَاهِدٍ آخَرَ. وَجَازَ طَلَّاقُهُ».

في الزوائد: هذا إسناداه صحيح، ورجاله ثقات.

641. (2038) (6628)- Amr Ibnu Şuayb an ebîhi an ceddihi radiyallahu anhu ma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kadın, kocasının kendisini boşadığını iddia eder ve bu iddiasına adil bir şahit de getirirse kocasından bu hususta yemin talep edilir. Boşamadım diye yemin ederse şahidin şahadeti bâtil olur. Yeminden imtina ederse bu imtinası ikinci şahid yerine geçer."

AÇIKLAMA:

Nikah, boşama, vekalet, vasiyet, ric'at ve neseb gibi meselelerde ve muamelatta Hanefîler iki erkek veya bir erkek iki kadın şahidi şart koşar. Şafîiler ve Malikîler, kadınların erkeklerle yapacakları şahitliğin mali meselelerle ilgili olmasını şart koşar, diğer meselelerde muteber addetmezler. Dolayısıyla boşama, nikah gibi hukuki mevzularda kadının şahadeti muteber olmaz. *Ahmed İbnu Hanbel*'den biri Şafîilere, biri de Hanefîlere benzeyen iki ayrı görüş rivayet edilmiştir.

★ MA'TUH, ÇOCUK VE UYUYANIN TALAKI

642 (۲۰۴۲) 6629 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ. أَتَانَا الْقَاسِمُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «يُرْفَعُ الْقَلَمُ عَنِ الصَّغِيرِ وَعَنِ الْمَجْنُونِ وَعَنِ النَّائِمِ».

في الزوائد: في إسناده القاسم بن يزيد. هذا مجهول. وأيضاً لم يدرك علي بن أبي طالب.

642. (2042) (6629)- *Ali İbnu Ebi Talib radiyallahü anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki:

“Kalem çocuktan, mecnundan ve uyuyandan kaldırılmıştır.”

★ MÜKREH VE UNUTANIN TALÂKI

643 (۲۰۴۳) 6630 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يُونُسَ الْفَرَّائِيُّ ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ الْهَذَلِيُّ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي ذَرِّ الْغِفَارِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنَّسْيَانَ، وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لاتفاقهم على ضعف أبو بكر الهذلي. صححه ابن حبان

643. (2043) (6630)- *Ebu Zerr el-Gıfari radiyallahü anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Allah Teâla hazretleri ümmetimin hata, unutmama ve mecbur edilme (ikrâh) hallerini affetmiştir.”

644 (۲۰۴۵) 6631 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْجَمْعِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنَّسْيَانَ وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ».

في الزوائد: إسناده صحيح إن سلم من الانقطاع. والظاهر أنه منقطع بدليل زيادة عبيد بن عمر في الطريق الثاني!!!... وليس يبعد أن يكون السقط من جهة الوليد بن مسلم فإنه كان يدلس.

644. (2045) (6631)- *Ibnu Abbas radiyallahu anhu* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri ümmetinden hata, unutma ve zorlanma(nın günahını) affetmiştir."*

AÇIKLAMA:

Kişinin unutarak veya hataen yaptığından sorumlu tutulmayacağı belirtilmiştir. Alimler bu unutma ve hatada kulun ihmâl ve kusurunun olmamasını şart koşmuştur. Yani sözelimi elbisesinde namaza mani bir bulaşık gören kimse derhal yıkamalıdır, yıkamaz, bilahare de unutursa bundan affedilmez. Ama o bulaşığı görmediği takdirde, bu hatalı namazı makbuldür.

Haneffiler zorlama altında yapılan boşanmayı muteber addederler. Diğer üç mezhebe göre zorlama ile yapılan boşama muteber değildir.

★ NİKÂHDAN ÖNCE TALÂK

645 (۲۰۴۸) (6632) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ. ثنا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَا طَلَاقَ قَبْلَ نِكَاحٍ. وَلَا عِتْقَ قَبْلَ مِلْكٍ».

في الزوائد: إسناده حسن. لأن علي بن الحسين بن واقد مختلف فيه. وكذلك هشام بن سعد. وهو ضعيف، أخرج له مسلم في الشواهد.

645. (2048) (6632)- *Misver Ibnu Mahreme radiyallahu anhu* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nikahtan önce talak yoktur. Temellükten önce de azadlık yoktur."*

646 (۲۰۴۹) (6633) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَتْبَانَا مَعْمَرٌ، عَنْ جُوَيْرٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ التَّرَّالِ بْنِ سَبْرَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَا طَلَاقَ قَبْلَ النُّكَاحِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف لاتفاقهم على ضعف جوير بن سعيد.

646. (2049) (6633)- *Hiz. Ali radiyallahu anhu* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nikahtan önce boşama olmaz."*

AÇIKLAMA:

Hadis, bir adamın, henüz evlenmediği bir kadın hakkında: “*Falanca kadınla evlenirsem boş olsun*” demesi halinde o kadınla evlense kadının boş olmayacağını ifade eder. Keza, mâlik olmadığı cariye de azad edemez.

Alimler, bu çeşit önceden yapılan bir boşama veya azad etme yemini hususunda farklı görüşler ileri sürmüştür.

★ Hanefilerce bu yemin muteberdir, nikahtan önce boşadığı kadınla evlense o kadın boş olur. Köle de azad olur.

★ *İmam Mâlik*’ten gelen meşhur rivayet de bu şekildedir.

★ *İmam Şâfiî, Ahmed İbnu Hanbel, Zahirîler* başta olmak üzere fukahanın cum-huruna göre bu çeşit akidler hükümsüzdür.

★ KADININ BOŞANMA TALEBİ MEKRUHTUR

647 (۲۰۵۴) 6634 حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ حَلْفٍ، أَبُو بَشِيرٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ يَحْيَى بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَمِّهِ عُمَارَةَ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «لَا تَسْأَلُ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ فِي غَيْرِ كُنْهٍ فَتَجِدَ رِيحَ الْجَنَّةِ. وَأَنْ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا».

في الزوائد: إسناده ضعيف.

647. (2054) (6634)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhuma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Mazur bir sebep yokken kocasından boşanma talep eden kadın cennetin kokusunu bile bulamaz. Halbuki cennetin kokusu kırk yıllık yürüme mesafesinden duyulur.”

648 (۲۰۵۷) 6635 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: كَانَتْ حَبِيبَةُ بِنْتُ سَهْلٍ تَحْتَ ثَابِتِ بْنِ قَيْسٍ بْنِ شِمَّاسٍ. وَكَانَ رَجُلًا دَمِيمًا. فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَوْ لَا مَخَافَةُ اللَّهِ، إِذَا دَخَلَ عَلَيَّ، لَبَصَقْتُ فِي وَجْهِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَتُرَدِّينَ

عَلَيْهِ حَدِيثُهُ؟» قَالَتْ: نَعَمْ. قَالَ، فَرَدَّتْ عَلَيْهِ حَدِيثَهُ قَالَتْ، فَفَرَّقَ بَيْنَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: في إسناده حجاج بن أرطاة، مدلس. وقد عنعنه.

648. (2057) (6635)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma* anlatıyor: "*Habibe Bintu Sehl, Sabit Ibnu Kays, İbni Şemmas radıyallahu aqhüma'nın nikahı altında idi. Sabit ise kısa boylu çirkin bir adamdı. Habibe, Aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Vallahi, Allah'tan korkmasam, kocam yanıma girince suratına tüküreceğim (o kadar nefret ediyorum)" der. Aleyhissalâtu vesselâm: "(Mehir olarak aldığın) bahçeyi geri verir misin?" dedi. Kadın "evet!" dedi.*

Ravi der ki: "Kadın bahçeyi Sabit'e iade etti. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da onları ayırdı."

AÇIKLAMA:

İslâm, boşanmayı meşru addeder fakat tecviz etmez. Bir hadiste talak "Allah'ın en çok nefret ettiği helal" olarak tavsif edilmiştir. Bu sebeple kadının, ciddi bir sebep olmadan boşanma talebinde bulunması tecviz edilmemiştir.

İkinci hadis, nefret etmek gibi ciddi bir sebeple kadın boşanma talep ettiği takdirde talebinin nazar-ı dikkate alınacağını gösteriyor. Kadının talebi ile olan boşanmaya *muhâla'a* denir. Bu durumda kadına, aldığı mehri iade gerekir. *Mâlik, Şâfi'i* ve cumhûra göre erkek, mehirden fazlasını da isteyebilir, bu haram değildir.

NOT: Muhâla'a ile ilgili teferruat geçti.

★ İLÂ

649 (٢٠٥٩) 6636 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الرَّجَالِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: أَقْسَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ لَا يَدْخُلَ عَلَى نِسَائِهِ شَهْرًا. فَمَكَثَ تِسْعَةَ وَعِشْرِينَ يَوْمًا. حَتَّى إِذَا كَانَ مِيسَاءَ ثَلَاثِينَ، دَخَلَ عَلَى. فَقُلْتُ: إِنَّكَ أَقْسَمْتَ أَنْ لَا تَدْخُلَ عَلَيْنَا شَهْرًا. فَقَالَ «الشَّهْرُ كَذَا» يُرْسِلُ أَصَابِعَهُ فِيهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ «وَالشَّهْرُ كَذَا» وَأَرْسَلَ أَصَابِعَهُ كُلَّهَا، وَأَمْسَكَ إِصْبَعًا وَاحِدًا فِي الثَّالِثَةِ.

في الزوائد: إسناده حسن. لأن عبد الرحمن بن أبي الرجال مختلف فيه.

649. (2059) (6636)- Hz. Aîşe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtü vesselâm, hanımlarının hücrelerine bir ay girmemeye yemin etti. Böylece yirmidokuz gün onlardan ayrı kaldı. Otuzuncu akşam olunca yanıma girdi. Kendisine: "Sen yanıma tam bir ay girmemeye yemin etmişsin" dedim. Parmaklarıyla işaret ederek: "Ay şöyledir" dedi (ve otuzu gösterdi). "Ay şöyledir!" diyerek (iki elinin) parmaklarını saldı. Üçüncüde bir parmağını tutup (yirmidokuzu gösterdi)."

6637 (٢٠٦٠) 650 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عُمَرَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنَّمَا آلَى، لِأَنَّ زَيْنَبَ رَدَّتْ عَلَيْهِ هَدِيَّتَهُ. فَقَالَتْ: عَائِشَةُ: لَقَدْ أَقْمَأْتُكَ. فَغَضِبَ ﷺ. فَأَلَى مِنْهُنَّ.

فی الزوائد: فی إسنادہ حارثۃ بن محمد بن أبی الرجال. وقد ضعفہ أحد وابن معین والنسائی وابن عدی وغیرہم.

650. (2060) (6637)- Hz. Aîşe anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtü vesselâm îlâ-da bulundu. Sebebi de hediyesinin Zeyneb Bintu Caş tarafıdan reddedilmiş olması idi. Bunun üzerine Aîşe radiyallahu anhâ Aleyhissalâtü vesselâm'a: "Zeyneb senin hediye muhakkak küçümsemiş olmalı" dedi. Bunun üzerine öfkelenen Resûl-ü Ekrem aleyhissalâtü vesselâm bütün kadınlarından îlâ etti (ayrı kalmaya yemin etti.)."

AÇIKLAMA:

Îlâ, daha önce de açıklandığı üzere, lügat olarak yemin demektir. İstilahta, dört ay veya daha da fazla bir süreye kadar, erkeğin, hanımlarına cinsî temasta bulunmayacağına dair yemin etmesidir. Resûlullah aleyhissalâtü vesselâm, hanımları arasında çıkan bir huzursuzluk sebebiyle bir aylık îlâda bulunmuştur. Huzursuzluk sebebi rivayetlerde muhtelifdir. Burada, Zeyneb Bintu Caş'ın hediye reddetme vakası gösterilmektedir. Nafakalarının artırılma talebi, Hz. Hafsa'nın bir sırrı ifşa hadisesi, bal şerbeti içme meselesi vs. de vardır. Hepsinin üst üste inzımanı da mümkündür.

Resûlullah'ın yemini hanımlarının yanına bir ay boyu girmeme mahiyetinde olduğu için, bu îlânın fıkhîta asgari dört ay olan istilâhî îlâ sayılmayacağı belirtilmiştir.

الْمُسْلِمِ . وَالْيَهُودِيَّةُ تَحْتَ الْمُسْلِمِ . وَالْحُرَّةُ تَحْتَ الْمَمْلُوكِ وَالْمَمْلُوكَةُ تَحْتَ الْحُرِّ .

في إسناد عثان بن عطاء متفق على تضعيفه.

652. (2071) (6639)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihî an ceddihi radiyallahu anhûma* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dört sınıf kadın vardır ki, onlarla kocaları arasında mülâ'ane yapılmaz: Müslümanın nikâhı altındaki hristiyan kadın, müslümanın nikâhı altındaki yahudi kadın, kölenin nikâhı altındaki hür kadın, hür kişinin nikâhı altındaki köle kadın."

AÇIKLAMA:

Hanefîler der ki: "Koca şahidliğe ehil değilse onun liânı geçerli değildir. Şahid olamayacaklardan bazıları köle, kazîf haddi ile cezalandırılan kimse, kâfir. Bu durumdaki kocalar lianda bulunamazlar. Keza cariye, zimmiyye (yani hristiyan veya yahudi kadın), birisine zina nisbet ettiği için hadd-i kazfı ile cezalandırılan kadın, bîlûğa ermemiş kadın, deli olan kadın ve daha önce zina işleyen bir kadın zina ithamına maruz kalsalar, bu ithamı yapan kimse yabancı ise hadd-i kazf cezasına çarptırılmaz. Kadın, bu sınıflardan birine mensupsa kocasının liânı muteber değildir ve bu isnaddan dolayı kocasına hadd uygulanmaz. Öyleyse bu durumdaki bir koca karısına zina isnad edecek olsa hakim ona hadd uygulamaz, sadece ta'zir cezası verir. Ta'zir, adamın durumuna göre hakimin takdirine kalmış bir cezadır, so-pa cezası verecek olsa bu kırktan aşağı olacaktır. Ceza, kadına leke sürdüğü içindir. Mülâ'ane yapılmaması, hanımının durumu sebebiyledir.

Hem karî hem koca ikisi de şahidliğe ehil değilse, mesela ikisi de kazf haddi ile cezalandırılmış ise, koca kazîf haddi ile cezalandırılır. Çünkü onun durumu lian hükmünü tatbik manidir."

Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelîlere göre yemini sahih sayılan herkesin liânı sahihtir. Bu itibarla eşlerin ikisi de hür, köle-cariye, adaletli, fâsık, zimmi olsalar, yahut biri köle veya cariye olsa veya koca müslüman olup kadın zimmi olsa yine de bunlar arasında liân uygulanır. Bu üç imama göre liân ayeti âmmdır, hepsine şâmilidir. Hanefîlerdeki kayıt sadedinde olduğumuz hadisten kaynaklanır.

★ ÂZÂD EDİLEN CARIYEDE MUHAYYERLİK

653 (٢٠٧٧) [6640] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ

مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: أَمِرْتُ بِرَبْرَةٍ أَنْ تَعْتَدَ بِثَلَاثِ حَيَضٍ.

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله موثقون.

653. (2077) (6640)- Hz. Aîşe radıyalahhu anhâ anlatıyor: "Berfire üç hayız müddetince iddet beklemekle emrolundu."

NOT: Berfire hâdisesi geçti.

★ CARİYENİN İDDETİ

654 (٢٠٧٩) [6641] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيقٍ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. قَالَا: ثنا عُمَرُ بْنُ شَبِيبٍ الْمُسَلِّيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «طَلَاقُ الْأَمَةِ اثْنَانِ، وَعَدَّتْهَا حَيَضَتَانِ».

في الزوائد: إسناده حديث ابن عمر فيه عطية العوفى، متفق على تضعيفه. وكذلك عمر بن شبيب الكوفى. والحيث قد رواه مالك في الموطأ موقوفاً على ابن عمر. ورواه أصحاب السنن، سوى النسائى، من طريق عائشة.

654. (2079) (6641)- Ibnu Ömer radıyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Köle kadının talâkı ikidir, iddeti de iki hayız müddetidir."

★ KÖLENİN BOŞAMASI

655 (٢٠٨١) [6642] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ. ثنا ابْنُ لَهْبَعَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي الْعَافِيٍّ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ سَيِّدِي زَوَّجَنِي أَمْتَهُ، وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنِي وَبَيْنَهَا، قَالَ، فَصَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُنْبَرَّ فَقَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! مَا بَالُ أَحَدِكُمْ يَزُوجُ عَبْدَهُ أَمْتَهُ ثُمَّ يُرِيدُ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَهُمَا؟ إِنَّمَا الطَّلَاقُ لِمَنْ أَخَذَ بِالسَّاقِ».

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة وهو ضعيف.

655. (2081) (6642)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: “Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm’ın yanına gelerek: “Ey Allah’ın Resulü! Efendim beni köle kadını ile evlendirmişti. Şimdi de hanımla aramı ayırmak (boşandırmak) istiyor” dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm minbere çıkarak şu hitabede bulundu:

“Ey insanlar! Sizden birine ne oluyor ki, kölesini cariyesi ile evlendirip, sonra da aralarını ayırmak ister. Boşama yetkisi, şüphesiz kadının bacağına tutan (kocay) a aittir, (kölenin efendisine ait değildir).”

KEFARETLER BÖLÜMÜ

★ HZ. PEYGAMBER NASIL YEMİN EDERDİ?

6643 (۲۰۹۱) 656 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ. بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّنْعَانِيُّ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ عَرَابَةَ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: كَانَتْ يَمِينُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، الَّتِي يَحْلِفُ بِهَا، أَشْهَدُ عِنْدَ اللَّهِ «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف بالإسنادين. ففي الإسناد الأول محمد بن مصعب وهو ضعيف. وفي الثاني عبد الملك بن محمد الصنعاني. لكن الحديث رواه النسائي في عمل اليوم والليلة بإسنادين. أحدهما على شرط الشيخين. والثاني على شرط البخاري. قال: ورفاعة هذا ليس له عند المصنف سوى هذا الحديث. وليس له في الأصول الخمسة شيء أصلاً.

656. (2091) (6643)- Rifâ'a Ibnu Arâbe el-Cühenî radiyallahu anh anlatıyor: "Allah huzurunda şehâdet ederim ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, and içtiği zaman kullandığı yemini şöyle idi: "Nefsimi kudret elinde tutan Zât-ı Zül-celâl'e yemin ederim."

★ İSLÂMDAN BAŞKA BİR DİNLE YEMİN ETMEK CAİZ DEĞİL

6644 (۲۰۹۹) 657 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا بَقِيَّةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَرَّرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ رَجُلًا يَقُولُ: أَنَا، إِذَا، لَيْهُودِيٌّ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «وَجَبَّيْتُ».

في الزوائد: في إسناده بقية بن الوليد مدلس. وقد رواه بالعنعنة.

657. (2099) (6644)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir kimsenin: "Ben, öyleyse yahudi olayım!" diye yemin ettiğini işiti-mişti. Şöyle buyurdular: "Yahudilik ona vacib oldu!"

AÇIKLAMA:

Bu hadisleriyle, *Aleyhissalâtu vesselâm* "Yahudi olayım", "kâfir olayım" gibi İslâm'ın tecviz etmediği şekilde yemin etmeyi yasaklamış olmaktadır. İzahı geçti.

★ ALLAH ADINA YEMİN EDİLİNCE RAZI OL

6645 (2101) 658 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثنا أسباطُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ رَجُلًا يَخْلِفُ بِأَيْمِهِ فَقَالَ «لَا تَخْلِفُوا بِأَيْمَانِكُمْ. مَنْ حَلَفَ بِاللَّهِ فَلْيَصْدُقْ وَمَنْ حَلَفَ لَهُ بِاللَّهِ فَلْيَرْضَ. وَمَنْ لَمْ يَرْضَ بِاللَّهِ، فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات.

658. (2101) (6645)- *İbni Ömer radıyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*, bir adamın kendi babası üzerine yemin ettiğini işitişti, derhal müdahale ederek:

"Babalarınız üzerine yemin etmeyin. Kim Allah üzerine yemin ederse doğru söylesin. Allah üzerine kendisi için yemin edilen de râzı olsun (söylenene inansın, tasdik etsin). Allah üzerine edilen yemine razı olmayan (söyleneni tasdik etmeyen) kimse, Allah'a yakın (bir kul) değildir" buyurdular."

NOT: Yeminle ilgili açıklama geçti.

★ YEMİN GÜNAHA GİRMEK VEYA PİŞMAN OLMAKTIR

6646 (2103) 659 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أبو معاوية، عَنْ بَشَّارِ بْنِ كَدَامٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّمَا الْحَلْفُ جَنْتٌ أَوْ نَكَمٌ».

في الزوائد: رواه.. في صحيحه. فالحديث صحيح. (في الحاشية: رواه ابن ماجه) وابن ماجه لا يسمي كتابه صحيحا.

والظاهر أنه أراد ابن حبان أو ابن خزيمة فحانه قلمه. وجل من لا يسهو.

659. (2103) (6646)- *Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "Yemin (sonuç ve netice itibarıyla) ya günaha girmektir yahut da pişman olmaktır."

AÇIKLAMA:

Yemin dinimizde caiz ise de, yemin etmeyi alışkanlık haline getirmek, sıkça yemin etmek hoş karşılanmamıştır. Sadedinde olduğumuz hadis de yeminden zecretme gayesini güder. Bir şeyi yapmak veya söylemek üzere yemin eden kimse, o şeyi yapmaz, hânis olmanın gerektirdiği kefareti de ödemezse günahkâr olur. Yeminini tutar veya kefareti öderse bu sefer de "keşke yemin etmeseydim de kendimi bunu yapmaya veya kefareti ödemeye mecbur etmeseydim" diye pişmanlık izhar eder. Öyleyse, yemin eden, çoğunluk itibarıyla günahkâr olur veya pişman olur. *Resûlullah* bu sebeple yemin etmemeyi tavsiye buyurmaktadır.

★ KEFARETİNİ ÖDEYİP YEMİNİ BOZ

660 (2110) 6647 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَمَرٍ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ أَبِي الرَّجَالِ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ حَلَفَ فِي قَطِيعَةٍ رَجِمَ، أَوْ فِيمَا لَا يَصْلُحُ، فَبَرُّهُ أَنْ لَا يَتِمَّ عَلَى ذَلِكَ».

في الزوائد: في إسناده حارثة بن أبي الرجال، متفق على تضعيفه.

660. (2110) (6647)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim sıla-i rahmi koparma veya uygun olmayan (benzeri bir şey) hususunda yemin ederse, bu yeminden (meşru olan kurtuluşu) onun gereğini yerine getirmemektir."

AÇIKLAMA:

Dinimizin yasakladığı bir şeyi yapma hususunda yemin eden kimse, ben yemin ettim diye o kötü işi yapmamalıdır. Aksine onu yapmayıp kefarette bulunması gerekmektedir.

Bu husus genişçe açıklandı.

★ YEMİN KEFARETİNDE KAÇ KİŞİ DOYURULUR?

661 (2112) 6648 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ. ثَنَا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَكَّائِيُّ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَعْلَى التَّقْفِيُّ عَنِ الْمُنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَفَّرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِصَاعٍ مِنْ تَمْرٍ. وَأَمَرَ النَّاسَ بِذَلِكَ. فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَنَصَفَ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ.

في الزوائد: في إسناده عمر بن عبد الله بن يعلى، ضعيف.

ri: “(Bu adamın babası ile hicret şartıyla biat etmesi için) senin üzerine yemin ettim” dedi. Aleyhissalâtu vesselâm elini uzatıp adamın elini meshetti ve: “Amcamı yemininden kurtardım, hicret yoktur!” buyurdular.”

AÇIKLAMA:

Bu hadiste iki mühim husus var:

1- Hicret üzerine biat etmenin ehemmiyeti ve Mekke'nin fethinden sonra hicretin sona ermesi meselesi. Bu husus hicretle ilgili bölümde geniş olarak tahlil edildiği için burada tekrar etmeyeceğiz.

2- Diğer mühim husus, başkasının bir işi yapması veya yapmaması hususunda yapılan yeminin hükmü: Hemen belirtelim ki, bir kimse bir başkasına: “*Vallahi sen şunu yapacaksın veya yapmayacaksın, ben bu hususta yemin ettim*” diyecek olursa muhataba herhangi bir sorumluluk gerekmez. Böyle bir yemini yapan kimsenin durumuna gelince, o kimse bunu bir yemin kastıyla değil de muhataba yemin vermek kastıyla yapmış ise, bu söz, yemin sayılmaz, dolayısıyla ikisine de bir şey gerekmez. Yemin kastıyla veya hiçbir şey niyet etmeksizin bu yemini telaffuz etmiş ise o zaman yemin sayılır, muhatabı kendisine uymazsa hânis olur, kefâret ödemesi gerekir.

Eğer adam muhatabına: “*Kasem ettim sen şunu yapacaksın*” veya “*Allah'a yemin ederim*” veya “*Allah adıyla şehadet ederim sen şunu yapacaksın*” gibi bir şey söylese, bu yemindir. Bu çeşit yeminlerde عَلَيْكَ (=senin üzerine) demesi şart değildir. Muhatab onu yapmazsa, yemin eden hânis olur, muhataba bir şey gerekmez.

★ “ALLAH'IN DİLEDİĞİ SONRA SENİN DİLEDİĞİN” DEMEK

663 (۲۱۱۷) 6650 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثَنَا الْأَجْلَحُ الْكِنْدِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا حَلَفَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَقُلْ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشِئْتُ. وَلَكِنْ لَيَقُلْ: مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شِئْتُ».

في الزوائد: في إسناده الأجلح بن عبد الله، يختلف فيه. ضعفه الإمام أحمد وأبو حاتم والنسائي وأبو داود وابن سعد. ووثقه ابن معين ويعقوب بن سفيان والعجلي وباقي رجال الإسناد ثقات.

663. (2117) (6650)- *Ibnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “*Biriniz yemin edince sakın: “Allah'ın dilediği ve senin dilediğin” demesin. Lâkin şöyle desin: “Allah'ın dilediği sonra senin dilediğin.”*”

[6651] (۲۱۱۸) 664 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ حَرَّاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ؛ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَأَى فِي النَّوْمِ أَنَّهُ لَقِيَ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَقَالَ: نَعَمْ الْقَوْمُ أَتَمُّ لَوْلَا أَنْكُمْ تُشْرِكُونَ. تَقُولُونَ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ. وَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ «أَمَّا وَاللَّهِ! إِنْ كُنْتُ لَا أُعْرِفُهَا لَكُمْ. قُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ مُحَمَّدٌ». حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَّارِبِ. ثنا أَبُو عَوَّانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ حَرَّاشٍ، عَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ سَحْبَرَةَ، أَخِي عَائِشَةَ لَأُمِّهَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِنَحْوِهِ.

في الروايات: رجال الإسناد ثقات على شرط البخاري.

664. (2118) (6651)- Huzeyfe İbnu'l-Yemân radiyallahu anh anlatıyor: "Müslümanlardan bir adam rüyasında ehl-i kitaptan birine rastlamış, o da kendisine: "Siz (müslümanlar) bir de Allah'a ortak koşmasanız ne iyi insanlarsınız. Ama şöyle diyerek (şirke düşüyorsunuz): "Allah'ın dilediği ve Muhammed'in dilediği."

Rüya sahibi bu gördüğünü gelip Resûlullah'a anlattı. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Vallahi ben sizin böyle söylediginizi bilmiyordum. (Öyleyse bundan böyle) şöyle söyleyin: "Allah'ın dilediği, sonra Muhammed'in dilediği" buyurdular."

★ NEZRİNE UY

[6652] (۲۱۳۰) 665 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْجَوْهَرِيُّ. قَالَا: ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ. أَتَيْنَا الْمَسْعُودِيَّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي نَذَرْتُ أَنْ أَتَحَرَ بَبَوَانَةَ. فَقَالَ «فِي نَفْسِكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ؟» قَالَ: لَا. قَالَ «أَوْفِ بِنَذْرِكَ».

في الروايات: قلت الحديث رواه أبو داود في سننه من حديث عبد الله بن عمر. وإسناد حديث ابن عباس رجاله ثقات. لكن فيه المسعودي. واسمه عبد الله بن مسعود. اختلط بأختره قال ابن حبان: اختلط حديثه فلم يتميز واستحق الترك.

665. (2130) (6652)- *Ibnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: "Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Büvâne nam mevkiye bir deve kurban etmeye nezrettim" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "İçinde cahiliyeden kalma bir şey var mı?" dedi. Adam: "Hayır!" deyince Resul-i Ekrem efendimiz: "Nezrini yerine getir!" buyurdu."

666 (2131) 6653 **666** حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيِّ، عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ كَرْدَمِ الْيَسَارِيِّ؛ أَنَّ أَبَاهَا لَقِيَ النَّبِيَّ ﷺ وَهِيَ رَدِيفَةٌ لَهُ. فَقَالَ: إِنِّي نَذَرْتُ أَنْ أَثْحَرَ بِبَوَانَةٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «هَلْ بِهَا وَثْنٌ؟» قَالَ: لَا. قَالَ «أَوْفِ بِنَذْرِكَ».

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا ابْنُ دُكَيْنٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ مِقْسَمٍ، عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ كَرْدَمٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِنَحْوِهِ.

في الزوائد: إسناده صحيح. أعنى الطريق الأولى إلى ميمونة بنت كردم. واختلف في صحبتها. أثبتها ابن حبان والذهبي في الكاشف وفي الطبقات. ويؤيد ذلك سياق الرواية الأولى. ورواها الإمام أحمد في مسنده بلفظ عن ميمونة بنت كردم عن أبيها كردم أنه سأل رسول الله ﷺ. فجعل الحديث من مسند أبيها.

وإسناده الطريق الثاني منقطع. لأن يزيد بن مقسم لم يسمع من ميمونة. وأصل الحديث في الصحيحين وغيرهما من حديث عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه.

666. (2131) (6653)- *Meymune Bintu Kerdem el-Yesâriyye radıyallahu anha'nın* anlatışına göre: "Babasının terkisinde iken, babası Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la karşılaşır ve der ki: "Ben, Büvâne nam mevkiye deve kurban etmek üzere nezrettim." Aleyhissalâtu vesselâm: "Orada put var mı?" diye sorar. Babası: "Hayır!" der. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öyleyse nezrini yerine getir!" emreder."

ACIKLAMA:

Şâfiî hazretleri, bu hadise dayanarak bir kimse belli bir yerde kurban kesmeye veya yemek vermeye nezrederse, bunu başka memleketteki fakirlere veremez diye hükmetmiştir. Diğer âlimler, nezrin bir başka yerde ifasını tecvîz ederler.

Hadis, cahiliye devrinden kalma putperestliğe ait maddî hatıra kalmadığı takdirde, niyet-i halise ile, o devirde kurban kesilen yerlerde yine kurban kesilebileceğini ifade eder.

★ NEZİR BORCU İLE ÖLEN

667 (٢١٣٣) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، ثنا ابْنُ لَهْيَعَةَ 6654 عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: إِنَّ أُمِّي تُؤَفِّيْتُ. وَعَلَيْهَا نَذْرٌ صِيَامٍ. فَتَوَفَّيْتُ قَبْلَ أَنْ تَقْضِيَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَيْصُمَ عَنْهَا الْوَلِيُّ».

في الزوائد: في إسناد ابن لهيعة، وهو ضعيف.

667. (2133) (6654)- Hz. Câbir İbnu Abdillâh radıyallahu anhilma anlatıyor: "Bir kadın, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Annem öldü, üzerinde oruç nezri vardı, onu yerine getirmeden vefat etti" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Velisi ona bedel oruç tutsun!" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Ölü yerine oruç tutulabilir mi meselesi ihtilafıdır. Ebu Hanîfe, Mâlik ve kavli-i cedidinde Şâfiî: "Ölü yerine hiçbir oruç tutulamaz" diye hükmetmişlerdir. Ahmed İbnu Hanbel'e göre adak orucu tutulabilir. Zahirîler velinin, ölünün orucunu tutmaya mecbur olduğunu söyler. Cumhûr tutmayabilir der.

TİCARETLER BÖLÜMÜ

★ KAZANCA TEŞVİK

6655 (۲۱۳۷) 668 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ بَجِيرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنِ الْمُقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبِ الزُّبَيْدِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَا كَسَبَ الرَّجُلُ كَسْبًا أَطْيَبَ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ. وَمَا أَتَقَى الرَّجُلُ عَلَى نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَوَلَدِهِ وَخَادِمِهِ، فَهُوَ صَدَقَةٌ».

فی الزوائد: فی إسماعیل بن عیاش. ورواه أبو داود والترمذی والنسائی.

668. (2138) (6655)- Mikdām Ibnu Ma'dikerb ez-Zübeydî radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişi elinin emeğiyle kazandığından daha temiz bir kazanç elde etmemiştir. Kişinin nefesine, ailesine, çocuğuna ve hizmetçisine harcadığı sadakadır."

6656 (۲۱۳۹) 669 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ. ثَنَا كُثْلُومُ بْنُ جَوْشَنِ الْقُشَيْرِيُّ عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «التَّاجِرُ الْأَمِينُ الصَّدُوقُ الْمُسْلِمُ، مَعَ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

فی الزوائد: فی إسناده كثوم بن جوشن القشیری، ضعیف. وأصل الحديث قد رواه الترمذی من حديث أبي سعيد الخدری.

669. (2139) (6656)- Ibnu Ömer radıyallahu anihüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Emin, dürüst, müslüman tâcir, Kıyamet günü şehidlerle beraberdir."

6657 (۲۱۴۱) 670 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُثَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: كُنَّا فِي مَجْلِسٍ. فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ وَعَلَى رَأْسِهِ أَثَرُ مَاءٍ. فَقَالَ لَهُ بَعْضُنَا: تَرَاكَ الْيَوْمَ

طَيَّبَ النَّفْسَ. فَقَالَ «أَجَلْ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ» ثُمَّ أَفَاضَ الْقَوْمُ فِي ذِكْرِ الْغِنَى. فَقَالَ «لَا بَأْسَ بِالْغِنَى لِمَنِ اتَّقَى. وَالصَّحَّةُ لِمَنِ اتَّقَى خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى. وَطَيَّبَ النَّفْسَ مِنَ النَّعِيمِ».

في الروائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

670. (2141) (6657)- Muâz İbnu Abdillâh İbni Hudeyb'in amcası radiyallahu anh anlatıyor: "Biz bir cemaatte idik. Başında ıslaklık olduğu halde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm çıkageldi. Birimiz ona: "Bugün sizi iyi ve ferah görüyoruz" dedi. "Evet! Elhamdülillah öyledir!" buyurdular. Sonra halk zenginlik hususunda sohbet daldılar. Aleyhissalâtu vesselâm: "Muttakî için zenginliğin bir zararı yok!" buyurdular. Devamla: "Ancak dediler, sıhhat, muttaki için zenginlikten daha hayırlıdır. Gönül hoşluğu da bir nimettir."

★ MAİŞET TALEBİNDE İTİDAL

671 (2142) (6658) 6658 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ. عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، عَنْ رَبِيعَةَ ابْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اجْمَلُوا فِي طَلَبِ الدُّنْيَا فَإِنَّ كُلَّ مُيسَّرٍ لِمَا جُلِقَ لَهُ».

في الروائد: في إسناده إسماعيل بن عياش، يذلس. ورواه بالنعنة. وروايته عن غير أهله ضعيفة.

671. (2142) (6658)- Ebu Humeyd es-Sâidî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünya talebinde mütedil olun. Çünkü herkes, kendisi için yaratılmış olana müyesserdır (kazanmaya hazırlanmıştır)."

672 (2143) 6659 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بِهْرَامٍ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عُثْمَانَ، زَوْجُ بَنِي الشَّعْبِيِّ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَعْظَمُ النَّاسِ هَمًّا، الْمُؤْمِنُ الَّذِي يَهْمُ بِأَمْرِ دُنْيَانِ وَأَمْرِ آخِرَتِهِ».

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. تَقَرَّدَ بِهِ إِسْمَاعِيلُ.

في الروائد: في إسناده يزيد الرقاشي، والحسن بن محمد بن عثمان، وإسماعيل بن بهرام.

672. (2143) (6659)- Enes İbnu Mâlik radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Himmet yönüyle insanların en yücesi hem dünya hem de ahiret işine himmet gösteren mü'mindir."

6660 (٢١٤٤) 673 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْجَمَّصِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَيُّهَا النَّاسُ! اتَّقُوا اللَّهَ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ. فَإِنَّ نَفْسًا لَنْ تَمُوتَ حَتَّى تَسْتَوْفِيَ رِزْقَهَا، وَإِنْ أَبْطَأَ عَنْهَا. فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ. خُذُوا مَا حُلَّ، وَدَعُوا مَا حُرِّمَ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. لأن فيه الوليد بن مسلم وابن جريج. وكل منهما كان يدلس. وكذلك أبو الزبير. وقد عنعنوه. لكن لم ينفرد به المصنف من حديث أبي الزبير. عن جابر. فقد رواه ابن حبان في صحيحه، بإسنادين، عن جابر.

673. (2144) (6660)- Hz. Câbir radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey insanlar Allah'a karşı muttakî olun ve (dün-yevî) talepte mutedil olun. Zira, hiçbir kimse yoktur ki, (Allah'ın kendisine taktir ettiği) rızıkını eksiksiz elde etmeden ölmüş olsun. Rızık gecikse bile ona mutlaka kavuşacaktır. Öyleyse Allah'tan korkun ve talepte mutedil olun, (gayr-ı meşru yollara sapmayın), helal olanı alın, haram olanı terkedin."

★ KAZANÇ YOLUNU DEĞİŞTİRME

6661 (٢١٤٧) 674 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا قُرَّةُ أَبُو أَنَسٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ جَبْرِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَصَابَ مِنْ شَيْءٍ، فَلْيَلْزَمْهُ».

في الزوائد: في إسناده قُرَّةُ أَبُو أَنَسٍ، وهو مختلف فيه. قاله الذهبي في الكاشف. وقال الأزدى: ضعيف. وذكره ابن حبان في الثقات. وهلال بن جبیر البصري، ذكره ابن حبان في الثقات. وقال: وروى عن أنس، إن كان سمع منه.

674. (2147) (6661)- Enes İbnu Mâlik radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Meşru) bir işten (helal rızık) kazanan kimse o işe devam etsin."

675 (٢١٤٨) [6662] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو عَاصِمٍ. أَخْبَرَنِي ابْنُ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ؛ قَالَ: كُنْتُ أَجْهَظُ إِلَى الشَّامِ وَإِلَى مِصْرَ. فَجَهَّزْتُ إِلَى الْعِرَاقِ. فَأَتَيْتُ عَائِشَةَ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ فَقُلْتُ لَهَا: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ! كُنْتُ أَجْهَظُ إِلَى الشَّامِ. فَجَهَّزْتُ إِلَى الْعِرَاقِ. فَقَالَتْ: لَا تَفْعَلْ. مَالِكَ وَلِمَتَجَرَّكَ؟ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِذَا سَبَّ اللَّهُ لِأَحَدِكُمْ رِزْقًا مِنْ وَجْهِ، فَلَا يَدْعُهُ حَتَّى يَتَغَيَّرَ لَهُ، أَوْ يَتَنَكَّرَ لَهُ».

في الروايات: في إسناده مقال. لأن والد أبي عاصم اسمه غلغل بن الضحاك، يختلف فيه. قال العقيلي والنسائي: لا يتابع على حديثه. وذكره ابن حبان في الثقات. والزبير بن عبيد، قال الذهبي: مجهول. وذكره ابن حبان في الثقات.

675. (2148) (6662)- Nâfi anlatıyor: "Ben Şam ve Mısır'a ticaret malı gönderiyordum. Irak'a da gönderdim ve mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin yanına varıp ke-disine: "Ey mü'minlerin annesi! Ben Şam'a ticarete gidiyordum, şimdi Irak'a gidiyorum" dedim. Bunun üzerine: "Böyle yapma! Sana ve eski ticaret yerine ne oldu? Zira ben, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Allah Teâlâ hazretleri, sizden birine bir ciheti rızkına sebep kılarsa, bu değişinceye veya güçleşinceye kadar onu terketmesin" buyurduğunu işittim" dedi."

★ SAN'ATLAR

676 (٢١٥٢) [6663] حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ هَمَّامٍ، عَنْ فَرْقَدِ السَّبْحِيِّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السُّخَّيْرِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اَكْذَبُ النَّاسِ الصَّبَاغُونَ وَالصَّوَاغُونَ».

في الروايات: إسناده ضعيف. لأن فيه فرقدا السبخي، ضعيف. وعمر بن هرون، كذبه ابن معين

وغیره.

676. (2152) (6663)- Ebu Hureyre radiyallahu anhiüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İnsanların en çok yalan söyleyenleri bo-yacılar ve kuyumculardır."

AÇIKLAMA:

Bu hadis, İbnu Mâce'de yer alan zayıf hadislerdendir. İçtimâî hayat için burada zikri geçen iki mesleğe de ihtiyaç vardır. Bu mesleklerden vazgeçilemez.

Resûlullah'ın bu meslekleri köttileyeceği düşünülmemelidir. Bazı şarihler: "Bu iki meslekte, işler zamanında yapılamadığı için, sanatkârlar müşterilerine yalancı durumuna düşerler, hadis bu durumu kastemiş olabilir" mânasında yorumda bulunmuştur.

★ MUHTEKİR KAYBEDER

6664 (2153) 677. حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ. ثنا أَبُو أَحْمَدَ. ثنا إِسْرَائِيلُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَالِمٍ ابْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْجَالِبُ مَرْزُوقٌ وَالْمُحْتَكِرُ مَلْعُونٌ».

في الزوائد: في إسناده علي بن زيد بن جدعان، وهو ضعيف.

677. (2153) (6664)- Hz. Ömer radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: "Malını satışı arzeden rızka erer, muhtekir (pahalanması için satmayıp bekleten)de lânete uğrar."

6665 (2155) 678. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ. ثنا الْهَيْثُمُ بْنُ رَافِعٍ. حَدَّثَنِي أَبُو يَحْيَى الْمَكِّيُّ، عَنْ فُرُوحَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ اخْتَكَرَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ طَعَامًا ضَرَبَهُ اللَّهُ بِالْجَذَامِ وَالْإِفْلَاسِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله موثقون. أبو يحيى المكي والهيثم بن معين، قد ذكرهما ابن حبان في الثقات. والهيثم بن رافع، وثقه ابن معين وأبو داود. وأبو بكر الحنفى، واسمه عبد الكبير بن عبد المجيد، احتج به الشيخان. وشيخ ابن ماجه، يحيى بن حكيم، وثقه أبو داود والنسائي وغيرهما.

678. (2155) (6665)- Hz. Ömer radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm'ı işittim, buyurdular ki: "Müslümanlara bir gıda maddesinde ihtikarda bulunanı Allah Teâla hazretleri cüzzam ve iflâsa mahkum eder."

★ PARAYLA KUR'ÂN ÖĞRETİMİ

6666 (2158) 679. حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ ثنا خَالِدُ ابْنُ مَعْدَانَ. ثنى عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلَمٍ، عَنْ عَطِيَّةِ الْكَلَاعِيِّ، عَنْ أَبِي نَبِيٍّ كَعْبٍ؛ قَالَ: عَلَّمْتُ رَجُلًا الْقُرْآنَ. فَأَهْدَى إِلَيَّ قَوْسًا. فَذَكَرْتُ ذَلِكَ

لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ «إِنْ أَخَذْتُهَا أَخَذْتُ قَوْسًا مِنْ نَارٍ» فَرَدَدْتُهَا.

في الزوائد: إسناده مضطرب، قاله الذهبي في الميزان في ترجمة عبد الرحمن بن سلم. وقال العلاء في المراسيل: عطية بن قيس الكلاعي عن أبي بن كعب، مرسل.

679. (2158) (6666) - Ubey Ibnu Ka'b radiyallahu anh anlatıyor: "Bir adama Kur'an öğretmiştim. Bana bir yay hediye etti. Bunu Resûlullah aleyhissalâtu vesse-lâm'a haber verdim: "Eğer onu alırsan, ateşten bir yay almış olursun" buyurdular. Ben de geri iade ettim."

ACIKLAMA:

Yazı öğretme mukabilinde verilen yayın reddi ile ilgili daha meşhur bir rivayette, hâdisenin kahramanı Übey değil, Ubâdetu'bnu's-Sâmi'dir (1. cilt 450-451. sayfalar). Rivayet esnasında, tashîf yapılmış olabileceği gibi, iki ayrı hâdisenin cereyanı da mümkündür.

Kur'an öğretimi mukabilinde ücret alınıp alınamayacağı bahsini de yine birinci cildin 442-444. sayfalarında tahlil ettik.

★ HACCAMIN KAZANCI HELAL Mİ?

680 (2073) [6667] حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ أَبُو حَفْصٍ الصَّيْرِيُّ. ثنا أَبُو دَاوُدَ. (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادَةَ الْوَاسِطِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. قَالَا: ثنا وَرْقَاءُ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: اخْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَمَرَنِي فَأَعْطَيْتُ الْحَجَّامَ أَجْرَهُ.

في الزوائد: في إسناده حديث علي، عبد الأعلى بن عامر. قد تركه ابن مهدي والقطان، وضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

680. (2163) (6667) - Hz. Ali radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacamat oldu ve bana emretti, ben de hacamat yapan zatın ücretini ödedim."

681 (2165) [6668] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَّزَةَ. حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَرِثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ. في الزوائد: إسناده حديث أبي مسعود صحيح، ورجاله ثقات على شرط البخاري.

681. (2165) (6668)- *Ukbe İbnu Amr radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacamat edenin (bu işten) kazancını yasakladı."*

AÇIKLAMA:

Hacamat yapmanın ücret alması meselesi ihtilafıdır, birkısım hadislere göre helal, birkısına göre değil. Rivayetlerdeki farklılığa göre, alimler de ihtilaf etmiştir. Ancak cumhûra yani ülemânın çoğunluğuna göre bu, ne hür ne köle kimseye haram değildir. Bazı hadislerdeki yasak hükmü, tenzihen kerahete hamledilmiştir. Maksad adı kazançlara değil, daha şerefli, âli kazançlara teşviktir.

★ ALIŞ-VERİŞTE MUHAYYERLİK

682 (2185) (6669) **6669** حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ صَالِحٍ الْمَدَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّمَا الْبَيْعُ عَنْ تَرَاضٍ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله موثقون. رواه ابن حبان في صحيح.

682. (2185) (6669)- *Ebu Sa'îd'l-Hudrî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Satış her iki tarafın rızasıyla olur."*

★ MEVCUT OLMAYAN ŞEY SATILAMAZ

683 (2189) (6670) **6670** حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضِيلِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عَتَّابِ بْنِ أُسَيْدٍ؛ قَالَ: لَمَّا بَعَثَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى مَكَّةَ، نَهَاهُ عَنْ شَيْءٍ مَالٍ يُضْمَنُ.

في الزوائد: في إسناده لَيْثُ بْنُ أَبِي سَلِيمٍ، ضَعِيفٌ وَمُدْلِسٌ. وَعَطَاءٌ، هُوَ ابْنُ أَبِي رِيَّاحٍ، لَمْ يَدْرِكْ

عَتَّابًا.

683. (2189) (6670)- *Attâb İbnu Esîd radiyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onu Mekke'ye gönderdiği zaman kendisini, satın alıp da henüz teslim alınmamış bir malın kârından men etmiştir."*

AÇIKLAMA:

Bu hadiste, kişinin, satın aldığı bir malı, henüz kabzetmezden yani tasarrufu altına almazdan, tam olarak teslim almazdan önce, satıp kâr etmeyi yasaklamış olmaktadır. Malın satılabilmesi için kabzedilmiş olması gerekmektedir. Bu, caiz olan selemenden ayrı bir satış çeşididir. *Selemin* ne olduğu geniş olarak açıklandı.

★ AKİBETİ MEÇHUL SATIŞ YASAK

[6671] (2195) 684. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ وَالْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ. قَالَا: ثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ غَامِرٍ. ثَنَا أَيُّوبُ بْنُ عُتْبَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الْغَرَرِ.

في الزوائد: في إسناده أيوب بن عتبة، ضعيف.

684. (2195) (6671)- İbnu Abbâs radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm Bey'-i garar'dan (yani tahakkuk edip etmeyeceği bilinmeyen akibeti meçhul satıştan) men etti."

AÇIKLAMA:

Garar Arapçada aldatma mânasına gelir. Burada zahiren müşteriye parlak da gelse sonucu belli olmayan satışır. Şafîî hazretleri bu çeşit satışa denizdeki balığı, havadaki kuşu, efendisinden kaçıp nereye gittiği bilinmeyen köleyi satmayı örnek verir.

★ PİYASAYA NARH KONAMAZ

[6672] (2201) 685. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْدٍ. ثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى. ثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: غَلَا السَّعْرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالُوا: لَوْ قَوْمَتْ، يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ أُفَارِقَكُمْ وَلَا يَطْلُبَنِي أَحَدٌ مِنْكُمْ بِمَظْلَمَةٍ ظَلَمْتُهُ».

في الزوائد: في إسناده سعيد بن أبي عروبة، اختلط بأخوة لكن عبد الأعلى الشامي روى عنه قبل الاختلاط. ومحمد بن زياد، قال الذهبي: روى له البخاري مقرونا بغيره. وقال ابن حبان: في الثقات وربما أخطأ. وبقى رجال الإسناد ثقات.

685. (2201) (6672)- Ebu Saîd radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında fiyatlar artmıştı. Halk müracaat ederek: "Ey Allah'ın Resûlü fiyatları siz düzenleseniz!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi: "Ben, sizden kimsenin kendisine yaptığım bir zulmü talep etmez olduğu halde aranızdan ayrılmayı diliyorum."

AÇIKLAMA:

Böylece Resûlullah, piyasada fiyatlara müdahaleyi "zulüm yapmak" olarak tav-

sif etmiş bulunmaktadır. Piyasa, fiyatları kendi kendine ayarlamalıdır. Fiyat tesbiti meselesi daha önce geçti.

★ ALIŞ-VERİŞTE MÜSAMAHA

6673 (۲۲۰۲) 686 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْبَلْخَيْ أَبُو بَكْرٍ. ثنا إسماعيل بن عُلَيْةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ قُرُوحٍ؛ قَالَ: قَالَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَدْخَلَ اللَّهُ الْجَنَّةَ رَجُلًا كَانَ سَهْلًا، بَائِعًا وَمُشْتَرِيًا».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أنه منقطع. لأن عطاء بن قُرُوح لم يلق عثمان بن عفان. قاله على بن المديني في العلل.

686. (2202) (6673)- Osman Ibnu Affân radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gerek satıcı ve gerekse alıcı iken kolaylık gösteren kimseyi Allah cennete koydu."

AÇIKLAMA:

Hadis, hayatında birkaç kere değil, daima kolaylık ve anlayışı prensip edinen kimseyi kastetmektedir. Alıcı olarak kolaylık, parasını peşin vermek, borcunu vadesinde tam olarak ödemektir. Satıcı olarak kolaylık, malın ayıbını gizlememek, doğruyu söylemek, borçlusuna mühlet tanımak, talebini nezaketle yapmaktır.

★ PAZARLIK

6674 (۲۲۰۴) 687 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا يَغْلَى بْنُ شَيْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ ابْنِ حُثَيْمٍ، عَنْ قَيْلَةَ أُمِّ بِنَى أُمَامٍ؛ قَالَتْ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ عَمَرِهِ عِنْدَ الْمَرْوَةِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أَبِيعُ وَأُشْتَرِي. فَإِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَتَبَاغَ الشَّيْءِ سُمْتُ بِهِ أَقْلَ مِمَّا أُرِيدُ. ثُمَّ زِدْتُ، ثُمَّ زِدْتُ حَتَّى أُبْلَغَ الَّذِي أُرِيدُ. وَإِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَبِيعَ الشَّيْءَ سُمْتُ بِهِ أَكْثَرَ مِنَ الَّذِي أُرِيدُ. ثُمَّ وَضَعْتُ حَتَّى أُبْلَغَ الَّذِي أُرِيدُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَفْعَلِي يَا قَيْلَةُ! إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَبْتَاعِي شَيْئًا فَاسْتَامِي بِهِ الَّذِي تُرِيدِينَ. أُعْطِيتِ أَوْ مُنِعْتَ». فَقَالَ «إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَبِيعِي شَيْئًا فَاسْتَامِي بِهِ الَّذِي تُرِيدِينَ. أُعْطِيتِ أَوْ مَنَعْتَ».

في الزوائد: في إسناده انقطاع. قال المزني في الأطراف: ابن حثيم عن قيلة، فيه نظر. وقال الذهبي في الكاشف: قيلة أم رومان. روى عنها عبد الله بن عثمان بن خثيم مرسلًا.

687. (2204) (6674)- Kayle Ümmü Benî Ennâr radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaptığı umrelerden birinde kendisine Merve'de yaklaştım ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben alıp satan bir kadınum. Bir şeyi satın almak istediğim zaman arzuladığımdan daha düşük bir fiyat teklif ediyorum. Sonra yavaş yavaş artırarak arzuladığım fiyata geliyorum. Bir şeyi satacağım zaman da, önce, almayı arzuladığım fiyattan daha yüksek bir fiyat teklif ediyor, sonra yavaş yavaş inerek arzuladığım fiyata geliyorum, (böyle yapmama ne dersin?)" dedim. Şu cevabı verdi: "Ey Kayle, böyle yapma. Bir şey satın almak istedin mi, düşündüğün fiyatı söyle, sana verilsin veya verilmesin."

Aleyhissalâtu vesselâm sonra şunu söylediler: "Bir malı satmak istediğin zaman da versen de vermesen de (yüksek fiyat değil) satmak istediğin fiyatı söyle."

AÇIKLAMA:

1- Hadis, kadınların ticaret yapabileceğine delildir. Alimler kadının mütesettire ve fitneye sebep olmayacak yaşta olması şartını zikrederler.

2- Ticaret sırasında aldatıcı fiyat teklifi yapılmamalıdır. Bu durum alış-verişte güven ve itimadı sarsar, gerçek fiyat söylenmelidir.

688 (۲۲۰۶) (6675) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَسَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. قَالَ: ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى أُنْبَأَنَا الرَّبِيعُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ نُوْفَلِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ السَّوْمِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ. وَعَنْ ذُبْعٍ ذَوَاتِ الدَّرِّ.

في الروايات: في إسناده نوفل بن عبد الملك، والربيع بن حبيب.

688. (2206) (6675)- Hz. Ali radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm güneş doğmazdan önce alış-veriş pazarlığı yapmaktan ve süt vermekte olan hayvanları kesmekten men etti."

AÇIKLAMA:

Fecirden güneş doğuncaya kadarki zaman ibadet, zikir ve dua zamanıdır, dünyevi işler için heder edilmemelidir. Resûlullah bu sebeple o zamanda alım-satım ile meşguliyeti yasaklamıştır. Sütü sağılan hayvanın kesilme yasağı da açıktır: Süt gibi beslenme değeri fazla olan bir gelir, kesilmiş olacaktır. Ancak bu bir haram ifade etmez. Hiçbir alim de buna hükmetmemiştir. Ciddi bir ihtiyaç halinde kesilebilir.

★ AŞILANMIŞ HURMA MALI OLAN KÖLE SATILMIŞSA

6676 (۲۲۱۳) 689 حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنِ خَالِدٍ التَّمِيمِيُّ أَبُو الْمُعَلَّسِ. ثنا الْفَضِيلُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِشَمْرِ النَّخْلِ لِمَنْ أُبْرَهَا. إِلَّا أَنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ: وَأَنْ مَالَ الْمَمْلُوكِ لِمَنْ بَاعَهُ، إِلَّا أَنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ. في الروائد: في إسناده إسحاق بن يحيى بن الوليد. وأيضاً لم يدرك عبادة بن الصامت. قاله البخاري وغيره.

689. (2213) (6676)- Ubâde Ibnu's-Sâmit radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, müşteri (kendisine ait olmasını) şart koşmamış ise, (satılan) hurma ağaçlarının (başında bulunan) meyvesinin, ağaçları aşılamanın hakkı olduğuna ve keza, müşteri, (kölenin malının kendisine ait olmasını) şart kılmadığı takdirde, kölenin malının satıcıya ait olduğuna hükmünü."

★ TERAZİYİ AĞIR TUTUN

6677 (۲۲۲۲) 690 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ. ثنا شُعْبَةُ عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِنَارٍ، عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا وَزَنْتُمْ فَأَرْجَحُوا».

في الروائد: إسناده صحيح، على شرط البخاري.

690. (2222) (6677)- Hz. Câbir Ibnu Abdillâh radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Tarttığınız zaman tartınızı ağır yapın."

6678 (۲۲۲۳) 691 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْحَكَمِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَقِيلِ بْنِ حُوَيْلِدٍ. قَالَا: ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ. حَدَّثَنِي أَبِي. حَدَّثَنِي يَزِيدُ النَّخَوِيُّ؛ أَنَّ عِكْرَمَةَ حَدَّثَهُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ كَانُوا مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ كَيْلًا. فَأَنْزَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ (وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ) فَأَحْسَنُوا الْكَيْلَ بَعْدَ ذَلِكَ.

في الروائد: إسناده حسن. لأن محمد بن عقيلاً وعلي بن الحسين مختلف فيهما. وباقى رجال الإسناد ثقات.

691. (2223) (6678)- İbnu Abbâs radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Medine'ye geldiği vakit, halk ölçü-tarî içinde insanların en kötüsü idi. Bunun üzerine Allah Teâla hazretleri وَقَالَ لِمُطَفِّينَ "Ölçü ve tartı-da hile yapanların vay halinè" diye başlayan sureyi indirdi. Bundan sonra ölçü ve tartıyı güzel yaptılar."

★ ALDATMA HARAMDIR

6679 (2225) 692. (2225) (6679)- Ebu'l-Hamrâ radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ta, yanında bir kap içinde bir miktar zahire satan bir adamın yakınlarından geçtiğini gördüm. Mübarek elini kabın içine sokup (kontrol etikten sonra) adama: "Sen hile yapmışa benziyorsun. Bize hile yapan bizden değildir" buyurdu."

في الزوائد: في سنده أبو داود. وهو نفع بن الحارث الأعمى، أحد الضعفاء المتروكين. وقال ابن عمر: أبو الحمراء اتفقوا على ضعفه، وكذبه بعضهم. وأجمعوا على ترك الرواية عنه. ونسبه ابن معين إلى الوضع. نعم، للمتن شاهد تقدم.

692. (2225) (6679)- Ebu'l-Hamrâ radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ta, yanında bir kap içinde bir miktar zahire satan bir adamın yakınlarından geçtiğini gördüm. Mübarek elini kabın içine sokup (kontrol etikten sonra) adama: "Sen hile yapmışa benziyorsun. Bize hile yapan bizden değildir" buyurdu."

★ KABZEDİLMEYEN YIYECEK SATILAMAZ

6680 (2228) 693. (2228) (6680)- Hz. Câbir radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, biri sancının biri de alıcının ölçekleri olmak üzere iki ölçekten geçmedikçe bir zahireyi satmayı yasakladı."

في الزوائد: في إسناده محمد بن عبد الرحمن بن أبي ليلى، أبو عبد الرحمن الأنصاري، وهو ضعيف.

693. (2228) (6680)- Hz. Câbir radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, biri sancının biri de alıcının ölçekleri olmak üzere iki ölçekten geçmedikçe bir zahireyi satmayı yasakladı."

ACIKLAMA:

Hadis, götürü pazarlık usulü üzere değil de, ölçek usulü ile alım-satımları tanzim etmektedir. Yani, bir ölçekle belli bir miktar satın alındığı takdirde, bu teslim

işi ölçülerek yapılmalıdır. Bu suretle teslim alınmadıkça, o mal tekrar satılamaz. Bu suretle ölçülerek satın alınan mal, satılmak istense, tekrar ölçerek satılmalıdır, eski ölçümüne itibar edilmemelidir. Ama, satın alan götürü ile satarsa ölçmeye gerek yoktur. Buna rağmen: "Ölçü ile satın alınan, götürü satılamaz" diyen alim de olmuştur. Bu görüş zayıftır.

★ YİYECEKLERİN TARTILMASI BEREKET GETİRİR

694 (۲۲۳۱) [6681] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْيَحْصَبِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَسْرِ الْمَازِنِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «كَيْلُوا طَعَامَكُمْ يُبَارِكْ لَكُمْ فِيهِ».

في الزوائد: إسناده حديث عبد الله بن بسر صحيح، ورجاله ثقات.

694. (2231) (6681)- Abdullah İbnu Bûsr el-Mâzinî ve Ebu Eyyub radıyallahu anhi'ne anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Zahirenizi ölçünüz ki, sizin için bereketlensin" buyurdular."

★ ÇARŞILAR

695 (۲۲۳۳) [6682] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَرَامِيُّ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ. حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدٌ وَعَلِيٌّ. أَتَيْنَا الْحَسَنَ بْنَ أَبِي الْحَسَنِ الْبَرَّادَ؛ أَنَّ الزُّبَيْرَ بْنَ الْمُنْذِرِ ابْنَ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، حَدَّثَهُمَا أَنَّ أَبَاهُ الْمُنْذِرَ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ؛ أَنَّ أَبَا أُسَيْدٍ حَدَّثَهُ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَهَبَ إِلَى سُوقِ النَّبِيطِ. فَتَنَظَرَ إِلَيْهِ، فَقَالَ «لَيْسَ هَذَا لَكُمْ بِسُوقٍ» ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى سُوقٍ. فَتَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ «لَيْسَ هَذَا لَكُمْ بِسُوقٍ» ثُمَّ رَجَعَ إِلَى هَذَا السُّوقِ فَطَافَ فِيهِ ثُمَّ قَالَ «هَذَا سُوقُكُمْ. فَلَا يَنْتَقَصَنَّ وَلَا يُضْرَبَنَّ عَلَيْهِ خَرَجٌ».

في الزوائد: رواة إسناده ضعاف. وهم إسحاق بن إبراهيم، ومحمد بن علي، وشيخهما الزبير بن المنذر بن أبي أسيد الساعدي.

695. (2233) (6682)- Ebu Üseyd es-Sâ'idi radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Nebit çarşısına gidip ona bakınlar ve: "Burası size münasib bir çarşı değildir" buyurdular. Sonra bir başka çarşıya gidip bakınlar. Yine: "Burası da size uygun bir çarşı değil" buyurdular. Sonra şu çarşıya döndü,

İçini dolaşıp (tedkik buyurdular) ve: "İşte sizin çarşınız burasıdır! Sakını burası daraltılmasın ve burada (satış ve alış) yapanlardan vergi alınmasın" buyurdular."

[6683] (۲۲۳۴) 696. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُقِيُّ. ثنا أَبِي. ثنا عَيْسُ بْنُ مَيْمُونٍ. ثنا عَوْنُ الْعَقِيلِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ التَّهْدِيُّ، عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ غَدَا إِلَى صَلَاةِ الصُّبْحِ، غَدَا بِرَأْيَةِ الْإِيمَانِ. وَمَنْ غَدَا إِلَى السُّوقِ، غَدَا بِرَأْيَةِ الْإِبْلِيسِ».

في الزوائد: في إسناده عيسى بن ميمون، متفق على تضعيفه.

696. (2234) (6683)- *Selmân radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*: "Kim sabah namazına giderse, imân bayrağıyla gitmiş olur. Kim de çarşıya giderse o da iblis bayrağıyla gitmiş olur" buyurdular.

★ ERKENDE BEREKET

[6684] (۲۲۳۷) 697. حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ التُّمَائِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ الْمَدَنِيُّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الزَّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اللَّهُمَّ بَارِكْ لَأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا يَوْمَ الْحَمِيرِ».

في الزوائد: عبد الرحمن، فمن دونه ضعيف.

697. (2237) (6684)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*: "Allahım, ümmetim için perşembe gününü ilk vaktin(de yapılan işi) mübarek kıl" diye dua ettiler.

[6685] (۲۲۳۸) 698. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ جَعْفَرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرِ الْجَدْعَانِيِّ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لَأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا».

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف عبد الرحمن.

698. (2238) (6685)- *Ibnu Ömer radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* şöyle dua buyurdular: "Allahım, ümmetime, günün ilk vakitlerin(de yaptıkları işi) bereketlendir."

AÇIKLAMA:

Resûlullah, bir devlet reisi olması haysiyetiyle içtimâf hayatı ilgilendiren her şeyle alâkadar olmuş, şekil ve yön vermiştir. Bu cümleden olarak, yukarıdaki hadislerde çarşı-pazarla da meşgul olduğunu görmekteyiz. Belâzuri ve Şemhudi'de gelen bir kısım rivayetler, Medine'de pazar yeri olmadığını, böyle bir yer te'sis etmeyi düşününce, önce Benû Kaynuka çarşısına gelip tedkik ettiğini, sonra Medine'deki hal-i hazır çarşının yerine gelerek, oraya ayağı ile vurup: "Burası sizin pazar yeriniz. Burası daraltılamaz, buradaki alış-verişinizden dolayı sizden vergi alınmayacaktır da" dediğini gösterir. O zamana kadar ihtiyaçlar hep Benû Kaynuka çarşısından giderilmekteydi. Medine çarşısı kurulduktan sonra *Resûlullah* sık sık buraya uğrayıp teftişte bulunmuştur. Bir defasında buğday yığınının elini daldırmış, içerisini rutubetli bulunca "bizi aldatan bizden değildir" diyerek satıcıyı paylamıştır. Bir başka teftişte, hurma satıcılarından birinin çadır kurduğunu görmüş ve derhal kaldırtmıştır.

Çarşıya Râşid halifeler de gerekli ilgiyi göstermişler, teftişlerini eksik etmemişlerdir. Mesela Hz. Ömer, gayr-i nizamî olarak yaptırılan bir binayı yıktırması, gelişigüzel bırakılmış bir demirci körüğünü, parçalayınca kadar tekmelemiştir. Hatta Şifa Bintu Abdillâh isminde okuma-yazma bilen bir kadını, çarşıya muhtesibe tayin etmiştir.

Müteakip hadisler, çarşı-pazarın erken açılmasına teşvik buyurmaktadır.

★ SÜTÜ MEMEDE BIRAKILAN HAYVANIN SATIŞI

699 (۲۴۰) [6686] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَّازِ. ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ سَعِيدٍ الْحَنْفِيُّ. ثنا جُمَيْعُ بْنُ عُمَيْرٍ التَّيْمِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ بَاعَ مُحْفَلَةً فَهُوَ بِالْخِيَارِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ. فَإِنْ رَدَّهَا، رَدَّ مَعَهَا مِثْلَى لَبْنِهَا (أَوْ قَالَ) مِثْلَ لَبْنِهَا قَمَحًا».

قد أخرجه أبو داود. وقال في الفتح: وفي إسناده ضعف. قال وقد قال ابن قدامة: إنه متروك الظاهر بالاتفاق.

699. (2240) (6686)- Ibnu Ömer radıyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey insanlar! Muhaffele, yani müşteriyi aldatmak için sütü sağılmayıp memesinde kalan bir hayvanı satın alan kimse

üç gün muhayyerdir. (Hayvanı bu esnada geri verebilir.) Eğer geri verecek olursa, hayvanla birlikte, sağdığı sütün iki mislini –veya sağılan sütünün (kıymetinin) bir mislini buğday olarak demişti– geri versin.”

6687 (۲۲۴۱) 700 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي الضُّحَى، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّهُ قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى الصَّادِقِ الْمَصْدُوقِ أَبِي الْقَاسِمِ   أَنَّهُ حَدَّثَنَا، قَالَ «يَبِيعُ الْمُحَفَّلَاتِ خِلَابَةً. وَلَا تَحِلُّ الْخِلَابَةُ لِمُسْلِمٍ».

في الزوائد: في إسناده جابر الجعفي، وهو متهم.

700. (2241) (6687)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anı anlatıyor: “Doğru söyleyen ve doğruluğu (mucizelerle) tasdik edilen Ebu'l-Kâsım aleyhissalâtu ves-selâm üzerine şahadet ederim ki, O bize şöyle buyurdular: “Muhalleb (sütü memede hapsedilmiş) hayvanları satmak aldatmacadır ve aldatma işi hiçbir mü'mine helal olmaz.”

★ KÖLENİN MUHAYYERLİĞİ

6688 (۲۲۴۴) 701 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ   «عَهْدَةُ الرَّقِيقِ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ».

في الزوائد: في إسناده حديث سمرة، رجال إسناده ثقات. إلا أن سعيد بن أبي عروبة اختلط بأخوة. وعبدَةُ بن سليمان روى عنه قبل. وسماع الحسن من سمرة فيه مقال.

701. (2244) (6688)- Semüre Ibnu Cündüb radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “(Satılan) kölenin uhdesi (yani alıcısının muhayyerliği veya satıcısının zimmetinde olduğu müddet) üç gündür.”

★ MALIN KUSURU SÖYLENİR

6689 (۲۲۴۷) 702 حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الصَّحَّاحِ. ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ مَكْحُولٍ وَسُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْفَعِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ   يَقُولُ «مَنْ بَاعَ عَبْدًا لَمْ يُبَيِّنْهُ، لَمْ يَزَلْ فِي مَقْتِ اللَّهِ، وَلَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تَلْعَنُهُ».

في الزوائد: في إسناده بقية بن الوليد، وهو مدلس. وشيخه ضعيف.

702. (2247) (6689)- *Vâsile Ibnu'l-Eska' radiyallahu anhüma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Kim bir şeyi ayıbını açıklamadan satarsa daima Allah'ın gadabına ve meleklerin lânetine maruz kalır.”

★ ESİR AİLE EFRADI BİRBİRİNDEN AYRILMAZ

6690 (۲۲۴۸) 703 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. قَالَا: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ جَابِرٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، إِذَا أَتَى بِالسَّيِّ، أُعْطِيَ أَهْلَ الْبَيْتِ جَمِيعًا. كَرَاهِيَةً أَنْ يُفَرَّقَ بَيْنَهُمْ.

في الزوائد: في إسناده جابر الجعفي.

703. (2248) (6690)- *Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a* esirler getirildiği zaman, aile efradını birbirinden ayırmak istemediği için hepsini bir kişiye verirdi.”

AÇIKLAMA:

Hidane ile ilgili bahiste geçtiği üzere, *Resûlullah* anné şefkati ve çocukların terbiyesi gibi mülâhazalarla, çocuğu anneden hatta kardeşi kardeşten, satış vs. sebeplerle ayırmayı yasaklamıştır.

★ SAYICA FAZLA HAYVANIN PEŞİN MÜBADELESİ

6691 (۲۲۷۲) 704 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عُروَةَ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ عُمرَ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. قَالَا: ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اشْتَرَى صَفِيَّةَ بَسْبَعَةَ أَرُوسٍ. قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: مِنْ دَخِيَّةِ الْكَلْبِيِّ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون.

704. (2272) (6691)- Hz. *Enes radiyallahu anh*'ın anlattığına göre: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*, mü'minlerin annesi *Safiyye radiyallahu anhâ*'yı yedi baş (cariye-köle) ile satın aldı.”

★ FAİZ

6692 (۲۲۷۳) 705 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى، عَنْ

حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي الصَّلْتِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أُتِيتُ، لَيْلَةَ أُسْرِى بِي، عَلَى قَوْمٍ يُطُونُهُمْ كَالْبَيُوتِ، فِيهَا الْحَيَاتُ تُرَى مِنْ خَارِجٍ يُطُونُهُمْ. فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرَائِيلُ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ أَكَلَةُ الرَّبَا».

في الزوائد: في إسناده على بن زيد بن جدعان، ضعيف.

705. (2273) (6692)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anah anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mirac gecesi, bir kavme uğradım ki, karınları evler gibi iri idi. Bu karınların içi yılanlarla dolu idi ve yılanlar dışardan gözüküyorlardı. Ben: "Ey Cibril bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar fâiz yiyenler!" dedi."

6693 (٢٢٧٤) 706 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الرَّبَا سَبْعُونَ حُوبًا. أُيَسَّرُهَا أَنْ يَنْكِحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ».

في الزوائد: في إسناده نجیح بن عبد الرحمن، أبو معشر. متفق على تضعيفه.

706. (2274) (6693)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anah anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Faiz yetmiş çeşit günaha sebeptir. En hafifi kişinin anasıyla zina yapması gibidir."

6694 (٢٢٧٥) 707 حَدَّثَنَا عُثْمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّيْرَفِيُّ، أَبُو حَفْصٍ. ثنا ابْنُ أَبِي عَدَى، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ زَيْدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «الرَّبَا ثَلَاثَةٌ وَسَبْعُونَ أَبَا».

في الزوائد: إسناده صحيح. وابن أبي عدى اسمه محمد بن إبراهيم. وهو ثقة. وقد انفرد برواية

هذا الحديث عن شعبة.

707. (2275) (6694)- Abdullah (İbnu Mes'ud) radiyallahu anah anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Faiz yetmişüç kapı (çeşit)dir."

6695 (٢٢٧٦) 708 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ. ثنا حَالِدُ بْنُ الْحَرِثِ. ثنا سَعِيدُ عَمْرٍاءَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: إِنَّ

آخِرَ مَا تَرَلْتُ آيَةَ الرَّبِّ. وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ قُبِضَ وَلَمْ يُفَسِّرْهَا لَنَا. فَدَعُوا الرَّبَّ وَالرَّيْبَةَ.

İsnade صحیح، ورجاله موثقون. إلا أن سعيدا، وهو ابن عروبة، اختلط بأخوة. كذا في الزوائد.

708. (2276) (6695)- Hz. Ömer radıyallahu anı anlatıyor: "En son inen ayet, faizle ilgili olan ayettir. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onu bize açıklamadan vefat etti. Öyleyse faizi de faiz şüphesi olan muameleyi de bırakın."

6696 (2279) 709 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ. ثَنَا يَحْيَى

بْنُ أَبِي زَائِدٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ ذَكْوَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عُمَيْلَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَا أَحَدٌ أَكْثَرَ مِنَ الرَّبِّ إِلَّا كَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهِ إِلَى قِلَّةٍ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون. لأن العباس بن جعفر وثقه ابن أبي حاتم وابن المديني وذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجال الإسناد على شرط مسلم. وفي الفتح: إسناده حسن.

709. (2279) (6696)- Ibnu Mes'ud radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Faizle malını artırmaya çalışan hiç kimse yoktur ki, işinin akibeti malının azalmasına müncer olmasın!"

★ VERESİYEDE BELLİ MİKTAR BELLİ MÜDDET ŞART

6697 (2281) 710 حَدَّثَنَا يَحْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بِنِ كَاسِبٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ

مُسْلِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمَزَةَ ابْنِ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ بَنِي فُلَانٍ اسْلَمُوا (لِقَوْمٍ مِنَ الْيَهُودِ) وَإِنَّهُمْ قَدْ جَاعُوا. فَأَخَافُ أَنْ يَرْتَدُّوا. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «مَنْ عِنْدَهُ؟» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ: عِنْدِي كَذَا وَكَذَا (لِشَيْءٍ قَدْ سَمَاهُ) أَرَاهُ قَالَ ثَلَاثُمِائَةٍ دِينَارٍ بِسَعْرِ كَذَا وَكَذَا مِنْ حَائِطِ بَنِي فُلَانٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «بِسَعْرِ كَذَا وَكَذَا إِلَى أَجَلٍ كَذَا وَكَذَا، وَلَيْسَ مِنْ حَائِطِ بَنِي فُلَانٍ».

في الزوائد: في إسناده الوليد بن مسلم. وهو مدلس.

710. (2281) (6697)- Abdullah Ibnu Selam radıyallahu anı anlatıyor; "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelip: "Yahudilerden bir aileyi kastederek "Falanın oğulları müslüman oldular. Ancak pek acıktılar, tekrar İslâm'dan

dönmelerinden korkuyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Kimin yanında bir-şeyler var?" diye sordu. Yahudilerden biri: "Benim yanımda şu şu kadar nakit var, -zannedersem üçyüz dinar demişti- Falan ailenin bahçesinden (alınacak meyve için) şu fiyatla selem akdini yaparım)" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Şu kadar vade ile şu fiyata" olur, "falan ailenin bahçesinden (elde edilecek meyve" kaydı) olmaz" buyurdu."

AÇIKLAMA:

Bu hadiste selem akdi mevzubahistir. Bu akitte peşin verilen para mukabilinde satın alınacak malın miktarı, evsafı ve vadesi belirlenir. Hadis, meyvenin "falan bahçeden olma" şartını reddetmektedir. Çünkü, o bahçeden mahsul kalkmayabilir. Başka bahçenin malı da olsa caizdir. Yeter ki belirlenen vasfı taşısin.

★ ORTAKLIK VE MUDÂRABE

711 (۲۲۸۹) 6698 حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثنا يَشْرُ بْنُ ثَابِتٍ الْبَزَّارُ. ثنا نَصْرُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ (عَبْدِ الرَّحِيمِ) بْنِ دَاوُدَ، عَنْ صَالِحِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «ثَلَاثٌ فِيهِنَّ الْبَرَكَةُ. الْبَيْعُ إِلَى أَجَلٍ، وَالْمُقَارَضَةُ وَأَخْلَاطُ الْبُرِّ بِالشَّعِيرِ، لِلْبَيْتِ، لَا لِلْبَيْعِ».

في الزوائد: في إسناده صالح بن صهيب، مجهول. وعبد الرحيم بن داود، قال العقيلي: حديثه غير محفوظ. اهـ قال السندي: ونصر بن قاسم، قال البخاري: حديثه مجهول.

711. (2289) (6698)- Salih Ibnu Süheyb, babası Süheyb (İbnu Sinan)'dan nakleliyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Üç şey vardır ki onlarda bereket vardır: "Belli bir vade ile olan satış, Mukâraza (denilen ortaklık çeşidi), satmak için değil, ev için buğday-arpa karışımı."

★ EVLADIN MALINDA BABANIN HAKKI

712 (۲۲۹۱) 6699 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ. ثنا يُونُسُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ لِي مَالًا وَوَلَدًا. وَإِنَّ أَبِي يُرِيدُ أَنْ يَجْتَاحَ مَالِي. فَقَالَ «أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَبِيكَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات على شرط البخاري.

712. (2291) (6699)- Hz. Câbir İbnu Abdillâh radiyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim mal ve çocuğum var. Babam da malımı kökünden kurutmak, tüketmek ister" dedi. Aeyhissalâtu vesselâm: "Sen de malın da babana aitsiniz" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Bu hadis, babaya, çocuğun malında tasarruf yetkisi sağlamaktadır. Bilhassa fakir ve muhtaç durumda olan baba ve ananın, nafakası zengin olan oğlan üzerinde olduğu hususunda ülemâ icma etmiştir. Şâfi'ye göre, baba fakir ve çalışamaz durumda olursa, nafakasını vermek evlada vacib olur. Babanın kendi malı varsa veya vücutça çalışabilir halde ise evlada nafakası vacib olmaz. Diğer fakihler böyle bir kayıt zikretmeden "Ebeveynin nafakası evladın üzerinde vaciptir" demiştir.

★ RASTLANAN SÜRÜ VE BAHÇEDEN İSTİFADE

713 (2300) (6700) 6700 حَدَّثَنَا بَنُ يَحْيَى. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَنَّنَا الْجَرِيرِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِذَا أَتَيْتَ عَلَى رَاعٍ، فَتَادِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. فَإِنْ أَجَابَكَ، وَإِلَّا فَاشْرَبْ فِي غَيْرِ أَنْ تُفْسِدَ. وَإِذَا أَتَيْتَ عَلَى حَائِطِ بُسْتَانٍ، فَتَادِ صَاحِبَ الْبُسْتَانِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. فَإِنْ أَجَابَكَ، وَإِلَّا فَكُلْ فِي أَنْ لَا تُفْسِدَ».

في الفتح: هذا الحديث أخرجه الطحاوى وصححه ابن حبان والحاكم.

وفي الزوائد: في إسناده الجريري، واسمه سعد بن إياس. وقد اختلط بأخوة. ويزيد بن هرون روى عنه بعد الاختلاط: لكن أخرج مسلم له في صحيحه من طريق يزيد بن هرون عن الجريري.

713. (2300) (6700)- Ebu Sa'îd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir çobanın (sürüsünün) yanına geldiğin vakit, ona üç kere nida et! (Çoban) cevap verirse ne âla, vermezse, fesada sebep olmadan (südü sağıp götürmeden) sütünden iç. Bir bahçenin duvarına geldin mi, bahçe sahibini üç kere çağır. Cevap verirse ne âla, (kendinden isteyerek ihtiyacını gör), aksi taktirde fesada sebep olmadan yiyebilirsin."

AÇIKLAMA

Çobanı görülemeyen sürüden süt sağlamak, sahibi görülemeyen bahçeden meyve yemek mutlak olarak herkese mi, yoksa açlık sebebiyle hayatı tehlikeye maruz kalan kimseye mi caiz olduğunda ihtilaf edilmiştir. Birkısm ülemâ "herkese" derken, birkısmı "zaruret halinde olana" demiştir ve çoğunluk bu sonuncu görüşte-

dir. Böyle bir kişi, parası varsa aldığının bedelini ödemelidir. *Ebu Hanîfe, Mâlik ve Şâfiî*, cumhûr gibi hükmetmiştir. *Ahmed Ibnu Hanbel*: “*Bag-bahçenin etrafı duvarla çevrili değilse, bundaki yaş meyveyi zaruret olmadan da yiyebilir.*” Bazıları da ruhsatı “*yolculara mahsus*” diye kayıtlamıştır. Bazıları “*Bu davranış, halkın adeti böyle olan yerlere mahsustur*” demiş, bazıları da “*Sahibinin razı olacağı bilinirse caizdir*” demiştir. *Tahavî*'ye göre, “*bu tatbikat misafir ermenin vacip olduğu devre hastır, vaciblik hükmü neshedilince bu ruhsat da neshedilmiştir*” demıştır.

714 (2303) 6701 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَنْصُورٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ سَلِيطِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الطُّهَوِيِّ، عَنْ ذُهَيْلِ بْنِ عَوْفٍ بْنِ شَمَّاحٍ الطُّهَوِيِّ. ثنا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ، إِذْ رَأَيْنَا إِبِلًا مَصْرُورَةً بِعِضَاءِ الشَّجَرِ. فَتَبْنَا إِلَيْهَا. فَتَادَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَرَجَعْنَا إِلَيْهِ. فَقَالَ «إِنَّ هَذِهِ الْإِبِلَ لِأَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ. هُوَ قَوْهُمْ وَيُمْنُهُمْ بَعْدَ اللَّهِ. أَيْسُرْكُمْ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى مَرَاوِدِكُمْ فَوَجَدْتُمْ مَا فِيهَا قَدْ ذُهِبَ بِهِ؟ أَتَرَوْنَ ذَلِكَ عَذْلًا؟» قَالُوا: لَا. قَالَ «فَإِنَّ هَذَا كَذَلِكَ» قُلْنَا: أَفَرَأَيْتَ إِنْ احْتَجْنَا إِلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ؟ فَقَالَ «كُلْ وَلَا تَحْمِلْ. وَاشْرَبْ وَلَا تَحْمِلْ».

في الزوائد: في إسناده سليط بن عبد الله. قال فيه البخاري: إسناده ليس بالقائم.

قال السندی: قلت والحجاج هو ابن أرملة كان يدلس وقد رواه بالنعنة.

714. (2303) (6701)- *Ebu Hureyre radiyallahu anhu anlatıyor: “Bir sefer sırasında biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm’la birlikte idik. Derken, memeleri ida denilen bir bitki ile bağlanmış bir deve sürüsüne rastladık. (Sütten istifade için) sürüye yaklaştık. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bizi çağırdı, hemen yanına gittik. “Bu develer müslüman bir aileye ait, bu onların zaruri gıdalarıdır ve Allah’tan sonra (muhtaç oldukları) bereketleri (hayırlı malları)dır. İçinde azıklarınız bulunan dağarcıklarınızın yanına vardığınızda, onların içindeki erzakınızın çalınmış olması sizi sevindirir mi? Bunu adalete uygun bulur musunuz?” buyurdular. Ashab: “Hayır!” deyince: “İşte bu (sizin yapmak istediğiniz) de öyle bir iştir” buyurdu. Biz: “Yeyip içmeye muhtaç olursak ne dersiniz?” diye sorduk. Şu cevabı verdi: “Yiyin fakat taşımayın, için fakat taşımayın!”*”

AÇIKLAMA:

Hadis, *Resûlullah*'ın sağmal hayvanların memelerini, erzaklarını koyduğu dağarcık, depo, anbar gibi muhafaza edici şeylere benzetmiştir. Buralardan izinsiz almak haramsa, memelerden de süt almak öyledir. Sahibinin izni alınmadan dokunulmamalıdır. Ancak zaruret hâsıl olursa o anki ihtiyacı giderecek kadarına izin verilmiştir. Bu sebeple **“yiyin, fakat beraberinizde götürmeyin, için, fakat beraberinizde götürmeyin”** emretmiştir. Bu halde de borçlanmanın esas olduğu daha önce belirtildi.

★ DAVAR BESLEME

6702 (٢٣٠٤) 715 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ هَانِيءٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا «اتَّخِذِي غَنَمًا، فَإِنَّ فِيهَا بَرَكََةً».

فی الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

715. (2304) (6702)- Ümmü Hâni radiyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm bana “Koyun ve keçi edin. Zira onda bereket vardır” buyur-dular.”

6703 (٢٣٠٥) 716 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثُمَيْرٍ: ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ، يَرْفَعُهُ قَالَ «الْإِبِلُ عَزْرٌ لِأَهْلِهَا. وَالْفَنَمُ بَرَكَهٌ. وَالْخَيْرُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِي الْخَيْلِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين. بل بعضه في الصحيحين بهذا الوجه. وإنما انفرد ابن ماجة بذكر الإبل والغنم، فلذلك ذكرته.

716. (2305) (6703)- *Urve el-Bârîkî radiyallahu anhûma*, “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*’ın şu sözünü nakletmiştir: “Deve, sahipleri için bir izzet vesilesidir. Koyun ve keçi de berekettir. Hayır, Kıyamete kadar atın alınaya bağlanmış-
tır.”

717 (٢٣٠٦) حَدَّثَنَا عِصْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ التَّيْسَابُورِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ قِرَاسٍ أَبُو هُرَيْرَةَ الصِّيرَفِيُّ. قَالَا: ثَنَا حَرَبِيُّ بْنُ عَمَارَةَ. ثَنَا زُرَيْبِي، إِمَامُ مَسْجِدِ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَيْبِرِينَ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«الشَّاةُ مِنْ دَوَابِّ الْجَنَّةِ».

في إسناده زُرِّي بن عبد الله، أبو يحيى الأزدي. وهو متفق على ضعفه.

717. (2306) (6704)- *Ibnu Ömer radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Koyun ve keçi cennet hayvanlarından-
dır."*

718 (٢٣٠٧) (6705) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثنا عَلِيُّ بْنُ عُرْوَةَ، عَنِ الْمُقْبِرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْأَغْنِيَاءَ بِاتِّهَادِ الْعَنَمِ. وَأَمَرَ الْفُقَرَاءَ بِاتِّخَاذِ الدَّجَاجِ. وَقَالَ «عِنْدَ اتِّخَاذِ الْأَغْنِيَاءِ الدَّجَاجِ، يَأْذُنُ اللَّهُ بِهَلَاكِ الْقُرَى».

في الزوائد: في إسناده علي بن عروة، تركوه. وقال ابن حنبل: يضع الحديث. وعثمان بن عبد الرحمن، مجهول. والثنى ذكره ابن الجوزي في الموضوعات.

718. (2307) (6705)- *Ebu Hureyre radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zenginlere koyun-keçi edinmelerini emretti ve buyurdu ki: "Zenginlerin tavuk edinmeleri halinde, Allah, köylerin helak olmasına izin verir."*

ACIKLAMA:

Bu hadisler hayvancılığa teşvik etmektedir. Sonuncu hadis, köylülerin ve fakirlerin tavukçuluk yapımlarını teşvik etmektedir. "Zenginler de tavukçuluk yaparsa köylüye satacak bir şey kalmaz, helaklerine yol açar" şeklinde bir tevîl tamamen tatminkâr gözüküyor. Hadis, İbnu Mâce'nin mevzu, (uydurma) da denen zayıf şiddetli olan hadislerindendir.

AHKÂM BÖLÜMÜ

★ KAZA

6706 (2310) 719 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا يَعْلَى وَأَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْة، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! تَبْعَنِي وَأَنَا شَابٌّ أَقْضَى بَيْنَهُمْ، وَلَا أُدْرِي مَا الْقَضَاءُ؟ قَالَ، فَضَرَبَ بِيَدِهِ فِي صَدْرِي. ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ اهْدِ قَلْبَهُ وَثَبِّتْ لِسَانَهُ» قَالَ، فَمَا شَكَّكَتُ بَعْدُ فِي قَضَاءِ بَيْنِ اثْنَيْنِ.

وفى الزوائد: هذا إسناد رجاله ثقات إلا أنه منقطع. قال أبو حاتم: لم يسمع أبو البختري، واسمه سعيد بن فيروز من علي، ولم يدركه.

قال السندى: قلت: حديث علي رواه أبو داود بإسناد آخر. فكانه عده من الزوائد نظراً إلى

خصوص الإسناد.

719. (2310) (6706)- Hz. Ali radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni Yemen'e gönderdi. "Ey Allah'ın Resûlü dedim. Sen beni gönderiyorsun. Halbuki ben gencim ve aralarında dâvâlarını hükme bağlayacağım. Ben ise daha hükmetmeyi bilmiyorum!"

Ali devamla der ki: "Bunun üzerine Resûlullah eliyle göğsüme vurdu ve: "Allahım, kalbine hidayet, diline hakta sebat ver!" diye dua etti."

Ali der ki: "O günden sonra, iki kişi arasında verdiğim hiçbir hükümde tereddüd etmedim."

★ RÜŞVET

6707 (2311) 720 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّان. ثَنَا مُجَالِدٌ عَنْ عَامِرٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

ﷺ «مَا مِنْ حَاكِمٍ يَحْكُمُ بَيْنَ النَّاسِ إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَلَكَ آخِذٌ بِقَفَاهُ. ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ. فَإِنْ قَالَ أَلْفِهِ. أَلْقَاهُ فِي مَهَوَاةٍ أَرْبَعِينَ حَرِيفًا».

في الزوائد: في إسناده مجالد، وهو ضعيف.

720. (2311) (6707)- Abdullah (İbnu Mes'ud) radıyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Halk arasında hüküm veren hiç kimse yoktur ki, Kıyamet günü bir melek ensesinden tutmuş olarak onu getirmesin. Sonra melek başını semaya kaldırır. Eğer (meleğe): "Onu at!" diyen olursa melek onu cehennemnin öyle derin bir çukuruna atar ki, kırk yılda o çukurun dibine varabilir."

★ HAKİMİN HÜKMÜYLE HARAM HELAL OLMAZ

6708 (۲۳۱۸) 721 حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. ثنا محمد بن بشر. ثنا محمد بن عمرو، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن، عن أبي هريرة؛ قال: قال رسول الله ﷺ «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ. وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ الْحَنُّ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ. فَمَنْ قَطَعَتْ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ قِطْعَةً. فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله رجال الصحيح.

721. (2318) (6708)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Muhakkak ki ben bir insanım. Sizden bazıları, delilini beyanda diğerlerine nazaran daha belâgatlıdır. Bu sebeple, ben, kimin lehinde diğer kardeşimin hakkından bir parça kesersem, şüphesiz ona ateşten bir parça kesmiş olurum."

AÇIKLAMA:

Burada adaletin ehemmiyeti ve mekanizması tesbit edilmektedir. Şöyle ki: Hüküm delile, ikna edici açıklamaya göre verilecektir. Mahkemede davayı ikna kabiliyeti ileri olan kazanır. Bu işte ise, bazıları çok daha ileridir. Getirilen delile göre hükmedecek olan hakim, farkında olmadan haksız hüküm verebilir. Bu durumda, belagatıyla kardeşinin hakkından bir parça alan, ateşten bir parça almış olur. Mahkemede adaletten ayrılmamalıdır. Kur'an-ı Kerim'de kendi veya anne babamız ve yakınlarımız aleyhine bile olsa şahidlikte haktan ayrılmamız emredilmiştir (Nisa 135). Alimler, bu hadisi açıklarken, "hakimin hükmü gizli bir şeyi helal etmez ve haramı helal etmez" demişlerdir. Sadece Ebu Hanîfe, kâdi huzurunda iki yalan-

cı şahitle kocasının kendisini boşadığını iddia eden kadının, durumu bilen bu şahitlerle helal olacağını söylemiştir.

Hadiste *Resûlullah*'ın beşer olma vasfına da dikkat çekilmiştir. Gaybı, Allah bilirdirse bilir. Onun dışında O da hükümlerini zahiri delillere göre verir.

Hadiste geçen *elhan*,¹ belagatlı diye tercüme ettik. *İfadesini daha zekice yapan, daha ikna edici beyanda bulunan, böylece kendini haklı çıkarmaya muktedir olan* manasında kullanılmıştır.

Hadiste, zahire göre hükmeden hâkim, yanlış bir hükümde bile bulunsa kendisine sorumluluk gelmeyeceği de ifade edilmiş olmaktadır.

★ MAHKEMEDE YEMİN

722 (۲۳۲۶) 6709 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَزَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ. قَالَ: ثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ زَيْدٍ بْنِ قُرُوحٍ. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَهُوَ أَبُو يُونُسَ الْقَوِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا يَخْلِفُ عِنْدَ هَذَا الْمَنْبَرِ عَبْدٌ، وَلَا أَمَةٌ، عَلَى يَمِينِ آثِمَةٍ، وَلَوْ عَلَى سِوَالِكِ رَطْبٍ، إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ».

في الزوائد: إسناده صحيح، وزجاله ثقات.

722. (2326) (6709)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "*Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "Yaş bir misvak çubuğu için bile olsa, şu minberimin yanında bile bile yalan yere yemin eden hiçbir köle ve cariye yoktur ki ona cehennem vacib olmasın."

AÇIKLAMA:

Yeminin ağırlığını ihsasta, yemin edilecek yer ve zamanın seçimine dikkat edilmiştir. Ashabtan bazılarının *Resûlullah*'ın minberinde, Haceru'l-Esved'le Makam-ı İbrahim'in arasında ikinci namazından sonra, cum'a günü yemin ettirmişlerdir. Cumhûr bunun caiz olduğunu belirtmiştir.

★ ÇALINMIŞ MALINI BULANIN ALMA HAKKI

723 (۲۳۳۱) 6710 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثَنَا حَجَّاجٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَفْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سُمْرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ؛ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا ضَاعَ لِلرَّجُلِ مَتَاعٌ، أَوْ سُرِقَ لَهُ مَتَاعٌ، فَوَجَدَهُ فِي يَدِ رَجُلٍ يَبِيعُهُ، فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ. وَيَرْجِعُ الْمُشْتَرِي عَلَى الْبَائِعِ بِالْثَمَنِ».

فی الزوائد: روی بعضه أبو داود. وفی إسناده المصنف حجاج بن أرطاة وهو مدلس.

723. (2331) (6710)- Semure İbnu Cündeb radiyallahu anah anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir kimsenin bir eşyası kaybolursa veya çalınrsa, sonra bunu bir adamın satmakta olduğunu görse, o mala sahibi ehaktır. Onu satın almış olan kimse satandan bedelini geri alır."

ACIKLAMA:

Hadis, malını yitiren veya çaldıran kimse, bu malı kimin elinde bulursa, herhangi bir ödeme yapmadan onu alma hakkına sahiptir. Malı elinde bulunduran kimse de, kimden satın almışsa, ödediği parayı geri alma hakkına sahiptir.

★ BİRŞEYİ KIRAN HAKKINDA HÜKÜM

6711 (2333) 724 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَرِيكَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ قَيْسِ بْنِ وَهَبٍ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُوءَةَ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: أَخْبِرِينِي عَنْ خُلُقِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالَتْ: أَوْ مَا تَقْرَأُ الْقُرْآنَ - وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقِ عَظِيمٍ -؟ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَعَ أَصْحَابِهِ. فَصَنَعْتُ لَهُ طَعَامًا. وَصَنَعْتُ لَهُ حَفْصَةً طَعَامًا. قَالَتْ، فَسَبَقْتَنِي حَفْصَةً. فَقُلْتُ لِلْجَارِيَةِ: ائْطَلِقِي فَأَكْفِيءَ قَصْعَتَهَا. فَلَجِئْتُهَا وَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ تَضَعَ بَيْنَ يَدَي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَكْفَأْتُهَا فَأَكْسَرَتْ الْقَصْعَةَ، وَانْتَشَرَ الطَّعَامُ. قَالَتْ فَجَمَعَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَا فِيهَا مِنَ الطَّعَامِ عَلَى النُّطْعِ. فَأَكَلُوا. ثُمَّ بَعَثَ بِقَصْعَتِي. فَدَفَعَهَا إِلَيَّ حَفْصَةً. فَقَالَ «خُذُوا طَرَفًا مَكَانَ طَرَفِكُمْ وَكُلُوا مَا فِيهَا» قَالَتْ فَمَا رَأَيْتُ ذَلِكَ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

فی الزوائد: إسناده ضعيف للجهالة بالتابعي.

724. (2333) (6711)- Benî Sûe kabilesinden bir adam anlatmıştır: "Ben Hz. Aişe radiyallahu anha'ya: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ahlâkını bana haber ver!" demiştim. Şu cevapta bulundu: "Sen Kur'an'ın «وَالَّذِي لَعَلَى خُلُقِي عَظِيمٌ» "Ve hiç şüphesiz sen pek yüce bir ahlâk üzerindesin" (Kalem 4) ayetini okumadın mı?"

(Aişe radiyallahu anha sözüne devamla) dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) ashabıyla birlikte (hücrede) idiler. Kendisine yemek yapmışım. Hafsa da yemek yapmıştı. Ama yemeği hazırlamada Hafsa benden önce davrandı. Ben cariyeme: "Git Hafsa'nın yemeğini dök!" dedim. O(nun cariyesi) yemeği Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın önüne tam koyacağı sırada cariyem yetişip ona vurdu ve tabak kırıldı, yemek ortalığa dağıldı. Resûlullah çabuk davranıp (kırıkları) bir araya getirdi, deri sofra üzerine dökülen yemekleri topladı ve (ashabıyla) yediler. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm benim kabımı (kırılana bedel, içindeki yemekle birlikte) Hafsa'ya gönderdi ve: "Kırılan kabınız yerine bu kabı alınız, içerisindeki yemeği de yiyiniz" buyurdu." Aişe devamla der ki: "Ben işlediğim (bu densizliğe hak ettiğim gücenmenin izini) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın mübarek yüzlerinde hiç görmedim."

★ HATILINI KOMŞU DUVARA SAPLA

725 (2336) [6712] حَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ دِينَارٍ، أَنَّ هِشَامَ بْنَ يَحْيَى أَخْبَرَهُ أَنَّ عِكْرَمَةَ بْنَ سَلَمَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَخَوَيْنِ مِنْ بَلْمُعِيْرَةَ أُعْتِقَ أَحَدَهُمَا أَنْ لَا يَغْرَزَ خَشْبًا فِي جِدَارِهِ. فَايْقَبَلْ مُجْمَعُ بْنُ يَزِيدَ وَرَجَالَ كَثِيرٍ مِنَ الْأَنْصَارِ. فَقَالُوا: نَشْهَدُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَا يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ جَارُهُ أَنْ يَغْرَزَ خَشْبَةً فِي جِدَارِهِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا. إِنَّكَ مَقْفَى لَكَ عَلَى خَلْفٍ فَاجْعَلْ أُسْطُوَانًا دُونَ حَائِطِي أَوْ جِدَارِي. فَاجْعَلْ عَلَيْهِ خَشْبَكَ.

في الزوائد: في إسناده هشام بن يحيى بن العاص المخزومي، ذكره ابن حبان في الثقات. وقال الذهبي. مختلف فيه. وعكرمة بن سلمة، لم أر من تكلم فيه لا بتحريج ولا توثيق. وقال: وليس بجمع هذا عند المصنف ولا بقية الكتب سوى هذا الحديث.

725. (2336) (6712)- İkrime İbnu Seleme'den rivayet edildiğine göre: "Belmuğire'den iki kardeşten biri duvarının üzerine hanı koydurmamaya köle azad etmek üzere yemin etti. Sonra Mücemmi' İbnu Yezid ile ensardan birçok kimse yanına gelip:

"Şehadet ederiz ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Hiçbiriniz komşusunun hatilini duvarına saptırmasına mani olmasın" buyurdu" dediler. Adamcağız bunun üzerine: "Ey kardeşim! Senin lehinde benim aleyhimde hüküm verilmiş oldu. Ben (koydurmayacağım diye köle azadı üzerine) yemin etmişim. Bari, sen benim duvarımın yanına bir direk koy ve hatilini bu direk üzerine at (böylece benim de yeminim bozulmasın)" dedi."

6713 (2337) 726 حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهَيْعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «لَا يَمْنَعُ أَحَدُكُمْ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً عَلَى جِدَارِهِ».

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة وهو ضعيف.

726. (2337) (6713)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhüma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Sizden kimse, duvarına, komşusunun hatıl saplamasına mâni olmasın.”

ACIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şehircilik siyasetinde komşu evlerin yan yana bitişmesi prensibi mevcuttur. Daha önce açıklandığı üzere, bu siyaset icabı, bir komşu ev yaparken, hatılını komşusunun duvarına saplamak isterse buna mâni olunmamalıdır.

★ YOLUN GENİŞLİĞİNDE İHTİLAFA OLURSA

6714 (2339) 727 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ هَيَّاجٍ. قَالَا: ثَنَا قَبِيصَةُ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِي الطَّرِيقِ فَاجْعَلُوهُ سَبْعَةَ أَذْرَعٍ».

727. (2339) (6714)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhüma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Yolun (genişliği hususunda) ihtilafa düşerseniz yedi zira' yapın.”

ACIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şehircilik meselelerine de yer vermiştir. Bu cümleden olarak yollarla da ilgili beyanlarda bulunmuştur. Şarihler, tarla ve bağ arasında az geçilen yolların, komşular arasında anlaşmaya tâbi olarak daha geniş veya daha dar olabileceğini, hadiste gelen “yedi zirâ” rakamının, ihtilaf halinde vaz' edileceğini, keza çok geniş olan bir yolu hiç kimsenin istilaya hakkı olmadığını belirtirler.

Ibnu Hacer'in de belirttiği üzere, yedi zirâlık genişlikten maksat, yüklü olarak (taştların) rahatça gidip gelmesini sağlayacak, lüzumu halinde zarurî eşyaların kapı önüne bırakılmasına imkân verecek genişliktir. Bu miktar ammenin menfaatına

tahsis edilen miktar olması hasebiyle yol daha geniş olmadığı takdirde, daralmaya meydan vermemek için oturmak, satış vs. için işgal etmek yasaklanmıştır.

Şunu da kaydedelim ki, her devrin nakil vasıtalarına göre mezkur rakamın değiştirileceği şârihlerin ifadesinden anlaşılmaktadır. Nitekim Hz. Ömer zamanında Basra ve Kûfe şehirleri kurulurken ana caddeler 20, tâli sokaklar 9 zirâ olarak planlanmıştır. Böylece, hadiste gelen rakamların bağlayıcı olmadığı, bizzat ashabın tabikatından anlaşılmıştır.

★ ZARARA ZARARLA MUKABELE YOK

6715 (۲۳۴۰) 728 حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنِ خَالِدٍ التَّمِيمِيُّ، أَبُو الْمُفْلَسِ. ثنا فَضِيلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى أَنْ «لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارًا».

في الزوائد: في حديث عبادة هذا إسناد رجاله ثقات إلا أنه منقطع، لأن إسحاق بن الوليد، قال الترمذی وابن عدی: لم يدرك عبادة بن الصامت. وقال البخاری: لم يلق عبادة.

728. (2340) (6715)- *Ubade Ibnu's-Sâmit ve Ibnu Abbâs radiyallahu anhüm anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle hükmetmiştir: "Zarara sokmak ve zarara karşı zarar vermek yoktur."*

ACIKLAMA:

Dinimiz, kimsenin kimseye zarar vermemesini emreder. Bu yasağa rağmen zarar veren olursa, zarar gören intikam almak üzere mukabil bir zarar vermemelidir. Hadisteki وَلَا ضِرَارَ bunu ifade eder. *Münâvî*, zarar görenin zarar vermesi değil, affetmesi gereğini belirtir. Alimler ضِرَارَ kelimesinde müşâreke yani, iki kişinin birbirine zarar verme mânâsının varlığına dikkat çekerler. Bu yasaklanmış olunca, zarara uğrayan, intikam almanın caiz olduğuna hükmederek öbürüne tecavüz edip zarar vermemelidir. Ona düşen afır, affetmezse zararını meşru yollarla tazmin ettirir. Tazmin suretiyle hakkını telafi, öbür tarafa zarar sayılmaz. Böyle olunca وَلَا ضِرَارَ'ın hükmü gerçekleşmiş olur.

★ ZİLYED

6716 (۲۳۴۳) 729 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَعَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ دَهْتَمِ بْنِ قُرَّانٍ، عَنْ نِمْرَانَ بْنِ جَارِيَّةٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ قَوْمًا اخْتَصَمُوا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي حُصٍّ كَانَ بَيْنَهُمْ. فَبَعَثَ خَدِيفَةً

يَقْضَى بَيْنَهُمْ فَقَضَى لِلَّذِينَ يَلِيهِمُ الْقِمَظُ. فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَهُ فَقَالَ «أَصَبْتَ وَأَحْسَنْتَ».

في الروائد: غمران بن جارية، ذكره ابن حبان في الثقات، وقال ابن القطان: حاله مجهول. قال السندي: قلت دهم بن قران تركوه، وشذ ابن حبان في ذكره في الثقات.

729. (2343) (6716)- Cârîye (İbnu Zafer el-Hanefî) radiyallahu anhu anlatıyor: "Bir grup insan, aralarında yer alan ve sazlıktan mâmul bir çardağın mülkiyeti hakkındaki ihtilaflarını çözdürmek üzere Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a başvurular. Aleyhissalâtu vesselâm, onlara, meselelerini çözmesi için Huzeyfe radiyallahu anhu'ı gönderdi. Huzeyfe gidince, kulûbe kamuşlarını bağlayan ipin tesbit edildiği yere daha yakın olanlar lehinde hükmetti. Huzeyfe, Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına dönünce nasıl hükmettiğini haber verdi. Aleyhissalâtu vesselâm: "İsabet ettin ve güzel hükmettin!" buyurarak taktirlerini ifad etti."

ACIKLAMA:

Böylesi ihtilaflı meselelerde, "zilyed"lik esası vardır. Yani, ihtilafa mevzu olan mal kimin elinde veya daha yakınında ise, yemin mukabilinde mal onun sayılır. Öbür tarafa aksini delillerle isbat düşer. Hadiste görülmüyor ise de, Hz. Huzeyfe, kulübeyi, yakın olanlara hükmederken, onlara, kulübenin kendilerine ait olduğuna dair yemin ettirmiş olmalıdır.

★ KÂİF

730 (٢٣٥٠) 6717 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ. ثنا إِسْرَائِيلُ. ثنا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ؛ أَنَّ قُرَيْشًا أَتَوْا امْرَأَةً كَاهِنَةً. فَقَالُوا لَهَا: أَخْبِرِينَا أَشْهَبَنَا أَثَرًا بِصَاحِبِ الْمَقَامِ. فَقَالَتْ: إِنْ أَنتُمْ جَرَرْتُمْ كِسَاءً. ثُمَّ مَشَى النَّاسُ عَلَيْهَا. فَأَبْصَرْتُ أَثَرَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَتْ: هَذَا أَقْرَبُكُمْ إِلَيْهِ شَبَهًا. ثُمَّ مَكَّثُوا بَعْدَ ذَلِكَ عِشْرِينَ سَنَةً، أَوْ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّدًا ﷺ.

في الروائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

730. (2350) (6717)- İbnu Abbâs radiyallahu anhu anlatıyor: "Kureysîliler kâhine bir kadına gelip: "(Hz. İbrahim aleyhisselâm'ın ayak izinin bulunduğu bili-

nen Makam-ı İbrahim'deki taşı kastederek) şu makam sahibine, iz yönüyle en çok benzeyeni bize bildir!" dediler. Kâhine:

"Suyun sürüklediği kum kadar ince olan şu toprak üzerine bir bez yayıp sonra da üzerinden yürürseniz, ben istediğinizi haber veririm!" dedi. Söylendiği gibi bir bez yaydılar, sonra halk üzerinde yürüdü. Kâhine kadın Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ayak izini görünce: "Ona benzemede bu, en ileri olanımız!" dedi. Bu hadîseden sonra yirmi yıl –veya Allah'ın dilediği– kadar bir zaman geçince Allah Teâlâ hazretleri, Muhammed Mustafa'yı peygamber olarak gönderdi."

★ ÇOCUĞA EBEVEYN HAKKINDA MUHAYYERLİK

731 (۲۳۵۲) [6718] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُثَيْبَةَ، عَنْ عُثْمَانَ النَّبِيِّ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ أَبَوْهُ اخْتَصَمَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. أَحَدُهُمَا كَافِرٌ وَالْآخَرُ مُسْلِمٌ. فَخِيَرَهُ فَتَوَجَّهَ إِلَى الْكَافِرِ. فَقَالَ «اللَّهُمَّ اهْدِهِ» فَتَوَجَّهَ إِلَى الْمُسْلِمِ. فَقَضَى لَهُ بِهِ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. قال الدراقطى: عبد الحميد بن سلمة وأبوه وجده لا يعرفون.

731. (2352) (6718)- Abdülhamîd İbnu Seleme'nin dedesi radyallahu anı anlatıyor: "(Boşanan) annesi ile babası, kendisini yanında tutmak hususunda ihtilafa düşerek, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a başvurular. Bunlardan biri kâfir, diğeri müslüman idiler. Aleyhissalâtu vesselâm çocuğu (anne veya babadan birini seçmede) muhayyer bıraktı. Çocuk kâfir olanı tercih etmişti ki, Aleyhissalâtu vesselâm: "Allahım, onu doğruya yönelt!" diye dua buyurdu. Bunun üzerine çocuk müslüman olana yöneldi. Böylece çocuğu müslüman olana verdi."

NOT: Bu husus Hidane bahsinde açıklandı.

★ MALINA ZARAR VERENE TASARRUF YASAĞI

732 (۲۳۵۵) [6719] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانٍ قَالَ: هُوَ جَدِّي مُتَّفَعٌ بْنُ عَمْرِو. وَكَانَ رَجُلًا قَدْ أَصَابَتْهُ أَمَةٌ فِي رَأْسِهِ فَكَسَّرَتْ لِسَانَهُ. وَكَانَ لَا يَدْعُ، عَلَى ذَلِكَ، التَّجَارَةَ. وَكَانَ لَا يَزَالُ يُعْبَنُ. فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ. فَقَالَ لَهُ «إِذَا أَنْتَ بَايَعْتَ فَقُلْ: لَا خِلَابَةَ. ثُمَّ أَنْتَ فِي كُلِّ سِلْعَةٍ ابْتَغْتَهَا بِالْخِيَارِ ثَلَاثَ لَيَالٍ.

فَإِنْ رَضِيتَ فَأَمْسِكْ، وَإِنْ سَخِطْتَ فَأَرُدُّهَا عَلَى صَاحِبِهَا».

في الزوائد: في إسناده محمد بن إسحاق، وهو مدلس، وقد عنعنه.

732. (2355) (6719)- Muhammed İbnu Yahya İbnu Habbân raddiyallahu anhu anlatıyor: "O benim dedem Munkız İbnu Amr'dır. (Bir savaşta başından derin bir yara almıştı. Bu yara onun dilini kırmıştı (normal konuşamıyordu). Buna rağmen o, ticareti bırakmamıştı. Alış-verişte hep aldatılırdı. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek durumunu anlattı. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sen alış-veriş edince: "(Dinimizde) aldatma yok!" de! Ayrıca sen, satın aldığın her malı geri verme hususunda üç geceye kadar muhayyersin. (Bu üç günlük muhayyerlik müddetinden) sonra rızanı varsa malı tut, yoksa malı sahibine geri ver" buyurdu."

AÇIKLAMA:

Burada Resûlullah'a müracaat eden zatın kim olduğu rivayette net değildir, bu sebeple âlimler ihtilaf etmiştir. Bizim için hadisin fıkıh yönü mühimdir. Hadisin zahiri, "piyasayı iyi bilmeyen bir kimsenin, satın aldığı malı geri verme hususunda üç günlük muhayyerlik hakkı olduğunu" ifade eder. Ancak bu şekilde sadece Ahmed İbnu Hanbel ve bir kısım Mâlikîler hükmetmiştir. Hanefîler, Şâfiîler ve cumhûr "hadis muayyen bir şahısla ilgilidir" diyerek, hükmünü amelde esas tutmamışlardır. Bunlar "Satın alınan bir malda aldandığını sonradan anlayan kimse, malı geri veremez" derler. Ancak kusurlu malın kusuru gizlenmişse bu hariç, bunu geri verebilir. Âlimler ayrıca "Satış sırasında muhayyerlik şartı konabilir" demiştir. Ebu Hanîfe, Şâfiî, Züfer bu muhayyerlik müddetini üç günle sınırlarlar. Ebu İsusuf ve İmam Muhammed "bir iki ay olabilir" demiştir.

★ MÜFLİS

733 (۲۳۵۷) 6720 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمٍ. بْنُ هَرْمُزٍ، عَنْ سَلَمَةَ الْمَكِّيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَلَعَ مِعَاذَ بْنَ جَبَلٍ مِنْ غَرْمَائِهِ ثُمَّ اسْتَعْمَلَهُ عَلَى الْيَمَنِ. فَقَالَ مُعَاذٌ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَخْلَصَنِي بِمَالِي ثُمَّ اسْتَعْمَلَنِي.

في الزوائد: في إسناده سلمة المكي، لا يعرف حاله. وعبد الله بن مسلم، قال فيه ابن حبان: يرفع الموقف ويسند المرفوع، لا يجوز الاحتجاج به. وقال الأجرى عن أبي داود عن أحمد: كل بلية منه. وقال ابن معين: صدوق، كثير الخطأ.

733. (2357) (6720)- Hz. Cabir İbnu Abdillâh radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Muaz İbnu Cebel radiyallahu anh'ı alacaklılarından kurtardı. Sonra onu Yemen'e âmil (vâli) olarak yolladı. Bunun üzerine Hz. Muaz şöyle dedi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (elimde mevcut) malımla beni borçlardan halâs etti, sonra da Yemen'e âmil tâyin etti."

AÇIKLAMA:

Hız. Muaz radiyallahu anh'in borcu fazla olmasına rağmen, mevcut malı ile ödenbilen ödenmiş, geri kalanı için hapis vs. gibi herhangi bir muamele yapılmamıştır. Şu halde borçlunun malı haczedilerek borçlularına dağıtılabilir. Mekke fethinden sonra, muallimlik, kadılık, vergi tahsili gibi birçok vazifelerle muvazzaf olarak Yemen'e gönderilen Hız. Muaz, maddi bakımdan da durumunu telafi etmiş olmalıdır.

★ ŞAHİTLİK İSTENMEDEN ŞEHADET

734 (2363) (6721) 6721 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ. ثَنَا جَرِيرٌ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ. قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ فِينَا مِثْلَ مَقَامِي فَيَكُمُ فَقَالَ «احْفَظُوا نِي فِي أَصْحَابِي. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ. ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ حَتَّى يَشْهَدَ الرَّجُلُ وَمَا يُشْتَشْهَدُ. وَيَحْلِفَ وَمَا يُسْتَحْلَفُ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أن فيه عبد الملك بن عُمَيْرٍ، وهو مدلس، وقد رواه بالنعنة.

734. (2363) (6721)- Câbir İbnu Semûre radiyallahu anh anlatıyor: "Hız. Ömer radiyallahu anh bize Câbiye'de hitap etti ve dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, tıpkı benim sizin aranızdaki şu kalk-ıam gibi bizim aramızda hitap için ayağa kalktı ve dedi ki: "Ashabım, bunları takip edenler (tabiîn) ve onları da takip edenler (etbauttâbiîn) hakkında bana riayetkâr olun (benim hatırım için onlara da saygılı olun). Onlardan (Etbauttâbiînden) sonra yalan yaygınlaşacak, öyle ki, kişi kendisinden şahitlik istenmediği halde şhadette bulunacak, yemin talep edilmediği halde yemin edecek."

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bu hadiste selef de denen İslâm'ın ilk üç neslini tebciil etmektedir. Sahâbe, Tâbiîn ve Etbauttâbiîn'e saygıya, hürmete davet eden hadisler çoktur. Mütevatir derecesine ulaştığını, bu nesillerin söz ve davranış-

larına da sünnet dendiğini, ülemânın, bu sünneti de bağlayıcı ilan ettiğini daha önce muhtelif vesilelerle açıkladık. Bu hadisin benzeri hadisler daha önce geçti, açıklamaları tekrar etmeyeceğiz.

★ BORÇLARDA ŞEHADET

6722 (۲۳۶۵) 735 حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْجُبَيْرِيُّ، وَجَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَتَكِيُّ. قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ الْعَجَلِيُّ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: ثَلَا هَذِهِ الْآيَةَ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ بِذَيْنِ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى) حَتَّى يَلْعَ (فَإِنْ آمَنَ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ) فَقَالَ: هَذِهِ نَسَخْتُ مَا قَبْلَهَا.

في الزوائد: هذا إسناد موقوف، وحكمه الرفع.

735. (2365) (6722)- Ebu Sâidi'l-Hudri radiyallahu anh, Bakara suresinin (meâlen) "Ey iman edenler! Birbirinize belirli bir müddet için borçlandığınız zaman!" diye başlayan (ve müdayene ayeti olarak bilinen ve Kur'an-ı Kerim'in en uzun ayeti olan Bakara suresinin 282. ayetini) "... Eğer bazınız bazınıza güvenirse -yani borcu, sened, şahidler veya rehinle tevsik etmeye gerek duymazsa- kendisine güvenilmiş olan borçlu kimse borcunu ödesin..." ayetine gelince: "Bu ayet, bundan önceki ayeti neshetti" dedi."

AÇIKLAMA:

Bakara suresinin 282. ayeti, borçlanmaların şahidler huzurunda, adil kâtip tarafından yazılmasını, rehinlenmesini emreder. Ayetin emri bugünkü noter müessesesinin tesisine götürür. 283. ayet güven halinde buna gerek olmayacağını ifade etmektedir.

Sadedinde olduğumuz hadis müdayene ayetinin mensuh olduğunu ifade ederse de, Ibnu Abbâs'ın mensuh olmadığına dair kanaati de bilinmektedir. Öyleyse ayetin neshinden çok, "borçların ayette belirtildiği ciddiyette yazılması esas olmakla birlikte, güven hasıl olan durumlarda bunun şart olmadığı" şeklinde hükme gidilmesi daha muvafıktır ve çoğunluk böyle anlamıştır. Bilhassa emniyetin kalktığı günümüz şartlarında ihtiyat esas alınarak borçlar şahitler huzurunda yazılmalı, rehinlenmelidir.

★ ŞAHİDLİĞİ CAİZ OLMAYANLAR

6723 (۲۳۶۶) 736 حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّي. ثنا مَعْمَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا يَزِيدُ بْنُ هُرُونَ؛ قَالَ: ثنا حَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَجُوزُ شَهَادَةُ خَائِنٍ وَلَا خَائِنَةٍ، وَلَا مَحْدُودٍ فِي الْإِسْلَامِ، وَلَا ذِي غِمْرٍ عَلَى أَخِيهِ».

في الروايات: ف إسناده حجاج بن أرتاة وكان يدلس وقد رواه بالنعنة. ورواه الترمذی عن عائشة

رضی الله عنها.

736. (2366) (6723)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihî an ceddihî radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(İslâm dinine göre) hâin erkek ve hâine kadının, müslüman iken hadd cezasına çarptılan kimsenin şahidliği makbul değildir. Keza kin ile husumet sahibinin kin beslediği kimse aleyhine şahidliği caiz değildir."

AÇIKLAMA:

Hâin'i alimler, kula ve Allah'a karşı emanete ihanet eden kimse olarak anlamıştır ve bununla "büyük günahları işleyen, küçük günahta ısrar eden kimse"nin kasdedildiğini söylemişlerdir. Bu mânada "hain, "fasık" demektir" demişlerdir.

Ebu Hanîfe, hadisin son kısmını tevîl ederek "düşmanlık şahidliğe mani değildir" diyerek aralarında husumet bulunan kimselerin birbirleri aleyhine şahidlik yapabileceğini söylemiştir.

★ TEK ŞAHİD VE YEMİNLE HÜKÜM

6724 (۲۳۷۱) 737 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هُرُونَ. أُنْبَأَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، مَوْلَى الْمُتَّبِعِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ مِصْرَ، عَنْ سُرَّقٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَجَازَ شَهَادَةَ الرَّجُلِ وَيَمِينَ الطَّالِبِ.

في الروايات: التابعي مجهول. ولم يخرج لسرق هذا، غير هذا الحديث الذي أخرجه المصنف.

737. (2371) (6724)- Sürrak radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir erkeğin şahidliğini ve talibin (davacının) yeminini geçerli saydı."

AÇIKLAMA:

Bu paralelde başka rivayetler de var. Daha önce de açıklandığı üzere, aslında dâva sahibi iki şahitle iddiasını ispatlamak zorundadır. Bu hadise göre ise, dava sahibinin yemini –bir şahid yerine geçmek üzere– bir erkek şahitle birlikte, normalde gerekli olan iki şahit sağlanmış olmaktadır.

Ancak, *Ebu Hanîfe* başta, *Kûfe* üleması, *Şa'bf, el-Hakem, Evzâ'î, Leys*, Maliki-lerden Endülüslü olanlar bu şekilde hiçbir davanın halledilemeyeceğini söylerler. *H. Ebu Bekr, H. Ali, Ömer İbnü Abdilaziz, İmam Mâlik, Şâfi'î ve Ahmed*, Medineli fakihler ve başka pek çok ülemâ "malî konularda bir şahitle davacının yemini yeterlidir" demiştir.

★ YALAN ŞAHİTLİK

738 (2373) (6725) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَاتِ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَنْ تَزُولَ قَدَمَا شَاهِدِ الزُّورِ حَتَّى يُوجِبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن الفرات، متفق على ضعفه. وكذب الإمام أحمد.

738. (2373) (6725)- *Ibnu Ömer radiyallahu anhuma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "Yalancı şahidin ayakları, (daha şahadet mahallinden) ayrılmadan Allah Teâla hazretleri ona cehennemi vacib kılar."

★ EHL-İ KİTABIN BİRBİRİNE ŞAHİTLİĞİ

739 (2374) (6726) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَجَازَ شَهَادَةَ أَهْلِ الْكِتَابِ، بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ.

في الزوائد: في إسناده مجالد بن سعيد، وهو ضعيف.

739. (2374) (6726)- *H. Câbir İbnü Abdillâh radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ehl-i Kitab'ın birbirlerine şahitlik etmelerine izin verdi.*"

AÇIKLAMA:

Ehl-i kitabın birbirleri aleyhine şهادetleri makbul mu değil mi ihtilaf edilmiştir. *İmam Mâlik ve Şâfi'i* hazretleri "*Ehl-i kitabın ne bir müslüman ne de bir kâfir aleyhine şahitliği makbul değildir*" demiştir. Ehl-i Rey'e göre zimmîlerin birbirleri aleyhine şahitliği caizdir. Çünkü bütün kâfirler bir millet sayılır, dolayısıyla huristiyan, yahudi aleyhine; yahudi huristiyan aleyhine şahitlik yapabilir, fakat zimmî, müslüman aleyhine şahitlik yapamaz.

Ahmed İbnu Hanbel de: "*Zimmîlerin ne birbirleri aleyhine ne de müslümanlar aleyhine şahidliği kabul edilmez*" demiştir. Ancak "*Yolculuk halinde, başka şahid olmadığı için vasiyete şahid kılınan ehl-i kitabın şهادeti zarurete mebni kabul edilir*" demiştir.

HİBELER BÖLÜMÜ

★ ÖMRÂ

6727 (۲۳۷۹) 740 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَمْرِو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا عُمْرَى. فَمَنْ أُعْمِرَ شَيْئًا، فَهُوَ لَهُ».

في الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين.

740. (2379) (6727)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ömrâ(nın mal sahibinin menfaatine bir yönü) yoktur. Kim bir malı ömrâ kılarsa artık o mal, ömrâ kılana aittir."

AÇIKLAMA:

Ömrâ, bir kimsenin bir malı, hayatta kaldıkça kullanması için bir başkasına ver-mektir. Bu bir cahiliye adetidir. Meseîâ bir kimse evini, hayatta kaldığı müddetçe oturması için bir başka şahsa bağışlardı. İşte bu muameleye ömrâ veya amrâ den-miştir. Ömrâ: "Bu mal sen öldükten sonra da çocuklarına aittir" veya "Sen ölünce benim çocuklarıma aittir" sözleriyle de yapılırsa, fakihler, malın artık alıcıya ait ola-cağını, dilediği gibi bu malda tasarruf edebileceğini belirtirler. İmam Mâlik verici verme sırasında: "Senden sonra da senin mirasçılara olsun" demedikçe, o kim-senin ölümü halinde, malın intifa hakkının vericiye döneceğine hükmetmiştir.

★ HİBEDEN DÖNME

6728 (۲۳۸۴) 741 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ خَلَّاسٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مَثَلَ الَّذِي يَعُودُ فِي عَطِيَّتِهِ، كَمَثَلِ الْكَلْبِ، أَكَلَ، حَتَّى إِذَا شَبِعَ قَاءً. ثُمَّ عَادَ فِي قَيْئِهِ، فَأَكَلَهُ».

في الزوائد: الحديث في الصحيحين عن غير أبي هريرة. وإسناده رجاله ثقات، إلا أنه منقطع. قال أحمد بن حنبل: لم يسمع خلاص بن عمرو المجرى من أبي هريرة شيئاً.

741. (2384) (6728)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bağışını geri alan kimsenin durumu şu köpeğin durumu gibidir: Yahnı yer, iyice doyunca kusar. Sonra kusmuşuna tekrar dönüp onu yer."

★ SEVAP ÜMİDİYLE HİBE

742 (۲۳۸۷) [6729] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَا: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُجْمَعٍ بْنِ جَارِيَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الرَّجُلُ أَحَقُّ بِهَيْبَتِهِ مَا لَمْ يَتَّبِعْ مِنْهَا».

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن إسماعيل بن مجمع، وهو ضعيف.

742. (2387) (6729)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Kişi, karşılığı verilmediği müddetçe hibesini geri alma hakkına sahiptir."

AÇIKLAMA:

Önceki hadis, mutlak şekilde hibenin geri alınmasını yasakladığı halde, bu hadiste –karşılığını beklemek niyetiyle verilen– hibenin, karşılığı verilmediği takdirde geri alınabileceğini ifade etmektedir. Bazı alimler karşılık bekleyerek hibe yapılmasını caiz görmüş ise de Hanefîlere ve kavli-i cedidinde Şâfiî'ye göre, karşılık bekleyerek verilen hibe bâtıldır. Çünkü meçhul bir satış hükmündedir. Halbuki hibenin gayesi karşılıksız bağıştır, karşılık beklemek bu maksada aykırıdır.

★ KOCADAN İZİNSİZ KADININ HİBESİ

743 (۲۳۸۹) [6730] حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى (رَجُلٌ مِنْ وَلَدِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ) عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ جَدَّهُ حَيْرَةَ، امْرَأَةً كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَحَلَّى لَهَا. فَقَالَتْ: إِنِّي تَصَدَّقْتُ بِهَذَا. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا يَجُوزُ لِلْمَرْأَةِ فِي مَالِهَا إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا. فَهَلِ اسْتَأْذَنْتِ كَعْبًا؟» قَالَتْ: نَعَمْ. فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى كَعْبِ بْنِ مَالِهَا إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا. فَهَلِ اسْتَأْذَنْتِ كَعْبًا؟

قَالَتْ: نَعَمْ. فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، زَوْجِهَا فَقَالَ «هَلْ أُذِنَتْ لِحَيْرَةٍ أَنْ تُصَدَّقَ بِحَلِيِّهَا؟» فَقَالَ: نَعَمْ. فَقَبِلَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْهَا.

743. (2389) (6730)- Ka'b Ibnu Mâlik'in anlattığına göre: "Hanımı, kendine ait bir zinet eşyasını Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a götürüp: "Ben bunu tasadduk ediyorum" demiştir. Aleyhissalâtu vesselâm kendisine: "Kadının kendi malından (da olsa) bağışı kocasının izni olmadan caiz değildir. Acaba sen Ka'b'den izin aldın mı?" demiştir. Hanım "Evet!" deyince, hanımın kocası Ka'b Ibnu Mâlik'e (bir adam göndererek): "Sen Hayre'ye zinetini tasadduk etmesine izin verdin mi?" diye sordurmuş, Ka'b: "Evet!" deyince Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadının hibesini kabul buyurmuştur."

AÇIKLAMA:

Dinimizde esas olan kadının kendi malında tasarruf yetkisine sahip olmasıdır. Bu sebeple cumhûr: "Kadın kendi malından kocasının izni olmadan dilediği şekilde tasarruf eder, tasadduk eder" diye hükmetmiştir. Bazı âlimler (Tâvus ve Mâlik) "kadın kendi malının üçte birini tasadduk edebilir, fazlasını etmek için kocasından izin almalıdır" demiştir.

Kadının sefih dediğimiz faydayı-zararı bilemeyecek halde akıf noksanlığı bulunması halinde kendi malından da olsa tasarruf edemeyeceği cumhûrca da benimsenmiştir.

SADAKALAR BÖLÜMÜ

★ SADAKA ETTİĞİ ŞEYİ SATIN ALABİLİR Mİ?

6731 (2393) 744. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ . ثنا يَزِيدُ بْنُ هُرُونَ . ثنا سُلَيْمَانُ التَّمِيمِيُّ عَنْ أَبِي عُمَانَ التَّهْدِي، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ؛ أَنَّهُ حَمَلَ عَلَى فَرَسٍ يُقَالُ لَهُ غَمَرٌ أَوْ غَمْرَةٌ. فَرَأَى مُهْرًا أَوْ مُهْرَةً مِنْ أَفْلَاهِهَا يُبَاعُ، يُنْسَبُ إِلَى فَرَسِهِ، فَتَهَى عَنْهَا.

فی الروائد: إسناده صحيح.

744. (2393) (6731)- Zübeyr Ibnu'l-Avvam radiyallahu anhu'n anlatığına göre, "Kendisi gamr veya gamra denilen bir atı hibe olarak vermiş, sonra o attan olduğu söylenen erkek veya dişi bir tayın satışa arz edildiğini görmüş, tayı satın almayı bırakmıştır."

AÇIKLAMA:

Alimler, büyük çoğunluğuyla bu hadise dayanarak, hibe, tasadduk, zekat, kefare, adak gibi yollardan bir yolla malını elden çıkaran bir kimsenin onu parayla tekrar satın almasını mekruh addetmişlerdir. İmam Mâlik, Kâşîler ve Şâfi'nin de böyle hükmettiği belirtilir. Ancak kerahet tahrimi değil, tenzihidir.

★ SADAKA ETTİĞİ ŞEY VERASETLE GELİRSE

6732 (2395) 745. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّقِيُّ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي أُعْطِيتُ أُمِّي حَدِيقَةً لِي. وَإِنِّهَا مَاتَتْ وَلَمْ تَتْرُكْ وَارِثًا غَيْرَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «وَجَبَتْ صَدَقَتُكَ، وَرَجَعَتْ إِلَيْكَ حَدِيقَتُكَ».

فی الروائد: إسناده صحيح، عند من ينجح بحديث عمرو بن شعيب.

745. (2395) (6732)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihî radiyallahu anhûma* anlatıyor: "Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ben bahçemi anneme vermiştim. Şimdi o vefat etti. Benden başka da varis bırakmadı (bahçeye varis olabilir miyim?)" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi: "Senin sadakan tam oldu. Bahçen tekrar sana rücû etti."

AÇIKLAMA:

Alimler, çoğunlukla veraset yoluyla geri gelen sadakaya temellük etmenin mekruh olmadığını söylerler.

★ ARİYET

746 (۲۳۹۸) [6733] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. حَدَّثَنَا شَرَحْبِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْعَارِيَةُ مَوْدَّةٌ. وَالْمِنْحَةُ مَرْدُودَةٌ».

في الزوائد: إسناده حديث أبي أمامة ضعيف، لتدليس إسماعيل بن عياش. لكن لم ينفرده ابن عياش. فقد رواه ابن حبان في صحيحه بوجه آخر.

746. (2398) (6733)- *Ebü Ümâme ve Enes İbnu Mâlik radiyallahu anhûma* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Ariyet, sahibine döner, minha (intifası bağışlanan mal) sahibine iade edilir" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Minha veya *meniha* lûgat olarak bağış demek ise de burada sûtünden istifade edilmesi için bağışlanan hayvan veya meyvesinden istifade edilmesi için bağışlanan ağaç manasına gelir. Bu, belli bir müddet için yapılan bağıştır. Burada sadece menfaat bağışı mevcuttur, malın aslı sahibine aittir.

★ HAVALE

747 (۲۴۰۴) [6734] حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ. ثنا هُشَيْمٌ عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ. وَإِذَا أُجِلَتْ عَلَى مَلِيٍّ فَاتَّبَعُهُ».

في الزوائد: في إسناده انقطاع بين يونس بن عبيد وبين نافع. قال أحمد بن حنبل: لم يسمع من نافع شيئاً وإنما سمع من ابن نافع عن أبيه. وقال ابن معين وأبو حاتم: لم يسمع من نافع شيئاً. قلت: وهشيم بن بشر مدلس، وقد عتقناه اهـ. كلام صاحب الزوائد.

747. (2404) (6734)- *İbnu Ömer radıyallahu anhümâ* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Borcunu ödemeye muktedir olan kimse-
nin özürsüz olarak ödemeyi geciktirmesi zulümdür. Sen alacaklı durumda
iken (alacağın) varlıklı ve güvenilir bir kimseye havale edilirse, bu havaleyi
kabullen.”

★ ÖDEME NİYETİYLE BORÇLANAN

748 (۲۴۰۹) [6735] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثنا ابنُ أَبِي فُدَيْكٍ. ثنا سَعِيدُ
بْنُ سَفْيَانَ مَوْلَى الْأَسْلَمِيِّينَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
جَعْفَرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كَانَ اللَّهُ مَعَ الدَّائِنِ حَتَّى يَقْضَى دَيْنُهُ. مَا
لَمْ يَكُنْ فِيمَا يَكْرَهُهُ اللَّهُ».

قَالَ، فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ يَقُولُ لِحَازِنِهِ: اذْهَبْ فَخُذْ لِي بِدَيْنٍ. فَإِنِّي
أَكْرَهُ أَنْ أُبَيِّتَ لَيْلَةً إِلَّا وَاللَّهِ مَعِيَ. بَعْدَ الَّذِي سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
فِي الزَّوَائِدِ: إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ.

748. (2409) (6735)- *Abdullah İbnu Ca'fer radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resû-
lullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki:

“Borç, Allah'ın hoşlanmadığı bir şeye ait olmadığı müddetçe, Allah-u Zül-
celal hazretleri, borcunu ödeyinceye kadar borçlu ile birlikte dir.”

*Ravi der ki: “Abdullah İbnu Ca'fer, vekil harcına derdi ki: “Git, benim için
borç al. Zira ben, Resûlullah'tan bu hadisi işittikten sonra Allah'ın benimle olmadı-
ğı bir gece geçirmekten hoşlanmam.”*

ACIKLAMA:

Hâdis, meşru yolda, ödemek niyetiyle borçlanmaya bir teşvik, borçlanmaktan
fazla korkmamaya bir irşaddır. Çünkü, *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*, bu şe-
kilde yapılan borçlanmalarda Cenab-ı Hakk'ın yardımcı olacağını vaadetmektedir.
Bugünkü lüks hayat için, zaruri olmayan eşyalar için yapılacak borçların buraya
girmeyeceği söylenebilir.

★ ÖDEMEME NİYETİYLE BORÇLANAN

749 (۲۴۱۰) [6736] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ ضَبْيٍ.

بْنِ صُهَيْبٍ الْخَيْرِ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ زِيَادٍ بْنُ صَيْفِيٍّ بِنِ صُهَيْبٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ عَمْرِو. حَدَّثَنَا صُهَيْبُ الْخَيْرِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «أَيُّمَا رَجُلٍ يَدِينُ دِينًا، وَهُوَ مُجْمِعٌ أَنْ لَا يُؤْقِفَهُ إِلَّاهُ، لَقِيَ اللَّهَ سَارِقًا».

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَزَامِيُّ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ بِنِ صَيْفِيٍّ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ.

في الزوائد: في إسناده يوسف بن محمد، ذكره ابن حبان في الثقات. وقال أبو حاتم: لا بأس به. وقال البخاري: فيه نظر. اهـ.

وعبد الحميد بن زياد، ذكره ابن حبان في الثقات. وقال أبو حاتم: شيخ اهـ.

وزياد بن صَيْفِيٍّ، ذكره ابن حبان في الثقات.

749. (2410) (6736)- Süheyb el-Hayr radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim ödememek kastıyla borca girerse Allah'ın huzuruna hırsız olarak çıkar."

★ BORÇTA CİDDİYET

750 (٢٤١٤) [6737] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ثَعْلَبَةَ بْنِ سَوَاءٍ. ثَنَا عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ سَوَاءٍ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ، عَنْ مَطَرِ الْوَرَّاقِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ دِينَارٌ أَوْ دِرْهَمٌ قُضِيَ مِنْ حَسَنَاتِهِ. لَيْسَ ثُمَّ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن ثعلبة بن سواء، قال فيه أبو حاتم: أدركته ولم أكتب عنه، ولم أر لغيره من الأئمة فيه كلاما، غيره. وباقي رجال الإسناد ثقات، على شرط مسلم.

750. (2414) (6737)- Ibnu Ömer radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Üzerinde bir dinar veya bir dirhemlik borçla ölen kimsenin borcu, onun hayır ve hasenatından ödenir. Orada (mahşer yerinde) ne dinar ne de dirhem vardır."

★ BORÇLUYA MÜHLET

751 (٢٤١٨) [6738] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثَمِيرٍ. ثَنَا أَبِي. ثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ ثَعْنِيعِ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ

أَنْظَرَ مُعْسِراً كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ. وَمَنْ أَنْظَرَهُ بَعْدَ جِلِّهِ كَانَ لَهُ مِثْلُهُ، فِي كُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ.

في الزوائد: في إسناده نفي بن الحارث الأعمى الكوفي، وهو متفق على ضعفه.

751. (2418) (6738)- *Büreyde el-Eslemî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir borçluya mühlet verirse, her gün için bir sadaka sevabı kazanır. Kim onun borcunu vadesi geldikten sonra tehir ederse, tehir ettiği müddetçe, her geçen gün (alacağı mal kadar) sadaka yazılır."*

★ BORCUNU İSTEMEDE ANLAYIŞ

752 (٢٤٢٢) (6739) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمِّلِ بْنِ الصَّبَّاحِ الْقَيْسِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَبِّبِ الْقَرَشِيِّ. ثنا سَعِيدُ بْنُ السَّائِبِ الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَامِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِصَاحِبِ الْحَقِّ «خُذْ حَقَّكَ فِي عَفَافٍ وَافٍ، أَوْ غَيْرِ وَافٍ».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات على شرط مسلم. ورواه ابن حبان في صحيح.

752. (2422) (6739)- *H. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir hak sahibine: "Sen hakkını (borçludan) imkân nisbetinde günahlara girmeden al" buyurdular."*

★ HAK SAHİBİ SÖZ SAHİBİDİR

753 (٢٤٢٥) (6740) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنَعَاتِيُّ. ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَنْشَرٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ يَطْلُبُ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ بِدَيْنٍ أَوْ بِحَقٍّ. فَتَكَلَّمَ بِبَعْضِ الْكَلَامِ. فَهَمَّ صَحَابَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَهْ. إِنَّ صَاحِبَ الدَّيْنِ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى صَاحِبِهِ، حَتَّى يَقْضِيَهُ».

في الزوائد: في إسناده حنش واسمه حسين بن قيس، أبو علي الرجبي، ضعفه أحمد وابن معين وأبو حاتم وأبو زرعة.

753. (2425) (6740)- *Ibnu Abbâs* radiyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adam gelecek Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bir alacağını veya bir hakkını talep etti. Bunu yaparken nezâkete uymayan bazı yakışsız söz sarfetti. Resûlullah'ın ashabı adama dersini vermek istediler. Ama Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm müsaade etmeyip: "Bırakın! Zira alacaklı kimsenin, hakkını alıncaya kadar borçlu üzerinde söz hakkı vardır" buyurdular."

754 (٢٤٢٦) [6741] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عُثْمَانَ، أَبُو شَيْبَةَ. ثنا ابنُ أَبِي عُبَيْدَةَ (أُظُنُّهُ قَالَ). ثنا أَبِي عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَتَقَاضَاهُ دَيْنًا كَانَ عَلَيْهِ. فَاشْتَدَّ عَلَيْهِ، حَتَّى قَالَ لَهُ: أُحَرِّجُ عَلَيْكَ إِلَّا قَضَيْتَنِي. فَاتَّهَرَهُ أَصْحَابُهُ وَقَالُوا: وَيْحَكَ! تَذَرِي مَنْ تُكَلِّمُ؟ قَالَ: إِنِّي أَطْلُبُ حَقِّي. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «هَلَا مَعَ صَاحِبِ الْحَقِّ كُتِّمُ؟» ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى خَوْلَةَ بِنْتِ قَيْسٍ فَقَالَ لَهَا «إِنْ كَانَ عِنْدَكَ ثَمَرٌ فَأَقْرِضِينَا حَتَّى يَأْتِيَنَا ثَمَرُنا فَتَقْضِيكَ» فَقَالَتْ: نَعَمْ. يَا أَبَى أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ، فَأَقْرَضْتُهُ. فَقَضَى الْأَعْرَابِي وَأَطْعَمَهُ. فَقَالَ: أَوْفَيْتُ. أَوْفَى اللَّهُ لَكَ. فَقَالَ «أَوَّلُكَ خِيَارُ النَّاسِ. إِنَّهُ لَا قُدْسَ أُمَّةٍ لَا يَأْخُذُ الضَّعِيفُ فِيهَا حَقَّهُ غَيْرَ مُتَعَتِعٍ».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح، رجاله ثقات. لأن إبراهيم بن عبد الله، قال فيه أبو حاتم: صدوق.

754. (2426) (6741)- *Ebu Sa'îd-i'l-Hudrî* radiyallahu anh anlatıyor: "Bir bedevi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek, Efendimizin uhdesinde bulunan alacağını işledi ve bunu yaparken sert davrandı. Hâta: "Borcunu ödeyinceye kadar seni tâciz edeceğim" dedi. Ashab-ı Kiram hazretleri bedeviye azarlayıp: "Yazık sana! Kiminle konuştuğunu bilmiyorsun galiba!" dediler. Adam: "Ben hakkımı talep ediyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm, ashabına: "Sizler niçin hak sahibinden yana değilsiniz?" buyurdu ve Havle Bintu Kays radiyallahu anhâ'ya adam göndererek: "Sende kuru hurma varsa benim borcumu ödeyiver. Hurmamız gelince borcumuzu sana öderiz" dedi. Havle: "Hay hay! Babam sana kurban olsun Ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Kadın, Resûlullah'a borç verdi, o da bedeviye olan borcunu kapadı ve ayrıca yemek ikram etti. (Bu tavırdan memnun kalan) bedevi: "Borcunu güzelce ödedin. Allah da sana mükafaatını tam versin" diye memnuniyetini

ifade etti: Aleyhissalâtu vesselâm da: "İşte bunlar (borcunu hakkıyla ödeyenler) insanların hayırlılarıdır. İçindeki zayıfların, incitilmeden haklarını alamadıkları bir cemiyet iflah olmaz" buyurdular."

★ ÖDÜNÇ VERME

755 (۲۴۳۰) 6742 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلْفٍ الْعَسْقَلَانِيُّ. ثنا يَعْلَى. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ يُسَيْرٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ رُوَيْمٍ، قَالَ: كَانَ سُلَيْمَانُ بْنُ أَدْنَانَ يُقْرِضُ عَلَقَمَةَ أَلْفَ دِرْهَمٍ إِلَى عَطَائِهِ. فَلَمَّا خَرَجَ عَطَاؤُهُ تَقَاضَاهَا مِنْهُ. وَاشْتَدَّ عَلَيْهِ، فَقَضَاهُ. فَأَكَنَّ عَلَقَمَةَ غَضِبَ. فَمَكَثَ أَشْهُرًا ثُمَّ أَتَاهُ فَقَالَ: أَقْرِضْنِي أَلْفَ دِرْهَمٍ إِلَى عَطَائِي. قَالَ: نَعَمْ. وَكَرَامَةً. يَا أُمَّ عَتَبَةَ! هَلُمِّي تِلْكَ الْحَرِيطَةَ الْمَحْتَوِمَةَ الَّتِي عِنْدَكَ. فَجَاءَتْ بِهَا. فَقَالَ: أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَدَرَاهِمُكَ الَّتِي فَضَيْتَنِي مَا حَرَكْتُ مِنْهَا دِرْهَمًا وَاحِدًا قَالَ: فَلِلَّهِ أَبُوكَ مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا فَعَلْتَ بِي؟ قَالَ: مَا سَمِعْتُ مِنْكَ. قَالَ: مَا سَمِعْتُ مِنِّي؟ قَالَ: سَمِعْتُكَ تَذْكُرُ عَنِّ ابْنَ مَسْعُودٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُقْرِضُ مُسْلِمًا قَرْضًا مَرَّتَيْنِ إِلَّا كَانَ كَصَدَقَتِهَا مَرَّةً».

قال: كَذَلِكَ أَنبَأَنِي ابْنُ مَسْعُودٍ

في الروايات: هذا إسناد ضعيف. لأن قيس بن رويم مجهول. وسليمان بن يسير، متفق على تضعيفه. والحديث قد رواه ابن حبان في صحيحه بإسناد إلى ابن مسعود.

755. (2430) (6742)- Kays İbnu Rûmî merhum anlatıyor: "Süleyman İbnu Üzü-nân, Alkame'ye, ödeneği gelme zamanına kadar bin dinar borç vermişti. Ödeneği çıkınca, borcunu ondan istedi ve sert davrandı. O da hemen ödedi, ancak Alkame Süleyman'a kızmıştı. Birkaç ay durup yanına geldi: "Ödeneğim gelinceye kadar bana bin dirhem ver!" dedi. Süleyman yine: "Pekala! Memnuniyetle!" dedi (ve ailesine yönelerek:) "Ey Ümmü Utbe! Şu yanındaki mühürlü keseyi getir!" diye seslendi. Kadın keseyi getirdi. Süleyman, Alkame'ye:

"Vallahi işte ödediğin dirhemler! Ben bunlardan tek dirhemi yerinden kımlatmadım!" dedi. Bunun üzerine Alkame:

"Allah babandan razı olsun. O halde alacağını tahsil için bana olan o kaba davranışın sebebi neydi?" dedi. Süleymân:

"Senden işittigim hadisler!" cevabını verdi.

"Benden ne işitmiştin?"

"Sen İbnu Mes'ud radiyallahu anh'dan naklen Resûlullah aleyhissalânu vesse-lâm'ın: "Bir müslümana bir şeyi iki kere borç olarak veren hiçbir müslüman yoktur ki, onun bu davranışı, o şeyi bir kere sadaka etmiş gibi sevap olmasın!" buyurmuştur.

Bunun üzerine Alkame: "Evet, İbnu Mes'ud bana böyle haber vermişti!" diye te'yîd etti."

6743 (2431) 756 حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ . ثنا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ . ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ . وَحَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ . ثنا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ . ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ . ثنا أَبِي مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «رَأَيْتَ لَيْلَةَ أُسْرَى بِي عَلَ بَابِ الْجَنَّةِ مَكْتُوبًا : الصَّدَقَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا . وَالْقَرْضُ بِمِائَتَةِ عَشْرٍ فَقُلْتُ : يَا جَبْرِيلُ ! مَا بَالُ الْقَرْضِ أَفْضَلُ مِنَ الصَّدَقَةِ ؟ قَالَ : لَأَنَّ السَّائِلَ يَسْأَلُ وَعِنْدَهُ . وَالْمُسْتَقْرِضُ لَا يَسْتَقْرِضُ إِلَّا مِنْ حَاجَةٍ .»

في الزوائد: في إسناده خالد بن يزيد، ضعفه أحمد وابن معين وأبو داود والنسائي وأبو زرعة والدارقطني وغيرهم.

756. (2431) (6743)- Enes İbnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Miraç gecesinde cennetin kapısı üzerinde şu ibarenin yazılı olduğunu gördüm: "Sadaka on misliyle mükafaatlandırılacaktır. Ödünç para onsekiz misliyle mükafaatlandırılacaktır." Ben: "Ey Cibril! Ödünç verilen şey ne sebeple sadakadan daha üstün oluyor?" diye sordum. "Çünkü dedi, dilenci (çoğu kere) yanında para olduğu halde sadaka ister. Borç isteyen ise, ihtiyacı sebebiyle talepte bulunur."

6744 (2432) 757 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ . ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ . حَدَّثَنِي عُبَيْدُ بْنُ حَمِيدٍ الضَّبِّيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي إِسْحَقَ الْهَمَّانِيُّ ، قَالَ : سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ : الرَّجُلُ مِمَّا يَقْرَضُ أَخَاهُ الْمَالَ فَيَهْدِي لَهُ؟ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اقْرَضَ أَحَدُكُمْ قَرْضًا فَأَهْدَى لَهُ ، أَوْ حَمَلَهُ عَلَى الدَّائِيَةِ ، فَلَا يَرْكَبُهَا وَلَا يَقْبَلُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ جَرَى يَبْتُهُ وَيَبْتُهُ قَبْلَ ذَلِكَ .»

فی الزوائد: فی إسناده عتبة بن حمید الضبی، ضعفه أحمد وأبو حاتم. وذكره ابن حبان فی الثقات. ويحيى ابن أبي إسحاق، لا يعرف خاله.

157. (2432) (6744)- *Yahya Ibnu Ebi Ishak el-Hündî* anlatıyor: "Hz. Enes radiyallahu anh'a: "Bizden bir adam, (din) kardeşine borç olarak mal verir. Sonra malı alan kimse borç verene bir hediye bulundur (bu hususta ne dersin?)" diye sordum. Enes bana şu cevabı verdi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz bir malı borç verse, sonra alan da veren kimseye bir hediye vermek veya bineğine bindirmek istese, sakın o hediyeyi almasın, bineğine de binmesin. Eğer aralarında borç-alıp vermezden önce böyle (dostane) muameleler olmuşsa o başka."

ACIKLAMA:

Alimler çoğunluk itibariyle borç veren kimsenin, borç alan kimseden hediye almak, hayvanını kullanmak, hatta satacağı mala müşteri olmak gibi, menfaat ifade eden her bir şeyi fâiz addederek yasaklamışlardır. Bu yasağı çoğunluk tahrimine hamleder. Sadece Haneffiler buna mekruh demiş, borçlunun borcunu öderken aldığından daha iyisini vermesini, hatta hediye bulundurmasını caiz addetmişlerdir. Ancak takvaya uygun olan bunlardan sakınmaktır.

★ ÖLÜNÜN BORCUNU ÖDEME

6745 (۲۴۳۳) 758 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عُفَّانُ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ أَبُو جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ الْأَطْوَالِ؛ أَنَّ أَخَاهُ مَاتَ وَتَرَكَ ثَلَاثِمِائَةَ دِرْهَمٍ. وَتَرَكَ عِيَالًا. فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَفَقَّهَا عَلَى عِيَالِهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِنَّ أَخَاكَ مُحْتَبَسٌ بِدَيْنِهِ. فَاقْضِ عَنْهُ». فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَدْ أَدَيْتُ عَنْهُ إِلَّا دِينَارَيْنِ، ادَّعَتْهُمَا امْرَأَةٌ وَلَيْسَ لَهَا بَيْتَةٌ. قَالَ «فَاعْطِهَا فَإِنَّهَا مُحِقَّةٌ».

فی الزوائد: إسناده صحيح. عبد الملك أبو جعفر، ذكره ابن حبان فی الثقات. وباقي رجال الإسناد صحيح. قال: وليس لسعد هذا في الكتب الستة سوى هذا الحديث الواحد.

758. (2433) (6745)- *Sa'd Ibnu'l-Arval* radiyallahu anh'in anlattığına göre: "Kardeşi ölmüş ve üçyüz dirhem mal ve geride bakıma muhtaç horanta bırakmıştır. Der ki: "Ben bu parayı ailesine harcamayı arzu ettim. Aleyhissalatu vesselâm. "Kardeşin borcundan dolayı hapsedilmiştir. Borcunu sen ödeyiver" buyurdu. Sa'd

da: "Ya Resûlullah! Ben onun yerine borcunu ödedim. Yalnız bir kadının iddia edip şahitlendiremediği iki dinarı ödemedim" dedi. Bunun üzerine Resul-i Ekrem aleyhissalâtu vesselâm Sa'd'a: "Sen kadına iddia ettiğini ver. Çünkü kadın gerçeği söylemektedir" buyurdu."

★ ÜÇ BORCU ALLAH ÖDER

6746 (2435) 759 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا رَشْدَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ وَأَبُو أُسَامَةَ وَجَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنِ ابْنِ أُنْعُمٍ؛ قَالَ أَبُو كُرَيْبٍ: وَحَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ ابْنِ أُنْعُمٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَعْفَرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ الدَّيْنَ يَقْضِي مِنْ صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا مَاتَ. إِلَّا مَنْ يَدِينُ فِي ثَلَاثٍ خِلَالٍ: الرَّجُلُ تَضَعُفُ قُوَّتُهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَسْتَدِينُ بِتَقْوَى بِهِ لَعَدُوُّ اللَّهِ وَعَدُوُّهُ. وَرَجُلٌ يَمُوتُ عِنْدَهُ مُسْلِمٌ، لَا يَجِدُ مَا يُكْفُّهُ وَيُؤَارِهِ إِلَّا بِدَيْنٍ. وَرَجُلٌ خَافَ اللَّهَ عَلَى نَفْسِهِ الْعَزَبَةَ، فَيَنْكِحُ حَشِيَّةً عَلَى دِينِهِ. فَإِنَّ اللَّهَ يَقْضِي عَنْ هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الروايات: في إسناده عبد الرحمن بن زياد بن أنعم الشيباني، قاضي إفريقية، وهو ضعيف. ضعفه أحمد وابن معين والنسائي وغيرهم.

759. (2435) (6746)- Abdullah Ibnu Amr radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şüphesiz, borç sahibi (ödemeden) ölünce, borcu Kıyamet günü ondan alınır. Fakat şu üç sebeple borçlanan kimse bu hükmün dışındadır:

1) Adamın gücü Allah yolunda (savaşta) zayıflar, o da Allah düşmanına ve kendi düşmanına karşı kuvvetlenmek için borçlanır.

2) Bir adamın yanında bir müslüman ölür, onu kefenleyip gömecek parası olmaz, bu maksatla borçlanır.

3) Bir adam, bekarlık sebebiyle nefsinden Allah'a karşı korku hisseder. Dine zarar gelir endişesiyle (borçlanarak) evlenir. Allah Teâla hazretleri, Kıyamet günü, bunların borçlarını kendisi öder."

REHİNLER BÖLÜMÜ

★ HZ. PEYGAMBERİN ZİRHI REHİNE İDİ

760 (۲۴۳۸) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ مَهْرَامٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَوَفَّى وَدِرْعُهُ مَرْهُونَةٌ عِنْدَ يَهُودِيٍّ بِطَعَامٍ.

في الروايت: في إسناده شهر بن حوشب، وثقه أحمد وابن معين وغيرهما. وضعفه شعبة وأبو حاتم والنسائي. وعبد الحميد بن بهرام، وثقه أحمد وابن معين وابن المديني وأبو داود وغيرهم.

760. (2438) (6747)- *Esmâ Bintu Yezid radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, zirhını bir yahudinin yanında, bir miktar zahîre mukabili rehine bırakmış olarak vefat etti."*

761 (۲۴۳۹) 6748 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ. ثنا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ. ثنا هِلَالُ بْنُ خَبَّابٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَاتَ وَدِرْعُهُ رَهْنٌ عِنْدَ يَهُودِيٍّ، بِثَلَاثِينَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ.

في الروايت: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

761. (2439) (6748)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat ettiği zaman, zirhi, otuz sa' arpa mukabili bir yahudiye rehine bırakılmıştı."*

★ REHİN GERİ ALINIR

762 (۲۴۴۱) 6749 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُخْتَارِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ رَاشِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَا يَغْلُقُ الرَّهْنُ».

فی الزوائد: فی إسناده محمد بن حمید الرازی، وإن وثقه ابن معین فی الروایة، فقد ضعفه فی أخرى. وضعفه أحمد والنسائی والجوزجانی. وقال ابن حبان: یروی عن الثقات، المقلوبات. وقال ابن معین: کذاب.

762. (2441) (6749)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Rehin, (borcun ödenmesiyle) geri alınabilir."

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bu hadislerinde bir cahiliye geleneğini kaldırmaktadır: Zira o devirde, rehin bırakılan bir mal, vadesi içerisinde borç ödenmediği takdirde, borç verenin mülkü olurdu. İslâm, rehin malın, vadesi içerisinde ödenmeyen borca mukabil temellük edilemeyeceğini teşri etmiştir.

★ İŞÇİNİN ÜCRETİ

6750 (۲۴۴۳) 763 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا وَهْبُ بْنُ سَعِيدٍ بْنِ عَطِيَّةَ السَّلَمِيِّ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ، قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ». فی الزوائد: أصله فی صحیح البخاری وغيره، من حدیث أی هريرة. لكن إسناده المصنف ضعيف. وهب بن سعيد وعبد الرحمن بن زيد ضعيفان.

763. (2443) (6750)- Abdullah Ibnu Ömer radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İşçiye ücretini, teri kurumadan önce veriniz."

★ KARIN TOKLUĞUNA ÜCRET

6751 ۲۴۴۴ 764 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ مُسْلَمَةَ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ الْحَرِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ بْنَ التُّدْرِيقِ يَقُولُ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَرَأَ طَسَمَ. حَتَّى إِذَا بَلَغَ قِصَّةَ مُوسَى قَالَ «إِنَّ مُوسَى ﷺ أَجَرَ نَفْسَهُ ثَمَانِي سِنِينَ، أَوْ عَشْرًا، عَلَى عِفَّةٍ فَرَجِهِ وَطَعَامِ بَطْنِهِ».

فی الزوائد: إسناده ضعيف لأن فيه بقية، وهو مدلس. وليس لبقية هذا عند ابن ماجة سوى هذا الحديث. وليس له شيء فی بقية الكتب الخمسة.

764. (2444) (6751)- *Utbe İbnu'n-Nüder* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında idik. Ta-sin-mim suresini okudu. Hz. Musa aleyhisselâm'ın kıssasına gelince: “Hz. Musa, fercinin iffeti (Hz. Şuayb'ın kızıyla evlenme) ve karnının doyurulması mukabilinde sekiz veya on yıl işçi olarak çalışmayı kabulendi” buyurdu.*”

AÇIKLAMA:

Bu rivayet, Kasas suresinin 27-28. ayetlerini açıklamaktadır. Mezkur ayetler mealen şöyledir: “Kadınların babası “Bana sekiz yıl çalışmana mukabil bu iki kızımdan birini sana nikahlamak istiyorum. Eğer on yıla tamamlarsan o senden bir ikram olur. Ama sana güçlük vermek istemem. İnşallah beni iyi kimselerden bulacaksın” dedi...”

765 ٢٤٤٥ [6752] حَدَّثَنَا أَبُو عَمَرَ حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثنا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ. سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: نَشَأْتُ يَتِيمًا، وَهِيَ جَرْتُ مِسْكِينًا، وَكُنْتُ أُجِيرُ ابْنَةَ غَزْوَانَ بِطَعَامِ بَطْنِي وَعُقْبَةِ رَجُلِي. أُحِبُّ لَهُمْ إِذَا تَزَلُّوا. وَأُحْدِلُوهُمْ إِذَا رَكِبُوا فَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الدِّينَ قِرَامًا، وَجَعَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ إِمَانًا.

في الزوائد: إسناده صحيح موقوف. لأن حيان بن بسطام، ذكره ابن حبان في الثقات. ووثقه الدارقطني والذهبي وغيرهم. وباقى رجال الإسناد أثبات.

765. (2445) (6752)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: “Yetim olarak büyüdüüm, fakir olarak hicret ettim. Karnımı doyurma ve (yolculuk) sırasında bazan binerek ayağımı dinlendirme nöbeti karşılığında İbnetu Gazvân'a işçi oldum. Konakladıkları vakit onlara odun topluyordum. Bindikleri zaman da develerini yürütmek için ezgi söyledim. İslâm dinini bir nizam, Ebu Hureyre'yi de imam (idareci) kılan Allah'a hamdolsun.”

★ BİR KOVA SU BİR HURMAYA

766 ٢٤٤٦ [6753] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنَعَانِيُّ. ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سَلِيمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَنْشَرٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَصَابَ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ خَصَاصَةٌ. فَبَلَغَ ذَلِكَ عَلِيًّا. فَخَرَجَ يَلْتَمِسُ عَمَلًا يُصِيبُ فِيهِ شَيْئًا لِيُقِيمَتَ

بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَأَتَى بُسْتَانًا لِرَجُلٍ مِنَ الْيَهُودِ. فَاسْتَقَى لَهُ سَبْعَةَ عَشَرَ دَلْوًا. وَكُلُّ دَلْوٍ بِتَمْرَةٍ. فَخَبِرَهُ الْيَهُودِيُّ مِنْ تَمْرِهِ، سَبْعَ عَشْرَةَ عَجْوَةً. فَجَاءَ بِهَا إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: في إسناده حنش، واسمه حسين بن قيس، ضعفه أحمد وغيره.

766. (2446) (6753)- İbnu Abbâs radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a (bir ara) maddî darlık isabet etti. Bu duruma Ali mutali oldu. Hemen çıkıp, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ihtiyacını görecek bir gelir temini için iş aradı. Derken bir yahudiye ait bir bahçeye uğradı. Adama her kovası bir kuru hurmaya onyedî kova su çıkarıverdi. Yahudi de hurmasından onun için onyedî tane acve (denilen iyi hurma) seçip verdi. Ali radiyallahu anh bunları Resûlullah'a getirdi."

767 ٢٤٤٧ [6754] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ، عَنْ أَبِي حَبِيبَةَ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: كُنْتُ أَذْلُو الدَّلْوَ بِتَمْرَةٍ. وَاشْتَرِطْتُ أَنَّهَا جَلْدَةٌ.

في الزوائد: رجال إسناده ثقات والحديث موقوف. وأبو إسحاق، اسمه عمرو بن عبد الله السبيعي، اختلط بأخوة، وكان يذلس، وقد رواه بالنعنة.

767. (2447) (6754)- Hz. Ali radiyallahu anh anlatıyor: "Ben bir hurma muskallinde bir kova su çıkarırdım ve hurmanın iyi, kuru olmasını şart koşardım."

768 ٢٤٤٨ [6755] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُثَنِّرِ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فَضْلٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَالِي أَرَى لَوْ أَنَّكَ مُنْكَفِفًا؟ قَالَ «الْخُمْصُ» فَأَنْطَلَقَ الْأَنْصَارِيُّ إِلَى رَحْلِهِ. فَلَمْ يَجِدْ فِي رَحْلِهِ شَيْئًا. فَخَرَجَ يَطْلُبُ. فَإِذَا هُوَ بِيَهُودِيٍّ يَسْتَقِي تَحْلًا. فَقَالَ الْأَنْصَارِيُّ لِلْيَهُودِيِّ: اسْقِنِي تَحْلًا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: كُلُّ دَلْوٍ بِتَمْرَةٍ. وَاشْتَرِطْتُ الْأَنْصَارِيُّ أَنْ لَا يَأْخُذَ خَدِيرَةً وَلَا تَارِزَةً وَلَا حَشْفَةً. وَلَا يَأْخُذَ إِلَّا جَلْدَةً. فَاسْتَقَى بِنَحْوِ مِنْ صَاعَيْنِ. فَجَاءَ بِهِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ.

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن سعيد بن كيسان، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

768. (2448) (6755)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Ensardan bir zat gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! (Bugün) renginizi niye değişmiş görüyorum?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Açlıktan" buyurdular. Ensarî hemen evine döndü. Ama evinde (ikram edecek) birşey bulamadı. Yiyecek aramaya çıktı. Derken hurmalık sulayan bir yahudiye rastladı: Yahudiye: "Hurmalığını ben sulayayım ne dersin?" dedi. O da: "Pekâla!" dedi. Ensari: "Her kovaya bir hurma!" dedi ve hurmanın içi kararmış, sertleşmiş ve adileşmiş olmamasını şart koştu, iyi hurmadan alacağını söyledi. Sonra iki sa' hurma yapacak miktarda su çıkardı ve aldığı hurmayı Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a getirdi."

★ ÜÇTE BİRE, DÖRTTE BİRE MUZÂRA'A

6756 769 ٢٤٦٣ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ خَالِدٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ طَاوُسٍ؛ أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ أَكْرَى الْأَرْضَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبَى بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ، عَلَى الثَّلَثِ وَالرُّبْعِ فَهُوَ يَعْمَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِكَ هَذَا.

في الروائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون. لأن أحمد بن ثابت، قال فيه ابن حبان، في الثقات: مستقيم الأمر. قلت: وباقي رجال الإسناد يحتاج بهم في الصحيح.

769. (2463) (6756)- Tâvus'un anlattığına göre: "Muaz Ibnu Cebel radiyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer ve Hz. Osman zamanlarında araziyi, (mahsulünü) üçte bir, dörtte bir karşılığında kiraya vermiştir. Bu kiralama işi, (o zamandan) şu günümüze kadar tatbik edilegelmiştir."

★ HURMA VE ÜZÜM ORTAKLIĞI

6757 770 ٢٤٦٧ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ ثَوْبَةَ. ثنا هُشَيْمٌ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْطَى خَيْرَ أَهْلِهَا عَلَى التَّصْفِ. نَحْلَهَا وَأَرْضُهَا.

في الروائد: في إسناده الحكم بن عتيبة، قال شعبة: لم يسمع من مقسم إلا أربعة أحاديث. وابن أبي ليلى هذا، هو محمد بن عبد الرحمن، ضعيف.

770. (2468) (6757)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hayber arazisini, hurmalıklarıyla, tarlalarıyla mahsulünün yarısı mukabilinde eski ahalisine (yahüdlere müzâraa usulüyle) verdi."

6758 771 ٢٤٦٩ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ، عَنْ مُسْلِمٍ الْأَعْوَرِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا افْتَتَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَيْبَرَ أُعْطَاهَا عَلَى النَّصْفِ.

في الزوائد: في إسناده مسلم بن كيسان، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

771. (2469) (6758)- Hz. Enes İbnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hayber'i fethedince orayı yarıya ortağa verdi."

NOT: Bu bahis daha önce yeterince açıklanmıştır, tekrar etmeyeceğiz.

★ MÜSLAMANLAR ÜÇ ŞEYDE ORTAK

6759 772 ٢٤٧٢ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خِرَاشٍ بْنُ حَوْشَبٍ الشَّيْبَانِيُّ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمُسْلِمُونَ شُرَكَاءُ فِي ثَلَاثٍ: فِي الْمَاءِ وَالْكَلاِّ وَالنَّارِ. وَتَمَنَّهُ حَرَامٌ».

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: يَعْنِي الْمَاءَ الْجَارِيَّ.

في الزوائد: عبد الله بن خراش. قد ضعفه أبو زرعة والبخاري وغيرهما. وقال محمد بن عمار الموصلي: كذاب.

772. (2472) (6759)- Hz. İbnu Abbâs radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümanlar üç şeyde ortaklardır: Su-da, otta, ateşte. Bunlardan alınacak bedel de haramdır."

Ebu Saîd dedi ki: "(Sudan maksad) akarsudur."

6760 773 ٢٤٧٣ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزُّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «ثَلَاثٌ لَا يُمْتَنَعُ: الْمَاءُ وَالْكَلاُّ وَالنَّارُ».

في الزوائد: هذا إسناده صحيح، رجاله موثقون. لأن محمد بن عبد الله بن يزيد، أبو يحيى المكي، وثقه النسائي وابن أبي حاتم وغيرهما. وباق رجال الإسناد على شرط الشيخين.

773. (2473) (6760)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Üç şey vardırki (istenince) vermemelik edil-mez: Su, ot ve ateş."

6761 774 ٢٤٧٤ حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ غُرَابٍ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَائِشَةَ أَهْلَهَا قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَا الشَّيْءُ الَّذِي لَا يَحِلُّ مَنَعُهُ؟ قَالَ «الْمَاءُ وَالْمِلْحُ وَالنَّارُ» قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ! هَذَا الْمَاءُ قَدْ عَرَفْنَاهُ. فَمَا بَالُ الْمِلْحِ وَالنَّارِ؟ قَالَ «يَا حُمَيْرُ! مَنْ أَعْطَى نَارًا، فَكَأَنَّمَا تَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَا أَنْصَبْتَ تِلْكَ النَّارَ. وَمَنْ أَعْطَى مِلْحًا، فَكَأَنَّمَا تَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَا طَبَّبَ ذَلِكَ الْمِلْحَ. وَمَنْ سَقَى مُسْلِمًا شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ، حَيْثُ يُوجَدُ الْمَاءُ، فَكَأَنَّمَا أُعْتِقَ رَقَبَةً. وَمَنْ سَقَى مُسْلِمًا شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ، حَيْثُ لَا يُوجَدُ الْمَاءُ، فَكَأَنَّمَا أَحْيَاهَا.

في الروائد: هذا إسناد ضعيف، لضعف علي بن زيد بن جدعان.

774. (2474) (6761)- Hz. Aîşe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü!" dedim, verilmemesi caiz olmayan şey nedir?"

"Su, tuz ve ateş!" buyurdular. Ben tekrar: "Ey Allah'ın Resulü dedim. Evet su-yu anladık öyledir, ama tuz ve ateş niye öyledir?" dedim. Şu cevabı verdi:

"Ey Humeyrâ! Kim (isteyene) ateş verirse, bu ateşin pişirdiği her şeyi ta-sadduk etmiş gibi sevap kazanır! Kim de tuz verirse, o da bu tuzun tatlandır-dığı her şeyi tasadduk etmiş gibi olur. Kim su bulunan yerde bir müslümana bir içimlik su içirirse sanki bir köle azad etmiş gibi olur, suyun bulunmadığı yerde içirirse, onu ihya etmiş gibi olur."

★ OTA MANİ OLMAK İÇİN SUYA MANİ OLUNMAZ

6762 775 ٢٤٧٩ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ حَارِثَةَ، عَنْ عُمَرَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا يُمْنَعُ فَضْلُ الْمَاءِ، وَلَا يُمْنَعُ نَفْعُ الْبُقَرَى».

في الروائد: في إسناده حارثة بن أبي الرجال، ضعفه أحمد وغيره. ورواه ابن حبان في صحيحه بسند فيه ابن إسحاق، وهو مدلس.

775. (2479) (6762)- Hz. Aişe radıyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Suyun fazlası esirgenmez. Kuyunun (ihtiyaçtan) artan kısmı da esirgenmez.”

★ AKAR SUYUN KULLANIMINDA SIRA

776 ۲۴۸۱ [6763] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْجَرَامِيُّ. ثنا زَكْرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ بْنِ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ، عَنْ عَمِّهِ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ؛ قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَبِيلِ مَهْزُورٍ، الْأَعْلَى فَوْقَ الْأَسْفَلِ. يَسْقَى الْأَعْلَى إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ يُرْسِلُ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ.

في الزوائد: انفرد ابن ماجه بهذا الحديث عن ثعلبة. وليس له شيء في بقية الستة. وفي سننه زكريا بن منظور المدني القاضي، وضعه أحمد وابن معين وغيرهما.

776. (2481) (6763)- Sâlebe İbnu Ebî Mâlik radıyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mehzur (isimli derenin) suyu (ile arazilerin sulanması sırası) hususunda şu hükmi verdi:

“(Arazisi) yukarıda olan kimse (arazisi) aşağıda olan kimsenin üstündedir (yani önce o sular). Yukarıdaki kimse (arazisini), su, ayak topuklarına varıncaya kadar sular, sonra suyu kendisinden aşağıda olana salıverir.”

777 ۲۴۸۳ [6764] حَدَّثَنَا أَبُو الْمُعَلِّسِ. ثنا فضيل بن سليمان. ثنا موسى بن عقيبَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ ابْنِ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى، فِي شَرْبِ النَّخْلِ مِنَ السَّيْلِ، أَنَّ الْأَعْلَى فَلَا أَعْلَى يَشْرَبُ قَبْلَ الْأَسْفَلِ، وَيَتْرَكُ الْمَاءَ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ يُرْسِلُ الْمَاءَ إِلَى الْأَسْفَلِ الَّذِي يَلِيهِ، وَكَذَلِكَ، حَتَّى تَنْقَضِيَ الْحَوَائِطُ أَوْ يَفْنَى الْمَاءُ.

في الزوائد: في إسناده إسحاق بن يحيى، قال ابن عدي: يروى عن عبادة ولم يدركه. وكذا قال غيره.

777. (2483) (6764)- Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hurmalıkların akar su ile sulanmaları hususunda şöyle hükmetti: “Suyun başından itibaren önce üsttekiler aşağıdakilerden önce sular. Su ökçeye (çıkacak kadar akmaya) bırakılır. Sonra su bitişikteki aşağıya bırakılır. Bahçeler bitinceye veya su tükeninceye kadar böyle yapılır.”

NOT: Su bahsi daha önce geçti.

★ SUYUN TAKSİMİ

778 ۲۴۸۴ [6765] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْدَرِ الْجَزَامِيُّ. أَتَيْنَا أَبَا الْجَعْدِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفِ الْمُزَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يُبْدَأُ بِالْحَيْلِ يَوْمَ وَرَدَهَا». في الزوائد: في إسناده عمرو بن عوف، ضعيف. وفيه حفيده كثير بن عبد الله، قال الشافعي: ركن من أركان الكذب. وقال أبو داود: كذاب. وقال ابن حبان: روى عن أبيه عن جده نسخة موضوعة لا يحل ذكرها في الكتب. ولا الرواية عنه إلا على جهة التعجب.

778. (2484) (6765)- *Kesir Ibnu Abdillan İbni Avf el-Müzenî'nin dedesi (Amr İbnu Avf) radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sulama gününde önce atlardan başlanmalıdır."*

★ KUYUNUN HARİMİ

779 ۲۴۸۶ [6766] حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ سَكَيْنٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُثَنَّى. ح وَحَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ. ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: ثَنَا إِسْمَاعِيلُ الْمَكِّيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «مَنْ حَفَرَ بَرًّا فَلَهُ أَرْبَعُونَ ذِرَاعًا عَطْنَا لِمَاشِيَتِهِ».

في الزوائد: مدار الحديث في الإسنادين على إسماعيل بن مسلم المكي، تركه يحيى القطان وابن مهدي وغيرهما.

779. (2486) (6766)- *Abdullah İbnu Muğaffel radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim (sahipsiz bir arazide) bir kuyu kazarsa, kendi hayvanlarına yatak olmak üzere kırk zirâlık mesafe onun olur."*

AÇIKLAMA:

İhtiyaç sebebiyle sahipsiz arazide kuyu kazan kimsenin onu rahat tasarruf edebilmesi için muayyen belli bir sahaya hak sahibi olması gerekir. Sadedinde olduğumuz hadis, bunu kırk zirâ olarak belirler. Bu saha içinde başkası onun izni olmadan tasarrufta bulunamaz. Mesela gelip yeni bir kuyu açamaz, bahçe yapamaz. Kuyuyu kendi arazisi içinde açmışsa böyle bir yatak sahası mevzubahis olamaz, zaten kendisininindir. Kırk zirâlık saha her cihettendir. *Ebu Hanîfe*'nin fetvası da buna uygundur. *Ebu Yusuf* ve *Muhammed*, kuyu-suyu deve gücüyle çekilirse bunun harîmi altmış zirâdır. Şâfiî mezhebine göre, kuyunun sahipsiz arazideki harîmi, kuyudan su

çeken kimsenin duracağı yer, suyun döküleceği yer, binktirileceği havuz, sulama-ya gelecek hayvan sürülerinin su civarında bekletileceği yerler gibi, kuyudan istifa-
de edebilmek için ihtiyaç duyulacak yerlerin tamamıdır. Ancak ihtiyaç duyulan bu
yerler başkasının mülkü ise harâm olamaz.

★ AĞACIN HARİMİ

780 ٢٤٨٨ [6767] حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ التَّمِيمِيُّ، أَبُو الْمُعَلَّسِ. ثنا الْفَضِيلُ
بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. أَخْبَرَنِي إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عِبَادَةَ
بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى فِي النَّخْلَةِ وَالنَّخْلَتَيْنِ وَالثَّلَاثَةِ لِلرَّجُلِ
فِي النَّخْلِ. فَيَحْتَظُّونَ فِي حُقُوقِ ذَلِكَ. فَقَضَى أَنَّ لِكُلِّ نَخْلَةٍ مِنْ أَوْلِيكَ مِنَ
الْأَسْفَلِ، مَبْلَغُ جَرِيدِهَا حَرِيمٌ لَهَا.

في الزوائد: إسناده منقطع ضعيف، لأن إسحاق بن يحيى يروى عن عبادة، ولم يدركه.

780. (2488) (6767)- Ubade Ibnu's-Sâmit radiyallahu anh anlatıyor: "Resû-
lullah aleyhissalâtu vesselâm bir hurma bahçeğinde, bir adama ait bir, iki, üç hur-
ma ağacı hususunda hüküm verdi. Bahçe sahibi ile bu birkaç ağacın sahipleri,
bahçedeki hakları hususunda ihtilaf etmişlerdi. Aleyhissalâtu vesselâm, bu münfe-
rid ağaçlardan her biri için, dipten itibaren dalının uzandığı yere kadar ağacın ha-
rîmi sayılacağına hükmetti."

781 ٢٤٨٩ [6768] حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي الصُّعْدِيِّ. ثنا مَنصُورُ بْنُ أَبِي مُقَرِّرٍ ثَنَا
ثَابِتُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَبْدِيُّ عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «حَرِيمُ النَّخْلَةِ
مَدُّ جَرِيدِهَا».

في الزوائد: إسناده ضعيف.

781. (2489) (6768)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah
aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hurma ağacının harîmi onun dallarının
uzunluğu kadardır."

★ AKARINI SATAN, PARASINI MİSLİNE YATIRIR

782 ٢٤٩٠ [6769] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ
إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَهَاجِرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ حُرَيْثٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ بَاعَ دَارًا أَوْ عَقَارًا فَلَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهُ فِي مِثْلِهِ كَانَ قَمِنًا أَنْ لَا يُبَارَكَ فِيهِ».

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا عُبيدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ. حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ أَخِيهِ سَعِيدِ بْنِ حُرَيْثٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، مِثْلَهُ.

في الزوائد: ليس لسعيد بن حريث في الكتب الخمسة شيء، ولا للمصنف سوى هذا الحديث.

782. (2490) (6769)- Sa'îd İbnu Hureys radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir ev veya akâr satıp elde ettiği parayı aynı cins (bir mülk) e yatırmazsa, bu kimse, aldığı bedelin hakkında mübarek kılınmamasına müstehak olur."

783 ٢٤٩١ 6770 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ وَعَمْرُو بْنُ رَافِعٍ، قَالَا: ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثَنَا أَبُو مَالِكٍ النَّخَعِيُّ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِي عُبيدَةَ بْنِ حُدَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ حُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «مَنْ بَاعَ دَارًا وَلَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهَا فِي مِثْلِهَا، لَمْ يُبَارَكَ لَهُ فِيهَا».

في الزوائد: في إسناده يوسف بن ميمون. ضعفه أحمد وغيره.

783. (2491) (6770)- Huzeyfe İbnu'l-Yemân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir ev satar da aldığı parayı emsaline yatırmazsa, o para, kendisine mübarek kılınmaz."

AÇIKLAMA:

Dinimiz gayr-ı menkul emvali satıp menkul emvalde harcamayı teşvik etmemiştir. Gayr-i menkul satıldığı taktirde yine gayr-ı menkule yatırılmalıdır. Bu mallar daha emniyetli, daha garantilidir. Zira çalınmaz, gasbedilmez, israfla istihlak edilip tez elden tüketilmez.

ŞUF'A BÖLÜMÜ

★ ARAZİYİ SATIŞTA KOMŞUYA HABER VER

6771 ۲۴۹۲ 784 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ وَالْعَلَاءُ بْنُ سَالِمٍ، قَالَا: ثنا يَزِيدُ بْنُ هُرُونَ. أُنْبَأَنَا شَرِيكٌ عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ ابْنِ عِكْرِمَةَ، عَنْ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَأَرَادَ يَبْعَهَا، فَلْيَعْرِضْهَا عَلَى جَارِهِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

784. (2493) (6771)- *Ibnu Abbās radiyallahu anhumā* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir kimsenin arazisi olur da satmak isterse, önce komşusuna arzetsin."

★ HUDUD BELİRİRSE ŞUF'A YOK

6772 ۲۴۹۷ 785 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمَرَ، قَالَا: ثنا أَبُو عَاصِمٍ. ثنا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، وَأَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى بِالشُّفْعَةِ فِيمَا لَمْ يُقَسِّمْ. فَإِذَا وَقَعَتِ الْحُدُودُ، فَلَا شُفْعَةَ.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الطُّهْرَانِيُّ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ. قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ مَرْسَلٌ. وَأَبُو سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مُتَّصِلٌ.

في الزوائد: هذا إسناده صحيح على شرط البخاري؛ والحديث قد جاء من حديث جابر في البخاري وغيره.

785. (2497) (6772)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm taksim edilemeyen malda şuf'a hakkı tanıdı. Eğer (taşınmaz mal taksim edilip) hududlar belli olursa artık şuf'a hakkı yoktur."

★ ŞUF'A TALEBİ

786 ۲۵۰۰ (6773) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَرِثِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الشُّفْعَةُ كَحَلِّ الْعِقَالِ»

فی الزوائد: فی إسنادہ محمد بن عبد الرحمن البیلمانی، قال فیہ ابن عدی: کل ما یرویه البیلمانی، فالبراء فیہ منه. وإذا روى عن محمد بن الحارث، فهما ضعيفان. وقال: حدث عن أبيه نسخة كلها موضوعة. لا يجوز الاحتجاج به، ولا أذكره إلا على وجه التعجب.

786. (2500) (6773)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şuf'a (hakkı) devenin bağı bulunduğu ipi çözmek gibidir (ipi çözülen deve kaçırıldığı gibi, kullanılmayan şuf'a hakkı da kaçırılır)."

787 ۲۵۰۱ (6774) حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَرِثِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا شُفْعَةَ لِشَرِيكَ عَلَى شَرِيكِ إِذَا سَبَقَهُ بِالشَّرَاءِ. وَلَا لِصَغِيرٍ، وَلَا لِغَائِبٍ».

فی الزوائد: فی إسنادہ البیلمانی، وقد تقدم الكلام فیہ فی الإسناد قبله.

787. (2501) (6774)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir ortak diğer bir ortaktan önce (üçüncü bir ortağın hissesini şuf'a yoluyla) satın aldığı zaman, diğer ortağın, hisseyi satın alan ortağa karşı şuf'a hakkı yoktur. Bülug çağına varmamış ortak ve gâib (yani hazır bulunmayan) ortak için de şuf'a hakkı yoktur."

ACIKLAMA:

Şuf'a hakkı ortaklık ve komşuluktan doğan bir haktır. Satılacak bir malı, aynı fiyata komşu veya ortağın alma hakkı vardır, işte bu hakka şuf'a hakkı denir. Son hadiste ifade edilen "çocuk ve gaib için şuf'a hakkının olmadığı" meselesini mutlak almamak gerekir. Sahih hadislerle dayanan fukahâ bazı kayıtlarla hem çocuk ve hem de gâib için şuf'a hakkı olduğunu belirtmişlerdir.

Bu mevzu daha önce geçtiği için açıklama kaydetmiyoruz.

LUKATA (BULUNTULAR) BÖLÜMÜ

★ YITİK, BULANA HELAL DEĞİL

788 ۲۵۰۲ 6775 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى: ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ حُمَيْدِ الطَّوِيلِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّحِيرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «ضَالَّةُ الْمُسْلِمِ حَرَقُ النَّارِ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

788. (2502) (6775)- Abdullah Ibnu's-Sıhhîr radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümanın yitirdiği (herşey) ateş alevidir."

NOT: Bu bahsin açıklaması geçti.

KÖLE AZADI BÖLÜMÜ

★ MÜDEBBER

6776 ۲۵۱۴ 789 حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَلِيُّ بْنُ ظَبْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «الْمُدَبَّرُ مِنَ الثَّلَاثِ». قَالَ ابْنُ مَاجَةَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ، يَعْنِي ابْنَ أَبِي شَيْبَةَ، يَقُولُ: هَذَا خَطَأٌ. بَعْنَى حَدِيثِ «الْمُدَبَّرُ مِنَ الثَّلَاثِ». قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: لَيْسَ لَهُ أَصْلٌ.

في الزوائد: في إسناده علي بن ظبيان، ضعفه ابن معين وأبو هاشم وغير واحد. وكذبه ابن معين أيضا. وقال المزي: رواه الشافعي عن علي بن ظبيان موقوفا. قال: قال علي بن ظبيان: كنت أحدث به مرفوعا، فقال أصحابنا ليس بمرفوع، بل موقوف على ابن عمر، فوقفته. قال الشافعي: الحفاظ الذين حدثوه يوقفونه على ابن عمر.

789. (2514) (6776)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müdebber (efendisi ölünce azad edilecek olan) köle, sülüs (yani sahibinin terekisinin üçte birin)den olmak üzere muteber)dir."

AÇIKLAMA:

Efendinin "Ben ölünce hürsün" diye azad olmasını ölüm şartına bağladığı köle-ye müdebber denir. Bunun hukuki durumu diğerinden ayındır, artık satılamaz. Bu hadise göre, adamın geri kalan terekisinin üçte biri bu kölenin değerine denkse köle hür olur, değilse hür olamaz. Karşılamadığı taktirde geri kalan kısmı köle tazmin ederek hürriyetine kavuşur. *Mâlik*, *Şafiî* ve cumhûrun hükmü böyledir.

★ ÜMMÜ VELED

6777 ۲۵۱۵ 790 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَا: ثنا وَكَيْعٌ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَيُّمَا رَجُلٍ وَلَدَتْ أُمُّهُ مِنْهُ، فَهِيَ مُعْتَقَّةٌ عَنْ ذُبْرِ مِنْهُ».

في الزوائد: في إسناده الحسين بن عبد الله بن عبيد الله بن عباس، تركه ابن المديني وغيره. وضعفه أبو حاتم وغيره. وقال البخاري: إنه كان ينهم بالزندقة.

790. (2515) (6777)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Kimin cariyesi, kendisinden bir çocuk doğurmuşsa, o cariye (ümmü veled olur ve) kendisinin vefatından sonra hür olur.”*”

791 ٢٥١٦ [6778] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ، يَعْنِي النَّهْشَلِيُّ، عَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: ذُكِرَتْ أُمُّ إِبْرَاهِيمَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «أَعْتَقَهَا وَلَدَهَا».

في الزوائد: في إسناده الحسين بن عبد الله، وقد تقدم فيه الكلام آنفا.

791. (2516) (6778)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında (oğlu) İbrahim'in annesi zikredilmişti. Aleyhissalâtu vesselâm: “Onu, oğlu İbrahim azad etti!” buyurdular.”*”

792 ٢٥١٧ [6779] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَاسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَا: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ. أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: كُنَّا نَبِيعُ سَرَارِنَا وَأُمَهَاتِ أَوْلَادِنَا، وَالنَّبِيُّ ﷺ فِينَا حَيًّا. لَا تَرَى بِذَلِكَ بَأْسًا.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

792. (2517) (5779)- *Hiz. Câbir radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm aramızda hayatta iken, cariyelerimizi ve çocuklarımızın annesi olan cariyelerimizi satardık, bunda bir beis görmezdik.”*”

AÇIKLAMA:

Ümmü'l-veledin satılamaması esastır. Bu hususta icma vardır. Alimler, aksi ri-yayette bulunan sahabilerin bilahare görüşlerinden rücu ederek icmaya katıldıklarını belirtir.

★ MUKÂTEBE

793 ۲۵۱۹ [6780] حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَمِيرٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا عَبْدٌ كُوتِبَ عَلَى مِائَةِ أُوقِيَّةٍ، فَأَذَاهَا إِلَّا عَشْرَ أُوقِيَّاتٍ، فَهُوَ رَقِيقٌ».

في الروائد: فيه حجاج بن أرطاة، وهو مدلس.

793. (2519) (6780)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kendisiyle yüzyirmi okiyye üzerinden mukâtebe yapılan bir köle, bütün borcunu ödese de on okiyyelik (az bir şey dahi kalsa) o yine köledir."*

794 ۲۵۲۰ [6781] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ نَبْهَانَ، مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّهَا أَخْبَرَتْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ «إِذَا كَانَ لِإِحْدَاكُنَّ مَكَاثِبَ، وَكَانَ عِنْدَهُ مَا يُودَى، فَلْتَحْتَجِبِ مِنْهُ».

قال السندى: ذكر البيهقى عن الشافعى ما يدل على أن الحديث لا يخلو من ضعف، لأن راويه

نبهان.

794. (2520) (6781)- *Ümmü Selemé radıyallahu anha* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Siz kadınlardan birinin mukâtebe yaptığı bir köleniz varsa, köleniz ödeyeceği meblağa sahip olduğu andan itibaren onun yanında örtünmeniz (kaç-göç etmeniz) gerekir."*

★ MAHREMİ KÖLE OLAMAZ

795 ۲۵۲۵ [6782] حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَهْمِ الْأَنْمَاطِيُّ قَالَا: ثنا ضَمْرَةُ ابْنُ رَبِيعَةَ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ مَلَكَ ذَارِجِمٍ مَحْرَمٍ فَهُوَ حُرٌّ».

في الروائد: في إسناده من تُكَلِّم فيه.

795. (2525) (6782)- *Ibnu Ömer radıyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim mahremi olan bir yakınına malik (olma durumunu kazanır) ise o mahremi hürdür."*

★ MALI OLAN KÖLE AZAD EDİLMİŞSE

6783 796 ٢٥٣٠ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيُّ. ثنا الْمُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ إِسْحَقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ جَدِّهِ عُمَيْرٍ، وَهُوَ مَوْلَى ابْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ قَالَ لَهُ: يَا عُمَيْرُ! إِنِّي أَعْتَقْتُكَ عِتْقًا هَيْئًا. إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّمَا رَجُلٌ أَعْتَقَ غُلَامًا، وَلَمْ يُسَمِّ مَالَهُ، فَالْمَالُ لَهُ». فَأَخْبِرْنِي مَا مَالُكَ؟

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا الْمُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ إِسْحَقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ؛ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ لِحَدَّثِي. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

في الزوائد: في إسناده إسحاق بن إبراهيم المسعودي، قال فيه البخاري: لا يتابع في رفع حديثه. وقال ابن عدى: ليس له إلا حديثنا. وقال مسلمة: ثقة. وذكره ابن حبان في الثقات. وشيخه عمير، ذكره ابن حبان في الثقات. والمطلب بن زياد، وثقه أحمد وابن معين والفجالي وغيرهم. وبقايتهم ثقات.

796. (2530) (6783)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh'in azadlısı Umeyr'in anlattığına göre: "Abdullah kendisine: "Ey Umeyr! Seni ben, kolay bir azadlama ile azadladım. Zira Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Kim bir köleyi azad eder ve (kölenin elindeki) malını zikretmezse mal kölenin olur!" dediğini işittim. Sen bana elindeki maldan haber ver (ne kadardır)?"

AÇIKLAMA:

Bu ve benzeri bazı hadislere dayanan bir kısım âlimler, kölenin mülk edinebileceğini söylemişlerdir. Ancak asıl olan aksidir.

★ VELED-İ ZİNANIN AZADLISI

6784 797 ٢٥٣١ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ. ثنا إِسْرَائِيلُ عَنْ زَيْدِ ابْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي يَزِيدَ الضَّنِّيِّ، عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ سَعْدٍ، مَوْلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ عَنْ وَلَدِ الزَّانَا. فَقَالَ «نَعْلَانِ أَجَاهِدُ فِيهِمَا، خَيْرٌ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ وَلَدَ الزَّانَا».

في الزوائد: في إسناده أبو يزيد الضنّي، قال ابن عبد الغني: منكر الحديث. وقال البخاري: مجهول. وكذا قال الذهبي. وقال الدارقطني: ليس بمعروف.

797. (2531) (6784)- *Resûlullah*'ın azadlılarından *Meymûne bintu Sa'd* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a veled-i zinadan sorulmuştu, şu cevabı verdi: "Savaşırken giydiğim bir çift ayakkabı veled-i zinayı azad etmemden daha hayırlıdır."*

AÇIKLAMA:

Bazı alimler hadisi, veled-i zinanın kötü hal sahibi olması sebebiyle onu azad etmek suretiyle yapılacak iyiliğin sevabının pek az olacağı şeklinde anlamıştır. *Hattabî* gibi bazı alimler bu hükmün "*muayyen bir veled-i zina hakkında varid olduğunu*" söylemişlerdir. Bu görüşte olanlar "*Zinadan zinayı yapan anne-babanın mesul olduğuna, çocuğun onların fiillerinden masum bulunduğu*" dair rivayetleri gözönüne almış olmalıdır.

HUDUD (AĞIR CEZALAR) BÖLÜMÜ

★ HADDLERİN TATBİKİ

798 ۲۵۳۷ [6785] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ، عَنْ أَبِي شَجَرَةَ كَثِيرِ بْنِ مَرْثَةَ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِقَامَةُ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ، خَيْرٌ مِنْ مَطَرٍ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، فِي بِلَادِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ».

في الزوائد: في إسناده سعيد بن سنان، ضعفه ابن معين وغيره. وقال الدارقطني: يضع الحديث.

798. (2537 (6785)- *Ibnu Ömer radiyallahu anhuma* anlatıyor: “*Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Allah'ın had cezalarından birinin yerine ge-tirilmesi Allah'ın beldelerinde kırk gece yağan yağmurdan daha hayırlıdır.”

799 ۲۵۳۹ [6786] حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ. ثَنَا الْحَكَمُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ جَحَدَ آيَةَ مِنَ الْقُرْآنِ، فَقَدْ حَلَّ ضَرْبُ عُنُقِهِ. وَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، فَلَا سَبِيلَ لِأَحَدٍ عَلَيْهِ، إِلَّا أَنْ يُصِيبَ حَدًّا، فَيُقَامَ عَلَيْهِ».

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف، فيه حفص بن عمر العربي القرخي، ضعفه ابن معين وأبو حاتم والنسائي وابن عدى والدارقطني. وثقه ابن أبي حاتم.

799. (2539) (6786)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhuma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Kur'an'dan tek bir ayeti inkâr edenin boynunu vurmak helal olur. Kim “lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerike leh ve enne Muhammeden abduhu ve Resûluhu (Allah birdir, ortağı yoktur, Muhammed onun kulu ve elçisidir)” derse hiç kimsenin ona dokunma yetkisi yoktur. Ancak, bir hadd suçu işlerse, ona cezası verilir.”

6787 800 ۲۵۴۰ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَالِمٍ الْمَفْلُوحُ. ثنا عُيَيْدَةُ بْنُ الْأَسْوَدِ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ أَبِي صَادِقٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ نَاجِدٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَقِيمُوا حُدُودَ اللَّهِ فِي الْقَرِيبِ وَالْبَعِيدِ. وَلَا تَأْخُذْكُمْ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَأَئِمٍّ».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح على شرط ابن حبان فقد ذكر جمع رواته، في ثقاته.

800. (2540) (6787)- *Ubâde İbnu's-Sâmit radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Siz Allah'ın had cezalarını (akrabalık ve diğer hususlarda size) yakın olan hakkında da uzak olan hakkında da tatbik edin. Allah'ın hükmünü uygulamaktan sizi hiçbir ayıplayıcının ayıplaması alıkoymasın.”

AÇIKLAMA:

Hadd cezaları bizzat nasslarla tesbit edilen cezalardır. Bunların tatbiki hem adaleti sağlar, hem de içtimaf hayatı nizam içinde tutar. Ayet-i kerîmede “kısasta sizin için hayat var” buyrulmuştur. İslâm'a göre içtimaf hayatın baş dinamiği adalettir. Bu sebeple onun gerçekleşmesinin ifadesi olan haddin uygulanmasının, *Resûlullah*, kırk gece aralıksız yağın hareketli yağmurdan daha hayırlı olduğunu ifade etmiştir. Hududun uygulanması hususunda akraba-yabancı, zengin-fakir, avam-havas, müslim-gayr-i müslim ayırımı yapılmamalıdır. Kınayanların kınamasına aldınış edilmemelidir. *Resûlullah* bu son ifadesiyle, İslâmî hududun tatbikatını medenîliğe aykırı bulacak nesillerin geleceğini haber vermiş olmaktadır.

★ ŞÜPHE VARSA HAD UYGULANMAZ

6788 801 ۲۵۴۵ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «ادْفَعُوا الْحُدُودَ مَا وَجَدْتُمْ لَهُ مَدْفَعًا».

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن الفضل الخزومي، ضعفه أحمد وابن معين والبخاري وغيرهم.

801. (2545)(6788)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Hadd cezasını defedebildiğiniz müddetçe defedin (suçun sübutunu zedeleyen delilleri esas alarak uygulamaktan kaçınm).”

6789 ۲۵۴۶ 802 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ. أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْجُمَحِيُّ. ثنا الْحَكَمُ بْنُ أَبَانَ عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ سَتَرَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ، سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَمَنْ كَشَفَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ، كَشَفَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ حَتَّى يَفْضَحَهُ بِهَا فِي بَيْتِهِ».

فی الزوائد: فی إسناده محمد بن عثمان بن صفوان الجمحی، قال فیہ أبو حاتم: منکر الحدیث، ضعیف الحدیث. وقال الدارقطنی: لیس بقوی. وذكره ابن حبان فی الثقات. وباق رجال الإسناد ثقات.

802. (2546) (6789)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim müslüman kardeşinin ayıbını örterse, Kıyamet günü Allah da onun ayıbını örter. Kim de müslüman kardeşinin ayıbını açarsa Allah da onun ayıbını açıp evinin içinde bile rezil eder."

ACIKLAMA:

Alimler, örtülmesi, teşhir edilmemesi gereken ayıplan bir daha dönüp yapılmayacak şahsi kusurlar olarak yorumlamışlardır. Değilse herkesi ilgilendiren kötülükleri, cürümleri işleyen kimselere müdahale etmek, vazgeçmediği taktirde ilgililere şikayet etmek yasaklanmış olan gıybet değildir, bilakis herkese terettüp eden emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i anil-münker vazifesidir. Şu halde aybın örtülmesine müteallik hadisler kötülüklerle mücadelede engel yapılmamalıdır.

★ HADD CEZASINDA ŞEFAAT OLMAZ

6790 ۲۵۴۸ 803 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَمِيرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ بْنِ رُكَّانَةَ، عَنْ أُمِّهِ عَائِشَةَ بِنْتِ مَسْعُودِ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِيهَا؛ قَالَ: لَمَّا سَرَقَتِ الْمَرْأَةُ تِلْكَ الْقُطِيفَةَ مِنْ بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أُعْظِمْنَا ذَلِكَ. وَكَانَتْ امْرَأَةً مِنْ قُرَيْشٍ. فَجِئْنَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ نُكَلِّمُهُ. وَقُلْنَا: نَحْنُ نَقْدِيبُهَا بَارَبَعِينَ أُوقِيَّةً. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «تُطَهَّرُ خَيْرَ لَهَا» فَلَمَّا سَمِعْنَا لَيْنَ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَتَيْنَا أَسَامَةَ فَقُلْنَا: كَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَلِكَ، قَامَ حَظِيْبًا فَقَالَ «مَا اكْتَارُكُمْ عَلَيَّ فِي حَدِّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقَعَ عَلَى أَمَةٍ مِنْ إِمَاءِ اللَّهِ؟ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَوْ

كَانَتْ فَاطِمَةُ ابْنَةُ رَسُولِ اللَّهِ تَزَلَّتْ بِالَّذِي تَزَلَّتْ بِهِ، لَقَطَعَ مُحَمَّدٌ يَدَهَا.

فی الزوائد: فی إسناده محمد بن إسحاق، وهو مدلس.

803. (2548) (6790)- Mes'ud Ibnu'l-Esved radiyallahu anh anlatıyor: "(Fatıma isimli) kadın, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın evinden kadıfeyi çalınca biz bunu büyük bir hadise olarak değerlendirdik. Kadın Kureys'ten (tanınmış) birisiydi. Lehinde konuşmak üzere Resûlullah'a geldik: "Biz onun cezasına mukabil kırk okiyyelik fîde verelim" dedik. Aleyhissalâtu vesselâm: "Cezasını çekerek temizlenmesi onun için daha hayırlıdır" buyurdular. Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sözündeki yumuşaklığı görünce, Üsâme'ye geldik ve: "Git, kadın lehine Resûlullah'a konuş (da eli kesilmesin)" dedik. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bu hali görünce (sertleşti ve) hutbe irad etmek üzere ayağa kalktı, şöyle söyledi: "Aziz ve celil olan Allah'ın cariyelerinden bir cariyeye terettüp eden Allah'ın haddlerinden birini (tatbik etmemem için) üzerinde niye bu kadar ısrar ediyorsunuz? Muhammed'in nefsinin kudret elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun! Eğer o kadının tenezzül ettiği şeye (hırsızlığa) Muhammed'in kızı Fâtıma tenezzül etseydi Muhammed (hiç çekinmeden) onun elini mutlaka keserdi."

NOT: Bu hâdisenin açıklaması geçti.

★ KÖTÜLÜĞÜ ALENİ YAPAN

6791 ۲۵۵۹ 804 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ. ثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَوْ كُنْتُ رَاجِعًا أَحَدًا بِغَيْرِ بَيِّنَةٍ، لَرَجَمْتُ فَلَانَةً. فَقَدْ ظَهَرَ مِنْهَا الرَّيْبُ فِي مَنْطِقِهَا وَهَيْئَتِهَا وَمَنْ يَدْخُلُ عَلَيْهَا».

فی الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

804. (2559) (6791)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Zina suçu sebebiyle) herhangi birini şahitsiz olarak recmetseydim, falan kadını recmederdim. Çünkü onun konuşmasından, vaziyetinden ve yanına girip çıkanlardan dolayı ciddi bir şüphe hasıl olmuştur."

★ CARIYEYE HADD TATBİKİ

6792 ۲۵۶۶ 805 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ، قَالَ: أَتَيْنَا اللَّيْثُ بْنَ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَمْرِاءَ بْنِ أَبِي فَرَوَةَ؛ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عُرْوَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ عَمْرَةَ بِنْتَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَتْهُ، أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهَا؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِذَا زَنَتِ الْأَمَةُ فَاجْلِدُوهَا. فَإِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا. فَإِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا. فَإِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا. ثُمَّ يَبْعُوهَا وَلَوْ بِضَفِيرٍ. وَالضَّفِيرُ الْحَبْلُ».

في الزوائد: في إسناده عمار بن أبي فروة، وهو ضعيف، كما ذكره البخاري وغيره. وذكره ابن جبان في التفات.

805. (2566) (6792)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Cariye zina ederse sopalayın, yine zina yaparsa yine sopalayın, yine zina yaparsa yine sopalayın, yine zina yaparsa yine sopalayın, sonra onu, (bu halini belirterek) bir örgü (ip) bedeliyle de olsa satın!”

★ YAŞLI VE HASTAYA HADD GEREKİR

6793 ۲۵۷۴ 806 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَمِيرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حَنِيفٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ عُبَادَةَ؛ قَالَ: كَانَ بَيْنَ أُنْيَاتِنَا رَجُلٌ مُخْدَجٌ ضَعِيفٌ. فَلَمْ يَرَعْ إِلَّا وَهُوَ عَلَى أَمَةٍ مِنْ إِمَاءِ الدَّارِ يَحْبُثُ بِهَا. فَرَفَعَ شَأْنَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ «اجْلِدُوهُ ضَرْبَ مِائَةِ سَوْطٍ» قَالُوا: يَا نَبِيَّ اللَّهِ! هُوَ أَضْعَفُ مِنْ ذَلِكَ. لَوْ ضَرَبْنَاهُ مِائَةَ سَوْطٍ مَاتَ. قَالَ «فَخُذُوا لَهُ عِشْكَالًا فِيهِ مِائَةُ شِمْرَاخٍ، فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً وَاحِدَةً».

حدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

في الزوائد: مدار الإسناد على محمد بن إسحاق، وهو مدلس. وقد رواه بالنعنة.

806. (2574) (6793)- Said İbnu Sa'd İbnu Ubâde radiyallahu anhüma anlatıyor: "Evlerimiz arasında vücut yapısı noksan ve zayıf bir adam vardı. (Bir gün) mahal-
lenin cariyelerinden biriyle kötü vaziyette aniden yakalandı. Bunun üzerine (ba-
bam) Sa'd İbnu Ubâde durumunu Aleyhissalâtu vesselâm'a duyurdu. "Yüz sopa
vurun!" emrettiler. Halk: "Ey Allah'ın Resulü! O buna zayıftır, buna dayanamaz,
yüz sopa vurursak ölür!" dediler. Efendimiz: "Öyleyse, onun için yüz saçaklı bir
hurma dalı alın ve ona o dal ile bir kere vurun!" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Bu hadis, hadd cezasına dayanamayacak durumda olan hasta suçlu için takip
edilecek usulü göstermektedir. İbnu'l-Hümâm, cezası recmedilmek olan yani bekar
olmayan bir hasta zina edecek olsa, cezanın hemen uygulanacağını belirtir. "Çün-
kü der, zaten öldürülmesi gerekirdi." Bu sebeple hastalık hali cezanın uygulanma-
sına mani değil. Eğer hasta zani, bekarsa, iyileşinceye kadar hadd uygulanmaz.
Çünkü onun cezası sopalanmaktır, öldürülmek değil. Hasta iken sopalanmak ölü-
müne sebebiyet verebilir. Eğer bu kimse iyileşmeyecek bir hastalığa tutulmuşsa
veya bünyesi zayıfsa, hem Haneffler, hem de Şafiiler, sadedinde olduğumuz hadis
mucibince, yüz dalcığı bulunan bir hurma dalı ile bir defa vurulacağına hükmeder.
Her dalcık vücuduna değmelidir, bu vacibtir. Bu sebeple dal, hurma dalında oldu-
ğu gibi yaygın olmalıdır.

★ MALINI MÜDAFAA EDERKEN ÖLEN ŞEHİTTİR

6794 ۲۵۸۱ 807 حَدَّثَنَا الْحَلِيلُ بْنُ عَمْرٍو. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ
سِنَانٍ الْجَزَرِيُّ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
«مَنْ أَتَى عِنْدَ مَالِهِ، فَقَاتَلَ فَقَاتِلَ، فَهُوَ شَهِيدٌ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن سنان التميمي، أبو فرة الرازي، ضعفه أحمد وغيره.

807. (2581) (6794)- İbnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah
aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kimin malının yanına (gasbetmek veya
çalmak için) gidilir, bu maksatla mal sahibiyle mukatele edilir ve mal sahibi
öldürülürse, o kimse şehit olur."

6795 ۲۵۸۲ 808 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو عَامِرٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ
الْمُطَّلِبِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أُرِيدَ مَالُهُ ظُلْمًا فَقَتَلَ، فَهُوَ شَهِيدٌ».

في الزوائد: إسناده حسن، لقصور درجته عن أهل الحفظ والإتقان.

808. (2582) (6795)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kimin malı zulüm yoluyla elinden alınmak istenir ve bu yolda öldürülürse, o kimse şehittir."

NOT: Malını müdafaâ ederken öldürülme mevzuunda açıklama geçti.

★ HIRSIZ HADD

6796 ۲۵۸۶ 809 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو هِشَامٍ الْمَخْزُومِيُّ. ثنا وَهَيْبٌ. ثنا أَبُو وَقْدٍ عَنْ غَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «تُقَطَّعُ يَدُ السَّارِقِ فِي ثَمَنِ الْمَجْنُونِ».

في الزوائد: في إسناده أبو واقد، وهو ضعيف. ضعفه غير واحد وأصل الحديث في الصحيحين وغيرهما. من حديث عائشة وأبي هريرة وابن عمر رضى الله عنهم.

809. (2586) (6796)- Âmir Ibnu Sa'd'ın babası (Sa'd Ibnu Ebi Vakkas) radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"(Üç dirhemlik) kalkan değerinde (bir malın çalınmasıyla) hırsızın eli kesilir."

NOT: Elin kesilmesini gerektiren nisabla ilgili açıklama geçti.

★ KÖLE ÇALARSA

6797 ۲۵۹۰ 810 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثنا حَجَّاجُ بْنُ تَمِيمٍ. عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ عَبْدًا مِنْ رَقِيقِ الْخُمْسِ سَرَقَ مِنَ الْخُمْسِ. فَرَفَعَ ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَلَمْ يَقْطَعْهُ وَقَالَ «مَالُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، سَرَقَ بَعْضُهُ بَعْضًا».

في الزوائد: في إسناده جبارة وهو ضعيف.

810. (2590) (6797)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhüma anlatıyor: "Humusa ait kölelerden biri humus malından çalmıştı. Bu hâdise Resûlullah'a haber verildi. Hırsızın elini kesmedi. "(Hepsi de) Allah Teâla hazretlerinin malıdır, bazıları bazısını çalmıştır" buyurdular."

★ YANKESİCİ

811 ۲۵۹۲ [6798] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَاصِمٍ بْنُ جَعْفَرٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا الْمُفَضَّلُ، ابْنُ فَضَالَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «لَيْسَ عَلَى الْمُحْتَلِسِ قَطْعٌ».

في الزوائد: رجال إسناده موثقون.

811. (2592) (6798)- *Abdurrahman Ibnu Avf* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Muhtelis (yankesici) kimseye el kesme cezası verilmez.”

★ MEYVE VE SEBZEDE EL KESİLMEZ

812 ۲۵۹۳ [6799] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ الْمَقْبَرِيُّ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا قَطْعَ فِي ثَمَرٍ وَلَا كَثِيرٍ».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن سعيد المقبري، وهو ضعيف.

812. (2594) (5799)- *H. Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Ne meyve sebebiyle ne de keser (denen hurma göbeği) hırsızlığı sebebiyle el kesilmez.”

AÇIKLAMA:

Alimler *semer* kelimesinin yaş meyve mânasına kullanılmasını gözönüne alarak yaş meyveyi çalana *el kesme* cezasının verilemeyeceğine hükmetmiştir. *Ebu Hanîfe* “ağacın üzerinde olsun, kesilip toplanmış olsun yaş meyve hırsızlığından kimse-nin elinin kesilmeyeceğine” hükmetmiş, ayrıca etleri, sütleri ve meşrubatı da yaş meyveye kıyaslamıştır. Ama diğer alimler, bütün bu maddelerin muhafaza edilecekleri yerlere konduktan sonra çalınması halinde el kesileceğine hükmetmişlerdir.

★ MESCİDDE HADD UYGULANMAZ

813 ۲۶۰۰ [6800] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ. أَتَانَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَهْبَعَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَمْرُو بْنَ شُعَيْبٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ إِقَامَةِ الْحَدِّ فِي الْمَسَاجِدِ.

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف مدلس. ومحمد بن عجلان مدلس أيضا.

813. (2600) (6800)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an ceddihî radiyallahu anhûma* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mescidlerde hadd uygulanmasını yasakladı."

★ TA'ZİR

814 ٢٦٠٢ [6801] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ. ثنا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَعْزُرُوا فَوْقَ عَشْرَةِ أَسْوَاطٍ».

في الزوائد: في إسناده عباد بن كثير الثقفى، قال أحمد بن حنبل: روى أحاديث كذب لم يسمعها. وقال البخارى: تركوه. وكذا قال غير واحد.

814. (2602) (6801)- *Hiz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "On kamçıdan fazla ta'zir cezası vermeyin."*

AÇIKLAMA:

Ta'zir cezası haddlerin dışındaki suçlara verilen cezadır. Pek çok çeşitleri vardır. Bunun miktarı, hangi suça hangisinin tatbik edileceği devlet reisine bırakılmıştır. Bu hususlarda geniş açıklamalar geçti.

★ ERKEK KARISINI YABANCI İLE YAKALARSA

815 ٢٦٠٦ [6802] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ دَلْهَمٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْمُحَبِّقِ، قَالَ: قِيلَ لِأَبِي ثَابِتٍ، سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ، حِينَ نَزَلَتْ آيَةُ الْحُدُودِ، وَكَانَ رَجُلًا غُيُورًا: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّكَ وَجَدْتَ مَعَ امْرَأَتِكَ رَجُلًا، أَمَّا شَيْءٌ كُنْتَ تَصْنَعُ؟ قَالَ: كُنْتُ ضَارِبُهُمَا بِالسَّيْفِ. أَنْتَظِرُ حَتَّى أَجِءَ بِأَرْبَعَةٍ؟ إِلَى مَا ذَاكَ قَدْ قَضَى حَاجَتَهُ وَذَهَبَ. أَوْ أَقُولُ: رَأَيْتُ كَذَا وَكَذَا. فَتَعْرِبُونِي الْحَدَّ وَلَا تَقْبَلُوا لِي شَهَادَةً أَبَدًا. قَالَ: فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ «كَفَى بِالسَّيْفِ شَاهِدًا». ثُمَّ قَالَ «لَا. إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَّبَعَ فِي ذَلِكَ السَّكْرَانُ وَالْغَيْرَانُ».

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، يَعْنِي ابْنَ مَاجَةَ: سَمِعْتُ أَبَا زُرْعَةَ يَقُولُ: هَذَا حَدِيثُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِيسِيِّ. وَفَاتَنِي مِنْهُ.

في الزوائد: في إسناده فيبصة بن حريث بن قبيصة، قال البخاري: في حديثه نظر. وذكره ابن حبان في الثقات. وبقى رجال الإسناد موثقون.

815. (2606) (6802)- *Seleme Ibnu'l-Muhabbik radiyallahu anah* anlatıyor: "Hadd-lerle ilgili âyet nazil olunca, kıskanç bir adam olan *Ebu Sâbi, Sa'd Ibnu Ubâde*'ye: "Sen hanımınla bir adamı yakalasan ne yapacağını zânnedersin?" denildi.

"Kılınıcı her ikisine de vurur (gebertirim)! Dört tane şahit getirmemi mi bekleyeceğim? O vakte kadar herif işini tamamlar ve gider bile" veya "Şöyle bir vak'a gördüm deyip de bana hadd vurmalarını ve ebediyen şahitlikten de düşmemi mi göze alacağım?" diye cevap verdi. Ravi der ki: "Onun bu sözleri Resûlullah'a haber verildi. Aleyhissalâtu vesselâm (önce): "Kılınç şahid olarak yeterlidir" dedi ise de, sonra: "Hayır! Sarhoşun ve kıskancın bu işte birbirini takip etmelerinden korkarım!" buyurdular."

ACIKLAMA:

Hadis, kansını zina halinde yakalayan erkeğin ne yapacağı hususunu aydınlatmaktadır. "Her ikisini de öldürürüm" diyen *Sad Ibnu Ubâde*'nin davranışını önce tasvip eden Resûlullah, bilahare bunun kötüye kullanılacağını belirterek bu karardan rücu etmiştir. Bu durumda kişiye düşen, mahkemeye başvurmaktır. İddia sahibi iddiasına dört erkek şahid getiremediği takdirde, mülâ'ane başvurulur. Zina halinde kansını veya erkeği öldürme yetkisi kimseye verilmemiştir. Bu cezayı mahkeme verir. Böyle bir öldürmede bulunan kişinin durumu ihtilaflıdır. Zina hadisesini ispatlayamazsa cinayet suçuyla yargılanır, isbatlarsa kendisine düşmeyen işi yapmaktan dolayı ta'zir edilir. "Erkek veya kadının geçmişi lekeli ise veya tabip muayenesiyle zinaya hükmedilirse, katil kocaya ölüm cezası verilmez" diyen fakih de olmuştur.

★ ÖLEN BABASININ HANIMIYLA EVLENEN

816 ٢٦٠٨ 6803 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ابْنُ أَخِي الْحُسَيْنِ الْجُعْفِيِّ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ مَنَازِلِ التَّمِيمِيِّ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ حَالِدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ،

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً أَبِيهِ، أَنْ أَضْرِبَ عُنُقَهُ وَأَصْفَى مَالَهُ.

في الزوائد: إسناده صحيح.

816. (2608) (6803)- Muâviye Ibnu Kurre radiyallahu anah babası (Kurre Ibnu İyâs)dan naklediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, babasının hanımıyla evlenmiş olan bir adama göndererek boynunu vurmamı ve malını müsadere etmemi emretti."

★ YABANCIYI BABA DİYE İDDİA EDEN

6804 817 ٢٦٠٩ حَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ، ثنا أَبُو أَبِي الضَّيْفِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حُثَيْمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ التَّسَبَّ إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ».

في الزوائد: في إسناده ابن أبي الضيف، لم أر لأحد فيه كلاما، لا يجرح ولا يوثق. وباقى رجال الإسناد على شرط مسلم.

817. (2609) (6804)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, kendisini babasından başkasına nisbet ederse (yani onun oğlu olduğunu söylese) veya mevlasından başka birini mevla (efendi) edinirse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti üzerine olsun."

6805 818 ٢٦١١ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، أَتْبَانَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، لَمْ يَرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنْ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ».

في الزوائد: إسناده صحيح لأن محمد بن الصباح هو أبو جعفر الجرجاني التاجر. قال فيه ابن معين: لا بأس به. وقال أبو حاتم: صالح الحديث. وذكره ابن حبان في الثقات. وباقى رجال الإسناد لا يسأل عن حالهم لشهرتهم.

818. (2611) (6805)- Abdullah Ibnu Amr radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim (kendisine) babasından

başkasını (baba diye) iddia ederse cennetin kokusunu hiç duymayacaktır. Halbuki onun kokusu beşyüz yıl uzaklıkta bulunup (hissedilir).”

NOT: Neseb bahsi daha önce açıklandı.

★ KABİLEDEN BİRİNİ İNKÂR EDEN

819 ۲۶۱۲ 6806 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هُرُونَ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ. ح وَحَدَّثَنَا هُرُونَ بْنُ حَيَّانَ. أَتَيْنَا عَبْدَ الْعَزِيزِ ابْنَ الْمُغِيرَةِ؛ قَالَا: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَقِيلِ بْنِ طَلْحَةَ السَّلْجِيِّ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ هِضَمٍ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ؛ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي وَفْدِ كَنْدَةَ، وَلَا يَرُونِي إِلَّا أَفْضَلَهُمْ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَسْتُم مَنَا؟ فَقَالَ «نَحْنُ بَنُو النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ، لَا نَقْفُوا أُمَّتًا، وَلَا نَبْتَغِي مِنْ أَيْتَانَا». قَالَ، فَكَانَ الْأَشْعَثُ بْنُ قَيْسٍ يَقُولُ: لَا أُوتِي بِرَجُلٍ نَفَى رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ، مِنْ النَّضْرِ ابْنِ كِنَانَةَ، إِلَّا جَلَدْتُهُ الْحَدَّ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. لأن عقيل بن طلحة، وثقه ابن معين والنسائي. وذكره ابن خبان في الثقات. وباق رجال الإسناد على شرط مسلم.

819. (2612) (6806)- Eş'as İbnu Kays anlatıyor: “Kinde heyeti içerisinde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldim. Heyet mensupları beni kendilerinden üstün görürlerdi. Bu sebeple: “Ey Allah'ın Resûlü! Bizden değil misiniz?” dedim.

“Biz, Benî Nadr İbni Kinânedenz, anamızı iffetsizlikle itham etmeyiz ve babalarımıza olan nisbetimizi reddetmeyiz!” buyurdular.

Ravi devamla der ki: “Eş'as İbnu Kays derdi ki: “Kureyşli birinin, Nadr İbnu Kinâne'den olduğunu reddeden biri bana getirilse, ona mutlaka (iftira etti diye) hadd celdesi tatbik ederim.”

AÇIKLAMA:

1- Dinimiz nesebe son derece ehemmiyet vermiştir. Birçok fukhî ahkâm neseb bağına dayanır. Bu sebeple nesebin inkârı, neseplerin böylece karıştırılması pekçok haramların işlenmesine, hukukun karışmasına sebeptir. Bu sebeple nesebini inkâr haramdır ve Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm öylelerini en ağır bir lanetle lanetlemiştir.

2- Daha önce bizzat kaydettiğimiz üzere, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın 21 göbek ecdadı bilinmektedir. Bu şecere sahih hadisle sabittir. Aleyhissalâtu vesselâm'ın sahih hadisle sabit olan ecdadlarından biri de Nadr İbnu Kinâne'dir. Bu sebeple hadisin ravisi Eş'as İbnu Kays, kesin bir üslupla, Kureyşe mensup bir adamın Nadr İbnu Kinâne'ye mensup olduğunu inkar edecek kimseye hadd-i kazf (seksen değnek) uygulayacağını söylemiştir.

★ MUHANNİS

6807 820 ٢٦١٣ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ الْجُرَجَانِيُّ. أَتْبَانَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَخْبَرَنِي يَحْيَى ابْنُ الْعَلَاءِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ بَشَرَ بْنَ نُمَيْرٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ مَكْحُولًا يَقُولُ: إِنَّهُ سَمِعَ يَزِيدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ صَفْوَانَ بْنَ أُمَيَّةَ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَجَاءَ عَمْرُو بْنُ مَرْةَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ اللَّهَ قَدْ كَتَبَ عَلَيَّ الشَّقْوَةَ. فَمَا أُرَانِي أُرْزَقُ إِلَّا مِنْ دُفَى بِكَفَى. فَأَذِنَ لِي فِي الْعَنَاءِ، فِي غَيْرِ فَاجِشَةٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا أَذِنُ لَكَ، وَلَا كَرَامَةً، وَلَا نِعْمَةً عَيْنٍ. كَذَبْتَ، أَيُّ عَدُوٍّ لِلَّهِ! لَقَدْ رَزَقَكَ اللَّهُ طَيِّبًا حَلَالًا، فَأَخْتَرْتَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْكَ مِنْ رِزْقِهِ. مَكَانَ مَا أَحَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكَ مِنْ حَلَالِهِ. وَلَوْ كُنْتُ تَقَدَّمْتُ إِلَيْكَ لَفَعَلْتُ بِكَ وَفَعَلْتُ. فَمَنْ عَنَى، وَتُبَّ إِلَى اللَّهِ. أَمَّا إِنَّكَ إِنْ فَعَلْتَ، بَعْدَ التَّقْدِيمَةِ إِلَيْكَ، ضَرَبْتُكَ ضَرْبًا وَجِيعًا، وَحَلَقْتُ رَأْسَكَ مِثْلَةَ وَتَفَيْتُكَ مِنْ أَهْلِكَ، وَأَحْلَلْتُ سَلْبَكَ نُهْبَةً لِفَتَيَانِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ.

فَقَامَ عَمْرُو، وَبِهِ مِنَ الشَّرِّ وَالْخِزْيِ مَا لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا اللَّهُ. فَلَمَّا وَلَّى، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «هُوَ لَاءِ الْعُصَاةِ. مَنْ مَاتَ مِنْهُمْ بِغَيْرِ تَوْبَةٍ، حَشَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَمَا كَانَ فِي الدُّنْيَا مُحَنَّنًا غُرَبَانًا لَا يَسْتَتِرُ مِنَ النَّاسِ بِهَيْدِيَةٍ، كُلَّمَا قَامَ صُرِعَ».

في الروايد: في إسناده بشر بن البصري، قال فيه يحيى القطان: كان ركنًا من أركان الكذب. وقال أحمد: ترك الناس حديثه، وكذا قال غيره. ويحيى بن العلاء، قال أحمد: يضع الحديث. وقريب منه ما قال غيره.

820. (2613) (6807)- *Safvân Ibnu Ümeyye radiyallahu anh anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında idik. Derken Amr Ibnu Mürre radiyallahu anh geldi ve: "Ey Allah'ın Resulü! Allah bana musibet takdir etmiştir. Çünkü ben elimle def çalmaktan başka bir yolla rızıklanacağımı zannetmiyorum. Öyleyse bana fuhşa ait olmayan şarkı hususunda izin verin!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm şu cevapta bulundu: "Hayır! Sana izin veremem, bunda bir hayır, bir rıza yoktur. Sen yalan söyledin ey Allah'ın düşmanı! Allah seni temiz ve helal şeylerle rızıklandırdı, sen ise (kendi iradenle) aziz ve celil olan Allah'ın rızıkından sana helal kıldıkları yerine, Allah'ın rızıkından sana haram kıldığı rızıkı ihtiyar ettin. Eğer bu yasaklama hükmünü daha önce sana ulaştırmış olsaydım şimdi sana hak ettiğin cezayı verirdim. Yanımdan kalk ve Allah'a tevbe et. Bilesin, bu yasaktan sonra (eski işini) yaparsan seni acı bir şekilde döveceğim ve ibret olsun diye saçını traş edeceğim, seni ailenden alıp sürgüne göndereceğim. Senin üstün başında taşıdığın varlığını Medine gençlerine ganimet olarak helal kılacağım."*

Ravi der ki: "Amr, (Resûlullah'ın bu talimatından sonra, öyle fena ve rüsvay bir vaziyette kalktı ki, bunun derecesini ancak Allah bilir.

O çekip gidince Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Bunlar asilerdir. Böyleleri tevbe etmeden ölürse, aziz ve celil olan Allah onları, Kıyamet günü, dünyada oldukları üzere muhannes (kadınlaşmış), çıplak ve insanlara karşı bir ince yaprakla olsun örtülmemiş vaziyette haşredecektir, ayağa kalktıkça yere yıkılacaklardır."

AÇIKLAMA:

İbnu Mace bu hadisi muhannes (kadınlaşan erkek)lerle ilgili babta kaydetmiştir, zaafî şiddetli olan rivayetlerdendir, ancak muhanneslerin teliniyle ilgili sahih rivayetler vardır. Muhanneslerle ilgili açıklama daha önce yapıldığı için tekrar etmeyeceğiz. Rivayetteki üslubun, bildiğimiz sahih hadislerinkine olan farklılığı dikkatleri çekmiş olmalı.

DİYETLER BÖLÜMÜ

★ MÜSLÜMANI ZULMEN ÖLDÜREN

6808 ۲۷۱۸ 821 **حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثُمَيْرٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِدٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، لَمْ يَتَنَدَّ بِدَمٍ حَرَامٍ، دَخَلَ الْجَنَّةَ».**

في الزوائد: إسناده صحيح. إن كان عبد الرحمن بن عائذ الأزدي سمع من عقبة بن عامر. فقد قيل: إن روايته عنه مرسله.

821. (2618) (6808)- *Ukbe Ibnu Âmir el-Cüheni radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

"Kim hiçbir şirk koşmadan ve haram bir kana da bulaşmadan Allah'a kavuşursa (önünde sonunda) cennete girecektir."

6809 ۲۶۱۹ 822 **حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ جَنَاحٍ، عَنْ أَبِي الْجَهْمِ الْجَوْزَجَانِيِّ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَرَوَالِ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ قَتْلِ مُؤْمِنٍ بَغْيٍ حَقٌّ».**

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون. وقد صرح الوليد بالسباع، فزالته اتهامه تدليسه. والحدیث، فی روایة غیر البراء، أخرجه غیر المصنف أيضا.

822. (2618) (6809)- *Bera Ibnu Âzib radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Şüphesiz dünyanın yok olması, Allâh Teâla nezdinde, bir mü'minin haksız yere öldürülmesinden daha ehvendir" buyurdular."*

AÇIKLAMA:

Bu hadis bir mü'mini haksız yere öldürmenin ne kadar şen'f bir cinayet olduğunu insanların kavramaları maksadını gütmektedir. Zira, insanlar nazarında son de-

rece azametli ve ehemmiyetli gözüken yer küresinin Allah nezdindeki ehemmiyeti, bir mü'mine karşı işlenen cinayetin yanında küçük kalmaktadır. Mü'minin hukuku bundan ehemmiyetli olunca, onun hayat hakkına riayetin fevkalade büyük bir ehemmiyet taşıdığı idrak edilir.

6810 ۲۶۲۰ 823 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَعَانَ عَلَى قَتْلِ مُؤْمِنٍ بِشَطْرِ كَلِمَةٍ، لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ، مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ: آيسٌ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبي زياد، بالغوا في تضعيفه، حتى قيل كأنه حديث موضوع.

823. (2620) (6810)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Kim bir mü'mini öldürmeye yarım kelime kadar yardım etse, iki gözün arasına "Allah'ın rahmetinden ümitsizdir" yazılı olduğu halde Allah Teâla hazretlerinin huzuruna çıkacaktır."

★ KISAS NEREDE YOK?

6811 ۲۶۳۶ 824 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ وَعَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ دَهْمِ بْنِ قُرَّانٍ. حَدَّثَنِي ثُمَرَانُ بْنُ جَارِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ رَجُلًا ضَرَبَ رَجُلًا عَلَى سَاعِدِهِ بِالسَّيْفِ فَقَطَعَهَا مِنْ غَيْرِ مَفْصِلٍ. فَاسْتَعْدَى عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ. فَأَمَرَ لَهُ بِالْذِّبَةِ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي أُرِيدُ الْقِصَاصَ. فَقَالَ: «خُذِ الذِّبَةَ. بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا». وَلَمْ يَقْضَ لَهُ بِالْقِصَاصِ.

في الزوائد: في إسناده دهم بن قرآن البجائي، ضعفه أبو داود، وقال: ليس لجارية عند المصنف

سوى هذا الحديث، وليس له شيء في بقية الكتب.

824. (2636) (6811)- Cârîye Ibnu Zafar radıyallahu anh anlatıyor: "Bir adam bir başkasının ön kolunu bir kılıç vurarak mafsâl olmayan bir yerden koparıp attı. Kolu koparılan adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a müracaatla kolunu kesenden hakkını almasını istedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kolu kesilene diyet ödemeyi emretti. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben kısas istiyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Diyetini al, Allah diyeti hakkında mübarek kılacaktır" buyurdular ve kısasa hükmetmediler."

825 ۲۶۳۷ [6812] حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ ابْنِ صُهَيْبَانَ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا قَوَدَ فِي الْمَأْمُومَةِ وَلَا الْجَائِفَةِ وَلَا الْمُتَقَلِّةِ».

في الروائد: في إسناده رشدين بن سعد المصري، أبو الحجاج، المهري، ضعفه جماعة. واختلف فيه كلام أحمد، فمرة ضعفه، ومرة قال: أرجو أنه صالح الحديث.

825. (2637) (6812)- *Abbās Ibnu Abdilmuttalib* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "Ne me'mûne (beyin zarına ulaşan yara)da, ne câife (bedenin iç kısmına ulaşan yara)da, ne de münakkıla (kemigi kırıp yerinden kaydıran yara)da kısas vardır. (Yani başkasını bu çeşit yaralarla yaralayan kimseye kısas uygulanmaz, diyet alınır)."

AÇIKLAMA:

Belirtilen me'mune, münakkile, câife çeşidine giren yaralar için kısas yapılmaz. Çünkü, aynı miktarda yara açmak mümkün değildir. Bunlara diyet takdir edilir. Me'mune ve câife denen yaralar için tam diyetin (100 deve) üçte biri takdir edilmiştir. Münakkile denen yaraların diyeti 15 devedir.

★ KÂFİRİN DİYETİ

826 ۲۶۴۴ [6813] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِيَّاشٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِي، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى أَنْ عَقَلَ أَهْلُ الْكِتَابَيْنِ نَصْفُ عَقْلِ الْمُسْلِمِينَ، وَهُمْ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى.

في الروائد: إسناده حسن، لقصوره عن درجة الصحيح. لأن عبد الرحمن بن عياش، لم أر من ضعفه ولا من وثقه. وعمرو بن شعيب عن جده، مختلف فيه.

826. (2644) (6813)- *Amr Ibnu Şuayb an ebihi an cediti radiyallahu anhuma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, ehl-i kitap olan yahudi ve hristiyanların diyetinin müslümanların diyetinin yarısı olduğuna hükmetti.*"

AÇIKLAMA:

Bu hadis, zımmîlerin diyetinin, müslümanların diyetinin yarısı olduğunu söylüyor ise de, bu mevzudaki başka nasslar sebebiyle: Hanefîlere göre zımmîlerin diye-

ti müslümanlarınkı kadardır. Şâfiîlere göre zımmilerin diyeti müslümanların diyeti-
nin üçte biri kadardır. Mâlikîlere göre yahudi ve hristiyanların diyeti
müslümanların diyetinin yarısı kadardır. Hanbelîlere göre yahudi veya hristiyan
kasten öldürülmüşse tam diyet, sehven öldürülmüşse yarım diyet ödenir.

★ KATİL MAKTULE VARİS OLAMAZ

827 ۲۶۴۶ 6814 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ، قَالَا: ثنا
أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ؛ أَنَّ أَبَا قَتَادَةَ، رَجُلًا
مِنْ بَنِي مُدَلِجٍ، قَتَلَ ابْنَهُ، فَأَخَذَ مِنْهُ عُمُرُ مِائَةٍ مِنَ الْإِبِلِ. ثَلَاثِينَ حَقَّةً، وَثَلَاثِينَ
جَذَعَةً، وَأَرْبَعِينَ خَلْقَةً. فَقَالَ: أَيْنَ أَخُو الْمَقْتُولِ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ
«لَيْسَ لِقَاتِلٍ مِيرَاثٌ».

في الزوائد: إسناده حسن.

827. (2646) (6814)- Amr İbnu Şuayb anlatıyor: “Benî Mudlic’ten bir adam oğ-
lunu öldürmüştü. Hz. Ömer ondan (diyet olarak) yüz deve aldı. Otuz hıkka (beş ya-
şına basmış dişi deve), otuz ceze’a (dört yaşına basmış dişi deve) ve kırk da halıfa
(hamile deve). Sonra: “Maktûl’ün kardeşi nerededir? Ben Resûlullah aleyhissalâtu
vesselâm’dan: “Kâtîle (maktulün malından) vâris olma hakkı yoktur” dediğini
işittim” dedi.”

AÇIKLAMA:

Hanefîler ve Şâfiîler ve fakihlerin ekserisi bu hadisi esas alarak: “Katil öldür-
düğü kimseye varis olamaz, kasten de, yanlışlıkla da öldürmüş olsa, malına da di-
yetine de” demişlerdir.

Mâlik ve bir kısım fakihler “yanlışlıkla öldüren, maktulün malına varis olur, di-
yetine olamaz” demiştir.

Hanefîler, Şâfiîler ve Hanbelîler: “Adam oğlunu öldürdüğü için kısas edilmez”
demiştir. Mâlikîler, “Baba oğlunu yatırıp boğazlarsa veya aç susuz hapsedip ölü-
müne sebep olursa kısas edilir, değilse edilmez” demiştir.

★ DIŞIN DİYETİ

828 ۲۶۵۱ 6815 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبَلَّاسِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ
بْنِ شَقِيقٍ. ثنا أَبُو حَمْزَةَ الْمُرُوزِيُّ. ثنا يَزِيدُ النَّحْوِيُّ عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ،

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ قَضَى فِي السَّنِّ خَمْسًا مِنَ الْإِبِلِ.

في الزوائد: إسناده صحيح.

828. (2651) (6815)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir diş için diyet olarak beş deveye hükmetti.*"

★ PARMAKLARIN DİYETİ

829 ٢٦٥٣ [6816] حَدَّثَنَا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَتَكِيُّ. ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى. ثنا سَعِيدُ عَنْ مَطَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْأَصَابِعُ سَوَاءٌ كُلُّهُنَّ. فِيهِنَّ عَشْرٌ عَشْرٌ مِنَ الْإِبِلِ».

في الزوائد: إسناده حسن.

829. (2653) (6816)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an cediti radiyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Parmakların hepsi diyette eşittirler. Herbirine onar deve diyet vardır."*

★ HÜR, KÖLEYE KARŞI ÖLDÜRÜLÜR MÜ?

830 ٢٦٦٤ [6817] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا ابْنُ الطَّبَّاعِ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ عَنْ إِسْحَقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي فَرَوَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ. وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَتَلَ رَجُلٌ عَبْدَهُ عَمْدًا مُتَعَمِّدًا. فَجَلَدَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِائَةً. وَتَفَاهُ سَنَةً. وَمَحَاسَهُمُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

في الزوائد: في إسناده إسحاق بن عبد الله بن أبي فروة، وهو ضعيف. وإسماعيل بن عياش.

830. (2664) (6817)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an cediti radiyallahu anhûma* anlatıyor: "*Bir adam kölesini kasten ve taammüden öldürdü. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm adama yüz sopa ile celde tatbik etti ve bir yıl da sürgüne gönderdi ve müslümanların (hisselerinin) içinden onun hissesini sildi.*"

AÇIKLAMA:

Ebu Hanîfe'ye göre hür kimse kendi kölesini öldürürse kısas edilmez, başkasının kölesini öldürürse kısas edilir. *Mâlik* ve *Şâfi'*ye göre hür, ne kendi kölesi ne de başkasının kölesi sebebiyle kısas edilmez.

★ KISAS KILIÇLA YAPILIR

6818 ۲۶۶۷ 831 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُقِيُّ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ سُهَيْبَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي عَازِبٍ، عَنِ الثَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَا قَوْدَ إِلَّا بِالسَّيْفِ».

في الزوائد: في إسناده جابر الجعفي، وهو كذاب.

831. (2667) (6818)- Nu'man İbnu Beşîr ve Ebu Bekrê radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kısas (cezası) ancak kılıçla icra edilir."

★ HERKES KENDİ CİNAYETİNDEN SORUMLU

6819 ۲۶۷۰ 832 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَمِيرٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي زِيَادٍ. ثنا جَامِعُ بْنُ شَدَّادٍ، عَنْ طَارِقِ الْمُحَارِبِيِّ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَرْفَعُ يَدَيْهِ، حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ، يَقُولُ «أَلَا لَا تُجْنِي أُمُّ عَلَى وَلَدٍ. أَلَا لَا تُجْنِي أُمُّ عَلَى وَلَدٍ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

832. (2670) (6819)- Târik el-Muhâribî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı koltuk altlarının beyazlığı görülecek kadar kollarını kaldırıp şöyle dediğini işittim: "Bilesiniz hiçbir anne oğlunun günahından sorumlu tutulmaz, bilesiniz hiçbir anne oğlunun günahından sorumlu tutulmaz."

6820 ۲۶۷۱ 833 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثنا هُشَيْمٌ عَنْ يُونُسَ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُرِّ، عَنِ الْحَشْحَاشِ الْعَنْبَرِيِّ؛ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَمَعِيَ ابْنِي. فَقَالَ «لَا تُجْنِي عَلَيْهِ، وَلَا يَجْنِي عَلَيْكَ».

في الزوائد: إسناده كلهم ثقات. إلا أن هشيمًا كان يدلس. وليس للحشخاش سوى هذا الحديث الموجود عند ابن ماجه. وليس له في بقية الأصول الخمسة.

833. (2671) (6820)- Haşhâş el-Anberî radiyallahu anh anlatıyor: "Beraberimde oğlum olduğu halde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelmişim. Bilvesile: "Sen oğlunun günahından sorumlu tutulmazsın, o da senin günahından sorumlu tutulmaz" buyurdular."

6821 ۲۶۷۲ 834 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ. ثنا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ. ثنا أَبُو الْعَوَّامِ الْقَطَّانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُعَادَةَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَجْتَنِي نَفْسٌ عَلَى أُخْرَى».

في الزوائد: إسناده صحيح. محمد بن عبد الله، ذكره ابن حبان في الفقات. وقال النسائي: لا بأس به. وأبو العوام القطان، اسمه عمران بن داود، وثقه الجمهور. وباق رجال الإسناد على شرط الشيخين.

834. (2672) (6821)- Üsâme Ibnu Şerîk anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu ves-selâm buyurdular ki: “Hiç kimse başka birinin günahından mesul olmaz.”

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bu hadislerde aynı manayı değişik üsluplarla tekrar etmektedir. Maksad ferdi sorumluluğu zihinlerde iyice tesbittir. Çünkü cahiliye sisteminde ferdi sorumluluk yoktu, kabilevî müşterek sorumluluk vardı. Bir ferde karşı cinayet yoktu, ferdin mensub olduğu kabileye karşı cinayet vardı. Cani tek de değildi, cinayeti işleyen kimsenin bütün kabilesi suçlu ve mücrim idi. İntikam failden alınmaz, kabilesinin herhangi bir ferdinden alınabilirdi. *Resûlullah* tebliğinin ilk gününden itibaren hep ferdi sorumluluk, uhrevî sorumluluk duygusunu yerleştirmeye gayret göstermiştir. Kişi şahsiyetini büyük ölçüde ferdi sorumlulukla bulacaktı.

★ HEDER OLAN (TAZMİN EDİLMEYEN) ZARARLAR

6822 ۲۶۷۴ 835 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثنا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْعَجَمَاءُ جَرْحَمًا جُبَارًا، وَالْمَعْدِنُ جُبَارًا»

في الزوائد: في إسناده كثير بن عبد الله، ضعفه أحمد وابن معين. وقال أبو داود: كذاب. وقال الإمام الشافعي: هو ركن من أركان الكذب، وقال ابن عبد الله: مجمع على ضعفه.

835. (2674) (6822)- Amr Ibnu Avf anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: “Acma (yani dilsiz hayvan)ın verdiği zarar hederdir. Maden ocağında uğranılan zarar da hederdir” buyurdular.”

6823 ۲۶۷۵ 836 حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ التَّمِيمِيُّ. ثنا فَضِيلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

الصَّامِتِ؛ قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنَّ الْمَعْدَنَ جُبَارَ، وَالْبُرَّ جُبَارَ، وَالْعَجْمَاءَ جَرَحَهَا جُبَارَ.

وَالْعَجْمَاءُ الْبَهِيمَةُ مِنَ الْأَنْعَامِ وَغَيْرِهَا. وَالْجُبَارُ هُوَ الْهَدْرُ الَّذِي لَا يُغْرَمُ.

في الزوائد: إسناده ثقات. إلا أن إسحق بن يحيى لم يدرك عبادة. قاله الترمذی وغيره.

836. (2675) (6823)- *Ubâde Ibnü's-Sâmit* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle hükmetti: “Madende uğranılan zarar hederdir, kuyunun sebep olduğu zarar hederdir, dilsizin (hayvanın) sebep olduğu zarar hederdir.”*”

Acma: Deve, sığır, davar (koyun-keçi) ve başka hayvan mânasıdır. *Cübâr* tazmini olmayan, ödettirilmeyen zarardır, heder de denir.

NOT: Bu bahisle ilgili açıklama geçti.

★ KASÂME

837 ٢٦٧٨ [6824] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ حُوَيْصَةَ وَمُحَيِّصَةَ، ابْنَتَيْ مَسْعُودٍ؛ وَعَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، ابْنَتَا سَهْلٍ. خَرَجُوا يَمْتَارُونَ بِخَيْرٍ. فَعُدِيَ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ، فَقِيلَ. فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «تُقْسِمُونَ وَتَسْتَحِقُّونَ؟» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ نُقْسِمُ وَلَمْ نَشْهَدْ؟ قَالَ «فَتَبَرُّكُمْ يَهُودُ؟» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِذَا تَقَاتَلْنَا. قَالَ، فَوَدَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ عِنْدِهِ.

في الزوائد: في إسناده حجاج بن أرطاة، وهو مدلس.

837. (2678) (6824)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an ceddîhi radiyallahu anhüma* anlatıyor: “*Mes'ud'un oğulları Huvayyisa ve Muhayyisa ile Sehl'in oğulları Abdullah ve Abdurrahmân Hayber'den yiyecek temin etmek maksadıyla (Medine'den) çıkıp gittiler. Orada Abdullah'a saldırıp öldürdüler. Durum Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a haber verilmişti. “(Abdullah'ın arkadaşlarına: “Onun Hayber yahudileri tarafından öldürüldüğüne yemin ederseniz diyete) müstehak olursunuz!”* buyurdular. Onlar: “*Ey Allah'ın Resûlü! Görmediğimiz şey hususunda nasıl yemin edelim!*” dediler. *Aleyhissalâtu vesselâm: “Öyle ise yahudiler yemin ederek isnat ettiğiniz suçtan berâet ederler”* buyurdu. Onlar: “*Ey Allah'ın Resûlü! (Yahudiler, yemin etmekle berâet edebilince) bizi öldürürler*” dediler. Ne-

ticede maktulün diyetini, Aleyhissalâtu vesselâm kendi nezdinden karşıladı.”

NOT: Bu hadise Kasâme bahsinde açıklandı.

★ MÜSLE YAPILAN KÖLE HÜRDÜR

6825 ۲۶۷۹ 838 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: ثنا عَبْدُ السَّلَامِ عَنْ إِسْحَقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي فَرَوَةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ رَوْحِ بْنِ زُبَاعٍ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّهُ قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَقَدْ خَصَى غُلَامًا لَهُ. فَأَعْتَقَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِالْمُثْلَةِ.

في الزوائد: في إسناده ضعف، لضعف إسحاق بن أبي فروة.

838. (2679) (6825)- Zinba (Ebu Ravh) radiyallahu anh'ın anlattığına göre: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelmişti. Aleyhissalâtu vesselâm, onun kölesini hadımlaştırdığını öğrenince, köleyi müsle (işkence) sebebiyle âzâd etti.”

AÇIKLAMA:

Müsle, işkence manasına gelir. Hakaret ve eziyet etmek maksadıyla burun, kulak kesmek, göz oymak gibi davranışlara hep müsle denir. Hür kimsenin köleye yaptığı bu çeşit işkenceler sebebiyle kısas yapıp yapılamayacağı ihtilafı mevzulardandır. Umumiyetle “hür, köle ile kısas edilmez” hükmü benimsenmiştir. Bu hükümde Bakara'nın 178. âyeti esas alınmıştır. Bu çeşit davranışları önlemek için Resûlullah, işkence mukabili azad etme cezası uygulamıştır. Yukandaki hadis bu uygulamaya bir örnektir.

★ EMAN VERDİKTEN SONRA ÖLDÜREN

6826 ۲۶۸۸ 839 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَّارِبِ. ثنا أَبُو عَوَّانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ شَدَّادِ الْقَتَبَانِيِّ؛ قَالَ: لَوْلَا كَلِمَةُ سَمِعْتُهَا مِنْ عَمْرِو بْنِ الْحَقِيقِ الْخُزَاعِيِّ، لَمَشَيْتُ فِيمَا بَيْنَ رَأْسِ الْمُخْتَارِ وَجَسَدِهِ. سَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَمِنَ رَجُلًا عَلَى دَمِهِ، فَقَتَلَهُ؛ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ لَوَاءَ غَدْرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. لأن رفاعَةَ بن شداد، أخرجه النسائي في سننه ووثقه وذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجال الإسناده على شرط مسلم.

839. (2688) (6826)- *Rifâ'a Ibnu Şeddâd el-Fityânî* demiştir ki: “*Şayet Amr Ibnu'l-Hamık el-Huzâ'i'den işittiğim bir kelim (hâdis) olmasaydı ben Muhtâr'ın başı ile cesedini (ayırtıp) arasında yürürdüm. Ondan, Aleyhissalâtu vesselâm'ın: “Kim bir kimsenin kanına emân verir ve sonra da öldürürse o kimse Kıyamet günü zulüm bayrağını taşır” buyurmuş olduğunu işittim.*”

AÇIKLAMA:

Burada adı geçen *Muhtar*, hicrî 64 yılında, Kerbelâ hâdisesinin intikamını almak iddiasıyla ortaya çıkıp, Şiflerle işbirliği yapan ve kumazca topladığı 12 bin kadar taraftarla 65 yılında Kûfe'yi ele geçiren ve orada Kerbelâ hadisesinde bulunan pek çok kimsenin kanını döken zâlimlerden biridir. 1.5 yıl Kûfe'de hakimiyet kurmuş ise de, *Müs'ab Ibnu Zübeyr*'in gönderdiği askerlere mağlup olmuş ve katledilmiştir.

★ HAMİLE KADINA KISAS

840 ۲۶۹۴ 6827 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو صَالِحٍ عَنِ ابْنِ لَهْيَعَةَ، عَنِ ابْنِ أُنَاسٍ، عَنْ عُيَادَةَ بْنِ نُسَيْبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنَمٍ. ثنا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ، وَعُيَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ، وَشَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْمَرْأَةُ إِذَا قُتِلَتْ عَمْدًا، لَا تُقْتَلُ حَتَّى تَضَعَ مَا فِي بَطْنِهَا، إِنْ كَانَتْ حَامِلًا، وَحَتَّى تُكْفَلَ وَلَدُهَا. وَإِنْ زَنَتْ، لَمْ تُرْجَمْ حَتَّى تَضَعَ مَا فِي بَطْنِهَا، وَحَتَّى تُكْفَلَ وَلَدُهَا».

في الروايات: في إسناده ابن أنعم. اسمه عبد الرحمن بن زياد بن أنعم، ضعيف. وكذلك الراوي.

عنه مد الله بن لهيعة.

840. (2694) (6827)- *Muaz Ibnu Cebel, Ebu Ubeyde Ibnu'l-Cerrâh, Ubâde Ibnu's-Sâmit* ve *Şeddâd Ibnu Evs* radiyallahu anhum *ecmain*'den rîyayet edildiğine göre *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* şöyle buyurmuştur: “*Kadın, taammüden bir kimseyi öldürdüğü vakit, hamile olduğu taktirde hemen öldürülmez, çocuğunu doğurup bir bakıcıya vermesi beklenir. Keza zina yapacak olsa karınıdaki doğurup bir kadına verinceye kadar recmedilmez.*”

AÇIKLAMA:

Hâdisin hükmüyle amel hususunda ülemânın ihtilâfı yoktur. Çünkü, karındaki çocuğun bir günahı yoktur. Onun annesiyle birlikte öldürülmesi câiz değildir.

VASIYETLER BÖLÜMÜ

★ RESULULLAH'IN VASIYETİ

841 ۲۶۹۷ 6828 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْبِقْدَامِ. ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَتْ عَامَّةُ وَصِيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ خَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ، وَهُوَ يُغْرِغُ بِنَفْسِهِ «الصَّلَاةَ». وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ».
في الزوائد: إسناده حسن، لقصور أحمد بن المقدم عن درجة أهل الضبط. وبقى رجاله على شرط الشيخين.

841. (2697) (6828)- Hz. Enes anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a ölüm vakti geldiği vakit, Aleyhissalâtu vesselâm'ın can çekişirken yaptığı vasiyetin hepsi: "Namazı (ihmal etmeyin) ve sağ ellerinizin sahip oldukları(nın yani kölelerinizin hukukuna riayet edin)" demek olmuştur."

AÇIKLAMA:

Sağ elinizin sahip olduğu tabiri ile mal-mülk kastedilir. Öncelikle kölelerin kastedildiği bu tabirin şumûlüne zekâta tabi malların da girdiği belirtilmiştir. Binaenaleyh, Resûlullah bu vasiyetiyle hem kölelere iyi muamele edilmesini hem de zekâtın hakkıyla verilmesini nazara vermiş olmaktadır.

★ VASIYETE TEŞVİK

842 ۲۷۰۰ 6829 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا دُرُسْتُ بْنُ زَيْدٍ. ثنا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمَحْرُومُ مِنَ حُرْمِ وَصِيَّتِهِ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشي، وهو ضعيف.

842. (2700) (6829)- Hz. Enes anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mahrum kişi, vasiyet etmekten mahrum kalan kişidir."

6830 ۲۷۰۱ 843 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمَصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ مَاتَ عَلَى وَصِيَّةٍ، مَاتَ عَلَى سَبِيلِ وَسْئَةٍ. وَمَاتَ عَلَى تَقَى وَشَهَادَةٍ. وَمَاتَ مَغْفُورًا لَهُ».

في الزوائد: في إسناده بقية، وهو مدلس. وشيخه يزيد بن عوف، لم أر من تكلم فيه.

843. (2701) (6830)- *Câbir İbnu Abdillâh radiyallahu anhûma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Kim vasiyet yapmış olarak ölmüş doğru bir yol ve sünnet üzere ölmüş olur; takva ve şahadet üzere ölmüş olur, mağfirete uğramış (günahları bağışlanmış) olarak ölmüş olur.”

• AÇIKLAMA:

Bilhassa borcu bulunan kimseler için vasiyet yapmanın ve vasiyetini beraberinde taşımanın vacibe olduğuna dair açıklama geçti.

★ VASİYETTE ZULÜM

6831 ۲۷۰۲ 844 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ زَيْدٍ الْعَمِّيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ قَرَّ مِنْ مِيرَاثٍ وَارِثِهِ، قَطَعَ اللَّهُ مِيرَاثَهُ مِنَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: في إسناده زيد العمي.

844. (2703) (6831)- *H. Enes radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Kim varisinin mirasçılığı (hakkı)ndan kaçarsa Allah Kıyâmet günü o kimsenin cennetten mirasçılığını keser.”

6832 ۲۷۰۵ 845 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ دِينَارٍ الْحِمَصِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ عَنْ أَبِي حَلْبَسٍ، عَنْ خَلِيدِ بْنِ أَبِي خَلِيدٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ فَأَوْصَى، وَكَانَتْ وَصِيَّتُهُ عَلَى كِتَابِ اللَّهِ، كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا تَرَكَ مِنْ زَكَاتِهِ فِي حَيَاتِهِ».

في الزوائد: في إسناده بقية بن الوليد، وهو مدلس، وقد عنعنه. وشيخه أبو حلبس، أحد المجاهيل.

845. (2705) (6832)- *Muaviye İbnu Kurre babasından naklen anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, ölüm yaklaşınca vasiyette bulunur ve vasiyeti de Allah'ın kitabına uygun olursa, bu vasiyeti, onun hayatında vermeyi ihmal ettiği zekâtına kefâret olur."*

★ SADAKA ÖLÜM SIRASINDA DEĞİL HAYAT BOYU VERİLMELİ

846 ۲۷۰۶ [6833] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هُرُونَ. أَنَّ أَبَا حَرِيرَةَ بْنَ عُرْمَانَ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ بُسْرِ بْنِ جَحَّاشٍ الْقُرَشِيِّ؛ قَالَ: بَرَّقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي كَفِّهِ. ثُمَّ وَضَعَ أَصْبُعَهُ السَّيِّئَةَ وَقَالَ «يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنِّي تُعْجِزُنِي، ابْنُ آدَمَ! وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ مِثْلِ هَذِهِ. فَإِذَا بَلَغْتَ نَفْسُكَ هَذِهِ (وَأَشَارَ إِلَى خَلْقِهِ) قُلْتُ: أَتَصَدَّقُ. وَأَنَّى أَوَانُ الصَّدَقَةِ؟».

في الروائد: إسناده صحيح.

846. (2707) (6833)- *Büsr İbnu Cahhâş el-Kureşî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) bir avucuna tükürdü, sonra bu tükürüğü işaret parmağıyla göstererek buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri diyor ki: "Ey Âdemoğlu! Sen nasıl olur da beni âciz yerine koyar ve zekâtını ödemezsin! Halbuki ben seni şu tükürük damlası kadar bir sudan yarattım. Sen, ne vakit ruhun şuraya gelince –eliyle boğazını gösterdi– "Sadaka veriyorum!" dersin. Sadaka vermenin zamanı bu mu!"*

847 ۲۷۰۹ [6834] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ تَصَدَّقَ عَلَيْكُمْ، عِنْدَ وَفَاتِكُمْ، بِثُلْثِ أَمْوَالِكُمْ، زِيَادَةً لَكُمْ فِي أَعْمَالِكُمْ».

في الروائد: في إسناده طلحة بن عمرو الحضرمي، ضعفه غير واحد.

847. (2709) (6834)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şüphesiz, Allah Teâla hazretleri, (ahirete göndereceğiniz hayır) amellerinizi artırmak için, vefatınız zamanında mallarınızın üçte birini size tasadduk etti (vasiyet etme yetkisini verdi)."*

848 ۲۷۱۰ [6835] حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى. أَنَّ أَبَا مَبَارَكُ بْنُ حَسَّانٍ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا ابْنَ آدَمَ! ائْتِنَانِ لَمْ تَكُنْ لَكَ وَاحِدَةٌ مِنْهُمَا: جَعَلْتُ لَكَ نَصِيْبًا مِنْ مَالِكَ حِينَ أُحْدِثُ بِكَطْمِكَ، لِأُطَهِّرَكَ بِهِ وَأَزْكِيكَ. وَصَلَاةُ عِبَادِي عَلَيْكَ، بَعْدَ انْقِضَاءِ أَجَلِكَ».

في الزوائد: في إسناده مقال. لأن صالح بن محمد بن يحيى، لم أر لأحد فيه كلاماً، لا بجرح ولا غيره. ومبارك بن حسان، وثقه ابن معين. وقال النائي: ليس بالقوي. وقال أبو داود: منكر الحديث. وذكره ابن حبان في الثقات، يخطئ ويخالف. وقال الأزدي: متروك. وباق رجال الإسناد على شرط الشيخين.

848. (2710) (6835)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Ey Ademoğlu! İki şey vardır ki, hiçbirisi senin hakkın değildir ve ben onları rahmetimle sana bağışladım:

1) (Canını almak üzere) gırtlığından tuttuğum anda malından sana (vasiyette bulunman için üçte bir nisbetinde) bir pay ayırdım, tâ ki onunla seni temizleyeyim, günahlarından arındırayım.

2) Ecelin sona erdikten sonra kullarımın sana (kılacakları cenaze) namazı.”

ACIKLAMA:

Mal-mülk, insanın sahip olduğu her şey aslında Allah'ın mülküdür. Rab Teâla belli şartlar çerçevesinde tasarruf etmek üzere bunu insana emanet etmiştir. İnsanoğlu, gafletle bu mala temellük eder, kendinin zanneder, Allah'ın dilediği tarzda tasarruftan kaçınır. Halbuki ölünce beraberinde kefinden başka bir şey götürmez. Rab Teâla, mü'mine, bu servetin üçte birini dilediği gibi vasiyet ederek uhrevî kazancını artırma yetkisi vermiştir. Resûlullah bu yetkinin ilahî bir lütuf olduğuna, bu yetkinin ne maksatla kullanılacağına dikkat çekmektedir.

★ VARİS LEHİNE VASİYET OLMAZ

849 ۲۷۱۴ 6836 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ بْنُ شَابُورٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ ابْنِ جَابِرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ؛ أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: إِنِّي لَتَحْتَ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَسِيلُ عَلَى لُعَانِهَا. فَسَمِعْتُهُ

يَقُولُ «إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَعْطَى كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ. إِلَّا لَا وَصِيَّةَ لِرَارِثٍ».

في الروايات: إسناده صحيح. ومحمد بن شعيب وثقه رحيم وأبو داود. وباق رجال الإسناد على شرط البخاري.

849. (2714) (6836)- Hz. Enes anlatıyor: "(Veda huibesi sırasında) ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın devesinin (boynunun) altında idim. Devenin salyası üzerime akıyordu. Efendimizin şöyle söylediğini işittim: "Allah Teâla Hazretleri her hak sahibine hakkını vermiştir. Bilesiniz, vârise vasiyet yoktur."

FERAİZ BÖLÜMÜ

★ FERAİZ (VARİSLERİN PAY HAKLARI) İLMİNE TEŞVİK

6837 ۲۷۱۹ 850 **حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْجَزَائِيُّ** ثنا **حَفْصُ بْنُ غُمَرَ بْنِ أَبِي الْعِطَافِ**. ثنا **أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ**، عَنْ **أَبِي هُرَيْرَةَ**؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! تَعَلَّمُوا الْفَرَائِضَ وَعَلِّمُوا فَإِنَّهُ نِصْفُ الْعِلْمِ. وَهُوَ يُنْسَى. وَهُوَ أَوَّلُ شَيْءٍ يُنْزَعُ مِنْ أُمَّتِي».

في الزوائد: قلت أخرجه الحاكم في المستدرک، وقال: إنه صحيح الإسناد. وفيما قاله نظر. فإن حفص بن عمر المذكور ضعفه ابن مين والبخاري والنسائي أبو حاتم. وقال ابن حبان: لا يجوز الاحتجاج به. بحال وقال ابن عدی: قليل الحديث. وجديته، كما قال البخاري، منكر.

850. (2719) (6837)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Ey Ebu Hureyre, feraiz ilmini öğrenin ve öğretin. Çünkü o, ilmin yarısıdır. O unutulmuş bir ilimdir ve o ümmetimden çekip alınacak ilk ilimdir.”*”

★ CEDDE (BÜYÜKANNE)NİN PAYI

6838 ۲۷۲۵ 851 **حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ**. ثنا **سَلَمُ بْنُ قُتَيْبَةَ** عَنْ **شَرِيكِ**، عَنْ **لَيْثٍ**، عَنْ **طَاوُسٍ**، عَنْ **أَبْنِ عَبَّاسٍ**؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَرَثَ جَدَّةٍ سُدُسًا.

في الزوائد: في إسناده ليث بن سليم، وهو ضعيف مدلس.

851. (2725) (6838)- *İbnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir ceddeyi sûdûse (altıda bir'e) vâris kıldı.”*”

★ KELÂLE

6839 ۲۷۲۷ 852 **حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ**، قَالََا: ثنا

وَكَيْعٌ. ثَنَا سُفْيَانُ ثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْةٍ، عَنْ مَرْةِ بْنِ شَرَّاحِيلَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: ثَلَاثٌ، لَأَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَهُنَّ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا: الْكَلَالَةُ وَالرِّبَا وَالْخِلَافَةُ.

في الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أنه منقطع.

852. (2727) (6839)- Ömer İbnu'l-Hattâb radiyallahu anı demıştır ki: "Üç mesele vardır ki, şayet Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onları açıklamış olsaydı, bu benim yanımda, dünya ve dünyanın içindeki şeylerden daha hayırlı olacaktı: Kelâle, fâiz ve hilâfet."

NOT: Bunlar, ilgili bahislerde açıklandı.

★ KÂTİLİN MİRASI

853 ۲۷۳۶ 6840 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَا: ثَنَا عُيَيْدُ

اللَّهُ بْنُ مُوسَى عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ. وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرُو بْنِ شُعَيْبٍ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ، يَوْمَ فَتَحَ مَكَّةَ، فَقَالَ «الْمَرْأَةُ تَرِثُ مِنْ دِيَةِ زَوْجِهَا وَمَالِهِ. وَهُوَ يَرِثُ مِنْ دِيَّتِهَا وَمَالِهَا. مَا لَمْ يَقْتُلْ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ. فَإِذَا قُتِلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبُهُ عَمْدًا، لَمْ يَرِثْ مِنْ دِيَّتِهِ وَمَالِهِ شَيْئًا. وَإِنْ قُتِلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبُهُ خَطَأً، وَرِثَ مِنْ مَالِهِ، وَلَمْ يَرِثْ مِنْ دِيَّتِهِ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن سعيد، وهو المصلوب. قال أحمد: حديثه موضوع. وقال مرة: عمدا كان يضع. وقال أبو أحمد الحاكم: كان يضع الحديث، صلب على الزندقة. وقال الحاكم أبو عبد الله: ساقط بلا خلاف.

853. (2736) (6840)- Abdullah İbnu Amr anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Mekke'nin fethedildiği gün kalkıp şu beyanda bulundu: "Kadın kocasının diyetine ve malına vâris olur. Erkek de karısının diyetine ve malına varis olur, yeter ki bunlar birbirlerini öldürmüş olmasınlar. Bunlardan biri diğerini taammüden öldürürse ne malına, ne de diyetine hiçbir surette vâris olamaz. Bunlardan biri arkadaşını hatâen öldürürse malına vâris olur, diyetine vâris olamaz."

★ ÇOCUĞUNU İNKÂR EDEN

854 ۲۷۴۳ 6841 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ. حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ حَرْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ اللَّعَانِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَلْحَقَتْ بِقَوْمٍ مَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ، فَلَيْسَتْ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ. وَلَنْ يُدْخِلَهَا جَنَّتُهُ. وَأَيُّمَا رَجُلٍ أَنْكَرَ وَلَدَهُ، وَقَدْ عَرَفَهُ، احْتَجَبَ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَفَضَحَهُ عَلَى رُؤْسِ الْأَشْهَادِ».

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف. فيه يحيى بن حرب، وهو مجهول. قاله الذهبي في الكاشف.

854. (2743) (6841)- Ebu Hureyre radıyallahu anı anlatıyor: "Mulâane âyeti nazil olduğı zaman Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kendilerinden olmayan bir kimseyi (yalan beyanla) bir kavme dahil eden kadının, Allah'tan bekleyeceği hiçbir şeyi yoktur. Allah onu asla cennetine koymayacaktır. Kendinden olduğunu bile bile çocuğunu inkâr eden erkeğe karşı Allah, (rahmetini) perdeleyecek ve onu, şahidler huzurunda rezil-rüsvay edecektir."

855 ۲۷۴۴ 6842 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «كُفِّرَ بِامْرِئٍ ادَّعَاءُ نَسَبٍ لَا يَعْرِفُهُ، أَوْ جَحْدُهُ، وَإِنْ دَقَّ».

في الزوائد: هذا الحديث في بعض النسخ دون بعض. ولم يذكره المزني في الأطراف. وإسناده صحيح. وأظنه من زيادات ابن القطان.

855. (2744) (6842)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihî radıyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir kimsenin, bilmediğı bir nesebi iddia etmesi veya iç yüzü meçhul olsa bile bir nesebi reddetmesi bir nankörlüktür."

NOT: Neseb iddia ve inkâr meselelerine temas edildi.

★ ÇOCUK İDDİA ETME

856 ۲۷۴۶ 6843 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ بْنُ بِلَالٍ الدَّمَشَقِيُّ. أَتَانَا مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «كُلُّ مُسْتَلْحَقٍ اسْتَلْحَقَّ بَعْدَ أَبِيهِ، الَّذِي يُدْعَى لَهُ، ادَّعَاهُ وَرَثَتُهُ مِنْ بَعْدِهِ، فَقَضَى أَنْ مَنْ كَانَ مِنْ أُمَةٍ يَمْلِكُهَا يَوْمَ أَصَابَهَا، فَقَدْ لَحِقَ بِمَنِ اسْتَلْحَقَّهُ. وَلَيْسَ لَهُ فِيهَا قِسْمٌ قَبْلَهُ مِنَ الْمِيرَاثِ شَيْءٌ. وَمَا أَذْرَكَ مِنْ مِيرَاثٍ لَمْ يُقْسَمْ، فَلَهُ تَصْيِيهُ. وَلَا يَلْحَقُ إِذَا كَانَ أَبُوهُ الَّذِي يُدْعَى لَهُ أَنْكَرُهُ. وَإِنْ كَانَ مِنْ أُمَةٍ لَا يَمْلِكُهَا. أَوْ مِنْ حُرَّةٍ غَاوَرَ بِهَا، فَإِنَّهُ لَا يَلْحَقُ وَلَا يُوْرَثُ. وَإِنْ كَانَ الَّذِي يُدْعَى لَهُ هُوَ ادَّعَاهُ، فَهُوَ وَلَدٌ زِنًا. لِأَهْلِ أُمَةٍ مَنْ كَانُوا. حُرَّةٌ أَوْ أُمَةٌ».

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ: يَعْنِي بِذَلِكَ مَا قُسِمَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ قَبْلَ الْإِسْلَامِ.

في الزوائد: إسناده حسن. وهذا في بعض النسخ دون بعض. ولم يذكره المزني.

856. (2746) (6843)- *Amr Ibnu Şuayb an ebihi an ceddihi radiyallahu anhu* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*: “Nisbet edildiği babasının ölümünden sonra ilhak edilmesi istenen çocuk, (adamin sağlığında inkâr etmemiş olması şartıyla) babası olduğu söylenen adamın ölümünden sonra mirasçılarının ilhak iddiasında bulundukları kimsedir.”

Ravi der ki: “*Aleyhissalâtu vesselâm onun hakkında şu hükmü koydu*: “Cinsi temasta bulunduğu sırada mülkiyetinde bulunan cariye den doğan çocuk, bu çocuğun, o adamın çocuğu olduğunu iddia eden mirasçılara katılmış olur. Fakat mirasçıların yaptığı bu ilhak iddiasından önce (ölen adamın) mirasçılar arasında taksim edilmiş olan malından o ilhak edilen kimseye artık pay yoktur. (Şayet varsa) henüz taksim edilmemiş mirastan yetiştigi miktardan kendine hissesi vardır. Nisbet edildiği babası (hayatta iken) onu inkâr etmiş (yani onun kendi çocuğu olmadığını söylemiş) olma halinde, artık (mirasçılar, ilhak iddiasında bulunsalar bile) o kimse mirasçılara katılmaz (ve adamın çocuğu sayılmaz). Eğer çocuk, adamın, cinsi temasta bulunduğu sırada mâlik olmadığı bir cariye den veya zina ettiği hür bir kadından olsa, (adamın mirasçıları ilhak iddiasında bulunsalar bile) çocuk, adamın evladından sayılmaz ve çocuğa

mirasçı olamaz; bu durumda kendisine nisbet edilen adam, çocuğun kendisinden olduğunu te'yid etse bile hüküm böyledir. Çünkü o, zina mahsulü bir çocuktur. Hür veya cariye olan annesinin mirasçılara katılır.”

AÇIKLAMA:

Bu hadiste bir cahiliye müessesesi ıslah edilmektedir: Cahiliyede câriye sahipleri, bunları hem zinaya teşvik ederler, kazanç sağlarlar, hem de kendileri temasta bulunurlardı. Doğan çocuğa hem efendi, hem de zâni sahip çıkabilirdi. İslâm, zaniye neseb hakkı tanımamakla bu meseleyi halletmiştir. Hadis, ister hür, ister köle kadından olsun zina mahsulünü anneye ilhak etmiş, babayla nisbetini kesmiştir.

Hadis, sağ iken babası tarafından inkâr edilmemiş bulunan bir çocuğun, babanın ölümünden sonra iddiası halinde, o babaya ilhakını kabul etmektedir.

★ MİRASLARIN TAKSİM ÇEŞİTLERİ

857 ۲۷۴۹ 6844 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ. أُتْبِئًا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَهِيْعَةَ، عَنْ عَقِيلٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ نَافِعًا يُخْبِرُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَا كَانَ مِنْ مِيرَاثٍ قُسِمَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ. فَهُوَ عَلَى قِسْمَةِ الْجَاهِلِيَّةِ وَمَا كَانَ مِنْ مِيرَاثٍ أَذْرَكَهُ الْإِسْلَامُ، فَهُوَ عَلَى قِسْمَةِ الْإِسْلَامِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف ابن شيعة.

857. (2749) (6844)- Abdullah İbnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Cahiliye devrinde taksim edilmiş bir miras malı, o zamanki taksim üzere muteberdir. İslâm dönemine intikal eden bir miras, artık İslâm'a göre taksim edilecektir.”

CİHAD BÖLÜMÜ

★ ALLAH YOLUNDA CİHADIN FAZİLETİ

6845 ۲۷۵۴ 858 HADİTH: ABO BAKR İBİ ABİ ŞİBE VE ABO KURİB, QALÁ: ŞNA EUBİD
 ALLH İBİ MÜSİ, EN ŞİBÂN, EN FRÂS, EN EPLİE, EN ABİ SEİDİ HADİRİ,
 EN NİBİ SALLİ ALLH ÜLEYHİ VE ALEYHİ SALÂT VE SALÂM QAL «ELMÜJÂHİD Fİ SİBİLİ ALLHİ MÜZMUN' ALİ ALLHİ. İMÁ AN İKİFTE
 İLİ MEĞFİRİTİ VE RİHMİTİ, VEMÁ AN İRİCEME BÂKİR VE GİNİME. VEMTEL MÜJÂHİD Fİ SİBİLİ
 ALLHİ, KİTEL VİSÂİMİ ALQÂİMİ, ALLDİ LÁ İFİTİR, HİTİ İRİJEC».

Fi zıvâid: Fi İsnâde Eplie İBİ SEİDİ EUFİ, ZEĞFE AHMED. VABO HATM VEĞİRHİ.

858. (2754) (6845)- Ebu Sa'di'l-Hudri radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah yolunda cihad eden kimse Allah'ın şu garantisi altındadır: "Allah onu ya mağfîret ve rahmetine dahil eder (şehit olur), yahud sevap ve ganimetle sağ salım geri çevirir. Allah yolunda cihad eden kimsenin misali, hiç ara vermeden geceleri hep namaz kılan, gündüzleri de hep oruç tutan kimse gibidir. Bu hal evine dönünceye kadar böyledir."

★ BİR GAZİYİ TEÇİZ ETMENİN FAZİLETİ

6846 ۲۷۵۸ 859 HADİTH: ABO BAKR İBİ ABİ ŞİBE. ŞNA İUNİS İBİ MÜHİD. ŞNA LİT
 İBİ SEİDİ EN YERİDİ İBİ EBDİ ALLH İBİ İHÂD, EN İVİDİ İBİ ABİ İVİDİ, EN EŞMÂN
 İBİ EBDİ ALLH İBİ SİRÂFE, EN EMİR İBİ İHÂDİ; QAL: SİMEİT RİSULİ ALLHİ SALLİ
 İBİ SİBİLİ ALLHİ HİTİ İSTİFİL, KÂN LE MİTEL İJRİ, HİTİ
 İMUT VU İRİJEC».

فی الزوائد: إسناده صحيح، إن كان عثمان بن عبد الله سمع من عمر بن الخطاب رضى الله عنه. فقد قال فى التهذيب: إن روايته عنه مرسله.

859. (2758) (6846)- Hz. Ömer radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim Allah yolunda cihad eden bir gaziyi tam olarak teçhiz ederse, o gazi ölünceye veya savaştan dönünceye kadar sevabına iştirak eder."

★ ALLAH YOLUNDA NAFAKANIN FAZİLETİ

6847 ۲۷۶۱ 860 حَدَّثَنَا هُرُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ. ثنا ابنُ أَبِي فُذَيْلٍ عَنِ الْخَيْلِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي أَمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، وَعَبْدَ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍ، وَعَبْدَ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَعِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ كُلُّهُمْ يَحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «مَنْ أَرْسَلَ بِتَفَقُّهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَأَقَامَ فِي بَيْتِهِ، فَلَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةٍ دِرْهَمٍ. وَمَنْ غَزَا بِنَفْسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَأَتَفَقَ فِي وَجْهِ ذَلِكَ، فَلَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ أَلْفٍ دِرْهَمٍ». ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ (وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ).

فی الزوائد: فى إسناده خليل بن عبد الله. قال الذهبي: لا يعرف. وكذا قال ابن عبد الهادى.

860. (2761) (6847)- Hz. Ali, Ebu'd-Derda, Ebu Hureyre, Ebu Ümâme, Abdullah Ibnu Ömer, Abdullah Ibni Amr, Hz. Câbir, İmran Ibnu Husayn radiyallahu anhum ecmain anlatmışlardır: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim evinde oturduğu halde; Allah yolunda (cihad edenlere) bir nafaka gönderecek olursa, ona her bir dirhem karşılığında yediyüz dirhem (sevabı) vardır. Kim de Allah yolunda bizzat cihad eder ve bu yolda mal harcarsa, ona da herbir dirhem için yediyüzbin dirhem (sevabı) vardır."

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sözlerini şu cümlele tamamladı: وَاللَّهُ يُضَاعِفُ "Ve Allah dilediğine kat kat sevap verir" (Bakara 261).

★ ALLAH YOLUNDA RİBAT

6848 ۲۷۶۶ 861 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدٍ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ قَالَ: خَطَبَ عُمَرَاؤُ

بُنْ عَفَانَ النَّاسَ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنِّي سَمِعْتُ حَدِيثًا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. لَمْ يَمْنَعْنِي أَنْ أُحَدِّثَكُمْ بِهِ إِلَّا الضُّنُّ بِكُمْ وَبَصَحَائِكُمْ. فَلِيخْتَرُ مُحْتَارٌ لِنَفْسِهِ أَوْ لِيَدْعُ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ رَابَطَ لَيْلَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ، كَانَتْ كَأَلْفِ لَيْلَةٍ، صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا».

في الوائد: في إسناده عبد الرحمن بن زيد بن أسلم. وضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

861. (2766) (6849)- Abdullah Ibnu'z-Zübeyr radiyallahu anh anlatıyor: "Osman Ibnu Affân radiyallahu anh bir hitabesinde şöyle dediler: "Ey insanlar! Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bir hadis iştimistim. Size ve arkadaşlığınıza olan düşkünlüğüm (yani bu hadisi duyunca beni terkederek hep cephelere koşacağınız endişem) bunu şimdiye kadar rivayetime mani oldu. (Şimdi rivayet ediyorum. Artık) dileyen kendisine ribâtı (Allah yoluna bezli) seçsin, dileyen de bıraksın. Efendimiz buyurmuştu ki: "Kim Allah Subhanehu yolunda bir gece ribât (yani hududda ve tehlikeli yerde düşmana karşı bekleme)de bulunursa, o tek gecesi bin günlük gece namazına ve bin günlük gündüz orucuna bedel olur."

862 ٢٧٦٧ [6849] حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ عَنْ زُهْرَةَ ابْنِ مَعْبُدٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَجْرَى عَلَيْهِ أَجْرُ عَمَلِهِ الصَّالِحِ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ، وَأَجْرَى عَلَيْهِ رِزْقُهُ، وَأَمِنَ مِنَ الْفَتَنِ، وَبَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ آمِنًا مِنَ الْفَزَعِ».

في الزوائد: إسناده صحيح. معبد بن عبد الله بن هشام، ذكره ابن حبان في الثقات. ويونس بن عبد الأعلى، أخرج له مسلم. وبقا رجال الإسناد على شرط البخاري.

862. (2767) (6849)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim Allah yolunda murâbit olarak ölürse, kendisine, yapmakta olduğu salih amellerin ücreti (sanki ölmemiş gibi Kıyamet gününe kadar verilir), rızkı da mütemadiyen verilir, kabirdeki hesaba çekicilerden emin olur. Allah Teâla hazretleri onu, Kıyamet günü cehennem korkusundan emîn olarak diriltir."

6850 (2768) 863 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْلَى السَّكْمِيُّ. ثنا عُمَرُ بْنُ صُبَيْحٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لِرِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مِنْ وَرَاءِ غُورَةِ الْمُسْلِمِينَ، مُحْتَسِبًا، مِنْ غَيْرِ شَهْرِ رَمَضَانَ، أَكْظَمُ أَجْرًا مِنْ عِبَادَةِ مِائَةِ سَنَةٍ، صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا. وَرِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مِنْ وَرَاءِ غُورَةِ الْمُسْلِمِينَ، مُحْتَسِبًا، مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَكْظَمُ أَجْرًا (أَرَاهُ قَالَ) مِنْ عِبَادَةِ أَلْفِ سَنَةٍ، صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا. فَإِنْ رَدَّهَ اللَّهُ إِلَى أَهْلِهِ سَالِمًا، لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ أَلْفِ سَنَةٍ. وَتُكْتَبُ لَهُ الْحَسَنَاتُ، وَيُجْرَى لَهُ أَجْرُ الرِّبَاطِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

في الروايد: هذا إسناد ضعيف. فيه محمد بن يعلى، وهو ضعيف. وكذلك عمر بن صبيح. ومكحول لم يدرك أبى بن كعب. ومع ذلك فهو مدلس وقد عنعنه. وقال السيوطي: قال الحافظ زكى الدين المنذرى في الترغيب: آثار الوضع لائحة على هذا الحديث. ولا يحتج برواية عمر بن صبيح. وقال الحافظ عماد الدين بن كثير في جامع المسانيد: أخلق بهذا الحديث أن يكون موضوعا، لما فيه من المجازفة. ولأنه من رواية عمر بن صبيح، أحد الكذابين المعروفين بوضع الحديث.

863: (2768) (6850)- Übey Ibnu Ka'b radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah rızası için Ramazan ayı dışında müslümanların avreti gerisinde (yani düşmanların gelmesinden korkulan tehlikeli cephede), sevap umuduyla bir günlük ribât, sevap yönüyle yüz yıllık oruçlu, namazlı ibadetten hayırlıdır. Müslümanların avreti gerisinde, ramazan ayında Allah rızası için bir günlük ribât Allah indinde, orucuyla namazıyla bin yıllık ibadetten daha hayırlı, sevabca daha büyüktür. Eğer Allah onu sağ-salim ailesine kavuşturursa, bin yıl ona bir tek günah yazılmaz, sadece haseneleri yazılır ve kendisine Kıyamete kadar ribât sevabı akıtılır."

AÇIKLAMA:

Alimler gerek sevapta ve gerekse gûnahta fazla mübalağayı, hâdisin uydurma olduğuna delil kabul ederler. Burada aynı durum mevzubahistir. Hele sağ-salim dönen bin yıl hiç günah yazılmaması, olacak şey değil. Bunun da uydurma olabileceği belirtilmiş, zaafına dikkat çekilmiştir.

★ ALLAH YOLUNDA NÖBET

6851 ۲۷۶۹ 864 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أَتَانَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ مُحَمَّدٍ ابْنِ زَائِدَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «رَجِمَ اللَّهُ حَارِسَ الْحَرَسِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. فيه صالح بن محمد بن زائدة أبو واقد الليث، ضعيف.

864. (2769) (6851)- *Ukbe Ibnu Âmir el-Cühenî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah askerlerin nöbetini tutan kimseye rahmet eylesin (veya eylemiştir)."*

6852 ۲۷۷۰ 865 حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ بْنُ شَابُورٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ خَالِدِ بْنِ أَبِي الطَّوِيلِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «حَرَسُ لَيْلَةٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ رَجُلٍ وَرَقَامِهِ، فِي أَهْلِهِ، أَلْفَ سَنَةٍ: السَّنَةُ ثَلَاثُمِائَةٍ وَسِتُّونَ يَوْمًا. وَالْيَوْمُ كَأَلْفِ سَنَةٍ».

في الزوائد: سعيد بن خالد بن أبي الطويل، قال البخاري فيه، وقال أبو عبد الله الحاكم: روى عن أنس أحاديث موضوعة. وقال أبو نعيم: روى عن أنس مناكير، وقال أبو حاتم: أحاديثه عن أنس لا تعرف.

865. (2770) (6852)- *Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah yolunda bir gece nöbetçilik, bir adamın ailesi içinde bin yılda kılacağı namaz ve tutacağı oruçtan daha hayırlıdır, (bu zikredilen) yıl üçyüzaltmış gündür ve bir gün bin yıl gibidir."*

★ CİHADDA ÇIKMAK

6853 ۲۷۷۳ 866 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَكَّارٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ بُسْرِ بْنِ أَبِي أَرْطَاةَ. ثَنَا الْوَلِيدُ. حَدَّثَنِي شَيْبَانُ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِذَا اسْتَنْفَرْتُمْ فَانْفِرُوا».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

في الروائد: في إسناده قيس بن الربيع. ضعفه أحمد وابن المديني وغيرهما. وقال أبو حاتم: ليس بقوي، محله الصدق. وقال العجلي: كان معروفا بالحديث صدوقا. وقال ابن عدى: رواياته مستقيمة، والقول فيه أنه لا بأس به.

869 (2779) (6856)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyanın ömründen bir tek gün bile kalmış olsa, Ehl-i Beyt'imden bir adam melik oluncaya ve Deylem dağna ve Konstantiniyye'ye (İstanbul'a) malik oluncaya kadar Allah, o günü uzatacaktır."

870 ٢٧٨٠ 6857 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَسَدٍ. ثنا دَاوُدُ بْنُ الْمُحَنَّرِ. أَثْبَاتُ الرَّبِيعِ عَنْ صَبِيحٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «سَتَفْتَحُ عَلَيْكُمْ آفَاقٌ، وَسَتَفْتَحُ عَلَيْكُمْ مَدِينَةٌ يُقَالُ لَهَا قَرْوِينُ. مَنْ رَابَطَ فِيهَا أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، كَانَ لَهُ فِي الْجَنَّةِ عَمُودٌ مِنْ ذَهَبٍ. عَلَيْهِ زَبَرٌ جَدَّةٌ خَضْرَاءُ. عَلَيْهَا قُبَّةٌ مِنْ يَاقُوتَةٍ حُمْرَاءُ. لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ مِصْرَاعٍ مِنْ ذَهَبٍ. عَلَى كُلِّ مِصْرَاعٍ زَوْجَةٌ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ».

في الروائد: هذا إسناد ضعيف. لضعف يزيد بن أبان الرقاشي والربيع بن صبيح وداود بن الحثير. فهو مسلسل بالضعفاء. ذكره ابن الجوزي في الموضوعات. وقال: هذا الحديث موضوع لاشك فيه. ولا أنهم بوضع هذا الحديث غير يزيد بن أبان. قال: والعجب من ابن ماجه، مع علمه، كيف استحل أن يذكر هذا الحديث في كتاب السنن ولا يتكلم عليه اهـ. ونقل السيوطي عن ابن الجوزي أنه قال: هذا الحديث موضوع لأن داود وضاع، وهو المتهم به. والربيع ضعيف. ويزيد متروك. وقال السيوطي: أورده الرافعي في تاريخه وقال: مشهور. رواه عن داود جماعة. وأودعه الإمام ابن ماجه في سننه. والحفاظ يقرنون كتابه بالصحيحين وسنن أبي داود والنسائي. ويحتجون بما فيه. لكن يحكي تضعيف داود عن أحمد وغيره.

870: (2780) (6857)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyanın etrafını fethetmek sizlere nasib kılınacak ve Kazvin denilen bir şehir size fethedilecektir. Sizden kim bu gazveye kırk gün -veya kırk gece- iştirak ederse, ona cennette üzerinde yeşil zeberced taşı bulunan altundan mamul bir sütun verilecektir. Bu sütun üzerinde, kırmızı yakut taşlarından mamul bir kubbe (köşk) vardır. O kubbenin, altundan

mamul yetmişbin kapısı vardır, her kapı kanadının başında (huru'l-iyen denilen) siyah gözlü bir zevce vardır."

NOT: Bazı hadisciler bunu mevzu addetmiştir.

★ ALLAH YOLUNDA CİHAD İÇİN AT BESLEMENİN FAZİLETİ

6858 2791 871 حَدَّثَنَا أَبُو عُمَيْرٍ عَيْسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّمْلِيُّ. ثنا أَحْمَدُ بْنُ
يَزِيدَ بْنِ رَوْحٍ الدَّارِمِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الْقَاضِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ
تَجِيمٍ الدَّارِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ ارْتَبَطَ فَرْسًا فِي سَبِيلِ
اللَّهِ، ثُمَّ عَالَجَ عَظْمَهُ بِيَدِهِ، كَانَ لَهُ بِكُلِّ حَبَّةٍ حَسَنَةٌ».

في الزوائد: في إسناده: محمد وأبوه عقبة وجده. وهم مجهولون. والجدة لم يسم.

871. (2791) (6858)- *Temîmu'd-Dârî* radiyallahu anh anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'i* işittim, buyurdular ki: “Allah yolunda kim bir at (ed-nip) bağlar, kendi eliyle yemini verirse, yedirdiği her bir dâne için bir sevap vardır.”

★ ALLAH YOLUNDA ÇARPIŞMANIN FAZİLETİ

872 ٢٧٩٣ 6859 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَفَّانُ، ثنا دَيْلَمُ بْنُ غَزْوَانَ، ثنا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: حَضَرْتُ حَرْبًا. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ: يَا نَفْسُ!

أَلَا أَرَأَيْكَ تَكْرِهِينَ الْجَنَّةَ أَحْلَفُ بِاللَّهِ لَتَنْزِيلِنَا
طَائِعَةً أَوْ لَتُكْرِهِنَّ

في الزوائد: إسناده حسن. لأن ويلم بن غزوان مختلف فيه.

872. (2793) (6859)- Hz. Enes İbnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Ben bir harbe katıldım. Abdullah İbnu Ravâha şöyle demişti: "Ey nefsim! Seni cennet(e sö-kacak olan mukâtele)den hoşlanmıyor görüyorum. Allah'a yemin ederim ki sen is-tesen de istemesen de savaşacaksın!"

873 ٢٧٩٤ 6860 تجارة أبو بكر بن أبي شيبة. ثنا يعلى بن عبيد. ثنا حجاج بن دينار عن محمد ابن ذكوان، عن شهر بن حوشب، عن عمرو بن عبسة؛

قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ قَالَ «مَنْ أَهْرَيْقَ دَمَهُ، وَعَقَرَ جَوَادَهُ».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف محمد بن ذكوان.

873. (2794) (6860)- Amr İbnu Abese radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Cihadın hangisi en faziletlidir?" dedim. "Kanı dökülen ve iyi cins atı yaralanan mücahid(in cihadı en faziletli cihaddır)" buyurdular."

6861 874 ٢٧٩٥ حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ آدَمَ وَأَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ، قَالَا: ثنا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَجَلَانَ عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ مَجْرُوحٍ يُجْرَحُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُجْرَحُ فِي سَبِيلِهِ، إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَجُرْحُهُ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ جُرْحٍ. اللَّوْنُ لَوْنُ دَمٍ، وَالرَّيْحُ رِيحُ مِسْكِ».

في الزوائد: إسناده صحيح.

874. (2795) (6861)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah yolunda yaralanan hiçbir yaralı yoktur ki –ancak kimin O'nun yolunda yaralandığını Allah bilir– Kıyamet günü, yarası, yaralandığı gündeki şekliyle getirilmiş olmasın: Kanı kan renginde, kokusu misk kokusunda olarak."

★ ALLAH YOLUNDA ŞEHİD OLMANIN FAZİLETİ

6862 875 ٢٧٩٨ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا ابنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ هِلَالِ ابْنِ أَبِي زَيْتَبٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ذُكِرَ الشُّهَدَاءُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ «لَا تَجِفُّ الْأَرْضُ مِنْ دَمِ الشَّهِيدِ حَتَّى تَبْدِرَهُ زَوْجَتَاهُ. كَأَنَّهُمَا ظِلْرَانِ أَضَلَّتَا فَصَيَّلِيهِمَا فِي بَرَاحٍ مِنَ الْأَرْضِ. وَفِي يَدِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا حُلَّةٌ، خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا».

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف، لضعف هلال بن ذئب.

875. (2798) (6862)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında şehitlerden bahsedilmişti. Şöyle buyurdular:

"Yeryüzü şehidlerin kanından kurumadan önce, onu, hurilerden iki karısı, emzikli yavrularını çöl bir arazide kaybedip âniden bulan anne heyecanıyla, her birinin elinde -dünya ve içindekilerden daha değerli- birer takım elbise olduğu halde karşılarlar."

★ SİLAH

876. (2806) (6863)- Sâ'ib İbnu Yezid radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Uhud günü iki zırh giydi. Aleyhissalâtu vesselâm sanki ikisini de üst üste giymişti."

877. (2809) (6864)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Mugire İbnu Şu'be radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la gazveye çıktığı vakit, beraberrinde bir mızrak taşırdı. Dönüşünde mızrağını atardı, ta ki onu, kendisi için bir başkası taşıyıversin. Ali ona: "Senin bu yaptığını Resûlullah'a haber vereceğim!" dedi (ve haber verdi). Aleyhissalâtu vesselâm Mugire'ye: "Öyle yapma! Eğer yaparsan yere attığın mızrak, yitik mal olarak kaldırılmaz, (alan onu temellük eder)" dedi."

878. (2810) (6865)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Mugire İbnu Şu'be radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la gazveye çıktığı vakit, beraberrinde bir mızrak taşırdı. Dönüşünde mızrağını atardı, ta ki onu, kendisi için bir başkası taşıyıversin. Ali ona: "Senin bu yaptığını Resûlullah'a haber vereceğim!" dedi (ve haber verdi). Aleyhissalâtu vesselâm Mugire'ye: "Öyle yapma! Eğer yaparsan yere attığın mızrak, yitik mal olarak kaldırılmaz, (alan onu temellük eder)" dedi."

879. (2811) (6866)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Mugire İbnu Şu'be radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la gazveye çıktığı vakit, beraberrinde bir mızrak taşırdı. Dönüşünde mızrağını atardı, ta ki onu, kendisi için bir başkası taşıyıversin. Ali ona: "Senin bu yaptığını Resûlullah'a haber vereceğim!" dedi (ve haber verdi). Aleyhissalâtu vesselâm Mugire'ye: "Öyle yapma! Eğer yaparsan yere attığın mızrak, yitik mal olarak kaldırılmaz, (alan onu temellük eder)" dedi."

880. (2812) (6867)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Mugire İbnu Şu'be radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la gazveye çıktığı vakit, beraberrinde bir mızrak taşırdı. Dönüşünde mızrağını atardı, ta ki onu, kendisi için bir başkası taşıyıversin. Ali ona: "Senin bu yaptığını Resûlullah'a haber vereceğim!" dedi (ve haber verdi). Aleyhissalâtu vesselâm Mugire'ye: "Öyle yapma! Eğer yaparsan yere attığın mızrak, yitik mal olarak kaldırılmaz, (alan onu temellük eder)" dedi."

881. (2813) (6868)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Mugire İbnu Şu'be radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la gazveye çıktığı vakit, beraberrinde bir mızrak taşırdı. Dönüşünde mızrağını atardı, ta ki onu, kendisi için bir başkası taşıyıversin. Ali ona: "Senin bu yaptığını Resûlullah'a haber vereceğim!" dedi (ve haber verdi). Aleyhissalâtu vesselâm Mugire'ye: "Öyle yapma! Eğer yaparsan yere attığın mızrak, yitik mal olarak kaldırılmaz, (alan onu temellük eder)" dedi."

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, mızrağını yere atmamasını tenbihliyor. Zira atılan bir mal, yitirilen bir mal gibi değildir. Yitiği bulan kimse, sahibini aramakla mükelleftir. Böylesi mallara *lukata* veya *dâlle* denir. Ama atılan malı alan kimse atana götürmek zorunda değildir, temellük edebilir.

★ SİLAH YERLİ OLMALI

6865 ۲۸۱۰ 878 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. أَبَانًا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَشْرِ، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: كَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَوْسٌ عَرَبِيَّةٌ. فَرَأَى رَجُلًا يَبْدُو قَوْسٌ فَارِسِيَّةً. فَقَالَ «مَا هَذِهِ؟ أَلْفَهَا. وَعَلَيْكُمْ بِهِذِهِ وَأَشْبَاهُهَا، وَرِمَاحُ الْقَنَا. فَإِنَّهُمَا يَزِيدُ اللَّهُ لَكُمْ فِيهِمَا فِي الدِّينِ. وَيُمْكِّنُ لَكُمْ فِي الْبِلَادِ».

فی الروائد: فی إسنادہ عبد اللہ بن بشر الجبائی، ضعفہ یحیی القطان وغیرہ. وذكرہ ابن حبان فی الثقات، لكنه ما أجاد في ذلك.

878: (2810) (6865)- Hz. Ali radiyallahu anı anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*’ın elinde bir arabî yay vardı. *Aleyhissalâtu vesselâm* o sırada elinde fârisî bir yay olan bir adam görmüştü: “Bu nedir? At onu!” buyurdular ve devamla: “Sizin şunu ve şunun benzerleri ile (el-kanâ denen) mızrakları edinmeniz gerekir. Çünkü Allah Teâla hazretleri, sizin için dini bunlarla güçlendirecek ve size muhtelif beldeler(in fethini) müyesser kılacaktır” buyurdular.”

AÇIKLAMA:

Şârih Sindi, arabî yayı “okların atılmasında kullanılan yay”, fârisî yayı da “küçük taşları ve benzeri şeyleri atmada kullanılan yay” diye açıklar.

Bazı rivayetlerde, bu hadisenin Hayber fethi sırasında cereyan ettiği tasrih edilir. *Resûlullah*’ın bu emrinde, henüz fethedilmediği için diyar-ı küfür addedilen Fars (İran) memleketlerinde imal edilen yay yerine, yerli imal edilen arabî yayın kullanılmasına, bir başka ifade ile, silah sanayiinde dışa bağımlı olmamaya, yerli imalat varken yabancı mamûlâta yer vermemeye nebevî bir irşad görmek istiyoruz. Allahu a’lem bissavab.

★ ALLAH YOLUNDA ATMAK

879 ۲۸۱۵ [6866] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَتَانَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِتَغْرِ يَرْمُون. فَقَالَ «رَمِيًّا بَنِي إِسْمَاعِيلَ. فَإِنْ أَبَاكُمْ كَانَ رَامِيًّا».
 في الزوائد: إسناده صحيح، وزواه البخاري من حديث سلمة بن الأكوع.

879 (2815) (6866)- İbnu Abbâs radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında) ok atmakta olan (Eslem kabilesinden) bir gruba rastlamıştı, (onları takdiren): "Ey İsmailoğulları! Atmaya devam edin. Sizin atalarınız da (çok iyi) atıcılarıdır" buyurdular."

★ SAVAŞ SIRASINDA ALIM-SATIM

880 ۲۸۲۳ [6867] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ. ثنا سُنَيْدُ بْنُ دَاوُدَ، عَنْ حَالِدِ بْنِ حَيَّانَ الرَّقِّيِّ. أَتَانَا عَلِيُّ بْنُ عُرْوَةَ الْبَارِقِيُّ. ثنا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي الرَّنَادِ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: رَأَيْتُ رَجُلًا يَسْأَلُ أَبِي عَنِ الرَّجُلِ يَعْزُو فَيَشْتَرِي وَيَبِيعُ وَيَتَجَرُّ فِي عَزْوَتِهِ؟ فَقَالَ لَهُ أَبِي: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِتَبُوكَ، نَشْتَرِي وَنَبِيعُ، وَهُوَ يَرَانَا وَلَا يَنْهَانَا.

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف علي بن عروة البارقي، وسنيد بن داود.

880. (2823) (6867)- Harice İbnu Zeyd radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Bir adamın, babam (Zeyd İbnu Sâbit)ten gazveye çıkıp, gazve sırasında alış-veriş ve ticaret yapan kimse hakkında sorduğuna şahit oldum. Babam ona şu cevabı vermişti: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile Tebük (seferin)de iken alıyor, satıyoruz. Resûlullah bizi gördüğü halde yasaklamamıştı."

AÇIKLAMA:

Gazve sırasında, savaş hizmetlerine mâni olmayacak şekilde alış-verişte bulunmak haram değildir. Fakat asıl vazife olan cihad hizmetlerini aksatacak olan ticarete cevaz verilmez. Tebük seferinde ordu savaşa girişmemiştir. Savaşa girilse bile, bir askerî seferin her anı düşmanla mukâtele ile geçmez. Şu halde müsait zamanlarda alış-veriş yapmak "haram" denilemez.

881 ۲۸۲۷ 6868 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ. مُحَمَّدُ الصَّنْعَانِيُّ. ثنا أَبُو سَلَمَةَ الْعَامِلِيُّ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَأَكُنَّكُمْ بَيْنَ الْحَوْنِ الْخَزَاعِيِّ «يَا أَكُنَّكُمْ! اغْزُ مَعَ غَيْرِ قَوْمِكَ يَحْسُنْ خُلُقُكَ، وَتَكْرُمَ عَلَى رُقَقَائِكَ. يَا أَكُنَّكُمْ! خَيْرُ الرُّفَقَاءِ أَرْبَعَةٌ، وَخَيْرُ السَّرَايَا أَرْبَعُمَائَةٍ، وَخَيْرُ الْجِيُوشِ أَرْبَعَةُ آلَافٍ. وَلَنْ يُغْلَبَ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا مِنْ قَلَةٍ».

في الروائد: في إسناده عبد الملك بن محمد الصنعاني وأبو سلمة العمالي وهما ضعيفان. وقال السيوطي: قال ابن أبي حاتم: سمعت أبي يقول: العاملي متروك. والحديث باطل.

881. (2827) (6868)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Eksem Ibnu'l-Cevn el-Huzâ'îye: "Ey Eksem! Kendi kavminden olmayanlarla birlikte (kâfirlere karşı) savaş ki huyun güzelleşsin ve arkadaşlarının yanında kıymetin olsun. Ey Eksem! (Yolculuk sırasında) arkadaşların en hayırlısı (sayıca) dört olmalıdır. Askerî birliğin en hayırlısı, (miktarı) dört-yüz olmalıdır. Ordunun en hayırlısı dörtbin olmalıdır. Onikibin kişilik ordu, sayı azlığı sebebiyle mağlub olmaz."

ACIKLAMA:

İnsan kendi kavmi içinde, ufak tefek kusurları da bilindiği için fazla itibar görmez. Üstelik o, kavmi içinde bazı kötü alışkanlıklarını da devam ettirebilir. Halbuki, yabancıların arasında itibar görmek için dikkatli davranacak, kendisine çekidüzen verecektir. Böylece huyu da güzelleşir.

Ordunun miktarıyla ilgili açıklama geçti.

★ MÜBAREZE (TEKE TEK SAVAŞ) VE SELEB

882 ۲۸۳۶ 6869 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا أَبُو الْعُمَيْسِ وَعِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ إِيَّاسِ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: بَارَزْتُ رَجُلًا فَقَتَلْتُهُ. فَتَقَلَّنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَلْبَةً.

في الروائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

882. (2836) (6870)- Seleme Ibnu'l-Ekvâ' anlatıyor: "Bir adamla teke tek vuruştum ve herifi geberttim. Onun selebini (eşyalarını) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana verdi."

6870 ۲۸۳۸ 883 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثنا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ ابْنِ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ قَتَلَ فَلَهُ السَّلْبُ»

في الزوائد: في إسناده سليمان بن سمرة بن جندب. ذكره ابن حبان في الثقات. وقال ابن القطان: حاله مجهول. وباقى جاله موثقون.

883. (2838) (6870)- *Semüre Ibnu Cündeb` radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Kim bir kâfiri öldürürse seleb'i onundur" buyurdular."*

ACIKLAMA:

Seleb, öldürülen askerin üzerinden çıkan herşeydir: Askerî teçhizat, elbise, para vs. *Resûlullah*, savaş sırasında bir kâfiri öldürdüğünü ispatlayan askere, onun selebinin verileceğini teşir etmiştir. Askerin üzerinde çıkan hangi şeylerin seleb sayılacağına alimler ihtilaf etmiştir. Bazıları atı seleb saymaz. Keza fazla miktarda mal çıkmışsa o da selep sayılmayabilir. *Ahmed Ibnu Hanbel, Evzât ve Şâfi`î* hazretleri selebin öldürene ait olacağına hükmetmiştir. Ama devlet başkanı dilerse selebin beşte birini alabilir derler. Hanefîler ve Mâlikîler ise, devlet başkanı "*seleb öldürene aittir*" demedi ise seleb öldürene ait değildir, ganimet gibi muamele görür.

Cumhûr, selebin kâtile ait olduğu kanaatinde birleşir.

★ GULÛL (GANİMETTEN ÇALMA)

6871 ۲۸۵۰ 884 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ عِيسَى بْنِ سِنَانٍ، عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ حَنْينَ، إِلَى جَنْبِ بَعِيرٍ مِنَ الْمَقَاسِمِ. ثُمَّ تَنَاوَلَ شَيْئًا مِنَ الْبَعِيرِ. فَأَخَذَ مِنْهُ قَرْدَةً. يَعْنِي وَبَرَةً. فَجَعَلَ بَيْنَ إصْبَعَيْهِ ثُمَّ قَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ هَذَا مِنْ غَنَائِمِكُمْ. أَدُّوا الْخَيْطَ وَالْمَحِيطَ، فَمَا فَوْقَ ذَلِكَ، فَمَادُونِ ذَلِكَ. فَإِنَّ الْغُلُولَ غَارٌ عَلَى أَهْلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَشَتَّارٌ وَنَارٌ».

في الزوائد: في إسناده عيسى بن سنان. اختلف فيه كلام ابن معين. قال: لين الحديث وليس بالقوي، قيل: ضعيف وقيل: لا بأس به. وذكره ابن حبان في الثقات. وباقى رجال الإسناد ثقات.

884. (2850) (6871)- *Ubâde İbnu's-Sâmit radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Huneyn günü bize, ganimet malından bir devenin yanında namaz kıldırdı. Namazdan sonra deveden bir parça yün alıp onu iki parmağı arasına koydu sonra: "Ey insanlar! buyurdu. Şu yün parçası bile sizin ganimetlerinizdendir. Bir iplik, bir iğne, bundan daha değerli, daha değersiz bile olsa buraya getirin. Zira (getirmemek gulûldür yani hırsızlık); gulûl ise, Kıyamet günü yapan için ardır, ayıptır, ateştir."*

NOT: *Gulûl* hakkında mükerreren açıklama geçti.

★ NEFEL (GANİMETTEN AYRI OLARAK VERİLEN PARA)

885 ٢٨٥٣ [6872] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو الْحُسَيْنِ. أَنَا رَجَاءُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ. ثنا عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: لَا تَقُلْ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. يَرُدُّ الْمُسْلِمُونَ قَوِيَّهُمْ عَلَى ضَعِيفِهِمْ. قَالَ رَجَاءُ: فَسَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ مُوسَى يَقُولُ لَهُ: حَدَّثَنِي مَكْحُولٌ عَنْ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَقَلَّ، فِي الْبَدَاةِ، الرَّبْعَ؛ وَحِينَ قَتَلَ، الثَّلَاثَ. فَقَالَ عَمْرُو: أَحَدْتُكَ عَنْ أَبِي عَنْ جَدِّي، وَتَحَدَّثَنِي عَنْ مَكْحُولٍ؟

في الروايات: في الروايات: إسناده حسن.

885. (2853) (6872)- *Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihî radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan sonra nefel (yani mücahide ganimetteki hissesinden başka bir şey) yoktur. Müslümanların kuvvetli olanları (kazanadıklarından) zayıf olanlara verirler."*

(Ravilerden) *Recâ* demiştir ki: "Süleyman İbnu Musa'nın şöyle söylediğini işittim: "Mekhûl bana Habib İbnu Mesleme'den rivayeten dedi ki: "Resûlullah savaşa giderken (askerlerden bazılarını diğerlerinden fazla olarak) dörtte bir ve savaş dönüşünde üçte bir nisbetinde nefel (denen ziyade bir ikram)da bulundu." Bunun üzerine Amr: "Ben sana babam vasıtasıyla (sahabi olan) dedemden rivayet ediyorum, sen ise Mekhûl'den hadis rivayet ediyorsun" demiştir."

AÇIKLAMA:

1- Nefel, dilimizde mevcut *nafile* kelimesiyle aynı köktendir. Burada, mücahide ganimetteki payından fazla olarak verilen mala denmiştir. Pay dışı, –bilhassa üstün başarı gösterenlere olmak üzere– birkısım askerlere ziyade bir ikramda bulu-

nulmasının meşruiyetinde İslâm üleması icma eder. Bunun kaynağı ne olmalıdır, düşmandan elde edilen ganimetten devlet başkanının beşte birlik payı alınmazdan önce, ganimetin tümünden mi, devlet başkanının payı olan beşte birin beşte birinden mi? gibi hususlarda ihtilaf edilmiştir. Daha önceki bahislerde açıklandığı için burada tekrar etmeyeceğiz.

2- Sadedinde olduğumuz hadiste, bir ihtilaf dikkatimizi çekmektedir. Nefel verme yetkisi sadece Resûlullah'a mı mahsustur? *Amr İbnu Şu'ayb*'ın bu kanaatte olduğu anlaşılmaktadır. Resûlullah'tan sonra da meşruiyetinde icma edildiğini kaydettiğimize göre, hakikatte bu noktada bir ihtilaf mevzubahis değildir.

★ DEVLET BAŞKANININ SAVAŞA YOLLADIĞI ORDUYA TAVSİYESİ

886 ۲۸۵۷ 6873 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ. حَدَّثَنِي عَطِيَّةُ بْنُ الْحَرِثِ أَبُو رُوَيْفٍ الْهَمْدَانِيُّ. حَدَّثَنِي أَبُو الْعَرِيفِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ حَلِيفَةَ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ؛ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَرِيَّةٍ. فَقَالَ «سِيرُوا بِاسْمِ اللَّهِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ. قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ وَلَا تَمُتُّلُوا، وَلَا تُعْدِرُوا، وَلَا تَغْلُوا، وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا».

في الزوائد: إسناده حسن.

886. (2857) (6873)- *Safvan İbnu Assâl radiyallahu anhu* anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni seriyyede savaşa gönderdi. (Yola çıkarken) şu talimatı verdiler: “Allah'ın adıyla, Allah yolunda yürüyün. Allah'ı inkâr edenlerle savaşın. İşkence yapmayın, (ahidde bulduğunuz taktirde) ahidinizi bozmayın, çocukları öldürmeyin.”

NOT: Askerî sefere çıkan komutanlara yapılan başkaca tavsiyeler daha önce kaydedildi ve gerekli açıklamalar yapıldı.

★ ALLAH'A İŞYANDA KULA İTAAT YOK

887 ۲۸۶۳ 6874 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَكَمِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ عَلْقَمَةَ بْنَ مُجَزَّزٍ عَلَى بَعْثٍ، وَأَنَا فِيهِمْ. فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى

رَأْسَ غَزَايِهِ، أَوْ كَانَ يَبْعُضُ الطَّرِيقِ، اسْتَأْذَنَتْهُ طَائِفَةٌ مِنَ الْجَيْشِ، فَأَذِنَ لَهُمْ وَأَمَرَ عَلَيْهِمُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُدَافَةَ بْنِ قَيْسٍ السَّهْمِيُّ. فَكَُنْتُ فِيْمَنْ غَزَا مَعَهُ فَلَمَّا كَانَ يَبْعُضُ الطَّرِيقِ أَوْ قَدْ الْقَوْمُ نَارًا لِيَصْطَلُّوا أَوْ لِيَصْنَعُوا عَلَيْهَا صَنِيعًا. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ (وَكُنْتُ فِيهِ دُعَابَةً): أَلَيْسَ لِي عَلَيْكُمْ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ؟ قَالُوا: بَلَى. قَالَ: فَمَا أَنَا بِأَمْرِكُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا صَنَعْتُمُوهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنِّي أَغْزِمُ عَلَيْكُمْ إِلَّا تَوَائِبَكُمْ فِي هَذِهِ النَّارِ. فَقَامَ نَاسٌ فَتَحَجَّزُوا. فَلَمَّا ظَنَّ أَنَّهُمْ وَابِتُونَ، قَالَ: أُمْسِكُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ. فَإِنَّمَا كُنْتُ أَمْرُحُ مَعَكُمْ. فَلَمَّا قَدِمْنَا ذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَمَرَكَ مِنْهُمْ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ، فَلَا تُطِيعُوهُ».

فی الروائد: إسناده صحيح.

887. (2863) (6874)- Ebu Sâid radıyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Alkame Ibnu Mücezzez radıyallahu anh'ı, benim de içinde bulunduğum bir askeri birliğin başında savaşa gönderdi. Kumandan gazvesinin başına geçince veya yolda belli bir yere varınca, askerlerden bir grup, kendisinden (ayrı gitmek) hususunda izin istedi. Onlara izin verdi. Başlarına Abdullah Ibnu Huzâfe Ibnu Kays es-Sehmi'yi sorumlu tayin etti. Ben onunla savaşanlar içerisinde idim. Yolun bir yerine gelmiştik; (mola sırasında) askerlerden bazıları ısınmak veya üzerinde (yemek) yapmak maksadıyla bir ateş yaktılar. Komutanımız Abdullah –ki şakacı birisiydi– “sizin üzerinizde itaat edilmek ve sözü dinlenmek hakkım yok mu?” diye sordu. Askerler: “Elbette var!” dediler. “Öyleyse, dedi ne emredersem yapacaksınız değil mi?” Askerler yine: “Elbette!” dediler. Bunun üzerine komutan: “Şu halde size, şu ateşe atılmayı emrediyorum” dedi. Askerlerin bir kısmı kal-kıp emri yerine getirmeye hazırlandılar. Abdullah, onların ateşe atılacaklarına inanınca: “Kendinizi tutun, ben size şaka yapmışım” dedi.

Medine'ye dönlünce, bu hadiseyi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a anlatılar. Efendimiz şöyle buyurdular: “Onlardan (yani başınızdakilerden) kim size Allah'a isyanı emrederse ona itaat etmeyin.”

★ BİATA VEFA GEREKİR

888 ۲۸۷۳ 6875 حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى اللَّيْثِيُّ. ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ. أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ بْنَ زَيْدٍ بْنَ جَدْعَانَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلَا إِنَّهُ يُنْصَبُ لِكُلِّ غَادِرٍ لَوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، بِقَدْرِ غَدْرِهِ».

في الزوائد: في إسناده علي بن زيد بن جدعان، ضعيف.

888. (2873) (6875)- *Ebu Saidi'l-Hudri radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bilesiniz, Kıyamet günü ahdini tutmayan her vefasız vefasızlığının derecesine uygun bir bayrak dikilecek (böylece vefasızlığı teşhir edilecek)tir."*

MENÂSİK (HAC VE UMRE) BÖLÜMÜ

★ HACCA GİTME

889 ۲۸۸۳ 6876 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. قَالَا: ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِسْمَاعِيلُ أَبُو إِسْرَائِيلَ عَنْ فَضِيلِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ الْفَضْلِ (أَوْ أَحَدِهِمَا عَنِ الْآخَرِ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَتَعَجَّلْ. فَإِنَّهُ قَدْ يَمْرُضُ الْمَرِيضُ، وَتَضِلُّ الضَّالَّةُ، وَتَعْرِضُ الْحَاجَةُ».

في الزوائد: في إسناده إسماعيل أبو خليفة أبو إسرائيل الملائقي، قال فيه ابن عدي: عامة ما يرويه يخالف الثقات. وقال النسائي: ضعيف. وقال الجرجاني: مفتر زائف. نعم قد جاء «من أراد الحج فليعجل» بسند آخر رواه الحاكم. وقال: صحيح. ورواه أبو داود أيضا.

889. (2883) (6876)- *Ibnu Abbas veya Fadl İbni Abbâs* –veya bunlardan biri bir diğlerinden– anlatmıştır: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:*

“Kim hacc yapmak isterse acele etsin. Çünkü olur ki insan hastalanır (bi-neği) kaybolur, (gitmeye mani) bir iş zuhûr eder.”

★ HACCIN FARZ KILINMASI

890 ۲۸۸۵ 6877 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثَمِيرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سَفْيَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! الْحَجُّ فِي كُلِّ عَامٍ؟ قَالَ «لَوْ قُلْتُ: نَعَمْ. لَوَجِبَتْ. وَلَوْ وَجِبَتْ لَمْ تَقُومُوا بِهَا. وَلَوْ لَمْ تَقُومُوا بِهَا عُدُّبْتُمْ».

في الزوائد: هذا إسناده صحيح. لأن محمد بن أبي عبيدة بن معن بن عبد الرحمن بن عبد الله بن مسعود ثقة. وأبوه مثله.

890. (2885) (6877)- Hz. *Enes radiyallahu anh* anlatıyor: “*Halk: “Ey Allah'ın Resûlü, hacctmek her sene farz mıdır?” diye sormuştu. “Eğer “Evet!” desem bu*

vacip olur. Eğer vacip olsa, bunu yerine getiremezsiniz, bu durumda yerine getirmeszeniz azab görürsünüz” buyurdular.”

★ HACC VE UMRENİN FAZİLETİ

6878 ۲۸۸۷ 891 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «تَابِعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ. فَإِنَّ الْمُتَابَعَةَ بَيْنَهُمَا تُنْفِي الْفَقْرَ وَالذُّنُوبَ كَمَا يُنْفِي الْكِبَرُ حَبَثَ الْحَادِيدِ».

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ. ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ.

في الزوائد: مدار الإسنادين على عاصم بن عبيد الله، وهو ضعيف. والمتن صحيح من حديث ابن مسعود رضي الله تعالى عنه. رواه الترمذی والنسائي.

891. (2887) (6878)- Hz. Ömer radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: “Hacc ve umreyi peşpeşe yapın. Çünkü bunların peşpeşe yapılması, tıpkı körüğün demirin pasını temizlemesi gibi, fakrı ve günahları temizler.”

★ HACININ DUA SINDAKİ FAZİLET

6879 ۲۸۹۲ 892 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَرَامِيُّ. ثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَالِحٍ، مَوْلَى بَنِي عَامِرٍ. حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبَّادٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ «الْحَجَّاجُ وَالْعُمَارُ وَقَدْ لَهِ. إِنْ دَعَوْهُ أَجَابَهُمْ، وَإِنْ اسْتَعْفَرُوهُ غَفَرَ لَهُمْ».

في الزوائد: في إسناده صالح بن عبد الله. قال البخاري فيه: منكر الحديث.

892. (2892) (6879)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Hacılar ve umre yapanlar Allah'ın elçileridir. Onlar Allah'a dua etseler, Allah onlara derhal icabet eder (dualarını kabul eder). Eğer kendisinden af ve mağfret dileseler, derhal onlara mağfret eder.”

6880 893 ٢٨٩٣ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثَنَا عِمْرَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «الْعَاذِرُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ، وَفَدَّ اللَّهُ. دَعَاهُمْ فَأَجَابُوهُ. وَسَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ».

في الزوائد: إسناده حسن. وعمران مختلف فيه.

893. (2893) (6880)- *Ibnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah yolunda cihad eden, hacceden ve umre yapan Allah'ın elçisidir. Çünkü Allah bunların yapılmasına kulları davet etti, onlar da icabet ettiler. Buna mukabil onlar da O'ndan (dilediklerini istediler), Allah da onlara istediklerini verdi."*

★ ÖLENE BEDEL HACC

6881 894 ٢٩٠٤ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنَعَانِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَبَانَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: أَحُجُّ عَنْ أَبِي؟ قَالَ «نَعَمْ. حُجَّ عَنْ أَبِيكَ. فَإِنْ لَمْ تَزِدْهُ خَيْرًا لَمْ تَزِدْهُ شَرًّا».

في الزوائد: إسناده صحيح وسليمان هو ابن فيروز أبو إسحاق، ثقة.

894. (2904) (6881)- *Ibnu Abbas radıyallahu anhüma* anlatıyor: "*Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip: "Babama bedel haccdebilir miyim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Evet! Babana bedel haccet. Bu haccınla onu hayır yönüyle artırmasan bile şer yönüyle artırmış olmazsın" buyurdular."*

6882 895 ٢٩٠٥ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الْقَوْتِ بْنِ حُصَيْنٍ (رَجُلٌ مِنَ الْفُرْعِ) أَنَّهُ اسْتَفْتَى النَّبِيَّ ﷺ عَنْ حِجَّةِ كَانَتْ عَلَى أَبِيهِ. مَاتَ وَلَمْ يَحُجَّ. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ حُجَّ عَنْ أَبِيكَ» وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «وَكَذَلِكَ الصِّيَامُ فِي النَّذْرِ، يُقْضَى عَنْهُ».

في الزوائد: في إسناده عثمان بن عطاء الخراساني، ضعفه ابن معين. وقيل: منكر الحديث متروك. وقال الحاكم: روى عن أبيه أحاديث موضوعة.

895. (2905) (6882)- Ebu'l-Gavs Ibnu Huseyn'in -ki el-Fur kabilesinden biridir- anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a babasının üzerine vacib olmuş fakat eda etmeden ölmüş olduğu hacc hakkında sormuştu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Babana bedel haccet!" buyurdu ve ilave etti: "Nezir orucu da böyle, ona bedel kaza edilir."

★ HAYATTA OLAN GÜÇSÜZE BEDEL HACC

896 ۲۹۰۸ 6883 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كُرَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَخْبَرَنِي حُصَيْنُ بْنُ عَوْفٍ؛ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ أَبِي أَدْرَكَهُ الْحَجُّ وَلَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَحُجَّ إِلَّا مُعْتَرِضًا. فَصَمْتُ سَاعَةً، ثُمَّ قَالَ «حُجَّ عَنْ أَبِيكَ»

في الزوائد: في إسناده محمد بن كريب، قال أحمد: منكر الحديث يحيى بغرائب عن حصين بن عوف وقال البخاري: منكر الحديث، فيه نظر. وضعفه غير واحد.

896. (2908) (6883)- Husayn Ibnu Avf radiyallahu anhu anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü! Babama hacc farz oldu. Ancak binek üzerinde bağlanmadıkça hacc yapmaya muktedir değil!" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm bir müddet sükât buyurup sonra: "Babana bedel haccet!" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Hacca gidemeyecek derecede sıhhati bozulan birinin yerine bedel olarak bir başkası hacca gidebilir. Bu başta Hanefiler, Şâfiler olmak üzere çoğunlukla benim-senen bir görüştür. Bedel gönderen kimse sonradan şifa bulsa çoğunluğun hükmüne göre, bizzat hacca gitmesi gerekir.

★ MİKAT YERLERİ

897 ۲۹۱۵ 6884 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «مُهَلُّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ. وَمُهَلُّ أَهْلِ الشَّامِ مِنَ الْجَحْفَةِ. وَمُهَلُّ أَهْلِ الْيَمَنِ مَنْ يَلْمَلَمَ. وَمُهَلُّ أَهْلِ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ. وَمُهَلُّ أَهْلِ الْمَشْرِقِ مِنْ ذَاتِ عِرْقٍ» ثُمَّ أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ لِلْأَفْقِ، ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ! أَقْبِلْ بِقُلُوبِهِمْ».

في الزوائد: في إسناده إبراهيم الحريرى. قال فيه أحمد وغيره: متروك الحديث. وقيل: منكر الحديث. وقيل: ضعيف

وأصل الحديث رواه مسلم من حديث جابر. ولم يقل: ثم أقبل بوجهه. ولا ذكر مهل أهل الشام.

897. (2915) (6884)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize hitap ederek buyurdular ki: "Medine halkının ihrama gireceği yer Zülhuleyfe'dir. Şam halkının ihrama gireceği mikat yeri Cuhfe'dir. Yemenlilerin mikat yeri Yelemlem'dir. Necid ahalisinin mikat mahalli Karn'dır. Doğu (yani Irak) ahalisinin mikat yeri Zat-ı İrk'dır." Aleyhissalâtu vesselâm sonra, mübarek yüzlerini doğu taraftaki ufka çevirdi ve: "Allahım onların (doğudakilerin) kalplerini İslâm'a çevir" diye dua etti."

NOT: Mikatlar hakkında açıklama geçti.

★ İHRAM

6885 ۲۹۱۷ 898 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ وَعُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ. قَالَا: ثنا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ النُّبَيْتِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: إِنِّي عِنْدَ ثِفَاتِ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، عِنْدَ الشَّجَرَةِ. فَلَمَّا اسْتَوَتْ بِهِ قَائِمَةً، قَالَ «لَبَّيْكَ! بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ مَعًا» وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

898. (2917) (6885)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Ben (Zülhuleyfe'deki) ağacın yanında, Resûlullah'ın bindiği devesinin sefinelerinin (yani çöklük iken yere değen uzuvlarının) yanında idim. Deve ayağa kalkıp doğrulunca, Aleyhissalâtu vesselâm: "Allah'ım! Umre ve hacca beraber niyet ederek davetine icabet ediyorum! Emrine âmâdeyim!" buyurdular. (Yani o zaman ihrama girdiler). Bu (ihrama girme işi) Veda haccında idi."

NOT: Zülhuleyfe'de ihrama giriş anlatıldı.

★ İHRAMLIYA GÖLGELİK

6886 ۲۹۲۵ 899 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ، قَالَ: ثنا عَاصِمُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ،

عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ مُحْرِمٍ يَضْحَى لِلَّهِ يَوْمَهُ، يُلَبِّي حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ، إِلَّا غَابَتْ بِذُنُوبِهِ، فَعَادَ كَمَا وَلَدَتْهُ أُمُّهُ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. لضعف عاصم بن عبيد الله، وعاصم بن عمر بن حفص.

899. (2925) (6886)- Hz. Câbir Ibnu Abdillâh radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah rızası için gününü, akşama kadar, güneş altında telbiye çekerek geçiren hiçbir muhrim (hacc veya umre için ihrama giren) yoktur ki günahları güneşle beraber batmasın ve annesinin kendisini doğurduğu (günahsız) şekle dönmessin."

★ HACCDA İHRAMDAN ÇIKMA ŞARTI

6887 900 ٢٩٣٦ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِي. ح. وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ جَدِّهِ (قَالَ: لَا أَذْرِي أَسْمَاءَ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ، أَوْ سَعْدَى بِنْتُ عَوْفٍ)؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ عَلَى ضَبَاعَةَ بِنْتِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ «مَا يَمْنَعُكَ، يَا عَمَتَاهُ! مِنَ الْحَجِّ؟ فَقَالَتْ: أَنَا امْرَأَةٌ سَقِيمَةٌ. وَأَنَا أَخَافُ الْحَبْسَ. قَالَ «فَأَحْرِمِي وَاشْتَرِطِي أَنَّ مَحَلَّكَ حَيْثُ خُيِّسَتْ».

في الزوائد: ليس لسعدى بنت عوف، هذه، عند المصنف سوى هذا الحديث. وليس لها في بقية

الكتب شيء. وهذا من مسندها. وفي إسناده أبو بكر بن عبد الله. لم أر من تكلم فيه بمرح ولا

بوثيق. وباقى رجال الإسناد ثقات.

900. (2936) (6887)- Ebu Bekr Ibnu Abdillâh İbnü'z-Zübeyr radiyallahu anhüma büyük annesinden -ravi der ki: Bu büyükanne Esmâ Bintu Ebi Bekr midir, yoksa Su'dâ Bintu Avf mıdır bilemiyorum- naklediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Dubâ'a Bintu Abdilmuttalib'in yanına girmişti, ona: "Ey halacığım seni hacc yapmaktan alıkoyan mâni nedir?" diye sordu. Halası: "Ben hastalıklı bir kadınum, (hastalığımdan hacc menasikini yapmama) engel olmasından korkuyorum" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "İhrama gir, ancak (menasiki) ikmal-den alıkonulduğun yerde ihramdan çıkmayı şart koş!" buyurdular."

6888 901 ۲۹۳۷ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ وَوَكَيْعٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ضُبَاعَةَ؛ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا شَاكِيَّةٌ. فَقَالَ «أَمَا تُرِيدِينَ الْحَجَّ، الْعَامَ» قُلْتُ: إِنِّي لَعَلِيلَةٌ، يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «حُجِّي وَقُولِي: مَجَلِّي حَيْثُ تُحْسِنُنِي».

في الزوائد: رجال الصحيح. وليس لضباعة سوى ثلاثة أحاديث. انفرد المصنف بإخراج هذا. وأخرج أبو داود حديثا، والنسائي آخر.

901. (2937) (6888) - *Dubâ'a (Bintu Zübeyr İbnü Abdilmuttalib) radiyallahu an-hâ* anlatıyor: "Ben hasta iken Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanıma girdi ve (bana): "Sen bu yıl hacca gitmek istemiyor musun?" buyurdular. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben cidden hastayım" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sen hacca git ve ihrama girerken: "(Allah'ım!) beni hacc menakisini tamamlamaktan alıkoyduğun yerde ihramdan çıkacağım" diyerekten niyet et!" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Umumiyetle alimler, hadiste zikredildiği şekilde ihrama girerken, bir engel zuhdı halinde ihramdan çıkma şartının koşulabileceğini, bunun caiz olduğunu söylemiştir. Zahiriler, Şâfiiler, Hanbelîler bu görüştedir. Hanefîlerle Mâlikîlerin bir kısmı bu görüşe katılmamıştır. Onlar böyle şart koşmanın caiz olmayacağına, hacc tamam olmadan ihramdan çıkılamayacağına hükmederler.

★ HAREM-İ ŞERİFE GİRME ÂDÂBI

6889 902 ۲۹۳۹ حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ صَبِيحٍ. ثنا مُبَارَكُ بْنُ حَسَّانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَتْ الْأَنْبِيَاءُ تَدْخُلُ الْحَرَمَ مُشَاءَ حُفَاةٍ. وَيَطُوفُونَ بِالْبَيْتِ. وَيَقْضُونَ الْمَنَاسِكَ حُفَاةً مُشَاءَ.

في الزوائد: في إسناده مبارك بن حسان. وهو، وإن وثقه ابن معين، فقد قال النسائي: ليس بالقوي. وقال أبو داود: منكر الحديث. وقال ابن حبان في الثقات: بخطيء ويخالف. وقال الأزدي: متروك. وإسماعيل، ذكره ابن حبان في الثقات، وباقى رجال الإسناد ثقات.

902. (2939) (6889)- Abdullah İbnu Abbâs radiyallahu anhüma anlatıyor: "Peygamberler Harem-i Şerife yaya ve yalınayak olarak girerlerdi. Yine yalınayak ve yaya olarak Beytullah'ı tavaf edip, menâsiki (hacc ve umrenin gereklerini) bu şekilde ifa ederlerdi."

★ HACERÜ'L-ESVED'İ İSTİLÂM

6890 903 ۲۹۴۵ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا خَالِي يَعْلَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَوْنٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: اسْتَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْحَجَرَ. ثُمَّ وَضَعَ شَفْتَيْهِ عَلَيْهِ يَبْكِي طَوِيلًا. ثُمَّ التَفَّتْ فَإِذَا هُوَ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ يَبْكِي. فَقَالَ «يَا عُمَرُ! هَهُنَا تُسَكَّبُ الْعَبْرَاتُ».

في الروايت: في إسناده محمد بن عون الخراساني، ضعفه ابن معين أبو حاتم وغيرهما.

903. (2945) (6890)- İbnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hacerü'l-Esved'e yöneldi, sonra dudaklarını üzerine koyup uzun müddet ağladıktan sonra ondan ayrıldı. Bir de baktı ki, Ömer İbnu'l-Hattab da yanında, o da ağlıyor. Hemen: "Ey Ömer buyurdular, evet gözyaşları burada dökülür."

★ TAVAFIN FAZİLETİ

6891 904 ۲۹۵۷ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ. ثَنَا حُمَيْدُ بْنُ أَبِي سَوِيَّةٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ هِشَامٍ يَسْأَلُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ عَنِ الرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ، وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ. فَقَالَ عَطَاءُ: حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «وَكُلِّ يَهْ سَبْعُونَ مَلَكًا. فَمَنْ قَالَ: اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ، قَالُوا: آمِينَ».

فَلَمَّا بَلَغَ الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ قَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ! مَا بَلَغَكَ فِي هَذَا الرُّكْنِ الْأَسْوَدِ؟ فَقَالَ عَطَاءُ: حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ فَاوَضَهُ فَأَتَمَّا يُفَاوِضُ يَدَ الرَّحْمَنِ».

قَالَ لَهُ ابْنُ هِشَامٍ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ! فَالطَّوُافُ؟ قَالَ عَطَاءُ: حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ

أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ «مَنْ طَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَلَا يَتَكَلَّمُ إِلَّا بِسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، مُحِيتٌ عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ، وَكُتِبَتْ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ، وَرُفِعَ لَهُ بِهَا عَشْرَةُ دَرَجَاتٍ. وَمَنْ طَافَ فَتَكَلَّمَ وَهُوَ فِي تِلْكَ الْحَالِ، نَحَاضَ فِي الرَّحْمَةِ بِرَجُلَيْهِ، كَحَايِضِ الْمَاءِ بِرَجُلَيْهِ».

فی الزوائد: يدل علی أن الحديث من الزوائد: إلا أنه ماتکلم علی إسناده وقال السندی: بعد ذکر ما تقدم: وذكر الدمیری ما يدل علی أنه حديث غیر محفوظ.

904. (2957) (6891)- *Ata İbnu Ebî Rabâh* Ka'be'yi tavaf ederken *İbnu Hişâm radiyallahu anhum*'ün kendisine şöyle soru sorduğuna ve kendisinin şöyle cevap verdiğine şahit oldum: "*İbnu Hişâm: "Rûkn-i Yemani hakkında bilgi verir misin?" diye sordu. Atâ dedi ki: "Ebu Hureyre radiyallahu anh'ın rivayetine göre, Aleyhissalâtu vesselâm demiştir ki: "Rûkn-i Yemani 70 bin melege emanet edilmiştir. Kim (onun yanında): "Allahım! Senden af, dünya ve ahirette âfiyet diliyorum. Rabbimiz! Bize dünyada iyiyi, ahirette de iyiyi ver ve bizi cehennem azabından koru!" diye dua ederse o melekler "âmin!" derler."*

Atâ, Hacerü'l-esved'in bulunduğu kôşeye gelince: "Ey Ebu Muhammed! Bu Hacerü'l-esved rûknü hakkında ne işittin?" dedi. Atâ şu cevabı verdi: "Ebu Hureyre radiyallahu anh bana, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Kim hacere'ül-esvede yönelirse, şüphesiz Rahmân (olan) Allah'a yönelmiş olur" buyurduğunu anlattı.."

İbnu Hişâm, Atâ'ya: "Ey Ebu Muhammed! Tavafin faziletiyle ilgili ne işittiniz?" diye şordu. Atâ şu cevabı verdi: "Ebu Hureyre radiyallahu anh, bana Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Kim Beytullah'ı yedi sefer tavaf eder, tavaf sırasında konuşmayıp sadece "Sübhanallah, velhamdülillah ve lâilâhe illallah, vallahu ekber velâ havle velâ kuvvete illa billah" derse ondan on günah silinir ve on sevap yazılır, onun bununla mertebesi on derece yükselir. Kim de tavaf sırasında konuşursa sadece ayaklarıyla rahmete girer, tıpkı ayaklarıyla suya dalanlar gibi."

ACIKLAMA:

Tavaf sırasında konuşmak caizdir, ancak konuşmayıp, hep zikirle meşgul olmak efdaldır.

★ HACC-I İFRAD

6892 ۲۹۶۶ 905 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَزْدِيُّ وَحَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَفْرَدَ الْحَجَّ.

İsnaad Hadîth Jâbir Sahîh.

905. (2966) (6892)- Hz. Cabir radiyallahu anh diyor ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacc-ı ifrâd yapmıştır."

6893 ۲۹۶۷ 906 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عُمَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ أَفْرَدُوا الْحَجَّ.

فی الزوائد: فی إسناده القاسم بن عبد الله وهو متروك. وكذبه أحمد بن حنبل، ونسبه إلى الوضع.

906. (2967) (6893)- Hz. Câbir radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ebu Bekr, Ömer, Osman radiyallahu anhum ecmaîn hacc-ı ifrad yaptılar."

★ HACC-I KIRAN

6894 ۲۹۷۱ 907 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثَنَا حَجَّاجٌ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو طَلْحَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَرَنَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ.

فی الزوائد: فی إسناده حجاج بن أوطاة، ضعيف ومُدلس. وقد رواه بالنعنة.

907. (2971) (6894)- Ebu Talha radiyallahu anh demiştir ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacc ve umreyi beraber (yani hacc-ı kiran) yaptı."

6895 ۲۹۷۲ 908 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثُمَيْرٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى بْنِ حَارِثِ الْمُحَارِبِيِّ. ثَنَا أَبِي عَنْ غِيلَانَ بْنِ جَامِعٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَطَاءٍ وَطَاوُسٍ وَمُجَاهِدٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَطْفُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ لِعُمْرَتِهِمْ وَحَجَّتِهِمْ، حِينَ قَدِمُوا، إِلَّا طَوَافًا وَاحِدًا.

فی الروائد: فی إسناده المصنف لیث بن أبی سلیم، وهو ضعیف ومذلس. والحديث عن غیر ابن عباس ذكره غیر المصنف أيضا.

908. (2972) (6895)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhuma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, ashabıyla birlikte (Veda Haccında Mekke’ye) geldikleri zaman, ne o ne ashabı, umre ve hacc için (Ka’be’nin etrafında yedi defa dolaşmak suretiyle) ancak bir kere tavaf ettiler.*”

★ HACCI FESHETMEK

6896 909 ٢٩٨٢ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ ابْنِ عَازِبٍ؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ. فَأَحْرَمْنَا بِالْحَجِّ. فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَالَ «اجْعَلُوا حِجَّتَكُمْ عُمْرَةً». فَقَالَ النَّاسُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَدْ أَحْرَمْنَا بِالْحَجِّ. فَكَيْفَ نَجْعَلُهَا عُمْرَةً. قَالَ «انْظُرُوا مَا أَمَرَكُمْ بِهِ، فَافْعَلُوا» فَرَدُّوا عَلَيْهِ الْقَوْلَ. فَغَضِبَ. فَأَنْطَلَقَ. ثُمَّ دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ غَضَبَانَ. فَرَأَتْ الْعُضْبَ فِي وَجْهِهِ، فَقَالَتْ: مَنْ أَغْضَبَكَ؟ أَغْضَبَهُ اللَّهُ! قَالَ «وَمَا لِي لَا أَغْضَبُ وَأَبَا أَمْرٍ أَمْرًا فَلَا أَتَّبِعُ؟».

فی الروائد: رجال إسناده ثقات. إلا أن فيه أبا إسحاق. واسمه عمرو بن عبد الله. وقد اختلط بأختره. ولم يتبين حال ابن عيَّاش. هل روى قبل الاختلاط أو بعده، فيتوقف حديثه حت يتبين حاله.

909. (2982) (6896)- *Berâ Ibnu'l-Âzib radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ve ashabı, haccda başımızda beraber çıktılar. Biz (sahabilerin çoğu) hacc niyetiyle ihrama girdik. Mekke’ye geldiğimiz vakit, Aleyhissalâtu vesselâm: “Haccınızı umreye çevirin!” buyurdular. Ashab: “Ey Allah’ın Resûlü! Biz hacc niyetiyle ihrama girmiştik! Şimdi onu nasıl umreye çevirelim?” dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:*

“Size emrettiğime riayet edin, dediğimi yapın!” buyurdular. Ashab, önceki itirazlarını tekrar etti, bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm kızdı. (Ashab’ı koyup) gitti. Öfkeli haliyle Hz. Aişe’nin yanına girdi. Aişe radiyallahu anha, Resûlullah’ın öfkesini yüzünden okumuştı: “Seni kim öfkелendirdi? Allah da onu öfkелendirsin!” dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: “Nasıl öfkелenmeyeyim? Ben bir emirde bulunuyorum, emrim tutulmuyor!” buyurdu.”

★ UMRE

910 ۲۹۸۹ [6897] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى الْحُشَيْنِيُّ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ قَيْسٍ. أَخْبَرَنِي طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَمِّهِ إِسْحَاقَ بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُيَيْدٍ اللَّهِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْحَجُّ جِهَادٌ وَالْعُمْرَةُ تَطَوُّعٌ». في الزوائد: في إسناده ابن قيس المعروف بمندل، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهم. والحسن أيضا ضعيف.

910. (2989) (6897)- Talha Ibnu Ubeydillah radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hacc cihaddır. Umre tatavvu (sûn-net)dir."

★ RAMAZANDA UMRE

911 ۲۹۹۲ [6898] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثَنَا سُفْيَانُ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: ثَنَا وَكِيعٌ، جَمِيعاً عَنْ دَاوُدَ بْنِ يَزِيدَ الرَّاعِي، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ هَرِمِ بْنِ خَنْبَشٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حِجَّةً».

في الزوائد: حديث وهب بن خنبل، إسناده الطريق الأولى من طريق صحيح، وإسناد الطريق الثاني ضعيف لضعف داود بن يزيد.

911. (2992) (6898)- Herim Ibnu Hanbeş radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ramazan ayında yapılan bir umre (se-vap cihetiyle) bir hacca muâdildir."

★ ZÜLKÂDE AYINDA UMRE

912 ۲۹۹۶ [6899] حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمْ يَعْتَمِرْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَّا فِي ذِي الْقَعْدَةِ.

في الزوائد: إسناده حديث ابن عباس ضعيف، لضعف محمد بن عبد الرحمن بن أبي ليلى

912. (2996) (6899)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Zülkâde ayından başka bir ayda umre yapmamıştır."

★ MİNAYA ÇIKMA

6900 3005 913 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي الصَّلَاةَ الْخَمْسَ بِمِنَى. ثُمَّ يُخْبِرُهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ.

فی الزوائد: إسناده حديث ابن عمر، فيه عبد الله بن عمر، وهو ضعيف.

913. (3005) (6900)- İbnu Ömer radiyallahu anhuma'nın anlattığına göre: "Kendini (hacc sırasında) beş vakti (yani Zilhicce'nin sekizinci günü öğle, ikindi, akşam, yatsı ve Arefe günü sabah namazlarını) Mina'da kılar. Sonra Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm'ın da böyle yaptığını arkadaşlarına haber verdi."

AÇIKLAMA:

Hadiste görüldüğü üzere hacıların Zilhiccenin sekizinci günü Mekke'yi terk ederek Mina'ya gitmeleri, orada belirtilen beş vakit namazı kılıp ve Terviye gününü Arefe gününe bağlayan geceyi orada geçirmeleri, oradan da Arafat'a geçmeleri sünnettir. Bunun sünnet olduğunda icma vardır. Tatbikatta, bugün kalabalık sebebiyle herkes bunu uygulamamaktadır. Arafat günü Mekke'den doğrudan Arafat'a giden de olmaktadır. Mina'da geceleme sünnet olduğu için, böyle yapanlara herhangi bir ceza gerekmez.

★ ARAFAT'TA DUA

6901 3013 914 حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَاشِمِيُّ. ثنا عَبْدُ الْقَاهِرِ بْنُ السَّرِيِّ السَّلْمِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ كِنَانَةَ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ مُرْدَاسِ السَّلْمِيِّ؛ أَنَّ أَبَانَ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا الْأُمَّتِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ بِالْمَغْفِرَةِ. فَأَجِيبَ: إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ، مَا خَلَا الظَّالِمَ. فَأَتَى آخِذٌ لِلْمَظْلُومِ مِنْهُ. قَالَ «أَيُّ رَبِّ! إِنْ شِئْتَ أُعْطِيتَ الْمَظْلُومَ مِنَ الْجَنَّةِ. وَغَفَرْتَ لِلظَّالِمِ» فَلَمْ يُجِبْ عَشِيَّةَ فَلَمَّا أَصْبَحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ أَعَادَ الدُّعَاءَ. فَأَجِيبَ إِلَى مَا سَأَلَ. قَالَ فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، أَوْ قَالَ تَبَسَّمَ. فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ: يَا أَبَى أُنْتُ وَأُمِّي! إِنْ هَذِهِ لَسَاعَةٌ مَا كُنْتُ تَضْحَكُ فِيهَا. فَمَا الَّذِي أَضْحَكَكَ؟ أَضْحَكَكَ اللَّهُ سِنَّكَ! قَالَ «إِنْ عَدُوُّ اللَّهِ إِيْلَيْسَ، لَمَا عَلِمَ أَنَّ اللَّهَ، عَزَّ وَجَلَّ، قَدْ اسْتَجَابَ دُعَائِي، وَغَفَرَ لَأُمَّتِي، أَخَذَ التُّرَابَ فَجَعَلَ

يَحْتُوهُ عَلَى رَأْسِهِ وَيَدْعُوا بِالْوَيْلِ وَالْتَّبُورِ. فَأَضْحَكَنِي مَا رَأَيْتُ مِنْ جَزَعِهِ». في الزوائد: في إسناده عبد الله بن كنانة، قال البخاري: لم يصح حديثه. ولم أر من تكلم فيه بجرح ولا توثيق.

914. (3013) (6901)- Abbâs Ibnu Mirdas es-Sülemî radiyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Arafе günlü akşamı ümmeti için mağfiret duasında bulunmuştur. Rabb Teâla, duasına: "Ben, zalimler hariç ümmetini mağfiret buyurdum. Zira ben zalimden mazlûmun itikâmını alacağım" diye icabette bulunmuştur. Resûlullah: "Ey Rabbim! Dilersen mazlûma (kendi katından bir lütuf olarak) cenneti verir, zalimi de affedersin!" dedi. O akşam Rabb Teâla bu duasına icabet emedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Müzdelife'de sabah namazını kılınca, önceki (cevapsız kalan) duasını tekrar etti. Dasına, arzusu istikametinde cevap verildi. Ravî devamla der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bunun üzerine (memnuniyetinden) güldü -veya "tebessüm etti" demistir.- Hz. Ebu Bekr ve Ömer radiyallahu anhüma: "Annem babam sana kurban olsunlar! Şimdiye kadar bu saatlerde hiç gülmemiştiniz. Sizi güldüren şey nedir? Allah seni sevindirsin!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Allah'ın düşmanı İblis, Rab Teâla hazretlerinin, ümmetimin hepsini mağfiret buyurduğunu öğrenince, yerden toprak alıp kendi yüzüne saçtı ve "Yazıklar olsun bana! Helak oldum, her emeğim boşa gitti!" diye bağırıp çağırmaya başladı. Onun bu korku ve üzüntüsünü görmek beni güldürdü" buyurdular."

★ ARAFAT'TAN MÜZDELİFE'YE DÖNÜŞ

915 ٣٠١٨ 6902 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنبَأَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَتْ قُرَيْشٌ: نَحْنُ قَوَاطِنُ الْبَيْتِ. لَا تَجَاوِزُ الْحَرَمَ. فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (تُمْ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ)

في الزوائد: هذا إسناده صحيح. رجاله ثقات. وقال: الحديث موقوف، ولكن حكمه الرفع لأنه في شأن نزوله.

915. (3018) (6902)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Kureyşliler dediler ki: "Biz Ka'be-i Muazzama sakinleriyiz (yani onun yanında ikamet eden imtiyazlı kimseleriz). Biz (vakfe için) Harem-i Şerif'in dışına çıkmayız (Arafat'a gitemyiz, vakfemizi sadece Müzdelife'de taşradan gelenlerden ayrı olarak yaparız)" dediler. Bunun üzerine Allah Teâla hazretleri şöyle buyurdular. (Meâlen): "Sonra siz de,

halkın ifaza yaptığı (döndüğü) yerden (yani Arafat'tan Müzdelife'ye) ifaza yapınız (akın akın dönünüz)” (Bakara 199).

NOT: Bu bahiste açıklama geçti.

★ MÜZDELİFE'DE VAKFE

6903 3024 916 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَا: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا ابْنُ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ الْخَمَّصِيِّ، عَنْ بِلَالِ بْنِ رَبَاحٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ، غَدَاةَ جَمْعٍ «يَا بِلَالُ! أَسْكَبِ النَّاسَ» أَوْ «أَنْصَبِ النَّاسَ» ثُمَّ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ تَطَوَّلَ عَلَيْكُمْ فِي جَمْعِكُمْ هَذَا فَوَهَبَ مُسِيئَكُمْ لِمُحْسِنِكُمْ. وَأَعْطَى مُحْسِنَكُمْ مَا سَأَلَ. اذْفَعُوا بِاسْمِ اللَّهِ».

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف. أبو سلمة هذا لا يعرف اسمه. وهو مجهول.

916. (3024) (6903)- Bilâl Ibnu Rabâh radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana, Müzdelife vakfesinin sabahında; “Ey Bilâl! Halkı sustur –veya Halkı dinlet!”– buyurdular. Sonra halka şu hitabede bulundular: “Allah Teâla hazretleri, şüphesiz, şu Müzdelife'nizde, sizlere iyilik ve ihsanda bulunarak, günahkârlarınızı, hayır sahipleriniz hatırına bağışladı. İyilerinize dilediğini verdi. Öyleyse Allah'ın adıyla (buradan Mina'ya) hareket edin!”

AÇIKLAMA:

Cem' Müzdelife demektir. Buradaki vakfe ile ilgili geniş açıklama geçti.

★ AKABE CEMRESİ (İLK TAŞLAMA YERİ)NDE DURULMAZ

6904 3033 917 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ الْحَجَّاجِ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا رَمَى جَمْرَةَ الْعَقِيَّةِ، مَضَى وَلَمْ يَقِفْ.

في الزوائد: في إسناد سويد بن سعيد، مختلف فيه.

917. (3033) (6904)- Ibnu Abbas radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Akabe cemresine taş attığı zaman hemen geçiyor (orada dua ve zikir için) durmuyordu.”

★ TELBİYEYİ KESME ZAMANI

6905 3039 918 HADİTHA BAKR BİN HOLF ABU BŞİR. ثنا حمزة بن الحارث بن عُمَيْر عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَبَّى حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ.

في الزوائد: إسناده صحيح. وأيوب هو السخيتاني.

918. (3039) (6905)- İbnu Abbâs radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Akabe cemresine (ilk taşlama)ya kadar telbiye getirdi (Leb-beyk... dedi)."

6906 3052 919 HADİTHA HÂRÛN BİN Sَعِيدِ الْمِصْرِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ. حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: قَعَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنِي، يَوْمَ النَّحْرِ، لِلنَّاسِ. فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ. قَالَ «لَا حَرَجَ» ثُمَّ جَاءَهُ آخَرُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ. قَالَ «لَا حَرَجَ» فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ قَبْلَ شَيْءٍ، إِلَّا قَالَ «لَا حَرَجَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

919. (3052) (6906)- Hz. Câbir İbnu Abdillâh radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kurban günü, Mina'da halk(ın suallerine cevap vermek üzere) oturdu. Bir adam yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Kurbanımı kesmezden önce traş oldum!" dedi. "Bir zararı yok!" buyurdular. Sonra bir başkası gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Taşlamaları yapmazdan önce kurbanımı kestim" dedi. "Bir zararı yok!" buyurdular. O gün menasikle ilgili takdim ve tehirde her ne sorulmuşsa mutlaka "Bir zararı yok!" diye cevap verdiler."

AÇIKLAMA:

Cumhûr, Mina'daki "Akabe cemresine taş atma", "kurban kesme" ve sonra "traş olma" amellerini, bu sırayla yapmayı "sünnet" olarak değerlendirmiştir. Doğayısıyla bunlar arasında takdim-tehir hatalarına bir günah terettüp etmeyeceği ve fidye vs. icab etmeyeceği görüşündedir. Ebu Yusuf, Muhammed, Şâfiî, Atâ, Ahmed ve İshak da bu görüştedirler. Ahmed: "Bu işi bilerek yapana ceza kurbanı ge-

rekir" demiştir. Ebu Hanîfe, Nehâf, İbnu Abbâs, Hasan Basrî, Katade ve Malikîlerden İbnu Mâceşûn'a göre, zikri geçen menasikin mezkur sırayla yapılması vacibtir, dolayısıyla bu sırayı bozana bir kurban cezası gerekir.

★ KURBAN BAYRAMINDA HUTBE

6907 3056 920 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْخَيْفِ مِنْ مَنَى. فَقَالَ «نَضَّرَ اللَّهُ أَمْرًا سَمِيحًا مَقَالَتِي قَبْلَهَا. قَرَّبَ حَامِلٌ فَقِيهِ غَيْرَ فَقِيهِ. وَرَبُّ حَامِلٍ فَقِيهِ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ. ثَلَاثٌ لَا يَغْلُ عَلَىٰ هُنَّ قَلْبُ مُؤْمِنٍ: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ، وَالنَّصِيحَةُ لِوُلَاةِ الْمُسْلِمِينَ، وَلِزُومُ جَمَاعَتِهِمْ. فَإِنْ دَعَوْهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ».

في الروايات: هذا إسناد فيه محمد بن إسحاق، وهو مدلس. وقد رواه بالنعنة. والمتن، على حاله،

صحيح.

920. (3056) (6907)- Cübeyr İbnu Mu't'im radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mina'da Hayf (denilen dere kenarını) da ayağa kalkarak şunları söyledi: "Benim sözümü işitip aynen tebliğ edenin yüzünü (Kıyamet günü) Allah ak eylesin. Çünkü fıkıh (dolmuş hadisleri) yüklenen nice kimseler vardır ki, fakih değildir. Nice hadis taşıyıcıları vardır ki kendilerinden daha fakih olana hadis götürürler. Üç haslet vardır ki, bunlar oldukça mü'min kalbi kin ve husûmet taşımaz: Ameli Allah rızası için ihlâş yapmak, müslüman idarecilere hayırhah olmak, müslümanların cemaatine devam etmek... Çünkü müslümanların duaları ona katılanların hepsini kuşatır."

6908 3057 921 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ. ثنا زَائِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي سَيَّانٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْثَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَهُوَ عَلَى ثَابِتِهِ الْمُخَضَّرَةِ بِعَرَفَاتٍ، فَقَالَ «اتَّذَرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا، وَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا، وَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا؟» قَالُوا: هَذَا بَلَدٌ حَرَامٌ، وَشَهْرٌ حَرَامٌ، وَيَوْمٌ حَرَامٌ. قَالَ «أَلَا إِنَّ أَمْوَالَكُمْ وَدِمَاءَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا فِي يَوْمِكُمْ هَذَا. أَلَا وَإِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ. وَأَكَاثِرُ بِكُمْ الْأُمَمِ. فَلَا تُسَوِّدُوا

وَجِهِي. أَلَا وَإِنِّي مُسْتَنْقِذُ أَنْاسٍ، وَمُسْتَنْقِذُ مَنِيْ أَنْاسٍ. فَأَقُولُ: يَا رَبِّ! أَصِيْحَابِيْ؟
فَيَقُولُ: إِنَّكَ لَا تَذَرِيْ مَا أَحَدْتُوا بَعْدَكَ.

في الزوائد: إسناده صحيح.

921. (30577 (6908)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Arafat'ta kulakları kesik gibi küçük olan devesinin üstünde olduğu halde şöyle buyurdular: "Bugünün hangi gün olduğunu, bu ayın hangi ay olduğunu, bu beldenin hangi belde olduğunu biliyor musunuz?"

Halk: "Burası haram beldedir, bu ay haram aydır, bugün kurban günüdür" diye cevap verdiler.

Aleyhissalâtu vesselâm sözlerine şöyle devam ettiler: "Bilesiniz! Şurası muhakkak ki mallarınız, kanlarınız birbirinize karşı haramdır, tıpkı şu ayınızın şu belde ve şu gündeki haramlığı gibi. Bilesiniz! (Kıyamet günü) Havz'ın başına hepinizden önce ben geleceğim. Ben sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere karşı iftihar edeceğim. Sakın benim yüzümü kara çıkarmayın. Haberiniz olsun! Ben pek çok kimseyi (şefaatiyle) ateşten kurtaracağım. Bazı kimseler de benden kurtarılacak (zebaniler onları götüreceklerdir). Ben: "Ey Rabbim! (Zebanilerin benden kaçırdıkları) benim sahabeciklerimdi (niye cehenneme götürülüyorlar?)" diyeceğim. Allah Teâla hazretleri şöyle buyuracak: "Senden sonra onların neler ihdas ettiklerini sen bilmiyorsun!"

AÇIKLAMA:

Veda hutbesi olarak bilinen ve tek bir metin halinde birleştirilen hutbe ile yukarıdaki metinler arasında oldukça fazla noksan-ziyade farkı mevcuttur. Rivayetlerde parça parça gelen ifadeler Veda haccı sırasında Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bütün konuşmalarının derlenmesiyle hasıl edilmiştir. Halbuki Veda haccı sırasında Aleyhissalâtu vesselâm muhtelif vesilelerle hitapta bulunmuştur. Ashab, bunlardan hatırında kalanları rivayet etmiştir. Fakihlerimiz bunları değerlendirmede ihtilafa düşmüştür: Hanefilere göre hacc esnasında verilmesi gereken hutbe üçtür: Zilhicce'nin 7, 9. ve 11. günleri; Şâfiîlere göre dörttür: Zilhiccenin 7, 9, 10 ve 11. günleri; Ahmed Ibnu Hanbel'e göre üçtür: Zilhicce'nin 9, 10. ve 12. günleri. Bu farklılıklar, rivayetlerdeki ihtilaflardan gelir. Demek ki Resûlullah bu günlerin her birinde hitabede bulunmuş olmalıdır.

★ ZEMZEM İÇME ADABI

922 ۳۰۶۱ [6909] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ؛ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ جَالِسًا. فَجَاءَهُ رَجُلٌ. فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ جِئْتَ؟ قَالَ: مِنْ زَمَزَمَ. قَالَ: فَشَرِبْتَ مِنْهَا كَمَا يَنْبَغِي؟ قَالَ: وَكَيْفَ؟ قَالَ: إِذَا شَرِبْتَ مِنْهَا فَاسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَتَنَفَّسْ ثَلَاثًا. وَتَضَلَّعْ مِنْهَا. فَإِذَا فَرَّغْتَ فَاحْمِدِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ. فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ آيَةَ مَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْمُنَافِقِينَ، إِنَّهُمْ لَا يَتَضَلَّعُونَ مِنْ زَمَزَمَ».

فی الزوائد: هذا إسناد صحيح، رجاله موثقون.

922. (3061) (6909)- Muhammed Ibnu Abdirrahman İbnî Ebî Bekr radiyallahu anhiüm anlatıyor: "Ben İbnu Abbas radiyallahu anhiümâ'nın yanında otuyordum. Ona bir adam gelmişti. "Nereden geliyorsun?" diye sordu. Adam: "Zemzemden!" dedi. İbnu Abbâs: "Ondan gerektiği şekilde içtin mi?" diye sordu. Adam: "Nasıl?" deyince açıkladı: "Zemzem içerken kibleye döneceksin. Besmele çekeceksin. Üç kere nefes alıp kana kana içeceksin. İçip bitirince aziz ve celil olan Allah'a hamdedeceksin. Zira Aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular: "Münafıklarla bizim aramızdaki fark, onların zemzemi kana kana içmemeleridir."

923 ۳۰۶۲ [6910] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُؤَمِّلِ: إِنَّهُ سَمِعَ أَبَا الزُّبَيْرِ يَقُولُ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَاءُ زَمَزَمَ لِمَا شَرِبَ لَهُ».

قال السيوطي في حاشية الكتاب: هذا الحديث مشهور على الألسنة كثيرا. واختلف الحفاظ فيه. فمنهم من صححه ومنهم من حسنه ومنهم من ضعفه. والمعتمد الأول. وفي الزوائد: هذا إسناده ضعيف، لضعف عبد الله بن المؤمل. وقد أخرجه الحاكم في المستدرک من طريق ابن عباس. وقال: هذا حديث صحيح الإسناد. قال السندقي: قلت وقد ذكر العلماء أنهم جربوه فوجدوه كذلك.

923. (3062) (6910)- Hz. Câbir radiyallahu anhi anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Zemzem suyu ne maksatla içilirse o maksatla faydalıdır."

AÇIKLAMA:

Alimlerce sıhhatine zann-ı galib hasıl olan bu hadis, zemzem içerken niyet etme edebini getiriyor: Açlığın veya susuzluğun giderilmesine niyet edilebileceği gibi, hastalığa şifaya veya bir başka şeye de niyet edilebilir. Bazı şarihler bittecrübe, Allah'ın izni ile niyetlerinin yerine geldiğini ifade etmişlerdir.

★ MUHASSAB NAM MEVKİDE KONAKLAMA

924 ۳۰۶۸ [6911] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ زُرَيْقٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: أَدْلَجَ النَّبِيُّ ﷺ، لَيْلَةَ النَّفَرِ، مِنَ الْبَطْحَاءِ إِذْ لَا جَاءَ.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات على شرط مسلم.

924. (3068) (6911)- Hz. Aişe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mina'dan döndüğü günü ertesi güne bağlayan gecenin sonunda Batha'dan Medine'ye hareket etti."

AÇIKLAMA:

Hadislerde bazan Muhassab, bazan Bathâ, bazan da Ebtah olarak geçen bu yer, Mina ile Mekke arasında yer alan bir derenin adıdır. Burada Resûlullah konaklamış ve hatta, Resûlullah'tan sonra Hz. Ebu Bekr, Ömer ve Osman radıyallahu anhum ecma'in de aynı yerde konaklamış olmalarına rağmen ülemâ, orada konaklamanın hacc menâsikinden olmadığını belirtirler. Aleyhissalâtu vesselâm'ın, dinlenmek, Medine'ye hareketi kolaylaştırmak için bu konaklamayı yapmış olacağını söylerler. (Daha geniş açıklama geçti.)

★ VEDA TAVAFI

925 ۳۰۷۱ [6912] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ. عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَنْفِرَ الرَّجُلُ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ.

في الزوائد: في إسناده إبراهيم، هو ابن إسماعيل المكي الفربري. ضعفه أحمد وغيره.

925. (3071) (6912)- Ibnu Ömer radıyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hacının son amelinin (veda tavafi denilen) Ka'be'yi tavaf etmek olmadıkça Mekke'den ayrılmasını yasakladı."

AÇIKLAMA:

Hangi çeşit hacc yapılmış olursa olsun, hacc menasikinin son safhasının veda tavafı olması gerekmektedir. Hanefîler, Şâfi'îler, Hanbelîler bu hususta mütefiken "vacibtir" derler. Mâlikîler ve bir kavlinde Şâfi'î "sünnettir" demiştir. Vacib diyenlere göre, terki halinde ceza olarak kurban kesilir. Şu da bilinmelidir: Veda tavafı adet gören kadınlarla, lohusa kadınlara, bir de Mîkat denilen bölge dahilinde oturan hacılara vacib değildir.

★ İHRAMLININ AV CEZASI

6913 3086 926 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ الْوَاسِطِيُّ. ثنا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ. ثنا حُسَيْنُ الْمُعَلَّمِ، عَنْ أَبِي الْمُهَزَّمِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: فِي بَيْضِ النَّعَامِ يُصِيئُهُ الْمُحْرَمُ «تَمَنَّهُ».

فی الزوائد: فی إسناده علی بن عبد العزیز، مجهول. وأبو المهزم؛ اسمه یزید بن سفیان، ضعیف.

926. (3086) (6913)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İhramlı kişi deve kusu yumurtası kırarak olursa, o yumurtanın bedeline denk fidye ödemelidir."

6914 3089 927 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنِ ابْنِ نُعْمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ أَنَّهُ قَالَ «يَقْتُلُ الْمُحْرَمُ الْحَيَّةَ وَالْعَقْرَبَ وَالسَّبْعَ الْعَادِيَّ وَالْكَلْبَ الْعَقُورَ وَالْفَأْرَةَ الْفُؤَيْسِقَةَ». فَقِيلَ لَهُ: لِمَ قِيلَ لَهَا الْفُؤَيْسِقَةُ؟ قَالَ: لِأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَيْقَظَ لَهَا، وَقَدْ أَخَذَتِ الْفَتِيلَةَ لِتُحْرَقَ بِهَا الْبَيْتُ.

فی الزوائد: فی إسناده یزید بن ابی زیاد، وهو ضعیف، وإن أخرج له مسلم.

927. (3089) (6915)- Ebu Sa'îd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İhramlı yılanı, akrebi, saldırgan yırtıcı hayvanı, kelb-i akûru (saldırgan köpek, kurt, aslan, kaplan vs.), fasıkcık fareyi öldürebilir (bunları öldürdüğü için fidye ödemez)."

Ebu Saîd'e fareye niye "fasıkcık" dediği sorulmuştu. "Çünkü (bir keresinde) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, onun yanmakta olan kandilin fitilini evi yakmak

üzere sürüklemesinden dolayı uykusundan uyanmıştı" diye cevap verdi."

NOT: Bu hususlarda açıklama geçti.

★ İHRAMLIYA AV HAYVANI YEMEK YASAKTIR

928 ۳۰۹۱ 6915 حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عِمْرَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَبِي لَيْلَى عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَرِثِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيُّ ﷺ بِلَحْمٍ صَيْدٍ، وَهُوَ مُحَرَّمٌ، فَلَمْ يَأْكُلْهُ. فِي الزَّوَائِدِ: فِي إِسْنَادِهِ عَبْدِ الْكَرِيمِ، وَهُوَ أَبُو الْخَارِقِ، وَهُوَ ضَعِيفٌ.

928. (3091) (6915)- Hz. Ali radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a ihramlı iken av eti getirilmişti, onu yemedi."

AÇIKLAMA:

Bir kısım selef ülemâsı bu nevi hadislerle dayanarak, ihramlının, ister ihramlı, ister ihramsız tarafından avlanmış olsun, av etini yiyemeyeceği kanaatindedir. Bunlar görüşlerine Mâide suresinin 96. ayetini de delil yaparlar: وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا "Size ihramlı olduğunuz müddetçe kara avı haram kılınmıştır." Ahmed, Şâfiî ve cumhurun hükmü böyledir. Hanefîler, "İhramlının herhangi bir yardım olmaksızın, ihramsız tarafından avlanan avı, ihramlının yemesinde bir beis yoktur. Hatta ihramsız kişi bu avı ihramlıya yedirmek niyetiyle avlamış olsa bile mübahdır" demiştir. Bunların görüşünü te'yid eden rivayetlerden biri müteakip hadistir.

929 ۳۰۹۲ 6916 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَعْطَاهُ جِمَارَ وَحْشٍ، وَأَمَرَهُ أَنْ يُفَرِّقَهُ فِي الرَّفَاقِ، وَهُمْ مُحَرَّمُونَ.

فِي الزَّوَائِدِ: رَجَالَ إِسْنَادِهِ ثِقَاتٌ. فِي الْأَطْرَافِ: قَالَ يَعْقُوبُ بْنُ شَيْبَةَ: هَذَا الْحَدِيثُ لَا أَعْلَمُ رَوَاهُ هَكَذَا غَيْرَ ابْنِ عُيَيْنَةَ. وَأَحْسِبُهُ أَرَادَ أَنْ يَخْتَصِرَهُ فَأَخْطَأَ فِيهِ. وَقَدْ خَالَفَهُ النَّاسُ جَمِيعًا. فَقَالُوا فِي حَدِيثِهِمْ: فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَبَا بَكْرٍ أَنْ يَقْسِمَهُ فِي الرِّقَابِ وَهُمْ مُحَرَّمُونَ.

929. (3092) (6916)- Talha İbnu Ubeydillah radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bana bir vahşi eşek verdi ve arkadaşlar arasında taksimi etmemi emretti. O sırada arkadaşlarımdan hepsi de ihramlıydı."

★ DIŞI VE ERKEK HAYVANLARDAN MEKKE'YE KURBAN
GÖNDERME

6917 3101 930 HADİTHA ABÜ BAKİR BİN ABİ ŞİBBE. THA GUBİDÜ LİLLİ BİN MÜSİ. ANBANA MÜSİ BİN GUBİDE EN İYAS BİN SİLME, EN ABİYE; AN NİYYİ SALLİ ALLAHÜ ALEYHİ VE ALEHİ VE SÖLİMÜ KAN Fİ BUDİNE CEMİL.

فی الزوائد: فی إسنادہ موسی بن عبیدة الزبیدی، ضعفہ أحمد وابن معین وغیرہما.

930. (3101) (6917)- İyas İbnu Seleme'nin babası (Seleme) radıyallahu anı'n anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın kurbanlık develeri arasında bir de erkek deve vardı."

★ MEKKE EVLERİNİ KİRAYA VERME

6918 3107 931 HADİTHA ABÜ BAKİR BİN ABİ ŞİBBE. THA GİSİ BİN İÜS EN GEMR BİN SİCİD BİN ABİ HUSİN, EN EÜMAN BİN ABİ SÜLİMAN, EN ELCİME BİN NİZLE; QAL: TUFİ RİSÜLÜ LİLLİ SALLİ ALLAHÜ ALEYHİ VE ALEHİ VE SÖLİMÜ W ABÜ BAKİR W GEMR, WMA TUDİ RİBÂİ MİKE İLÂ SÖWÂİB. Mİ İHTAC SİKN. W Mİ İSTİGİTİ İSKİN.

فی الزوائد: إسنادہ صحیح علی شرط مسلم. ولیس لعلقمة بن نضلة، عند ابن ماجه، سوى هذا الحديث. ولیس له شيء فی بقية الكتب.

قال السندی: قلت: الحديث حجة إذ یروی ذلك. لكن قال الدمیری: علقة بن نضلة لا یصح له صحة. ولیس له فی الكتب شيء سواه. ذكره ابن حبان فی اتباع التابعین من الثقات. وهذا الحديث ضعيف، وإن كان الحاكم رواه فی مستدرکه.

931. (3107) (6918)- Alkame İbnu Nadle radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr ve Hz. Ömer radıyallahu anhumâ vefat ettikleri zaman Mekke'nin evlerine "sevâib (yani oturanların mülkü değil, ihtiyaç sahiplerine terkedilmiş)" denmekte idi. Kim, (meskene) muhtaç ise bu evlerde oturur, kim de muhtaç değilse ihtiyacı olanı orada (kirasız) oturtur idi."

AÇIKLAMA:

Mekke'deki binaların durumu hakkında ülemâ ihtilaf eder. Birkısmı bu ve benzeri rivayetlere dayanarak onların satılamayacağı, kiralanamayacağı hükmüne varmışlardır. Bu kanaatte olanlar Hacc suresinin 25. ayetini de kendilerine delil yapar-

lar. Ayet-i kerîme'de Rab Teâla Hazretleri "Mescid-i Haram'ın, orada ikamet edenlere ve etmeyenlere eşit kılındığını" beyan eder.

Mekke binalarının satılabileceği, kiralanabileceği kanaatinde olanlar, ayette geçen hükmün sadece Ka'be ile ilgili olduğunu, *Mescid-i Haram* tabiriyle *Harem-i Şerif* değil sadece Ka'be'nin kastedildiğini söylemişlerdir. Mezkur âyetin tefsirinde geniş mâlumat bulunabilir.

★ MEKKE'NİN FAZİLETİ

932 3109 [6919] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثنا أَبَانُ بْنُ صَالِحٍ. عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ. بِنِ يَنَاقٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ عَامَ الْفَتْحِ، فَقَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَكَّةَ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ. فَهِيَ حَرَامٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. لَا يُعْصَدُ شَجَرُهَا، وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهَا، وَلَا يَأْخُذُ لُقْطَتُهَا إِلَّا مُتَشَدِّدٌ». فَقَالَ الْعَبَّاسُ: إِلَّا الْإِذْحَرَ، فَإِنَّهُ لِلْبُيُوتِ وَالْقُبُورِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِلَّا الْإِذْحَرَ».

في الزوائد: هذا الحديث، وإن كان صريحاً في سماعها من النبي ﷺ، لكن في إسناده أبان بن صالح، وهو ضعيف.

932. (3109) (6919)- *Safiyye Bintu Şeybe radiyallahu anhâ* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ı Fetih yılında dinlemiştim. Şöyle buyurdular:

"Ey insanlar! Allah arz ve semayı yarattığı gün Mekke'yi haram kılmıştır. Orası Kıyamet gününe kadar haramdır. Bitkisi sürülmez, av hayvanı ürkütülmez, buluntusu da sadece (sahibini bulmak üzere) ilan etmek için alınır."

Bu esnada (amcası) *Abbas radiyallahu anh*: "İzhir otu hariç (olsun!). Çünkü evler ve kabirler için ona ihtiyacımız var!" dedi. *Aleyhissalâtu vesselâm* da: "İzhir otu hariç!" buyurdular."

933 3110 [6920] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ وَأَبْنُ الْقُضَيْلِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ. أَتَيْنَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَابِطٍ، عَنْ عَيَّاشِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ الْمَخْزُومِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَزَالُ هَذِهِ الْأُمَّةُ بِخَيْرٍ مَا

عَظُّمُوا هَذِهِ الْحُرْمَةَ حَقَّ تَعْظِيمِهَا. فَإِذَا ضَيَّعُوا ذَلِكَ، هَلَكُوا».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبي زياد، واختلط بأغرة.

933. (3110) (6920)- Ayyâş İbnu Ebi Reb'â el-Mahzûmî radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bu ümmet, şu haram yerlere hakkı olduğu hürmeti gösterdiği müddetçe hayır üzere devam eder. Bu hürmete riayet etmediler mi helak olurlar."

NOT: Haram bölge ile ilgili açıklama geçti.

★ MEDİNE'NİN FAZİLETİ

6921 3113 934 حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «اللَّهُمَّ! إِنَّ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلُكَ وَنَبِيَّكَ. وَإِنَّكَ حَرَّمْتَ مَكَّةَ عَلَى لِسَانِ إِبْرَاهِيمَ. اللَّهُمَّ! وَأَنَا عَبْدُكَ وَنَبِيَّكَ. وَإِنِّي أُحَرِّمُ مَا بَيْنَ لَا بَتِّيْهَا».

قَالَ أَبُو مَرْوَانَ: لَا بَتِّيْهَا، حَرَّتِي الْمَدِينَةَ.

أصل الحديث في الصحيحين. لكن الحديث بهذا الوجه من الزوائد. قال في الزوائد: في إسناده محمد بن عثمان، وثقه أبو حاتم: وقال صالح بن محمد الأسدي: ثقة صدوق، إلا أنه يروى عن أبيه المناكير. وقال ابن حبان، في الثقات: يخطيء ويخالف. وقال أبو عبد الله الحاكم: في حديثه بعض المناكير.

934. (3113) (6921)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey Allahım! İbrahim aleyhisselâm senin Halilindir, peygamberindir. Sen Mekke'yi İbrahim'in diliyle haram kıldın. Ey Allahım! Ben de senin abdin ve peygamberinim. Ben de (Medine'yi) iki kayalığı arasında kalan kısmıyla haram kılıyorum."

NOT: Medine'nin haramlığı ile ilgili geniş açıklama yapıldı.

6922 3115 935 حَدَّثَنَا هُثَايُ بْنُ السَّرِيِّ. ثنا عَبْدَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَكْنَفٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ أَحَدًا جَبَلٍ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ. وَهُوَ عَلَى ثُرْعَةٍ مِنْ ثُرَاعِ الْجَنَّةِ. وَغَيْرُ عَلَى ثُرْعَةٍ مِنْ ثُرَاعِ النَّارِ».

فی الزوائد: فی إسنادہ ابن إسحاق، وهو مدلس. وقد عنعنه. وشيخه عبد الله، قال البخاري: في حديثه نظر. وقال ابن حبان: لا أعلم له سماعاً من أنس. ويدفعه ما في ابن ماجه من التصريح بالسماع.

935. (3115) (6922)- Hz. Enes rāḍiyallahu anḥ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Uhud, şüphesiz bizi seven, bizim de kendisini sevdiğimiz bir dağdır ve cennet bahçelerinden bir bahçenin üstündedir. Ayr dağı da cehennem derelerinden bir derenin üzerindedir."

★ YAĞMUR YAĞARKEN KA'BE'Yİ TAVAF

6923 3118 936 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ. ثنا دَاوُدُ بْنُ عَجَلَانَ، قَالَ: طَفْنَا مَعَ أَبِي عَقَالٍ فِي مَطَرٍ. فَلَمَّا قَضَيْنَا طَوَافَنَا، أَتَيْنَا حَلْفَ الْمَقَامِ. فَقَالَ: طَفْتُ مَعَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فِي مَطَرٍ. فَلَمَّا قَضَيْنَا الطَّوَّافَ، أَتَيْنَا الْمَقَامَ فَصَلَّيْنَا رَكَعَتَيْنِ. فَقَالَ لَنَا أَنَسٌ: اتَّيْنُوا الْعَمَلَ. فَقَدْ غُفِرَ لَكُمْ. هَكَذَا قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَطَفْنَا مَعَهُ فِي مَطَرٍ.

فی الزوائد: فی إسنادہ داود بن عجلان، ضعفه ابن معین وأبو داود والحاكم والنقاش. وقال: روی عن أبي عقال أحاديث موضوعة. وشيخه أبو عقال، اسمه هلال بن زيد، ضعفه أبو حاتم البخاري والنسائي وابن عدی وابن حبان. وقال: يروى عن أنس أشياء موضوعة ما حدث بها أنس قط. لا يجوز الاحتجاج به بحال.

936. (3118) (6923)- Dâvud İbnu Aclân rāḍiyallahu anḥ anlatıyor: "Babam İkal ile birlikte yağmurlu bir günde tavafta bulunduk. Tavafımız bitince Makam(-ı İbrahim)'in arka kısmına geldik. Babam orada dedi ki: "Enes İbnu Mâlik rāḍiyallahu anḥ ile birlikte yağmur altında tavaf yaptım. Tavaftı bitirdiğimizde, buraya geldik, iki rek'at namaz kıldık. O zaman Enes rāḍiyallahu anḥ bize: "Tavafa yeniden başlayın. Zira mağfiret olundunuz. Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte yağmur altında tavaf etmiştik de bize böyle buyurmuştu" dedi."

★ YAYA OLARAK HACC YAPMAK

6924 3119 937 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصٍ الْأَيْلِيُّ. ثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ عَنْ حَمْرَةَ بِنِ حَبِيبِ الزِّيَّاتِ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَغَيْنَ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: حَجَّ النَّبِيُّ ﷺ وَأَصْحَابُهُ مُشَاةً. مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ. وَقَالَ «ارْبِطُوا أَوْسَاطَكُمْ بِأَزْرِكُمْ» وَمَشَى خِلْطَ الْهَرَوَلَةِ.

فی الزوائد: هذا إسناد ضعيف، لأن حمران بن أعين الكوفي قال فيه ابن معين: ليس بشيء. وقال أبو داود: رافضى. وقال النسائي: ليس ثقة. ويحيى بن يمان العجلي، وإن روى له مسلم، فقد اختلط بأخوة. ولم يتميز حال من روى عنه، هو قبل الاختلاط أو بعده، فاستحق الترك. وقال الدميري: انفرد به المصنف. وهو ضعيف منكر، مردود بالأحاديث الصحيحة التي تقدمت أن النبي ﷺ وأصحابه لم يكونوا مشاة من المدينة إلى مكة.

937. (3119) (6924)- *Ebu Sâd radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ve ashab-ı kiram hazeratı radiyallahu anhim ecmaîn, Medine'den Mekke'ye yaya olarak hacc yaptılar. (Bu sırada) Aleyhissalâtu vesselâm: "İzarlarınızı (=vücudun belden aşağısını örten peştemal) bellerinize bağlayın" buyurmuş, sonra da bazan hızlı bazan yavaş yürümüştiler.*"

ACIKLAMA:

Bu hadis, *Resûlullah* ve ashabının binekleri üzerinde hacc yaptığını ifade eden sahîh hadislerle muhalefet eden zayıf hadislerdendir. Bunlara usulcüler münker demiştir. Münker hadislerin hükmüyle amel edilmez. Ülemâ haccı binekli olarak yapmanın efdal olduğuna hükmetmiştir. Hadisin nefsülemirde sahîh olma ihtimaline binaen: "*Resûlullah'la hacc yapan ashabtan bir kısmının yaya olmuş olmaları muhtemeldir, bu durumu aksettirebilir*" diye tevil edilmiştir.

KURBANLAR BÖLÜMÜ

★ RESULULLAH'IN KURBANLARI

6925 3122 938 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَتْبَانَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ، إِذَا أَرَادَ أَنْ يُضْحِيَ، اشْتَرَى كَبِشَيْنِ عَظِيمَيْنِ سَمِينَيْنِ أَقْرَنَيْنِ أَمْلَحَيْنِ مَوْجُوثَيْنِ. فَذَبَحَ أَحَدَهُمَا عَنْ أُمِّهِ، لِمَنْ شَهِدَ اللَّهُ بِالتَّوْحِيدِ وَشَهِدَ لَهُ بِالْبَلَاغِ. وَذَبَحَ الْآخَرَ عَنْ مُحَمَّدٍ وَعَنْ آلِ مُحَمَّدٍ ﷺ.

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن محمد، يخلف فيه.

938. (3122) (6925)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kurban kesmek istediği zaman iki tane büyük şişman çift boy-
nuzlu alaca, hadımlaştırılmış koç alırdı. Bunlardan birisini Allah'ın birliğine ve kendisinin peygamberliğine şahadet eden ümmeti adına keser, diğerini de Muham-
med ve Âl-i Muhammed aleyhissalâtu vesselâm adına keserdi."

★ KURBAN BAYRAMINDA KESİLEN KURBAN VACİB Mİ?

6926 3123 939 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ، وَلَمْ يُضَحِّ، فَلَا يَقْرَبَنَّ مُصَلَّاتَنَا».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن عباس وهو، وإن روى له مسلم، فإنما أخرج له في المتابعات والشواهد. وقد ضعفه أبو داود والنسائي. وقال أبو حاتم: صدوق. وقال ابن يونس: منكر الحديث. وذكره ابن حبان في الثقات.

939. (3123) (6926)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Maddi imkânı olup da kurban kesmeyen namazgâhımıza sakın yaklaşmasın."

• AÇIKLAMA:

Bu sadette gelen hadisleri alimler farklı yorumlara tabi tutmuşlardır. Daha önce teferruatlı olarak kaydettik. Şöyle özetleyebiliriz: *Ebu Hanîfe*, şer'an zengin sayılan kimse için kurban kesmeyi vacib addetmiştir. *Şâfi'i*, *Ahmed Ibnu Hanbel*, *Ishak*, *Ebu Sevr*, *Ebu Yusuf*, *Muhammed eş-Şeybânî*, *İmâm Mâlik* sünnet addetmiştir. Hanefîlerde fetva *İmam Azam'a* göre verilmiştir.

★ KURBAN KESMENİN SEVABI

6927 3127 940 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَلَفٍ الْعَسْفَلَانِيُّ. ثنا آدمُ بْنُ أَبِي إِيسَى. ثنا سَلَامُ بْنُ مَسْكِينٍ. ثنا عَائِدَةُ اللَّهِ عَنْ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ؛ قَالَ: قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا هَذِهِ الْأَصْحَاحِيُّ؟ قَالَ «سُنَّةُ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ» قَالُوا: فَمَا لَنَا فِيهَا؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «بِكُلِّ شَعْرَةٍ حَسَنَةً» قَالُوا: فَالْصُّوفُ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةً».

في الروائد: في إسناده أبو داود. واسمه نعيم بن الحارث. وهو متروك. وإليه موضع الحديث.

940. (3127) (6927)- *Zeyd Ibnu Erkam* radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabı: "Ey Allah'ın Resûlü dediler, bayram günü kesilen şu kurban nedir?"

"Bu babanız İbrahim aleyhisselâm'ın sünnetidir" buyurdular. Ashab: "Peki-yi, kurban kesmede bize ne gibi sevap var ey Allah'ın Resûlü!" dediler.

"Kurbanın her bir kılı için bir sevap" buyurdular. Ashab tekrar: "(Kesilen kurban, koyun kuzu gibi) yünlû ise ey Allah'ın Resûlü (sevap nasıl olacak)?" diye sordular. Aleyhissalâtu vesselâm: "Yünün her bir kılı için de bir sevap var!" buyurdular."

★ MÜSTEHAŞ OLAN KURBANLAR

6928 3129 941 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ. أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ. ثنا يُونُسُ بْنُ مَبْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ؛ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ أَبِي سَعِيدِ الرَّزْقِيِّ، صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى شِرَاءِ الضَّحَايَا. قَالَ يُونُسُ: فَأَشَارَ أَبُو سَعِيدٍ إِلَى كَبْشٍ أَذْغَمَ، لَيْسَ بِالْمَرْتَفِعِ وَلَا الْمُنْتَضِعِ.

فِي جِسْمِهِ. فَقَالَ لِي: اشْتَرِ لِي هَذَا. كَأَنَّهُ شَبَّهُهُ بِكَتَبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.
 فِي الزَّوَائِد: إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ.

941. (3129) (6928)- Yunus İbnu Meysere İbni Halbes radıyallahu anh anlatıyor: "Ebu Sa'îd ez-Zürakkî –ki Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabındandır– ile birlikte kurbanlarımızı satılmaya çıktık.

Yunus der ki: "Ebu Sa'îd vücudca ne iri ne de alçak olan siyah nişanlı bir koça işaret ederek bana dedi ki: "Bana şunu satın al!" Ebu Saîd, sanki bu koçu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın koçuna benzetmişti."

942 ۳۱۳۴ 6929 حَدَّثَنَا هَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِي حَاضِرٍ الْأَزْدِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قُلْتُ الْإِبِلَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَنْحَرُوا الْبَقَرَ.

فِي الزَّوَائِد: إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ. وَأَبُو حَاضِرٍ اسْمُهُ عَثَانُ بْنُ حَاضِرٍ.

942. (3134) (6929)- İbni Abbas radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında (bir ara) develer miktarca azalmıştı. Ashabına sığırların kurban edilmesini emretti."

★ KAÇ DAVAR BİR DEVE YERİNE GEÇER?

943 ۳۱۳۶ 6930 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَمَّرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرِ بْنِ الرِّسَّاسِيِّ. ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ؛ قَالَ: قَالَ عَطَاءُ الْخُرَّاسَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: إِنَّ عَلَيَّ بَدَنَةً. وَأَنَا مُوسِرٌ بِهَا. وَلَا أَجِدُهَا فَأَشْتَرِيهَا. فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَتَّقَعَ سَبْعَ شِيَاهٍ فَيَذْبَحَهُنَّ.

فِي الزَّوَائِد: رِجَالُ الْإِسْنَادِ رِجَالُ الصَّحِيحِ. إِلَّا أَنَّ عَطَاءَ الْخُرَّاسَانِيَّ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ ابْنِ عَبَّاسٍ. قَالَهُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ. وَلَكِنْ قَالَ شَيْخُنَا أَبُو زُرْعَةَ: رَوَاتُهُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي صَحِيحِ الْبُخَارِيِّ. أَيْ فَهَذَا يَدُلُّ عَلَى السَّمَاعِ. وَقَالَ: ابْنُ جُرَيْجٍ مَدْلَسٌ. وَقَدْ رَوَاهُ بِالْعَنَنَةِ. وَقَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ: ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءِ الْخُرَّاسَانِيِّ ضَعِيفٌ. إِنَّمَا هُوَ كِتَابٌ دُونَهُ إِلَيْهِ.

943. (3136) (6930)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam geldi ve: "Üzerimde bir deve (kurbanı) borcu var. Ben onu satın alacak gücüm. Ama deve bulamıyorum ki satın alayım" dedi.

Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ona yedi davar satın alıp kesmesini emretti."

★ KURBANIN ASGARİ YAŞ HADDİ

6931 3139 944 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَّاضٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي يَحْيَى، مَوْلَى الْأَسْلَمِيِّينَ عَنْ أُمِّهِ؛ قَالَتْ: حَدَّثَنِي أُمُّ بِلَالٍ بِنْتُ هِلَالٍ، عَنْ أَبِيهَا؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «يَجُوزُ الْجَذَعُ مِنَ الضَّأْنِ أَضْحِيَّةً».

قال السندى: الحديث من الزوائد، ولم يتعرض في الزوائد لإسناده. وقال الدميرى: قال ابن حزم: إنه حديث ساقط لجهالة أم محمد بن أبي يحيى. وأم بلال أيضا مجهولة، لا يدري أنها صحابية أم لا. قال السندى: كذا قال. وأصاب في الأول وأخطأ في الثانى. فقد ذكر أم بلال في الصحابة، ابن مندة، وأبو نعيم وابن عبد البر. ثم قال الذهبى في الميزان: إنها لا تعرف. ووثقها العجلى اهـ. وأفاد في الزوائد أن أصل الحديث موجود في أبو داود والترمذى، بإسناد صحيحه.

944. (3139) (6931)- Ümmü Bilâl Binti Hilâl babasından naklediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Koyun nev'inden ceza' (yani altı ayını doldurmuş ve bir yılını doldurandan geri kalmayan dolgun kuzu)nun bayram kurbanı olması câizdir."

★ KURBAN NİYETİYLE SATIN ALINAN HAYVAN SAKATLANIRSA

6932 3146 945 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، أَبُو بَكْرِ، قَالَا: ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنِ الثَّوْرِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَرْظَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: ابْتِغْنَا كَبْشًا نُضَحَّى بِهِ. فَأَصَابَ الذُّئْبُ مِنْ أَلْتِهِ أَوْ أُذُنِهِ. فَسَأَلْنَا النَّبِيَّ ﷺ. فَأَمَرَنَا أَنْ نُضَحَّى بِهِ.

في الزوائد: في إسناده جابر الجعفى، وهو ضعيف قداثمهم. قال الدميرى: قال ابن حزم: هو أثر روى فيه جابر الجعفى، وهو كذاب.

945. (3146) (6932)- Ebu Sa'di'l-Hudri radiyallahu anh anlatıyor: "Kurban etmek üzere bir koyun satın almışnk. Kurt kuyruğunu veya kulağını kapn. Biz durumu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a sorduk. Bize onu kurban etmemizi söyledi."

AÇIKLAMA:

Hadis zayıf olduğu için hükmüyle amel edilmemiştir. Hanefîler: "Sağlam olarak satın alınan kurbanlık, kesilmezden önce kurban edilmeye mani bir hale giriftar olursa adamın haline bakılır. Şer'an zenginse bir kurbanlık daha alır ve onu keser. Zengin değilse o ayıplanan hayvanı keser" derler. Şafîiler bu durumda, kurbanlığı satın alan zengin veya fakir olmasına bakmadan "ayıplı hayvan kurban olmaz, sahibi, ayıplanan hayvanı başka şekilde değerlendirir, kurban için yeni bir hayvan satın alır" der.

★ AİLE EHLİ YERİNE BİR DAVAR KURBAN ETME

6933 ۳۱۴۸ 946 حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَتَيْنَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَهْدِيٍّ، وَمُحَمَّدَ بْنَ يُوسُفَ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، جَمِيعًا عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ يَزَانَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي سَرِيحَةَ، قَالَ: حَمَلَنِي أَهْلِي عَلَى الْحَفَاءِ، بَعْدَمَا عَلِمْتُ مِنَ السَّنَةِ. كَانَ أَهْلُ الْبَيْتِ يَضْحَكُونَ بِالشَّاءِ وَالشَّائِينَ. وَالْآنَ يُحَلِّلُنَا جِيرَانَنَا.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله موثقون.

946. (3148) (6933)- Ebu Serîha radiyallahu anı anlatıyor: "Ben sünneti bildikten sonra ev halkım beni (çok sayıda kurban kesmeye) zorladılar. Ev halkı bir davarı veya iki davarı bayramda kurban ederlerdi. Şimdi (bir veya iki davarı kurban etmekle yetinirsek) komşularımız bizi cimrilikle itham ederler."

AÇIKLAMA:

Bu babta gelen bazı hadisleri esas alan bir kısım alimler (İmam Şâfi'î, Mâlik, Ahmed İbnu Hanbel, el-Leys, Evzâ'î ve İshak İbnu Râhûye) bir tek kurbanın, bayramda bir aile için yeterli olduğuna hükmetmiştir. Öte yandan Hanefîler ve Süfyan Sevrî, bir davarın bir ev halkı için kurban olarak yeterli olmadığına, ev halkı içinde şer'an zengin sayılan, şartları haiz her fert için ayrı bir kurban gerektiğine hükmetmiştir.

★ BAYRAM NAMAZINDAN ÖNCE KURBAN KESİLMEZ

6934 ۳۱۵۳ 947 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عُوَيْمِرِ بْنِ أَشْقَرٍ، أَنَّهُ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ.

فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ. فَقَالَ «أَعِدْ أَضْحِيَّتَكَ».

في الزوائد: رجاله ثقات إلا أنه منقطع. لأن عباد بن تميم لم يسمع عويم بن أشقر. قاله الحافظ ابن حجر.

947. (3153) (6934)- Uveymir Ibnu Eşkar radiyallahu anh'in anlattığına göre, "Kurbanını bayram namazından önce kesmiş, sonra da durumu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a açmıştır. Aleyhissalâtu vesselâm da kendisine: "Kurbanını iade et (yeniden kes, o kurban yerine geçmez)" cevabında bulunmuştur."

ACIKLAMA:

Haneffiler, kurbanın, bayram namazının kılınmasından sonra kesileceğine hükmetmiştir. Bir yerde bayram namazı kılınmazsa, bayramın ilk günü öğle namazı vaktinin girmesiyle kurban kesme vakti başlamış olur.

Şâfi mezhebine göre, bayramın birinci günü, güneş doğduktan sonra, namaz kıılıp hutbe okunacak kadar vakit geçimi, kurban kesme vakti girer. İmam namazı kılınmış bile olsa kesilen kurban câizdir.

İmam Mâlik'e göre, kurban kesme zamanı bayram namazı ve hutbesinden sonradır. İmam kesecekse, önce o keser. Namaz, hutbe veya imamdan önce kesenin kurbanı kurban değildir, yeniden keser. İmam kesmeyecekse, onun kurban kesme zamanı kadar bir müddet beklenir, halk bundan sonra kurbanlarını keser.

★ KURBAN ETİNDEN YEME

948 ۳۱۵۸ 6935 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ أَمَرَ مِنْ كُلِّ جَزْوٍ بِبُضْعَةٍ. فَجُعِلَتْ فِي قَدْرٍ. فَأَكَلُوا مِنَ اللَّحْمِ، وَخَسَوْا مِنَ الْمَرْقِ.

في الزوائد: رجال إسناده ثقات.

948. (3158) (6935)- Hz. Câbir radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kurban ettiği her deveden bir parça etin alınmasını emretti. (Toplanan) etler bir çömleğe konulup pişirildi. Sonra Resûl-i Ekrem aleyhissalâtu vesselâm ve beraberindekiler etten yediler ve et suyundan içtiler."

ZEBAH (BOĞAZLANAN HAYVANLAR) BÖLÜMÜ

★ AKİKA

6936 3166 949 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ. حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى؛ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ يَزِيدَ بْنَ عَبْدِ الْمُزَنِيِّ، حَدَّثَهُ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «يُعْقَى عَنِ الْغُلَامِ، وَلَا يُمَسُّ رَأْسُهُ بِدَمٍ».

في الزوائد: إسناده حسن. لأنَّ يَعْقُوبَ بْنَ حَمِيدٍ مختلف فيه. وباقي رجال الإسناد على شرط الشيخين. قال: وليس ليزيد هذا، عند ابن ماجة، سوى هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب.

949. (3166) (6936)- *Yezid Ibnu Abdi'l-Muzeni radiyallahu anhuma* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Oğlan çocuk için akika kurbanı kesilir, çocuğun başına kurban kanı değdirilmez."

AÇIKLAMA:

Akika ile ilgili teferruat daha önce geçti. Burada şunu bir kere daha ifade edelim ki, kurban kesildiği zaman kanından sürmek adeti, cemiyetimizde halen mevcuttur. Halbuki, bunu sarfı olarak hadis reddetmektedir. Ayrıca dört mezhebin dördüne de mensup alimler bilittifak bunun caiz olmadığını, cahiliye adeti olduğunu söylemede ittifak ederler.

★ FERÂ'A VE ATİRE

6937 3169 950 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «لَا فَرَعَةَ وَلَا عَتِيرَةَ». قَالَ ابْنُ مَاجَةَ: هَذَا مِنْ قَرَائِدِ الْعَدَنِيِّ

في الزوائد: إسناده حديث ابن عمر صحيح، ورجاله ثقات.

950. (3169) (6937)- *Ibnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “(İslâm'da) ferâ'a ve atire kurbanı kesmek yoktur.”

NOT: Fera'a ve atire kurbanları cahiliyede kesilen kurban çeşitleridir, mahiyeti daha önce açıklanmıştır.

★ KESİM GÜZEL OLMALI

6938 3171 951 **6938** حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ. أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِرَجُلٍ، وَهُوَ يَجُرُّ شَاةً بِأُذُنِهَا. فَقَالَ «دَعْ أُذُنَهَا، وَتُخَذْ بِسَافَتَيْهَا».

في الزوائد: في إسناده موسى بن محمد بن إبراهيم. وهو ضعيف.

951. (3171) (6938)- *Ebu Sa't'di'l-Hudri radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a* koyunu kulağından tutarak yeden bir adam uğradı. *Aleyhissalâtu vesselâm* hemen müdahale ederek: “Hayvanın kulağını bırak da boyununun kenarından tut!” buyurdular.”

6939 3172 952 **6939** حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ابْنُ أَخِي حُسَيْنِ الْجُعْفِيِّ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا ابْنُ لَهْيَعَةَ. حَدَّثَنِي قُرَّةُ بْنُ حَبِوَيْلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِحَدِّ الشِّفَارِ، وَأَنْ تُوَارَى عَنِ الْبَهَائِمِ. وَقَالَ «إِذَا ذَبَحَ أَحَدُكُمْ فَلْيُجْهِزْ». حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثنا أَبُو الْأَسْوَدِ. ثنا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، مِثْلَهُ.

في الزوائد: مدار الإسنادين على ابن لهيعة، وهو ضعيف. وشيخه قرّة، أيضا ضعيف.

952. (3172) (6939)- *Abdullah Ibnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* bıçakların bilenmesini ve hayvanlara gösterilmesini emretti ve şu tenbihte bulundu: “Biriniz hayvan boğazlayınca boğazlamayı hızlı yapın.”

★ SAĞMAL HAYVANI KESME YASAĞI

6940 3181 953 **6940** حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ عَنْ

AV BÖLÜMÜ

★ MECUSİNİN KÖPEĞİ

6943 3209 956 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ شَرِيكِ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَرَّةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْشَكُرِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: نَهَيْتُنَا عَنْ صَيْدِ كَلْبِهِمْ وَطَائِرِهِمْ. يَعْنِي الْمَجُوسَ.

قال السندی: فی إسنادہ حجّاج بن أرتاة. وهو مدلس. وقد رواه بالنعنة. والحديث رواه الترمذی إلا قوله: وطائرهم.

956. (3209) (6943)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Biz onların, yani mecusilerin köpek ve kuşlarının avladıklarını yemekten nehyolunduk.

★ OK-YAYLA AVLANAN HAYVANIN HÜKMÜ

6944 3212 957 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُثَنَّى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ. ثنا مُجَالِدٌ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عَبْدِ بْنِ حَاتِمٍ؛ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا قَوْمٌ تَرْمِي. قَالَ «إِذَا رَمَيْتَ وَخَرَقْتَ، فَكُلْ مَا خَرَقْتَ».

فی الزوائد: فی إسنادہ مجالد بن سعید. وهو ضعيف، وأصل الحديث فی الصحيحین وغيرهما. لكن غیر هذا السياق.

957. (3212) (6944)- Adıyy İbnu Hâtim radıyallahu anh anlatıyor: "Ey Allah'ın Reslû dedim, biz ok atan bir kavimiz, (bize ne tavsiye buyurursunuz?)" Şu cevabı verdi: "(Ava) ok atıp (onu) deldiğin zaman deldiğin (av)ı ye."

AÇIKLAMA:

Hayvanların yenebilmesi için kan akıtılması esastır. Eğer atılan ok, hayvanda yara açmadan yani kan akıtmadan ölümüne sebep olmuşsa –ki bu darbe tesiri şeklinde olabilir– o av yenmez.

6945 3217 958 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ الْهَذَلِيُّ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ تَيْمِيمِ الدَّارِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يَجْبُونَ أَسْنِمَةَ الْإِبِلِ، وَيَقْطَعُونَ أَذْنَابَ الْغَنَمِ. أَلَا، فَمَا قُطِعَ مِنْ حَيٍّ، فَهُوَ مَيِّتٌ».

في الزوائد: في إسناده أبو بكر الهذلي، وهو ضعيف.

958. (3217) (6945)- *Temîmu'd-Dârî radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Ahir zamanda develerin hörgüçlerini, koyunların kuyruklarını (hayvan canlı iken) kesen bir kavim olacak. Bilesiniz! Canlıdan her ne kesilirse, o (meyte hükmündedir) murdardır (haramdır).”*”

AÇIKLAMA:

Hadis, sağ hayvandan kasten kesilecek parçanın hükmünü belirttiği gibi, avcılık esnasında karşılaşılabilecek bazı durumların hükmünü de belirtir. Hayvana fırlatılan kesici bir alet sözgelimi bacağına koparsa, bu kopan bacak haramdır. Çünkü, hayvan henüz ölmemişken bedenden ayrılmıştır. Hanefîler, avda, atılan aletle, tam iki eşit parçaya bölünerek ölen hayvanın her iki parçasının da yeneceğine, parçanın biri büyükse baş tarafının yenip, diğer tarafının yenmeyeceğine, küçük bir parça koparılmış ise, o parça hariç geri kısmın yeneceğine hükmetmiştir. Şâfiler, hayvan, kesilen parçanın tesiriyle ölmüşse kesilen parçanın da yeneceğine hükmetmiştir.

★ BALIK VE ÇEKİRGE AVI

6946 3218 959 حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «أُحِلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ: الْحَوْتُ وَالْجَرَادُ».

في الزوائد: في إسناده عبد الرحمن بن زيد بن أسلم، وهو ضعيف.

959. (3218) (6946)- *Abdullah Ibnu Ömer radiyallahu anhuma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Bize iki hayvanın ölüsünün yenmesi helâl kılındı: “Balık ve çekirge.”*”

[6947] ۳۲۲۰ 960 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (سَعْدِ) الْبَقَالِ، سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: كُنَّا أَزْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ يَتَهَادَيْنَ الْجَرَادَ عَلَى الْأَطْبَاقِ.

في الزوائد: في إسناده أبو سعيد البقال، واسمه سعيد بن المرزبان العنسي الكوفي وهو ضعيف.

960. (3220) (6947)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın zevceleri, çekirgeleri tabaklar üstünde birbirlerine hediye ederlerdi."

ACIKLAMA:

Çekirgenin yenmesinin helal olduğu hususunda ülemâ icma etmiştir. Kim tarafından tutulursa tutulsun, kendi kendine ölsün veya öldürülsün farketmez, helaldir.

Balıkla ve çekirgeyle ilgili geniş açıklama daha önce yapıldı.

★ ÖLDÜRÜLMESİ YASAK HAYVANLAR

[6948] ۳۲۲۳ 961 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَا: ثنا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ قَتْلِ الضَّرْدِ وَالضَّفْدَعِ وَالْهَمْهُدَى.

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن الفضل المخزومي، وهو ضعيف.

961. (3223) (6948)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm göçeğen kuşu (surad), kurbağa, karınca ve hüdhüd kuşunu öldürmeyi yasakladı."

★ KELERİ ÖLDÜRMEİNİN HÜKMÜ

[6949] ۳۲۳۱ 962 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ سَائِبَةَ، مَوْلَاةِ الْفَاكِهَةِ بْنِ الْمُعِيرَةِ؛ أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ قَرَأَتْ فِي بَيْتِهَا رُمَحًا مَوْضُوعًا. فَقَالَتْ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ! مَا تَصْنَعِينَ بِهَذَا؟ قَالَتْ: نَقْتُلُ بِهِ هَذِهِ الْأَوْزَاعَ. فَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ أَخْبَرَنَا أَنَّ إِبْرَاهِيمَ، لَمَّا

أَلْقَى فِي النَّارِ لَمْ تَكُنْ فِي الْأَرْضِ دَابَّةً إِلَّا أَطْفَأَتِ النَّارَ. غَيْرَ الْوَرَعِ. فَإِنَّهَا كَانَتْ تُنْفَخُ عَلَيْهِ. فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَقْتَلِهِ.

في الروائد: إسناده حديث عائشة صحيح، ورجاله ثقات.

962. (3231) (6949)- Fâkih Ibnu'l-Muğîre'nin azadlı cariyesi Saibe radiyallahu anha anlatıyor: "Hz. Aişe radiyallahu anha'nın yanına girmiştim. Odasında, yere konulmuş bir mızrak gördüm. "Ey mü'minlerin annesi! Bununla ne yapıyorsun?" diye sordum. Şu cevabı verdi:

"Biz bununla şu kelerleri öldürüyoruz. Çünkü Resûlullah aleyhissalâtu vesse-lâm bize bildirdi ki, Hz. İbrahim aleyhisselâm ateşe atıldığı zaman yerdeki bütün hayvanlar ateşin sönmesine katıldı, sadece keler katılmadı. Dahası o, ateşi (yanması için) üflüyordu. Bu sebeple Aleyhissalâtu vesselâm bunun öldürülmesini emir buyurdu."

AÇIKLAMA:

Alimler, kelerin insanlara zarar veren bir tabiata sahip olduğunu, Hz. İbrahim'in ateşine üflemeyle bu tabiatını ortaya koymuş bulunduğunu, dolayısıyla Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bu zararının öldürülmesini emrettiğini belirtirler.

★ KURT VE TILKI

6950 ۳۲۳۵ 963 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ وَاضِحٍ عَنْ مُمَهَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ، عَنْ جَبَّانِ بْنِ جَزْءٍ، عَنْ أَخِيهِ حُزَيْمَةَ بْنِ جَزْءٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! جِئْتُكَ لَأَسْأَلَكَ عَنْ أَحْنَاشِ الْأَرْضِ، مَا تَقُولُ فِي الثَّعْلَبِ؟ قَالَ «وَمَنْ يَأْكُلُ الثَّعْلَبَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا تَقُولُ فِي الذَّنْبِ؟ قَالَ «وَيَأْكُلُ الذَّنْبَ أَحَدٌ فِيهِ خَيْرٌ؟».

الحديث لا يخلو عن ضعف، كما ذكره الترمذی. وفي الروائد أشار إلى الضعف.

963. (3235) (6950)- Huzeyme Ibnu Cez' radiyallahu anha anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü dedim, ben, kara hayvanlarının hükmünü sormak üzere size geldim. Tilki hakkında ne buyurursunuz?" Aleyhissalâtu vesselâm: "Tilkiyi kim yiyor?" buyurdu. Ben bu sefer: "Kurt hakkında ne buyurursunuz?" dedim.

"Kendisinde hayır bulunan bir kimse kurdu yer mi?" buyurdular."

AÇIKLAMA

Bu hadis, tilki ve kurdun etinin haram olduğuna delalet eder. Hadisin senedi zayıftır. Kurt azı dışı bulunan yırtıcı hayvanlara girdiği için haramlığında, Hanefî, Şâfi'î ve Hanbelî mezhepleri ittifak eder. *Mâlik*'e göre mekruhtur. Tilki hususunda Hanefîler haram derken, Şâfi'iler, insana saldırmamasını gözönüne alarak sırtlan gibisi, bunun da etinin helal olduğuna hükmeder.

★ KERTENKELE

6951 3239 964 حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَاتِمٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عُرْوَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْيَشْكُرِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يُحَرِّمْ الضَّبَّ. وَلَكِنْ قَذَرَهُ. وَإِنَّهُ لَطَعَامُ عَامَّةِ الرِّعَاءِ. وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَنْفَعُ بِهِ غَيْرَ وَاحِدٍ. وَلَوْ كَانَ عِنْدِي لَأَكَلْتُهُ. حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ حَلْفٍ. ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى. ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عُرْوَةَ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ. في الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. حكى الترمذی فی الجامع، عن البخاری أن قتادة لم يسمع من سليمان بن قيس اليشكري.

964. (3239) (6951)- Hz. Câbir radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm kertenkeleyi haram kılma. Lakin ondan tiksindi. O, bütün çobanların yiyeceğidir. Allah Teâla hazretleri ondan birçok kimseleri faydalandırır, ya-nımda olsaydı ben de yerdim."

NOT: Kertenkele ile ilgili açıklama geçti.

★ SU YÜZÜNDE DURAN ÖLÜ BALIĞIN HÜKMÜ

6952 3247 965 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا أَلْقَى الْبَحْرُ أَوْ جَزَرَ عَنْهُ فَكُلُوهُ. وَمَا مَاتَ فِيهِ فَطْفًا، فَلَا تَأْكُلُوهُ». قال: الدمری: هو حديث ضعيف بانفاق الحفاظ لا يجوز الاحتجاج به. فإنه من رواية يحيى بن سليم الطائفي.

965. (3247) (6952)- Hz. Cabir radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: "Denizin sahile attığı ve geri çekilmekle sahilde bıraktığı avı yiyiniz. Denizde ölüp de su yüzüne çıkan avı yemeyiniz."

AÇIKLAMA:

Tâfi denen ve denizin yüzünde karnı yukarıda yüzen ölü balığın hükmünde ihtilaf edilmiştir. Birkısım sahabi ile birlikte, Şâfiî, Mâliki mezhepleri helal olduğu kanaatindedir. Hanefîler haram demıştır. Sırtı yukarıda olan balık tâfi sayılmaz, helaldir.

★ KARGANIN HÜKMÜ

966 ۳۲۴۸ [6953] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ النَّيْسَابُورِيُّ. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ. ثنا شَرِيكٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: مَنْ يَأْكُلُ الْغُرَابَ؟ وَقَدْ سَمَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «فَاسِقًا». وَاللَّهُ! مَا هُوَ مِنَ الطَّيِّبَاتِ.

في الزوائد: هذا الإسناد صحيح ورجاله ثقات.

966. (3248) (6953)- Ibnu Ömer radıyallahu anhüma der ki: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm'ın "fâsık" dediği kargayı kim yer? Vallahi o temiz hayvanlar-dan değildir."

967 ۳۲۴۹ [6954] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا الْأَنْصَارِيُّ. ثنا الْمَسْعُودِيُّ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ. ابْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِّيقِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْحَيَّةُ فَاسِقَةٌ، وَالْعَقْرَبُ فَاسِقَةٌ، وَالْفَأْرَةُ فَاسِقَةٌ، وَالْغُرَابُ فَاسِقٌ».

فَقِيلَ لِلْقَاسِمِ: أَيُكُلُ الْغُرَابُ؟ قَالَ: مَنْ يَأْكُلُهُ؟ بَعْدَ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ «فَاسِقًا».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أن المسعودي اختلط بأخرة ولم نعلم هل روى الأنصاري هذا عن المسعودي قبل الاختلاط أو بعده. فيجب التوقف في حديثه. واسم الأنصاري محمد بن عبد الله بن المنثري.

967. (3249) (6954)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Yılan fasıktır, akreb fasıktır, fare fasıktır, karga fasıktır.”

Kâsım İbnu Muhammed İbni Ebi Bekr radiyallahu anh'a: “Karga yenilir mi?” diye sorulmuştu. Şu cevabı verdi: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ona “fasık” demesinden sonra onu kim yer?”

YİYECEKLER BÖLÜMÜ

★ YEMEK YEDİRME

6955 ۳۲۵۲ 968 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ. ثنا حجاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ؛ قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ مُوسَى. حَدَّثَنَا عَنْ نَافِعٍ؛ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «افْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَكُونُوا إِخْوَانًا كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ».

في الزوائد: إسناده صحيح رجاله ثقات. إن كان ابن جريج سمعه من سليمان بن موسى.

968. (3252) (6955)- Ibnu Ömer radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Selâmı yaygınlaştırın, yemek yedin, Allah Teâla hazretlerinin size emrettiği şekilde kardeşler olun!"

★ BİR KİŞİLİK YEMEK İKİ KİŞİYE YETER

6956 ۳۲۵۴ 969 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثنا الحسنُ بْنُ مُوسَى. ثنا سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ. ثنا عمروُ بْنُ دِينَارٍ، قَهْرَمَانُ آلِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ طَعَامَ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْإِثْنَيْنِ. وَإِنَّ طَعَامَ الْإِثْنَيْنِ يَكْفِي الثَّلَاثَةَ وَالْأَرْبَعَةَ. وَإِنَّ طَعَامَ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الْخَمْسَةَ وَالسَّتَةَ».

في الزوائد: في إسناده عمرو بن دينار قهرمان آل الزبير، وهو ضعيف.

969. (3255) (6956)- Ömer Ibnu'l-Hattâb radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Muhakkak ki bir kişilik yemek iki kişiye yeter, iki kişilik yemek de üç ve dört kişiye yeter. Dört kişilik yemek de beş-altı kişiye yeter."

★ YEMEK SIRASINDA ELİ YIKAMA

6957 3260 970 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ. سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكْثُرَ اللَّهُ خَيْرَ بَيْتِهِ، فَلْيَتَوَضَّأْ إِذَا حَضَرَ غَدَاؤُهُ، وَإِذَا رُفِعَ».

في الزوائد: في إسناده جبارة وكثير، وهما ضعيفان.

970. (3260) (6957)- Enes İbnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, evinin hayır ve bereketini Allah Teâla hazretlerinin artırmasını diliyorsa, yemeğe otururken ve yemekten kalkarken ellerini yıkasın."

6958 3261 971 حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثَنَا صَاعِدُ بْنُ عُبَيْدِ الْجَزَرِيِّ. ثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ الْمَكِّيُّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ خَرَجَ مِنَ الْعَائِطِ. فَأَتَى بَطْعَامٍ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَا آتِيكَ بِوَضُوءٍ؟ قَالَ «أُرِيدُ الصَّلَاةَ؟».

في الزوائد: في إسناده مقال. لأن صاعد بن عبيد، لم أر من تكلم فيه لا يرح ولا توثق. وجعفر بن مسافر، قال أبو حاتم: شيخ (!) وقال النسائي: ضالح. وذكره ابن حبان في الثقات. وباق رجال الإسناد على شرط الصحيحين.

971. (3261) (6958)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm helâdan çıkmışlardı. Bu esnada bir yemek getirildi. Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Size abdest suyu getirmeyeyim mi?" dedi. Efendimiz: "Namaz mı kılacağım ki, (şimdilik gerek yok)" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Yemekten önce ve sonra ellerin yıkanmasını emreden hadisler vardır. Bunların vücut değil, istihbab ifade ettiğini ifade eden ülemâ, Resûlullah'ın bu durumlarda yıkamaya yer vermediğini gösteren rivayetleri de kaydederler. Yukarıda bunlara örnek var.

★ DAYANARAK YEMEK

6959 3263 972 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ

الْجَمْعِيُّ. ثَنَا أَبِي. أَنبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَرِيقٍ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ؛ قَالَ: أَهْدَيْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ شَاةً. فَجَنَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رُكْبَتَيْهِ يَأْكُلُ. فَقَالَ أَغْرَابِي. مَا هَذِهِ الْجِلْسَةُ؟ فَقَالَ «إِنَّ اللَّهَ جَعَلَنِي عَبْدًا كَرِيمًا، وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا عَنِيدًا».

في الزوائد: إسناده صحيح رجاله ثقات.

372. (3263) (6959)- Abdullah İbnu Bilsr radıyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir koyun (parçası) hediye etmiştim. Aleyhissalâtu vesselâm onu yemek üzere, dizlerinin üzerine oturdu. Bir bedevî: “Bu ne biçim oturuştur?” dedi. Resûlullah: “Allah beni mütevazî bir kul olarak yarattı, kibirli, kasılan biri yapmadı” diye cevap verdi.”

★ YEMEK SIRASINDA BESMELE

6960 3264 973 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ هِشَامِ الدَّسْتَوَائِيِّ، عَنْ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْكُلُ طَعَامًا فِي سِتَّةِ تَقَرٍّ مِنْ أَصْحَابِهِ. فَجَاءَ أَغْرَابِي فَأَكَلَهُ بِلُحْمَتَيْنِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَمَّا أَنَّهُ لَوْ كَانَ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، لَكَفَّاكُم. فَإِذَا أَكَلْتُمْ طَعَامًا، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ. فَإِنْ نَسِيَ أَنْ يَقُولَ: بِسْمِ اللَّهِ، فِي أَوَّلِهِ، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ، فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات على شرط مسلم. إلا أنه منقطع. قال ابن حزم في المجمل: عهد الله بن عبيد بن عمير لم يسمع من عائشة.

973. (3264) (6960)- Hz. Aîşe radiyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında) Ashabından altı kişiyle beraber yemek yiyordu. Bir bedevî gelerek (hazır) yemeği iki lokmada ye(yip bitir)di. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: “Eğer bu (müsafir) “Bismillah” deseydi, (yemek) hepinize yeterdi. Öyleyse biriniz yemek yediği vakit “Bismillah” desin. Yemeğin başında “Bismillah” demeyi unutacak olursa, (hatırlayınca) “Bismillahi fi evvelihi ve âhirihi (başında da sonunda da bismillah)” desin!” buyurdular.”

★ SAĞ ELLE YEMEK

6961 ۳۲۶۶ 974 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الهَقْلُ بْنُ زِيَادٍ. ثنا هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «لْيَاكُلْ أَحَدُكُمْ يَمِينَهُ، وَلْيَشْرَبْ يَمِينَهُ، وَلْيَأْخُذْ يَمِينَهُ، وَلْيَعْطِ يَمِينَهُ؛ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ وَيَعْطِي بِشِمَالِهِ وَيَأْخُذُ بِشِمَالِهِ».

في الروائد: إسناده حديث أبي هريرة صحيح، رجاله ثقات.

974. (3266) (6961)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Herbiriniz sağ eliyle yesin, sağ eliyle içsin, sağ eliyle alsın, sağ eliyle versin. Zira şeytan sol eliyle yer, sol eliyle içer, sol eliyle verir, sol eliyle alır" buyurdular."

★ KENDİ ÖNÜNDEN YEMEK

6962 ۳۲۷۳ 975 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلِيفٍ الْعَسْقَلَانِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا وَضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَلْيَأْكُلْ مِمَّا يَلِيهِ، وَلَا يَتَنَاوَلْ مِنْ بَيْنِ يَدَيِ جَلِيسِهِ».

في الروائد: في إسناده عبد الأعلى بن أعين، أخو حمران. قال الذهبي في الكاشف: واه. وقال الدارقطني: ليس بثقة. وقال العقيلي: جاء بأحاديث منكرة ليس فيها شيء محفوظ. وقال ابن حبان: لا يجوز الاحتجاج به.

975. (3273) (6962)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sofra konulunca, herkes kendi önünden yesin, sofraya arkadaşının önünden almasın."

★ TIRİTİ YEMEYE YANLARDAN BAŞLAMALI

6963 ۳۲۷۶ 976 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ الدَّرَفَسِ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي قَسِيمَةَ، عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ اللَّثِّي؛ قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِرَأْسِ الثَّرِيدِ، فَقَالَ «كُلُوا بِسْمِ اللَّهِ مِنْ حَوَالَيْهَا، وَاعْفُوا رَأْسَهَا».

فَإِنَّ الْبَرَكَهَ تَأْتِيهَا مِنْ قَوْفِهَا».

في الزوائد: في إسناده عبد الرحمن بن أبي قسيمة، لم أر لأحد من الأئمة فيه كلاماً. وعمر بن الدرفس، قيل: صالح الحديث. وباقي الرجال ثقات.

976. (3276) (6963)- Vâsile Ibnu'l-Eskâ el-Leysî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, tirit (tabağın)ın ortasına elini koyup: "Bismillah diyerek etrafından (kendinize yakın yerinden) yiyin, orta kısmını bırakın. Zira yemeğe bereket ortasından gelir" buyurdular."

★ YEMEKTE HİZMETÇİYE DE İKRAM

6964 3290 977 حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ حَمَّادٍ الْمِصْرِيُّ. أَبَانَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَحَدُكُمْ قَرَّبَ إِلَيْهِ مَمْلُوكُهُ طَعَامًا قَدْ كَفَاهُ عَنَاءَهُ وَحَرَّهُ، فَلْيَدْعُهُ فَلْيَأْكُلْ مَعَهُ. فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ، فَلْيَأْخُذْ لُقْمَةً، فَلْيَجْعَلْهَا فِي يَدِهِ».

قال الدميرى: هو من الزوائد قال السندي: قلت ولم يذكره صاحب الزوائد، فإنه من حديث أبي هريرة، وقد أخرجه غير المصنف.

977. (3290) (6964)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Birinize, hizmetçisi, (hazırlamak için) zahmetini ve hararetini çektiği bir yemek getirdiği vakit, onu da çağırın ve kendisiyle beraber o da yesin. Eğer bunu yapmazsa, hiç olsun bir lokma alıp eline koysun."

★ YEMEĞİN BAŞINDAN KALKILMAZ

6965 3294 978 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَشِيرٍ بْنُ ذَكْوَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ مُنِيرِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى أَنْ يُقَامَ عَنِ الطَّعَامِ، حَتَّى يُرْفَعَ.

في الزوائد: في إسناده الوليد بن مسلم، مدلس. وكذلك مكحول الدمشقي. ومنير بن الزبير، قال فيه دحيم: ضعيف. وقال ابن حبان: يأتي عن الثقات. بالمعضلات. لا تحل الرواية عنه إلا على سبيل الاعتبار.

978. (3294) (6965)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sofrayı kaldırıncaya kadar yemeğin başından kalkılmasını yasakladı."

6966 3295 979 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَلْفٍ الْعَسْقَلَانِيُّ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ. أَنَّ أَبَا عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «إِذَا وَضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَلَا يَقُومُ رَجُلٌ حَتَّى تُرْفَعَ الْمَائِدَةُ. وَلَا يَرْفَعُ يَدَهُ، وَإِنْ شَبِعَ، حَتَّى يَفْرُغَ الْقَوْمُ. وَلْيُعْذِرْ. فَإِنَّ الرَّجُلَ يُحْجِلُ جَلِيسَهُ فَيَقْبِضُ يَدَهُ. وَعَسَى أَنْ يَكُونَ لَهُ فِي الطَّعَامِ حَاجَةٌ.

في الروائد: في إسناده عبد الأعلى بن أعين، وهو ضعيف.

979. (3295) (6966)- İbnu Ömer radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sofra kurulduğu, hiç kimse sofrayı toplama-ya kadar yemekten kalkmasın. Doysa bile, herkes bırakmadan, yemekten elini çekmesin, yemeye devam etsin. Zira kişi (erken çekilirse) arkadaşını mahcup eder, o da bırakır. Halbuki arkadaşının daha yemeye ihtiyacı vardır."

★ YEMEĞE BUYUR ETME

6967 3298 980 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: ثنا وَكَيْعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ ابْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ، قَالَتْ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ بِطَعَامٍ. فَعَرَضَ عَلَيْنَا. فَقُلْنَا: لَا نَشْتَهِيهِ. فَقَالَ «لَا تَجْمَعْنَ جُوعًا وَكَذِبًا».

في الروائد: إسناده حسن، لأن شهرا مختلف فيه.

980. (3298) (6967)- Esmâ Bintu Yezîd radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir yemek getirilmişti. Bize de teklif edildi. "İstihamız yok" dedik. Aleyhissalâtu vesselâm: "Açlıkla yalanı birleştirmeyiniz" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Bu hadîse dayanan alimlerimiz, yemek gelince başkalarına buyur etmek gerektiğini söylediği gibi, aç olanın da sofraya oturmasının meşru olduğunu belirtmişler-

dir. Dahası, samimi bir "buyura" aç kimsenin "ben tokum" diye istiğna göstermesi de caiz görülmemiştir.

★ MESCİDDE YEMEK

6968 ۳۳۰۰ 981 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ، وَحَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَا: ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ. حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ زِيَادٍ الْحَضْرَمِيُّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءِ الزُّبَيْدِيِّ يَقُولُ: كُنَّا نَأْكُلُ، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فِي الْمَسْجِدِ، الْخُبْزَ وَاللَّحْمَ.

فی الروايات: إسناده حسن. رجاله ثقات، ويعقوب، بخلف فيه.

981. (3300) (6968)- Abdullah Ibnu'l-Hâris Ibnu Cez ez-Zübeydi radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında mescidde ekmek ve et yerdik."

AÇIKLAMA:

Haneffiler, pis kokulu şeylerin mescidde yenmesini tahrimen mekruh addetmişlerdir. Öyle olmayan bir şey yemek ise tenzihen mekruhtur. Şâfiîler mescidi kirletecek bir şey yemeyi caiz bulmazlar. Mescidi kirletmeyen bir şeyin yenmesi onlara göre câizdir. Mâlikîler başka barınak yoksa, mescidde kalınabileceğini, kirletmeyi önleyecek bir tedbirle (sofra örtüsü yaymak gibi) mescidde yemek yenebilir demiştir. Hanbelîler mescidi kirletmemek, kirletici bir şey atmak şartıyla gerek itikaf-ta bulunanların gerekse başkalarının mescidde yemek yiyebileceğini söylemişlerdir.

★ KABAK

6969 ۳۳۰۳ 982 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. ثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: بَعَثْتُ مَعِيَ أُمَّ سُلَيْمٍ، بِمِكْتَلٍ فِيهِ رُطْبٌ، إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَلَمْ أَجِدْهُ. وَخَرَجَ قَرِيبًا إِلَى مَوْلَى لَهُ. دَعَاهُ فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا. فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ يَأْكُلُ. قَالَ، فَدَعَانِي لِأَكُلَ مَعَهُ. قَالَ، وَصَنَعَ ثَرِيدَةً بِلَحْمٍ وَقُرْعَ. قَالَ، فَإِذَا هُوَ يُعْجِبُهُ الْقُرْعُ. قَالَ، فَجَعَلْتُ أَجْمَعَهُ فَأَذْنِيهِ مِنْهُ... فَلَمَّا طَعِمْنَا مِنْهُ رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ. وَوَضَعْتُ الْمِكْتَلَ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَجَعَلَ يَأْكُلُ وَيَقْسِمُ، حَتَّى قَرَعَ مِنْ آخِرِهِ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. والحديث قد رواه الأئمة السنة من طريق أنس أيضا بلفظ قريب من هذا.

982. (3303) (6969)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Annem Ümmü Süleyym Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a benimle bir sepet taze hurma gönderdi, ama evinde bulamadım. Bana bir azadlısının kendisi için hazırladığı bir yemeğe çağrıldığını, oraya gittiğini söylediler. Yanına ben de gittim. Yemeğini yemekte idi. Aleyhissalâtu vesselâm kendisiyle beraber yemem için beni de çağırdı."

Enes devamla der ki: "(Ev sahibi) etli ve kabaklı bir tirid hazırlamıştı. Meğer Aleyhissalâtu vesselâm kabağı severmiş. Ben (bunu görünce) kabağı toplayıp Aleyhissalâtu vesselâm'ın önüne yakın bırakmaya başladım. Yemeği yediğimiz zaman Aleyhissalâtu vesselâm evine döndü. (Ben de hurma) sepetini önüne sürdüm. Resûlullah hurmayı yemeye ve taksim etmeye başladı, sepetteki hurmayı böylece bitirdi."

983 ٣٣٠٤ 6970 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي بَيْتِهِ، وَعِنْدَهُ هَذِهِ الدُّبَاءُ. فَقُلْتُ: أَيُّ شَيْءٍ هَذَا؟ قَالَ «هَذَا الْقَرْعُ. هُوَ الدُّبَاءُ. نُكْثِرُ بِهِ طَعَامَنَا».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح، رجاله ثقات.

983. (3304) (6970)- Câbir (İbnu Târik) radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın evinde huzurlarına çıktım. Yanında şu kabak vardı. "Bu nedir?" diye sordum. "Bu kabaktır, biz bununla yemeğimizi artırıyoruz" buyurdular."

ACIKLAMA:

Bazı rivayetlerde "bir terzi" olduğu belirtilen davet sahibi, Fahr-i âlem aleyhissalâtu vesselâm'a kendi imkanlarına uygun bir yemek hazırlamış, Aleyhissalâtu vesselâm fevkalâde bir tevazu örneği vererek bu davete icabet etmiştir. Alimlerimiz, davetin mahiyetine göre, icabeti bazıları vacib, bazıları sünnet, bazıları da mendub olarak değerlendirmiştir.

Rivayette kabak yemeğinin mümtazlığı anlaşılmaktadır. Çünkü Fahr-ı âlem onu tercih etmiştir. Biz zevklerimizi O'na göre yönlendirdiğimiz nisbette İslâm'da merteye katedecegiz. Binaenaleyh mü'minler kabağı sevmelidir. Kabağın ucuzluğu düşünülürse, bu zevkin iktisadi ehemmiyeti de anlaşılır.

★ ET YEMEĞİ

984 ۳۳۰۵ 6971 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْخَلَّالُ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ. حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْجَزَرِيُّ. حَدَّثَنِي مُسْلِمَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيُّ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي مَشْجَعَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «سَيِّدُ طَعَامِ أَهْلِ الدُّنْيَا وَأَهْلِ الْجَنَّةِ، اللَّحْمُ».

في الزوائد: في إسناده أبو مشجعة وابن أخيه مسلمة بن عبد الله. لم أر من جرحهما ولا من وثقهما. وسليمان بن عطاء ضعيف. قال السندي: قلت قال الترمذي: وقد اتهم بالوضع.

984. (3305) (6971)- Ebu'd-Derda radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünya ve cennet ehlinin yemeklerinin efendisi ettir."

985 ۳۳۰۶ 6972 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْجَزَرِيُّ. ثنا مُسْلِمَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيُّ عَنْ عَمِّهِ أَبِي مَشْجَعَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: مَا دُعِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى لَحْمٍ قَطُّ، إِلَّا أَجَابَ. وَلَا أُهْدِيَ لَهُ لَحْمٌ قَطُّ، إِلَّا قَبِلَهُ.

في الزوائد: إسناده إسناد الحديث المتقدم.

985. (3306) (6972)- Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm davet edildiği her yemeğe mutlaka icabet etti. Bir et hediye getirildiği zaman da mutlaka kabul buyurdu."

★ ETİN EN GÜZEL TARAFI

986 ۳۳۰۸ 6973 حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ، أَبُو بَشِيرٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مِسْعَرٍ. حَدَّثَنِي شَيْخٌ مِنْ فَهْمٍ (قَالَ، وَأَظُنُّهُ يُسَمَّى مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ)؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جَعْفَرٍ يُحَدِّثُ ابْنَ الزُّبَيْرِ، وَقَدْ نَحَرَلَهُمْ جُزُورًا أَوْ بَعِيرًا؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ، وَالْقَوْمُ يُلْقَوْنَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ اللَّحْمَ، يَقُولُ «أَطْيَبُ اللَّحْمِ لَحْمُ الظَّهْرِ».

قال السندي: لم يذكر في الزوائد حال إسناده، إلا أنه ذكر ما يشعر بقوة الإسناد.

986. (3308) (6973)- Abdullah İbnu Ca'fer radıyallahu anh, İbnu'z-Zübeyr ve bir grup için boğazladığı bir deveyi ikram ettiği sırada İbnu'z-Zübeyr'e rivayet ettiğine göre: "Bir defasında ahab Aleyhissalâtu vesselâm'a et yemeği sunarlarken kendisi Efendimizden şöyle söylediğini işitmiştir: "Etin en güzeli (hayvanın) sırt etidir."

987 ۳۳۱۰ 6974 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: مَا رُفِعَ مِنْ يَمِينِ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَضُلَّ شِوَاءٍ قَطُّ. وَلَا حِمْلَتْ مَعَهُ طُنْفَسَةٌ.

في الزوائد: في إسناده جبارة وكثير بن سليم، وهما ضعيفان.

987. (3310) (6974)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın önünden kebab artığı hiç kaldırılmadı ve beraberinde tüylü yaygı taşınılmadı."

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm eti severdi. Ancak, sofraya her seferinde az miktarda et gelirdi. Bu sebeple, sofrasında et artmazdı. Keza "tüylü yaygı taşınmazdı" ifadesi de efendimizin konfordan kaçtığını, kaba, rahat yaygılar üzerine değil, tüysüz ince yaygılar üzerine oturduğunu ifade etmektedir.

988 ۳۳۱۱ 6975 حَدَّثَنَا حَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ. ثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ. أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ زِيَادٍ الْحَضْرَمِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الْجَزْءِ الرُّبَيْدِيِّ؛ قَالَ: أَكَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ طَعَامًا فِي الْمَسْجِدِ. لَحْمًا قَدْ شَوِيَ. فَمَسَحْنَا أَيْدِينَا بِالْحَصْبَاءِ. ثُمَّ قُمْنَا نُصَلِّي وَلَمْ نَتَوَضَّأْ.

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

98. (3311) (6975)- Abdullah İbnu'l-Hâris İbnu'l-Cez' ez-Zübeydî radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) biz, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte mescid-de kızartılmış bir parça et yedik. Sonra ellerimizi çakıllarla silip abdest almadan namaza durduk."

AÇIKLAMA:

Hadis, yemekten sonra, et bile yenmiş olsa, elin su ile yıkanmasının bir vecibe olmadığını, dolayısıyla, suyun kolayca bulunmadığı durumlarda, taş, çakıla bile

olsa eldeki bulaşığın silinmesi suretiyle idare edileceğini ifade etmektedir. Sileceğimiz eşya bez veya kağıt olursa pek tabii daha iyi olacaktır. Şunu kaydetmekte gerek var: Sünnette mükerrer olarak geldiği üzere, normal şartlarda aslolan elin yemekten önce ve sonra yıkanmasıdır.

★ KADİD YANİ GÜNEŞTE KURUTULMUŞ ET

6976 3312 989 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَسَدٍ. ثنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ. فَكَلَّمَهُ. فَجَعَلَ تَرَعْدُ قَرَائِصُهُ. فَقَالَ لَهُ «هَوْنٌ عَلَيْكَ. فَإِنِّي لَسْتُ بِمَلِكٍ. إِنَّمَا أَنَا ابْنُ امْرَأَةٍ تَأْكُلُ الْقَدِيدَ».

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: إِسْمَاعِيلُ، وَحَدُّهُ، وَصَلَّاهُ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح، ورجاله ثقات.

وقال السيوطي: قال ابن عساکر: هذا الحديث معدود في أفراد ابن ماجه. وقد استغربه حجاج بن الشاعر. وأشار على إسماعيل أن لا يحدث به إلا مرة في السنة، لغرابته. ثم أخرج عن الحسن بن عبيد قال: سمعت ابن أبي الحارث يقول: بعث إلی حجاج بن الشاعر، فقال: لا تحدث بهذا الحديث إلا من سنة إلى سنة. فقلت للرسول: اقرأه السلام وقل: ربما حدث به في اليوم مرات.

قال ابن عساکر: وقد تابع إسماعيل عليه محمد بن إسماعيل بن علي قاضي دمشق. وسرقه محمد بن الوليد ابن أبان. وقال ابن عدی: هذا الحديث سرقه ابن أبان من إسماعيل بن أبي الحارث القطان. وسرقه منه أيضا عبيد بن الحثيم الحلبي. ورواه زهير وابن عيينة ويحيى القضاة عن أبي خالد مرسلًا. والمحفوظ عن إسماعيل بن أبي خالد عن قيس، مرسلًا. من غير ذكر أبي مسعود.

989. (3312) (6976)- Ebu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelmişti. (Bir müddet) Efendimizle konuştu. Bu sırada adamcağız (duyduğu korkudan) omuzları titremeye başladı. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm adama: "Sakin ol! Ben bir kral değilim, ben kadîd (güneşte kurutulmuş et) yiyen bir kadının oğluyum" bıyurdular."

★ TUZ

6977 3315 990 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثنا عِيسَى بْنُ أَبِي عِيسَى، عَنْ رَجُلٍ (أَرَاهُ مُوسَى)، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «سَيِّدٌ إِذَا مِكَّمُ الْمَلُوحُ».

في الزوائد: في إسناده عيسى بن أبي عيسى الحياط قال في تقريب التهذيب: متروك.

990. (3315) (6977)- Hz. Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Kağnınızın efendisi tuzdur" buyurdular.

★ ZEYTİNYAĞI

6978 3320 991 حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ. ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَيْسَى. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُوا الزَّيْتَ وَادَّهِنُوا بِهِ، فَإِنَّهُ مُبَارَكٌ».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن سعيد المقرئ قال في تقريب التهذيب: متروك.

991. (3320) (6978)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Zeytinyağını yiyin ve onu (bedeninize) sürünün. Çünkü o, mübarektir."

★ SÜT

6979 3321 992 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْدٍ الرَّاسِبِيِّ. حَدَّثَنِي مَوْلَانِي أُمُّ سَالِمٍ الرَّاسِبِيَّةُ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ إِذَا أُتِيَ بِلَبَنٍ قَالَ «بَرَكَهٌ أَوْ بَرَكَتَانِ».

في الزوائد: أم سالم الراسبية وجعفر بن برد، لم أر من تكلم فيها بمجرح ولا توثيق. وباقى رجال الإسناد ثقات. قال السندي: قلت قال الدميري في جعفر بن برد: وروى له المصنف هذا الحديث الواحد. وكان شيخا ثقة يكتب حديثه. قال الدارقطني: لم يحدث عن أم سالم غير جعفر هذا. وهو شيخ بصرى مقل، يعتبر به، وأم سالم من أهل البصرة. وكانت من العابدات. أحرمت من البصرة سبع عشرة مرة. روى لها المصنف هذا الحديث الواحد.

992. (3321) (6979)- Hz. Aîşe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kendisine süt sunulduğu vakit: "(Süt) bir berekettir" veya "(Süt) iki berekettir" derdi."

★ KURU HURMA

6980 3328 993 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثَنَا ابْنُ أَبِي فَدْيَكٍ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَنٍّ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ جَدِّهِ سَلْمَى؛ أَنَّ

النَّبِيُّ ﷺ قَالَ «بَيْتٌ لَا تَمَرُّ فِيهِ، كَالْبَيْتِ لَا طَعَامَ فِيهِ».

Fi züvâid: Fi İsnâde Ebîd Allâh bin Âlî, Muhtelif fî. Vehşâm bin Seid, vew, vâin Hâc le Mîslem, fâimâ ruvâh le fi şevâid. Veqdضعفه ابن معين والنسائي وغيرهما. وقال أبو زرعة ومحمد بن إسحاق: شيخ محله الصدق. وبقى رجال الإسناد ثقات.

993. (3328) (6980)- Ubeydullah İbnu Ali İbni Ebi Râfi'n nenesi -ve Ebu Râfi'n karısı- Selma radıyallahu radıyallahu anhüm anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İçerisinde kuru hurma olmayan bir ev, içerisinde yiyecek maddesi olmayan bir ev gibidir."

AÇIKLAMA:

Bu hadis, Aleyhissalâtu vesselâm'ın kendi içinde yaşadığı cemiyetin şartlarına göre beyan buyurduğu bir hadistir. O devirde, Arabistan'ın baş yiyeceği, zahiresi hurma idi. Onun olmaması evde büyük eksiklik idi. Bir başka yerde bu, buğday veya mısır olabilir. Nitekim, memleketimizde söylenen bir fıkrâ buradaki hakikatı ifade eder: Karadenizli, maruz kaldıkları gıda darlığını şöyle ifade eder: "Bu yıl öyle kılık oldu, mısır öyle az kalktı ki nerdeyse buğday ekmğine muhtaç olacaktık." Bu fıkrâ Karadeniz yöresi için mısırın ne kadar ehemmiyetli olduğunu ifade eder.

★ YAŞ HURMAYI KURU HURMAYLA YEMEK

6981 994 ۳۳۳۰ حَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ قَيْسٍ الْمَدَنِيُّ. ثنا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُوا الْبَلَحَ بِالتَّمْرِ. كُلُوا الْخَلْقَ بِالْجَدِيدِ. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَعْضُبُ وَيَقُولُ: بَقِيَ ابْنُ آدَمَ حَتَّى أَكَلَ الْخَلْقَ بِالْجَدِيدِ!».

Fi züvâid: Fi İsnâde Abû Zekrîa İbni bin Muhammed,ضعفه ابن معين وغيره. وقال ابن عدی: أحاديثه مستقيمة سوى أربعة أحاديث.

قال السندی: قلت وقد عدّ هذا الحديث من جملة تلك الأحاديث. وقال النسائي: إنه حديث منكر.

994. (3330) (6981)- Hz. Aîşe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yaş hurmayı kuru hurmayla birlikte yiyin. Eski hurmayı yeni hurmayla beraber yiyin. Zira şeytan (böyle yapmanıza) kızar ve: "Ademoğlu, eskiyi yeni ile beraber yiyecek kadar (hayatta) kaldı" der."

6982 ۳۳۳۲ 995 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ: ثنا أَبُو دَاوُدَ. ثنا أَبُو عَامِرٍ الْخَرَّازُ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَعْدٍ، مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ (وَكَانَ سَعْدٌ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ، وَكَانَ يُعْجِبُهُ حَدِيثُهُ)؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنِ الْإِقْرَانِ. يَعْنِي فِي التَّمْرِ.

في الروائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. وليس لسعد عند المصنف غير هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب الستة.

995. (3332) (6982)- Hz. Ebu Bekr'in azadlısı Sa'd radıyallahu anhuma -ki bu Sa'd "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a hizmet ediyordu ve Aleyhissalâtu vesselâm onun hizmetini beğeniyordu- anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hurma yerken (açgözlülükle) ikrân yapmayı (ikişer ikişer yemeyi) yasakladı."

NOT: İkrânla ilgili teferruat açıklandı.

★ HAS UN DAN YAPILAN EKMEK

6983 ۳۳۳۵ 996 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَا: ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ حَدَّثَنِي أَبِي؛ قَالَ: سَأَلْتُ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ: هَلْ رَأَيْتَ النَّبِيَّ؟ قَالَ: مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ حَتَّى قَبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَقُلْتُ: فَهَلْ كَانَ لَهُمْ مَنَاجِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: مَا رَأَيْتُ مُنْخَلًا حَتَّى قَبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. قُلْتُ: فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَأْكُلُونَ الشَّعِيرَ غَيْرَ مَنْحُولٍ؟ قَالَ: نَعَمْ كُنَّا نَنْفُخُهُ فَيَطِيرُ مِنْهُ مَا طَارَ، وَمَا بَقِيَ ثَرَيْنَاهُ.

في الروائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات.

996. (3335) (6983)- Ebu Hâzım anlatıyor: "Ben Sehl İbnu Sa'd radıyallahu anka: "Sen has undan yapılmış beyaz eknek gördün mü?" diye sormuştum. Sehl: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edinceye kadar, beyaz eknek görmedim" dedi. Ben tekrar: "Resûlullah zamanında ashâbın eleği var mıydı?" dedim. "Aleyhissalâtu vesselâm vefat edinceye kadar elek görmedim" dedi. "Öyleyse elenmemiş arpa ekneğini nasıl yiyordunuz?" dedim. "Biz onu üflerdik, içindeki kepekten uçan uçardı. Kalan (kepek)leri de su ile yumuşanıp yoğururduk" cevabını verdi."

6984 ۳۳۳۶ 997 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ. ثنا ابْنُ وَهْبٍ.

أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَرِثِ. أَخْبَرَنِي بَكْرُ بْنُ سَوَادَةَ؛ أَنَّ حَنْشَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَهُ عَنْ أُمِّ أَيْمَنَ، أَنَّهَا غَرَبَلَتْ دَقِيقًا. فَصَنَعَتْهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ رَغِيفًا. فَقَالَ «مَا هَذَا؟» قَالَتْ: طَعَامٌ تَصْنَعُهُ بَارِضِنَا. فَأَخْبَيْتُ أَنْ أَصْنَعَ مِنْهُ لَكَ رَغِيفًا. فَقَالَ «رُدِّيهِ فِيهِ، ثُمَّ اأَعِجْنِيهِ».

في الزوائد: هذا إسناد حسن. وليس لأُمِّ أَيْمَنَ عند المصنف إلا هذا الحديث وحديث ذكره في كتاب الجنائز. وليس لها في الكتاب الباقية شيء
قلت أنا. بل أخرج لها مسلم في: ٤٤ - كتاب فضائل الصحابة، ١٨ - باب من فضائل أُمِّ أَيْمَنَ رضى الله عنها، حديث رقم ١٠٣. وهو الحديث الذي رواه ابن ماجه في كتاب الجنائز برقم ١٦٣٥.

997. (3336) (6984)- Ümmi Eymen radiyallahu anhâ'nın anlattığına göre: "Kendisi bir unu eleyip ondan Aleyhissalâtu vesselâm için ekmek yapmıştır. Resûlullah: "Bu nedir?" diye sormuş, o da: "Bu bizim diyarda yaptığımız bir yiyecektir. Ben ondan sizin için bir ekmek yapmak arzu ettim" demiştir. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Şu eleyip ayırdığın kepeği, öbürüne (un kısmına) geri kat, sonra yoğur (ve ekmek yap)" buyurmuştur."

ACIKLAMA:

Birinci hadis, Aleyhissalâtu vesselâm zamanında onların elenmediğini belirtmektedir. İkinci hadisten bu elenmeyişi hâdisesinin, elek denen âletin yokluğundan ileri gelmeyip nebevî bir kasıttan ileri geldiğini anlamaktayız. Zira kepeğin unla karıştırılarak hamur yapılmasını emir buyurmuştur.

★ YUFKA EKMEK

6985 ٣٣٣٨ 998 حَدَّثَنَا أَبُو عُمَيْرٍ، عَيْسَى بْنُ مُحَمَّدٍ، النَّجَّاسُ الرَّمْلِيُّ. ثنا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ، عَنِ ابْنِ عَطَاءٍ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: زَارَ أَبُو هُرَيْرَةَ قَوْمَهُ. يَعْنِي قَرْيَةَ (أَظُنُّهُ قَالَ يَنَا) فَأَثَوُهُ بِرُقَاقٍ مِنْ رُقَاقٍ الْأَوَّلِ. فَبَكَى وَقَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذَا بِعَيْنِهِ قَطُّ.

في الزوائد: في إسناده عطاء، واسمه عثمان بن عطاء بن أبي مسلم الحراساني، وهو ضعيف.

998. (3338) (6985)- Atâ anlatıyor: "Ebu Hureyre radiyallahu anh (bir ara) kavmini ziyaret etmişti. -Râvi der ki: "Köyü de zânnedersem Yuna idi- Köylüler ken-

disine evvelkilerin yufka ekmeğinden bir yufka getirmişlerdi. Ebu Hureyre ekmeği görünce ağladı ve "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şu (lüks) ekmeği gözleriyle hiç görmedi" dedi."

★ FÂLÛZEC (BAL HELVASI)

6986 ۳۳۴۰ 999 حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الصَّحَّاحِ السُّلَمِيُّ، أَبُو الْحَرِثِ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَوَّلُ مَا سَمِعْنَا بِالْفَالُودَجِ، أَنَّ جَبْرِيلَ، عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَمَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ أُمَّتَكَ تُفْتَحُ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ فَيَقَاضُ عَلَيْهِمْ مِنَ الدُّنْيَا. حَتَّى إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الْفَالُودَجَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «وَمَا الْفَالُودَجُ؟» قَالَ: يَخْلُطُونَ السَّمْنَ وَالْعَسَلَ جَمِيعًا. فَشَهَقَ النَّبِيُّ ﷺ لِذَلِكَ شَهَقَةً.

قال الدميرى: قال ابن الجوزى. إنه موضوع باطل لا أصل له. وفي الروائد: في إسناده عثمان بن يحيى، ما علمت فيه جرحا. ومحمد بن طلحة، لم أعرفه. وعبد الوهاب، قال فيه أبو داود: يضع الحديث. وقال الحاكم: روى أحاديث موضوعة.

999. (3340) (6986)- Ibnu Abbâs radıyallahu anhûma anlatıyor: "Fâlûzeci ilk işitemem şöyle oldu: "Cebrail aleyhisselâm Resûlullah'a gelip: "Ümmetine yeryüzü açılacak. O zaman onlara dünyalık bol bol akacak. Öylesine akacak ki fâlûzec bile yiyecekler" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Fâlûzec nedir?" diye sormuş, Cebrail aleyhisselâm: "Yağ ve balı karıştırıp yapılan helva" diye açıklamıştır. Resûlullah bu haber karşısında hıçkırarak hıçkırarak ağlamıştır."

AÇIKLAMA:

Birçok hadisciler, bu hadisin mevzu olduğunu söylemiştir. Sıhhat ihtimaline binâen "Resûlullah, mü'minlerin tereffüh sayılacak beslenme tarzları sebebiyle üzülmüştür" diye te'vil edilebilir. Çünkü birçok içtimâî ve ferdî bozulmaların kaynağı beslenme rejimiyle ilgilidir. Hastalıklar, israflar, bîrkusım suistimal ve ahlâk bozulmaları çoğunlukla tereffühe dayanan sebeplerle başlamaktadır.

★ ARPA EKMEĞİ

6987 ۳۳۴۸ 1000 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرٍ. ثنا بَقِيَّةٌ. ثنا يُونُسُ بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ نُوْحِ الْحَمَصِيِّ (وَكَانَ يُعَدُّ مِنَ الْأُبْدَالِ). ثنا بَقِيَّةٌ. ثنا يُونُسُ بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ نُوْحِ

بْنِ ذَكْوَانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَيْسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصُّوفَ، وَاحْتَذَى الْمُحْصُوفَ.

وَقَالَ: أَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَشِيعاً وَلَيْسَ خَشِيناً.

فَقِيلَ لِلْحَسَنِ: مَا الْبَشِيعُ؟ قَالَ: غَلِيظُ الشَّعِيرِ. مَا كَانَ يُسَبِّغُهُ إِلَّا بِجُرْعَةِ مَاءٍ.

في الزوائد: هذا إسناد ضعيف. لأنه نوح بن ذكوان متفق على تضعيفه. قال أبو عبد الله الحاكم: يروى عن الحسن كل معضلة.

1000. (3348) (6987)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yûn (elbise) giydi, yamalı papuç giydi." Enes şunu da ilave etti: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beşi' yemeği yedi ve sert elbise giydi."

(Enes'in râvisi) Hasen'e soruldu: "Beşi' dediğin yemek nedir?" O şu cevabı verdi: "Arpanın iri öğütülmüşüdür, ağızdaki lokmayı kişi, ancak bir yudum su ile yutabilirdi."

★ İKTİSATLI YEMEK

1001 ۳۳۵۱ [6988] حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْعَسْكَرِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. قَالَ: ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الثَّقَفِيُّ عَنْ مُوسَى الْجُهَنِيِّ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ عَطِيَّةِ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ سَلْمَانَ، وَأَكْرَهَ عَلَى طَعَامٍ يَأْكُلُهُ فَقَالَ: حَسْبِي. إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ شَبَعَاءُ فِي الدُّنْيَا، أَطْوَلُهُمْ جُوعاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: في إسناده سعيد بن محمد الوراق الثقفى ضعفه. وثقه ابن حبان والحاكم.

1001. (3351) (6988)- Atiyye Ibnu Âmir el-Cûheni radiyallahu anh anlatıyor: "Selman radiyallahu anh, yemek yerken, biraz daha yemesi için ısrar edilince şöyle demişti: "(Yediğim miktar) bana yeter. Zira ben Aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim. Buyurmuşlardı ki: "Dünyada insanların doyasıya en çok yiyeni, Kıyamet günü açlığı en uzun olacaktır."

1002 ۳۳۵۲ [6989] حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، وَيَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرٍ ابْنِ دِينَارٍ الْحَمَصِيُّ، قَالُوا: ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثَنَا يُوسُفُ

بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِنَ السَّرَفِ أَنْ تَأْكُلَ كُلَّ مَا اسْتَهَيْتَ».

في الروائد: هذا إسناده ضعيف. لأن نوح بن ذكوان متفق على تضعيفه. وقال الدميري: هذا الحديث مما أنكر عليه.

1002. (3352) (6989)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: "Her iştiha duyduğunu yemen israftandır."

★ EKMEK ATILMAZ

6990 3353 1003 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يُونُسَ الْفَرَّايْنِيُّ. ثنا وَسَّاجُ بْنُ عَقْبَةَ بْنِ وَسَّاجٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُوقَرِّئِيُّ. ثنا الزُّهْرِيُّ عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ الْبَيْتَ. فَرَأَى كِسْرَةَ مُلْقَاةٍ. فَأَخَذَهَا فَمَسَحَهَا ثُمَّ أَكَلَهَا، وَقَالَ «يَا عَائِشَةُ! أَكْرِمِي كَرِيمًا. فَإِنَّهَا مَا نَفَرَتْ عَنْ قَوْمٍ قَطُّ، فَعَادَتْ إِلَيْهِمْ».

في الروائد: في إسناده الوليد بن محمد، وهو ضعيف. قال السندی: قلت أشار الدميري إلى أنه منهم بالوضع.

1003. (3353) (6990)- Hz. Aişe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm hücreme girmişlerdi. Anılmış bir ekmeğin parçası gördüler. Hemen onu alıp silerek yediler ve: "Ey Aişe! Kerim olana ikram et! (Yani kıymetli olan ekmeğe hürmet et!) Zira şu ekmeğin, bir kavme nefret edip kaçmışsa bir daha dönmemiştir" buyurdular."

NOT: Bu hadis tek başına çok zayıftır. Ancak ekmeğe hürmetle ilgili başka rivayetler daha önce geçti.

★ AÇLIKTAN ALLAH'A SİĞİNMAK

6991 3354 1004 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. ثنا هُرَيْمٌ عَنْ لَيْثٍ، عَنْ كَعْبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «اللَّهُمَّ! إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ، فَإِنَّهُ يَفْسِدُ الضَّجِيعُ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ، فَإِنَّهَا يَفْسِدُ الْبَيْتَانَةُ».

في الزوائد: في إسناده ليث بن أبي سليم، وهو ضعيف.

1004. (3354) (6991)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allahım, açlıktan sana sığınırım. Çünkü o, en kötü yatak arkadaşdır. Hıyanetten de sana sığınırım. Çünkü o, çok kötü iç duygusudur."

★ AKŞAM YEMEĞİNİ BIRAKMAYIN

6992 ۳۳۵۵ 1005 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّيُّ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِيهِ الْمُخْزُومِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنِّدِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَدْعُوا الْعَشَاءَ وَلَوْ بِكَفٍّ مِنْ تَمْرٍ. فَإِنَّ تَرْكَهُ يُهْرِمُ».

في الزوائد: في إسناده إبراهيم بن عبد السلام، وهو ضعيف. وقد رواه الترمذی عن أنس، وقال: إنه حديث منكر.

1005. (3355) (6992)- Hz. Câbir radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Akşam yemeğini bırakmayın, bir avuç hurma ile de olsa akşamı yiyin. Çünkü akşamın terki insana (erken) ihtiyarlık getirir."

★ MİSAFİR EDİNME

6993 ۳۳۵۶ 1006 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثنا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْخَيْرُ أَسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي يُغَشَى، مِنَ الشُّفْرَةِ إِلَى سَنَامِ الْبَعِيرِ.

في الزوائد: في إسناده جبارة وكثير، هما ضعيفان.

1006. (3356) (6993)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hayır, misafir ağırlanan eve, bıçağın deve horgücüne ulaşmasından daha hızlı ulaşır."

6994 ۳۳۵۷ 1007 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثنا الْمُحَارِبِيُّ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ نَهْسَلٍ عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاهِمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

«الْحَيَّرَ أَسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي يُوَكَّلُ فِيهِ، مِنَ الشُّفْرَةِ إِلَى سَنَامِ الْبَعِيرِ».

في الزوائد: في إسناده جبارة وهو ضعيف. وعبد الرحمن بن نهشل غلط. والصواب: ثنا المحارب عن عبد الرحمن بن نهشل. وهو ابن سعيد. ونهشل ساقط.

1007. (3357) (6994)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hayır, içerisinde yemek yenen eve, bıçağın deve hörgücüne ulaşmasından daha hızlı ulaşır."*

6995 ۳۳۵۸ 1008 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِنَ السُّنَّةِ أَنْ يَخْرُجَ الرَّجُلُ مَعَ ضَيْفِهِ إِلَى بَابِ الدَّارِ».

في الزوائد: في إسناده علي بن عروة، أحد الضعفاء المتروكين. قال ابن حبان: يضع الحديث.

1008. (3358) (6995)- *H. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Adamın misafirini kapıya kadar uğurlaması sünnettendir."*

★ EYLE YAĞI YEMEKTE BİRLEŞTİRME

6996 ۳۳۶۱ 1009 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَرْحَبِيُّ. ثنا يُونُسُ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: دَخَلَ عَلَيْهِ عُمَرُ، وَهُوَ عَلَى مَاثِدَتِهِ. فَأَوْسَعَ لَهُ عَنْ صَدْرِ الْمَجْلِسِ. فَقَالَ: بِسْمِ اللَّهِ. ثُمَّ ضَرَبَ بِيَدِهِ فَلَقِمَ لَقْمَةً. ثُمَّ ثَنَّى بِأُخْرَى ثُمَّ قَالَ: إِنِّي لِأَجِدُ طَعْمَ دَسَمٍ. مَا هُوَ بِدَسَمِ اللَّحْمِ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! إِنِّي خَرَجْتُ إِلَى السُّوقِ أَطْلُبُ السَّيْمَانَ لِأَشْتَرِيهِ. فَوَجَدْتُهُ غَالِيًا. فَاشْتَرَيْتُ بِدَرَاهِمٍ مِنَ الْمَهْزُولِ. وَحَمَلْتُ عَلَيْهِ بِدَرَاهِمٍ سَمْنًا. فَأَرَدْتُ أَنْ يَتَرَدَّدَ عِيَالِي عَظْمًا عَظْمًا. فَقَالَ عُمَرُ: مَا اجْتَمَعَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَطُّ، إِلَّا أَكَلَ أَحَدُهُمَا وَتَصَدَّقَ بِالْآخَرِ.

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: خُذْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! فَلَنْ يَجْتَمِعَا عِنْدِي إِلَّا فَعَلْتُ ذَلِكَ.

قَالَ: مَا كُنْتُ لِأَفْعَلَ

في الزوائد: هذا إسناده حسن. فيه يحيى بن عبد الرحمن بن عبيد

1009. (3361) (6996)- *Ibnu Ömer radiyallahu anhlûma anlatıyor: "Babam Ömer yanıma girmişti. Ben o sırada sofradaydım. Sofranın başında kendisine yer açtık. (Babam oturdu ve:) "Bismillah" dedi. Sonra elini yemeğe vurup bir lokma aldı. Sonra bir lokma daha alarak ikiledi. Sonra da: "Ben bu yemekte bir yağ tadı aldım. Bu, etin yağının tadı değildir" dedi. Ben: "Ey mü'minlerin emîri! Ben semiz et almak için çarşıya çıkmıştım. Pek pahalı buldum. Bunun üzerine, bir dirhemlik zayıf et aldım. Ona bir dirhemlik de yağ ilave ettim. Böylece bütün aile fertlerinin kemiklerden faydalanmasını arzu ettim" dedim. (Babam) Ömer dedi ki: "Bu iki şey, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sofrasında asla biraraya gelmediler. Efendimiz birini yediyse diğerini tasadduk etti."*

Ben: "Al! ey mü'minlerin emîri. Ben bir kere yapmış bulundum. Bundan böyle bu iki şey benim soframda da asla beraber bulunmayacak!" dedim. Babam yine de: "Hayır! Ben bunu yapamam!" dedi (ve yemedi)."

★ SOĞAN

1010 ۳۳۶۶ 6997 حَدَّثَنَا حَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيْعَةَ عَنْ عُثْمَانَ ابْنِ نُعَيْمٍ، عَنِ الْمَغِيرَةِ بْنِ نَهْلٍ، عَنْ دُخَيْنِ الْحَجَرِيِّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِأَصْحَابِهِ «لَا تَأْكُلُوا الْبَصَلَ» ثُمَّ قَالَ كَلِمَةً خَفِيَّةً. «النَّسَائِيُّ»

في الزوائد: في إسناد عبد الله بن لهيعة، وهو ضعيف. وعثمان والمغيرة، لم أر من تكلم فيما بجرح ولا توثيق.

1010. (3366) (6997)- *Ukbe Ibnu Âmir el-Cühent radiyallahu anhl anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ashabına: "Soğan yemeyin!" dedi. Arkadan gizli (yani alçak sesli) bir kelime ile "çig" demiştir."*

★ MEYVELER

1011 ۳۳۶۸ 6998 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْجُمَيْيُّ. ثَنَا أَبِي. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَرِيقٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الثَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ؛ قَالَ: أَهْدَى لِلنَّبِيِّ ﷺ عَسَبٌ مِنَ الطَّائِفِ. فَدَعَانِي فَقَالَ «خُذْ هَذَا الْعُنْقُودَ فَأَبْلِعْهُ أُمَّكَ» فَأَكَلْتُهُ قَبْلَ أَنْ أُبْلِعَهُ إِيَّاهَا. فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ لَيْالٍ قَالَ لِي «مَا

فَعَلَ الْعُنُقُودُ؟ هَلْ أُلْبَعْتُهُ أُمَّكَ؟» قُلْتُ: لَا. قَالَ، فَسَمَّانِي غُدْرَ.

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. إلا أنه في الرواية عن النبي ﷺ عكس ما ذكره هنا. ففيه أن أمه بعثته إلى النبي ﷺ بقطف من عنب، فأكل منه قبل أن يبلغه النبي ﷺ. فلما جاء به أخذ بأذنه فقال له «يا غدر» وقال المرء مع من أحب، والقصة مختلف فيها. فيحتمل أن يكونا قصتين.

1011. (3368) (6998)- Nu'man İbnu Beşir radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a Taiften üzüm hediye gelmişti. Beni çağırıp: "Şu salkımı al anana götür!" dedi. Aldım, ama anneme ulaştırmazdan önce yiyip bitirdim. Birkaç gece sonra karşılaştık. Bana: "Salkımı ne yaptın, annene götürdün mü?" dedi. "Hayır!" dedim. Bunun üzerine beni Guder (vefasız) diye tesmiye buyurdu."

6999 3369 1012 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّلْحِيُّ. ثنا ثَقِيبُ بْنُ

حَاجِبٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ الزُّبَيْرِيِّ، عَنْ طَلْحَةَ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَبِيَدِهِ سَفَرَجَلَةٌ. فَقَالَ «دُونَكْهَا، يَا طَلْحَةُ! فَإِنَّهَا تُجِمُّ الْفَوَادَ».

في الزوائد: في إسناده عبد الملك الزبيرى، مجهول. وقال المزى في الأطراف، والذهبي في الكاشف، وأبو سعيد: يكره. قاله في الكاشف.

1012. (3369) (6999)- Talha radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına girmiştim. Elinde ayva vardı. Bana: "Ey Talha! Şunu al, (ye)! Çünkü bu, kalbe rahatlık verir" buyurdular."

İÇECEKLER BÖLÜMÜ

★ ŞARAP HER KÖTÜLÜĞÜN ANAHTARIDIR

7000 3371 1013 حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَوْزِيُّ. ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ.
ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ، جَمِيعاً عَنْ رَاشِدِ،
أَبِي مُحَمَّدٍ الْحِمَّانِيِّ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛
قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي ﷺ «لَا تَشْرَبِ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ».

فی الزوائد: إسناده حسن.

1013. (3371) (7000)- *Ebu'd-Derda* radiyallahu anh demıştır ki: "*Dostum bana: "Şarap içme. Çünkü o her kötülüğün anahtarıdır!" diye tavsiyede bulundu.*"

7001 ٣٣٧٢ 1014 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ.
ثنا مُنِيرُ بْنُ الزُّبَيْرِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبَادَةَ بْنَ نُسَيْبٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ خُبَّابَ بْنَ الْأَرْتِّ
عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ «إِيَّاكَ وَالْحَمَرُ. فَإِنَّ حَطِيطَهَا تَقْرَعُ الْخَطَايَا، كَمَا
أَنَّ شَجَرَهَا تَقْرَعُ الشَّجَرَ».

في الزوائد: في إسناده غير بن الزبير الشامي الأزدي، وهو ضعيف.

1014. (3372) (7001)- *Habbab İbnu'l-Eret* radiyallahu anı anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “*Şaraptan sakın! Çünkü şarabın ağacı (asma) diğer ağaçların üstüne çıktığı gibi şarabın günahı da diğer günahların üstüne çıkar.*”

7002 3374 1015 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ أَنَّ خَالِدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُسَيْنٍ حَدَّثَهُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ شَرِبَ الْخُمُرَ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَشْرُبْهَا فِي الْآخِرَةِ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

1015. (3374) (7002)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh rivayet ediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyada şarap içen, onu ahirette içemeyecektir."

7003 3375 1016 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَا: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُدْمِنُ الْخَمْرِ كَعَابِدٍ وَفَنٍ.

في الزوائد: حمد بن سليمان، ضعفه النسائي وابن عدى. وقواه ابن حبان. وقال أبو خاتم: يكتب حديثه ولا يحتج به. وبقى رجال الإسناد ثقات.

1016. (3375) (7003)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İçki müptelası (=şarap düşkünü), (günah yönüyle) puta tapan gibidir."

7004 3376 1017 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عُبَيْةَ. حَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ مَيْسَرَةَ ابْنِ حَلْبَسٍ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مُدْمِنٌ خَمْرٍ».

في الزوائد: إسناده حسن. وسليمان بن عتبة مختلف فيه. وبقى رجال الإسناد ثقات.

1017. (3376) (7004)- Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İçki müptelası cennete giremez."

7005 3384 1018 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشَقِيُّ. ثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُّوسِ. ثَنَا ثَوْرُ ابْنُ يَزِيدَ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي أَمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَذْهَبُ اللَّيَالِي وَالْأَيَّامُ حَتَّى تَشْرَبَ فِيهَا طَائِفَةً مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ. يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا».

في الزوائد: في إسناده عبد السلام بن عبد القدوس، قال في تقريب التهذيب: ضعيف.

1018. (3383) (7005)- Ebu Ümâme el-Bâhilî anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetimden bir zümre, şaraba bir başka ad takarak onu içmedikçe geceler ve gündüzler tükenmeyecek (Kıyamet gelmeyecek)."

★ HER SARHOŞ EDİCİ HARAMDIR

7006 ۳۳۸۸ 1019 حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا أَبُو وَهَبٍ. أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ أَيُّوبَ ابْنِ هَانِيٍّ، عَنْ مِسْرُوقٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ». قَالَ ابْنُ مَاجَةَ: هَذَا حَدِيثُ الْمِصْرِيِّينَ فِي الزَّوَائِدِ: إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رَجَالُهُ ثِقَاتٌ.

1019. (3388) (7006)- Ibnu Mes'ud radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her sarhoşluk veren şey haramdır."

7007 ۳۳۹۲ 1020 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا أَبُو يَحْيَى. ثنا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ. وَمَا أُسْكِرَ كَثِيرُهُ، فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ». فِي الزَّوَائِدِ: فِي إِسْنَادِهِ ذَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ، وَهُوَ ضَعِيفٌ.

1020. (3392) (7007)- Ibnu Ömer radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her sarhoş edici haramdır, çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır."

★ BAZI KAPLARDA KURULAN ŞİRA

7008 ۳۴۰۱ 1021 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ. وَثَنَا أَبُو سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُنْبَذَ فِي التَّقْيِيرِ وَالْمَزْفَةِ وَالذَّبَائِ وَالْحَنْتَمَةِ. وَقَالَ «كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ». فِي الزَّوَائِدِ: إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رَجَالُهُ ثِقَاتٌ. وَأَصْلُ هَذَا الْحَدِيثِ فِي الصَّحِيحَيْنِ سَوَى قَوْلِهِ «كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ».

1021. (3401) (7008)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm nakır, müzeffet, dübbâ ve hanteme (denilen kaplar)da şıra yapılmasını yasakladı ve: "Sarhoş eden her şey haramdır" buyurdu."

NOT: Bu kaplar cahiliye devrinde şarap kurulan kaplardır, mahiyetini daha önce açıkladık.

7009 ۳۴۰۶ 1022 حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَنَّ أَبَا إِبْنِ جُرَيْجٍ عَنْ أَبِي يُونُسَ بْنِ هَانِيٍّ، عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ الْأَجْدَعِ، عَنْ بَنِي مَسْعُودٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنِّي كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ بَيْدِ الْأَوْعِيَةِ. إِلَّا وَإِنْ وَعَاءٌ لَا يُحَرِّمُ شَيْئًا. كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ».

في الزوائد: إسناده حسن.

1022. (3406) (7009)- *Ibnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben size bazı kaplarda nebiz (şıra) yapmayı yasaklamıştım. Bilesiniz, tek başına kap bir şeyi haram kılmaz. Sarhoşluk veren her şey haramdır."*

7010 ۳۴۰۷ 1023 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِيهِ. حَدَّثَنِي رُمَيْثَةُ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّهَا قَالَتْ: أَتَعَجَّرُ إِحْدَاكُنَّ أَنْ تَتَّخِذَ، كُلُّ غَامٍ، مِنْ جِلْدٍ أَضْحَيْتَهَا صِقَاءً؟ ثُمَّ قَالَتْ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُبَذَّ فِي الْحَرِّ، وَفِي كَذَا، وَفِي كَذَا. إِلَّا الْحَلَّ.

في الزوائد: إسناده حسن، من أجل سويد، فإنه مختلف فيه.

1023. (3407) (7010)- *H. Aîşe radiyallahu anhâ şöyle demiştir: "(Ey Rümeyse!), sizden biri her yıl kurban derisinden bir su kabı yapmaktan aciz mi?" Aîşe sözüne şöyle devam eder: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm küpte, şunda ve şunda şıra yapmayı yasakladı. Ancak bu nevi kaplarda sirke yapmayı yasaklamadı."*

★ KAPLARIN AĞZININ ÖRTÜLMESİ

7011 ۳۴۱۱ 1024 حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدُ بْنُ بَيَّانٍ الْوَاسِطِيُّ. ثنا الْحَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِتَغْطِيَةِ الْإِنَاءِ، وَإِبْكَاءِ السَّقَاءِ، وَإِكْفَاءِ الْإِنَاءِ.

في الزوائد: في إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

1024. (3411) (7011)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize kapların ağızlarının örtülmesini, tulumların ağızlarının bağlanmasını ve (boş) kabın (ağız) yere gelecek şekilde ters çevrilmesini emretti."*

7012 3412 1025 حَدَّثَنَا عَصْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ. ثنا حَرِثُ بْنُ عُمَارَةَ بْنُ أَبِي حَفْصَةَ. ثنا حَرِثُ بْنُ خَرِيتٍ. أَتَيْنَا ابْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَصْنَعُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثَلَاثَةَ آنِيَةٍ مِنَ اللَّيْلِ مُحَمَّرَةً: إِنَاءً لِبَطْنِهِ، وَإِنَاءً لِسِوَاكِهِ، وَإِنَاءً لَشَرَابِهِ.

في الزوائد: في إسناده حريش بن خريت، وهو ضعيف.

1025. (3412) (7012)- Hz. Aîşe radıyallahu anha anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için, geceleyin ağzı kapalı üç kap hazırlardım: Bir kap abdest suyu için, bir kap misvaki için, bir kap içeceği için."

★ GÜMÜŞ KAPTAN İÇME

7013 3410 1026 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عُثْمَرُ بْنُ شُعْبَةَ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ امْرَأَةٍ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءٍ فِضَّةً، فَكَأَنَّمَا يُجْرَجُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1026. (3415) (7013)- Hz. Aîşe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim gümüş bir kaptan su içerse, sanki karnına cehennem ateşi doldurmuş gibi olur."

★ KABIN İÇİNE SOLUMA

7014 3427 1027 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْحَرِثِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ، فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ. فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَعُودَ، فَلْيَنْفِخْ الْإِنَاءَ ثُمَّ الْيَعُدْ، إِنْ كَانَ يُرِيدُ».

في الزوائد: إسناده حديث أبي هريرة صحيح، رجاله ثقات.

1027. (3427) (7015)- Ebu Hureyre radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz su içerken kabin içine solumasın. Tekrar yudumlamak isteyince kabı ağzından uzaklaştırıp (nefes alsın) sonra dilerse yeniden içsin."

★ AVUÇLA SU İÇMEK

7015 3431 1028 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْجَمْعِيُّ. ثنا بَقِيَّةُ عَنْ مُسْلِمٍ
 بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ
 اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَشْرَبَ عَلَى
 بُطُونِنَا، وَهُوَ الْكَرْعُ. وَنَهَانَا أَنْ نَعْتَرِفَ بِالْيَدِ الْوَاحِدَةِ. وَقَالَ «لَا يَلْعُ أَحَدُكُمْ
 كَمَا يَلْعُ الْكَلْبُ. وَلَا يَشْرَبُ بِالْيَدِ الْوَاحِدَةِ كَمَا يَشْرَبُ الْقَوْمُ الَّذِينَ سَخِطَ اللَّهُ
 عَلَيْهِمْ. وَلَا يَشْرَبُ بِاللَّيْلِ فِي إِثَاءٍ حَتَّى يُحَرِّكَهُ. إِلَّا أَنْ يَكُونَ إِثَاءً مُحَرَّمًا. وَمَنْ
 شَرِبَ بِيَدِهِ، وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى إِثَاءٍ، يُرِيدُ التَّوَاضِعَ؛ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِعَدَدِ أَصَابِعِهِ
 حَسَنَاتٍ وَهُوَ إِثَاءُ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، إِذَا طَرَحَ الْقَدَحَ فَقَالَ: أَفْ!
 هَذَا مَعَ الدُّنْيَا».

في الزوائد: في إسناده بقية وهو مدلس، وقد عتقناه.

وقال الدميزي: هذا حديث منكر انفرد به المصنف. وزیاد بن عبد الله المذكور لا يكاد يعرف.

روى له المصنف هذا الحديث الواحد.

1028. (3431) (7015)- Ibnu Ömer radiyallahu anhuma anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yüzükoyun yatarak dudaklarımızla su içmemizi yasakladı. Keza, tek bir avuçla, avuçlayarak içmemizi de yasakladı ve buyurdu ki: “Sakın sizden kimse köpeklerin içtiği gibi suyu dudaklarıyla içmesin! Allah'ın gazabına uğrayan kavim gibi tek eliyle de içmesin. Suyu çalkalamadıkça geceleyin de içmesin, ağzı kapalı ise çalkalamaya gerek yok. Kim kapla içmeye muktedir olduğu halde, tevazuyu düşünerek eliyle içerse Allah parmakları adedince kendisine sevap yazar. Bu (avuç), Hz. İsa aleyhisselâm'ın kabı idi. Çünkü o, kadehi atmış ve: “Öf! Bu dünya ile beraberdir!” demişti.”

★ CAM BARDAKTAN İÇMEK

1029 ۳۴۳۵ 7016 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثنا مَنَدَلُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ حَقَّ قَوَارِيرَ يَشْرَبُ فِيهِ.

في الروائد: في إسناده مندل بن علي ومحمد بن إسحاق، وهما ضعيفان.

1029. (3435) (7016)- İbnu Abbâs radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, cam bir bardağı vardı, (suyu) onunla içirdi."

TIP BÖLÜMÜ

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وقد روى بعضه أبو داود والترمذي أيضاً

Bedeviler yine sordular: "Ey Allah'ın Resûlü! Kula verilen (hasletler)in en hayırlısı hangisidir?" Aleyhissalâtu vesselâm: "Güzel huy!" buyurdular."

7018 3437 1031 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أَتَيْنَا سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِي حِزَامَةَ، عَنْ أَبِي حِزَامَةَ؛ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَرَأَيْتَ أُدْوِيَةً تَتَدَاوَى بِهَا، وَرُقَى نَسْتَرْقِي بِهَا، وَتُقَى نَتَّقِيهَا، هَلْ تُرَدُّ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ شَيْئًا؟ قَالَ «هِيَ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ».

1031. (3437) (7018)-Ebu Hizâme radiyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Tedavi için kullandığınız ilaçlar, şifa isteğiyle okunan dualar ve (düşmanlardan) korunmak için kullandığımız koruyucu şeyler hakkında ne dersiniz, bunlar Allah'ın kaderinden bir şeyi geri çevirip değiştirir mi?" diye sormuşlardı.

"Bu saydıklarınız da Allah'ın kaderindendir" diye cevap verdi."

7019 3438 1032 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً، إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ دَوَاءً».

في الزوائد: إسناده حديث عبد الله بن مسعود صحيح. رجاله ثقات.

1032. (3438) (7019)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah hiçbir hastalık indirmede ki şifasını da indirmemiş olsun."

7020 3441 1033 حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثَنَا أَبُو يَحْيَى الْجَمَانِيُّ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى مَرِيضٍ يَعُودُهُ. قَالَ «أَشْتَهِي شَيْئًا؟» قَالَ: أَشْتَهِي كَعْكًا. قَالَ «نَعَمْ» فَطَلَبُوا لَهُ.

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يزيد الرقاشي.

1033. (3441) (7020)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm "geçmiş olsun" ziyareti için uğradığı bir hastaya: "Bir şey yemek arzu ediyormusun?" diye sordu. Adam: "Kek!" dedi. Resûlullah: "Hay hay!" dedi ve hastaya kek aradılar."

★ PERHİZ

7021 3443 1034 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ. ثَنَا مُوسَى بْنُ

إِسْمَاعِيلَ. ثَنَا بَنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ صَفِيٍّ (مِنْ وَلَدِ صُهَيْبٍ) عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبٍ؛ قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَبَيْنَ يَدَيْهِ خُبْزٌ وَتَمْرٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِذْنُ فَكُلْ» فَأَخَذْتُ أَكُلُّ مِنَ التَّمْرِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «تَأْكُلُ تَمْرًا وَبِكَ رَمَدٌ؟» قَالَ، فَقُلْتُ: إِنِّي أَمْضَعُ مِنْ نَاحِيَةِ أُخْرَى فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

في الروايد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1043. (3443) (7021)- Süheyb radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelmiştim, yanında ekmek ve kuru hurma vardı. Bana: "Yanaş ve ye!" buyurdular. Bunun üzerine (yanaştım)ve hurmadan yemeye başladım. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sende göz hastalığı bulunduğu halde hurma mı yiyorsun?" dedi. Ben: "Diğer bir kenardan çiğniyorum!" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm tebessüm buyurdular."

★ HASTA YEMEĞE ZORLANMAZ

7022 ۳۴۴۴ 1035 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثُمَيْرٍ. ثَنَا بَكْرُ بْنُ يُونُسَ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ مُوسَى ابْنِ عَلِيٍّ بْنِ رَبَاحٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تُكْرَهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ. فَإِنَّ اللَّهَ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ».

في الروايد: إسناده حسن. لأن بكر بن يونس بن بكير، مختلف فيه. وباقي رجال الإسناد ثقات. والحدیث رواه الترمذی، إلا لفظة «الشراب» فلذلك أوردته في الروايد.

1035. (3444) (7022)- Ukbe İbnu Âmir el-Cühenî radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hastalarınızı yeyip içmeye zorlamaym. Zira Allah onları yedirir, içirir."

★ ÇÖREK OTU

7023 ۳۴۴۸ 1036 حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، يَحْيَى بْنُ خَلْفٍ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ «عَلَيْكُمْ بِهَذِهِ الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ. فَإِنَّ فِيهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، إِلَّا السَّامَ».

فی الزوائد: حدیث ابن عمر حسن، وعثمان بن عبد الملك مختلف فيه.

1036. (3448) (7023)- *Ibnu Ömer radiyallahu anhu* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Size şu çörek otunu tavsiye ederim. Zira onda, ölümden başka her derde şifa vardır.”

★ BAL

1037 ۳۴۵۰ (7024) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِخْدَاشٍ. ثنا سَعِيدُ بْنُ زَكَرِيَاءَ الْقُرَشِيُّ ثَنَا الزُّبَيْرُ بْنُ سَعِيدٍ الْحَشِيمِيُّ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ لَعَقَ الْعَسَلَ ثَلَاثَ غَدَوَاتٍ، كُلَّ شَهْرٍ، لَمْ يُضِبْهُ عَظِيمٌ مِنَ الْبَلَاءِ».

فی الزوائد: إسناده لين. ومع ذلك فهو منقطع. قال البخاري: لا نعرف لعبد الحميد سمعا من أبي هريرة.

1037. (3450) (7024)- *H. Ebu Hureyre radiyallahu anhu* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Her ay üç sabah bal yalayan kimseye büyük bir bela (hastalık) gelmez.”

1038 ۳۴۵۱ (7025) حَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ بَكْرُ بْنُ خَلِيفٍ. ثنا عُمَرُ بْنُ سَهْلٍ. ثنا أَبُو حَمْزَةَ الْعَطَّارُ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: أَهْدَى لِلنَّبِيِّ ﷺ عَسَلٌ. فَقَسَمَ بَيْنَنَا لَعَقَةً لَعَقَةً. فَأَخَذْتُ لُعَقَتِي. ثُمَّ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَزَادُ أُخْرَى؟ قَالَ «نَعَمْ».

فی الزوائد: هذا إسناده مختلف فيه من أجل أبي حمزة. اسمه إسحاق بن الربيع. وكذلك عمر بن سهل.

1038. (3451) (7025)- *H. Câbir radiyallahu anhu* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*’a bal hediye edilmişti. Aramızda lokma lokma taksim etti. Ben kendi payımı aldım, sonra ben; “Ey Allah’ın Resûlü, bir lokma daha isterim!” dedim. “Peki!” buyurdu.”

7026 ۳۴۵۲ 1039 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَلَيْكُمْ بِالشَّفَاءَيْنِ: الْعَسَلِ وَالْقُرْآنِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجال ثقات.

1039. (3452) (7026)- Abdullah (Ibnu Mes'ud) radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Size şu iki şifayı tavsiye ederim: "Bal ve Kur'an."

NOT: Balla ilgili açıklama geçti.

★ MANTAR VE MEDİNE'NİN ACVE HURMASI

7027 ۳۴۵۳ 1040 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ. الْأَعْمَشُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِيَّاسٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَجَابِرٍ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْكَمَاءُ مِنَ الْمَنِّ. وَمَاوَهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ. وَالْعَجْوَةُ مِنَ الْجَنَّةِ. وَهِيَ شِفَاءٌ مِنَ الْجَنَّةِ».

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّيَّانِ، قَالَا: ثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ هِشَامٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِيَّاسٍ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، مِثْلَهُ.

في الزوائد: إسناده حسن. وشهر مختلف فيه، لكن قيل: الصواب عن شهر عن أبي هريرة، كما في رواية غير المصنف.

1040. (3453) (7027)- Ebu Sa'îd ve Câbir radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mantar kudret helvası (nevi)ndendir. Suyu göze şifadır. Acve hurması cennettendir ve cinnete karşı şifadır."

7028 ۳۴۵۶ 1041 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثنا الْمُشْتَمَلُ بْنُ إِيَّاسٍ الْمُرِّيُّ. حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ سُلَيْمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَافِعَ بْنَ عَمْرٍو الْمُرِّيَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْعَجْوَةُ وَالضَّعْرَةُ مِنَ الْجَنَّةِ».

قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: حَفِظْتُ الصَّخْرَةَ مِنْ فِيهِ.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1041. (3456) (7028)- Râfi' İbnu Amr el-Müzeni radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Acve (ismindeki Medine hurması) ve Sahra (adındaki Mescid-i Aksa'da yer alan taş) cennettendir."

Râvi Abdurrahman derki: "Ben sahra kelimesini şeyhimin ağzından dinledim."

7029 ٣٤٥٧ 1042 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يُونُسَ بْنِ سَرْحٍ الْفَرْيَابِيُّ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ بَكْرِ السَّكْسَكِيُّ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي عُبَلَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أَبِي بِنِ أُمِّ حَرَامٍ، وَكَانَ قَدْ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْقِبْلَتَيْنِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «عَلَيْكُمْ بِالسَّنَى وَالسَّنَوْتِ. فَإِنَّ فِيهِمَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ، إِلَّا السَّامَ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَا السَّامُ؟ قَالَ «الْمَوْتُ».

قَالَ عَمْرُو: قَالَ بِنِ أَبِي عُبَلَةَ: السَّنَوْتُ الشَّبْتُ. وَقَالَ آخَرُونَ: بَلْ هُوَ الْعَسَلُ الَّذِي يَكُونُ فِي زِقَاقِ السَّمَنِ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّاعِرِ:

هُمْ السَّمَنُ بِالسَّنَوْتِ لَا أَلْسَ فِيهِمْ وَهُمْ يَمْنَعُونَ جَارَهُمْ أَنْ يَقْرَدَا

في الزوائد: في إسناده عمرو بن بكر السكسكى. قال فيه ابن حبان: روى عن إبراهيم بن أبي عبلة الأوابد والطائفات. لا يحل الاحتجاج به. لكن قال الحكم: إنه إسناده صحيح.

1042. (3457) (7029)- Ebu Übey İbnu Ümmi Haram radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sinameki ve sennût (yani tereyağı tulumuna konulan bal veya dereotu) yemenizi tavsiye ederim. Çünkü bu iki şeyde sâ'm'dan başka her hastalığa karşı şifa vardır."

"Ey Allah'ın Resûlü sâ'm nedir?" diye sorulmuştu. "Ölüm!" buyurdular."

Râvi Amr dedi ki: "İbnu Ebî Able'nin söylediğine göre, sennût dereotudur, bazı başka alimler de "Bilakis, yağ tulumuna konan baldır, şairin şu beytinde sennût bu mânadadır" demiştir.

"Onlar tereyağı tulumundaki bal ile tereyağı gibidi. İer, aralarında hıyânet yoktur. Onlar komşularına hile yapılmasına da mâni olurlar."

★ NAMAZ ŞİFADIR

1043 ٣٤٥٨ 7030 حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثنا السَّرِيُّ بْنُ مَسْكِينٍ. ثنا ذُوَادُ بْنُ غُلَبَةَ عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: هَجَرَ النَّبِيُّ ﷺ فَهَجَّرْتُ. فَصَلَّيْتُ ثُمَّ جَلَسْتُ. فَالْتَفَتَ إِلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ «اشْكَمْتَ دَرْدُ؟» قُلْتُ: نَعَمْ. يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «قُمْ فَصَلِّ، فَإِنَّ فِي الصَّلَاةِ شِفَاءً».

حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرِ. ثنا أَبُو سَلَمَةَ. ثنا ذُوَادُ بْنُ غُلَبَةَ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ، وَقَالَ فِيهِ: اشْكَمْتَ دَرْدُ. يَعْنِي تَشْتَكِي بَطْنَكَ، بِالْفَارِسِيَّةِ. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: حَدَّثَ بِهِ رَجُلٌ لِأَهْلِهِ. فَاسْتَعْدُوا عَلَيْهِ.

في الزوائد: في إسناده لَيْثٌ، وهو ابن أبي سليم. وقد ضعفه الجمهور. جاء في هامش الطبعة الهندية ما يأتي: قال الفيروز آبادي في «باب تكلم النبي ﷺ بالفارسية»: ماصح شيء. ثم قال: قلت رجال هذا الحديث كلهم مأمونون، إلا ذُوَادُ بْنُ غُلَبَةَ فإنه ضعيف. قال ابن حبان: منكر الحديث جدا، يروى عن الثقات مالا أصل له، ومن الضعفاء مالا يعرف. كما ذكره في التهذيب.

1043. (3458) (7030)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “(Bir keresin-de) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm erken namaza kalktı. Ben de erken kalktım ve biraz namaz kıldıktan sonra oturdum. “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana dönüp baktı ve (Farsça): “Karnın mı ağrıyor?” buyurdu. Ben: “Evet! Ey Allah’ın Resûlü!” dedim.

“Öyleyse kalk! Namaz kıl! Çünkü namazda şifa var!” buyurdular.”

AÇIKLAMA:

Namazda şifa olması hususunda yapılan bazı açıklamalar şöyledir:

- 1) Namaz bedenen birçok hareketleri ihtiva etmektedir. Bunların sağlığa tesiri herkesçe bilinen bir husustur.
- 2) Namaz mukaddes bir ibadettir, feyzle doludur. Kişinin onun feyzinden feyizlenmesi, maddî-manevî hastalıklarına şifa bulması rahmet-i ilahiyeden beklenir.
- 3) Namaz bir meşguliyettir. Zihnin, fikrin, hayalin, dikkatin dünyevî umurdan koparılıp meâliyâta, ruhâniyâta, maneviyâta çekilmesidir. Hele huşû, hudû ve hu-zur ile kılınan namaz, insanı, dünyevi olan ihsaslardan fevkalade uzaklaştıracak, acılarını, ızdıraplarını duymaz hale getirecek, en azından onları asgarî seviyede al-

gılar, hisseder durumda tutacaktır. Bu çeşit, ruh tahavvül ve tegayyürlerin birkısım hastalıkların gelişme seyrini tâdil edeceği söylenebilir. Nitekim tababette, tedavinin çeşitli usulleri vardır: Hastaya telkin, dua, ümid, sevinç ve heyecan vermek; unutturmak, ferahlatmak, efkâr ve üzüntüsünü gidermek; mahçup etmek vs... Namazda bunların birkısımı vardır. Daha önce örnekler geçtiği üzere Ashabın namaz esnasında gürlüğü duymadıkları, yaralarındaki acıyı hissetmedikleri vs. rivayetlerle sabittir. Dolayısıyla namazın, hadiste kaydedilen ömekte olduğu üzere, karın ağrısı gibi, gelip-geçici birkısım rahatsızlıkların giderilmesinde ilaca, doktora gidinceye kadar hemen tevessül edilecek bir çare olarak düşünülmesi gerekir. Şüphesiz, bütün rahatsızlıkların giderilmesinde, ilk ve son yegane çare namazdır denmiyor. Zaten pekçok hadiste her derdin dermanı bulunduğu belirtilerek derman aramaya teşvik edilmiştir.

★ IRKU'N-NESÂ'NIN İLACI

1044 ۳۴۶۳ 7031 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَرَاشِدُ بْنُ سَعِيدِ الرَّمْلِيِّ، قَالَا: ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا هِشَامُ بْنُ حَبَّانٍ. ثنا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «شِفَاءُ عِرْقِ النَّسَا، أَلْيَةُ شَاةٍ أَعْرَابِيَّةٍ تُدَابُ. ثُمَّ تُجْزَأُ ثَلَاثَةٌ أَجْزَاءٍ، ثُمَّ يُشْرَبُ عَلَى الرَّيِّقِ، فِي كُلِّ يَوْمٍ جُزْءٌ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1044. (3463) (7031)- Enes İbnu Mâlik radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İrku'n-nesânın (otarak hizasından topuğa kadar uzanan bir sinirin) ilacı, arabî bir koyunun kuyruğudur. Bu kuyruk eritilip üç kısma ayrılır, sonra her sabah aç karnına bir parça içilir."

AÇIKLAMA:

Alimler, hadislerde gelen bir kısım tedavi usullerinin "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm"ın yaşadığı coğrafya ve iklim şartlarına mahsus olduğuna, burada da böyle bir durum olabileceğine dikkat çekerler; havadaki kuruluk sebebiyle yakalanılan irku'n-nesaya hadiste temas edilen tedavi usulünün uygun olacağını belirtirler. Herhangi bir ilacın şifasının her yerde müessir olacağına, hadisteki beyanın âmî olduğuna dair bir delil, bir karîne yoksa hususiliğinin unutulmaması gereği bir prensip olarak vazedilmiştir. Bu durumu, tıpla ilgili bölümde, örnekler vererek ısrarla belirttik.

★ HUMMA

7032 ۳۴۶۹ 1045 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: ذُكِرَتِ الْحُمَّى عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَسَبَّهَا رَجُلٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «لَا تَسَبَّهَا. فَإِنَّهَا تَنْفِي الذُّنُوبَ، كَمَا تَنْفِي النَّارُ حَبَثَ الْحَدِيدِ».

في الزوائد: في إسناده موسى بن عبيدة وهو ضعيف.

1045. (3469) (7032)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında hummadan bahsedilmişti. Aleyhissalâtu vesselâm: “Onun hakkında fena söz sarfetmeyin. Çünkü o, günahları temizler, tıpkı ateşin demirdeki pası, curufu temizlemesi gibi” buyurdular.”

7033 ۳۴۷۵ 1046 حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ حَلِيفٍ. ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْحُمَّى كَبِيرٌ مِنْ كَبِيرِ جَهَنَّمَ. فَتُحَوِّهَا عَنْكُمْ بِالْمَاءِ الْبَارِدِ».

في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

1046. (3475) (7033)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Humma (ateşli hastalık), cehennemîn körüklerinden bir körüktür. Siz onu soguk su ile kendinizden uzaklaştırın.”

NOT: Hummanın su ile nasıl tedavi edileceği açıklandı.

★ HACAMAT

7034 ۳۴۷۹ 1047 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثنا كَثِيرٌ بْنُ سُلَيْمٍ. سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مَرَرْتُ لَيْلَةً أُسْرِى بِي بِمَلَأَةٍ إِلَّا قَالُوا: يَا مُحَمَّدُ! مَرُّ أُمَّتِكَ بِالْحَجَامَةِ».

في الزوائد: قالت وإن ضعف جبارة وكثير في إسناده حديث أنس، فقد رواه في حديث ابن مسعود، الترمذی في الجامع والشمائل، وقال: حسن غريب. ورواه الحاكم في المستدرک من حديث ابن عباس، وقال: صحيح الإسناد. ورواه البزار في مسنده من حديث ابن عمر.

1047. (3479) (7034)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: "Mirac sırasında yanlarından geçtiğim her cemaat bana mutlaka "Ey Muhammed! Ümmetine hacamat olmalarını emret!" demiştir."

7035 3482 1048 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ سَعْدِ الْإِسْكَافِ، عَنِ الْأَصْبَغِ ابْنِ ثُبَّانَةَ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: نَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِحِجَامَةٍ الْأَخْدَعَيْنِ وَالْكَاهِلِ.

في الروائد: في إسناده أصبغ بن نباتة التيمي الحنظلي، وهو ضعيف.

1048. (3482) (7035)- Hz. Ali radiyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Cebrail Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a, Ahdaayn (boynun iki tarafındaki damar) hizasından ve kâhilden (iki omuzun arası) hacamat olma emrini getirdi."

7036 3485 1049 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سَفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَقَطَ عَنْ فَرْسِهِ عَلَى جِذْعٍ. فَأَثَقَتْ قَدَمُهُ. قَالَ وَكِيعٌ: يَعْنِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ احْتَجَمَ عَلَيْهَا مِنْ وَثِيءٍ.

في الروائد: إسناده صحيح، إن كان أبو سفيان طلحة بن نافع سمع من جابر.

1049. (3485) (7036)- Hz. Câbir radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm (bir keresinde) atından bir hurma kütülgü üzerine düşmüş ve ayağı çıkmıştı."

Râvi Vekf' der ki: "Yani Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir incinmeden dolayı ayağının üstünden hacamat ettirmiştir."

★ HANGİ AYDA HACAMAT OLMALI?

7037 3486 1050 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مَطَرٍ عَنْ ذَكْرِيَّا بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنِ النَّهَّاسِ ابْنِ قَهْمٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ أَرَادَ الْحِجَامَةَ فَلْيَتَحَرَّ سَبْعَةَ عَشَرَ، أَوْ تِسْعَةَ عَشَرَ، أَوْ إِحْدَى وَعِشْرِينَ. وَلَا يَتَّبِعْ بِأَحَدِكُمُ الدَّمَ، فَيَقْتُلَهُ».

في الروائد: إن الإسناد ضعيف لضعف النهاس بن قهم. وأشار إلى أن المتن صحيح.

1050. (3486) (7037)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtü vesselâm buyurdular ki: "Kim hacamat olmak isterse, ayın 17 veya 19 veya 21'ini arasın. Sakın, kan fazlalaşmak suretiyle birinize galebe çalıp onu öldürmesin."

7038 ۳۴۸۸ 1051 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمَصِيُّ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِصْمَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ نَافِعٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: يَا نَافِعُ! تَبَيَّعْ بِي الدَّمَ. فَأَتَيْتُ بِحَجَامٍ. وَاجْعَلْهُ شَابًا. وَلَا تَجْعَلْهُ شَيْخًا وَلَا صَبِيًّا.

قَالَ، وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «الْحَجَامَةُ عَلَى الرَّيْقِ أَمْثَلُ. وَهِيَ تَزِيدُ فِي الْعَقْلِ وَتَزِيدُ فِي الْحِفْظِ وَتَزِيدُ الْحَافِظَ حِفْظًا. فَمَنْ كَانَ مُحْتَجِمًا، فَيَوْمَ الْخَمِيسِ، عَلَى اسْمِ اللَّهِ. وَاجْتَنِبُوا الْحَجَامَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَوْمَ السَّبْتِ وَيَوْمَ الْأَحَدِ. وَاجْتَنِبُوا يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالثَّلَاثَاءِ. وَاجْتَنِبُوا الْحَجَامَةَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ. فَإِنَّهُ الْيَوْمُ الَّذِي أُصِيبَ فِيهِ أَيُّوبُ بِالْبَلَاءِ. وَمَا يَبْدُو جَدًّا وَلَا بَرَصًا إِلَّا فِي يَوْمِ الْأَرْبَعَاءِ أَوْ لَيْلَةِ الْأَرْبَعَاءِ».

في الزوائد: قال الذهبي، في ترجمة عبد الله بن عاصمة عن سعيد بن ميمون: مجهول. وكذا قال المزي في التهذيب.

1051. (3488) (7038)- Ibnu Ömer radiyallahu anhuma (âzadlâsına): "Ey Nâfi ba-na kan galebe çaldı, benim için bir haccâm getir, getireceğin haccâm genç olsun, yaşlı veya çocuk olmasın" dedi. Devamla Ibnu Ömer dedi ki: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Aç karnına hacamat olma idealdir, [onda şifa ve bereket vardır] akli artırır. Hafızayı güçlendirir. Hafız olmak isteyenlerin hıf-zetme kabiliyetini artırır. Hacamat olmak isteyen Allah'ın adıyla perşembe günü hacamat olsun. Cuma, cumartesi, pazar günlerinde hacamat olmaktan kaçının. Pazartesi ve Salı günü de hacamat olunuz. Çarşamba günü hacamat olmaktan kaçının. Çünkü o, Eyyub aleyhisselâm'ın belaya düştüğü gündür. Cüzâm ve alaca hastalığı da sadece çarşamba günü veya çarşamba gecesi zuhûr eder" dediğini işittim."

★ İSMİD SÜRMESTİ

7039 ۳۴۹۵ 1052 حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، يَحْيَى بْنُ خَلْفٍ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ.

حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَلَيْكُمْ بِالْإِيمِدِ، فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنِيبُ الشَّعَرَ».

في الروايت: في إسناده حديث ابن عمر مقال. لأن عثمان بن عبد الملك، قال فيه أبو حاتم: منكر الحديث. وقال ابن معين: ليس به بأس. وذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1052. (3495) (7039)- *Ibnu Ömer râdıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Size ismidi tavsiye ederim. Zira o, gözünü (görme gücünü) parlatır ve kirpikleri (besleyip) bitirir."*

7040 ۳۴۹۶ 1053 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنِّدِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «عَلَيْكُمْ بِالْإِيمِدِ عِنْدَ التَّوَمِ، فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنِيبُ الشَّعَرَ».

في الروايت: إن المتن أخرجه عروة من غير طريق جابر. ولم يبين إسناده حديث جابر.

(1053) (3496) (7040)- *Hız. Câbir radyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Uyuyacağınız zaman ismidle sürme çekmenizi tavsiye ederim. Çünkü o, gözünü (görme gücünü) parlatır ve kılları (yani kirpikleri besleyip) bitirir."*

NOT: Sürme ile ilgili açıklama yapıldı.

★ KUR'AN'LA TEDAVİ

7041 ۳۵۰۱ 1054 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ بْنُ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكِنْدِيُّ. ثنا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ. ثنا سَعَادُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَيْرُ الدَّوَاءِ الْقُرْآنُ».

في الروايت: في إسناده الحارث الأعور، وهو ضعيف.

1054. (3501) (7041)- *Hız. Ali radyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İlaçların en hayırlısı Kur'an'dır."*

NOT: Daha önce açıklandığı üzere, birçok âyet Kur'an'da mü'minler için şifa bulunduğunu te'yid etmiştir.

★ GÖZ DEĞMESİ

7042 3508 1055 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا أَبُو هِشَامٍ الْمَخْزُومِيُّ. ثنا وَهَبٌ عَنْ أَبِي وَقْدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اسْتَعِيدُوا بِاللَّهِ. فَإِنَّ الْعَيْنَ حَقٌّ».

في الروايات: في إسناده أبو واقد، واسمه صالح بن محمد بن زائدة الليثي، وهو ضعيف.

1055. (3508) (7042)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “(Göz değmesinden) Allah'a sığın. Zira göz değmesi hakır.”

★ RUKYE (DUA İLE TEDAVİ)

7043 3514 1056 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ؛ أَنَّ خَالِدَةَ بِنْتَ أَنَسٍ، أُمَّ بَنِي حَزْمٍ السَّاعِدِيَّةَ، جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَعَرَضَتْ عَلَيْهِ الرُّقَى. فَأَمَرَهَا بِهَا.

في الروايات: إسناده صحيح، رجاله ثقات. ولم يكن لخالدة شيء في الكتب الستة سوى هذا الحديث عند المصنف.

1056. (3514) (7043)- Halide Bintu Enes Ümmü Benî Hazm es-Sâidiyye radiyallahu anha'nın anlatığına göre: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelmiş, (tedavide okuduğu) duayı Aleyhissalâtu vesselâm'a (kontrol ettirmek üzere) arz etmiştir. Aleyhissalâtu vesselâm (dua meinde mahzurlu bir kelim görmediği için) o duayı tedavide okumasına ruhsat vermiştir.”

AÇIKLAMA:

Dua ile (rukye=nefes etme) tedavi cahiliye geleneğinde vardı. Birkısım dualarda, şeytan ve putların isimleri, manasız sözler de bulunmakta idi. İslâm'dan sonra Resûlullah bunları kontrolden geçirmiş, mahzurlu olmayanlara tedavide okunması için izin vermiştir.

★ YILAN VE AKREP SOKMASINA KARŞI RUKYE (DUA)

7044 3518 1057 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بَهْرَامٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ الْأَشْجَعِيُّ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: لَدَغَتْ عَقْرَبٌ

رَجُلًا فَلَمْ يَنْمَ لَيْلَتُهُ. فَقِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ فُلَانًا لَدَعَتْهُ عَقْرَبٌ فَلَمْ يَنْمَ لَيْلَتُهُ. فَقَالَ «أَمَّا إِنَّهُ لَوْ قَالَ، حِينَ أُمْسَى: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، مَا ضَرَّهُ لَدَغُ عَقْرَبٍ حَتَّى يُصْبِحَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1057. (3518) (7044)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Bir adamı akrep sokmuştu. O gece acıdan uyuyamadı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Falancayı akrep soktu, bu yüzden geceleyin hiç uyuyamadı" diye haber verilmişti. Şöyle buyurdular: "Keşke akşamleyin şu duayı okusaydı: Eûzu bikelimâtillahi't-tâmmâti min şerri mâ halaka" (Yarattığının şerrinden Allah'ın mükemmel kelimelerine sığınırım)" deseydi, akrebin sokması sabaha kadar ona zarar vermezdi."

1058 ۳۵۱۹ 7045 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ. حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ عَمْرٍو بْنُ حَزْمٍ؛ عَنْ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ. قَالَ: عَرَضْتُ التَّهَشُّةَ مِنَ الْحَيَّةِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَأَمَرَ بِهَا. في الزوائد: قال الترمذی: هذا مرسل. وأبو بكر هو أبو محمد بن عمرو بن حزم، فإنه لم يدرك

جده.

1058. (3519) (7045)- Amr Ibnu Hazm radiyallahu anh anlatıyor: "Yılan sokmasına karşı okunan duayı Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a arzettim, onu okuma izin verdi."

★ RESULULLAH'IN OKUDUĞU ŞİFA DUASI

1059 ۳۵۲۴ 7046 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَحَفْصُ بْنُ عُمَرَ، قَالَا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ. ثنا سُفْيَانُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ ثُوَيْبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ النَّبِيُّ ﷺ يَعُوذُنِي، فَقَالَ لِي «أَلَا أُرْقِيكَ بِرُقِيَّةٍ جَاءَنِي بِهَا جِبْرَائِيلُ؟» قُلْتُ: بَأَبِي وَأُمِّي. بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «بِسْمِ اللَّهِ أُرْقِيكَ. وَاللَّهُ يَشْفِيكَ. مِنْ كُلِّ دَاءٍ فِيكَ. مِنْ شَرِّ التَّفَاتَاتِ فِي الْعُقَدِ، وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

في الزوائد: في إسناده عاصم بن عبيد الله بن عاصم بن عمر العمرى، وهو ضعيف.

1059. (3524) (7047)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (hastalığım sırasında) bana geçmiş olsun ziyaretine gelmişti. Bana: "Seni, Cebrail'in bana getirdiği dua ile tedavi etmeyeyim mi?" buyurdular. Ben: "Annemi babam sana kurban olsun ey Allah'ın Resûlü! Evet!" dedim. Okudular: "Bismillahi erkike vallahu yeşfike min külli dâin fike min şerri'n-neffâsâti fi'l-ukadi ve min şerri hâsadin izâ hased (Allah'ın adıyla sana okuyorum, sende olan her hastalığa karşı, düğümlere üfleyenlerin şerrine, hased ettikleri zaman hasedçilerin şerrine karşı Allah şifa versin (veya şifayı verecek olan Allah'tır).") Bunu üç sefer okudu."

★ HUMMAYA KARŞI DUA

1060 ٣٥٢٧ [7047] حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ دِينَارٍ الْحَمَصِيُّ. ثنا أَبِي، عَنْ ابْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ عَمِيرٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جُنَادَةَ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ بْنَ الصَّامِتِ يَقُولُ: أَتَى جِبْرَائِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، النَّبِيَّ ﷺ، وَهُوَ يُوْعَكُ. فَقَالَ: بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ. مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ. مِنْ حَسَدِ حَاسِدٍ، وَمِنْ كُلِّ غَيْنٍ، اللَّهُ يَشْفِيكَ.

في الزوائد: إسناده حسن. لأن ابن ثوبان اسمه عبد الرحمن بن ثابت. وابن ثوبان مختلف فيه. وبقى رجال الإسناد ثقات.

1060. (3527) (7047)- Ubâde İbnu's-Sâmit radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, şiddetli bir hummaya yakalanmış iken Cebrail aleyhisselâm gelmişti. Efendimizi tedavi için şu duayı okudu: "Bismillahi erkike min külli şey'in yüz'ike min hasedi hâsadin ve min külli aynin. Allah u yeşfike. (Sana Allah adıyla okuyorum, sana eza veren herşeyden, hasedcinin hasedinden ve herbir (kem) gözden şifa diliyorum. Allah sana şifa versin."

★ MUSKA TAKMA

1061 ٣٥٣٠ [7048] حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّي. ثنا مُعَمَّرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَشْرِ عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْجَرَّارِ، عَنْ ابْنِ أُحْتِ زَيْنَبَ، أَمْرَأَةَ عَبْدِ اللَّهِ؛ عَنْ زَيْنَبَ؛ قَالَتْ: كَانَتْ عَجُوزٌ تَذْخُلُ عَلَيْنَا

تَرْقَى مِنَ الْحُمْرَةِ. وَكَانَ لَنَا سَرِيرٌ طَوِيلُ الْقَوَائِمِ. وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ، إِذَا دَخَلَ، تَنَحَّجَ وَصَوَّتَ. فَدَخَلَ يَوْمًا. فَلَمَّا سَمِعَتْ صَوْتَهُ اخْتَجَبَتْ مِنْهُ. فَجَاءَ فَجَلَسَ إِلَى جَانِبِي. فَمَسْنَى فَوَجَدَ مَسَّ خَيْطٍ. فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقُلْتُ: رُقَى لِي فِيهِ مِنَ الْحُمْرَةِ. فَجَذَبَهُ وَقَطَعَهُ، فَرَمَى بِهِ وَقَالَ. لَقَدْ أَصْبَحَ آلُ عَبْدِ اللَّهِ أَغْنِيَاءَ عَنِ الشَّرِكِ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ الرُّقَى وَالتَّمَائِمَ وَالتَّوَلَةَ شِرْكٌ». قُلْتُ: وَإِذَا تَرَكْتُهَا دَمَعْتُ: قَالَ: ذَلِكَ الشَّيْطَانُ إِذَا أَطْعَمَهُ تَرَكَكَ، وَإِذَا عَصَيْتَهُ طَعَنَ بِأَصْبَعِهِ فِي غَيْنِكَ. وَلَكِنْ لَوْ فَعَلْتَ كَمَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، كَانَ خَيْرًا لَكَ وَأَجْدَرُ أَنْ تَشْفِيَن. تَنْضَجِينَ فِي غَيْنِكَ الْمَاءَ وَتَقُولِينَ: أَذْهِبِ الْبَاسَ. رَبِّ النَّاسِ إِشْفِ، أَنْتَ الشَّافِي. لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءٌ لَا يُعَادِرُ سَقَمًا.

في الزوائد: زوى أبو داود بعضه. ورواه الحاكم في المستدرک.

1061. (3530) (7048)- Abdullah İbnu Mes'ud'un zevcesi Zeyneb radiyallahu an-hüma anlatıyor: "Yaşlı bir kadın vardı, bize gelir, humre (denilen bir veba çeşidi-ne) karşı rukye yapardı. Bizim ayakları uzun bir karyolamız vardı. (Eşim) Abdul-lah eve gireceği zaman (geldiğini sezdirmek için) öksürüp ses çıkarırdı. Bir gün Abdullah aynı şekilde içeri girdi. Kadın, sesini işitince ona karşı örtüsüne bürün-dü. Abdullah gelip yanına oturdu ve bana eliyle dokundu ve bir ipin eline değdiği-ni hissetmişti ki: "Bu nedir?" diye sordu. Ben: "(Takındığım bu muska) içinde humraya karşı dua var!" dedim. Abdullah onu derhal çekip kopardı, fırlatıp attı ve: "Abdullah'ın ailesi şirkten müstağnidir. Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesse-lâm'in: "Rukyeler, muskalar ve büyü bir şirkdir" dediğini işittim" dedi. Ben: "Ama ben bir gün dışarı çıkmıştım. Beni falanca gördü, bunun üzerine ona gelen taraftaki gözüm yaşardı. O günden beri rukye yapınca gözümün yaşı kesilir, rukye-yi bıraktım mı tekrar yaşarır" dedim. Bunun üzerine Abdullah dedi ki: "Bu şeytan-dir, ona itaat edince seni bırakıyor, ona isyan ettiğin vakit parmağıyla gözüne dür-tüyor. Ama Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaptığı gibi yapsaydın, bu senin için daha hayırlı, şifa bulman için de daha münasib olurdu: Gözüne su serpip şö-y-le diyeceksin: "Ezhibi'l-be's, Rabbi'n-nâs, işfi, entes-Şâfi, lâ şifaen illâ şifâuke, şifâen lâ yugâdiru sakamen (Fenallığı gider. Ey insanların Rabbi! Şifa ver! Sen şifa verensin. Senin verdiğinden başka şifa yok! Öyle şifa ver ki, hiçbir hasta-lık geride kalmamış olsun)."

AÇIKLAMA:

Muska bu hadise göre caiz değildir. Ancak mesele ülemâca münakaşa edilmiştir. Hangi şartlarda caiz veya değil, gerekli açıklama ilgili bahiste geçtiği için burada tekrar etmeyeceğiz. Burada birkaç kelimeyi kısaca açıklayalım: *Humra* ateşli bir hastalıktır, vebanın bir çeşidi olduğu belirtilmiştir. *Temâim*, *Temîme*'nin cem'i-dir, çocuklara takılan nazarlıklar, boncuklar vs. hep *temime* ile ifade edilir. *Tivele* bu da, bazı açıklamalara göre sihirdir. Yani sihrin bir çeşidi ve üzerine sihir okunup üflenen iplikler. Muhabbet veya bir başka maksatla yazılan sihir ve büyü muskalarına hep *tivele* denir.

7049 ۳۵۳۱ 1062 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي الْحَصِيبِ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ مُبَارِكٍ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى رَجُلًا فِي يَدِهِ حَلَقَةً مِنْ صُفْرِ. فَقَالَ: «مَا هَذِهِ الْحَلَقَةُ؟» قَالَ: هَذِهِ مِنَ الْوَاهِنَةِ. قَالَ «انْزِعْهَا، فَإِنَّهَا لَا تَزِيكَ إِلَّا وَهْنًا».

في الروائد: إسناده حسن. لأن مبارك هذا هو ابن فضالة.

1062. (3531) (7049)- *Imrân Ibnul-Husayn radiyallahu anh* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kolunda tunçtan bir bilezik taşıyan bir adam görmüştü: "Bu halka da ne?" diye sordu. Adam: "Bu vâhine (denen kol ağrısı)dan dolaydı" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Çıkar onu! Zira o, ağrını artırmaktan başka bir işe yaramaz!" buyurdu."

★ UĞUR VE UĞURSUZLUĞA İNANMA

7050 ۳۵۳۶ 1063 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا عَبْدُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ الْفَالُ الْحَسَنُ، وَيَكْرَهُ الطَّيْرَةَ.

في الروائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

1063. (3536) (7050)- *Hiz. Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm güzel tefâülden hoşlanır, uğursuz saymaktan hoşlanmazdı."

7051 ۳۵۳۹ 1064 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ بَنِي عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا عَدْوَى،

وَلَا طَيْرَةَ، وَلَا هَامَةَ، وَلَا صَفَرَ».

في الزوائد: إسناده حديث ابن عباس صحيح، رجاله ثقات.

1064. (3539) (7051)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "Ne sirayet (hastalığın bulaşması), ne uğursuzluk, ne hâme (denen öldürülenin başından çıkıp intikam istediğine inanılan mahluk) ne de safer (ayının uğursuzluğu) vardır."

7052 3540 1065 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ بَنِي أَبِي جَنَابٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا عَذْوَى، وَلَا طَيْرَةَ، وَلَا هَامَةَ» فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! الْبَعِيرُ يَكُونُ بِهِ الْجَرْبُ فَتَجْرَبُ بِهِ الْإِبِلُ. قَالَ «ذَلِكَ الْقَدَرُ. فَمَنْ أَجْرَبَ الْأَوَّلُ».

في الزوائد: حديث ابن عمر ضعيف. فيه أبو جناب، اسمه يحيى بن أبي حية، وهو ضعيف.

1065. (3540) (7052)- *Ibnu Ömer* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* (bir gün): "Ne sirayet, ne uğursuzluk, ne de hâme yoktur" demişti. Bir adam kalkarak: "(Nasıl olmaz ey Allah'ın Resûlü! Kendisinde uyuz olan bir deve sebebiyle bir sürü uyuzlanıyor" dedi. *Aleyhissalâtu vesselâm*: "İşte bu kaderdir. Pekiyi önceki deveyi kim uyuzladı?" buyurdular."

7053 3543 1066 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ عَنْ بَنِي أَبِي الزِّنَادِ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي الْخَصِيبِ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أُمِّهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «لَا تُدِيمُوا النَّظَرَ إِلَى الْمَجْدُومِينَ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات.

1066. (3543) (7053)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "Cüzzamlılara devamlı surette bakmayınız."

★ SİHİR

7054 3546 1067 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ دِينَارٍ

الْجَمْعِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةٌ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ الْعَنْسِيُّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، وَمُحَمَّدَ بْنِ يَزِيدَ، الْمَصْرِيِّينَ، قَالَا: ثَنَا نَافِعٌ عَنْ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَا يَزَالُ يُصَيِّدُكَ، كُلَّ غَامٍ، وَجَعٌ مِنَ الشَّاقِ الْمَسْمُومَةِ الَّتِي أَكَلْتُ. قَالَ «مَا أَصَابَنِي شَيْءٌ مِنْهَا، إِلَّا وَهُوَ مَكْتُوبٌ عَلَيَّ، وَأَدُمُ فِي طِينَتِهِ».

في الزوائد: في إسناده أبو بكر العنسي، وهو ضعيف.

1067. (3546) (7054)- Ümmü Seleme radiyallahu anha diyor ki: "Ey Allah'ın Resulü! (Hayber'de) yediğin zehirli koyun etinin ağrısı her yıl sana ara vermeden geliyor" demiştim, şu cevapta bulundular: "Ondan bana isabet eden şey, Adem daha çamurunda iken (daha tam olarak yaratılmamış iken) Allah'ın hakkım-da yazdığı şeydir, (ondan ne eksiktir ne de fazlası)."

7055 ٣٥٤٨ 1068 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ. حَدَّثَنِي عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِرِ قَالَ: لَمَّا اسْتَعْمَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الطَّائِفِ، جَعَلَ يَغْرُضُ لِي شَيْءٌ فِي صَلَاتِي، حَتَّى مَا أُدْرِى مَا أَصَلَّى. فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ، رَحَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ «ابْنُ أَبِي الْعَاصِرِ؟» قُلْتُ: نَعَمْ! يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «مَا جَاءَ بِكَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! عَرَضَ لِي شَيْءٌ فِي صَلَاتِي، حَتَّى مَا أُدْرِى مَا أَصَلَّى. قَالَ «ذَلِكَ الشَّيْطَانُ. اذْنُهُ» فَذَنُوتُ مِنْهُ. فَجَلَسْتُ عَلَى صُلُورِ قَدَمِي. قَالَ، فَضَرَبَ صَدْرِي يَدَيْهِ، وَتَقَلَ فِي فَمِي، وَقَالَ «اُخْرُجْ. عَدُوُّ اللَّهِ!» فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. ثُمَّ قَالَ «الْحَقُّ بِعَمَلِكَ».

قَالَ، فَقَالَ عُثْمَانُ: فَلَعَمْرِي! مَا أَحْسِنُهُ خَالَطَنِي بَعْدُ.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. ورواه الحاكم وقال: هذا حديث صحيح الإسناد.

1068. (3548) (7055)- Osman İbnu Ebi'l-Aş radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, Taif'e vali tayin edince, namazda bana bir şey arz olmaya başladı. Öyle ki, kıldığımı bilemez hale geldim. Bu durumu kendimde görünce, hemen Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gittim. (Beni görünce: "Bu

gelen İbnu Ebi'l-As değil mi?" buyurdular. Ben: "Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dedim. "Niye geldin?" buyurdular. "Ey Allah'ın Resûlü! Bana namazda bir hal ârız oldu, ne kıldığımı bilmez, anlamaz hale geldim" dedim. "Anlattığın şey şeytandır, onu bana yaklaştır!" buyurdular. Bunun üzerine Resûlullah'a yaklaştım. (Diz çöküp) ayaklarımın üstüne oturdum. Aleyhissalâtu vesselâm mübarek elleriyle göğsüme vurup ağzımın içine tükürdüler. Sonra: "Çık ey Allah'ın düşmanı!" dediler. Bu muameleyi bana üç kere tekrar ettiler. Sonunda: "Haydi işinin başına git!" buyurdular."

Râvi der ki: "Osman kase ederek dedi ki: "Ömrüme yemin olsun ki ondan sonra şeytanın bana sokulduğunu hiç sanmam."

7056 3549 1069 حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ حَيَّانَ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى. أَنبَأَنَا عَدَّةُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا أَبُو جَنَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أَبِيهِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: إِنَّ لِي أَخًا وَجِعًا. قَالَ «مَا وَجَعُ أَخِيكَ؟» قَالَ: بِهِ لَمَمٌ. قَالَ «اذْهَبْ فَأَتِنِي بِهِ» قَالَ، فَذَهَبَ فَجَاءَهُ بِهِ، فَأَجْلَسَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَسَمِعْتُهُ عَوْدَهُ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَأَرْبَعَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ الْبَقَرَةِ، وَآيَتَيْنِ مِنْ وَسْطِهَا. وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ، وَآيَةِ الْكُرْسِيِّ، وَثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ خَاتِمَتِهَا، وَآيَةٍ مِنْ آلِ عِمْرَانَ (أَحْسِبُهُ قَالَ: شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) وَآيَةٍ مِنَ الْأَعْرَافِ: إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ. الْآيَةَ، وَآيَةٍ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ، وَآيَةٍ مِنَ الْجَنِّ: وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا، وَعَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ الصَّافَّاتِ، وَثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِ الْحَشْرِ، وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَالْمَعْوُذَتَيْنِ فَقَامَ الْأَعْرَابِيُّ قَدْ بَرَّ، لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ.

في الزوائد: هذا إسناد فيه أبو جناب الكلبي، وهو ضعيف، واسمه يحيى بن أبي حية. ورواه الحاكم في المستدرک من طريق أبي جناب، وقال: هذا الحديث محفوظ، صحيح.

1069. (3549) (7056)- Ebu Leylâ el-Ensârî radıyallahu anı anlatıyor: "(Bir gün) ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında otururken, Efendimize bir bedevi geldi: "Hasta bir erkek kardeşim var" dedi. Resûlullah: "Kardeşinin hastalığı

nedir?” diye sordu. “Kardeşimde biraz delilik var!” dedi. “Git onu bana getir!” buyurdular. Adam gitti kardeşini getirdi. Resûlullah önüne oturttu. Fatiha-i şerife, Bakara suresinin başından ilk dört ayeti, ortalarından وَالْهَکْمَ لِلَّهِ وَاحِدٌ ayeti, Ayetel-Kürsi, sonundan ise üç ayeti; Al-i İmrandan bir ayeti –ki bunun لَا شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ اِنَّ رَبَّكُمْ وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ ayetinin olduğunu zannediyorum–, A’raf suresinden-bir ayeti; وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ ayeti, Mü’minûn sûresinden bir ayeti; اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ لَآبْرَاهَانَ لَهُ ayeti; Cin sûresinden bir ayeti, وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ ayeti, Saffât suresinin başından on âyeti, Haşır suresinin sonundan üç ayeti; Kul-hüvallahü Ahad suresi, Muavvizateyn surelerini okuyarak ona afsun yapğını işittim. Bunun üzerine bedevi ayağa kalktı. Tamamen iyileşmişti.”

ELBİSE BÖLÜMÜ

★ HZ. PEYGAMBER'İN GIYECEKLERİ

7057 ۳۵۵۲ 1070 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدِيُّ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ الْأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ جَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى فِي شِمْلَةٍ قَدْ عَقَدَ عَلَيْهَا.

في الزوائد: ما يضح سماع خالد من عبادة بن الصامت. وقال أبو نعيم: لم يلق خالد عبادة بن الصامت، ولم يسمع منه. والأحوص بن حكيم ضعيف.

1070. (3552) (7057)- Ubade Ibnu's-Sâmit radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir şemle (câr) içerisinde namaz kıldı. Car, (bedeninden düşmesin diye) onu bağlamıştı."

7058 ۳۵۵۴ 1071 حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ، ثنا ابْنُ لَهَيْعَةَ. حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسُبُّ أَحَدًا، وَلَا يُطَوِّي لَهُ ثَوْبًا.

في الزوائد: في إسناد عبد الله بن لهيعة، وهو ضعيف.

1071. (3554) (7058)- Hz. Aişe anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bir kimseye sövdüğünü ve kendisi için bir elbise dürüldüğünü görmedim."

7059 ۳۵۵۶ 1072 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، ثنا ابْنُ الْحَمَّصِيِّ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: لَبَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصُّوفَ. وَاحْتَذَى الْمَحْصُوفَ. وَلَبَسَ ثَوْبًا تَحْشِينًا تَحْشِينًا.

في الزوائد: في إسناد نوح بن ذكوان ضعيف. وبقية بن الوليد مدلس، وقد عنعنه.

1072. (3556) (7059)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yün elbise, yamalı ayakkabı ve cidden sert mi sert elbise giydi."

★ YENİ ELBİSE GİYİNCE HAMDETMELİ

7060 3558 1073 حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنبَأَنَا مَعْمَرُ بْنُ زُهْرِيٍّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى عَلَى عُمَرَ سَيْضًا أَيْضَ فَقَالَ «تَوْبُكَ هَذَا غَسِيلٌ أَمْ جَدِيدٌ؟» قَالَ: لَا. بَلْ غَسِيلٌ. قَالَ «الْبَسْ جَدِيدًا. وَعِشْ حَمِيدًا، وَمُتْ شَهِيدًا».

في الزوائد: إسناده صحيح. والحسين بن مهدي الأيلي، ذكره ابن حبان في الثقات. وروى عن حرمته في صحيحه. وباقي رجال الإسناد لهم في الصحيحين.

1073. (3558) (7060)- Ibnu Ömer radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hz. Ömer'in üzerinde bembeyaz bir gömlek görmüştü. "Bu elbisen yıkandı mı, yeni mi?" diye sordu. Hz. Ömer: "Hayır (yeni değil), yıkandı mıdır!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm (ona): "Yeni giy(esin), hamdedici olarak yaşa(yasın) ve şehit olarak öl(esin)!" buyurdular."

7061 3561 1074 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَمِيرٍ وَأَبُو أُسَامَةَ عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ لِبْسَتَيْنِ: اشْتِمَالِ الصَّمَاءِ وَالْإِحْتِبَاءِ فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ، وَأَنْتَ مُفَضَّرَجًا إِلَى السَّمَاءِ.

في الزوائد: حديث عائشة صحيح. رجاله ثقات. وسعد بن سعيد هو أخو يحيى بن سعيد الأنصاري،

احتج به مسلم.

1074. (3561) (7061)- Hz. Aîşe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şu iki kıyafeti yasakladı: İştîmâl-i sammâ (elleri de dahil, vücudunu tek bir elbise ile sıkıca sarmak) ve fercini semaya açmış vaziyette kâbaların üzerinde oturup bacakları dikerek tek bir elbiseye sarınmak."

★ YÜNLÜ GİYMEK

7062 3563 1075 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ كَرَامَةَ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ. ثنا أَبُو أُسَامَةَ. ثنا الْأَخْوَضُ بْنُ حَكِيمٍ. عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛

قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ. وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ رُومِيَّةٌ مِنْ صُوفٍ، ضَيِّقَةُ الْكُمَيْنِ. فَصَلَّى بِنَا فِيهَا. لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ غَيْرُهَا.

في الزوائد: قلت قال الحافظ أبو نعيم: خالد لم يلق عبادة بن الصامت ولم يسمع منه. وكذا

قال أبو حاتم. والأحوص ضعيف.

1075. (3563) (7062)- Ubâde Ibnu's-Sâmit radiyallahu anh anlatıyor: "Bir gün, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanımıza geldi. Üzerinde kolları dar, yün, rumî bir cübbe vardı. Bize onun içerisinde namaz kıldırıldı. Aleyhissalâtu vesselâm'ın üzerinde bundan başka bir giyecek yoktu."

7063 3564 1076 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشَقِيُّ وَأَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ، قَالَا: ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ السَّمِطِ. حَدَّثَنِي الْوُضَيْنُ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ مُحْفُوظِ بْنِ عُلْقَمَةَ، عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَوَضَّأَ، فَقَلَبَ جُبَّةَ صُوفٍ كَانَتْ عَلَيْهِ. فَمَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ.

في الزوائد: في إسناده محفوط بن علقمة عن سلمان، يقال: إنه مرسل، كما في التهذيب. وباقي

رجال الإسناد ثقات.

1076. (3564) (7063)- Selmân el-Fârisî radiyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm abdest almıştı. Üzerindeki yün cübbeyi çevirip onun (iç kısmı) ile yüzünü sildi."

7064 3568 1077 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانٍ الْأَزْرَقِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ سَالِمٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ شَرِيحِ بْنِ عُبَيْدِ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ أَحْسَنَ مَا زُرْتُمْ اللَّهَ بِهِ فِي قُبُورِكُمْ وَمَسَاجِدِكُمْ، الْبَيَاضُ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. شرح بن عبيد لم يسمع من أبي الدرداء. قاله في التهذيب.

1077. (3568) (7064)- Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mescidlerde olsun, kabirlerde olsun Allah Teâla hazretlerini ziyarette giydiğiniz en güzel elbise beyazdır."

★ ELBİSESİNİ KIBIRLE SÜRÜMEK

7065 1078 ۳۵۷۰ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ مِنَ الْخِيَلَاءِ، لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». قَالَ، فَلَقِيْتُ ابْنَ عُمَرَ بِالْبَلَاطِ. فَذَكَرْتُ لَهُ حَدِيثَ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. فَقَالَ، وَأَشَارَ إِلَى أُذُنَيْهِ: سَمِعْتُهُ أُذُنَايَ، وَوَعَاهُ قَلْبِي.

في الزوائد: حديث ابن عمر في الصحيحين. لكن حديث أبي سعيد قد انفرد به المصنف. وفي إسناده عطية بن سعد العوفي أبو الحسن. وهو ضعيف.

1078. (3570) (7065)- Ebu Sa'îd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim izarını kibirle yerde sürürse, Allah Kıyâmet günü ona (rahmet nazarıyla) bakmaz."

Ravi (Atıyye) der ki: "Sonra ben, Balât'da Ibnu Ömer'e rastladım. Ebu Sa'îd'in Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan yaptığı rivayeti hatırladım. Eliyle kulağına işaret ederek dedi ki: "Bunu şu kulaklarım da işitti ve kalbim ezberleyip zapetti."

★ İZARIN YERİ

7066 1079 ۳۵۷۴ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَتَانَا شَرِيكَ عَنْ سَمِيعِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ قَبِيصَةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سُفْيَانُ ابْنُ سَهْلٍ! لَا تُسِيلْ. فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسِيلِينَ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1079. (3574) (7066)- Mugire Ibnu Şu'be radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey Süfyan İbnu Sehl, izarını (topuklarından aşağı) sarkıtmış! Çünkü Allah Teâla hazretleri, izarını (topuklarından) aşağı sarkıtanı sevmez!"

★ GÖMLEĞİN YENİ NE KADAR UZUN OLMALI?

7067 3577 1080 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ الْأَوْدِيُّ. ثنا أَبُو غَسَّانَ. وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عُيَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا حَسَنُ بْنُ صَالِحٍ. ح وَحَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثنا أَبِي عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَلْبَسُ قَمِيصًا قَصِيرَ الْيَدَيْنِ وَالطُّوْلِ.

في الزوائد: في إسناده مسلم بن كيسان الكوفي، وهو متفق على تضعيفه. ومدار الإسناد عليه. والحدِيث رواه البزار من حديث أنس. وله شاهد من حديث أسماء بنت السكون، رواه الترمذی، وقال: حديث حسن.

1080. (3577) (7067)- Ibnu Abbâs radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm kolları ve boyu kısa kamıs (gömlek) giyerdi."

★ KADININ ZEYLİ (ETEK BOYU) NE KADAR OLMALI?

7068 3582 1081 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَزَّمِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِفَاطِمَةَ، أَوْ لِأُمِّ سَلَمَةَ «ذَلِكَ زِرَاعٌ».

في الزوائد: في إسناده أبو المهزّم، وهو متفق على تضعيفه. واسمه يزيد بن سفيان، وقيل عبد الرحمن.

1081. (3582) (7068)- Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm, Hz. Fatıma veya Ümme Seleme radiyallahu anıhümâ'ya: "Senin eteginin boy uzunluğu(nun erkek etegine nazaran fazlalığı) bir zirâdır" buyurdular."

7069 3583 1082 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا عَبْدُ الْوَارِثِ. ثنا حَبِيبُ الْمَعْلَمِ عَنْ أَبِي الْمُهَزَّمِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «فِي ذُبُولِ النِّسَاءِ شِبْرًا». فَقَالَتْ عَائِشَةُ: إِذَا تَخْرُجُ سَوْفَهُنَّ. قَالَ «فَذِرَاعٌ». في الزوائد: في إسناده أبو المهزّم، وقد تقدم أيضاً.

1082. (3583) (7069)- Hz. Aîşe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadı:ların eteklerinin (erkeğinkinden fazla uzunluğu) hakkında: "Bir karış" demişti. Aîşe kendisine: "Bu durumda, yürürken bacakları (etekten dışarı) çıkar" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öyleyse bir zirâ olsun!" buyurdular."

ACIKLAMA:

Etek boyu hususunda açıklama geçti ise de şöyle bir özet verebiliriz: Erkekler için müstehab uzunluk baldırların yarısına kadardır, topukların hizasına kadar ise caizdir. Kadınlar için iki hal var: Erkekler için caiz olan miktardan bir karış uzatmak kadınlar için müstehab olan şekildir. İki karış (bir zirâ kadar) uzatmaları ise caizdir.

★ SİYAH SARIK

1083 ۳۵۸۶ [7070] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ. أَنَّ أَبَا مُوسَى بِنَ عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ، يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ، وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ.

في الروايات: موسى بن عبيدة الرضائي، وهو ضعيف.

1083. (3586) (7070)- Ibnu Ömer radiyallahu anhûma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Fetih günü, Mekke'ye başında siyah bir sarık olduğu halde girdi."

★ İPEKLİ GİYMEK, ALTIN TAKINMAK KADINLARA HELAL

1084 ۳۵۹۷ [7071] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ. بْنُ سُلَيْمَانَ عَنِ الْإِفْرِيقِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَفِي إِحْدَى يَدَيْهِ تَوْبٌ مِنْ حَرِيرٍ. وَفِي الْأُخْرَى ذَهَبٌ. فَقَالَ «إِنَّ هَذَيْنِ مُحَرَّمٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي، حِلٌّ لِنِسَائِهِمْ».

في الروايات: في إسناد عبد الرحمن بن رافع، عنه من أكبر. وقال ابن حبان: لا يحتج بخبره إذا كان من رواية عبد الرحمن بن زياد بن أنعم. وإنما وقع المناكير في حديثه من أجله. وقال أبو حاتم: شيخ حديثه منكر.

1084. (3597) (7071)- Abdullah Ibnu Amr radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) yanımıza geldiler. Bir elinde ipek bir elbise, diğer elinde de altın vardı: “İşte bu iki şey ümmetimin erkeklerine haramdır, kadınlara helaldir” buyurdular.”

★ KIRMIZI RENKLİ ELBİSE ERKEĞE MEKRUHTUR

7072 3601 1085 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سُهَيْلٍ، عَنِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمُقَدَّمِ.

قَالَ يَزِيدُ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ: مَا الْمُقَدَّمُ؟ قَالَ: الْمُسْبِغُ بِالْعَصْفَرِ.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1085. (3601) (7072)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm müfaddem elbiseyi yasakladı.”

Râvi Yezid demiştir ki: “Ben (hadisi bana rivayet eden) Hasan Ibnu Süheyl'e. “Müfaddem nedir?” diye sordum. Dedi ki: “Uşfur ile kıyasıya boyanmış (kıpırmızı olmuş) kumaştan elbisedir.”

★ ŞÖHRET ELBİSESİ

7073 3608 1086 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ الْبَحْرَانِيُّ. ثَنَا وَكِيعُ بْنُ مُخْرَزٍ النَّاجِي. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ جَهْمٍ. عَنْ زَيْدِ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ لَبَسَ ثَوْبَ شَهْرَةٍ، أَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ حَتَّى يَضَعَهُ مَتَى وَضَعَهُ».

في الزوائد: هذا إسناده حسن. العباس بن يزيد مختلف فيه.

1086. (3608) (7073)- Ebu Zerr radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Kim (dünyada, dikkatleri üzerine çeken) şöhret elbisesi giyerse, Allah, alçaltacağı gün alçaltıncaya kadar, o kimseden yüz çevirir (rahmet nazarıyla bakmaz).”

★ MEYTE (MURDAR ÖLEN) HAYVANLARIN DERİSİ

7074 3611 1087 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ لَيْثٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ سَلْمَانَ؛ قَالَ: كَانَ لِبَعْضِ أُمَهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ

شَاةً، فَمَاتَتْ. فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَيْهَا، فَقَالَ «مَا ضَرَّ أَهْلَ هَذِهِ، لَوْ اتَّقَعُوا بِأَهَابِهَا؟».

في الزوائد: في إسناده ليث بن سليم، وهو ضعيف.

1087. (3611) (7074)- Selman radiyallahu anh anlatıyor: "Ümmühatu'l-mü'mininden birinin bir davarı vardı. Hayvan öldü. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hayvanın ölüsünün yanından geçti ve: "Sahibi bunun derisinden istifade etseydi, kendine bir zarar (günah) gelmezdi" buyurdu."

NOT: Murdar ölen hayvanların derilerinin debbaglamak suretiyle temizleneceği ve kullanılabileceği hususunda açıklama geçti.

★ AYAKKABILARIN ŞEKLİ

7075 3614 1088 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْحُرْثِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ؛ قَالَ: كَانَ لِنَعْلِ النَّبِيِّ ﷺ قِبَالَانِ، مِثْنِي شِرَاكُهُمَا.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1088. (3614) (7075)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ayakkabısının, tasması çift olan iki askısı (parmak arasından geçen tasması) vardı."

★ TEK AYAKKABI İLE YÜRÜME

7076 3617 1089 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنِ ابْنِ عَجَلَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا يَمْشِي أَحَدُكُمْ فِي نَعْلٍ وَاحِدٍ، وَلَا خُفٍّ وَاحِدٍ. لِيُخْلَعَهُمَا جَمِيعًا، أَوْ لِيَمْشِيَ فِيهِمَا جَمِيعًا».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. والحديث رواه غير المصنف أيضا. إلا أن المصنف زاد الخف. فلذا أورده في الزوائد.

1089. (3617) (7076)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizden kimse ayakkabı veya mestin sa-

dece bir tekini giymiş olarak yürümesin, iki tekini birden çıkarsın veya ikisini birden giyerek yürüsün.”

★ AYAKKABIYI AYAKTA GIYMEK

7077 3619 1090 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَتَّعِلَ الرَّجُلُ قَائِمًا. أشار إلى أن الحديث من الزوائد، ولم يتعرض للإسناد.

1090. (3619) (7077)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm, kişinin ayakkabılarını ayakta giymesini yasakladı."*

AÇIKLAMA:

Bazı alimler, bu yasağın, bağı bulunduğu için ayakta giyilmesi zor olan ayakkabılarla ilgili olduğunu belirtmiştir.

★ SAÇ VE SAKALI SİYAHİ BOYAMA

7078 3624 1091 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ
ثِيَابٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: جِئْتُ بِأَبِي قُحَافَةَ، يَوْمَ الْفَتْحِ، إِلَى النَّبِيِّ
ﷺ. وَكَانَ رَأْسُهُ ثَعْمَانَةً. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اذْهَبُوا بِهِ إِلَى بَعْضِ نِسَائِهِ،
فَلْتَغَيِّرَهُ. وَجَنِّبُوهُ السَّوَادَ».

1091. (3624) (7078)- Hz. Câbir radıyallahu anı anlatıyor: “Ebu Kuhâfe, Fetih günü Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a getirilmisti. Saçları köpük gibi bembeyazdı. Aleyhissalâtu vesselâm: “Bunu hanımlarından birine götürün(de bunun saç ve sakalının rengini) değiştirsin. Fakat siyah(a boyamak)tan da kaçınız” buyurdular.”

7079 3625 1092 حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ الصِّفِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ قِرَاسٍ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ
الْحَطَّابِ بْنِ زَكَرِيَّا الرَّاسِبِيُّ. ثَنَا دِفَاعُ بْنُ دُغْفَلِ السَّدُوسِيُّ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ
صَيْفِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبِ الْحِمْيَرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ أَحْسَنَ

مَا اخْتَضَبْتُمْ بِهِ، لَهَذَا السَّوَادُ. أَرْغَبُ لِنِسَائِكُمْ فِيكُمْ، وَأَهْيَبُ لَكُمْ فِي صُدُورِ عَدُوِّكُمْ.

هذا الحديث معارض لحديث النبی عن السواد. وهو أقوى إسنادا. وأيضاً، النبی يقدم عند المعارضة. وفي الزوائد: إسناده حسن.

1092. (3625) (7079)- *Süheybül-Hayr radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: "(Ağaran saç ve sakallarınızı boyamada) kullandığınız en iyi boya şüphesiz şu siyahtır. (Çünkü siyah boya) kadınlarınızı size daha çok rağbet ettiricidir, düşmanınızın içinde de hakkınızda daha çok korku doğurucudur."

ACIKLAMA:

İkinci hadis, birinciye zıttır. Bu babta başka rivayetler de gelmiştir. Hepsini gözönüne alarak meseleyi değerlendiren ülemâ, çoğunluk itibarıyla erkeklerin saç ve sakalını siyaha boyamalarının mekruh olduğuna hükmetmiştir. Hatta bazıları buradaki kerâhetin tahrîmi olduğu kanaatindeydi. Bazıları kadınlara caiz olduğu, keza savaş sırasında erkeklere de caiz olduğu görüşündedir. Kadınlara olan ruhsat kapalıdır. Açık saçıklar, boyama sebebiyle ayrıca günahkâr olurlar.

★ SAÇ-SAKAL BOYAMAYI TERKİN HÜKMÜ

7080 ۳۶۲۹ 1093 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. حَالِدُ بْنُ الْحَرِثِ وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ؛ قَالَ: سَأَلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: أَخَضَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: إِنَّهُ لَمْ يَرِ مِنَ الشَّيْبِ إِلَّا نَحْوَ سَبْعَةِ عَشَرَ أَوْ عِشْرِينَ شَعْرَةً، فِي مُقَدِّمِ لِحْيَتِهِ.

في الزوائد: هذا الإسناد صحيح، رجاله ثقات.

1093. (3629) (7080)- *H. Enes radiyallahu anh'a*: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* saç ve sakalını boyadı mı?" diye sorulmuştu, şu cevabı verdi: "*Aleyhissalâtu vesselâm*, sakalının ön kısmında, onyediy veya yirmi tel kadar bir aklık görmüştür (bunlar için boya olur mu!) diye cevap verdi."

★ EVDE RESİM

7081 ۳۶۵۲ 1094 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا الوليد. ثنا عُمَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ. ثنا سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ امْرَأَةً أَلَّتِ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَتْهُ

أَنَّ زَوْجَهَا، فِي بَعْضِ الْمَعَارِي. فَاسْتَأْذَنَتْهُ أَنْ تُصَوِّرَ فِي بَيْتِهَا نَحْلَةً. فَمَنَعَهَا. أَوْ نَهَاَهَا.

في الروايد: في إسناده عفير بن معدان، وهو ضعيف.

1094. (3652) (7081)- Ebu Ūmame radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir kadın gelerek, kocasının gazvede olduğunu söyleyerek evine bir hurma ağacı resmini yapmak için izin istedi. Aleyhissalâtu vesselâm kadını men etti veya nehyetti."

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen suret yasağının mahiyeti daha önce açıklandı. Burada şunu belirtmede fayda var. Ağaç resminin yapılması veya eve asılması âlimlerce câiz görülmüştür. Bu hadisle amel edilmemiştir.

★ AYAKLA BASILAN EŞYADAKİ RESİM

1095 ۳۶۵۳ 7082 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَتَرْتُ سَهْوَةً لِي. تَعْنِي الدَّاحِلَ. بِسِتْرِ فِيهِ تُصَاوِرُ. فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ هَتَكَهُ. فَجَعَلْتُ مِنْهُ مَبْذُوتَيْنِ. فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ مَتَكِنًا عَلَى إِحْدَاهُمَا.

في الروايد: في إسناده أسامة بن زيد، متفق على تضعيفه. والحديث في البخاري. ما عدا قوله - فرأيت النبي ﷺ متكنا على إحداها - والباقي نحوه.

1095. (3655) (7082)- Hz. Aîşe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Ben bir sehveni -yani odasının içindeki yüklüğümsü bir kısmı kastediyor- üzerinde resimler bulunan bir kumaşla örtmüştüm. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (eve) gelince onu söktü. Ben de ondan iki yastık yaptım. Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ı, bunlardan birine yaslanmış olarak gördüm."

AÇIKLAMA:

Mevzu daha önce açıklandı ise de burada şu hususu tekrar edelim: Ülemânın cumhûru, bu meyanda (Ebu Hanîfe, Şâfi'î, Mâlik) üzerine basılan eşya üzerinde resmin bulunmasını caiz görmüştür.

EDEB BÖLÜMÜ

★ ANNE BABAYA İYİLİK

1096 ۳۶۵۷ 7083 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ ابْنِ سَلَامَةَ السُّلَمِيِّ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أَوْصِيْ امْرَأًا بِأُمِّهِ. أَوْصِيْ امْرَأًا بِأُمِّهِ. أَوْصِيْ امْرَأًا بِأُمِّهِ. أَوْصِيْ امْرَأًا بِمَوْلَاهُ الَّذِي يَلِيهِ، وَإِنْ كَانَ عَلَيْهِ مِنْهُ أَدَى يُؤْذِيهِ».

قد نبه في الروايات: على أن الحديث مما انفرد به المصنف. لكن لم يتعرض لإسناده. وقال: ليس لابن سلامة هذا عند المصنف سوى هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب.

1096. (4657) (7083)- *Ibnu Selâme es-Sülemî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişiyi annesi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim. Kişiyi annesi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim. Kişiyi annesi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim" -diye üç kere tekrar etti. Sonra şöyle devam etti:- "Kişiyi babası(nın hakkına riayeti) tavsiye ederim, kişiyi kendi yerine işini takip eden velisi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim, hatta velisi kendisine eza vermiş bile olsa."*

1097 ۳۶۶۰ 7084 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «الْقِنْطَارُ اثْنَا عَشَرَ أَلْفَ أُوقِيَّةٍ. كُلُّ أُوقِيَّةٍ خَيْرٌ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ» وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ الرَّجُلَ لَتَرْفَعُ دَرَجَتَهُ فِي الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: أَيُّ هَذَا؟ فَيَقَالَ: بِاسْتِغْفَارٍ وَلَدِكَ لَكَ».

في الروايات: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1097. (3660) (7084)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıntâr onikibin okiyyedir. Her okiyye, yerle gök arasında bulunan şeylerin hepsinden hayırlıdır."

Yine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişinin ahirette derecesi yükseltilir. Bunun üzerine: "Bu yükselme (hakkım değildi), nereden gelmez?" der. Kendisine: "Bu senin için evladının yaptığı istigfar sebebiyledir" denilir."

7085 ۳۶۶۱ 1098 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنِ الْمُقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُم بِأُمَّهَاتِكُمْ (ثَلَاثًا). إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُم بِآبَائِكُمْ. إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُم بِالْأَقْرَبِ فَأَلْقُرَبِ».

في الزوائد: في إسناده إسماعيل، وروايته عن الحجازيين ضعيفة، كما هنا.

1098. (3661) (7085)- Mikdam Ibnu Ma'dikerb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri size annelerinizin haklarına riayeti tavsiye etmektedir. -Bunu üç sefer tekrarladı- Allah size babalarınızın haklarına riayet etmenizi tavsiye etmektedir. Allah si- ze akrabalarınızın haklarına yakınlık derecesine göre riayet etmenizi tavsiye etmektedir."

7086 ۳۶۶۲ 1099 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَقُّ الْوَالِدَيْنِ عَلَى وَلَدِهِمَا؟ قَالَ «هُمَا جَنَّتُكَ وَنَارُكَ».

في الزوائد: قال ابن معين: علي بن يزيد عن القاسم عن أبي أمامة، هي ضعيفة كلها. وقال الساجي: اتفق أهل النقل على ضعف علي بن يزيد.

1099. (3662) (7086)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü, anne ve babanın çocukları üzerinde hakları nedir?" diye sormuştu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Onlar senin cennet ve cehennemindirler" buyurdu."

★ BABANIN ÇOCUKLARINA VE BİLHASSA KIZA İYİ DAVRANMASI

7087 ۳۶۶۶ 1100 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا وَهْبٌ. ثنا عَبْدُ

نَهْ بَنُ عُثْمَانَ ابْنِ حُثَيْمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ يَعْلَى الْعَامِرِيِّ؛ أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ يَسْعِيَانِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَضَمَّهُمَا إِلَيْهِ، وَقَالَ «إِنَّ الْوَلَدَ مَبْخَلَةٌ مَجْبَنَةٌ».

في الروايات: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1100. (3666) (7087)- Ya'la Ibnu Mürre radiyallahu anhu anlatıyor: "Hz. Ali'nin oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin radiyallahu anhumu ecmâin koşarak Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldiler. Efendimiz onları bağrına bastı ve: "Şurası muhakkak ki, çocuk, cimrilik ve korkaklık sebebidir" buyurdular."

AÇIKLAMA:

Çocuk sahibi olan baba onu yetiştirmek maksadıyla ölümden korkar, cihada gitmek istemez. Çünkü şehid olursa çocuk bakımsız kalacak endişesine kapılır. Aynı şekilde, malını mülkünü çocuğu için harcamayı düşünerek cimrileşir.

7088 3667 1101 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيٍّ، سَمِعْتُ أَبِي يَذْكُرُ عَنْ سُرَّاقَةَ بِنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى أَفْضَلِ الصَّدَقَةِ؟ ابْتِئْتُكَ مَرْدُودَةً إِلَيْكَ، لَيْسَ لَهَا كَاسِبٌ غَيْرُكَ».

في الروايات: رجاله إسناده ثقات. إلا أن علي بن رباح لم يسمع من سراقة.

1101. (3667) (7088)- Sürâka Ibnu Mâlik radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Size sadakanın en faziletlisini haber veriyim mi? (Boşanma, kocasının ölümü gibi bir sebeple sana geri gönderilmiş ve senden başka çalışmanı (Nafakasını temin edecek bir kimsesi) olmayan kızın (için harcadığın)dır."

7089 3668 1102 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ عَنْ مِسْعَرٍ. أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِبرَاهِيمَ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ صَعْصَعَةَ، عَمِّ الْأَخْنَفِ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ امْرَأَةٍ. مَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا. فَأَعْطَتْهَا ثَلَاثَ تَمَرَاتٍ. فَأَعْطَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا ثَمْرَةً. ثُمَّ صَدَعَتِ الْبَاقِيَةَ بَيْنَهُمَا. قَالَتْ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَحَدَّثَتْهُ. فَقَالَ «مَا عَجَبُكَ؟ لَقَدْ دَخَلْتُ بِهِ الْجَنَّةَ».

في الروايات: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وأصله في الصحيحين وغيرهما. بغير هذا السياق.

1102. (3668) (7089)- *Ahnef İbnu Kays*'ın amcası *Sa'sa'a İbnu Muâviye* radiyallahu anhûma anlatıyor: "Bir kadın beraberinde iki kızıyla birlikte Hz. Aişe'nin yanına girdi. Aişe radiyallahu anhâ kadıncağıza üç tane kuru hurma verdi. Kadın çocuklarına birer hurma verdi, kalan üçüncü hurmayı da çocukları arasında taksim etti."

Hiz. Aişe der ki: "Az sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm geldi, hadîseyi kendisine anlattım. Bunun üzerine: "Buna hayret mi ettin? Kadın bu davranışı sebebiyle cennete girdi" buyurdular."

1103 ۳۶۷۰ 7090 حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ. ثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ فِطْرِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ رَجُلٍ تُدْرِكُ لَهُ ابْنَتَانِ فَيُحْسِنُ إِلَيْهِمَا، مَا صَحْبَتَاهُ أَوْ صَحْبُهُمَا، إِلَّا أَدْخَلَتْهُ الْجَنَّةَ».

في الروايات: في إسناده أبو سعيد. واسمه شرجيل. وهو، وإن ذكره ابن حبان في الثقات، فقد ضعفه غير واحد. وقال ابن أبي ذئب: كان متهمًا. ورواه الحاكم في المستدرک. وقال: هذا حديث صحيح الإسناد.

1103. (3670) (7090)- *İbnu Abbâs* radiyallahu anhûmâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, erginlik çağına varan iki kızına, onlar yanında kaldıkları veya kendisi onların yanında kaldığı müddetçe iyilik yapar ihsanda bulunursa, bu kızlar onu mutlaka cennete dahil ederler."

1104 ۳۶۷۱ 7091 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشَقِيُّ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيَّاشٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُمَارَةَ. أَخْبَرَنِي الْحَارِثُ بْنُ النُّعْمَانِ. سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ، وَأَحْسِنُوا أَدْبَهُمْ».

في الروايات: في إسناده الحارث بن النعمان. وإن ذكره ابن حبان في الثقات، فقد لبته أبو حاتم.

1104. (3671) (7091)- *Hiz. Enes* radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Çocuklarınıza gereken ikramı yapın ve terbiyelerini güzel yapın."

★ KOMŞU HAKKI

1105 ۳۶۷۴ 7092 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا زَالَ

جِبْرَائِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورَثُهُ.

في الزوائد: الحديث إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1105. (3674) (7092)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Cebrail aleyhisselâm komşu hakkında öyle ısrarla tavsiyede bulundu ki, komşuyu komşuya varis kılacak zannettim.”

★ YETİM HAKKI

7093 ٣٦٧٨ 1106 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَحْيَى بْنُ صَعِيدٍ الْقَطَّانِ عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اللَّهُمَّ! إِنِّي أَخْرَجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ: الْيَتِيمِ وَالْمَرْأَةِ»

في الزوائد: المعنى أخرج عن هذا الإثم. بمعنى أن يضع حقهما. واحذر من ذلك تحذيرا بليغا. وأزجر عنه زجرا أكيدا. قاله النووي. وإسناده صحيح، رجاله ثقات.

1106. (3678) (7093)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki “Allahım! Ben şu iki zayıfın hakkının çiğnemesinden ciddi sakındırırım: Yetim ve kadın.”

7094 ٣٦٧٩ 1107 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ. ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي عَتَّابٍ. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «خَيْرُ يَتِيمٍ فِي الْمُسْلِمِينَ يَتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ. وَشَرُّ يَتِيمٍ فِي الْمُسْلِمِينَ يَتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ».

في الزوائد: في إسناده يحيى بن سليمان، أبو صالح. قال فيه البخاري: منكر الحديث. وقال أبو حاتم: مضطرب الحديث. وذكره ابن حبان في الثقات. وأخرج ابن خزيمة حديثه في صحيحه، وقال: في النفس من هذا الحديث شيء، فإني لا أعرف يحيى بعدالة ولا جرح. وإنما خرجت خبره لأنه يختلف العلماء فيه. قلت: قد ظهر للبخاري وأبي حاتم ما خفى على ابن خزيمة، فجرحهما مقدم على من عدله. اهـ كلام صاحب الزوائد.

1107. (3679) (7094)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Müslümanlar içinde en hayırlı ev kendisine iyilik yapılan bir yetimin bulunduğu evdir. Müslümanlar içinde en kötü ev de kendisine kötülük yapılan bir yetimin bulunduğu evdir.”

7095 3680 1108 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكَلْبِيُّ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَنْصَارِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ عَالَ ثَلَاثَةَ مِنَ الْأَيَّامِ، كَانَ كَمَنْ قَامَ لَيْلَهُ وَصَامَ نَهَارَهُ. وَغَدَا وَرَاحَ شَاهِرًا سَيْفَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. وَكُنْتُ أَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ أَخَوَيْنِ. كَهَاتَيْنِ. أَخْتَانِ». وَالصَّحُّ إِصْبَعِيهِ السَّبَّابَةَ وَالْوَسْطَى.

في الروائد: في إسناد إسماعيل بن إبراهيم، وهو مجهول. والراوى عنه ضعيف.

1108. (3680) (7095)- *Ibnu Abbas radiyallahu anhuma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Kim üç yetimi yetiştirir, nafakasını temin ederse, sanki ömrü boyu geceleri namaz kılmış, gündüzleri oruç tutmuş ve sabahdan akşama yalın kılıç Allah yolunda cihad etmiş gibi sevap alır. Keza, ben ve o, şu iki kardeş (parmak) gibi cennette kardeş oluruz” buyurdu ve şehadet parmağı ile orta parmağını birbirine yapıştırdı.”

★ SUYU SADAKA ETMENİN FAZİLETİ

7096 3685 1109 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: ثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يُصَفُّ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صُفُوفًا (وَقَالَ بْنُ نُمَيْرٍ: أَهْلُ الْجَنَّةِ). فَيَمُرُّ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ عَلَى الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَا فُلَانُ! أَمَا تَذْكُرُ يَوْمَ اسْتَسْقَيْتَ فَسَقَيْتَكَ شَرْبَةً؟ قَالَ، فَيَشْفَعُ لَهُ. وَيَمُرُّ الرَّجُلُ فَيَقُولُ: أَمَا تَذْكُرُ يَوْمَ تَأَوَّلْتُكَ طَهُورًا؟ فَيَشْفَعُ لَهُ».

قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ «وَيَقُولُ: يَا فُلَانُ! أَمَا تَذْكُرُ يَوْمَ بَعَثْتَنِي فِي حَاجَةٍ كَذَا وَكَذَا، فَذَهَبْتُ لَكَ؟ فَيَشْفَعُ لَهُ».

في الروائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشي، وهو ضعيف.

1109. (3685) (7096)- *H. Enes radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Kıyamet günü insanlar saf saf olurlar –*Ibnu Nümeyr* dedi ki: “Cennet ehli saf saf olurlar.– Derken cehenrem ehlinde bir kişi cennet ehlinde birine uğrar ve: “Ey fulan! Hatırladın mı sen su istemiştin

de ben sana bir içimlik su vermiştim” der, (ve bu suretle şefaât diler). (Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdu ki:) “Adam, o kimseye şefaât eder. (Cehennemlik olan bir başka) adam, cennetlik olan bir başkasının yanından geçer ve ona: “Sana abdest suyu verdiğimi hatırlıyor musun?” der (şefaât ister. O da hatırlar) ve ona şefaât eder.”

(Ravi) *İbnu Nümeyr* (rivayetinde biraz farkla) şöyle der: “Ve cehennemlik olanlardan biri cennetlik olanlardan birine): “Ey falan! Beni şöyle söyle bir işe gönderdiğin günü hatırlıyor musun? Ben o gün senin için gitmiştim. (Bu sözyle şefaâtini ister. Cennetlik olan) kimse de ona şefaât eder.”

7097 3686 1110 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَالِكٍ بْنِ جُعْشَمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ سُرَّاقَةَ بْنِ جُعْشَمٍ؛ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ضَالَّةِ الْإِبِلِ، تَغْشَى حِيَاضِي، قَدْ لَطَمْتُهَا لِإِبِلِي، فَهَلْ لِي مِنْ أَجْرِ إِنْ سَقَيْتُهَا؟ قَالَ «نَعَمْ. فِي كُلِّ ذَاتِ كَيْدٍ حَرَى أَجْرٍ».

في الروايات: في إسناده محمد بن إسحاق، وهو مدلس.

1110. (3686) (7097)- *Sürâka İbnu Cu'sem* radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a, kendi develerini sulamak için hazırlayıp sıvıdığım havuzlarımıza gelen yolunu kaybetmiş yitik deveyi sularsam benim için bir sevap olup olmadığını sordum. Bana: “Evet, hararetli her ciğer sahibin(i sulamak)ta bir sevap vardır” buyurdular.”

★ KÖLELERE İYİLİK

7098 3691 1111 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُغِيرَةَ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ فَرْقَدِ السَّيْجِيِّ، عَنْ مَرَّةَ الطَّيِّبِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِّيقِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّءُ الْمَلَكَةِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَيْسَ أَخْبَرْتَنَا أَنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ أَكْثَرُ الْأُمَمِ مَمْلُوكِينَ وَيَتَامَى؟ قَالَ «نَعَمْ. فَأَكْرَمُوهُمْ كَكَرَامَةِ أَوْلَادِكُمْ. وَأَطْعِمُوهُمْ مِمَّا تَأْكُلُونَ». قَالُوا: فَمَا يَنْفَعُنَا فِي الدُّنْيَا؟ قَالَ «فَرَسٌ تَرْتَبِطُهُ تُقَاتِلُ عَلَيْهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. مَمْلُوكٌ يَكْفِيكَ. فَإِذَا صَلَّى، فَهُوَ أَخْوَك».

فی الزوائد: فی إسناده فرقد السبخی. وهو، وإن وثقه ابن معین فی رواية، فقد ضعفه فی أخرى. وضعفه البخاری وغیره.

1111. (3691) (7098)- Hz. Ebu Bekr radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm (bir defasında): "Mülkiyeti altında bulunan (köle ve cariye)lere kötü muamele eden kimse cennete girmeyecektir" demişti.

"Ey Allah'ın Resûlü! Siz bize: "Bu ümmet, köle ve yetimi en çok olan ümmettir" diye haber vermediniz mi" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Evet! Öyleyse onlara çocuklarınıza verdiğiniz değer gibi değer verin ve yediklerinizden yedinin!" buyurdu."

Ashab bu defa: "Köle ve cariyeler bize dünyada ne gibi faide sağlar?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Savaş için beslediğin bir at üstünde Allah yolunda cihad edersin. Senin kölen de senin ihtiyacını giderir. Namaz kıldığı zaman artık o senin kardeşindir" açıklamasını yapar."

★ SELAMİ YAYMAK

1112. ۳۶۹۳ (7099) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: أَمَرَنَا نَبِيُّنَا ﷺ، أَنْ نُفَشِّيَ السَّلَامَ.

فی الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1112. (3693) (7099)- Ebu Ümâme radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm bize selâmı yaygınlaştırmamızı (tanıdık, tanımadık herkese vermemizi) emretti."

★ GAYR-İ MÜSLİMİN SELAMİ NASIL ALINIR?

1113. ۳۶۹۹ (7100) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثنا ابْنُ نُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْيَزَنِيِّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنِّي رَاكِبٌ غَدًا إِلَى الْيَهُودِ. فَلَا تَبْدُوهُمْ بِالسَّلَامِ. فَإِذَا سَلَّمُوا عَلَيْكُمْ، فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ».

فی الزوائد: فی إسناده ابن إسحاق، وهو مدلس. قال: وليس لأبي عبد الرحمن هذا سوى هذا

الحديث. عند المصنف. وليس شی فی بقية الكتب الستة.

1113. (3699) (7100)- Ebu Abdırrahman el-Cühenî radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yarın ben yahudilere kadar gideceğim, sakın onlara, önce siz selam vermeye kalkmayın. Onlar size selam verirse sadece "ve aleyküm" deyin."

★ KAPI ÇALMA (İZİN İSTEME)

1114 ۳۷۰۷ 7101 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ وَاصِلِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ؛ قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَذَا السَّلَامُ. فَمَا الْإِسْتِذَانُ؟ قَالَ «يَتَكَلَّمُ الرَّجُلُ تَسْبِيحَةً وَتَكْبِيرَةً وَتَحْمِيدَةً، وَيَتَنَحَّنُحُ، وَيُؤْذِنُ أَهْلَ الْبَيْتِ».

في الزوائد: في إسناده أبو سورة. قال فيه البخاري: منكر الحديث، ويروى عن أبي أيوب من أكبر لا يتابع عليها.

1114. (3707) (7101)- Ebu Eyyûb el-Ensâri anlatıyor: "(Bir gün), Ey Allah'ın Resûlü! Şu selâm malum. İsti'zan (=izin istemek=kapı çalmak) nedir?" diye sorduk. Şu açıklamayı yaptılar: "(Bir başkasının evine girmek isteyen) kimse (varlığını duyurmak için kapıda, sesli olarak) sübhanallah, Allahüekber, elham - dilillah! der, öksürüp boğazını temizler (ve içeri girmek istediğini haber verip) ev halkından böylece izin ister."

AÇIKLAMA:

Bu tarz izin istenme o devrin şartlarına göredir. Çünkü, Resûlullah devrinde, kapılar pek çok durumda bir örtüden ibarettir, ahşap kapı nadirdir. İsti'zanla ilgili teferruat daha önce açıklandı.

★ NASILSINIZ? DİYE HALİ SORULAN

1115 ۳۷۱۰ 7102 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ سَابِطٍ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قُلْتُ: كَيْفَ أَصْبَحْتُ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «بِحَيْرٍ. مِنْ رَجُلٍ لَمْ يُصْبِحْ صَائِمًا، وَلَمْ يَغْدِ سَقِيمًا».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن مسلم، هو ابن مؤمن المكي، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

1115. (3710) (7102)- Hz. Câbir radiyallahu anı anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü nasıl sabaha erdiniz?" diye sordum. Bana: "(Nafile) oruç tutmayan ve hiçbir hastayı ziyaret edemeyen bir adam olarak hayır ile sabahladım" diye cevap verdi."

7103 3711 1116 حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ. إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَاتِمٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ. حَدَّثَنِي جَدِّي، أَبُو أُمِّي، مَالِكُ بْنُ حَمْزَةَ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَدَخَلَ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ» قَالُوا: وَعَلَيْكَ السَّلَامُ رَزَقَ اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ. قَالَ «كَيْفَ أَصْبَحْتُمْ؟» قَالُوا: بِخَيْرٍ. نَحْمَدُ اللَّهَ. فَكَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ يَا أَبَانَا وَأُمَانَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «أَصْبَحْتُ بِخَيْرٍ. أَحْمَدُ اللَّهَ».

في الزوائد: قال البخاري: مالك بن حمزة عن أبيه عن جده أن النبي ﷺ دعا العباس... الحديث، لا يتابع عليه. وقال أبو حاتم: عبد الله بن عثمان شيخ يروي أحاديث مشتبها.

1116. (3711) (7103)- Ebu Üseyd es-Sâ'idi radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Abbâs İbnu Abdilmuttalib'in evine girerken, Abbâs radiyallahu anı'a: "Esselamu aleyküm" buyurmuş, ev halkı da: "Ve aleykesselam ve rahmetullahi ve berekâtuhu" diye selamını almışlar. Sonra Resûlullah, "Nasılsınız?" diye hal-hatır sormuş, onlar da: "Allah'a hamdolsun, iyiyiz. Babamız ve anamız sana feda olsun, sen nasılsın ey Allah'ın Resûlü!" diye karşılık vermişler, Aleyhissalâtu vesselâm da: "Allah'a hamdolsun, ben de iyiyim!" buyurmuştur."

★ BÜYÜGE İKRAM

7104 3712 1117 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثَبَّانُ سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا أَتَاكُمْ كَرِيمُ قَوْمٍ، فَأَكْرِمُوهُ».

في الزوائد: في إسناده سعيد بن مسلمة، وهو ضعيف.

1117. (3712) (7104)- İbnu Ömer radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Size bir kavmin büyüğü gelince onu büyükleyin, ikramda bulunun."

★ HAPŞIRANA TEŞMİT

7105 3715 1118 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ، فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ. وَلْيُرِدْ عَلَيْهِ مَنْ حَوْلَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. وَلْيُرِدْ عَلَيْهِمْ: يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحْ بَالَكُمْ».

في الزوائد: في إسناد ابن أبي ليلي، واسمه محمد بن عبد الرحمن، وهو ضعيف اهـ.

1118. (3715) (7105)- Hz. Ali anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz hapşırınca "Elhamdulillah!" desin. Yanındakiler ona, yerkamukellah! desinler, hapşıran da onlara "Yehdikûmullah ve yuslihu bâlekûm (Allah size hidayette bulunsun ve halinizi iyi kılsın)" desin."

★ YANINDA OTURANA SAYGI

7106 3716 1119 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ أَبِي يَحْيَى الطَّوِيلِ، رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ، عَنْ زَيْدِ الْعَمِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا لَقِيَ الرَّجُلَ فَكَلَّمَهُ، لَمْ يَصْرِفْ وَجْهَهُ عَنْهُ حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِي يَنْصَرِفُ. وَإِذَا صَافَحَهُ، لَمْ يَنْزِعْ يَدَهُ (مِنْ يَدِهِ) حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِي يَنْزِعُهَا. وَلَمْ يَرْمُقْهُمَا، بِرُكْبَتَيْهِ، جَلِيسًا لَهُ، قَطُّ.

في الزوائد: مدار الحديث على زيد العمي، وهو ضعيف.

1119. (3716) (7106)- Hz. Enes radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir adama rastladımı onunla konuşur, muhatabı ayrılmadıkça da yüzünü ondan çevirmezdi. Muhatabıyla musâfaha yapsa, elini muhatabın elinden çekmezdi. İlk çeken muhatabı olurdu. Aleyhissalâtu vesselâm'ın dizlerinin, yanında oturan arkadaşının dizlerinden ileri çıkıncı da görülmemiştir."

★ MAZERETİ KABUL

7107 3718 1120 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا سُفْيَانُ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ مِينَاءَ، عَنْ جَوْذَانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَنْ اعْتَذَرَ إِلَى أَخِيهِ بِمَعْدِرَةٍ، فَلَمْ يَقْبَلْهَا، كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ خَطِيئَةِ صَاحِبِ مَكْسٍ».

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ (هُوَ ابْنُ مِينَاءَ)، عَنْ جُوْدَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، مِثْلُهُ. فِي الزَّوَائِدِ: رَجَالَهُ ثَقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مَرْسَلٌ. قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: جُوْدَانٌ هَذَا لَيْسَتْ لَهُ صَحِيحَةٌ وَهُوَ مَجْهُولٌ.

1120. (3718) (7107)- Cevzân el-Kâfi radıyallahu anah anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim (din) kardeşine bir özür beyan eder de kardeşi bunu kabul etmezse, onun üzerinde meks sahibinin günahı kadar vebal olur."

ACIKLAMA:

Hadis, özür dileyen bir din kardeşinin mâkul bir özrünü kabul etmek gerektiğini, kabul etmeyenin günahkâr olacağını ifade eder. Zira meks sahibi, yanından geçen tüccarlardan haksız yere öşür adı altında bir miktar para alır. Aslında öşrü, usulünce, yetkilinin alması meşrudur, haram değildir. Usulsüz, haksız, liyakatsiz olarak alınırsa haram olacağı açıktır.

★ ŞAKA

1121 3719 7108 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ زَمْعَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ بْنِ زَمْعَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهْبِ بْنِ زَمْعَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: خَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فِي تِجَارَةٍ إِلَى بُصْرَى. قَبْلَ مَوْتِ النَّبِيِّ ﷺ بِعَامٍ. وَمَعَهُ نُعَيْمَانُ وَسُوَيْبُ بْنُ حَرْمَلَةَ، وَكَانَ شَهِيدًا بَدْرًا. وَكَانَ نُعَيْمَانُ عَلَى الرَّادِ. وَكَانَ سُويِبُ رَجُلًا مَزَاحًا. فَقَالَ لِنُعَيْمَانَ: أَطْعِمْنِي. قَالَ: حَتَّى يَجِيءَ أَبُو بَكْرٍ. قَالَ: فَلَا غِيظَ لَكَ. قَالَ، فَمَرُّوا بِقَوْمٍ. فَقَالَ لَهُمْ سُويِبُ: تَشْتَرُونَ مِنِّي عَبْدًا لِي؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: إِنَّهُ عَبْدٌ لَهُ كَلَامٌ. وَهُوَ قَائِلٌ لَكُمْ: إِنِّي حُرٌّ. فَإِنْ كُنْتُمْ، إِذَا قَالَ لَكُمْ هَذِهِ الْمَقَالَةَ، تَرَكْتُمُوهُ، فَلَا تُفْسِدُوا عَلَى عَبْدِي. قَالُوا: لَا. بَلْ نَشْتَرِيهِ مِنْكَ. فَاشْتَرَوْهُ مِنْهُ بِعَشْرِ قَلَائِصٍ. ثُمَّ أَتَوْهُ فَوَضَعُوا فِي عُنُقِهِ عِمَامَةً، أَوْحِيلًا. فَقَالَ نُعَيْمَانُ: إِنَّ هَذَا يَسْتَهْزِئُ بِكُمْ. وَإِنِّي حُرٌّ، لَسْتُ بِعَبْدٍ. فَقَالُوا: قَدْ أَخْبَرْنَا خَبَرَكَ. فَاطْلُقُوا بِهِ. فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ. فَأَخْبَرُوهُ بِذَلِكَ. قَالَ، فَاتَّبَعَ الْقَوْمَ.

وَرَدَّ عَلَيْهِمُ الْقَلَائِصَ. وَأَخَذَ نُعَيْمَانٌ. قَالَ، فَلَمَّا قَدِمُوا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَأَخْبَرُوهُ.
قَالَ، فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ، وَأَصْحَابُهُ مِنْهُ، حَوْلًا.

فی الروائد: فی إسنادہ زمعة بن صالح، وهو إن أخرج له مسلم، فإنما روى له مقزونا بغيره. وقد ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

1121. (3719) (7108)- Ümmü Seleme radiyallahu anhâ anlatıyor: "Hz. Ebu Bekr radiyallahu anh ticari maksatla, Aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından bir yıl önce Busra'ya kadar gitmişti. Beraberinde Nu'aymân ve Suvaybıt Ibnu Hermele de varlardı. Bunlar Bedir gazilerindendi.. Nu'aymân erzakları gözetiyordu. Suvaybıt mizahı seven şakacı birisiydi. Nuayman'a (bir ara): "Bana yiyecek bir şeyler ver!" dedi. O ise: "Bekle de Ebu Bekir gelsin!" dedi. Suvaybıt (biraz öfkelenerek) "Valahi seni kızdırmasını bilirim!" dedi.

Râvi der ki: "(Bir müddet sonra) bunlar bir kavme uğradılar. Suvaybıt onlara: "Benim bir kölem var, satın alırsanız (ucuza vereceğim)" der. Onlar da "Alırız!" derler. Suvaybıt: "Ancak şimdiden söyleyeyim, kölem çenebazdır, o size: "Ben hür kimseyim (köle değilim)", diyecektir. Eger o böyle dedi diye almaktan vazgeçecek-seniz (alıcı olup da) kölemlle arama fesad sokmayın!" dedi. Onlar: "Hayır! biz onu senden satın alacağız!" dediler ve (pazarlık edip) on deve mukabili Nuayman'ı satın aldılar. Sonra yanına gelip, boynuna sarık veya ip bağladılar. Nu'ayman: "Bu adam sizinle alay ediyor, ben hürüm, köle değilim" dedi. Adamlar: "Senin böyle söyleyeceğini bize haber vermişti (yalanlarınla bizi kandıramazsın)" dediler ve Nuayman'ı alıp götürdüler.

Derken Hz. Ebu Bekr geldi. Durumu kendisine haber verdiler. Râvi der ki: "Hz. Ebu Bekr o kavmin peşine düştü, develerini geri verdi ve Nu'ayman'ı kurtardı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına döndükleri zaman hâdiseyi haber verdiler. Bu hâdiseye Aleyhissalâtu vesselâm ve ashabı bir yıl güldüler."

★ YARI GÖLGEDE OTURULMAZ

1122 ۳۷۲۲ 7109 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ أَبِي
الْمُنِيبِ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يُقْعَدَ بَيْنَ الظِّلِّ
وَالشَّمْسِ.

فی الروائد: إسناد حدیث ابن بریدة حسن.

★ İSİMLERİ DEĞİŞTİRME

7112 ۳۷۳۴ 1125 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى، أَبُو الْمُحَيَّاوَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ. حَدَّثَنِي أَبُو أُحْصَى، عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ؛ قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَلَيْسَ اسْمِي عَبْدُ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ. فَسَمَّانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، عَبْدُ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ.

ابن أخي عبد الله بن سلام لم يسم. وياق رجال الإسناد ثقات.

1125. (3734) (7112)- Abdullah Ibnu Selam radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldiğimde ismim Abdullah Ibnu Selâm değildi. Beni Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Abdullah Ibnu Selâm diye isimlendirdi."

NOT: İsim ve isim değiştirme ile ilgili geniş açıklama geçti.

★ ÇOCUĞU OLMAYANA KÜNYE

7113 ۳۷۳۸ 1126 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ. ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ حَمَزَةَ بْنِ صُهَيْبٍ؛ أَنَّ عُمَرَ قَالَ لَصُهَيْبٍ. مَا لَكَ تَكْتَنِي بِأَبِي يَحْيَى؟ وَلَيْسَ لَكَ وَلَدٌ. قَالَ: كَتَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، بِأَبِي يَحْيَى.

في الزوائد: إسناده حسن. لأن عبد الله بن محمد مختلف فيه.

1126. (3838) (7113)- Hamza Ibnu Suhayb radiyallahu anhüma anlatıyor: "Hz. Ömer, Suhayb radiyallahu anhüma'ya: "Senin oğlan çocuğun olmadığı halde niçin "Ebu Yahya" diye künye taşıyorsun?" diye sordu. Suhayb: "Beni, Ebu Yahya diye Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm künyeledi" dedi."

AÇIKLAMA:

Araplarda bir erkek evlenip erkek çocuğu oldumu oğlunun ismiyle "falanın babası" mânasında Ebu fûlan diye isimlenirdi. Bu isme künye denir. Resûlullah, bir-kısım eşhası, çocuğu olmadığı halde "Ebu fûlan" diye künyelemiş, bunun caiz olduğunu göstermiştir.

★ MEDİH

7114 ۳۷۴۳ 1127 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ مَعْبِدِ الْجُهَنِيِّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِيَّاكُمْ وَالتَّمَادِحَ، فَإِنَّهُ الدَّبْحُ».

في الزوائد: إسناده حديث معاوية بن سفيان حسن. لأن معبدا الجهني مختلف فيه. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1127. (3743) (7114)- Hz. Mu'âviye radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sakın birbirinizi methetmeyin. Çünkü bu boğazlamak (yani methedilene bir nevi katletmek)dir."

★ MÜSTEŞAR EMİN OLMALIDIR

7115 ۳۷۴۶ 1128 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَسُودُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شَرِيكٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ».

في الزوائد: إسناده حديث أبي مسعود صحيح. رجاله ثقات.

1128. (3746) (7115)- Ebu Mes'ud radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kendisiyle istişare edilen kişi güvenilen bir kimse (olmalı)dir."

7116 ۳۷۴۷ 1129 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا اسْتَشَارَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ، فَلْيُشِرْ عَلَيْهِ».

في الزوائد: في إسناده ابن أبي ليلى. واسمه محمد بن عبد الرحمن بن أبي ليلى، وأبوه عبد الرحمن الأنصاري القاضي، وهو ضعيف.

1129. (3747) (7716)- Hz. Câbir radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz (din) kardeşine danıştığı zaman, danışılan kimse ona (hak ve doğru gördüğü) kanaatini söylesin."

★ VÜCUDA HAMAM OTU SÜRMEK

7117 3751 1130 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرَّمَانِيِّ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا طَلَى، بَدَأَ بِعَوْرَتِهِ فَطَلَاهَا بِالنُّورَةِ. وَسَائِرِ جَسَدِهِ، أَهْلُهُ. في الروايد: هذا حديث رجاله ثقات. وهو منقطع. وحبيب بن أبي ثابت لم يسمع من أم سلمة، قاله أبو زرعة.

1130. (3751) (7117)- Ümmü Seleme radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (vücudundaki kulları gidermek için) hamam otu sürmek istediği zaman avret mahallinden başlayarak oraya hamam otunu kendisi sürerdi. Bedenin diğer yerlerine ailesi sürerdi."

7118 3752 1131 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ عَنْ كَامِلِ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَطْلَى وَوَلَّى عَاتَتَهُ يَدِهِ.

في الروايد: هذا حديث رجاله ثقات. وهو منقطع. وحبيب بن أبي ثابت لم يسمع من أم سلمة، قاله أبو زرعة.

1131. (3752) (7118)- Ümmü Seleme radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (tişylerini almak için) hamamotu süründü, kasıklarına kendi eliyle sürdü."

AÇIKLAMA:

Rivayette geçen nure, hamam otu denen nesnedir. Kireçle zırnıhtan yapılan bu madde vücuttaki kulların alınmasında kullanılır. Sadedinde olduğumuz hadisler, Resûlullah'ın bu maddeyi kullandığını gösterir. Başka hadislerde ustura kullanma da mevzubahistir. Bazı âlimler, erkekler için usturanın daha uygun, kadınlar için de hamamotunun daha muvafık olacağına söylemiştir. Mamafih, sadedinde olduğumuz rivayetler bunun erkekler tarafından kullanılmasının cevazına delildir.

★ HİKÂYE (KISSA) ANLATMA

7119 3753 1132 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْهَقْلُ بْنُ زِيَادٍ. ثنا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَا يَقْصُرُ عَلَى النَّاسِ إِلَّا أَمِيرٌ أَوْ مَأْمُورٌ أَوْ مُرَاءٍ».
 فى الزوائد: فى إسناده عبد الله بن عامر الأسلمى، وهو ضعيف.

1132. (3753) (7119)- *Amr Ibnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radiyallahu anhuma* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Halka ya emîr, ya emîrin memuru yahut da mürâî kimse kıssa anlatır."

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen *kıssa anlatma* işi, halka ibretli, hikmetli va'z u nasihat etme, hutbe okumak olarak değerlendirilmiştir. Böyle olunca, halkın camilerde irşad edilmesi işi öncelikle emîrin yetkisindedir: Ya bizzat yapar veya yaptırır. Bunun dışındaki irşadçılığın mürâîlik olarak tavsifi, adem-i cevazı ifade eder. Me'mur mefhumuna şârihler sadece emîrin memurunu dahil etmezler. Alim ve fâzıl kişilerin Allah tarafından irşadla memur olduklarını söylerler ki bu, reddedilemez. Emri bi'l-ma'ruf bilhassa âlimlere terettüp eden bir vazifedir. Mürâî de yetkisi, ilmî ehliyeti olmayan kimselerle açıklanabilir. Bunlar kendilerini gösterip, şöhret elde edip menfaat temin etmek, baş olmak isteyen kimselerdir.

★ KÖTÜ ŞİİR

1133 ٣٧٦١ 7120 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ شَيْبَانَ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْثَةَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عَمِيرٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ فِرْيَةً، لَرَجُلٍ هَاجَى رَجُلًا، فَهَجَا الْقَبِيلَةَ بِأَسْرَهَا. وَرَجُلٍ بَاتَتْنَى مِنْ أَبِيهِ، وَزَنَى أُمَّهُ».

فى الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وعبيد الله هو ابن موسى القيسى أبو محمد. وشيبان هو ابن عبد الرحمن النحوى، أبو معاوية المؤدب. والأعمش/ هو سليمان بن مهران. وفى الإسناد أربعة من التابعين، يروى بعضهم عن بعض.

1133. (3761) (7120)- *Hiz. Aişe radiyallahu anha* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İftira yönüyle insanların en büyüğü, bir adamı hicveden ve tümüyle bir kabileyi hicveden kimsedir. Keza, babasını inkâr edip annesini zina ile itham eden kimsedir."

NOT: Şiirle ilgili geniş açıklama geçti.

★ GÜVERCİNLE OYNAMAK

7121 ۳۷۶۴ 1134 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنُ زُرَّارَةَ. ثنا شَرِيكَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَظَرَ إِلَى إِنْسَانٍ يَتَّبِعُ طَائِرًا فَقَالَ «شَيْطَانٌ يَتَّبِعُ شَيْطَانًا».

في الزوائد: حديث عائشة هذا إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1134. (3764) (7121)- Hz. Aîşe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm bir kuşun peşinde koşan bir adam görmüştü. "Şeytanı takip eden bir şeytan!" buyurdu."

7122 ۳۷۶۶ 1135 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ. ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ أَبِي الْحَسَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَانَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا وَرَاءَ حَمَامَةٍ فَقَالَ «شَيْطَانٌ يَتَّبِعُ شَيْطَانَةً».

في الزوائد: رجال الإسناد ثقات، غير أنه منقطع. فإن الحسن لم يسمع من عثمان بن عفان، قاله أبو زرعة.

1135. (3766) (7122)- Hz. Osman ve Hz. Enes radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir güvercinin peşine takılan bir adam görmüştü. "Bir şeytanı kovalayan bir şeytan" buyurdu."

NOT: Güvercin, kuşla oynama bahsi geçmişte incelendi.

★ YAZIYI TOPRAKLA KURUTMA

7123 ۲۷۷۴ 1136 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَتَانَا بِقِيَّةٍ. أَتَانَا أَبُو أَحْمَدَ الدِّمَشْقِيُّ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «تَرَبُّوْا صُحُفَكُمْ، أَنْجَحَ لَهَا. إِنَّ التُّرَابَ مُبَارَكٌ».

في الزوائد: قلت: وروى الترمذی عن محمد بن غيلان حدثنا شابة عن حمزة عن أبي الزبير به بلفظ: إذا كتب أحدكم كتابا فليتره، فإنه أنجح للحاجة. قال الترمذی: هذا حديث منكر لا نعرفه عن أبي الزبير إلا من هذا الوجه. قال: وحمزة عندي هو ابن عمرو النصبي، وهو ضعيف في الحديث. اهـ كلام الزوائد.

قال السندی: قلت قال السيوطی: هذا أحد الأحاديث التي انتقدها الحافظ سراج الدين القزويني على المصاييح وزعم أنه موضوع.

1136. (3774) (7123)- Hz. Câbir radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Mürekkeple yazdığınız vakit, kâğıdınızı topraklayın. (Mürekkebin dağılmaması için) bu uygundur. Çünkü toprak mübarektir."

★ KUR'AN-I KERİM'İ OKUMANIN SEVABI

1137 ۳۷۸۰ 7124 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثَنَا عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى. أَتَيْنَا شَيْبَانَ عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ، إِذَا دَخَلَ الْجَنَّةَ: اقْرَأْ وَاصْعَدْ. فَيَقْرَأُ وَيَصْعَدُ، بِكُلِّ آيَةٍ، دَرَجَةٌ. حَتَّى يَقْرَأَ آخِرَ شَيْءٍ مَعَهُ».

في الزوائد: في إسناده عطية العوفى، وهو ضعيف.

1137. (3780) (7124)- Ebu Said'i'l-Hudrî radiyallahu anı anlatıyor: "Kur'an ehli (yani onu okuyan, onunla amel eden) cennete girdiği vakit, kendisine: "Oku ve yüksel!" denilir. O da okur ve yükselir. Her ayet için bir derece verilir. Böylece o bildiği ayetleri sonuna kadar okur (ve her biri için bir derece alır)."

AÇIKLAMA:

Bazı hadislerde cennetteki derecelerin miktarının Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin sayısına denk olduğu ifade edilmiştir. Cennette, mümine Kur'an'dan ezberlediği ayet sayısına derece verileceği bu hadiste ifade edilmektedir. Bu nokta-i nazardan Kur'an hâfızları, ihlaslı ve Kur'an'la amel etmek şartıyla, ahirette en yüce mertebelere erişecek demektir. Bazı alimler, hadisten ahirette Kur'an'ı her okudukça mertebe katedileceğini anlamıştır. Bu durumda Kur'an ehlinin mertebeleri, devamlı artacaktır ve buna bir hudud koymak mümkün değildir. Yine tekrar edelim: Hadiste "Kur'an hâfızı" denmiyor, "Kur'an ehli" deniyor. Bu durum, ebedî yükselme imkânının, hâfız olmayanlara da açık olduğunu ifade eder. Kur'an'ın hakkını vermeyen kimseler, hâfız da olsalar onların derecesi sınırlıdır. Şu halde esas olan, Kur'an ehli olmaktır.

1138 ۳۷۸۱ 7125 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ بَشِيرِ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَجِيءُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَالرَّجُلِ الشَّاجِبِ. فَيَقُولُ: أَنَا الَّذِي أَسْهَرْتُ لَيْلَكَ، وَأَطَمَّاتُ نَهَارَكَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1138. (3781) (7125)- *İbnu Büreyde*'nin babası (*Büreyde*) anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “*Kıyamet günü Kur'an-ı Kerim* rengi uçuk bir adam gibi gelir ve (okuyucusuna): “*Seni gece uykusuz ve gündüz susuz bırakan benim*” der.”

7126 3789 1139 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي قَيْسٍ الْأَوْدِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اللَّهُ أَحَدٌ، الْوَاحِدُ الصَّمَدُ، تَعَدَّلْ ثُلُثَ الْقُرْآنِ».

في الزوائد: هذا إسناداه صحيح، رجاله ثقات. وأبو قيس هو عبد الرحمن بن ثروان.

1139. (3789) (7126)- *Ebu Mes'ud radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “*Allah u ahad, el-Vahidu's-Samed* (yani *İhlas* suresi *Kur'an*'ın üçte birine denktir.”

NOT: *İhlas* sûresinin *Kur'an*'ın üçtebirine denkliği açıklandı.

7127 3792 1140 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: أَنَا مَعَ عَبْدِي إِذَا هُوَ ذَكَرَنِي وَتَحَرَّكَتْ بِي شَفَتَاهُ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن مصعب القرقيساني، قال فيه صالح بن محمد: ضعيف. لكن رواه ابن حبان في صحيحه من طريق أيوب بن سويد عن الأوزاعي أيضا. وإليوب بن سويد ضعيف.

1140. (3792) (7127)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “*Aziz ve celil olan Allah* buyurmuştur ki: “*Kulum, beni andığı ve dudakları benim için kıvıldandığı an ben kulumla beraberim.*”

★ LA İLAHE İLLALLAH'IN FAZİLETİ

7128 3795 1141 حَدَّثَنَا هُرُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أُمِّ سَعْدِ الْمُرِّيَّةِ؛ قَالَتْ: مَرَّ عُمَرُ بِطَلْحَةَ، بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ: مَا لَكَ كَيْبًا؟ أَسَاءَتْكَ إِمْرَةٌ بِنِ عَمِّكَ؟ قَالَ: لَا. وَلَكِنْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً، لَا يَقُولُهَا أَحَدٌ عِنْدَ مَوْتِهِ، إِلَّا كَانَتْ

نُوراً لِصَحِيفَتِهِ. وَإِنَّ جَسَدَهُ وَرُوحَهُ لَيَجِدَانِ لَهَا رَوْحاً عِنْدَ الْمَوْتِ». فَلَمْ أَسْأَلْهُ حَتَّى تُوفِّي. قَالَ: أَنَا أَعْلَمُهَا. هِيَ الَّتِي أَرَادَ عَمَّهُ عَلَيْهَا. وَلَوْ عَلِمَ أَنَّ شَيْئاً أُتِجَى لَهُ مِنْهَا، لَأَمَرَهُ.

في الزوائد: اختلف على الشعبي. فقيل: عنه، هكذا. وقيل: عنه عن أبي طلحة عن أبيه. وقيل: عنه عن يحيى عن أمه سعدى عن طلحة. وقيل: عنه عن طلحة، مراسلاً.

1141. (3795) (7128)- Su'dâ'l-Mürriyye radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından sonra Hz. Ömer, (bir gün kocam) Talha'ya uğradı. (Onu üzgün bularak:) "Neyin var, niye üzgünsün? Amca oğlun (Ebu Bekr'in) halife oluşu mu seni üzdü?" dedi. Talha: "Hayır! Lakin ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Ben bir kelime biliyorum, her kim ölümü anında onu söylerse mutlaka amel defteri için bir nur olur ve onun cesedi ve ruhu, ölüm anında o kelime sebebiyle bir rıza, bir rahmet bulacaktır" buyurduğunu işittim" dedi. Ben bu kelimenin ne olduğunu o ölünceye kadar sormadım. (İşte bunun için üzgünüm)" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Ben o kelimeyi biliyorum. O, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın amcası (Ebu Tâlib'e) vefatı anında teklif ettiği kelime-i tevhiddir. Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, amcası için, kelime-i tevhidden daha kurtarıcı bir şey bilseydi onu (söylemesini) emrederdi" dedi."

AÇIKLAMA:

Bu hadis ziyadesiyle mesaj yüklü bir muhteva taşımaktadır:

★ Sahabeyi en çok meşgul eden, sevindiren veya üzen şeyler hep uhrevîdir, zikirdir, ubudiyettir.

★ Kelime-i tevhid çok feyizli bir kelimedir. Ölüm anında hayatı onunla kapayabilmek büyük bir saadettir. Bu saadete ermek için ölüm anı gelmezden önce dilin, dudakların ona alıştırılması, kalbe, zikre iyice nakşedilmesi gerekmektedir. Zira, Aleyhissalâtu vesselâm, kişi ne şey üzerine yaşadysa o şey üzerine öleceğini haber vermektedir. Tevhid üzere yaşayanın şirk üzere ölmesi rahmet-i ilahîyeden bağıddir. Keza şarkı, türkü, mâlâyâniyat üzere yaşayanın kelime-i tevhid üzere hayata elveda etmesi de uzak bir ihtimaldir.

★ Hz. Ömer, Hz. Talha'nın sormayı ihmal ettiği kelimenin kelime-i tevhid olduğunu istidlali pek makuldur. Çünkü Aleyhissalâtu vesselâm, hayatı boyunca himayesini gördüğü sevgili amcası Ebu Tâlib'in uhrevî kurtuluşunu çok istiyordu. Bu maksatla ona şu teklifi yapmıştı: "Ey amcacığım, Lâ ilahe illallah de! Ben o sa-

yede Allah indinde senin imanına şahadet edeyim, (ebedi kurtuluşuna vesile olayım).” *Resûlullah* bunda ısrar etmişti, fakat o buna yanaşmamıştı. (Bu bahis açıklandı).

7129 3796 1142 حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدُ بْنُ بَيَّانٍ الْوَاسِطِيُّ. ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يُونُسَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ هِصَّانِ بْنِ الْكَاهِلِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ نَفْسٍ تَمُوتُ تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَرْجِعُ ذَلِكَ إِلَى قَلْبِ مُوقِنٍ، إِلَّا غُفِرَ اللَّهُ لَهَا».

في الزوائد: الحديث رواه النسائي، في عمل اليوم واليلة، من طرق.

1142. (3796) (7129)- Muâz İbnu Cebel radıyallahu anh anlatıyor: “Resûlullahaleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Ölen bir nefis (ölüm anında) Allah'ın bir ve benim Allah elçisi olduğuma şahadet eder, kalbi de bunu tasdik ederse, Allah mutlaka ona mağfiret kılar.”

7130 3797 1143 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَرَامِيُّ: ثنا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَقَبَةَ عَنْ أُمِّ هَانِيَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؛ لَا يَسْمُقُهَا عَمَلٌ، وَلَا تَتْرُكُ ذَنْبًا».

في الزوائد: في إسناده ذكرى بن منظور، وهو ضعيف.

1143. (3797) (7130)- Ümmü Hânî radiyallahu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “La ilahe illallah (Allahtan başka ilah yoktur)” kelimesini fazilette hiçbir amel geçemez ve bu kelime hiçbir günahı bırakmaz, (affettirir).”

7131 3799 1144 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثنا عِيسَى بْنُ الْمُحْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةِ الْعَوْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «مَنْ قَالَ، فِي ذُبْرِ صَلَاةِ الْعُدَاةِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحَدَّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، كَانَ كَعَتَاقِ رَقَبَةٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ».

في الزوائد: في إسناده عطية العوفي، وهو ضعيف. وكذلك الراوى عنه.

1144. (3799) (7131)- Ebu Sa'îd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki:

"Kim, sabah namazının peşinden La ilâhe illallahu vahdehu la şerike leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü bi-yedihi'l-hayr ve hüve alâ külli şey'in kadîr (Allah'tan başka ilah yoktur. O birdir, ortağı yoktur, mülk ona aittir, hamdler de ona layıktır, her çeşit hayır O'nun elindedir. O her şeye kadirdir)" derse kendisine, Hz. İsmail evlatlarından bir köleyi âzâd etmiş gibi sevap yazılır."

7132 3801 1145 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَرَامِيُّ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ بَشِيرٍ، مَوْلَى الْعُمَرِيِّينَ، قَالَ: سَمِعْتُ قُدَامَةَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْجُمَحِيَّ يُحَدِّثُ؛ أَنَّهُ كَانَ يَخْتَلِفُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَهُوَ غُلَامٌ. وَعَلَيْهِ تَوْبَانِ مُعَصَّرَانِ. قَالَ، فَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَهُمْ «أَنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِ اللَّهِ قَالَ: يَا رَبِّ! لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَلِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ. فَعَضَلْتُ بِالْمَلَكَيْنِ. فَلَمْ يَذَرِيَا كَيْفَ يَكْتُبَانَهَا. فَصَعِدَ إِلَى السَّمَاءِ وَقَالَ: يَا رَبَّنَا! إِنَّ عَبْدَكَ قَدْ قَالَ مَقَالَةً لَا تَذَرِي كَيْفَ نَكْتُبُهَا. قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا قَالَ عَبْدُهُ: مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ قَالَ: يَا رَبِّ! إِنَّهُ قَالَ: يَا رَبِّ! لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ سُلْطَانِكَ. فَقَالَ اللَّهُ، عَزَّ وَجَلَّ، لَهُمَا: اكْتُبَاهَا كَمَا قَالَ عَبْدِي. حَتَّى يَلْقَانِي فَأَجْزِيَهُ بِهَا».

في الزوائد: في إسناده قدامة بن إبراهيم، ذكره ابن حبان في الثقات. وصدقة بن بشير، لم أر من

جرّحه ولا من وثقه. وباقى رجال الإسناد ثقات.

1145. (3801) (7132)- Kudâme Ibnu İbrahim el-Cümaht radiyallahu anh'ın anlatığına göre: "Kendisi, Hz. Abdullah Ibnu Ömer İbni'l-Hattâb radiyallahu anhü-mâ'ya gidip geliyordu. Bu uğramaları esnasında yaşça delikanlı ve üzerinde kırmızıya boyanmış iki parça giyecek vardı. Kudâme devamla der ki: "Abdullah Ibnu Ömer bize Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın kendilerine şunu anlattığını söyledi: "Allah'ın kullarından bir kul dedi ki: "Ey Rabbim! Senin zâtının celaline ve senin hâkimiyetinin azametine layık şekilde sana hamd olsun." Bu hamd kulun amelini yazmakla muvazzaf iki melegi açız bıraktı. Onlar (bunun sevabını) nasıl yazacaklarını bilemediler. Bunun üzerine melekler göğe çıktılar ve:

“Ey Rabbimiz! Senin kulun öyle bir kelim söyledi ki, nasıl yazacağımızı bilemiyoruz” dediler. Allah Teâla hazretleri, –kulun söylediği sözü en iyi bilen olduğu halde–: “Benim kulum ne söyledi?” diye sordu. Melekler: “Ey Rabbimiz! O kul: “Ya Rabbi lekel-hamdu kemâ yenbağî li-Celâli vechike ve azîmi sultânike” söyledi” dediler. Bunun üzerine Allah Teâla hazretleri o iki meleğe buyurdu ki: “Kulum bana kavuşup da ben onu söylediği söze (hamde) karşılık mükâfaatlandırınca kadar siz o sözü kulumun söylediği gibi yazınız” buyurdu.”

7133 3803 1146 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرَقِيُّ، أَبُو مَرْوَانَ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُمِّهِ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، إِذَا رَأَى مَا يُحِبُّ قَالَ «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَنْعَمُ بِهِ تَيْمُ الصَّالِحَاتِ». وَإِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ قَالَ «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ».

في الروايات: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

1146. (3803) (7133)- Hz. Aîşe radiyallahu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm sevdiği bir şeyi görünce: “Hamd o Allah'a mahsustur ki sâlih şeyler sadece onun lütuf ve nimetiyle tamamlanır” derdi. Hoşlanmadığı bir şey görünce de: “Her durum üzerine Allah'a hamd olsun” derdi.”

7134 3804 1147 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ. رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ».

في الروايات: في إسناده موسى بن عبيدة، وهو ضعيف. وشيخه محمد بن ثابت مجهول.

1147. (3804) (7134)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle derlerdi: “Elhamdulillah alâ külli hal. Rabbi eûzu bike, min hâli ehli'n-nâr. (Her hal için Allah'a hamdolsun. Ey Rabbim cehenem ehlinin halinden sana sığınırım.”

7135 3805 1148 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثنا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ شَيْبِ بْنِ بَشِيرٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا أُنْعَمَ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً

فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، إِلَّا كَانَ الَّذِي أَعْطَاهُ أَفْضَلَ مِمَّا أَخَذَ.

في الروايات: إسناده حسن. شبيب بن بشر مختلف فيه.

1148. (3805) (7135)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah kuluna bir nimet verdiği zaman kul "El-hamdülillah" derse, kulun verdiği (yani hamd demek suretiyle ödediği, kendine sağlayacağı menfaatçe) aldığından efdal (üstün) olur."

7136 3807 1149 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّانُ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سَوْدَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِهِ وَهُوَ يُعْرِسُ غَرَسًا، فَقَالَ «يَا أَبَاهُ رَيْرَةَ! مَا الَّذِي تُعْرِسُ؟» قُلْتُ: غَرَسًا لِي. قَالَ «أَلَا أَذُلُّكَ عَلَى غَرَسٍ خَيْرَ لَكَ مِنْ هَذَا؟» قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «قُلْ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، يُعْرِسُ لَكَ، بِكُلِّ وَاحِدَةٍ، شَجَرَةٍ فِي الْجَنَّةِ».

في الروايات: إسناده حسن. وأبو سنان اسمه عيسى بن سنان الحنفى، مختلف فيه.

1149. (3807) (7136)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Kendisi ağaç dikerken yanına Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm uğrar ve: "Ey Ebu Hureyre! Şu diktiğin nedir?" der.

"Kendim için bir fidan dikiyorum!" cevabını verir. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sana, senin için daha hayırlı bir dikilecek fidan göstermiyeyim mi?" buyurur. Ebu Hureyre: "Göster! Ey Allah'ın Resûlü!" der. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Sübhânallahi velhamdülillahi ve lâ ilahe illallahu vallahu ekber (Allah bütün noksan sıfatlardan münezzehtir, bütün hamdler ona mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür)" de! Bunu söylersen her bir kelimesi için sana cennette bir ağaç dikilir."

7137 3809 1150 حَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ، بَكْرُ بْنُ حَلَفٍ. حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَيْسَى الطَّحَّانِ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، أَوْ عَنْ أَخِيهِ، عَنِ الثَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِمَّا تَذْكُرُونَ مِنْ جَلَالِ اللَّهِ، التَّسْبِيحِ وَالتَّهْلِيلِ وَالتَّحْمِيدِ. يَنْعُطُفَنَ حَوْلَ الْعَرْشِ. لَهَنَ دَوَى كَدَوَى

التَّحْلِ. تُذَكِّرُ بِصَاحِبِهَا. أَمَا يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكُونَ لَهُ، (أَوْ لَا يَزَالَ لَهُ)، مَنْ يُذَكِّرُ بِهِ؟»

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وأخو عون اسمه عبيد الله بن عتبة.

1150. (3809) (7137)- Nu'man İbnu Beşîr radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah'ın celalinden zikrettiğiniz tesbih (sübhânallah), tehlil (lâ ilahe illallah) ve tahmid (elhamdülillah) cümleleri Arş'ın etrafında dönüp dururlar. Onlar tıpkı arı oğlu uğultusu gibi uğultu çıkararak, sahiplerini andırırlar. Sizden biri, Arş'ın civarında kendisini andırtan birisinin olmasından hoşlanmaz mı?"

7138 3810 1151 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثنا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ أُمِّ هَانِيَةَ، قَالَتْ: أَتَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! ذَلَّلْنِي عَلَى عَمَلٍ. فَأَتَنِي قَدْ كَبُرْتُ وَضَعُفْتُ وَبَدَنْتُ. فَقَالَ «كَبِّرِي اللَّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ. وَاحْمَدِي اللَّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ. وَسَبِّحِي اللَّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ. خَيْرٌ مِنْ مِائَةِ فَرَسٍ مُلْجَمٍ مُسْرَجٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. وَخَيْرٌ مِنْ مِائَةِ بَدَنَةٍ. وَخَيْرٌ مِنْ مِائَةِ رَقَبَةٍ».

في الزوائد: في إسناده زكريا وهو ضعيف.

1151. (3810) (7138)- Ümmü Hani radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana (kolay ve sevaplı büyük) bir amel gösterin. Zira artık ben yaşlandım, zaafa uğradım ve şişmanladım" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm derhal şu cevabı verdiler: "Yüz kere Allahuakber de! Yüz kere elhamdulillah de, yüz kere sübhânallah de. (Bunu yapman senin için) Allah yolunda eğlenip gemlenmiş yüz attan daha hayırlıdır. (Kurban edilmiş) yüz deveден daha hayırlıdır. Yüz köle azad etmekten daha hayırlıdır."

7139 3813 1152 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ رَاشِدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَلَيْكَ بِ- سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

إِلَّا اللَّهَ وَاللَّهُ أَكْبَرُ - فَإِنَّهَا. يَعْنِي، يَحْطُطْنَ الْخَطَايَا كَمَا تَحْطُ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا.

في الزوائد: في إسناده عمر بن راشد، قال فيه البخاري: حديثه عن ابن أبي كثير مضطرب؛ ليس بالقائم. قال ابن حبان: يضع الحديث، لا يحمل ذكره إلا على السبيل القدر فيه.

1152. (3813) (7139)- Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana dedi ki: "Sana sübhanallahî velhamdulillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber" demeyi tavsiye ederim. Zira bu kelimeler, günahları döker, tıpkı ağacın yapraklarını dökmesi gibi."

★ İSTİĞFAR

7140 3815 1153 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ، مِائَةَ مَرَّةٍ».

في الزوائد: إسناده حديث أبي هريرة صحيح، رجاله ثقات.

1153. (3815) (7140)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben günde yüz sefer Allah'a istigfarda bulunurum."

7141 3816 1154 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ مُغِيرَةَ بْنِ أَبِي الْحَرِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ ابْنِ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، فِي الْيَوْمِ، سَبْعِينَ مَرَّةً».

في الزوائد: رواه النسائي في عمل اليوم والليلة، عن إبراهيم بن يعقوب عن أبي نعيم، عن مغيرة به.

1154. (3816) (7141)- Ebu Musa radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben günde yetmiş kere Allah'a tevbe ve istigfarda bulunurum."

7142 3817 1155 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْمُعِيرَةِ، عَنْ حُذَيْفَةَ؛ قَالَ: كَانَ فِي لِسَانِي دَرَبٌ عَلَى أَهْلِي. وَكَانَ لَا يَعْدُوهُمْ إِلَى غَيْرِهِمْ. فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ «إِنِ أَنْتَ مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ؟ تَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، فِي الْيَوْمِ، سَبْعِينَ مَرَّةً».

في الزوائد: في إسناده أبو المغيرة البجلي، مضطرب الحديث عن حذيفة. قاله الذهبي في الكاشف.

1155. (3817) (7142)- Huzeyfe radıyallahu anı anlatıyor: "Benim dilimde, aile efradıma karşı bir ölçsüzlük vardı. Fakat bu başkalarına olmazdı. Bu halimi Aleyhissalâtu vesselâm'a söyledim. Resûlullah: "İstıgar bakımından ne haldesin? (Bu kusurunun bağışlanması için günde yetmiş kere ıstıgar et?" buyurdular."

7143 3818 1156 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ دِينَارٍ الْحَمَصِيُّ. ثَنَا أَبِي. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَرِيقٍ؛ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بُسْرِ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «طُوبَى لِمَنْ وَجَدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَاراً كَثِيراً».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1156. (3818) (7143)- Abdullah İbnu Busr radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Amel defterinde çok ıstıgar bulana ne mutlu!"

7144 3820 1157 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَمْرُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ «اللَّهُمَّ! اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ إِذَا أَحْسَنُوا اسْتَشْفَرُوا. وَإِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفَرُوا».

في الزوائد: على بن زيد، وهو ضعيف.

57. (3820) (7144)- Hz. Aıse radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle dua ederdi: "Ey Allahım! Beni, güzel amel işledikleri zaman da ıstıgar edenlerden eyle!"

LA HAVLE VELA KUVVETE İLLA BİLLAH

7145 3825 1158 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟» قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: حَوْلٌ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ».

في الزوائد: إسناده حديث أبي زر صحيح، رجاله ثقات.

1158. (3825) (7145)- *Ebu Zerr radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm bana: “Sana cennet hazinelerinden bir hazineyi haber vereyim mi?” buyurdular.*

“*Evet! Ey Allah'ın Resûlü!” dedim.*

“*Lâ havle velâ kuvvete illa billah (Gerek ibadet için gerek dünyevi işlerim için muhtaç olduğum) bütün güç kuvvet Allah'tandır” de!” buyurdular.*”

7146 3826 1159 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ الْمَدَنِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْنٍ. ثنا خَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي زَيْنَبٍ، مَوْلَى حَازِمِ بْنِ حَزْمَلَةَ، عَنْ حَازِمِ بْنِ حَزْمَلَةَ؛ قَالَ: مَرَرْتُ بِالنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لِي «يَا حَازِمُ! أَكْثَرُ مِنْ قَوْلٍ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. فَإِنَّهَا مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ».

في الزوائد: في إسناده مقال. وأبو زينب لم يسم. ولم أر من جرّحه ولا من وثقه. وخالد بن سعيد هو ابن أبي مريم التيمي، ذكره ابن حبان في الثقات. ومحمد بن معن الغفاري احتج به البخاري في صحيحه. ويعقوب بن حميد مختلف فيه. ثم إن المصنف لم يخرج لأبي حازم بن حزملة هذا غير هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب.

1159. (3826) (7146)- *Hâzım Ibnu Harmelee radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a uğramıştım. Bana: “Ey Hâzım! Lâ havle velâ kuvvete illa billah” de! Çünkü bu cümle cennet hazinelerinden biridir” buyurdular.*”

DUA BÖLÜMÜ

★ RESÜLULLAH'IN DUASI

7147 ۳۸۳۴ 1160 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثُمَيْرٍ. ثنا أَبِي ثنا الْأَعْمَشُ عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُكَبِّرُ أَنْ يَقُولَ «اللَّهُمَّ! بَيِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ» فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! تَخَافُ عَلَيْنَا؟ وَقَدْ آمَنَّا بِكَ وَصَدَّقْنَاكَ بِمَا جِئْتَ بِهِ. فَقَالَ «إِنَّ الْقُلُوبَ بَيْنَ إصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ، عَزَّ وَجَلَّ، يَقْلِبُهَا. وَأَشَارَ الْأَعْمَشُ بِإصْبَعَيْهِ.

في الزوائد: مدار الحديث على يزيد الرقاشي، وهو ضعيف.

1160. (3834) (7147)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah şü duayı çok yaptı: "Allahümme sebbit kalbî alâ dînike.(Allahım kalbimi dinin üzere sabit kıl." Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz sana iman ettiğimiz ve senin getirdiklerini tasdik ettiğimiz halde bizim (âkibetimiz) için korkuyor musun?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm adama şu cevabı verdi: "Kalpler, muhakkak ki Rahman'ın parmaklarından iki parmağı arasındadır, onu (dilediği şekilde) döndürür."

Ravi der ki: "A'meş iki parmağını gösterdi."

★ RESULULLAH'IN SIĞINMA TALEP ETTİĞİ ŞEYLER

7148 ۳۸۴۰ 1161 حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَرَامِيُّ. ثنا بَكْرُ بْنُ سُلَيْمٍ. حَدَّثَنِي حُمَيْدُ الْحَرَّاطُ عَنْ كُرَيْبٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَلِّمُنَا هَذَا الدُّعَاءَ، كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ «اللَّهُمَّ! إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةٍ

المسيح الدجال. وأعوذ بك من فتنة المحيا والممات.

في الزوائد: إسناده حسن. لأن حميد الخراط، مختلف فيه. وكذلك بكر بن سليم.

1161. (3840) (1148)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm, Kur'ân'dan bir sure öğretir gibi şu duayı bize öğretmişti: "Allahım! Cehennem azabından, kabir azabından, Mesih Deccâl'in fitnesinden, hayat ve ölüm fitnesinden sana sığınırım."*

7149 3873 1162 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «سَلُوا اللَّهَ عِلْمًا نَافِعًا. وَتَعَوُّدُوا بِاللَّهِ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وأسماء بن زيد هذا هو الليثي المزني، احتج به مسلم.

1162. (3843) (7149)- *H. Câbir radiyallahu anh* anlatıyor: "*Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm: "Allah'tan faydalı ilim dileyin, faydasız ilimden Allah'a sığınınız" buyurdu."*

7150 3846 1163 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. أَخْبَرَنِي جَبْرِ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ أُمِّ كَلْثُومٍ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَّمَهَا هَذَا الدُّعَاءَ «اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ، عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ، عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ. اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرٍ مَا سَأَلْتُ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَاذِبَهُ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ. اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ. وَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ كُلَّ قَضَاءٍ قَضَيْتَهُ لِي، خَيْرًا».

في الزوائد: في إسناده مقال. وأم كلثوم. هذه لم رأ من تكلم فيها. وعدها جماعة في الصحابة.

وفيه نظر لأنها ولدت بعد موت أبي بكر. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1163. (3846) (7150)- *H. Aîşe radiyallahu anhâ'nın* anlattığına göre: "*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisine şu duayı öğretmiştir: "Allahım ben senden hayrın her çeşidini isterim; yakın olsun, uzak olsun; bildiğim olsun, bilmedi-*

ğim olsun; bütün şerlerden de sana sığınırım; yakın olsun, uzak olsun; bildiğim şer olsun, bilmediğim şer olsun. Allahım! Kulun ve peygamberin Muhammed'in senden istediği şeyleri senden ben de istiyorum. Kulun ve peygamberin hangi şerlerden sana sığınmışsa ben de o şerlerden sana sığınıyorum. Allahım! Ben senden, cenneti ve cennete götüren söz ve amel(de beni muvaffak kılman) istiyorum. Ateşten ve ateşe götüren söz ve fiillerden de sana sığınıyorum. Ve dahi benim hakkımda hükmettiğin her kaza ve kaderi hayırlı kılmanı senden diliyorum.”

7151 3847 1164 حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ. ثنا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، لِرَجُلٍ «مَا تَقُولُ فِي الصَّلَاةِ؟» قَالَ: أَتَشْهَدُ نَمَّ أَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ. أَمَا وَاللَّهِ! مَا أَحْسِنُ دَنْدَنْتَكَ، وَلَا دَنْدَنَةَ مُعَاذٍ. قَالَ «حَوْلَهَا نُذْنِدُنَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1164. (3847) (7151)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir adama: “Namazda ne diyorsun?” diye sordu. Adam: “Teşehhüdül (Etâhiyyatu, Allahümme salli, Allahümme barik...) okuyorum. Sonra Allah’tan cennet diliyor ve cehennem ateşinden O’na sığınıyorum. Ama vallahi ben, ne senin okuduğunu ne de Muaz’ın okuduğunu bilmiyorum” dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (adama): “Biz de senin okuduğun şeyler çerçevesinde okuyoruz” buyurdu.”

7152 3849 1165 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: ثنا عُيَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ شُعْبَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ حُمَيْرٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ سَلِيمَ بْنَ عَامِرٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَوْسَطَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْجَلِّيِّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا بَكْرٍ، حِينَ قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ، يَقُولُ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فِي مَقَامِي هَذَا، عَامَ الْأَوَّلِ. (ثُمَّ بَكَى أَبُو بَكْرٍ) ثُمَّ قَالَ «عَلَيْكُمْ بِالصَّدْقِ. فَإِنَّهُ مَعَ الْبَرِّ. وَهُمَا فِي الْجَنَّةِ. وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ. فَإِنَّهُ مَعَ الْفُجُورِ. وَهُمَا فِي النَّارِ. وَسَلُّوا اللَّهَ الْمُعَافَاةَ. فَإِنَّهُ لَمْ يُوتَ أَحَدٌ، بَعْدَ الْبَقِيَّةِ، خَيْرًا مِنَ الْمُعَافَاةِ. وَلَا تَحَاسَدُوا. وَلَا تَبَاغَضُوا. وَلَا تَقَاطَعُوا. وَلَا تَذَابُرُوا. وَكُونُوا، عِبَادَ اللَّهِ! إِخْوَانًا».

وفى الزوائد: قلت: رواه النسائي. فى اليوم والليلة، من طرق: منها عن يحيى بن عثمان، عن عمر بن عبد الواحد، وعن محمود بن خالد عن الوليد، كلامهما عن عبد الرحمن بن يزيد عن جابر عن سليم بن عامر.

1165. (3849) (7152)- *Evs İbnu İsmail el-Beceli radıyallahu anh*'ın anlattığına göre: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat ettiği zaman, Hz. Ebu Bekr'in şöyle söylediğini işitmiştir:*

“*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm benim şu makamımda ilk yıl, ayağa kalktı böyle söyleyince Hz. Ebu Bekr gözlerinin yaşını tutamayıp ağladı- sonra dedi ki: “Size doğru olmanızı sıdkı,tavsiye ederim. Çünkü sıdkı birr (denen Allah'ın rızasına götüren en iyi amelle) beraberdir, ikisi de cennettedir. Yalandan sakının. Çünkü o, fücûrla beraberdir ve ikisi de cehennemdedir. Allah'tan afiyet dileyin. Çünkü, kimseye yakından sonra afiyetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir. Birbirinizle hasedleşmeyin. Birbirinizle aranızdaki iyi münasebetleri kesişmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları kardeşler olun!”*

7153 3851 1166 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ هِشَامٍ صَاحِبِ الدَّسْتَوَائِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ زَيْدٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ دَعْوَةٍ يَدْعُو بِهَا الْعَبْدُ، أَفْضَلَ مِنْ - اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ الْمَعَاوَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ».

فى الزوائد: إسناده حديث أبى هريرة صحيح. رجاله ثقات. والعلاء بن زياد، ذكره ابن حبان

فى الثقات. ولم أر من تكلم فيه. وبقى رجال الإسناد لا يسأل عن حالهم لشهرتهم.

1166. (3851) (7153)- *Hiz. Ebu Hureyre radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Kişinin yaptığı dualar içerisinde en hayırlısı şudur: Allahümme inni es'eluke'l-mu'âfâte fid-dünya ve'l-âhireti (Ey Allah'ım! Senden dünya ve ahirette afiyet istiyorum).”*

★ DUAYA KENDİNLE BAŞLA

7154 3852 1167 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَرْحَمُنَا اللَّهُ، وَأَخَا عَادٍ».

فی الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1167. (3852) (7154)- *Ibnu Abbâs radiyallahu anhûma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Allah bize ve Âd'ın kardeşine rahmet eylesin.”

ACIKLAMA:

Kişi birisi için dua edecekse, bu meyanda kendine de dua etmelidir. Gerek *Resûlullah* ve gerekse ashabtan gelen birkısım rivayetler, bu durumda, kişinin önce kendisi için dua edip, sonra da dua etmek istediği kimse için duada bulunmasının bir edeb-i İslâmî olduğunu tesbit etmektedir. Bu bir vecibe değil edeptir. *Aleyhissalâtu vesselâm*'in bazan önce dua etmek istediği kimseden başlayarak duada bulunduğu da rivayet edilmiştir.

★ İSM-İ AZAM

1168 ۳۸۵۶ 7155 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَلَاءِ، عَنِ الْقَاسِمِ؛ قَالَ: اسْمُ اللَّهِ الْأَعْظَمُ، الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، فِي سُورَةِ ثَلَاثٍ: الْبَقَرَةِ وَآلِ عِمْرَانَ وَطَةَ. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ؛ قَالَ: ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعِيسَى بْنِ مُوسَى. فَحَدَّثَنِي أَنَّهُ سَمِعَ غَبْلَانَ بْنَ أَنَسٍ يُحَدِّثُ عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ.

فی الزوائد: رجال إسناده ثقات. وهو موقوف. وأما إسناده المرفوع، ففيه غيلان لم أر لأحد فيه

كلاما. لا يجر ولا توثيق. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1168. (3856) (7155)- *el-Kâsım (Ibnu Abdırrahman) radiyallahu anh* demiştir ki: “Allah'ın, duada şefaât kılındığı taktirde, o duayı kabul ettiği ism-i âzamı şu üç surededir: *Bakara, Âl-i İmran* ve *Tâ-Hâ*.”

Ebu Ümâme radiyallahu anh'tan yapılan bir rivayette, bunun benzeri *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'dan merfu olarak gelmiştir.

ACIKLAMA:

İsm-i Âzam, Allah u Teâlâ'nın en yüce ismidir. Duada onunla dua edilirse, o duanın kabul edileceği hadislerde gelmiştir. Bazı âlimler, sadedinde olduğumuz ha-

disten hareketle, bu surelerde geçen **الْحَيُّ الْقَيُّومُ** (el-Hayyu'l-Kayyûm) lafzının *ism-i azam* olduğu kanaatine varmıştır. *İbnu Hâcer*, bir tahlilinde, bu meselede âlimlerin 14 farklı görüş ileri sürdüğüne dikkat çeker. Söz gelimi şu isimlerin *ism-i âzam* olabileceği ileri sürülmüştür: "Allah", "La ilahe illallah", "er-Rahmanu'r-Rahim", "Allahu'r-Rahmanu'r-Rahim", "Allahu la ilahe illa huve'l-Hayyu'l-Kayyûm", "Lâ ilahe illa hüve'l-Hayyu'l-Kayyûm", "Rabb", "Allahu lâ ilahe illâ hüve'l-Ahadü's-Samedü'llezî lem yelid ve lem yûled ve lem yekün lehü küfüven ahad", "el-Hannânu'l-Mennânu Bedf'u's-Semâvâtı ve'l-ardı zül'l-Celâli ve'l-ikram el-Hayyu'l-Kayyûm" ... Bazı alimler, her şahsa göre *ism-i âzam*ın farklı olabileceğini söylemiştir.

7156 3859 1169 حَدَّثَنَا أَبُو يُوسُفَ الصَّيْدَلَانِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّقِّي. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنِ الْفَرَارِيِّ، عَنْ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُكَيْمٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الطَّاهِرِ الطَّيِّبِ الْمُبَارَكِ الْأَحَبِّ إِلَيْكَ، الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أُجِبَتْ. وَإِذَا سُئِلَتْ بِهِ أُعْطِيَتْ. وَإِذَا اسْتَرْجِمَتْ بِهِ رَحِمَتْ. وَإِذَا اسْتَفْرَجَتْ بِهِ فَرَجَتْ». قَالَتْ: وَقَالَ، ذَاتَ يَوْمٍ «يَا عَائِشَةُ! هَلْ عَلِمْتَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ دَلَّنِي عَلَى الْإِسْمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ؟» قَالَتْ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي! فَعَلِمْنِيهِ. قَالَ «إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لَكَ، يَا عَائِشَةُ!» قَالَتْ، فَتَنَحَّيْتُ وَجَلَسْتُ سَاعَةً. ثُمَّ قُمْتُ فَقَبَّلْتُ رَأْسَهُ، ثُمَّ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! عَلِمْنِيهِ. قَالَ «إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لَكَ، يَا عَائِشَةُ! أَنْ أَعْلَمَكَ. إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَسْأَلِينَ بِهِ شَيْئاً مِنَ الدُّنْيَا». قَالَتْ؛ فَقُمْتُ فَتَوَضَّأْتُ. ثُمَّ صَلَّيْتُ رَكَعَتَيْنِ. ثُمَّ قُلْتُ: اللَّهُمَّ! إِنِّي أَدْعُوكَ اللَّهَ. وَأَدْعُوكَ الرَّحْمَنَ. وَأَدْعُوكَ الْبَرَّ الرَّحِيمَ. وَأَدْعُوكَ بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى كُلِّهَا، مَا عَلِمْتُ مِنْهَا وَمَا لَمْ أَعْلَمْ. أَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي. قَالَتْ: فَاسْتَضَحَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ «إِنَّهُ لَفِي الْأَسْمَاءِ الَّتِي دَعَوْتَ بِهَا».

في الروائد: في إسناده مقال. وعبد الله بن عكيم، وثقه الخطيب وعده من الصحابة. ولا يصح له سماع. وأبو شيبة، لم أر من جرَّحه ولا من وثقه. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1169. (3859) (7156)- Hz. Aîşe radiyallâhu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle yalvardılar: “Allahım! Ben, senin pak, güzel, mübarek ve yüce nezdinde en sevimli olan, onunla dua edildiği taktirde hemen icabet ettiğin, onunla senden istenince hemen verdiğin, onunla rahmetin talep edilince rahmetini esirgemediğin, onunla kurtuluş talep edilince kurtuluş verdiğin isminle senden istiyorum.”

Hız. Aîşe'nin belirttiğine göre, bir başka gün Aleyhissalâtu vesselâm'ın, kendisine “Ey Aîşe! Kendisiyle dua edildiği taktirde icabet ettiği ismi, Allah'ın bana gösterdiğini sen biliyor musun?” diye sormuştu. Hız. Aîşe der ki: “Ben: “Ey Allah'ın Resûlü! Annem babam sana feda olsun, onu bana da öğret!” dedim. “Ey Aîşe onu sana öğretmem uygun düşmez!” buyurdu. Bu cevap üzerine ben de oradan uzaklaşıp bir müddet tek başıma oturdum. Sonra kalkıp, başını öptüm ve: “Ey Allah'ın Resûlü! Onu bana öğret” diye ricada bulundum. O yine: “Onu sana öğretmem uygun olmaz, ey Aîşe! Onunla senin dünyevî bir şey talep etmen uygunsuz olur” buyurdu.”

Hız. Aîşe devamla der ki: “Ben de kalkıp abdest aldım, sonra iki rek'at namaz kıldım, sonra: “Allahım! Sana Allah isminle dua ediyorum. Sana Rahmân isminle dua ediyorum. Sana Birrurrahîm isminle dua ediyorum. Sana bildiğim ve bilmediğim güzel isimlerinin hepsiyle dua ediyorum. Bana mağfiret et, rahmet eyle” diye dua ettim.”

Aîşe devamla der ki: “Bu duam üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm guldü ve: “İsm-i âzam, senin yaptığın şu duanın içinde geçti” buyurdu.”

7157 3861 1170 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّنْعَانِيُّ. ثنا أَبُو الْمُنْذِرِ زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمِيمِيُّ. ثنا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ، «إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا. مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا. إِنَّهُ وَثَرٌ يُحِبُّ الْوَثْرَ. مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ. وَهِيَ: اللَّهُ، الْوَاحِدُ، الصَّمَدُ، الْأَوَّلُ، الْآخِرُ، الظَّاهِرُ، الْبَاطِنُ، الْخَالِقُ، الْبَارِئُ، الْمُصَوِّرُ، الْمَلِكُ، الْحَقُّ، السَّلَامُ، الْمُؤْمِنُ، الْمُهِيمُنُ، الْعَزِيزُ، الْجَبَّارُ، الْمُتَكَبِّرُ، الرَّحْمَنُ، الرَّحِيمُ، اللَّطِيفُ، الْخَبِيرُ، السَّمِيعُ، الْبَصِيرُ، الْعَلِيمُ، الْعَظِيمُ، الْبَارُّ، الْمُتَعَالِ، الْجَلِيلُ، الْجَمِيلُ، الْحَيُّ، الْقَيُّومُ، الْقَادِرُ، الْقَاهِرُ، الْعَلِيُّ، الْحَكِيمُ،

الْقَرِيبُ، الْمُجِيبُ، الْغَنِيُّ، الْوَهَّابُ، الْوُدُودُ، الشَّكُورُ، الْمَاجِدُ، الْوَاجِدُ، الْوَالِي،
الرَّاشِدُ، الْعَفُو، الْعَفُورُ، الْحَلِيمُ، الْكَرِيمُ، التَّوَّابُ، الرَّبُّ، الْمَجِيدُ، الْوَلِيُّ، الشَّهِيدُ،
الْمُبِينُ، الْبَرَّهَانُ، الرَّءُوفُ، الرَّحِيمُ، الْمُبْدِي، الْمُعِيدُ، الْبَاعِثُ، الْوَارِثُ، الْقَوِيُّ،
الشَّدِيدُ، الصَّارُ، النَّافِعُ، الْبَاقِي، الْوَاقِي، الْخَافِضُ، الرَّافِعُ، الْقَابِضُ، الْبَاسِطُ،
الْمُعِزُّ، الْمُدِلُّ، الْمَقْصِطُ، الرَّزَّاقُ، ذُو الْقُوَّةِ، الْمَتِينُ، الْقَائِمُ، الْهَادِي، الْكَافِي،
الْأَبَدُ، الْعَالِمُ، الصَّادِقُ، الثَّوَرُ، الْمُنِيرُ، الْمُنِيرُ، التَّامُّ، الْقَدِيمُ، الْوَرِثُ، الْأَحَدُ،
الصَّمَدُ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.

قَالَ زُهَيْرٌ: قَبَلْنَا مِنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ؛ أَنَّ أَوَّلَهَا يُفْتَحُ بِقَوْلٍ: لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ. لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى.

في الزوائد: لم يخرج أحد من الأئمة الستة عدد أسماء الله الحسنى من هذا الوجه ولا من غيره،
غير ابن ماجة والترمذى. مع تقديم وتأخير. وطريق الترمذى أصح شيء في الباب.
قال: وإسناد طريق ابن ماجة ضعيف، لضعف عبد الملك بن محمد.

1170. (3861) (7157)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretlerinin doksandokuz ismi vardır, yüzden bir eksik. O, tektir, teki sever. Kim bu isimleri ezberlerse cennete girer. Onlar şunlardır: Allah, el-Vahid, es-Samed, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtın, el-Hâlık, el-Bâri, el-Musavvir, el-Melik, el-Hakk, es-Selâm, el-Mü'min, el-Müheymin, el-Azîz, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, er-Rahmân, er-Rahîm, el-Latif, el-Habîr, es-Semî', el-Basir, el-Alim, el-Azîm, el-Bârr, el-Müte'âl, el-Celîl, el-Cemîl, el-Hayy, el-Kayyûm, el-Kâdir, el-Kâhir, el-Aliyyu, el-Hakîm, el-Karîb, el-Mucîb, el-Ganiyyu, el-Vehhab, el-Vedûd, eş-Şekûr, el-Mâcid, el-Vacid, el-Vâli, er-Râşid, el-Afuvvu, el-Gafûr, el-Halîm, el-Kerîm, et-Tevvâb, er-Rabb, el-Mecîd, el-Veliyyu, eş-Şehîd, el-Mübîn, el-Bürhân, er-Ra'ûf, er-Rahîm, el-Mübdiu, el-Mu'îd, el-Bâis, el-Vâris, el-Kaviyyu, eş-Şedîdu, ed-Dârru, en-Nâfi'u, el-Bâki, el-Vâki, el-Hâfid, er-Râfi', el-Kâbid, el-Bâsîr, el-Mu'izzu, el-Müzillü, el-Mukst, er-Rezzâk, Zül-Kuvve, el-Metîn, el-Kâim, ed-Dâim, el-Hâfiz, el-Vekîl, el-Fâtir, es-Sâmi', el-Mu'tî, el-Muhyî, el-Mümîr, el-Mâni', el-Câmi', el-Hâdî, el-Kâfi, el-Ebed, el-Âlim, es-Sâdik, en-

Nûr, el-Münîr, et-Tâmm, el-Kadîm, el-Vitru, el-Ahadu, es-Samedu, ellezi lem yelid velem yöled ve lem yekûn lehu küfüven ahad.”

Zührî der ki: “Bana birçok ilim ehlinden ulaştığına göre, bu Esmâu Hüсна'nın okunmasına “Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike leh. Lehü'l Mülkü ve Lehü'l-Hamdu bi-yedihi'l-Hayr ve huve ala külli şeyin kadîr, la ilahe illâ'llahu, le-hü'l-Esmâu'l-Hüsnâ” diye başlanmalıdır.”

AÇIKLAMA:

1- Esmâ-u Hüсна ile ilgili rivayet daha önce Tirmizî'de kaydedilen veçhi ile geçti. Orada her bir isimle ilgili gerekli açıklama yapıldı. Bununla onun arasında bazı farklar var. Sözelimi, bu rivayette yer aldığı halde Tirmizî rivayetinde yer almayan bazı isimler var. Onlar şunlardır: “*el-Bârr, el-Cemîl, el-Kâhir, el-Karîb, er-Râşid, er-Rabb, el-Mübîn, el-Bürhân, eş-Şedîd, el-Vakî, Zül-Kuvve, el-Kâim, ed-Dâim, el-Hâfız, el-Fâtır, es-Sâmi, el-Mu'tî, el-Kâfi, el-Ebed, el-Âlim, es-Sâdik, el-Münîr, et-Tâmm, el-Kadîm, el-Vitr ve el-Ahad.*”

2- Şu isimler Tirmizî'de olduğu halde bunda mevcut değildir: “*el-Kuddûs, el-Gaffâr, el-Kahhâr, el-Fettah, el-Hakem, el-Adl, el-Kebîr, el-Hâfız, el-Muhîr, el-Hasîb, er-Rakîb, el-Vâsî, el-Hamîd, el-Muhsî, el-Muktedir, el-Mukaddim, el-Muahhir, el-Berr, el-Müntakim, Mâliku'l-Mülk, Zül-Celâli ve'l-Ikrâm, el-Muğnî, el-Bedî, er-Reşîd ve es-Sabûr.*”

3- Sadece bu rivayette geçtiği için daha önce açıklanmamış olan bazı isimleri kısaca açıklayalım:

el-Bârr: Kullarına şefkatli olup ikramda bulunan.

el-Cemîl: Güzel olan, herşeye güzellik veren.

el-Kâhir: Kahredici, yenici ve kullarına dilediği talimat ve fermanı vermeye yetkili.

el-Karîb: Kullarına kendi canlarından daha yakın olan.

er-Râşid: Kullarına yolların en doğrusunu gösteren.

er-Rabb: Sahib ve terbiye edici, yaşatıcı.

el-Mübîn: Kullarına gerekli şeyleri açıklayan.

el-Bürhân: Kullarına hak ve doğru yolu gösteren.

eş-Şedîd: Azabı şiddetli olan.

el-Vakî: Koruyucu olan.

Zü'l-Kuvve: Kuvvet sahibi.

el-Kâim: Varlığı başka bir varlığa bağlı olmayan, diğer varlıklara varlık veren.

ed-Dâim: Varlığı devamlı olan. Varlığının önü sonu olmayan.

el-Hâfız: Varlıkları hıfzedip koruyan.

el-Fâtır: Kâinatı yoktan var eden.

es-Sâmi': Herşeyi işiten.

el-Mu'tf: Dilediği kuluna dilediği kadar veren.

el-Kâfi: Kuluna yardımcı olmaya yeterli olan.

el-Ebed: Ebedî olan, varlığının sonu olmayan.

el-Âlim: Her şeyi bilen.

es-Sâdık: Doğru olan.

el-Münir: Varlıkları aydınlatan, onlara nur veren.

et-Tâmm: Eksikliği ve noksanlığı olmayan.

el-Kadîm: Ezeli olup, varlığının başlangıcı olmayan.

el-Vitr: Zaunda, sıfatlarında ve fiillerinde tek olan, ortağı olmayan.

el-Ahad: Bir olan, eşi benzeri olmayan.

★ BABANIN DUASI

7158 1171 3863 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو سَلَمَةَ. حَدَّثَنَا حُبَابَةُ ابْنَةُ عَجَلَانَ عَنْ أُمِّهَا، أُمِّ حَفْصٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ جَرِيرٍ، عَنْ أُمِّ حَكِيمٍ بِنْتِ وَدَّاعٍ الْخَزَاعِيَّةِ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «دُعَاءُ الْوَالِدِ يُفْضَى إِلَى الْحَبَابِ».

في الزوائد: في إسناده مقال. لأن جميع من ذكره في إسناده من النساء، لم أر من جرحهن ولا من وثقهن. وأبو سلمة هو التبو ذكى، واسمه موسى بن إسماعيل، ثقة. وكذا الراوى عنه.

1171. (3863) (7158)- Ümmü Hâkim Bintü Veddâ' el-Huzâ'tiyye radiyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular: "Babanın duası perdeyi deler (kabul makamına ulaşır)."

★ SABAH VE AKŞAM YAPILACAK DUALAR

7159 3870 1172 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ. ثنا مِسْعَرٌ. حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ عَنْ سَابِقٍ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، خَادِمِ النَّبِيِّ ﷺ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ، أَوْ إِنْسَانٍ، أَوْعَيْدَ يَقُولُ، جِئِنِّي مُسَيِّ وَجِئِنِّي مُصْبِحُ: رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا، إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرْضِيَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1172. (3870) (7159)- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın hâdimi *Ebu Selâm* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* şöyle buyurdular: “Akşam ve sabaha erdiği vakit: “*Radîtu billahi Rabben ve bi'l-İslâmi dînen ve bi-Muhammedin nebiyyen* (Rabb olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan, peygamber olarak Muhammed'den razıyım” diyen bir müslüman veya insan veya köle yoktur ki, o kimseyi Kıyamet günü razı ve memnun etmek Allah üzerine bir hak olmasın.”

★ YATAĞA GİRİNCE YAPILACAK DUA

7160 3877 1173 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ، إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ، وَضَعَ يَدَهُ (يَعْنِي الْيُمْنَى) تَحْتَ خَدِّهِ. ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ! فَنِي عَذَابِكَ يَوْمَ تُبْعَثُ (أَوْ تَجْمَعُ) عِبَادَكَ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه شيئا.

1173. (3877) (7160)- *Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*, yatağına girince, sağ elini yatağının altına koyar sonra şu duayı okurdu:

“Allahümme, kını azâbeke yevme teb'asu –ev tecme'u– ibâdeke (Allahım! Kullarımı yeniden dirilttiğin –veya topladığın– gün beni azabından koru.”

★ EVDEN ÇIKINCA YAPILACAK DUA

7161 3885 1174 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ. ثنا حَاتِمُ بْنُ

إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُسَيْنٍ عَنْ عَاطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ، إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ، قَالَ «بِسْمِ اللَّهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. التَّكْلَانُ عَلَى اللَّهِ».

في الزوائد: في إسناده عبد الله بن حسين، ضعفه أبو زرعة والبخاري وابن حبان.

1174. (3885) (7161)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm, evinden çıktığı vakit şu duayı okurdu:

"Bismillahi la havle vela kuvvete illa billah, et-tüklânî alallah. (Allahın ismiyle. Dünya ve ukbâ işlerine güç kuvvet Allah'tandır. Dayanağım Allah'dır."

7162 3886 1175 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا أَبِي فُذَيْلٌ. حَدَّثَنِي هُرُونُ بْنُ هُرُونٍ عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَابِ بَيْتِهِ (أَوْ مِنْ بَابِ دَارِهِ) كَانَ مَعَهُ مَلَكَانِ مُوَكَّلَانِ بِهِ. فَإِذَا قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، قَالَ: هُدَيْتَ. وَإِذَا قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، قَالَ: وَفُيْتُ. وَإِذَا قَالَ: تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، قَالَ: كُفَيْتَ. (قَالَ) «فَيَلْقَاهُ قَرِينَاهُ فَيَقُولَانِ: مَاذَا تُرِيدَانِ مِنْ رَجُلٍ قَدْ هَدَى وَكُفِيَ وَوُفِيَ؟».

في الزوائد: في إسناده هرون بن هرون بن عبد الله، وهو ضعيف.

1175. (3886) (7162)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişi evinin –veya apartmanın⁽²⁾– kapısından çıkınca, adama müekkel (nezaretçi) iki meleği vardır. Adam: "Bismillah" deyince onlar: "Doğruya irşad edildin" derler. "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" deyince, melekler: "Korundun" derler. Adam: "Tevekkeltü alâllah" deyince onlar: "İşin (sana bedel) görüldü" derler.

(Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm devamla) dedi ki: "Sonra adamın iki karîni (yani onu günaha sürüklemek isteyen insî ve cinnî iki şeytanı) onu karşılarlar. Melekler (o şeytanlara): "Hidayete erdirilen, işi (Allah tarafından) görülen ve muhafaza altına alınan bir kimseden ne istiyorsunuz?" derler."

(2) Dâr kelimesi, daha önce de açıklandığı üzere Resûlullah devrinde, bir aytu etrafında birbirine bitişik olarak inşa edilmiş, akrabaların oturduğu meskenler topluluğunun adıdır. Her mesken aynı avluya açılır. Bugün böylesi bir mesken düzenine en yakın inşa tipi apartmandır. Bu kelimeyi bazan "mahalle" kelimesiyle de karşılıyoruz. "Dâr"ı "ev"le tercüme etmek bilhassa eski metinlerde mânâyı çarpıtabilir.

RÜYA TABİRİ BÖLÜMÜ

★ SALİH RÜYA

7163 3895 1176 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ، قَالَا: ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى. أَتَانَا شَيْبَانُ عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «رُؤْيَا الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ الصَّالِحِ، جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوَّةِ».

في الزوائد: في إسناده عطية بن سعيد العوفي البجلي، وهو ضعيف.

1176. (3895) (7163)- Ebu Sa'îd'l-Hudrî radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslüman kişinin salih rüyası, peygamberliğin yetmiş cüzünden biridir."

7164 3896 1177 حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَبَاعِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ كُرَيْبٍ الْكَعْبِيَّةِ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «ذَهَبَتِ النَّبُوَّةُ وَبَقِيََتِ الْمُبَشِّرَاتُ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1177. (3896) (7164)- Ümmü Kürz el-Ka'biyye radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Peygamberlik gitti fakat mübeşşirât (mü'minin göreceği güzel rüyalar) bâkidir."

NOT: Bu hususlar daha önce açıklandı.

7165 3903 1178 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ، قَالَا: ثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثَنَا عَيْسَى بْنُ الْمُخْتَارِ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ: «مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ، فَقَدْ رَأَى. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتِمَثَّلُ بِي».

فی الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف عطية بن سعد العوفي، وابن أبي ليلى. واسمه محمد بن عبد الرحمن ابن أبي ليلى.

1178. (3903) (7165)- *Ebu Sa'îd ve Ibnu Abbâs' radiyallahu anhüm anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, beni rüyasında görmüşse mutlaka beni görmüştür. Çünkü şeytan benim suretime giremez."*

7166 3904 1179 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا سَعْدَانُ بْنُ يَحْيَى بْنِ صَالِحٍ اللَّحْمِيُّ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ أَبِي عِمْرَانَ. عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: قَالَ «مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ، فَكَأَنَّمَا رَأَى فِي الْيَقَظَةِ. إِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَتَمَثَّلَ بِي».

فی الزوائد: إسناده حسن. لأن صدقة بن أبي عمران مختلف فيه.

1179. (3904) (7166)- *Ebu Cuheyfe radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim beni rüyasında görürse, o uyanırken beni görmüş gibidir. Çünkü şüphesiz, şeytan benim suretime girmeye muktedir değildir."*

7167 3906 1180 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا هُوْدَةُ بْنُ خَلِيفَةَ. ثنا عَوْفٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «الرُّؤْيَا ثَلَاثٌ: فَبَشَرَى مِنَ اللَّهِ، وَحَدِيثُ النَّفْسِ، وَتَخْوِيفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ. فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا تَعْجِبُهُ فَلْيَقْصْ، إِنْ شَاءَ. وَإِنْ رَأَى شَيْئًا يَكْرَهُهُ، فَلَا يَقْصُهُ عَلَى أَحَدٍ. وَلْيَقْمُ يُصَلِّي».

فی الزوائد: فی إسناده هُوْدَةُ بن خلیفة، قال ابن معین: هُوْدَةُ بن خلیفة ضعيف.

1180. (3906) (7167)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Rü'ya üç kısımdır: Biri Allah'tan bir müjdedir. Biri nefsin konuşmasıdır. Biri de şeytanın korkutmasıdır. Biriniz hoşuna giden bir rü'ya görecek olursa, dilerse onu anlatsın. Eğer hoşuna gitmeyen bir şey görürse onu kimseye anlatmasın, kalkıp namaz kılsın."*

7168 3907 1181 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ عُبَيْدَةَ. حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدٍ اللَّهِ مُسْلِمُ بْنُ مِشْكَمٍ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ

اللَّهُ ﷺ؛ قَالَ «إِنَّ الرُّؤْيَا ثَلَاثٌ: مِنْهَا أَهْوِيلُ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَنَ بِهَا ابْنُ آدَمَ. وَمِنْهَا مَا يَهُمُّ بِهِ الرَّجُلُ فِي يَقْظَتِهِ، فَيَرَاهُ فِي مَنَامِهِ. وَمِنْهَا جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوَّةِ» قَالَ، قُلْتُ لَهُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ. أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ. أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1181. (3907) (7168)- *Avf İbnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Rüya üç kısımdır; "Birkısmı, âdemoğlu-nu üzme için şeytandan olan korkulardır; birkısmı, kişinin uyanırken kafa-sını meşgul ettiği şeylerdendir; bunları uykusunda görür; birkısmı rüyalar da var ki, onlar peygamberliğin kırkaltı cüzünden birini teşkil eder."*

Râvi Müslim İbnu Mişkem der ki: "Ben, Avf İbnu Mâlik radiyallahu anh'a: "Sen, bu hadisi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bizzat işittin mi?" dedim. Avf, (iki sefer tekrarlar): "Evet! Ben bunu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittim. Ben bunu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittim" dedi."

★ HOŞLANILMAYAN RÜYA GÖRÜLÜNCE

7169 3910 1182 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْعُمَرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يَكْرَهُهَا، فَلْيَتَحَوَّلْ وَلْيَتَفَلَّحْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا. وَلْيَسْأَلِ اللَّهَ مِنْ خَيْرِهَا، وَلْيَتَعَوَّذْ مِنْ شَرِّهَا».

في الزوائد: في إسناده العمري، واسمه عبد الله العمري، ضعيف.

1182. (3910) (7169)- *H. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz hoşuna gitmeyen bir rüya görün-ce uzandığı zaman diğer yanına dönsün, üç sefer soluna tükürsün. Allah'tan o rüyanın hayrını talep edip, şerrinden Allah'a sığınsın."*

7170 3911 1183 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ. حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رِيَّاحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ رَأْسِي ضَرْبَ. قَرَأْتُهُ

يَنْدَهُدَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَعِمُّدُ الشَّيْطَانُ إِلَى أَحَدِكُمْ فَيَتَهَوَّلُ لَهُ. ثُمَّ يَغْدُو يُخَبِّرُ النَّاسَ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1183. (3911) (7170)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm’a bir adam gelip: “Rüyamda başımın vurulduğunu, (kopardığını) sonra da yerde yuvarlandığını gördüm!” dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular: “Şeytan (birinize rüyasında) gelir. O da bundan korkar. Sabah olunca, gidip bunu halka anlatır.”

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, birçok hadislerinde, hoşlanılmayan rüyanın anlatılmamasını tavsiye buyurmuştur. Son hadiste de, adamın hoşlanmadığı rüyasını anlatmasını dolaylı bir üslûbla tenkit etmiş, bu çeşit rüyaların şeytandan olduğunu, anlatılmamasının daha muvafık olacağını irşad buyurmuştur. Rüya anlatılan kimse, ehliyetli biri değilse, onun yapacağı rastgele yorumlar kişiyi iyiden iyiye huzursuz edebilir. Bu meselede de irşad-ı nebevîye uyulmada nice hikmetler ve maslahatlar var.

★ RÜYA NEYE DAYANILARAK YORUMLANMALI?

7171 3915 1184 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِي ثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اعْتَبِرُوهَا بِأَسْمَائِهَا. وَكُنُوهَا بِكُنَاهَا. وَالرُّؤْيَا لِأَوَّلِ غَايِرٍ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشي، وهو ضعيف.

1184. (3915) (7171)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Rüyada gördüğünüz şeylerin isimlerini, o rüyayı yormada esas alın. Keza gördüklerinizin künyelerini veya kinaye mânalarını da dikkate alın. Rüya, ilk yorumcuya göre (vukûa gelir, öyleyse rastgele kimselere anlatmayın).”

7172 3923 1185 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ. ثنا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا عَلِيُّ بْنُ صَالِحٍ عَنْ سِمَاكِ، عَنْ قَابُوسٍ؛ قَالَ: قَالَتْ أُمُّ الْفَضْلِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! رَأَيْتُ كَأَنَّ فِي بَيْتِي عُضْوًا مِنْ أَعْضَائِكَ. قَالَ «خَيْرًا رَأَيْتِ. ثَلَاثُ فَاطِمَةٍ غَلَامًا فَتَرْضِعُهُ» فَوَلَدَتْ

حُسَيْنًا أَوْ حَسَنًا. فَأَرْضَعْتُهُ بِلَبَنِ قُتْمٍ. قَالَتْ: فَجِئْتُ بِهِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَوَضَعْتُهُ فِي حَجَرِهِ فَبَالَ. فَضَرَبْتُ كَتِفَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أَوْجَعْتَ ابْنَ. رَجِمَكَ اللَّهُ!».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أنه منقطع. وفي التهذيب والأطراف: روى قابوس عن أبيه عن أم الفضل.

1185. (3923) (7172)- Ümmü'l-Fadl radiyallahu anhâ dan rivayet edildiğine göre: "Kendisi (bir gün): "Ey Allah'ın Resûlü! Rüyamda sanki sizin uzuvlarınızdan birinin evimde olduğunu gördüm" demiş, Aleyhissalâtu vesselâm da: "Hayır görmüşsün. Kızım Fâtıma bir oğlan çocuğu dünyaya getirir, sen onu emzirirsin" buyururlar.

Gerçekten de Hz. Fâtıma radiyallahu anhâ (bir müddet sonra) Hz. Hüseyin veya Hasan radiyallahu anhümâ'yı doğurdu. Ümmü'l-Fadl da (kendi bebeği) Kusem'in sütüyle onu emzirdi.

Ümmü'l-Fadl (sözüne devamla) dedi ki: "Bir gün ben onu Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına getirip kucağına koydum. Çocuk (Resulullah'ın kucağına) işedi. Ben de çocuğun omuzuna vurdum. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm müdahale ederek "Oğlumun canını yaktın. Allah sana rahmet (mağfiret) etsin" buyurdular."

7173 3925 1186 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ. أَتَيْنَا اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ بَنِي قَدِيمٍ قَدِمَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. وَكَانَ إِسْلَامُهُمَا جَمِيعًا. فَكَانَ أَحَدُهُمَا أَشَدَّ اجْتِهَادًا مِنَ الْآخَرِ. فَغَزَا الْمُجْتَهِدُ مِنْهُمَا فَاسْتُشْهِدَ. ثُمَّ مَكَثَ الْآخَرُ بَعْدَهُ سَنَةً. ثُمَّ تُوُفِّيَ.

قَالَ طَلْحَةُ: قَرَأْتُ فِي الْمَنَامِ: نَبِيًّا أَنَا عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ، إِذَا أَنَا بِهِمَا. فَخَرَجَ خَارِجَ مِنَ الْجَنَّةِ فَأَذِنَ لِلَّذِي تُوُفِّيَ الْآخَرُ مِنْهُمَا. ثُمَّ خَرَجَ، فَأَذِنَ لِلَّذِي اسْتُشْهِدَ. ثُمَّ رَجَعَ إِلَيَّ فَقَالَ: ارْجِعْ. فَإِنَّكَ لَمْ يَأْنِ لَكَ بَعْدُ.

فَأَصْبَحَ طَلْحَةُ يُحَدِّثُ بِهِ النَّاسَ. فَعَجِبُوا لِذَلِكَ. فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. وَحَدَّثُوهُ الْحَدِيثَ. فَقَالَ «مِنْ أَيِّ ذَلِكَ تَعْجَبُونَ؟» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَذَا كَانَ

أَشَدَّ الرَّجُلَيْنِ اجْتِهَادًا. ثُمَّ اسْتَشْهِدَ. وَدَخَلَ هَذَا الْآخِرُ الْجَنَّةَ قَبْلَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْيَسُّ قَدْ مَكَتَ هَذَا بَعْدَهُ سَنَةً؟» قَالُوا: بَلَى. قَالَ «وَأَدْرَكَ رَمَضَانَ فَصَامَ. وَصَلَّى كَذَا وَكَذَا مِنْ سَجْدَةٍ فِي السَّنَةِ؟» قَالُوا: بَلَى. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «فَمَا بَيْنَهُمَا أَبْعَدُ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ».

فی الزوائد: رجال إسناده ثقات، إلا أنه منقطع. قال علی بن المدینی وابن معین: أبو سلمة لم یسمع من طلحة شیئاً.

1186. (3925) (7173)- Talha İbnu Ubeydillah radıyallahu anı anlatıyor: "Belî (kabilesinden) iki kişi Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldiler. İkiisi beraber müs-lüman olmuştı. Biri gayret yönüyle diğlerinden fazlaydı. Bu gayretli olanı, bir gaz-veye iştirak etti ve şehit oldu. Öbürü, ondan sonra bir yıl daha yaşadı. Sonra o da öldü."

Talha (devamla) der ki: "Ben rüyamda gördüm ki: "Ben cennetin kapısının ya-nındayım. Bir de baktım ki yanımda o iki zat var. Cennetten biri çıktı ve o iki kişi-den sonradan ölene (cennete girmesi için) izin verdi. Aynı vazifeli zat, bir müddet sonra yine çıktı, şehit olana da (içeri girme) izni verdi. Sonra, adam benim için ge-ri geldi ve:

"Sen dön, senin cennete girme vaktin henüz gelmedi!" dedi. Sabah olunca Tal-ha bu rüyayı halka anlattı. Herkes bu rüya(da şehid olan zâtın sonradan cennete girmesine) şaştı. Bu, Resûlullah'a kadar ulaştı, rüyayı ona anlattılar. (Dinledikten sonra) Aleyhissalâtu vesselâm: "Burada şaşacak ne var?" buyurdular. Halk: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu zat (din için) çalışmada öbüründen daha gayretli idi ve şehit de oldu. Ama cennete öbürü ondan evvel girdi" dediler. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Berikisi ondan sonra bir yıl hayatta kalmadı mı?" de-di.

"Evet!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ve o ramazan idrak edip oruç tut-madı mı, bir yıl boyu şu şu kadar namaz kılmadı mı?" Halk yine: "Evet!" de-yince, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Şu halde ikisinin arasında bulunan mesâfe gök ile yer arasındaki mesafeden fazladır!" buyurdular."

FİTNELER BÖLÜMÜ

★ LA İLAHE İLLALLAH DİYENE DOKUNULMAZ

7174 3929 1187 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرِ السَّهْمِيُّ. ثنا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ عَنِ الثَّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ؛ أَنَّ عَمْرَو بْنَ أَوْسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ أَوْسًا أَخْبَرَهُ؛ قَالَ: إِنَّا لَقُعُودٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، وَهُوَ يَقْضُ عَلَيْنَا وَيَذْكُرُنَا، إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَسَارَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «اذْهَبُوا بِهِ فَاقْتُلُوهُ» فَلَمَّا وَلَّى الرَّجُلُ، دَعَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ «هَلْ تَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ «اذْهَبُوا فَخَلُّوا سَبِيلَهُ. فَإِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ، حَرَّمَ عَلَيَّ دِمَاؤَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. لكن الحديث في النسائي أيضا موجود. وأشار في الزوائد إلى شيء من ذلك.

1187. (3929) (7174)- Evs (İbnu Ebî Evs Huzeyfe es-Sakafî) radiyallahu anh anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında oturuyorduk. O bize bir-kısım kıssalar anlatarak vâz u nasihat ediyordu. Derken bir adam gelerek, gizli bir şeyler söyledi. Resûlullah: "Bunu götürüp öldürün!" emretti. Adam geri dönünce, Resûlullah onu çağırdı ve: "Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet eder misin?" diye sordu. Adam "Evet!" deyince: "Gidin, bu adamı serbest bırakın! Zira ben, insanlarla onlar lâ ilâhe illallah deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunu dediler mi, bana onların kanları ve malları haram olur" buyurdu."

7175 1188 ٣٩٣٠ حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ عَاصِمٍ، عَنِ السُّمَيْطِ بْنِ السَّمِيرِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ قَالَ: أَتَى تَافِعُ بْنُ الْأَزْرَقِ وَأَصْحَابُهُ. فَقَالُوا: قَالَ اللَّهُ: وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى قَالَ: مَا هَلَكْتُ. قَالُوا: بَلَى. قَالَ: مَا الَّذِي أَهْلَكْنِي؟ قَالُوا: هَلَكْتَ يَا عِمْرَانُ! لَا تَكُونُ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ. قَالَ: قَدْ قَاتَلْنَاهُمْ حَتَّى تَفَيَّنَاهُمْ. فَكَانَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ. إِنْ شِئْتُمْ حَدِّثْكُمْ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالُوا: وَأَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ. شَهِدْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، وَقَدْ بَعَثَ جَيْشًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى الْمُشْرِكِينَ. فَلَمَّا لَقَوْهُمْ قَاتَلُوهُمْ قِتَالًا شَدِيدًا. فَمَنَحُوهُمْ أَكْتَاْفَهُمْ. فَحَمَلَ رَجُلٌ مِنْ لَحْمَتِي عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ بِالرَّمْحِ. فَلَمَّا غَشِيَهُ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. إِنِّي مُسْلِمٌ. فَطَعَنَهُ فَقَتَلَهُ. فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَلَكْتُ. قَالَ «وَمَا الَّذِي ضَعَعْتَ؟» مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ. فَأَخْبَرَهُ بِالَّذِي صَنَعَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «فَهَلَّا شَقَقْتَ عَنْ بَطْنِهِ فَعَلِمْتَ مَا فِي قَلْبِهِ؟» قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَوْ شَقَقْتُ بَطْنَهُ لَكُنْتُ أَعْلَمُ مَا فِي قَلْبِهِ. قَالَ «فَلَا أَنْتَ قِيلْتَ مَا تَكَلَّمُ بِهِ، وَلَا أَنْتَ تَعْلَمُ مَا فِي قَلْبِهِ!».

قَالَ، فَسَكَتَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَلَمْ يَلْبَثْ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى مَاتَ. فَدَفَنَاهُ فَأَصْبَحَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ. فَقَالُوا: لَعَلَّ عَدُوًّا نَبَشَهُ. فَدَفَنَاهُ. ثُمَّ أَمَرْنَا غِلْمَانَنَا يَحْرُسُونَهُ. فَأَصْبَحَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ. فَقُلْنَا لَعَلَّ الْغِلْمَانَ نَعَسُوا. فَدَفَنَاهُ. ثُمَّ حَرَسْنَاهُ بِأَنْفُسِنَا. فَأَصْبَحَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ. فَالْقَيْنَاهُ فِي بَعْضِ تِلْكَ الشُّعَابِ.

في الروايد: هذا إسناد حسن. والسميط وثقه العجلي، وروى له مسلم في صحيح. وعاصم هو الأحول، ويزوى له مسلم أيضا في صحيحه، وذكره ابن حبان في الثقات. وسويد بن سعيد مختلف فيه.

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصِ الْأَيْلِيِّ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ عَنْ عَاصِمٍ، عَنِ السُّمَيْطِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَرِيَةٍ. فَحَمَلَ

رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ. وَزَادَ فِيهِ: فَبَيَّنَتْهُ
الْأَرْضُ: فَأُخْبِرَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ «إِنَّ الْأَرْضَ لَتَقْبَلُ مَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْهُ. وَلَكِنَّ اللَّهَ
أَحَبُّ أَنْ يُرِيَكُمْ تَعْظِيمَ حُرْمَةِ - لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ -».

في الروايت: هذا إسناد حسن. لأن إسماعيل بن حفص مختلف فيه. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1188. (3930) (7175)- *İmrân İbnu'l-Husayn radiyallahu anh anlatıyor: "Nâfi' İbnu'l-Ezrak ve arkadaşları geldiler ve bana: "Ey İmrân helak oldun (dinden çıktın)" dediler. İmrân: "Hayır! İmran helak olmadı (dinden çıkmadı)" dedi. Onlar ısrarla: "Evet evet helak oldun!" dediler. İmrân: "Beni helak eden şey nedir?" dedi. Onlar: "Allah Teâla hazretleri: "Fitne olmasın, dinin tamamı Allah için olsun diye onlarla savaşın" buyuruyor" dediler. İmrân: "Evet biz onlarla savaştık ve hatta onları sürdük. Dinin tamamı Allah içindi. Dilerseniz, ben size Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittiğim bir hadisi rivayet edeyim!" dedi. Onlar: "Onu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan sen mi işittin?" dediler. İmrân: "Evet! Ben gördüm ki, Resûlullah, müşriklere karşı müslümanlardan müteşekkil bir ordu gönderdi. Askerler müşriklerle karşılaştınca, aralarında çok şiddetli bir savaş oldu. Müşrikler mağlup olup sırtlarını müslümanlara verdiler (saf dışı oldular). Sonra benim yakınlarımdan bir adam müşriklerden birine mızrakla saldırdı. Adamın üzerine yürüyünce, müşrik Eşhedü en lâilâhe illallah (Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim), ben müslümanım" dedi. Fakat müslüman asker ona mızrağını saplayıp adamı öldürdü. Adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Helak oldum! (Yani büyük bir günah işledim)" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm bir iki sefer: "Ne yaptın?" diye sordu. Adam yaptığını olduğu gibi anlattı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm adama: "Kalbini yarıp içinde ne olup olmadığına bakmalı değil miydin?" dedi. Adam:*

"Ey Allah'ın Resûlü! Eğer kalbini yarsaydım içindekini bilebilir miydim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sen adamın hem sözünü kabul etmiyorsun hem de kalbindeki bilmiyorsun (olur mu böyle şey!)" dedi. İmrân sözlerine devam etti: "Sonra-Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, adam hakkında bir şey söylemedi. Adam da az bir zaman yaşadı. Nihayet öldü. Biz onu defnettik. Ertesi günü adamın cesedi yerüstünde görüldü. Halk: "Belki de bir düşman, kabrini deşip (köüllük için çıkarmıştır)" dedi. Tekrar onu defnettik. Gençlerimize mezarı başında nöbet tutmalarını söyledik. Buna rağmen cesedi tekrar mezardan dışarı anıldı. "Bekleyen gençlerimiz uyumuş olabilirler" diye düşündük. Bir kere daha onu defnettik. Bu se-

fer mezarını kendimiz bekledik. Ertesi gün yine cesedi kabirden dışarı atıldı. Bunun üzerine, adamın cesedini dağlar arasında bir geçide attık.”

Hâdis, bir başka rivayette İmrân İbnu'l-Husayn tarafından (biraz farkla) şöyle anlatılmıştır: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bizi bir seriyyeye göndermişti. Sonra (savaşın bitiminde) müslümanlardan biri, müşriklerden birine saldırdı...” hadisi yukarıdaki gibi anlattı. Şu ilavede bulundu: “Toprak onun cesedini dışarı attı. Biz durumu Resûlullah'a haber verdik. Aleyhissalâtu vesselâm: “Bu toprak, ondan daha şerir insanları da kabul eder. Fakat Allah Teâla hazretleri, size “İla ilahe illallah” kelâmının hürmetinin büyüklüğünü ders vermek istedi.”

AÇIKLAMA:

Benzer bir hâdis Üsâme İbnu Zeyd radıyallahu anhümâ'nın başından da geçmiştir. Hâdisle ilgili bazı açıklamalar yapıldığı için burada tekrar etmeyeceğiz.

★ MÜ'MİNİN KANI MALİ HARAMDIR

1189 ۳۹۳۱ 7176 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فِي حِجَّةِ الْوَدَاعِ «الْأَإِنْ أَحْرَمَ الْأَيَّامَ يَوْمُكُمْ هَذَا. الْإِنْ أَحْرَمَ الشُّهُودَ شَهْرُكُمْ هَذَا. الْإِنْ أَحْرَمَ الْبَلَدَ بَلَدُكُمْ هَذَا. الْإِنْ دِمَاءُكُمْ وَأَمْوَالُكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمُكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا. الْإِنْ هَلْ بَلَّغْتُ؟» قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ «اللَّهُمَّ! اشْهَدْ».

في الروايات: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1189. (3931) (7176)- Ebu Sa'îd radıyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Veda hacı sırasında buyurdular ki: “Bilesiniz! Günlerin en ziyade haram olanları şu günlerinizdir. Bilesiniz! Ayların en haramı da şu ayınızdır. Bilesiniz! Beldelerin en haramı da şu beldenizdir. Bilesiniz! Kanlarınız, mallarınız birbirinize şu ayda, şu beldede şu gününüzün haramlığı gibi haramdır. Acaba tebliğ ettim mi?” Halk: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Ey Allahım şahid ol!” buyurdu.”

1190 ۳۹۳۲ 7177 حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ أَبِي ضَمْرَةَ، نَصَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ سَلِيمَانَ الْجَمْعِيُّ. ثَنَا أَبِي. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي قَيْسٍ النَّصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ

عَمْرُو؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ وَيَقُولُ «مَا أَطْيَبُكَ وَأَطْيَبَ رِيحُكَ. مَا أَعْظَمَكَ وَأَعْظَمَكَ وَأَعْظَمَ حُرْمَتِكَ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لِحُرْمَةِ الْمُؤْمِنِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ إِلَهٍ حُرْمَةٌ مِنْكَ. مَالِهِ وَدَمِهِ، وَإِنْ نَظُنُّ بِهِ إِلَّا خَيْرًا». في الزوائد: في إسناده مقال. ونصر بن محمد شيخ ابن ماجه، ضعفه أبو حاتم، وذكره ابن حبان في الثقات.

1190. (3932) (7177)- Abdullah Ibnu Amr radiyallahu anh anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı Ka'be'yi tavaf ederken gördüm, şöyle diyordu: "Sen ne temizsin, kokun da ne güzel! Sen ne yücesin, senin hürmetin ne büyük! Muhammed'in nefsinin elinde tutan Zât-ı Zülcelal'e yemin olsun! Mü'minin Allah katındaki hürmeti, senin hürmetinden daha büyüktür. Mü'minin malının, kamının hürmeti de böyledir. Biz mü'min hakkında sadece hüsn-i zanda bulunuruz."

7178 3934 1191 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ عَنْ أَبِي هَانِيءٍ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ مَالِكٍ الْجَنْبِيِّ؛ أَنَّ فَضَالَهَ بْنَ عُبَيْدٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «الْمُؤْمِنُ مِنْ أَمَنَةِ النَّاسِ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ. وَالْمُهَاجِرُ مِنْ هَجَرِ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وأبو هانيء اسمه حميد بن هانيء الخولاني.

1191. (3934) (7178)- Füdâle Ibnu Ubeyd anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gerçek mü'min, halkın, kendisinden malı ve canı hususunda emîn olduğu kimsedir. Hakiki muhâcir de hata ve günahlardan hicret (terk) eden kimsedir."

★ YAĞMA YASAKTIR

7179 3938 1192 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكِ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ الْحَكَمِ؛ قَالَ: أَصَبْنَا غَنَمًا لِلْعَدُوِّ. فَأَتَيْنَاهَا. فَتَصَبَّأْنَا قُدُورًا. فَمَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِالْقُدُورِ. فَأَمَرَ بِهَا فَأُكْفِفَتْ. ثُمَّ قَالَ «إِنَّ النَّهْيَةَ لَا تَجُلُ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. ولم يخرج له أحد من بقية الكتب الخمسة شيئاً.

1192. (3938) (7179)- Sa'lebe Ibnu'l-Hakem radiyallahu anh anlatıyor: "(Bir gazvede) düşmanın koyun sürüsüne rastlamıştık. Hemen yağmaladık ve tencereleri

kurduk. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm tencerelerimizin yanından geçti (ve on-ları gördü). Kaldırmamızı emretti. Derhal hepsini devirdik. Sonra: "Yağma helal değildir" buyurdu."

★ MÜSLÜMANA SÖVMEK FİSKTİR

7180 3940 1193 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ. ثنا أَبُو هِلَالٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «سِيَابُ الْمُسْلِمِ فَسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ».

في الزوائد: إسناده حديث أبي هريرة حسن. وأبو هلال اسمه محمد بن سليم، يختلف فيه. وكذلك محمد ابن الحسن الأسدي. وبقا رجال الإسناد ثقات.

1193. (3940) (7180)- Ebu Hureyre ve İbnu Ebi Vakkâs radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümana sebbetmek (sövmek) fisktır, öldürmek de küfürdür."

★ BİRBİRİNİZİ BENDEN SONRA ÖLDÜRMEYİN

7181 3944 1194 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِي وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ، قَالَا: ثنا إِسْمَاعِيلُ عَنْ قَيْسٍ، عَنِ الصَّنَائِحِ الْأَحْمَسِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَلَا إِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْخَوْضِ وَإِنِّي مُكَاتِرٌ بِكُمْ الْأُمَمَ. فَلَا تَقْتُلُوا بَعْدِي».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات. وقيس هو ابن أبي حازم. وإسماعيل هو ابن أبي خالد. وليس للصنائحي هذا عند المصنف سوى هذا الحديث. وليس له شيء في بقیه الكتب الستة. قلت: اختلف في صحة اسم هذا الصحابي. فبعضهم سماه، كما هنا (الصنائحي) بياء النسبة: وبعضهم سماه (الصنايح) بدون ياء. وهو الذي رجحه البخاري وغيره من العلماء وأصل الحديث في مسند أحمد: الجزء الرابع، ص 301 وقد رواه (الصنائحي) بياء النسبة.

1194. (3944) (7181)- Sunâbih el-Ahmesî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bilesiniz! Havz(-ı kevser)e ilk geleniniz ben olacağım ve ben diğer ümmetlere karşı çokluğunuzla övüneceğim. Benden sonra birbirinizi öldürmeyin."

★ MÜSLÜMANLAR ALLAH'IN ZİMMETİNDE (GARANTİSİNDE)DİR

7182 3945 1195 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ دِينَارٍ

الْجَمْعِيُّ. ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الدَّهْيِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونُ عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ حَابِسِ الْيَمَامِيِّ (الْيَمَانِيِّ)، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِّيقِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ، فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ. فَلَا تُخْفِرُوا اللَّهَ فِي عَهْدِهِ. فَمَنْ قَتَلَهُ، طَلَبَهُ اللَّهُ حَتَّى يَكْبَهُ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. وسعد بن إبراهيم لم يدرك حابس بن سعد، قاله في التهذيب.

1195. (3945) (7182)- *Ebu Bekri's-Sıddık radiyallahu anh* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sabah namazını kim kılsa, o Allah'ın zimmetindedir. Allah'ın bu garantisini ihlal etmeyin. Kim onu öldürse, Allah, yüzüstü cehenneme atıncaya kadar öldürenin peşini bırakmaz."

7183 3946 1196 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ. ثَنَا أَشْعَثُ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ ابْنِ جُنْدَبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ، فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ، عَزَّ وَجَلَّ».

في الزوائد: إسناده صحيح، إن كان الحسن سمع من سمرة. وأشعث هو عبد الملك.

1196. (3946) (7183)- *Semüre İbnu Cündeb radiyallahu anh* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim sabah namazını kılsa, Allah'ın garantisi altındadır."

7184 3947 1197 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. ثَنَا أَبُو الْمُهَزَّمِ، يَزِيدُ بْنُ سَفْيَانَ. سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْمُؤْمِنُ أَكْرَمُ عَلَى اللَّهِ، عَزَّ وَجَلَّ، مِنْ بَعْضِ مَلَائِكَتِهِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف يزيد بن سفيان، أبي المهزم.

1197. (3947) (7184)- *Ebu Hureyre radiyallahu anh* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mü'min, Allah katında, birkısım meleklerden daha kıymetlidir."

★ ASABIYET

7185 3949 1198 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ الْيَحْمَدِيُّ عَنْ عَبْدِ بْنِ كَثِيرٍ الشَّامِيِّ، عَنِ امْرَأَةٍ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهَا: فَسَيْلَةُ. قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَمِنَ الْعَصِيَّةُ أَنْ يُحِبَّ الرَّجُلُ قَوْمَهُ؟ قَالَ «لَا وَلَكِنْ مِنَ الْعَصِيَّةِ أَنْ يُعَيِّنَ الرَّجُلُ قَوْمَهُ عَلَى الظُّلْمِ».

في الزوائد: روى أبو داود بعض هذا الحديث. وهو: قلت يا رسول الله: ما العصية؟ قال «أن يعين الرجل قومه على الظلم».

1198. (3949) (7185)- Fûseyle'nin babası (Vâsile Ibnu'l-Eskâ) radıyallahu anha anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü dedim, kişinin kavmini sevmesi, (merdud olan) asabiye midir?"

"Hayır buyurdular, asabiye, kişinin zulümde kavmine yardımcı olmasıdır."

AÇIKLAMA:

Daha önce mükerreden açıklandığı üzere, asabiye bugünkü tabirle ırkçılık demektir. İslâm, kişinin ırkî hususiyetini reddetmez. Dolayısıyla her insanın kendi ırktaşlarına hususî bir yakınlık hissetmesi tabiidir. Hadis bu taraftarlığın zulme götüreceği seviyeye çıkmamasını emretmektedir. Dinimiz bütün mü'minlerin kardeş olduğunu söylemiştir. Kardeşler arasında münasebet adalet, hakkaniyet çerçevesinde yürür. Zulümde yardım, himaye yoktur, kardeş bile olsa. Öyleyse kavmine zulümde yardımcı olmak, dinin reddettiği asabiyettir.

İrkçılıkla ilgili bahisler görülmelidir.

★ SEVADU'L-A'ZAM (EKSERİYET)

7186 3950 1199 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا مُعَاذُ بْنُ رَفَاعَةَ السَّلَامِيُّ. حَدَّثَنِي أَبُو خَلِيفٍ الْأَعْمَى؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ أُمَّتِي لَا تَجْتَمِعُ عَلَى ضَلَالَةٍ. فَإِذَا رَأَيْتُمْ اجْتِلَافًا، فَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَادِ الْأَعْظَمِ».

في الزوائد: في إسناده أبو خلف الأعْمى، واسمه حازم بن عطاء، وهو ضعيف. قد جاء الحديث بطرق، في كلها نظر. قاله شيخنا العراقي في تخریج أحاديث البضاوی.

1199. (3950) (7186)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtü vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim dalâlet (bâtıl) üzerinde toplanmaz. Öyleyse bir ihtilâf görünce, size çoğunluğu iltizam etmenizi tavsiye ederim."

AÇIKLAMA:

İslâm ülemâsı ümmetin dalalette içtima etmeyeceğini bildiren hadisi, pekçok meselenin hallinde umumi bir prensip yapmıştır. Mesela ihtilaflı meselelerde ülemânın ekseriyetinin ittifak ettiği görüşün, savâba makrûn olduğu kabul edilir; zayıf bir rivayet, ülemânın fiilen amel etmesi yani telakki-yi bil kabulü ile sıhhat kazanır, hükmî tevâtür derecesinde itibar görür. Bu hususlara daha önce açıklama kaydedildi.

1200 ۳۹۵۱ [7187] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ رَجَاءِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِي، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ؛ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَوْمًا، صَلَاةً، فَأَطَالَ فِيهَا. فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا (أَوْ قَالُوا): يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَطَلْتَ، الْيَوْمَ، الصَّلَاةَ. قَالَ: «إِنِّي صَلَّيْتُ صَلَاةَ رَغْبَةٍ وَرَهْبَةٍ. سَأَلْتُ اللَّهَ، عَزَّ وَجَلَّ، لِأُمَّتِي ثَلَاثًا. فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ، وَرَدَّ عَلَيَّ وَاحِدَةً. سَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ، فَأَعْطَانِيهَا. وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَهُمْ غَرَقًا، فَأَعْطَانِيهَا. وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُجْعَلَ بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ، فَرَدَّهَا عَلَيَّ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1200. (3951) (7187)- Hz. Mu'âz Ibnu Cebel radiyallahu anh anlatıyor: "Bir gün, Resûlullah aleyhissalâtü vesselâm, bir namâz kılmuş ve namâzı çok uzatmıştı. Namazdan çıkınca biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Bugün namâzı çok uzattınız!" dedik. Şu açıklamayı yaptılar: "Ben bugün, bir ümit ve korku namâzı kıldım. Ben (namazda) aziz ve celil olan Allah'tan ümmetim için üç şey talep ettim. Allah bunlardan ikisini verdi, birini vermedi. Ben Allah'tan ümmetime, kendileri dışında bir düşman musallat etmemesini talep ettim, bu talebimi kabul etti. Allah'tan ümmetimi (eski ümmetler gibi) toptan suda boğarak helak etmemesini talep ettim. Allah bunu da kabul etti. Allah'tan ümmetimin kendi aralarında savaşmalarını talep ettim, Allah bunu reddetti."

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın birinci talebi, müslümanların hâricî düşmanlar tarafından hain bir yenilgiye uğratılmaması istikametindedir. Allah bunu kabul etmiştir. Nitekim 1500 yıllık İslâm tarihi içinde harîcî çok savaşlar olmuş ise de müslümanların varlığını bütün dünyada sona erdirecek şekilde bir mağlubiyet olmamıştır. Bir cephede kaybedilmiş, bir başka cephede muzaffer kılınmıştır. Veya bu kısım mağlubiyetler geçici olmuştur. 'En karanlık günler Birinci Cihan Harbi'nden sonra yaşanmış, buna rağmen tekrar bir toparlanma içine girilmiş, esarete düşen müslüman cemiyetler kurtulmaya başlamışlardır. *Resûlullah* bu halin Kıyamete kadar devam edeceğini haber vermektedir.

İkinci talep Nuh kavmi tarzında bütün ümmetin suda boğularak helak olmamasıyla ilgili. Buna kıyasen, Kur'an'da geçen ve bir milleti toptan yok eden semavî belaların da bütün ümmeti yok edecek şeklinde vaki olmayacağını söyleyebiliriz.

Üçüncü dua ki –kabul edilmediği belirtiliyor–, ümmetin kendi arasında savaş yapmama meselesidir. Sahabe devrinde başlayan iç kavgalar tarih boyu eksik olmamıştır. Hadisin sarahatine göre bu hal Kıyamete kadar devam edecektir. Endülüs'ün elden çıkması, Osmanlıların çöküşü hep bu iç kavgalar sebebiyledir. Ümmet-i merhumenin büyük belaları bu iç kavgaların peşinden gelmektedir. İslâm düşmanları İslâm beldelerini istila planlarını iç kavgalarımıza göre yapmakta, önce dahilî kavga zeminleri hazırlamakta, böylece bölüp parçaladıktan sonra istilâ amellerelerini gerçekleştirmektedir. Allah, bu ümmete, tevhid ve iman kardeşliğinde birleşme, bütünleşme feraseti versin.

1201 ۳۹۵۴ 7188 حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي السَّائِبِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «سَتَكُونُ فِتْنٌ. يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا. إِلَّا مَنْ أَحْيَاهُ اللَّهُ بِالْعِلْمِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. قال ابن معين: علي بن يزيد عن القاسم عن أبي أمامة، هي ضعاف كلها. وقال البخاري وغيره، في علي بن يزيد: منكر الحديث.

1201. (3954) (7188)- Ebu Ümâme radiyallahu anh anlatıyor: “*Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: “(Benden sonra ümmetim içerisinde) fitneler olacak. O fitnelerde, kişi mü'min olarak sabahlar, kâfir olarak akşamlar, Allah'ın ilimle ihya ettikleri hâric.”*”

★ FİTNEDE TESEBBÜT (DİKKATLİ, SABIRLI OLMA)

7189 3962 1202 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ (أَوْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ. شَكَ أَبُو بَكْرٍ)، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُحَمَّدِ ابْنِ مَسْلَمَةَ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةً وَفُرْقَةً وَاخْتِلَافٌ. فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ، فَأَتِ بِسَيْفِكَ أَحَدًا، فَأَضْرِبْهُ حَتَّى يَنْقُطِعَ. ثُمَّ اجْلِسْ فِي بَيْتِكَ حَتَّى تَأْتِيكَ يَدٌ حَاطِعَةٌ، أَوْ مَنِيَّةٌ قَاضِيَةٌ». فَقَدْ وَقَعْتُ. وَفَعَلْتُ مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. إن ثبت سماع حماد بن سلمة من ثابت البناني.

1202. (3962) (7189)- Muhammed Ibnu Mesleme radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki, bir fitne, bir ayrılık ve bir ihtilaf olacak. Bu durum gelince, Uhud'a kılıncınla git! Kırılıncaya kadar onu (taşa) çal. Sonra evinde otur. Hatta sana günahkâr bir el veya ölüm gelinceye kadar (evinden çıkma)."

Nitekim (haber verilen bu fitne) çıktı ve ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın söylediğini yaptım."

★ İKİ MÜSLÜMAN BİRBİRİNE KILIÇ ÇEKERSE

7190 3964 1203 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَبَّانٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ وَسَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي مُوسَى؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا، فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَذَا الْقَاتِلُ، فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ «إِنَّهُ أَرَادَ قَتْلَ صَاحِبِهِ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1203. (3964) (7190)- Ebu Musa radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir keresinde): "İki müslüman birbirlerine kılıç çekerlerse kâtil de maktûl de cehennemdedir" buyurmuşlardı. Orada bulunanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Katili anladık, cehennemdedir; ya maktûlün suçu ne?" dediler.

"Çünkü, o da kardeşini öldürmek istemişti!" buyurdular."

7191 3966 1204 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَبْدِ الْحَكَمِ السُّدُوسِيِّ. ثَنَا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنْزِلَةٌ عِنْدَ اللَّهِ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَبْدٌ أَذْهَبَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَا غَيْرِهِ»
 فى الزوائد: هذا إسناده حسن. سويد بن سعيد مختلف فيه. قال السندى: قلت: وكذا شهر بن

حوشب

1204. (3966) (7191)- Ebu Ūmāme radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aley-hissalātu vesselâm buyurdular ki: “Mertebe itibariyle insanların Kıyamet günü Allah indinde en kötüsü, ahiretini, başkasının dünyası için helâk eden kuldur.”

AÇIKLAMA:

Başkasının dünyası için, ahiretini helâke atmak, zâlim uğrunda dünyevî maksatlar peşinde koşan insanlar uğrunda zulme düşen, ölen, öldüren kimselerin halini ifade eder. Bu yolda ölmek veya öldürmek, zulme düşmek, ahiretini heba etmek demektir. Müslüman, hatt-ı hareketini hesaplamak zorundadır. Allah rızası maksadıyla olmayan ölmek ve öldürmeler ahiretini heba etmeyi netice verir. İrkçılık uğru-na yapılan faaliyetler bunun en güzel örneğidir. Hele bu, mü'min kardeşini öldür-meye, fitne ateşini uyandırmaya vesile olursa.

Hadisten “başkasının elindeki dünyalık”ı elde etmek için ahiretini feda etme mânasını çıkarmak da mümkündür.

İnanan insanlar için böylesi akılsız davranışları Resûl-i Ekrem en kötü amel olarak tavsif buyurmaktadır.

★ FİTNEDE DİLİ TUTMAK

7192 3968 1205 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَرِثِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِيَّاكُمْ وَالْفِتَنَ. فَإِنَّ لِلْسَّانِ فِيهَا مِثْلَ وَقْعِ السَّيْفِ».

فى الزوائد: فى إسناده محمد بن عبد الرحمن، وهو ضعيف. وأبوه لم يسمع من ابن عمر.

1205. (3968) (7192)- Abdullah İbnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: “Re-sûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Fîtneden kaçın! Çünkü o esna-da dil, (tesir bakımından) kılıç darbesi gibidir.”

7193 3970 1206 حَدَّثَنَا أَبُو يُوسُفَ الصَّيْدَلَانِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّقِّي. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخِطِ اللَّهِ لَا يَرَى بِهَا بَأْسًا. فَيَهْوِي بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ سَبْعِينَ خَرِيفًا».

في الزوائد: في إسناده محمد بن إسحق، وهو مدلس.

1206. (3970) (7193)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki: Kişi, (bazan) Allah'ın gazabına sebep olan bir kelâm eder, kendisi o sözde bir mahzur görmez. Ama o söz sebebiyle, cehennem ateşinin yetmiş yıllık dibine iner."

7194 3975 1207 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا خَالِي، يَعْلَى عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ؛ قَالَ: قِيلَ لِابْنِ عَمْرٍ: إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى أَمْرَاتِنَا فَتَقُولُ الْقَوْلَ. فَإِذَا خَرَجْنَا، قُلْنَا غَيْرَهُ. قَالَ: كُنَّا نَعُدُّ ذَلِكَ، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ، النَّفَاقَ.

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. أبو الشعثاء اسمه سليمان بن الأسود.

1207. (3975) (7194)- Ebu's-Sa'sâ' rahimehullah'ın anlattığına göre, "İbnu Ömer radiyallahu anhüma'ya: "Biz ümerânın yanlarına girer, bir çeşit konuşuruz, yanlarından çıkınca da bir başka çeşit konuşuruz" denilmişti. Onlara "Biz bunu, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında münâfıklık addederdik" dedi."

★ İSLÂM GARİB BAŞLADI

7195 3987 1208 حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَنبَأَنَا عُمَرُو بْنُ الْحَارِثِ وَأَبْنُ لَهْيَعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيْبًا، وَسَيَعُودُ غَرِيْبًا. فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ».

في الزوائد: حديث أنس حسن. وسنان بن سعد بن سنان مختلف فيه، وفي اسمه.

1208. (3987) (7195)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Şurası muhakkak ki İslâm garib (eşine rastlanmadık bir şekilde) başladı tekrar garibliğe avdet edecek. Gariblere ne mutlu.”

AÇIKLAMA:

Garib, yabancı demektir, şimdilerde *gurbetçi* diyoruz. Yani yabancı bir yerde bulunan. Kelime Ibnu Mâce'nin müteakip hadisinde bizzat *Aleyhissalâtu vesselâm* tarafından –bir soru üzerine– açıklanmıştır: *الْفَرَاغُ مِنَ الْقَبَائِلِ* “Kabilelerinden (dinleri için) ayrılanlar.” Hadisin, bazan, İslâm'ın temel esprisine zıt bir karamsarlıkla izahına rastlanır: “İslâmiyet kimsesizlerle başladı, yine kimsesiz kalan az sayıda mü'minlerle sona erecek.” Bu mana “Allah'tan ümit kesilmez” esprisine aykırıdır. Mü'min, hangi şartlarda olursa olsun gelecek hakkında karamsar ve bedbin olmalıdır. Öyleyse hadisi, “İslâm, tarihte eşine rastlanmayan, fevkalâde sür'atli bir inkişâfla başladı, ahir zamanda tekrar böyle bir inkişâfa mazhar olacak” diye anlamak, o mutlu günleri hazırlayan “gariplerden olma” emel ve gayretine girmek daha muvafıktır. Bediüzzaman bunu “İstikbal inkılâbı içinde en yüksek gür sedâ İslâm'ın sedası olacaktı” diye müjdelemiştir⁽³⁾, “... Ahirette cennet ve cehennemin zaruri vücutları gibi, hayır ve hak din, istikbalde mutlak galebe edecektir...”, “...Alem-i İslâm milletleri Arabın metanetinden ders almışlar. İnşallah yine Araplar, ye'si bırakıp İslâmiyet'in kahraman ordusu olan Türklerle hakiki bir tesanüd ve ittifak ile el ele verip Kur'an'ın bayrağını dünyanın her tarafında ilan edeceklerdir”, “Yaşasın sıdk, ölsün hizb, muhabbet devam etsin, şûrâ kuvvet bulsun!” gibi kesin ifadelerle ümmetin yolunu ümid şavkıyla aydınlatmıştır. Bu şavkla aydınlanan nurlu gönüller, şeytanın ümitsizlikle kalpleri kararttığı bir devirde sadece ümmet-i Muhammediyeye değil, bütün insanlığa saadet-i hakikiyyeyi getirecek gurebâlar olarak tebcîle, takdire layıktırlar.

Hadisten anlaşılan ümid manası, şahsi, ferdi ve “yeni” bir yorum da değildir. Tirmizî'nin bir rivayetinde *gurebâ* ile ilgili olarak *Aleyhissalâtu vesselâm*'ın şöyle bir açıklaması daha vardır: *طَوْبَى لِلْغُرَبَاءِ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَنِ* “Benden sonra insanların ifsad edip bozdukları sünnetimi düzeltecek olan o gariblere ne mutlu” (İman 13). Şu halde *Resûlullah*, İslâm dışı âdetleri hayattan çıkararak asli hüviyetiyle İslâm'ı hayata yeniden tatbik edecek olan garibleri tebşir etmekte, ümmete öyle bir istikbali müjdelemektedir.

(3) Bediüzzaman Hutbe-i Şamî'ye nâm eserinde, İslâm'ın müstakbel dünya hâkimiyetinin aklî isbatını yapmaktadır.

Bu bahse, son olarak, *Elmalılı Hamdi Efendi* merhumun hadisle ilgili tahlilini kaydetmeyi uygun buluyoruz.

"Bu hadisteki سَمِعُوا fiilini ekseri kimseler سَمِعُوا (olacak) mânasına fi'l-i-nâkas telakki ederek "İslâm garib olarak başladı (yahud zuhûr etti) yine başladığı gibi garib olacak" diye yalnız inzâr suretinde anlamış, bundan ise hep yeis, teammüm etmiştir (yayılmıştır). Halbuki Kamus'ta gösterildiği üzere, âde fi'ili يَدِي de olduğu gibi, dönüp yeniden başlamak mânasına da gelir.

Bu hadiste de böyledir. Ya'ni "İslâm garib olarak başladı (veya zuhûr etti) ileri-de yine başladığı gibi garip olarak tekrar başlayacak yahud yeniden zuhûr edecek. Ne mutlu o gariblere" demektir. Hadisin âhirindeki fetûbâ, onun inzâr için değil, tebşîr için sevk buyurulduğunu gösterir. Gerçi bunda da dönüp garib olmak inzârî yok değil, lakin sönmeyip yeniden başlaması tebşîri vardır. İşte fetûbâ lîl gurebâ müjdesi de bunun içindir. Çünkü onlar, sâbikân-i evvelûn gibidirler. Binaenaleyh hadiste yeis değil, müjdeyi nâlıktır..." (5, 3713-3714).

★ FİTNEDEN KİMLER SALİM OLABİLİR

1209 ۳۹۸۹ 7196 حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهْيَعَةَ عَنْ عِيسَى ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ أَنَّهُ خَرَجَ يَوْمًا إِلَى مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَوَجَدَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ قَاعِدًا عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ يَبْكِي. فَقَالَ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: يُبْكِينِي شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّ سِيرَ الرِّيَاءِ شِرْكٌ. وَإِنْ مِنْ عَادَى لِلَّهِ وَلِيًّا، فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ بِالْمُحَارَبَةِ. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْأَبْرَارَ الْأَتْقِيَاءَ الْأَخْفِيَاءَ، الَّذِينَ إِذَا غَابُوا، لَمْ يُفْتَقَدُوا. وَإِنْ حَضَرُوا، لَمْ يُدْعَوْا وَلَمْ يُعْرَفُوا. قُلُوبُهُمْ مَصَابِيحُ الْهُدَى. يَخْرُجُونَ مِنْ كُلِّ غَبْرَاءٍ مُظْلِمَةٍ».

فی الزوائد: فی إسنادہ عبد اللہ بن لہیعہ، وهو ضعیف.

1209. (3989) (7196)- Hz. Ömer radiyallahu anh'ın anlatığına göre: "Bir gün Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın mescidine gitmiştir. Orada Hz. Muaz İbnu Cebel radiyallahu anh'ı Aleyhissalâtu vesselâm'ın kabrinin dibinde ölmüş ağlar bulmuş ve: "Niçin ağlıyorsun?" diye sormuştur. Hz. Mu'âz: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işitmiş olduğum bir hadis sebebiyle" demiş ve 'Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın hadisini okumuştur: "Şurası muhakkak ki riyanın azı dahi şirktir. Kim Allah'ın velisine düşmanlık yaparsa şüphesiz Allah ile savaşmaya çıkmış olur. Allah itaatkâr, takva sahibi ve halktan uzak duran öyle (kendi halinde) kullarını gerçekten sever ki, onlar görünmedikleri zaman aranmazlar (ehemmiyet verilmedikleri için, yoklukları kimsenin dikkatini çekmez), hazır bulundukları zaman (da meclislere, ciddi meşguliyetlere) çağırılmazlar, tanınmazlar. Kalpleri pırıl pırıl hidayet kandilleridir. (Onları hiçbir şey şekke şüpheye atamaz.) Her müşkil meselenin, ağır belanın altından kalkarlar."

1210 ۳۹۹۰ 7197 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «النَّاسُ كَأَيْلٍ مَائَةٍ. لَا تَكَادُ تَجِدُ فِيهَا رَاحِلَةً».

في الروايات: إسناده صحيح. رجاله ثقات. إن ثبت سماع زيد بن أسلم من عبد الله بن عمر.

1210. (3990) (7197)- Abdullah İbnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İnsanlar, içerisinde bir tane iyisini bulamayacağın yüz deve(lik bir sürü) gibidirler."

★ ÜMMETLERİN AYRILMASI

1211 ۳۹۹۲ 7198 حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ دِينَارٍ الْجَمَصِيُّ. ثَنَا عَبْدُ بْنُ يُوسُفَ. ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «افْتَرَقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. فَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ، وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ. وَافْتَرَقَتِ النَّصَارَى عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. فَأَحَدَى وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ، وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَتَفْتَرِقَنَّ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَنْ هُمْ؟ قَالَ «الْجَمَاعَةُ».

في الزوائد: إسناده حديث عوف بن مالك فيه مقال. وراشد بن سعد، قال فيه أبو حاتم: صدوق. وعباد ابن يوسف لم يخرج له أحد سوى ابن ماجة. وليس له عنده سوى هذا الحديث. قال ابن عدی: روى أحاديث تفرد بها. وذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1211. (3992) (7198)- *Avf Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yahudiler yetmişbir fırkaya bölündüler, onlardan sadece bir fırka cennetliktir, yetmiş fırka cehennemliktir. Hristiyanlar ise yetmişiki fırkaya bölündüler. Bunlardan da yetmişbir fırka cehennemliktir, sadece biri cennetliktir. Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun! Benim ümmetim yetmişüç fırkaya bölünecek, bunlardan biri cennetlik, yetmişiki cehennemliktir."*

"Ey Allah'ın Resûlü! Cennetlikler kimlerdir?" diye sorulmuştu. "Onlar, cemaattir" buyurdular."

7199 3993 1212 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا أَبُو عَمْرٍو. ثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقَتْ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. وَإِنَّ أُمَّتِي سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. كُلُّهَا فِي النَّارِ، إِلَّا وَاحِدَةً. وَهِيَ الْجَمَاعَةُ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1212. (3993) (7199)- *H. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Muhakkak ki, İsrailoğulları yetmişbir fırkaya bölündü, ümmetim de yetmişiki fırkaya ayrılacak. Biri hariç hepsi ateştedir. O hariç olan cemaattir."*

7200 3994 1213 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هُرُونَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَتَسْبَعَنَّ سُنَّةٌ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، بَاعًا يَبَاعُ، وَذِرَاعًا يَذْرَعُ، وَشِبْرًا يَشِيرُ. حَتَّى لَوْ دَخَلُوا فِي جَحْرِ ضَبٍّ، لَدَخَلْتُمْ فِيهِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى؟ قَالَ «فَمَنْ، إِذَا؟».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1213. (3994) (7200)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizler, kendinizden önce gelen ümmetlerin sünnetine kulacı kulacına, arşını arşına ve karışı karışına muhakkak tıpa tıp uyacaksınız. Hatta onlar, daracık bir keler deliğine girseler oraya siz de gireceksiniz."

Oradakiler, "Ey Allah'ın Resulü! (Onlar) yahudiler ve hristiyanlar mı?" diye sordular. Aleyhissalâtu vesselâm: "Bunlar değilse kimler olur?" buyurdular."

NOT: Ehl-i Kitap, ehl-i bida ile ilgili bahisler daha önce işlendi. Burada tekrar etmeyeceğiz.

★ KADIN FİTNESİ

7463 3999 1214 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: ثنا وَكِيعٌ عَنْ خَارِجَةَ ابْنِ مُصْعَبٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ صَبَاحٍ إِلَّا وَمَلَكَانِ يُنَادِيَانِ: وَئَيْلَ لِلرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ. وَئَيْلَ لِلنِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ».

في الزوائد: في إسناده خارجه بن مصعب، وهو ضعيف.

1214. (3999) (7201)- Ebu Sa'îd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her sabah mutlaka iki melek nida eder: "Kadından vay erkeğin haline!" ve "Erkekten vay kadının haline!"

7202 4001 1215 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ مُدْرِكٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: يَمَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ، إِذْ دَخَلَتْ امْرَأَةٌ مِنْ مُزَيْنَةَ تَرْفُلُ فِي زِينَةٍ لَهَا فِي الْمَسْجِدِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! انْهَوْا نِسَاءَكُمْ عَنْ لُبْسِ الزَّيْنَةِ وَالتَّبَخُّرِ فِي الْمَسْجِدِ. فَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَمْ يُلْعَنُوا، حَتَّى لَيْسَ نِسَاؤُهُمُ الزَّيْنَةَ، وَتَبَخُّرُنَ فِي الْمَسَاجِدِ».

في الزوائد: في إسناده داود بن مدرك. قال فيه الذهبي، في كتاب الطبقات: نكرة لا يعرف. وموسى

ابن عبيدة، ضعيف.

1215. (4001) (7202)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mescidde otururken Müzeyre kabilesinden bir kadın girdi, çok süslüydü, zinetleriyle mescidin içinde bile pek çalimli yürüyordu. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: “Ey insanlar! Kadınlarınızı mescidde süsler takınmaktan ve çalimli yürümekten men edin! Zira İsrailoğulları, kadınları zinet takıp, mescidde çalimli yürüyünceye kadar lanetlenmediler” buyurdular.”

★ EMR-İ Bİ'L-MÂ'RUF

7203 ٤٠٨ 1216 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ تَمِيمٍ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو أَبِي مُرَّةٍ، عَنْ أَبِي الْبَحْتَرِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا يَخْفَرُ أَحَدُكُمْ نَفْسَهُ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ يَخْفَرُ أَحَدُنَا نَفْسَهُ؟ قَالَ «يَرَى أَمْرًا، لِلَّهِ عَلَيْهِ مَقَالٌ، ثُمَّ لَا يَقُولُ فِيهِ. فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَقُولَ فِي كَذَا وَكَذَا؟» فَيَقُولُ: خَشْيَةُ النَّاسِ. فَيَقُولُ: فَلْيَأْيَأِ، كُنْتُ أَحَقُّ أَنْ تُخْشَى».

في الزوائد: إسناده صحيح رجاله ثقات. وأبو البخترى، اسمه سعيد بن فيروز الطائي.

1216. (4008) (7203)- *Ebu Sa'îd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm (bir gün): "Hiçbiriniz kendisini tahkir etmesin" buyurmuştu. Yanındakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden biri nefisini nasıl tahkir eder?" diye sordular. "Bir kimse öyle bir şey görür ki, onunla ilgili birşey söylemesi Allah'ın onun üzerindeki hakkıdır. Fakat o, bu hususta konuşmaz. (Yani, insanlardan çekinip konuşmamakla nefisini tahkir etmiş, alçaltmış olur). Allah Teâla hazretleri de Kıyamet günü, ona: "Şu şu meselede niye üzerine düşen sözü söylemedin?" diye hesaba çeker. Adam: "Konuşmamı halk korkusu engelledi" der. Allah Teâla da: "Sen (insanlardan değil, önce benden korkmalıydın" der."*

7204 ٤٠١٠ 1217 حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُوَيْدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ حَتِّيمٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: لَمَّا رَجَعْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ مَهَاجَرَةِ الْبَحْرِ، قَالَ «أَلَا تُحَدِّثُونِي بِأَعَجِيبٍ مَا رَأَيْتُمْ بَارِئِ الْحَبَشَةِ؟»

قَالَ فِتْيَةٌ مِنْهُمْ: بَلَى. يَارَسُولَ اللَّهِ! بَيْنَا نَحْنُ جُلُوسٌ، مَرَّتْ بِنَا عَجُوزٌ مِنْ عَجَائِرِ
مِنْ عَجَائِرِ رَهَابِيْنِهِمْ تَحْمِلُ عَلَى رَأْسِهَا قُلَّةً مِنْ مَاءٍ. فَمَرَّتْ بِفَتَى مِنْهُمْ. فَجَعَلَ
إِخْدَى يَدَيْهِ بَيْنَ كَتِفَيْهَا، ثُمَّ دَفَعَهَا. فَعَحَّرَتْ عَلَى رُكْبَتَيْهَا. فَأَنْكَسَرَتْ قُلَّتُهَا. فَلَمَّا
ارْتَفَعَتْ، التَفَتَتْ إِلَيْهِ فَقَالَتْ: سَوْفَ تَعْلَمُ، يَاغَدْرُ! إِذَا وَضَعَ اللَّهُ الْكُرْسِيَّ، وَجَمَعَ
الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَتَكَلَّمْتَ الْأَيْدَى وَالْأَرْجُلَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ، فَسَوْفَ تَعْلَمُ
كَيْفَ أَمْرِي وَأَمْرِكَ، عِنْدَهُ غَدًا.
قَالَ، يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «صَدَقْتَ: صَدَقْتَ. كَيْفَ يَقْدُسُ اللَّهُ أُمَّةً لَا
يُؤْتَحُذُ لِضَعِيفِهِمْ مِنْ شِدِيدِيهِمْ؟».

في الزوائد: إسناده حسن. وسعيد بن سويد مختلف فيه.

1217. (4010) (7204)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm'ın yanına Habeşistan muhacirleri dönünce, onlara: “Habeşistan diyarında gördüğünüz farklı şeylerden bana anlatmaz mısınız?” buyurdular. Onlardan bir grub genç: “Elbette! Ey Allah'ın Resûlü!” dediler (ve anlatmaya başladılar): “(Bir gün) biz otururken, onların yaşlı rahibelerinden biri, başının üstünde bir su küpü olduğu halde yanımızdan geçti, onlardan bir gence rastladı. Genç elinin birini rahibenin omuzları arasına koyup onu itti. Kadın dizlerinin üzerine düştü ve küpü kırıldı. Kadın yerden kalkınca, gence yöneldi ve: “Ey zâlim! Allah kürsüyü kurup, evvelin ve âhirini toplayıp hesaba çektiği, el ve ayakların lisanına gelip yaptıklarını anlatırları (o Kıyamet gününde) sen bana yaptığın zulmün ne demek olduğunu bileceksin! Yarın Allah'ın huzurunda benim halimle, kendi halinin ne olduğunu göreceksin!” dedi.

Râvi der ki: “Resûlullah (bu anlatılanları dinledikten sonra): “Rahibe doğru söylemiş, rahibe doğru söylemiş. Allah, zayıfların intikamını güçlülerden almayan bir ümmeti nasıl takdis edip (günahlarından arındırır?)” buyurdu.”

7205 4012 1218 حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي غَالِبٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: عَرَضَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَجُلٌ عِنْدَ الْجَمْرَةِ الْأُولَى. فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ فَسَكَتَ عَنْهُ.

فَلَمَّا رَأَى الْجَمْرَةَ الثَّانِيَةَ سَأَلَهُ. فَسَكَتَ عَنْهُ. فَلَمَّا رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ، وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الْغُرْزِ لِيَرْكَبَ. قَالَ «أَتَيْنَ السَّائِلُ؟». قَالَ: أَنَا. يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «كَلِمَةٌ حَقٌّ عِنْدَ ذِي سُلْطَانٍ جَائِرٍ».

في الزوائد: في إسناده أبو غالب، وهو مختلف فيه. ضعفه ابن سعد وأبو حاتم والنسائي. ووثقه الدارقطني وقال ابن عدى: لأبأس به. وراشد بن سعيد، قال فيه أبو حاتم: صدوق. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1218. (4012) (7205)- Ebu Ümâme radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah (hacc esnasında) birinci cemrenin yanında iken yanına bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi cihad efdaldır?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm adama cevap vermedi. Adam ikinci cemrede görünce tekrar aynı şeyi sordu. Resûlullah yine sükût buyurdular. Akabe taşlamasını yapınca, bineğine binmek üzere, ayağını özeniye koyunca: "Soru sahibi nerededir?" dedi. Adam da: "İşte benim ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "(En efdal cihad) Zalim sultana karşı hakkı söylemektir!" buyurdular."

★ KENDİNİZE DÜŞENE BAKIN

7206 4015 1219 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى بْنُ عُبَيْدِ الْحَزَائِيِّ. ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ حَمِيدٍ. ثنا أَبُو مُعَيْدٍ جِفْصُ بْنُ غِيلَانَ الرَّعِنِيُّ عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قِيلَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَتَى تَتْرُكُ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ، وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ؟ قَالَ «إِذَا ظَهَرَ فِيكُمْ مَا ظَهَرَ فِي الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ» قُلْنَا: يَارَسُولَ اللَّهِ! وَمَا ظَهَرَ فِي الْأُمَمِ قَبْلَنَا؟ قَالَ «الْمُلْكُ فِي صِغَارِكُمْ. وَالْفَاحِشَةُ فِي كِبَارِكُمْ. وَالْعِلْمُ فِي رُدَائِكُمْ». قَالَ زَيْدٌ: تَفْسِيرُ مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ «وَالْعِلْمُ فِي رُدَائِكُمْ» إِذَا كَانَ الْعِلْمُ فِي الْفَسَاقِ.

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1219. (4015) (7206)- Hz. Enes İbnu Mâlik radiyallahu anhu anlatıyor: "(Bir gün) Ey Allah'ın Resûlü! Emr-i bi'l-ma'ruf ve'n-nehy-i ani'l-münker'i ne zaman ter-

وَلَمْ يَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ، إِلَّا أُخِذُوا بِالسِّنِينَ وَشِدَّةِ الْمُؤْنَةِ وَجَوْرِ السُّلْطَانِ عَلَيْهِمْ.

وَلَمْ يَمْنَعُوا زَكَاةَ أَمْوَالِهِمْ، إِلَّا مُنِعُوا الْقَطْرَ مِنَ السَّمَاءِ، وَلَوْلَا الْبَهَائِمُ لَمْ يُمْطَرُوا.

وَلَمْ يَنْقُضُوا عَهْدَ اللَّهِ وَعَهْدَ رَسُولِهِ، إِلَّا سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ، فَآخَذُوا بَعْضَ مَا فِي أَيْدِيهِمْ.

وَمَا لَمْ تُحْكَمْ أَيْمَتُهُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ، وَيَتَخَيَّرُوا مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ، إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ.

في الزوائد: هذا حديث صالح للعمل به. وقد اختلفوا في ابن أبي مالك وأبيه.

1221. (4019) (7208)- *Ibnu Ömer radıyallahu anhüma* anlatıyor: "(Bir gün) *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* yanımıza gelip şöyle buyurdular: "Ey muhacirler! Beş şey vardır, onlarla imtihan olacağınız zaman (artık cemiyette hiçbir hayır kalmamıştır. Onların siz hayatta iken zuhurundan Allah'a sığınırım. (Bu beş şey şunlardır:)

1) Zina: Bir millette zina ortaya çıkar ve alenî işlenecek bir hale gelirse, mutlaka o millette tâun hastalığı yaygınlaşır ve onlardan önce gelip geçmiş milletlerde görülmeeyen hastalıklar yayılır.

2) Ölçü-tartıda hile: Ölçü ve tartıyı eksik yapan her millet mutlaka kıtlık, geçim sıkıntısı ve sultanın zulmüne uğrar.

3) Zekat vermemek: Hangi millet mallarının zekatını vermezse mutlaka gökten yağmur kesilir. Hayvanlar da olmasaydı tek damla yağmur düşmezdi.

4) Ahdin bozulması: Hangi millet Allah ve Resûlünün ahdini (yani düşmanla yaptığı anlaşmayı) bozarsa, Allah Teâla hazretleri o millete, kendilerinden olmayan bir düşmanı muşallat eder ve ellerindeki (servet)lerin bir kısmını onlar alır.

5) Kitabullahla hükmetmeyi terk: Hangi milletin imamları Kitabullahla ameli terkederek Allah'ın indirdiği hükümlerden işlerine gelenleri seçerlerse, Allah onları kendi aralarında savaştırır."

7209 ۴۰۲۱ 1222 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثنا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ لَيْثٍ، عَنْ الْمِنْهَالِ، عَنْ زَادَانَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ» قَالَ «دَوَابُّ الْأَرْضِ».

في الروائد: في إسناده الليث، وهو ابن سليم، ضعيف.

1222. (4021) (7209)- Berâ Ibnu Âzib radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (bir defasında): “Onlara Allah lanet eder ve lanet edenler de onlara lanet eder” buyurdu ve arkasından lanet edenler ibaresiyle “yerde yürüten hayvanlar”ın kastedildiğini açıkladı.”

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ibaresi Bakara suresinin 159. ayetin- de geçer. Resûlullah bu hadisleriyle ayette geçen اللَّاعِنُونَ “lanet ediciler”den ne kastedildiğini açıklamış olmaktadır. Ayetin tam meali şöyle: “Biz, Kitap’ta in- sanlara iyice açıkladıktan sonra indirmiş olduğumuz açık delilleri ve doğru yolu gizleyenlere gelince: Onlar, Allah’ın rahmetinden uzaklaştırdığı kimse- lerdir. Lânet edebileceklerin hepsi onlara lânet eder (rahmetten uzaklaştı- rılmalarını diler).”

7210 ۴۰۲۲ 1223 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ. وَلَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ. وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَحْرُمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيبُهُ».

في الروائد: إسناده حسن.

1223. (4022) (7210)- Sevbân radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Ömrü sadece yapılan iyilik artırır. Kaderi de sa- dece dua geri çevirir. Şurası muhakkak ki, kişi, işlediği günah sebebiyle rız- kından mahrum edilir.”

★ BELAYA SABIR

7211 ۴۰۲۴ 1224 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا أَبُو أَبِي فُذَيْكٍ. حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ

الْخُذْرِيّ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَهُوَ يُوعَكُ. فَوَضَعْتُ يَدِي عَلَيْهِ. فَوَجَدْتُ حَرَّةَ بَيْنَ يَدَيَّ، فَوْقَ اللَّحَافِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا أَشَدَّهَا عَلَيْكَ! قَالَ «إِنَّا كَذَلِكَ. يُضَعَّفُ لَنَا الْبَلَاءُ وَيُضَعَّفُ لَنَا الْأَجْرُ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً؟ قَالَ «الْأَنْبِيَاءُ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! تُمْ مَنْ؟ قَالَ «تُمْ الصَّالِحُونَ. إِنْ كَانَ أَحَدُهُمْ لَيَتَلَيَّ بِالْفَقْرِ. حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدَهُمْ إِلَّا الْعَبَاءَةَ يُحَوِّبُهَا. وَإِنْ كَانَ أَحَدُهُمْ لَيَفْرَحُ بِالْبَلَاءِ. كَمَا يَفْرَحُ أَحَدُكُمْ بِالرِّخَاءِ».

في الروايت: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1224. (4024) (7211)- Ebu Sa'îd-i'l-Hudrî radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hasta yatmakta iken yanına girdim. Elimi üzerine koydum, hararetini, yorganın üstünden elimin altında hissettim. "Ey Allah'ın Resûlü! Hararetiniz çok fazla!" dedim.

"Biz (peygamberler) böyleyiz. Belalar bize katmerli gelir, buna mukabil ücretleri de katmerli verilir" buyurdular.

"Ey Allah'ın Resûlü! Hangi insanlar en çok bela çekerler?" dedim.

"Peygamberler!" buyurdular.

"Ey Allah'ın Resûlü! Sonra kimler?" dedim.

"Sonra sâlihler! buyurdular ve açıkladılar: Onlardan biri fakirliğe öylesine müptelâ olur ki, kendini örten abadan başka birşey bulamaz. Onlar, sizin bollukla sevindiğiniz gibi fakirlikle sevinirler."

7212 ٤٠٢٧ 1225 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى؛ قَالَا: ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ. ثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ، كَسَّرَتْ رَبَاعِيَّةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَشَجَّ. فَجَعَلَ الدَّمُ يَسِيلُ عَلَى وَجْهِهِ. وَجَعَلَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَيَقُولُ «كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ خَضِبُوا وَجْهَ نَبِيِّهِمُ بِالدَّمِ، وَهُوَ يَدْعُوهُمْ إِلَى اللَّهِ!» فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (١٢٨/٣) لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ.

في الروايت: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1225. (4027) (7212)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Uhud (savaşı) gününde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bir dişi kırıldı ve başından yaralandı. Kan yüzüne akmaya başladı. Yüzündeki kanı hem siliyor hem de: "Kendilerini Allah'a çağıran peygamberlerinin yüzünü kana boyayan bir kavim nasıl iflah olur?" diyordu. Allah Teâla hazretleri (sanki bu sözleri tevekküle uygun bulmayarak) şu ayeti inzal buyurdu: لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ

"Kullarımın tedbir ve idaresinden senin elinde birşey yoktur ve sen onların inkârlarından mes'ul değilsin. Allah dilerse onlara tevbe nasip eder, dilerse zalim oldukları için onlara azab verir" (Âl-i İmrân 128).

7213 4028 1226 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سَفْيَانَ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: جَاءَ جِبْرِيلُ، عَلَيْهِ السَّلَامُ، ذَاتَ يَوْمٍ، إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَهُوَ جَالِسٌ حَزِينٌ. قَدْ خُصِبَ بِالْدَّمَاءِ. قَدْ ضَرَبَهُ بَعْضُ أَهْلِ مَكَّةَ. فَقَالَ: مَا لَكَ؟ فَقَالَ «فَعَلَ بِي هَؤُلَاءِ، وَفَعَلُوا» قَالَ: أَتُحِبُّ أَنْ أُرِيكَ آيَةً؟ قَالَ «نَعَمْ أُرِنِي» فَتَنَظَّرَ إِلَى شَجَرَةٍ مِنْ وَرَاءِ الْوَادِي. قَالَ: ادْعُ تِلْكَ الشَّجَرَةَ. فَدَعَاَهَا. فَجَاءَتْ تُمَشِي حَتَّى قَامَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ. قَالَ: قُلْ لَهَا فَتَرْجِعْ. فَقَالَ لَهَا. فَرَجَعَتْ، حَتَّى عَادَتْ إِلَى مَكَانِهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «حَسْبِيَ».

في الزوائد: هذا إسناد صحيح، إن كان أبو سفيان، واسمه طلحة بن نافع، سمع من جابر.

1226. (4028) (7213)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Bir gün Hz. Cibril aleyhisselâm, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldi. O sırada Resûlullah üzgün vaziyette oturuyordu. Sebebiyse Mekkelilerden biri vurup yaralamıştı, mübarek vücutları kana boyanmıştı. Hz. Cebrail: "Neyin var (niye üzgünsün)?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Şunlar bana yaptıklarını yaptılar!" dedi. Cibril: "Diler misin sana bir mucize göstereyim?" dedi. Resûlullah: "Evet bana (bir mucize) gösterin!" buyurdu. Derken Cebrail aleyhisselâm, bulundukları vadinin gerisindeki bir ağacı gösterdi: "Şu ağacı çağır!" dedi. O da hemen çağırdı. Ağaç yürüyerek geldi, önünde durdu. Cebrail aleyhisselâm: "Ona söyle de geri gitsin!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm ağaca: "Geri dön!" dedi o da döndü, eski yerine vardı. (Bunu gören Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, "üzüntümün zâil olması için) bu bana yeter!" buyurdu."

7214 4030 1227 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا سَعِيدُ بْنُ بِشِيرٍ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ أَنَّهُ لَيْلَةَ أُسْرَى بِهِ، وَجَدَ رِيحاً طَيِّبَةً. فَقَالَ «يَا جَبْرِيلُ! مَا هَذِهِ الرِّيحُ الطَّيِّبَةُ؟ قَالَ: هَذِهِ رِيحُ قَبْرِ الْمَاشِيطَةِ وَابْنَيْهَا وَزَوْجِهَا. قَالَ: وَكَانَ بَدْءُ ذَلِكَ أَنَّ الْخَضِرَ كَانَ مِنْ أَشْرَافِ بَنِي إِسْرَائِيلَ. وَكَانَ مَمْرُهُ بِرَاهِبٍ فِي صَوْمَعَةٍ. فَيُطْلَعُ عَلَيْهِ الرَّاهِبُ. فَيُعَلِّمُهُ الْإِسْلَامَ. فَلَمَّا بَلَغَ الْخَضِرُ، زَوْجَهُ أَبُوهُ أَمْرًا. فَعَلِمَهُ الْخَضِرُ. وَأَخَذَ عَلَيْهَا أَنْ لَا تَعْلَمَهُ أَحَدًا. وَكَانَ لَا يَقْرُبُ النِّسَاءَ. فَطَلَّقَهَا. ثُمَّ زَوْجَهُ أَبُوهُ أُخْرَى. فَعَلِمَهَا وَأَخَذَ عَلَيْهَا أَنْ لَا تَعْلَمَهُ أَحَدًا. فَكَتَمَتْ إِحْدَاهُمَا وَأَفْشَتْ عَلَيْهِ الْأُخْرَى. فَانْطَلَقَ هَارِبًا. حَتَّى أَتَى جَزِيرَةً فِي الْبَحْرِ، فَأَقْبَلَ رَجُلَانِ يَخْتَبِئَانِ. فَرَأَاهُ. فَكَتَمَ أَحَدُهُمَا وَأَفْشَى الْآخَرُ، وَقَالَ: قَدْ رَأَيْتَ الْخَضِرَ. فَقِيلَ: وَمَنْ رَأَاهُ مَعَكَ؟ قَالَ: فَلَانٌ. فَسُئِلَ فَكَتَمَ. وَكَانَ فِي دِينِهِمْ أَنْ مَنْ كَذَبَ قُتِلَ. قَالَ، فَتَزَوَّجَ الْمَرْأَةَ الْكَاتِمَةَ. فَبَيْنَمَا هِيَ تَمْشِي ابْنَةَ فِرْعَوْنَ، إِذْ سَقَطَ الْمَشْطُ. فَقَالَتْ: تَعَسَ فِرْعَوْنُ! فَأَخْبَرَتْ أَبَاهَا. وَكَانَ لِلْمَرْأَةِ ابْنَانِ وَزَوْجٌ. فَأَرْسَلَ إِلَيْهِمْ. فَرَاوَدَ الْمَرْأَةَ وَزَوْجَهَا أَنْ يَرْجِعَا عَنْ دِينِهِمَا. فَأَبَيَا. فَقَالَ: إِنِّي قَاتِلُكُمَا. فَقَالَا: إِحْسَانًا مِنْكَ إِلَيْنَا، إِنْ قَتَلْتَنَا، أَنْ تَجْعَلَنَا فِي نَيْتٍ. فَفَعَلَ. فَلَمَّا أُسْرِيَ بِالنَّبِيِّ ﷺ، وَجَدَ رِيحاً طَيِّبَةً. فَسَأَلَ جَبْرِيلَ، فَأَخْبَرَهُ.

في الروايات: في إسناد سعيده بن بشر، قال فيه البخاري: يتكلمون في حفظه. وقال أبو حاتم: سمعت أبي وأبي زرة قالا. حله لصدق عندنا قلت: يحتج به؟ قالا: لا وضعفه غيرهم.

1227. (4030) (7214)- Übey İbnu Ka'b radıyallahu anı'n anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mi'rac gecesinde çok hoş bir koku hissetti.

"Ey Cibril bu güzel koku nedir?" diye sordu. O da anlattı:

"Bu mâşûta (berber) kadının, iki oğlunun ve kocasının kabirlerinin kokusudur. Bunların hikâyesi şöyledir: Hızır aleyhisselâm, Benî İsrail'in ileri gelenlerinden biriydi. Onun yol güzergâhında manastırda oturan bir rahib vardı. Hızır oradan

geçtikçe rahib önüne çıkar, İslâmı öğretirdi. Hızır bülüğa erince babası onu bir kadınla evlendirdi. Hızır İslâmı hanımına öğretti ve bunu kimseye haber vermeme- si hususunda söz aldı. Kendisi kadınlara yaklaşmazdı. Bu sebeple bir müddet son- ra kadını boşadı. Aradan zaman geçince babası, Hızır'ı bir başka kadınla evlendir- di. Hızır ona da İslâm'ı öğretti ve kimseye söylememesi için söz aldı. Bu sırta o iki kadından biri tuttu, diğeri ifşa etti. (Böylece onun İslâm'ı yaydığı ortaya çıktı.) Bu- nun üzerine Hızır oradan kaçtı. Deniz ortasında bir adaya geldi. Odun kesmek için iki kişi oraya geldi ve onu gördüler. Bunlardan biri Hızır'ı gördüğünü gizledi, di- ğeri ifşa etti ve: "Ben Hızır'ı gördüm!" dedi. Ona: "Seninle beraber onu başka kim gördü?" denildi. O: "Falan kimse!" dedi. Ona soruldu ise de gördüğünü söy- lemedi. Onların dininde yalan söyleyen öldürülürdü. Zamanla bu sır tutan adam, öbür sır tutan kadınla evlendi. Bu kadın, Firavun'un kızının başını tararken tarak elinden düştü. Kadıncağız: "Firavun helak olsun!" dedi. Kız bunu babasına haber verdi. Kadının kocasından başka iki de oğlu vardı. Firavun, onları da çağırttı. Bunları dinlerinden çevirmek için Firavun ısrar etti. Onlar direndiler. O zaman Firavun: "Öyleyse sizi öldüreceğim!" dedi. Karı-koca: "Bu, tarafınızdan bize bir ihsan olur!" diye merdane cevap verdiler ve: "Madem öldüreceksin hiç olsun bizi bir kabre koy!" dediler. O da öyle yaptı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Mi- rac'ta iken güzel bir koku duydu, Cibril aleyhisselâm'a bunu sordu. O da bu hâdi- seyi anlattı."

1228 ٤٠٣٤ 7215 حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَرِيُّ. ثنا أَبُو أَبِي عَبْدِ ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: ثنا رَاشِدُ أَبُو مُحَمَّدٍ الْجَمَّالِيُّ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي، ﷺ أَنْ «لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا، وَإِنْ قَطَعْتَ وَحَرَقْتَ. وَلَا تُتْرِكَ صَلَاةً مَكْتُوبَةً، مُتَعَمِّدًا. فَمَنْ تَرَكَهَا، مُتَعَمِّدًا، فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الدِّمَةُ. وَلَا تُشْرَبِ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ».

في الزوائد: إسناده حسن. وشهر مختلف فيه.

1228. (4034) (7215)- Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh anlatıyor: "Halilim Aleyhis- salâtu vesselâm bana şu vasiyette bulundu: "Hiçbir şeyi Allah'a ortak kılma, hatta param parça edilsen, ateşlerde yakılsan da; bile bile hiçbir namazını ter- ketme; kim namazı bile bile terkederse ondan Allah'ın zimmeti (garantisi) kalkar; içki içme, çünkü o, bütün kötülüklerin anahtarıdır."

★ FİTNE SEBEBİYLE ZAMANIN FENALAŞMASI

1229 ٤٠٣٥ 7216 حَدَّثَنَا غِيَاثُ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّحْبِيُّ. أَنَبَانَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. سَمِعْتُ ابْنَ جَابِرٍ يَقُولُ: قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ رَبِّهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ يَقُولُ:

سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ «لَمْ يَتَّقِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا بَلَاءَ وَفِتْنَةً».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1229. (4035) (7216)- Hz. Muâviye radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyanın bela ve fitneden başka hiçbir şeyi kalmadı."

7217 4036 1230 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ قُدَامَةَ الْجُمَحِيُّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي الْفَرَاتِ، عَنِ الْمُقْبِرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «سَيَأْتِي عَلَى النَّاسِ سَنَوَاتٌ خَدَاعَاتٌ. يُصَدَّقُ فِيهَا الْكَاذِبُ وَيَكْذَبُ فِيهَا الصَّادِقُ. وَيُوثَمَنُ فِيهَا الْخَائِنُ وَيَخُونُ فِيهَا الْأَمِينُ. وَيَنْطِقُ فِيهَا الرُّوَيْضَةُ (قِيلَ: وَمَا الرُّوَيْضَةُ؟ قَالَ: الرَّجُلُ التَّافَهُ) فِي أَمْرِ الْعَامَّةِ».

في الزوائد: في إسناده إسحاق بن أبي الفرات، قال الذهبي في الكاشف: مجهول. وقيل: منكر. وذكره ابن حبان في الثقات.

1230. (4036) (7217)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İnsanlar öyle aldatıcı yıllar görecek ki, o yıllarda yalancılar tasdik, doğru söyleyenler tekzip edilecekler. Keza o yıllarda hâine itimad edilecek, emin kimseye de hainsin denecek. O zaman ruvaybı-da adam amme işinde söz sahibi olacak."

"Ruvaybıda kimdir?" diye sorulmuştu. "Amme işlerinde (söz sahibi olan) de-gersiz adam" diye cevap verdi."

7218 4038 1231 حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ، يَعْنِي مَوْلَى مُسَافِرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَتَنْتَفُونَ كَمَا يُنْتَقَى التَّمْرُ مِنْ أَغْفَالِهِ. فَلْيَذْهَبَنَّ خِيَارُكُمْ، وَلْيَبْقَيْنَنَّ شِرَارُكُمْ. فَمُوتُوا إِنْ اسْتَطَعْتُمْ».

في الزوائد: في إسناده مقال. وأبو حميد، لم أر من جرّحه ولا وثقه. ويونس هو ابن يزيد الأيلي. وبقى رجال الإسناد ثقات.

1231. (4038) (7218)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İyi hurmalar adilerinden ayıklandığı gi-

bi siz de ayıklanacaksınız. İyileriniz gidecek, kötüleriniz kalacak. (O devirde kötülerin içinde kalmaktansa) elinizden gelirse hemen ölün (ölün de hayırlı olanı tercih edin).”

7219 4039 1232 حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الشَّافِعِيُّ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الْجَنْدِيُّ عَنْ أَبِي بَرٍّ عَنْ أَبِي بَرٍّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا يَزْدَادُ الْأَمْرُ إِلَّا شِدَّةً. وَلَا الدُّنْيَا إِلَّا إِذْبَارًا. وَلَا النَّاسُ إِلَّا شَحًّا. وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا عَلَى شِرَارِ النَّاسِ. وَلَا الْمُهْدِيُّ إِلَّا عَيْسَى بْنُ مَرْيَمَ».

في الزوائد: قال الحاكم في المستدرک، بعد أن روى هذا المتن بهذا الإسناد: هذا حديث يعد في أفراد الشافعي، وليس كذلك. فقد حدث به غيره. وقد بسط السيوطي القول فيه. وخلاصة ما نقل عن الحفاظ عماد الدين بن كثير أنه قال: هذا حديث مشهور بمحمد بن خالد الجندی الصغاني المؤذن، شيخ الشافعي وروى عنه غير واحد أيضا. وليس هو بمجهول. بل روى عن ابن معين أنه ثقة.

1232. (4039) (7219)- Hz. Enes İbnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “(İslam'ı yaşama) işi gittikçe zorlaşacak. Dünya da (gerçek müslümanlara) gittikçe sırt çevirecek. İnsanların da cimriligi artacak. Kıyamet ancak şerirlerin tepesine kopacak. Mehdi, Hz. İsa'dan başkası değildir.”

★ KIYAMET ALAMETLERİ

7220 4046 1233 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَحْسِرَ الْفَرَاتُ عَنْ جَبَلٍ مِنْ ذَهَبٍ. فَيَقْتُلُ النَّاسُ عَلَيْهِ. فَيَقْتُلُ، مِنْ كُلِّ عَشْرَةٍ، تِسْعَةً».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. ورواية أبي داود بلفظ: يوشك الفرات أن يحسر عن كنز من ذهب. فمن حضر فلا يأخذ منه شيئا.

1233. (4046) (7220)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Fırat nehri, altından bir dağ ortaya çıkarmadıkça Kıyamet kopmayacaktır. İnsanlar o altın sebebiyle öldürülecek. Öyle ki on insandan dokuzu öldürülecektir.”

7221 ٤٠٤٧ 1234 حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَفِضَ الْمَالُ، وَتَظْهَرَ الْفِتْنُ، وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ» قَالُوا: وَمَا الْهَرْجُ؟ يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «الْقَتْلُ. الْقَتْلُ. الْقَتْلُ». ثَلَاثًا.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وقد روى الترمذی بعضه.

1234. (4047) (7221)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mal dolup taşmadıkça, fitneler zuhûr etmedikçe ve herc (haksız, sebepsiz öldürmeler) artmadıkça Kıyamet kopmayacaktır." Orada bulunanlar: "Herc nedir, ey Allah'ın Resûlü?" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öldürmedir! Öldürmedir! Öldürmedir!" diye üç kere tekrar etti."

★ KUR'AN VE (DİNLE İLGİLİ) İLİMLERİN YOK OLMASI

7222 ٤٠٤٨ 1235 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا وَكِيعٌ. ثنا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ زِيَادِ بْنِ لَبِيدٍ قَالَ: ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ شَيْئًا، فَقَالَ «ذَاكَ عِنْدَ أَوَّلِ ذَهَابِ الْعِلْمِ» قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ؟ وَكَيْفَ يَذْهَبُ الْعِلْمُ وَنَحْنُ نَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَنُقْرِئُهُ أَبْنَاءَنَا وَنُقْرِئُهُ أَبْنَاءَهُمْ، إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ «نَكِلْتُكَ أُمُّكَ، زِيَادُ! إِنْ كُنْتُ لَأَرَاكَ مِنْ أَفْقِهِ رَجُلٍ بِالْمَدِينَةِ. أَوْلَيْسَ هَذِهِ الْيَهُودُ وَالتَّصَارِيُّ يَقْرَأُونَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ، لَا يَعْمَلُونَ بِشَيْءٍ مِمَّا فِيهِمَا؟».

في الزوائد: هذا إسناده صحيح، رجاله ثقات. إلا أنه منقطع. قال البخاري في التاريخ الصغير: لم يسمع سالم بن أبي الجعد من زياد بن لبید. وتبعه على ذلك الذهبي في الكاشف. وقال: ليس لزياد، عند المصنف، سوى هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب.

1235. (4048) (7222)- Ziyâd İbnu Lebîd radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir şey anlatarak: "İşte bu şey, ilmin gitme anlarında olur" buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizler Kur'an'ı okur olduğumuz, evlatlarımızı da okuttuğumuz, evlatlarımız da kendi evlatlarına okutur olacakları halde ilim nasıl gider (kaybolur)?" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm:

“Anasız kalasica Ziyâd! Ben seni, Medine'nin en fakihlerinden biri bilirdim. Şu, (gözümüzün önündeki) yahudi ve hristiyanlar kitapları olan Tevrat ve İncil'i okudukları halde onların içinde bulunanlarla amel ediyorlar mı? (Demek ki keramet okumada değil, okunanı hayata geçirmekte, yaşamakta ve tatbik etmektedir)” buyurdular.”

7223 4049 1236 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جَرَّاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يُدْرُسُ الْإِسْلَامَ كَمَا يُدْرُسُ وَشْيُ التَّوْبِ. حَتَّى لَا يُدْرَى مَا صِيَامٌ وَلَا صَلَاةٌ وَلَا نُسُكٌ وَلَا صَدَقَةٌ. وَلَيْسَرَى عَلَى كِتَابِ اللَّهِ، عَزَّ وَجَلَّ، فِي لَيْلَةٍ. فَلَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ مِنْهُ آيَةٌ. وَتَبْقَى طَوَائِفُ مِنَ النَّاسِ، الشَّيْخُ الْكَبِيرُ وَالْعَجُوزُ. يَقُولُونَ: أَذْرَكْنَا آبَاءَنَا عَلَى هَذِهِ الْكَلِمَةِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. فَتَحْنُ نَقُولُهَا» فَقَالَ لَهُ صِلَةٌ: مَا تُغْنِي عَنْهُمْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَهُمْ لَا يَدْرُونَ مَا صَلَاةٌ وَلَا صِيَامٌ وَلَا نُسُكٌ وَلَا صَدَقَةٌ؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ حُذَيْفَةُ. ثُمَّ رَدَّهَا عَلَيْهِ ثَلَاثًا. كُلُّ ذَلِكَ يُعْرَضُ عَنْهُ حُذَيْفَةُ. ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فِي الثَّالِثَةِ، فَقَالَ: يَا صِلَةُ! تُنْجِيهِمْ مِنَ النَّارِ. ثَلَاثًا.

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. ورواه الحاكم وقال: إسناده صحيح على شرط مسلم.

1236. (4049) (7223)- Huzeyfe Ibnu'l-Yemân radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

“Elbisenin nakışı silinip gittiği gibi İslâm da silinip gidecek. Öyle ki oruç nedir, namaz nedir, hacc nedir, sadaka nedir? bilinemeyecek. Bir gecede Allah'ın kitabı götürülecek, ondan yeryüzünde hiçbir şey kalmayacak. Çok yaşlı ihtiyar erkek ve kadınlardan birkısım insanlar sağ kalıp: “Biz babalarımıza lâ ilâhe illallah kelimesi üzerine yettiğimiz için bu kelimeyi söyleriz” diyecekler.”

Huzeyfe bu hadisi anlatınca orada bulunan Sıla radiyallahu anh kendisine: “O yaşlılar namaz nedir, oruç nedir, hacc nedir, sadaka nedir bilmezken “Lâ ilâhe illallah” kelimesi onlara bir fayda sağlar mı?” dedi. Huzeyfe (bu söze) cevap vermedi. Ama Sıla bu sorusunu üç kere tekrarladı. Her seferinde Huzeyfe onun sorusuna cevaptan kaçındı. Sonunda üçüncü tekrâr üzerine Sıla'ya yönelerek: “Ey Sıla, kelime-i tevhid onları (hiç olsun ebedî) cehennemden kurtarır” dedi ve bunu üç kere tekrar etti.”

★ EMANETİN GİDİŞİ

7224 4054 1237 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الرَّاهِرِيِّ، عَنْ أَبِي شَجَرَةَ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ، عَزَّ وَجَلَّ، إِذَا أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ عَبْدًا نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءَ. فَإِذَا نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءَ، لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا مَقِيئًا مُمَقَّتًا. فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا مَقِيئًا مُمَقَّتًا، نَزَعَتْ مِنْهُ الْأَمَانَةَ. فَإِذَا نَزَعَتْ مِنْهُ الْأَمَانَةَ، لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا خَائِنًا مُخَوَّنًا. فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا خَائِنًا مُخَوَّنًا، نَزَعَتْ مِنْهُ الرَّحْمَةَ. فَإِذَا نَزَعَتْ مِنْهُ الرَّحْمَةَ، لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا رَجِيمًا مُلْعَنًا. فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا رَجِيمًا مُلْعَنًا، نَزَعَتْ مِنْهُ رِبْقَةَ الْإِسْلَامِ».

في الروايات: في إسناده سعيد بن سنان، وهو ضعيف، يختلف في اسمه.

1237. (4054) (7224)- *Ibnu Ömer radiyallahu anh anlatıyor: "Rəsulullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Aziz ve celil olan Allah, bir insan helak etmek istedi mi, ondan önce hayayı çeker alır. Hayası bir kere gitti mi sen ona artık herkesin nefretini kazanmış bir kimse olarak rastlarsın. Herkesin nefretini kazanmış olarak rastladığın kimseden emanet çekilip alınır (artık o, güvenilmeyen, kuşku kışdır). Kişiden emanet (güven) çekilip alınınca ona artık hep hain ve herkese hain bilinen biri olarak rastlarsın. Ona hep hain ve hiyanetle bilinen biri olarak rastladın mı, sıra ondan merhametin çekip çıkarılmasına gelmiştir. Ondandır rahmetin çıkarıldığı vakit artık ona (Allah'ın rahmetinden) kovulmuş, lânetlenmiş olarak rastlarsın. Ona sen kovulmuş, lânetlenmiş olarak rastlayınca ondan İslâmiyet bağı çözümlüp atılır."*

★ KIYAMETİN BÜYÜK ALÂMETLERİ

7225 4056 1238 حَدَّثَنَا حَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ وَابْنُ لَهْيَعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سِتًّا: طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَالذَّخَانُ، وَدَابَّةُ الْأَرْضِ، وَالذَّجَالُ، وَخَوْضَةُ أَحَدِكُمْ، وَأَمْرُ الْعَامَّةِ».

في الزوائد: إسناده حسن. وسنان بن سعد مختلف فيه، وفي اسمه.

1238. (4056) (7225)- Hz. Enes İbnu Ma'lik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şu altı şeyden önce (ahirete bakan) iyi ameller işlemekte acele edin: "Güneşin battığı yerden doğması, Du-hân, dâbbetü'l-arz, Deccâl, herbirinize mahsus olan ölüm ve (sizin salih ameli-nize mani olacak) âmmе hizmeti."

7226 4057 1239 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ. ثنا عَوْنُ بْنُ عُمَارَةَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى بْنُ ثُمَامَةَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْآيَاتُ بَعْدَ الْمَائَتَيْنِ».

في الزوائد: في إسناده عون بن عماره العبدى، وهو ضعيف. وقال السيوطى: هذا الحديث أورده ابن الجوزى في الموضوعات. من طريق محمد بن يونس الكديمى عن عون به. وقال: هذا حديث موضوع. وعون وابن المثنى ضعيفان. غير أن المتهم به الكديمى.

قلت: ولقد تبين أنه توبع عليه كما ترى (أى فى رواية المصنف) وأخرجه الحاكم فى المستدرک من طريق آخر. عن عون به. وقال: صحيح. وتعبه الذهبى فى تلخيصه فقال: عون ضعوفه. وقال ابن كثير: هذا الحديث لا يصح. وإن صح فمحمول على ما وقع من الفتنة، بسبب القول بخلق القرآن، والمحنة للأمام أحمد بن حنبل، وأصحابه من أئمة الحديث.

1239. (4057) (7226)- Ebu Katâde radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Kıyâmetin büyük) alâmetleri ikiyüz (sene-sin)den sonra gelecektir."

7227 4058 1240 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ؛ ثنا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَعْقِلٍ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛ قَالَ «أُمِّي عَلَى خَمْسِ طَبَقَاتٍ: فَأَرْبَعُونَ سَنَةً، أَهْلُ بَرٍّ وَبَقْوَى. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ سَنَةً، أَهْلُ تَرَاخُمٍ وَتَوَاضُعٍ. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، إِلَى سِتِّينَ وَمِائَةٍ سَنَةً، أَهْلُ تَذَابُرٍ وَتَقَاطُعٍ. ثُمَّ الْهَرَجُ الْهَرَجُ. النَّجَا النَّجَا».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشى، وهو ضعيف. وقال السيوطى: هذا أيضا أورده ابن الجوزى فى الموضوعات من طريق كامل بن طلحة عن عباد بن عبد الله عن أنس وقال: لأصل له. والمتهم به عباد. وقد تبين أن له متابعات عن أنس. وله عدة شواهد.

1240. (4058) (7227)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim beş tabakadır: İlk kırk yıl, hayır ve takva ehlidir. Bunu takip edenler yüzyirmi yılına kadardır. Bunlar merhamet sahibi, sıla-i rahme değer veren kimseler olacak. Sonra yüzaltmış yılına kadar olanlar birbirlerine sırt çevirirler, aralarındaki (kardeşlik bağlarını) koparırlar. Sonra da birbirlerini öldürme devri gelir. O devirde kurtuluş isteyin, kurtuluş!"

Hz. Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim beş tabakadır. Her tabaka kırk yıldır. Benim tabakam ve ashabımın tabakası ilim ve iman ehli insanların tabakasıdır. İkinci tabaka kırk ile seksen yılı arasındaki (insanların) tabakasıdır, bunlar hayır ve takva ehli insanlardır..." (Hz. Enes, sonra hadisi yukarıdaki şekilde tamamladı.)"

7228 4059 1241 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثنا أَبُو أَحْمَدَ. ثنا بَشِيرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَيَّارٍ، عَنْ طَارِقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ «بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ مَسْخٌ وَخَسْفٌ وَقَذْفٌ».

في الزوائد: حديث عبد الله، رجال إسناده ثقات. إلا أنه منقطع. وسيار أبو الحكم لم يحدث عن طارق ابن شهاب. قاله الإمام أحمد. وله شاهد من حديث أبي هريرة، رواه ابن حبان في صحيحه.

1241. (4059) (7228)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyametin kopmasına yakın (bazı insanlar günahları sebebiyle) "mesh'e (hayvan sûretine çevrilme), "hasf'e (yere batma) ve "kazf'e (taşlanma azabı) uğrayacaktır."

7229 4062 1242 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَكُونُ فِي أُمَّتِي خَسْفٌ وَمَسْخٌ وَقَذْفٌ».

في الزوائد: رجال إسناده ثقات. وأبو الزبير اسمه محمد بن مسلم بن تدرس، لم يسمع من عبد الله بن عمرو، قاله ابن معين. وقال أبو حاتم: لم يلقه.

1242. (4062) (7229)- Abdullah Ibnu Amr radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetimde hasf, mesh ve kazf olacaktır."

★ DÂBBETU'L-ARZ

7230 4067 1243 حَدَّثَنَا أَبُو عَسَانَ، مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، رُئَيْجٌ. ثنا أَبُو ثُمَيْلَةَ. ثنا خَالِدُ بْنُ عُبَيْدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: ذَهَبَ بِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى مَوْضِعٍ بِالْبَادِيَةِ، قَرِيبٍ مِنْ مَكَّةَ. فَإِذَا أَرْضٌ يَابِسَةٌ، حَوْلَهَا رَمْلٌ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَخْرُجُ الدَّابَّةُ مِنْ هَذَا الْمَوْضِعِ. فَإِذَا فُتِرَ فِي شَيْءٍ. قَالَ ابْنُ بُرَيْدَةَ: فَحَجَجْتُ بَعْدَ ذَلِكَ بِسَنَيْنِ. فَأَرَانَا عَصَا لَهُ. فَإِذَا هُوَ بِعَصَايْ هَذِهِ. هَكَذَا وَهَكَذَا.

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف. لأن خالد بن عبيد، قال البخاري: في حديثه نظر. وقال ابن حبان والحاكم: يحدث عن أنس بأحاديث موضوعة.

1243. (4067) (7230)- Abdullah Ibnu Bureyde radiyallahu anhu babası (Büreyde)'den naklediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, Mekke'ye yakın badiyedeki bir yere götürdü. Burası kuru bir yerdî, etrafı da kumdu. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Dâbbetu'l-arz bu yerden çıkacak" buyurdu. İşaret edilen yerin eni ve boyu birer karıştı."

Ibnu Bureyde dedi ki: "Bundan yıllar sonra haccettim. Babam (o sahanın en ve boy uzunluğunda) bir asasını bize gösterdi. Baktım ki, o âsa benim bu âsam ile şu ve bu kadardır."

★ YE'CÛC VE ME'CÛC

7231 4080 1244 حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ. ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى. ثنا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ. قَالَ. حَدَّثَنَا أَبُو رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ يَخْفِرُونَ كُلَّ يَوْمٍ. حَتَّى إِذَا كَادُوا يَرَوْنَ شُعَاعَ الشَّمْسِ، قَالَ الَّذِي عَلَيْهِمْ: ارْجِعُوا فَسْتَحْفِرُوهُ غَدًا. فَيَعْبُدُوهُ اللَّهُ أَشَدَّ مَا كَانَ. حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ مَدَنُتُهُمْ، وَأَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَنْعَثَهُمْ عَلَى النَّاسِ، حَفَرُوا حَتَّى إِذَا كَادُوا يَرَوْنَ شُعَاعَ الشَّمْسِ، قَالَ الَّذِي عَلَيْهِمْ: ارْجِعُوا. فَسْتَحْفِرُوهُ غَدًا، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى. وَاسْتَنْوَا. فَيَعُودُونَ إِلَيْهِ، وَهُوَ كَهَيْئَتِهِ حِينَ تَرَكُوهُ. فَيَخْفِرُونَهُ وَيَخْرُجُونَ عَلَى

النَّاسَ فَيَنْشِفُونَ الْمَاءَ. وَيَتَحَصَّنُ النَّاسُ مِنْهُمْ فِي حُصُونِهِمْ. فَيَرْمُونَ بِسِهَامِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ. فَيَرْجِعُ، عَلَيْهَا الدَّمُ الَّذِي اجْفَظَ. فَيَقُولُونَ: قَهَرْنَا أَهْلَ الْأَرْضِ، وَغَلَوْنَا أَهْلَ السَّمَاءِ فَيَبْعَثُ اللَّهُ نَعْفًا فِي أَقْفَائِهِمْ فَيَقْتُلُهُمْ بِهَا». قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنْ دَوَّابَّ الْأَرْضِ لَتَسْمُنَ وَتَشْكُرَ شُكْرًا مِنْ لُحُومِهِمْ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. ورواه الحاكم وقال: صحيح على شرط مسلم.

1244. (4080) (7231)- Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Ye'cüc ve Me'cüc (seddi) her gün kazarak nihayet güneşin ışığını görmeye yakın, başlarındaki kişi onlara: "Haydi dönün, kazımıza yarın devam ederiz!" der. Allah Teâla hazretleri, sabah oluncaya kadar seddi eski güçlü haline iade eder. Bu hal onların müddetleri doluncaya kadar devam edecek. Vakit dolup da Allah onları insanların üzerine göndermek istediği zaman, aynı şekilde yine kazacaklar, güneşin ışığını görecekları gedik açılacağı zaman, başlarındaki "haydi dönün inşaallah yarın kazmaya devam ederiz" diyecek. Onlar da "inşaallah!" diyecekler; ertesi günü gelecekler. Bu sefer seddi bıraktıkları gibi bulacaklar. Yine kazacaklar, bu sefer insanların üzerine çıkacaklar ve (uğradıkları) suyu içip tüketecekler. İnsanlar, onlara karşı kalelerine çekilecekler. Bu sefer onlar da oklarını göğe atacaklar. Okları, üzeri kanlı olarak geri dönecek. Bunun üzerine Yecüc ve Mecüc: "Biz yeryüzündeki insanları kahrettik ve göktekilere de galebe çaldık" diyecekler. Sonra Allah, onların enselerine musallat olacak deve kurtlarını gönderecek, bunlarla onları öldürecek."

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm devamla dedi ki: "Nefsim elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, yerdeki hayvanlar onların etlerini yemek suretiyle muhakkak ki iyice semirecek ve memeleri sütle dolacaktır."

1245 ٤٠٨١ 7232 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هُرُونَ. ثنا الْعَوَّامُ بْنُ

حَوْشِبٍ. حَدَّثَنِي جَبَلَةُ بْنُ سُهَيْمٍ عَنْ مُوَيْثِرِ بْنِ عَفَاةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: لَمَّا كَانَ لَيْلَةَ أُسْرِى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، لَقِيَ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى.

فَتَذَكَّرُوا السَّاعَةَ. فَبَدَّأُوا بِإِبْرَاهِيمَ. فَسَأَلُوهُ عَنْهَا. فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمٌ. ثُمَّ سَأَلُوهُ مُوسَى. فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمٌ. فَرَدَّ الْحَدِيثُ إِلَى عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ. فَقَالَ: قَدْ عَاهَدَ إِلَيَّ فِيمَا دُونَ وَجِبَّتِهَا. فَأَمَّا وَجِبَّتُهَا فَلَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ. فَذَكَرَ خُرُوجَ الدَّجَالِ. قَالَ: فَأَنْزِلْ فَأَقْتُلْهُ. فَرَجَعَ النَّاسُ إِلَى بِلَادِهِمْ. فَيَسْتَقْبِلُهُمْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ. فَلَا يَمُرُّونَ بِمَاءٍ إِلَّا شَرِبُوهُ. وَلَا يَشْبِيءُ إِلَّا أَفْسَدُوهُ فَيَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ. فَأَدْعُوا اللَّهَ أَنْ يُمَيِّتَهُمْ. فَتَنْتَنُ الْأَرْضُ مِنْ رِيحِهِمْ. فَيَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ. فَأَدْعُوا اللَّهَ. فَيُرْسِلُ السَّمَاءَ بِالْمَاءِ. فَيُخِيلُهُمْ فَيُلْقِيهِمْ فِي الْبَحْرِ. ثُمَّ تَنْسَفُ الْجِبَالُ وَتَمُدُّ الْأَرْضُ مَدَّ الْأَدِيمِ. فَعَاهَدَ إِلَيَّ: مَتَى كَانَ ذَلِكَ، كَانَتِ السَّاعَةُ مِنَ النَّاسِ. كَالْحَامِلِ الَّتِي لَا يَذَرِي أَهْلَهَا مَتَى تَفْجُؤُهُمْ بِوِلَادَتِهَا. قَالَ الْعَوَّامُ: وَوَجَدَ تَصْدِيقَ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى (٩٦/٢١) حَتَّى إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. ومؤثر بن عفازة، ذكره ابن حبان في الثقات. وبقا رجال الإسناد ثقات. ورواه الحاكم، وقال: هذا صحيح الإسناد.

1245. (4081) (7232)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Mirac gecesinde, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. İsa ile karşılaştı. Kıyemeti aralarında müzakere ettiler. Önce Hz. İbrahim aleyhisselâm'dan başlayıp ona Kıyametten sordular. Onun Kıyamet hakkında herhangi bir bilgisi yoktu. Sonra Hz. Musa aleyhisselâm'a sordular. Kıyamet hakkında onun da bir bilgisi yoktu. Söz Hz. İsa aleyhisselâm'a geldi. O: "Kıyamet'in kopmasına yakın şeyler (alametler) hakkında bana bilgi verildi. Ama Kıyamet'in kopma (vaktini) Allah'tan başka hiç kimse bilemez" dedi. Sonra (Kıyamet'in âlâmetlerinden biri olarak) Deccal'in çıkmasını anlattı. Şunları söyledi: "Sonra ben inip onu öldüreceğim ve bundan sonra halk memleketlerine dönecek. Bu defa onların karşısına Ye'cûc ve Me'cûc çıkacak ve her tepeden hızla hücum edeceklerdir. Onlar giderken rastladıkları her suyu içip tüketcekler ve uğrayacakları her şeyi bozup alt-üst edecekler. Bunun üzerine halk feryat ederek Allah'tan yardım dileyecek. Ben de Ye'cûc ve Me'cûc'ü öldürmesi için Allah'a dua edeceğim. (Duam kabul görecektir) ve yer onların (leşlerinin) kokusu ile çok pis kokacak. Ben yine Allah'a dua edeceğim! Allah

da bir su gönderecek ve o su, onları taşıyıp denize atacaktır. Daha sonra dağlar ufalınıp dağınlacak ve yer, derinin yarılıp genişletildiği gibi yayılıp genişletilecek. İşte söylenen bu hal vukûa gelince, insanlara yakınlığı itibarıyla Kıyametin, ev halkı ne zaman doğumu ile aniden karşılaşacaklarını bilmedikleri hamile kadın gibi olacağı bana bildirildi."

Râvi el-Avvâm demiştir ki: "Bunun tasdiki Kitabullah'da bulunmuştur (Meâlen): "Nihayet, Ye'cüc ile Me'cüc'ün önündeki sed açıldığında, her tepeden saldırmaya başlarlar" (Enbiya 96).

★ MEHDİ'NİN ÇIKMASI

7233 4082 1246 حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا معاويةُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا عَلِيُّ بْنُ صَالِحٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ أَقْبَلَ فَتَيْةٌ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ. فَلَمَّا رَأَاهُم النَّبِيُّ ﷺ، اغْرُورَقَتْ عَيْنَاهُ وَتَغَيَّرَ لَوْنُهُ. قَالَ، فَقُلْتُ: مَا تَرَاهُ تَرَى فِي وَجْهِكَ شَيْئاً تَكْرَهُهُ. فَقَالَ «إِنَّا أَهْلُ بَيْتِ اخْتَارَ اللَّهُ لَنَا الْآخِرَةَ عَلَى الدُّنْيَا. وَإِنَّ أَهْلَ بَيْتِي سَيَلْفُونَ بَعْدِي بَلَاءً وَتَشْرِيداً وَتَطْرِيداً. حَتَّى يَأْتِيَ قَوْمٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ مَعَهُمْ رَايَاتٌ سُودٌ. فَيَسْأَلُونَ الْحَيَّرَ، فَلَا يُعْطَوْنَهُ. فَيَقَاتِلُونَ فَيَنْصُرُونَ. فَيُعْطَوْنَ مَا سَأَلُوا. فَلَا يَقْبَلُونَهُ. حَتَّى يَدْفَعُوهَا إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي فَيَمْلُوهَا قِسْطاً، كَمَا مَلُوهَا جَوْرًا. فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ، فَلْيَأْتِهِمْ وَلَوْ حَبِوًّا عَلَى الثَّلْجِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يزيد بن أبي زياد الكوفي. لكن لم ينفرد يزيد بن أبي زياد عن إبراهيم. فقد رواه الحاكم في المستدرک من طريق عمر بن قيس عن الحكم عن إبراهيم.

1246. (4082) (7233)- Ibnu Mes'ud radiyallahu anhu anlatıyor: "Biz, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında iken Benî Hâşim'den bir grub genç geldi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onları görünce, gözleri yaşla doldu ve rengi değişti. Ben: "(Ey Allah'ın Resûlü!) Şimdiye kadar, mübarek yüzünüzde hoşumuza gitmeyen bir manzara hiç görmemiştik, (şimdi ne oldu da bizi üzen bir ifade ile karşılaşıyoruz?)" dedim. Şu cevabı verdiler:

"Biz öyle bir Ehl-i Beytiz ki, Allah bizim için dünyaya mukabil ahireti tercih etmiştir. Benim Ehl-i Beytim benden sonra bela, kaçırılma ve sürgüne ma-

ruz kalacak. Nihayet, meşrik (doğu) tarafından beraberlerinde siyah bayraklar olan bir kavim gelecek. Bunlar hayır (saltanat) isteyecekler, fakat istekleri yerine getirilmeyecek. Bunun üzerine onlar savaşıacak. Allah onlara yardım edecek. Bundan sonra istedikleri (hükümdarlık) kendilerine verilecek. Ne var ki, onlar bunu kabul etmeyip emirliği Ehl-i Beytim'den bir adama tevdi edecekler. Bu (Emir) de, insanlar yeryüzünü daha önce zulüm ile doldurdukları gibi, yeryüzünü adaletle dolduracaktır. Artık sizden kim o güne yetişirse kar üstünde emeklemek suretiyle de olsa onlara varsın (katılsın)" buyurdu."

7234 ٤٠٨٤ 1247 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَأَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَا: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَقْتُلُ عِنْدَ كَنْزِكُمْ ثَلَاثَةَ كُلِّهِمْ ابْنُ خَلِيفَةٍ. ثُمَّ لَا يَصِيرُ إِلَى وَاحِدٍ مِنْهُمْ. ثُمَّ تَطْلُعُ الرَّايَاتُ السُّودُ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ. فَيَقْتُلُونَكُمْ قَتْلًا لَمْ يَقْتُلْهُ قَوْمٌ». ثُمَّ ذَكَرَ شَيْئًا لَا أَخْفِظُهُ. فَقَالَ «فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَبَايَعُوهُ وَلَوْ حَبْوًا عَلَى الثَّلْجِ. فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللَّهِ، الْمَهْدِيُّ»

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. ورواه الحاكم في المستدرک، وقال. صحيح على شرط الشيخين.

1247. (4084) (7234)- *Sevbân radiyallahu anh* anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizin hazinenizin yanında üç kişi kavga edecek: Üçü de bir halifenin evladıdır. (Halifelik) bunların hiçbirine nasip olmayacaktır. Sonra meşrik (doğu) cihetinden siyah bayraklar (taşıyan bir ordu) zuhur edecek, hiçbir kavmin öldürmediği şekilde sizi öldürecek."

Ravi der ki: "Sonra (Aleyhissalâtu vesselâm) ezberde tutamadığım bir şey daha söyledi. Son olarak da: "Onları görünce onlara derhal biat edin, kar üzerinde emekleyerek de olsa!" buyurdular. Çünkü o, Allah'ın halifesidir, Mehdidir."

7235 ٤٠٨٥ 1248 حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ. ثنا يَاسِينَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنْفِيَّةِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَهْدِيُّ مِنَّا، أَهْلُ الْبَيْتِ، يُضْلِحُهُ اللَّهُ فِي لَيْلَةٍ.

في الزوائد: قال البخاري في التاريخ، عقب حديث إبراهيم بن محمد بن الحنفية هذا: في إسنده نظر وذكره ابن حبان في الثقات. ووثق العجلي. العجلي، قال البخاري: فيه نظر. ولا أعلم له حديثا غير هذا. وقال ابن معين وأبو زرعة: لا بأس به. وأبو داود الحفري، اسمه عمر بن سعد، احتج به مسلم في صحيحة وياقهم ثقات.

1248. (4085) (7235)- Hz. Ali anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mehdi bizden, ehl-i Beyt'imizdendir. Allah onu bir gecede ıslah eder (yani tevbesini kabul eder, hizmetini yapacak hale getirir. Doğruyu ilham eder ve muvaffak kılar)".

7236 ٤٠٨٧ 1249 حَدَّثَنَا هَدِيَّةُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ الْيَمَامِيِّ، عَنْ عِكْرَمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «نَحْنُ، وَلَدَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، سَادَةُ أَهْلِ الْجَنَّةِ. أَنَا وَحَمْزَةُ وَعَلِيٌّ وَجَعْفَرُ وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَالْمَهْدِيُّ»

في الزوائد: في إسناده مقال. وعلي بن زياد، لم أر من وثقه ولا من جرحه. وياق رجال الإسناد موثقون.

1249. (4087) (7236)- Hz. Enes radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biz Abdulmuttalib'in oğullarıyız. Cennet ehlinin efendileriyiz: Ben, Hamza, Ali, Cafer, Hasan, Hüseyin ve Mehdi."

7237 ٤٠٨٨ 1250 حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى الْمِصْرِيُّ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَا: ثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَبْدُ الْعَفَّارِ بْنُ دَاوُدَ الْحَرَّانِيُّ. ثَنَا ابْنُ لَهِيْعَةَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَمْرُو بْنُ جَابِرٍ الْحَضْرَمِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَرِثِ بْنِ جَزْءِ الزَّيْدِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يُخْرِجُ نَاسٌ مِنَ الْمَشْرِقِ. فَيُوطُونُ لِلْمَهْدِيِّ» يَعْنِي سُلْطَانَهُ.

في الزوائد: في إسناده عمرو بن جابر الحضرمي، وعبد الله بن لهيعة، وهما ضعيفان.

1250. (4088) (7237)- Abdullah Ibnu'l-Hâris Ibni Cez'iz-Zübeydi radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Doğudan birtakım insanlar çıkacak ve Mehdi için zemin hazırlayacak" buyurdular. O Mehdi'nin hakimiyetini kastediyor."

★ MEZAHİM (ŞİDDETLİ SAVAŞLAR)

7238 ٤٠٨٩ 1251 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ حَسَّانِ بْنِ عَطِيَّةٍ؛ قَالَ: مَالَ مَكْحُولٍ وَأَبْنُ أَبِي زَكْرِيَّا إِلَى خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، وَمِلْتُ مَعَهُمَا. فَحَدَّثَنَا عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ؛ قَالَ: قَالَ لِي جُبَيْرٌ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى ذِي مِخْمَرٍ، وَكَانَ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ. فَأَنْطَلَقْتُ مَعَهُمَا. فَسَأَلَهُ عَنِ الْهَدَنَةِ. فَقَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ «سَتُصَالِحُكُمُ الرُّومُ صَلَاحًا آمِنًا. ثُمَّ تَغْزُونَ، أَنْتُمْ وَهُمْ، عُدُوًّا. فَتَنْتَصِرُونَ وَتَعْتَمُونَ وَتَسْلُمُونَ ثُمَّ تَنْصَرِفُونَ. حَتَّى تَنْزِلُوا بِمَرْجٍ ذِي ثُلُولٍ. فَيَرْفَعُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الصَّلِيبِ الصَّلِيبَ، فَيَقُولُ: غَلَبَ الصَّلِيبُ. فَيَعْضُبُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ. فَيَقُومُ إِلَيْهِ فَيَدْفَعُهُ. فَعِنْدَ ذَلِكَ تَغْدِرُ الرُّومُ، وَيَجْتَمِعُونَ لِلْمَلْحَمَةِ».

في الزوائد: إسناده حسن. وروى أبو داود بعضه.

1251. (4089) (7238)- Zî Muhmer radiyallahu anh'a müslümanların Rumlarla yapacağı savaş sorulunca, Resûlullah'tan şu hadisi nakletmiştir: “Rumlar sizlerle emin bir sulh antlaşması yapacaklar. Sonra, siz ve onlar (başka) bir düşmanla savaşacaksınız ve zafer kazanıp ganimet mallarını alıp (savaştan) salimen galip çıkacaksınız. Sonra savaş yerinden ayrılıp tepeleri bulunan bir çayırılıkta mola vereceksiniz. Orada hac ehlinde (hristiyanlardan) bir adam hacı havaya kaldırarak: “Hac galip oldu” diyecek, müslümanlardan bir adam kızarak kalkıp (adamın elindeki) hacı kırıp ezecektir. İşte o zaman Rumlar sulh antlaşmasını bozarak şiddetli bir savaş için toplanacaklar.”

Ibnu Mâce, bu hadisin, kendisine bir başka vecihten de ulaştığını, hadisin o veçhinde şu ziyadenin olduğunu belirtir: “(Rumlar) şiddetli bir savaş için toplanacaklar. O zaman onlar seksen sancak altında oldukları halde gelirler ve her sancakta onikibin asker vardır.”

7239 ٤٠٩٠ 1252 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَبِيبٍ الْمُحَارِبِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا وَقَعَتِ الْمَلَاحِمُ، بَعَثَ اللَّهُ بَعَثًا مِنَ الْمَوَالِي، هُمْ أَكْرَمُ

الْعَرَبِ فَرَسًا وَأَجْوَدُهُ سِلَاحًا، يُؤَيِّدُ اللَّهُ بِهِمُ الدِّينَ.

في الزوائد: هذا إسناد حسن. وعثمان بن أبي العاتكة مختلف فيه.

1252. (4090) (7239)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şiddetli savaşlar vukûa geldiği zaman Allah mevaliden (Arap olmayan müslümanlar) öyle bir ordu gönderecek ki atlarının cinsi yönünden Arapların en kıymetlisi ve silah yönünden onların en iyisi olup Allah, İslâm dinini onlarla te'yid (takviye) edecektir."

7240 1253 ٤٠٩٤ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ. ثنا أَبُو يَعْقُوبَ الْحَنْبَلِيُّ عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُكُونَ أَذْنَى مَسَاحِجِ الْمُسْلِمِينَ بَيَؤَاءَ». ثُمَّ قَالَ ﷺ «يَا عَلِيُّ! يَا عَلِيُّ! يَا عَلِيُّ!» قَالَ: يَا أَبَى وَأُمِّ! قَالَ «إِنَّكُمْ سَتَقَاتِلُونَ بَنِي الْأَصْفَرِ وَيَقَاتِلُهُمُ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِكُمْ حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ رُوفَةُ الْإِسْلَامِ، أَهْلُ الْحِجَازِ. الَّذِينَ لَا يَخَافُونَ فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَائِمَةً. فَيَفْتَحُونَ الْقُسْطَنَاطِينَةَ بِالنَّسِيجِ وَالتَّكْبِيرِ. فَيُصَيِّبُونَ غَنَائِمَ لَمْ يُصَيِّبُوا مِثْلَهَا. حَتَّى يَفْتَسِمُوا بِالْأُتْرَسَةِ. وَيَأْتِيَ آتٌ يَقُولُ: إِنَّ الْمَسِيحَ قَدْ خَرَجَ فِي بِلَادِكُمْ. أَلَا وَهِيَ كَذِبَةٌ. فَلَا حِذْ نَادِمٌ، وَالتَّارِكُ نَادِمٌ».

في الزوائد: في إسناده كثير بن عبد الله، كذبه الشافعي وأبو داود. وقال ابن حبان: روى عن أبيه عن جده نسخة موضوعة لاجل ذكرها في كتب، ولا الرواية عنه إلا على جهة التعجب.

1253. (4094) (7240)- Amr Ibnu Avf radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümanların silahlarını koydukları yerin en yakını Bevlâ'da olmadıkça kıyamet kopmaz."

Aleyhissalâtu vesselâm sonra: "Ey Ali, ey Ali, ey Ali!" diye nida etti. (Hz. Ali) "Annem babam sana kurban olsun, (buyurun ey Allah'ın Resûlü!)" dedi.

Aleyhissalâtu vesselâm: "Muhakkak ki, sizler Beni Esfar'la (Rumlarla) savaşacaksınız. Sizden sonra gelecek müslümanlar da onlarla savaşacaklar. Nihayet Allah yolunda hiçbir kınayanın kınamasından korkmayan seçkin müslümanlar olan Hicaz halkı onlarla savaşacaklar. Konstantin'i tesbih ve

tekbirlerle fethedecekler. Onlar daha önce benzerini elde etmedikleri ganimetler elde edecekler. Öyle ki (dirhem ve dinarları sayıyla değil, kalkanla ölçerek) taksim edecekler. Bu sırada biri gelip şöyle diyecek: “Memleketinizde mesih çıktı.” Bilesiniz bu haber yalandır. Artık o haberi tutan (inanan) da pişmandır, terkeden (inanmayan) da pişmandır.”

★ TÜRKLERLE SAVAŞ

1254 ٤٠٩٩ 7241 حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ. ثنا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا صِغَارَ الْأَعْيُنِ، عِرَاضَ الْوُجُوهِ، كَأَنَّ أَعْيُنَهُمْ حَدَقُ الْجَرَادِ. كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ. يَتَّبِعُونَ الشَّعَرَ وَيَتَّخِذُونَ الدَّرَقَ. يَرِبُطُونَ خَيْلَهُمْ بِالنَّخْلِ».

في الزوائد: إسناده حسن. وعمار بن محمد مختلف فيه. والحديث رواه ابن حبان في صحيح من طريق الأعمش.

1254. (4099) (7241)- Ebu Sa'id radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: “Sizler, gözleri küçük, yüzleri geniş-yuvarlak bir kavimle savaşmadıkça Kıyamet kopmayacaktır. Onların gözleri çekirge gözleri gibi olup yüzleri de kat kat deri ile kaplanmış kalkanlar gibidir. Kıl ayakkabılar giyerler, deriden mamul kalkanlar edinirler ve atlarını hurma ağaçlarına bağlarlar.”

NOT: Bu çeşit hadislerde Türklerin kastedildiği daha önce açıklandı.

ZÜHD BÖLÜMÜ

★ DÜNYAYA KARŞI ZÜHD, (DÜNYAYA RAĞBET ETMEMEK)

7242 4101 1255 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا الْحَكَمُ بْنُ هِشَامٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي فَرْوَةَ، عَنْ أَبِي خَلَادٍ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ قَدْ أُعْطِيَ زُهْدًا فِي الدُّنْيَا، وَقَلَّةَ مَنْطِقٍ، فَاقْتَرِبُوا مِنْهُ، فَإِنَّهُ يُلْقِي الْحِكْمَةَ».

في الزوائد: لم يخرج ابن ماجة لأبي خلاد سوى هذا الحديث. ولم يخرج له أحد من أصحاب الكتب الخمسة شيئا.

1255. (4101) (7242)- *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'ın ashabından olan *Ebu Hallâd radıyallahü anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Bir kimseye dünyaya karşı zühd ve az konuşma hasletlerinin verildiğini görürseniz ona yaklaşın (ve sözlerini dikkatle dinleyin). Çünkü o hikmetli sözler eder—veya ona hikmet ilham edilir—.”

7243 4102 1256 حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِي السَّقَرِ. ثنا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ. ثنا خَالِدُ بْنُ عَمْرٍو الْقُرَشِيُّ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! ذُلِّي عَلَى عَمَلٍ، إِذَا أَنَا عَمِلْتُهُ، أَحَبَّنِي اللَّهُ، وَأَحَبَّنِي النَّاسُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا، يُحِبَّكَ اللَّهُ. وَازْهَدْ فِيمَا فِي أَيْدِي النَّاسِ، يُحِبُّوكَ».

في الزوائد: في إسناده خالد بن عمرو، وهو ضعيف متفق على ضعفه. واتفق بالوضع. وأورد له العقيلي هذا الحديث، وقال: ليس له أصل من حديث الثوري. لكن قال النووي عقب هذا الحديث: رواه ابن ماجة وغيره بأسانيد حسنة.

1256. (4102) (7243)- *Sehl Ibnu Sa'd es-Sâidî radiyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana öyle bir amel gösterin ki, ben onu yaptığım takdirde Allah beni sevsin, halk da beni sevsin" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Dünyaya rağbet gösterme, Allah seni sevsin, insanların elinde bulunanlara göz dikme ki onlar da seni sevsin!" buyurdular."*

7244 1257 ٤١٠٤ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: اشْتَكَيْ سَلْمَانُ. فَعَادَهُ سَعْدٌ. فَرَأَهُ يَبْكِي. فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا يَبْكِيكَ؟ يَا أَخِي! أَلَيْسَ قَدْ صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ؟ أَلَيْسَ، أَلَيْسَ؟ قَالَ سَلْمَانُ: مَا أَبْكِي وَاحِدَةً مِنْ اثْنَتَيْنِ. مَا أَبْكِي ضِنًّا لِلدُّنْيَا وَلَا كَرَاهِيَةً لِلْآخِرَةِ. وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَهْدَ إِلَيَّ عَهْدًا. فَمَا أُرَانِي إِلَّا قَدْ تَعَدَّيْتُ. قَالَ: وَمَا عَهْدُ إِلَيْكَ؟ قَالَ: عَهْدُ إِلَيَّ أَنَّهُ يَكْفِي أَحَدُكُمْ مِثْلَ زَادِ الرَّكِيبِ. وَلَا أُرَانِي إِلَّا قَدْ تَعَدَّيْتُ. وَأَمَّا أَنْتَ، يَا سَعْدُ! فَاتَّقِ اللَّهَ عِنْدَ حُكْمِكَ إِذَا حَكَمْتَ، وَعِنْدَ قَسْمِكَ إِذَا قَسَمْتَ، وَعِنْدَ هَمِّكَ إِذَا هَمَمْتَ. قَالَ ثَابِتٌ: فَبَلَغَنِي أَنَّهُ مَا تَرَكَ إِلَّا بَضْعَةً وَعِشْرِينَ دِرْهَمًا، مِنْ تَفَقُّةٍ كَانَتْ عِنْدَهُ.

في الزوائد: في إسناده جعفر بن سليمان الضبي، وهو وإن أخرج له مسلم ووثقه ابن معين، فقد قال ابن المدين: في إسناده جعفر بن سليمان الضبي، وهو وإن أخرج له مسلم ووثقه ابن معين، فقد قال ابن المدين: هو ثقة عندنا. أكثر عن ثابت أحاديث منكورة. وقال البخاري في الضعفاء: يخالف في بعض حديثه. وقال ابن حبان في الثقات: كان يفيض أبا بكر وعمر. وكان يحيى بن سعيد يستضعفه.

1257. (4104) (7244)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hastalanmıştı. Sa'd Ibnu Ebi Vakkâs geçmiş olsun ziyaretine gitti. Yanına varınca Selman'ı ağlıyor buldu. Sa'd: "Niye ağlıyorsun? Ey kardeşim, sen Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a arkadaşlık etmedin mi, şöyle değil mi, böyle değil mi (diye ağlamasını abes kılan birkısım faziletleri hatırlattı). Selman radiyallahu anh şu cevabı verdi: "Ben şu iki şeyden biri için ağlamıyorum: "Ben ne bir dünya düşkünlüğü ne de ahiret gafleti sebebiyle ağlıyorum değilim. Beni ağlatan Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bir ahdidir. O bana bir husus ahdetmişti, şimdi kendimi o ahdi tecavüz etmiş görüyorum."

Sa'd: "Resûlullah size ne ahdetmişti?" diye sordu.

Selmân: "Aleyhissalâtu vesselâm bana: "Birinize dünyalık olarak bir yolcunun azığı kadarı yeterli" diye ahdetmişti. Ben kendimi bu haddi aşmış görüyorum. Sana gelince, ey Sa'd! Hüküm verdiğin zaman hükümünden, (hak) taksim ettiğin zaman taksiminden, bir şeye yöneldiğin zaman niyetinden Allah'tan kork."

Ravilerden Sâbit der ki: "Selman radyallahu anh'ın vefat ettiğinde geriye nafa-ka olarak sadece yirmi kûsur dirhemlik bir mal bıraktığı haberi bana geldi."

★ DÜNYAYA İLGI

7245 4105 1258 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثنا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبَانَ بْنَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَرَجَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ، يَنْصِفُ النَّهَارَ. قُلْتُ: مَا بَعَثَ إِلَيْهِ، هَذِهِ السَّاعَةُ، إِلَّا لِشَيْءٍ سَأَلَ عَنْهُ. فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: سَأَلْنَا عَنْ أَشْيَاءَ سَمِعْنَاهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا هَمَّهُ، فَفَرَّقَ اللَّهُ عَلَيْهِ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ لَهُ. وَمَنْ كَانَتْ الْآخِرَةُ نِيَّتَهُ، جَمَعَ اللَّهُ لَهُ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ، وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1258. (4105) (7245)- Hz. Osman İbnu Affân radyallahu anh anlatıyor: "Zeyd İbnu Sa'bî radyallahu anh gün ortasında Halife Mervan'ın yanından çıkmıştı. Ben: "Bu saatte, Zeyd'i mutlaka sormak istediği bir şey için çağır mıştır" (diye dü-şündüm ve kendisine kanaatimi) söyledim. Zeyd: "O bize, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittiğimiz bazı şeyler sordu. Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Kimin emeli dünya olursa Allah onun işini aleyhine darmadağın eder, fakirliği iki gözünün arasında kılar, dünyadan eline geçen miktar da kaderinde yazılan-dan fazla olmaz. Kimin de kasdı ahiret olursa, Allah, onun (dağınık) işini le-hinde toplar, zenginliğini kalbine koyar, dünya nimetleri ona koşarak (kendi-liginden) gelir" sözünü anlattım."

7246 4106 1259 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَا: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ النَّصْرِيِّ، عَنْ نَهْشَلٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ الْأَسْوَدِ

بْنِ يَزِيدَ؛ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ ﷺ يَقُولُ «مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا وَاحِدًا، هَمَّ الْمَعَادِ، كَفَاهُ اللَّهُ هَمَّ دُنْيَاهُ. وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أَحْوَالِ الدُّنْيَا، لَمْ يُبَالِ اللَّهُ فِي أَىْ أَوْدِيَّتِهِ هَلَكَ».

في الزوائد: الحديث تقدم وهو برقم ٢٥٧.

1259. (4106) (7246)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim gam ve tasalarını bire indirir ve sadece ahiret tasasına gönlünde yer verirse, onun dünyevi gamlarını Allah izale eder. Kim de gam ve tasalarını dünya ahvaline dağıtacak olursa, Allah onun, vadilerden hangisinde helak olacağına aldırış etmez."

★ DÜNYANIN ALLAH KATINDAKİ DEĞERİ

7247 4110 1260 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْجَزَامِيُّ، وَمُحَمَّدُ الصَّبَّاحُ، قَالُوا: ثنا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ. ثنا أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِدَى الْحُلَيْفَةِ. فَإِذَا هُوَ بِشَاةٍ مَيْتَةٍ سَائِلَةٍ بِرَجُلِهَا. فَقَالَ «أَتَرُونَ هَذِهِ هَيْئَةً عَلَى صَاحِبِهَا؟ فَوَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! لِلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ، مِنْ هَذِهِ عَلَى صَاحِبِهَا. وَلَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَرْنُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ، مَاسَقَى كَافِرًا مِنْهَا قَطْرَةً أَبَدًا».

في الزوائد: في إسناده ذكرى بن منظور، وهو ضعيف. وفيه: إن أصل المتن صحيح.

1260. (4110) (7247)- Sehl Ibnu Sa'd radiyallahu anh anlatıyor: "Biz (hacc sırasında) Zülhuleyfe'de Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile beraberdik. O, birden şişkinlikten ayağı havaya kalkmış bir davar ölüsüyle karşılaştı. Bunun üzerine: "Şu lâşenin, sahibine ne kadar değersiz olduğunu görüyor musunuz? Nefsimi elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun, şu dünya, Allah yanında, bunun sahibi yanındaki değersizliğinden daha değersizdir. Eğer dünyanın Allah katında sivrisineğin kanadı kadar değeri olsaydı, kâfire ondan ebediyen tek damla su içirmezdi" buyurdular."

ACIKLAMA:

Daha önce açıklandığı üzere, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, bu hadislerinde tel'în ettikleri dünya, insanların nefs-i emmarelerine bakan fuhşiyatın, serie-

rin, zulümlerin, isyanların, günahların işlendiği dünyadır. Ahiretin tarlası olan, Allah'a kulluk icra edilen, Allah'ın isimlerinin aynası, tecelligâhı olan dünya değildir.

7248 ٤١١٧ 1261 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ صَدَقَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ أَغْبَطَ النَّاسِ، عِنْدِي، مُؤْمِنٌ خَفِيفُ الْحَازِ. ذُو حَظٍّ مِنْ صَلَاةٍ. غَامِضٌ فِي النَّاسِ. لَا يُؤْبَهُ لَهُ. كَانَ رِزْقُهُ كَفَافًا، وَصَبَرَ عَلَيْهِ. عَجِلَتْ مِيتَتُهُ، وَقَلَّ ثَرَاؤُهُ، وَقَلَّتْ بَوَاقِيهِ».

في الزوائد: إسناده ضعيف، لأضعف أيوب بن سليمان. قال فيه أبو حاتم: مجهول. وتبعه على ذلك الذهبي في الطبقات وغيرها. وصدقة بن عبد الله متفق على تضعيفه. اهـ كلام الزوائد. قلت: حديث أبي أمامة رواه الترمذي بزيادة، بإسناد آخر قد حسنه.

1261. (4117) (7248)- Ebu Ümâme radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Benim nazarımda en ziyade gıpta etmeye değer kimse şu evsafı taşıyan kimsedir: (Dünyevi yükü ve) hâli hafif, namazdan nasibi fazla, insanlar içinde (adem-i şöhretle) gizli kalmış ve kendisine (cemi-yette) iltifat edilmemiş mü'mindir. Onun rızkı (zaruri ihtiyaçlarına) yetecek kadardı, o buna sabretti, ölümü de çabuk geldi, az miras bıraktı, kendisi için mâtem tutan kadın da az oldu.”

7249 ٤١١٩ 1262 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ ابْنِ حُثَيْمٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ، أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «أَلَا أُتَبِّعُكُمْ بِخِيَارِكُمْ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «خِيَارُكُمْ الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا، ذُكِرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ».

في الزوائد: هذا إسناده حسن. وشهر بن حوشب وسويد بن سعيد مختلف فيهما. وباقى رجال الإسناد ثقات

1262. (4119) (7249)- Esmâ Bintu Yezid radiyallahu anhâ anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): “Size en hayırlınızı haber vereyim mi?” diye sordu. “Evet! Ey Allah'ın Resûlü!” dediler.

“Sizden o kimseler en hayırlıdır ki, onları görenler aziz ve celil olan Allah'ı hatırlarlar” buyurdular.”

AÇIKLAMA:

Görüldüğü zaman Allah'ın hatırlandığı kullardan maksat, va'z u nasihat etmeyi, sohbetlerinde uhrevî meseleleri ele almayı âdet edinmiş kimselerdir. Bunlar mâlâ-yânî mevzulara girmezler, dillerinden zikir düşmez, çokca ibadet ederler. Başkaları onları bu hal üzere görmeye âdeta şarlanmıştır, bu sebeple görür görmez Allah'ı hatırlarlar. Hadis-i şerif böyle kimseleri tebci etmektedir.

7250 ٤١٢١ 1263 حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْجُبَيْرِيُّ. ثنا حَمَّادُ بْنُ عِيسَى.

ثَنَا مُوسَى بْنُ عُقَيْدَةَ. أَخْبَرَنِي الْقَاسِمُ بْنُ مِهْرَانَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ، الْفَقِيرَ، الْمُتَعَفِّفَ، أَبَا الْعِيَالِ».

في الزوائد: في إسناده القاسم بن مهران، قال العقيلي: لا يثبت سماعه من عمران. وموسى بن عبيدة، متروك

1263. (4121) (7250)- İmrân İbna Husayn radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki, Allah Teâla hazretleri, maddeten fakir, çocuk çocuk sahibi olup dilencilik ve haram kazançtan kaçınan mü'min kulunu sever."

7251 ٤١٢٤ 1264 حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَتَانَا أَبُو غَسَّانَ بِهَلُولٍ. ثَنَا

مُوسَى بْنُ عُقَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: اسْتَكَى فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ عَلَيْهِمْ أَغْنِيَاءَهُمْ. فَقَالَ «يَا مَعْشَرَ الْفُقَرَاءِ! أَلَا أُبَشِّرُكُمْ أَنَّ فُقَرَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ يَنْصِفُ يَوْمٍ، خَمْسِمِائَةَ عَامٍ».

ثُمَّ تَلَا مُوسَى هَذِهِ الْآيَةَ (٤٧/٢٢) وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ.

في الزوائد: عبد الله بن دينار لم يسمع من عبد الله بن عمر. وموسى بن عبيدة ضعيف.

1264. (4124) (7251)- Abdullah İbnu Ömer radiyallahu anh anlatıyor: "Muhacirlerin fakirleri, Allah'ın, zenginleri kendilerinden (malî ibadetler yönüyle) daha üstün kıldığı hususunda dert yandılar. Aleyhissalâtu vesselâm onlara: "Ey fakirler cemaati! Ben sizi, fakir muhacirlerin, cennete zenginlerinden, (dünya ölçü-

leriyle beşyüz yıl olan) yarım gün önce gireceklerini müjdelemeyeyim mi?" buyurdular."

Bu hadisi rivayet eden Musa rahimehullah şu ayeti okudu: وَأَنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ "Ve şüphesiz, senin Rabbin katındaki bir gün sizin saymakta olduğunuz bin yıl gibidir" (Hacc 47).

★ FAKİRLERLE DÜŞÜP KALKMA

7252 1265 4126 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَا: ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الْمُبَارَكِ، عَنْ عَصَاءٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: أَحِبُّوا الْمَسَاكِينَ. فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ «اللَّهُمَّ أَحْنِنِي مِسْكِينًا، وَأَمْتِنِي مِسْكِينًا، وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَةِ الْمَسَاكِينِ».

في الزوائد: أبو المبارك لا يعرف اسمه، وهو مجهول. وي زيد بن سنان ضعيف. والحديث صححه الحاكم، وعده ابن الجوزي في الموضوعات.

وقال السيوطي: قال الحافظ صلاح الدين بن العلاء: الحديث ضعيف السند، لكن لا يحكم عليه بالوضع. وأبو المبارك، وإن قال فيه الترمذي: مجهول، فقد عرفه ابن حبان وذكره في الثقات. وي زيد بن سنان قال فيه ابن معين: ليس بشيء. وقال البخاري: مقارب الحديث، إلا أن ابنه محمد بن يزيد روى عنه مناكير. وقال أبو حاتم: محله الصدق ولا يحتج به. وباقى رواته مشهورون. قال العلاء: إنه ينتهي بمجموع طرقه إلى درجة الصحة. وقال الحافظ ابن حجر: قد حسنه الترمذي، لأن له شاهدا.

1265. (4126) (7252)- Ebu Sa'idi'l-Hudri radiyallahu anhu derdi ki: "Fakirleri seven. Zira ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, dualarında şöyle söylediğini işittim: "Allahum, beni fakir olarak yaşat, fakir olarak ruhumu kabzet, ahirette de fakirler zümresinde haşret."

7253 1266 4127 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدِ الْقَطَّانِ. ثنا عمرو بن محمد العنقرى. ثنا أسباط بن نصر عن السدي، عن أبي سعيد الأزدي، وكان قارىء الأزدي، عن أبي الكنود، عن حباب. في قوله تعالى (٥٢/٦) وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ... إِلَى قَوْلِهِ فَتَكُونُ مِنَ الظَّالِمِينَ. قَالَ: جَاءَ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ وَعُمَيْتُهُ بْنُ حِصْنٍ الْفَزَارِيُّ. فَوَجَدُوا رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ مَعَ صُهَيْبٍ وَبِلَالٍ وَعَمَّارٍ وَخَبَّابٍ. قَاعِدًا فِي نَاسٍ مِنَ الضُّعَفَاءِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ. فَلَمَّا رَأَوْهُمْ حَزَلَ النَّبِيُّ ﷺ حَقَرُوهُمْ. فَأَتَوْهُ فَخَلُّوا بِهِ وَقَالُوا: إِنَّا نُرِيدُ أَنْ نَجْعَلَ لَنَا مِنْكَ مَجْلِسًا، نَعْرِفُ لَنَا بِهِ الْعَرَبَ فَضَلُّنَا. فَإِنْ وَفَدَ الْعَرَبُ ثَأْتِيكَ فَتَسْتَحْيِي أَنْ تَرَنَا الْعَرَبَ مَعَ هَذِهِ الْأَعْبِيدِ. فَإِذَا نَحْنُ جِئْنَاكَ فَأَقِمُّهُمْ عِنَّا. فَإِذَا نَحْنُ فَرَعْنَا، فَأَقْعُدْ مَعَهُمْ إِنْ شِئْتَ. قَالَ «نَعَمْ» قَالُوا: فَأَكْتُبْ لَنَا عَلَيْكَ كِتَابًا. قَالَ، فَلَدَعَا بِصَحِيفَةٍ. وَدَعَا عَلِيًّا لِيَكْتُبَ، وَنَحْنُ فُعُودٌ فِي نَاحِيَةِ فَزَلٍ جِبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: (٥٢/٦). وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ. وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ، فَطَطَّرْهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ. ثُمَّ ذَكَرَ الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ وَعُيَيْنَةَ بْنَ حِصْنٍ فَقَالَ (٥٣/٦) وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ. ثُمَّ قَالَ (٥٤/٦) وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ.

قَالَ، فَدَنَوْنَا مِنْهُ حَتَّى وَضَعْنَا رُكْبَتَنَا عَلَى رُكْبَتِهِ. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَجْلِسُ مَعَنَا. فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ قَامَ وَتَرَكْنَا. فَأَنْزَلَ اللَّهُ (٢٨/١٨) وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ (وَلَا تُجَالِسِ الْأَشْرَافَ) نُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِيعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَبْلَهُ عَنْ ذِكْرِنَا (يَعْنِي عُيَيْنَةَ وَالْأَقْرَعَ) وَاتَّبِعْ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ قُرْطًا. (قَالَ، هَلَاكًا) قَالَ: أَمْرُ عُيَيْنَةَ وَالْأَقْرَعَ. ثُمَّ ضَرَبَ لَهُمْ مَثَلِ الرَّجُلَيْنِ وَمَثَلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا. قَالَ خَبَّابٌ: فَكُنَّا نَقْعُدُ مَعَ النَّبِيِّ. فَإِذَا بَلَغْنَا السَّاعَةَ الَّتِي يَقُومُ فِيهَا، فَمُنَّا وَتَرَكْنَاهُ حَتَّى يَقُومَ.

في الروايات: إسناده صحيح، ورجاله ثقات. وقد روى مسلم والنسائي والمصنف بعضه من حديث سعد بن أبي وقاص.

1266. (4127) (7253)- *Habbâb radiyallahu anh*

وَلَا تُطْرِدُ الدِّينَ

يَذْغُونُ رَبَّهُمْ “(Akşam, sabah, Rablerinin rızasını dileyerek O’na dua edenleri

yanından kovma. Onların hesabı senden sorulmayacaktır, senin hesabın da onlara sorulmayacaktır, öyleyse onları kovup da zalimlerden olma” (En’am 52) mealindeki ayetle ilgili olarak şunu anlattı: “Akra’ İbnu Habis et-Temîmî ve Uyeyne İbnu Hısn el-Fezâri Resûlullah’ın yanına geldiler. Aleyhissalâtu vesselâm’ı Suheyb, Bilâl, Ammâr ve Habbâb gibi zayıf müslümanlarla oturmuş buldular. (Bu gariban takımı) Resûlullah’ın etrafında görünce onları kükümseyip hakir gördüler. Aleyhissalâtu vesselâm’a yaklaşıp başbaşa kaldılar (yani biz bir kenara çekildik). Onlar: “Biz, senin bize hususi bir sohbet oturumu ayırmanı isteriz, tâ ki Araplar bizim üstünlüğümüzü tanısinlar. Zira sana (her taraftaki) Araplardan (durmadan) heyetler geliyor. Onların bizi bu (değersiz) köle bozuntularıyla beraber görmelerinden utanıyoruz. Şu halde, her ne zaman biz sana gelirsek, onları yanından kaldır. Biz gidince, dilerse yine onlarla beraber ol!” dediler. Aleyhissalâtu vesselâm da: “Pekala!” diye cevap verdi. Bunun üzerine onlar: “Bu teklifimizi bir yazı ile de tevsik et” dediler.”

(Habbâb) der ki: “Aleyhissalâtu vesselâm hemen bir kağıt istedi, yazması için Ali radiyallahu anh’ı çağırdı. Biz hâla bir kenarda oturmuş duruyorduk. Derken Cibril aleyhisselâm indi ve şu vahyi getirdi. (Meâlen): “Sabah akşam Rablerinin rızasını isteyerek O’na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur. Senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki onları kovarak zulmedenlerden olasın” (En’am 52). Ayet-i kerime daha sonra Akra’ İbnu Hâbis ve Uyeyne İbnu Hısn’ı zikrederek devam etti: “Böylece, “Aramızdan Allah bunlara mı iyilikte bulundu?” demeleri için onları birbiriyle imtihan ettik. Allah şükredenleri iyi bilen değil midir?” (En’am 53). Ayet şöyle devam etti: (Ey Muhammed) ayetlerimize iman edenler sana gelince: “Size selam olsun!” de. Rabbiniz, sizden kim bilmeyerek fenalık işler de arkasından tevbe eder ve nefsinizi düzeltirse, ona rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır” (En’am 54).

Habbâb devamla der ki: “Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm’a yaklaştık, öyle ki dizlerimizi dizlerinin üzerine koyduk. Aleyhissalâtu vesselâm bizimle otururdu. Kalkıp girmek istediği zaman doğrulur ve bizi öyle terkederdi. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah şu vahyi indirdi: وَأَعِزَّنَا مَعَ الدِّينِ يَذْغُونُ رَبَّهُمْ

“(Sabah-akşam Rablerinin rızasını dileyerek O’na yalvaranlarla beraber sen de sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini o kimselerden ayırma –yani eşraf ile beraber oturma-. Bizi anmasını kendilerine unutturdugumuz –yani Uyeyne ve Akra’- ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye

uyma" (Kehf 28). Sonra onlara (yani mü'minlere ve kâfirlere iki kişinin misalini (Kehf 32-44) ve dünya hayatının misalini (Kehf 45) getirdi (yani mezkur ayetleri bu maksatla inzal buyurdu).

Habbâb der ki: "(Bu hâdiseden sonra) biz (zayıf takımdan olan sahabeler) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la beraber otururduk. Aleyhissalâtu vesselâm'ın kalkma saati gelince, O'nun kalkması için önce biz onu terkederdik."

7254 1267 4129 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ، قَالَا: ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثنا عَيْسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةِ الْعَوْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ «وَيْلٌ لِلْمُكِيرِينَ إِلَّا مَنْ قَالَ بِالْمَالِ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا أَرْبَعًا عَنْ يَمِينِهِ، وَعَنْ شِمَالِهِ، وَمِنْ قُدَامِهِ، وَمِنْ وَرَائِهِ.

في الزوائد: عطية العوفي. الراوى عنه ضعيفان. ورواه الإمام أحمد في مسنده عن محمد بن عبيدة عن الأعمش عن عطية به.

1267. (4129) (7254)- Ebu Sa'dî'l-Hudri radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Malı şöyle şöyle, şöyle ve şöyle dağıtanlar hariç dünyahı çok kazananlara yazıklar olsun!" "Şöyle!" kelimesini Resûlullah dört kere tekrar etti. Bunlarla "sağından, solundan, önünden ve arkasından (hayır için harcayanlar" demek istedi)."

7255 1268 4130 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ. ثنا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَارٍ. حَدَّثَنِي أَبُو زُمَيْلٍ، هُوَ سِمَاكٌ، عَنْ مَلِكِ بْنِ مَرْثَدٍ الْحَنْفِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْأَكْثَرُونَ هُمْ الْأَسْفَلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. إِلَّا مَنْ قَالَ بِالْمَالِ هَكَذَا وَهَكَذَا، وَكَسَبَهُ مِنْ طَيِّبٍ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1268. (4130) (7255)- Ebu Zerr radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Bu dünyada malca) en çok olanlar, Kıyamet günü en aşağıda olacaklardır. Ancak malı şöyle şöyle (bol bol) harcayanlar ve onu temiz yoldan kazananlar hariç."

7256 ٤١٣١ 1269 حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْأَكْثَرُونَ هُمُ الْأَسْفَلُونَ. إِلَّا مَنْ قَالَ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا» ثَلَاثًا.

فی الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1269. (4131) (7256)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyalı en çok olanlar (âhirette rütbe-ce) en aşağı olacaklardır. Ancak, malı şöyle şöyle şöyle (hayır yolunda) harca-yanlar hariç."

7257 ٤١٣٢ 1270 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي سُهَيْلِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «مَا أَحَبُّ أَنْ أُحْدَأَ عِنْدِي ذَهَبًا. فَتَأْتِي عَلَيَّ ثَالِثَةٌ وَعِنْدِي مِنْهُ شَيْءٌ. إِلَّا شَيْءٌ أَرْضُدُهُ فِي قَضَاءِ دَيْنٍ».

فی الزوائد: إسناده حسن. ويعقوب بن حميد مختلف فيه. وأبو سهل اسمه نافع بن مالك بن أبي عامر الأصبحي، عم مالك بن أنس.

1270. (4132) (7257)- Ebu Hureyre radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yanımda Uhud dağı kadar altınım olup da ondar. bir miktar yanımda kaldığı halde (iki gün geçip) üçüncü bir gecenin gelmesini sevmem. Bir borcu ödemek üzere (o altından) saklayacağım miktar hariç."

7258 ٤١٣٣ 1271 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ عَنْ أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ، مُسْلِمِ بْنِ مَشْكَمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عِتْلَانَ التَّقَفِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اللَّهُمَّ! مَنْ آمَنَ بِي وَصَدَّقَنِي، وَعَلِمَ أَنَّ مَا جِئْتُ بِهِ هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ، فَأَقْبِلْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَحَبِّبْ إِلَيْهِ لِقَاءَكَ، وَعَجِّلْ لَهُ الْقَضَاءَ. وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِي، وَلَمْ يُصَدِّقَنِي، وَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ مَا جِئْتُ بِهِ هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ، فَأَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَأَطْلِ عُمُرَهُ».

فی الزوائد: رجال الإسناد ثقات. وهو مرسل. وقال: لم يخرج ابن ماجة لعمره هذا غير هذا الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب الستة.

1271. (4133) (7258)- *Amr İbnu Gaylân es-Sakafî radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Ey Allahım! Kim bana inanır, beni tasdik eder, ve her ne getirmiş isem onun senin yüce katından olduğunu ve hak olduğunu bilirse, ona az mal, az evlat ver, ona, sana kavuşmayı sevdire ve ölümünü çabuklaştır. Kim de bana inanmaz ve beni tasdik etmezse malını ve evladını çok kıl, ömrünü de uzat.”

AÇIKLAMA:

Bu hadisin *mürsel* yani senesinde kopukluk bulunduğu ve dolayısıyla zayıf olduğu, ayrıca *Râvi Amr*'ın ne *İbnu Mâce* ve ne de *Öbür Kütüb-i Sitte* mecmualarında bir başka rivayetinin bulunmadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan ihtiva ettiği hüküm yönüyle de sahih hadislerle muhalefeti sebebiyle hadisin münkerliği mevzubahistir. Zira sahih hadislerde çok evlat edinmeye teşvikten başka, hayırlı mal, hayırlı geçen uzun ömür de övülmüştür. Bu sebeple hadisin gerçekten *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*'dan vürüd etmiş olması halinde, muhatabın ve içinde bulunulan şartların kayıtlarıyla kayıtlamak gerekir. Aksi halde, sözgelimi, *Hz. Enes*'e bol mal, çok evlat, uzun ömür için Efendimizin yaptığı dua manasız kalırdı. Mesela şayet mü'min kişi çok mal sahibi ve fakat onun hakkını vermesini sağlayacak ilimden mahrumsa veya ruhunda cimrilik, hisset, dünyaya tamahkarlık damarı kavî ise, fakirlik; keza çocuğu çok, fakat terbiyelerini veremeyecek şekilde ilmen, bedenlen, maddeten âciz ise, az evlat; şu anda salih amel-üzere olmakla beraber, birkısım eksiklikleri, mizaçtan gelen zaafı, hızla değişen içtimai-siyasi şartlar sebebiyle sonuna kadar bu istikamette gitmesinden korkulan bir kimse ise, âcıl bir ölüm güzel olabilir. Bunların aksi durumda olan, dünyayı ahiret için yaşamayı ideal edinmiş şuurlu bir müslüman için çok mal fevkalâde mühim bir hayır kaynağıdır, terbiyesi iyi verilen evladlar da öyle. Birer İslâm mücahidi olacak bu evlatlar, babanın ve ananın amel defterini fevkalâde kabartacaktır, çok sayıda sadaka-i cariye hükmüne geçecektir. Hele uzun ömür! İhtiyarlık dönemi hastalıklı geçse bile uhrevî kazancın artma vesilesidir. *Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* dünyada mü'minin telaffuz ettiği her bir zikir kelamının uhrevî bir ağaç ve meyve olduğunu, kişinin ebedi hayattaki manevî mertebesini yücelttiğini belirtir. Bu çeşit ifadeler, dünya hayatına –ahiret adına– sahip çıkmaya teşviktir. Hadisleri daima farklı muhataplar, farklı şartlar çerçevesinde anlamak gerekir, bu, kişiyi ifrat ve tefritten korur.

7259 4134 1272 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَفَّان. ثنا غَسَّانُ بْنُ بُرَيْزٍ. ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ. ثنا غَسَّانُ بْنُ بُرَيْزٍ. ثنا سَيَّارُ بْنُ سَلَامَةَ عَنِ الْبَرَاءِ السَّلِيلِيِّ، عَنْ ثِقَادَةَ الْأَسَدِيِّ؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى رَجُلٍ يَسْتَمْنَحُهُ نَاقَةً. فَرَدَّه. ثُمَّ بَعَثَنِي إِلَى رَجُلٍ آخَرَ. فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ بِنَاقَةٍ. فَلَمَّا أَبْصَرْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «اللَّهُمَّ! بَارِكْ فِيهَا وَفِيْمَنْ بَعَثَ بِهَا». قَالَ ثِقَادَةُ: فَقُلْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: وَفِيْمَنْ جَاءَ بِهَا. قَالَ «وَفِيْمَنْ جَاءَ بِهَا». ثُمَّ أَمَرَبَهَا فَحَلَبْتُ فَدَرَّتْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَ فَلَانٍ» لِلْمَانِعِ الْأَوَّلِ «وَأَجْعَلْ رِزْقَ فَلَانٍ يَوْمًا يَوْمًا». لِلَّذِينَ بَعَثَ بِالنَّاقَةِ.

في الزوائد: في إسناده البراء، قد ذكره ابن حبان في الثقات. وقال الذهبي: مجهول. وباقى رجال الإسناد ثقات. وقال: ليس لثقاده شيء في بقية الكتب الستة سوى هذا الحديث الذى انفرد به ابن ماجه.

1272. (4134) (7259)- Nükâde el-Esedî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, bir adama göndererek onun dişi devesini meniha olarak (bir müddet sütünden istifade etmek için) istedi. Adam talebi kabul etmedi. Bunun üzerine, Aleyhissalâtu vesselâm bir başka adama (aynı maksatla) yolladı. Bu zât, Efendimize sağmal bir deve yolladı. Resûlullah deveye bakınca: "Allahım, deveyi, onu göndereni mübarek kıl!" diye dua buyurdu."

Nükâde der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm 'a: "Onu getireni de (deyin)" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Onu getireni de (mübarek kıl)" dedi. Sonra devenin sağılmasını emretti. Deve sağıldı fakat derhal yine memeleri süt doldu. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Allahım, falanın mahnı çoğalt!" diye, önce reddeden kimse için de dua etti. Devesini gönderen için de: "Allahım, falanın rızkını gün be gün eyle" diye dua etti."

★ KANAAT

7260 4140 1273 حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِي وَيَعْلَى، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ ثَقِيفٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ غَنِيٍّ وَلَا فَقِيرٍ إِلَّا وَدَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّهُ أُتِيَ مِنَ الدُّنْيَا قُوتًا».

قال السيوطي: هذا الحديث أورده ابن الجوزي في الموضوعات. وأعله بنفيع، فإنه متروك. وهو مخرج في مسند أحمد. وله شاهد من حديث ابن مسعود، أخرجه الخطيب في تاريخه.

1273. (4140) (7260)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü, dünyada iken yetecek kadar rızık verilmiş olmasını temenni etmeyecek ne fakir ne de zengin olacaktır."

★ HZ. PEYGAMBERİN AİLESİNİN MAİŞETİ

7261 1274 ٤١٤٥ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَقَدْ كَانَ يَأْتِي، عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ﷺ، الشَّهْرُ مَا يُرَى فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِهِ الدُّخَانُ. قُلْتُ: فَمَا كَانَ طَعَامُهُمْ؟ قَالَتْ: الْأَسْوَدَانِ: التَّمْرُ وَالْمَاءُ. غَيْرَ أَنَّهُ كَانَ لَنَا جِيرَانٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، جِيرَانُ صِدْقٍ. وَكَانَتْ لَهُمْ رَبَائِبُ. فَكَانُوا يَبْعَثُونَ إِلَيْهِ الْبَنَاهَا.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَكَانُوا تِسْعَةَ أَثْنَاتٍ.

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وقد روى مسلم بعضه من هذا الوجه.

1273. (4145) (7561)- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Âl-i Muhammed aleyhissalâtu vesselâm'ın, bazan bir ay geçer, hücrelerinin hiçbirinde ateş yanmazdı."

Hiz. Aişe'nin ravisi Ebu Seleme der ki: "Ben Aişe radiyallahu anhâ'dan sordum: "Öyleyse bu esnada ne yerlerdi?" Şu cevabı verdi:

"İki siyah: Hurma ve su! Ancak, Ensardan komşularınız vardı. Onlar sadâkatli komşulardı. Onların sağlam hayvanları vardı. Bunlar hayvanlarının sütünden Aleyhissalâtu vesselâm'a gönderirlerdi. (O, bize de içirirdi)" dedi. Muhammed (İbnu Mâce) der ki: "Ve onlar (yani Hz. Peygamber'in hücreleri) dokuz taneydi."

7262 1275 ٤١٤٧ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى. أَتَانَا شَيْبَانُ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مِرَاراً «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! مَا أَصْبَحَ عِنْدَ آلِ مُحَمَّدٍ صَاعٌ حَبٍّ وَلَا صَاعٌ تَمْرٍ». وَإِنْ لَهُ، يَوْمَئِذٍ، تِسْعَةُ نِسْوَةٍ.

في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. ورواه ابن حبان في صحيحه من طريق أبان العطار عن قتادة به قلت: وأصل الحديث زواه البخاري في صحيح في كتاب البيع. واختلف شراحه في أنه موقوف أو مرفوع لكن رواية المصنف ترة على من قال بوقفه عن أنس.

1275. (4147) (7262)- Hz. Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm tekrar tekrar buyurdular ki: "Muhammed'in nefsinin elinde tutan Zat-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, Âl-i Muhammed'de hiçbir zaman akşamdan sabaha bir sa' miktarında ne zahire ne de kuru hurma bulunmuştur."

Halbuki o sıralarda Aleyhissalâtu vesselâm'ın dokuz zevceleri vardı."

7263 ٤١٤٨ 1276 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَسْعُودِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ بَدِيمَةَ، عَنْ أَبِي عُيَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا أَصْبَحَ فِي آلِ مُحَمَّدٍ إِلَّا مَدٌّ مِنْ طَعَامٍ» أَوْ «مَا أَصْبَحَ فِي آلِ مُحَمَّدٍ مَدٌّ مِنْ طَعَامٍ».

في الزوائد: هذا إسناد رجاله ثقات. وأبو المغيرة اسمه عبد القدوس بن حجاج الخولاني.

1276. (4148) (7263)- Abdullah Ibnu Mesud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Al-i Muhammed'de ancak bir müdd miktarı yiyecek maddesi sabahlamıştır" veya "Al-i Muhammed'de bir müdd yiyecek (bile) sabahlamadı" buyurdular."

7264 ٤١٤٩ 1277 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ. أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَبْدِ الْأَكْرَمِ (رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ) عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرْدٍ؛ قَالَ: أَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَمَكَّنَّا ثَلَاثَ لَيَالٍ لَا نُقْدِرُ (أَوَّلًا يَقْدِرُ) عَلَى طَعَامٍ.

في الزوائد: التابعي مجهول. ولم أرى من صف، في المسيمات، ذكره. وَمَا عَلَنَهُ.

1277. (4149). (7264)- Süleymân Ibnu Surad radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize geldi ve bir yiyecek (ikramına) gücümüz yetmekstizin –veya bir yiyeceğe gücü yetmekstizin– üç gece kaldık."

7265 ٤١٥٠ 1278 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أُنِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا بِطَعَامٍ سُخْنٍ.

فَأَكَلَ فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ «الْحَمْدُ لِلَّهِ! مَا دَخَلَ بَطْنِي طَعَامٌ سَخْنٌ مُنْذُ كَذَا وَكَذَا».

في الزوائد: إسناده حسن، وسويد مختلف فيه.

1278. (4150) (7265)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir gün sıcak bir yemek getirilmişti. Yedi ve yemekten çıkınca: "Elhamdülillah, şu şu vakitten beri mideme sıcak bir yemek girmemiş-ti" buyurdu."

★ ÂL-İ MUHAMMED'İN YATAĞI

7266 4154 1279 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ، قَالَا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ عَنْ مُجَالِدٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنِ الْحَرِثِ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: أَهْدَيْتِ ابْنَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَيَّ. فَمَا كَانَ فِرَاشَنَا، لَيْلَةَ أَهْدَيْتِ، إِلَّا مَسْكٌ كَبِشَ.

في الزوائد: في إسناده الحارث ومجالد، وهما ضعيفان.

1279. (4154) (7266)- Hz. Ali radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın kızı (Fatma gerdek gecesi) bana gönderildi. Onun gönderildiği gece yatağımız koyun derisinden başka bir şey değildi."

7267 4161 1280 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا الوليد بن مسلم. ثنا عيسى بن عبد الأعلى ابن أبي فروة. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِقُبَّةٍ عَلَى بَابِ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ. فَقَالَ «مَا هَذِهِ؟» قَالُوا: قُبَّةٌ بَنَاهَا فَلَانٌ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُّ مَالٍ يَكُونُ هَكَذَا، فَهُوَ وَبَالَ عَلَى صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». فَبَلَغَ الْأَنْصَارِيُّ ذَلِكَ. فَوَضَعَهَا. فَمَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بَعْدُ. فَلَمْ يَرَهَا. فَسَأَلَ عَنْهَا. فَأَخْبَرَ أَنَّهُ وَضَعَهَا لِمَا بَلَغَهُ عَنْكَ. فَقَالَ «يَرْحَمُهُ اللَّهُ! يَرْحَمُهُ اللَّهُ!».

في الزوائد: في إسناده عيسى بن عبد الأعلى، لم أر من جرحه ولا من وثقه. وباق رجال الإسناد ثقات. ورواه أبو داود في سننه، بغير هذا اللفظ، من هذا الوجه.

1280. (4161) (7267)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ensâr'dan bir zâtın kapısının üstüne yaptırdığı bir kubbe gördü. "Bu nedir?" diye sordu. "Bu falancanın inşa ettirdiği bir kubbedir!" dediler. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Böyle sarfedilen her mal, Kıyamet günü sahibine bir vebaldir!" buyurdular. Bu söz Ensâr'ye ulaşmıştı. Kubbe'yi hemen yıktı. Sonra, Aleyhissalâtu vesselâm oradan tekrar geçti, fakat kubbeyi görmedi, akibetini sordu. "Sizin söyledığınız kendisine ulaşınca yıktı" denildi. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Allah ona rahmet kılsın, Allah ona rahmet kılsın!" diye dua buyurdular."

★ TEVEKKÜL VE YAKÎN

7268 1281 4165 1281 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَلَامٍ (ابْنِ شَرْحِبِيلَ)، أَبِي شَرْحِبِيلَ، عَنْ حَبَّةَ وَسَوَاءٍ، ابْنِ خَالِدٍ؛ قَالَا: دَخَلْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يُعَالِجُ شَيْئًا. فَأَعْنَاهُ عَلَيْهِ. فَقَالَ «لَا تَيَاسَا مِنَ الرِّزْقِ مَا تَهَزَّرْتُ رُؤُوسَكُمْ. فَإِنَّ الْإِنْسَانَ يَلِدُهُ أُمُّهُ أَحْمَرٌ، لَيْسَ عَلَيْهِ قَشْرٌ. ثُمَّ يَرْزُقُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ».

في الزوائد: إسناده صحيح. وسلام بن شرحبيل، ذكره ابن حبان في الثقات. ولم أر من تكلم فيه. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1281. (4165) (7268)- Halid'in oğulları Habbe ve Sevâ radiyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir şey tamir etmekte iken yanına girdik. O işte kendisine yardım ettik. "Başlarınız kımıldadığı müddetçe rızık hususunda yeise düşmeyin. Zira insanı annesi kıpkızıl, üzerinde hiçbir şey olmadığı halde doğurur, sonra aziz ve celil olan Allah onu her çeşit rızıkla rızıklandırır" buyurdular."

7269 1282 4166 1282 حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَتَانَا أَبُو شُعَيْبٍ، صَالِحُ بْنُ رَزِيقٍ الْعَطَّارُ. ثنا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُمَحِيُّ عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيٍّ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ مِنْ قَلْبِ ابْنِ آدَمَ، بِكُلِّ وَادٍ، شُعْبَةٌ. فَمَنْ اتَّبَعَ قَلْبُهُ الشَّعْبَ كُلَّهَا، لَمْ يَبَالِ اللَّهُ بِأَيِّ وَادٍ أَهْلَكَهُ. وَمَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ كَفَاهُ الشَّعْبُ».

في الزوائد: إسناده ضعيف. وصالح بن رزيق ليس له إلا هذا الحديث. قال في الميزان: حديثه منكرو.

1282. (4166) (7269)- *Amr Ibnu'l-As radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Şüphesiz, her derede, âdemoğlunun kalbinden bir parça bulunur (yani kalp her şeye karşı bir ilgi duyar). Öyleyse kimin kalbi bütün parçalara ilgi duyarsa, Allah onun hangi vadide helak olacağına hiç aldırılmaz. Kim de Allah'a tevekkül ederse, kalbinin her şeye (ilgi kurarak dağılmasını önlemek için) Allah ona yeter.”

★ HIKMET

1283 4171 7270 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْدٍ. ثنا الْفَضِيلُ بْنُ سَلِيمَانَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حُثَيْمٍ. حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ جُبَيْرٍ، مَوْلَى أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ؛ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! عَلَّمَنِي وَأَوْجِزْ. قَالَ «إِذَا قُمْتَ فِي صَلَاتِكَ، فَصَلِّ صَلَاةَ مُودِّعٍ. وَلَا تَكَلِّمْ بِكَلَامٍ تَعْتَذِرُ مِنْهُ. وَأَجْمِعِ الْيَأْسَ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ».

في الروائد: إسناده ضعيف. وعثمان بن جبير، قال الذهبي في الطبقات: مجهول. وذكره ابن حبان في الثقات. وقال البخاري وأبو حاتم: روى عن أبيه عن جده عن أبيوب، قلت: لكن كون الحديث من أوجز الكلمات وأجمعها للحكمة، يدل على قرينه للثبوت. فليتأمل.

1283. (4171) (7270)- *Hiz. Ebu Eyyub radiyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm*’a bir adam gelerek: “Ey Allah’ın Resûlü! Bana (dini) öğret ve fakat çok özlü olsun!” dedi. *Aleyhissalâtu vesselâm*: “Namazına kalktığın vakit (dünyaya) veda edenin (namazı gibi) namaz kıl. Sonradan (pişman olup) özür dileyeceğin söz söyleme. İnsanların elinde bulunan (dünyalık şeylerden) ümidini kesmeye azmet!” buyurdular.”

1284 4172 7271 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَوْسِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَثَلُ الَّذِي يَجْلِسُ يَسْمَعُ الْحِكْمَةَ، ثُمَّ لَا يُحَدِّثُ عَنْ صَاحِبِهِ إِلَّا بِشَرٍّ مَا يَسْمَعُ، كَمَثَلِ رَجُلٍ أَتَى رَاعِيًا، فَقَالَ: يَا رَاعِي! أَجْزَرْنِي شَاةً مِنْ غَنَمِكَ. قَالَ: اذْهَبْ فَخُذْ بِأُذُنِ خَيْرِهَا. فَذَهَبَ فَاتَّخَذَ بِأُذُنِ كَلْبٍ. الْعَنْمُ».

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ: ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا مُوسَى. ثنا حَمَّادٌ.

فَذَكَرْ نَحْوَهُ. وَقَالَ فِيهِ «بِأَذْنِ خَيْرِهَا شَاءَ».

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف من الطرفين (الطريقين) لأن مدار الإسناد على علي بن زيد بن جدعان، وهو ضعيف.

1284. (4172) (7271)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir meclise oturup hikmetli söz dinleyip, sonra bu meclisten bahsederken işittiği şeylerin sadece kötü kısımlarını anlatan bir kimsenin misali, bir çobana gelip: "Ey çoban, süründen bana bir koyun kes!" deyince, çobandan: "Git en iyisinin kulağından tut al" iznine rağmen gidip sürünün köpeğinin kulağından tutan adamın misalidir."

Ebu'l-Hasen İbnu Seleme de bu hadisin bir mislini rivayet etmiş, ancak rivayetinde şu farklılığa yer vermiştir: "Sürünün en iyi koyununun kulağını tut."

★ ALÇAK GÖNÜLLÜ OLMA

7272 1285 4175 1285 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ وَهَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ؛ قَالَا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَقُولُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ: الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي وَالْعَظَمَةُ إِزَارِي. فَمَنْ تَارَعَني وَاحِدًا مِنْهُمَا، أَلْقَيْتُهُ فِي النَّارِ».

في الزوائد: رجاله ثقات. إلا أن عطاء بن السائب اختلط. والمجاري، هل روى عنه قبل الاختلاط

أو بعده؟

1285. (4175) (7272)- İbnu Abbâs radıyallahu anhuma anlatıyor: "Allah Teâla hazretleri buyurdular ki: "Büyüklük benim ridamdır, azamet de benim izarımdır. Kim, bunlardan birinde benimle iddialaşmaya kalkarsa, onu cehenneme atarım."

7273 1286 4176 1286 حَدَّثَنَا حَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثنا ابن وهب. أخبرني عمرو بن الحارث؛ أَنَّ دَرَجًا حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ «مَنْ يَتَوَاضَعُ لِلَّهِ، سُبْحَانَهُ، دَرَجَةً، يَرْفَعَهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً. وَمَنْ يَتَكَبَّرْ عَلَى اللَّهِ دَرَجَةً، يَضَعَهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً. حَتَّى يَجْعَلَهُ فِي أَسْفَلِ السَّافِلِينَ».

في الزوائد: هذا إسناده ضعيف. ودراج بن سحمان أبو السمع المصري، وإن وثقه ابن معين، فقد

قال أبو داود وغيره: مستقيم، إلا ما كان عن أبي الهيثم. وقال ابن عدى: عامة أحاديث دراج مما يباع عليه. وضعفه أبو حاتم والنسائي والدارقطني.

1286. (4176) (7273)- Ebu Sa'îd-i'l-Hudrî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim Allah Teâla hazretlerinin rızası için bir derece tevazu izhar eder (alçak gönüllü) olursa; Allah, onu bu sebeple, bir derece yükseltir. Kim de Allah'a bir derece kibirde bulunursa, Allah da onu bu sebeple bir derece alçaltır, böylece onu esfel-i safilîne (aşağıların aşağısına) atar."

7274 1177 1287 حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ. ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ وَسَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ؛ قَالَ: ثنا شُعْبَةُ عَنْ عَلِيِّ ابْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: إِنَّ كَانَتْ الْأُمَّةُ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، لَتَأْخُذَ بِيَدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَمَا يَنْزِعُ يَدَهُ مِنْ يَدِهَا حَتَّى تَذْهَبَ بِهِ حَيْثُ شَاءَتْ مِنَ الْمَدِينَةِ، فِي حَاجَتِهَا.

في الزوائد: في إسناده علي بن زيد بن جدعان، ضعيف.

1287. (4177) (7274)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: "Medine ehlinde bir cariye bile Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın elinden tutardı ve Aleyhissalâtu vesselâm elini onun elinden çekmezdi de, cariye ihtiyacı için, O'nu Medine'nin istediği semtine çeker götürürdü. (Resûlullah tevazu gösterir, itiraz etmezdi)."

★ HAYÂ

7275 1181 1288 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِّيُّ. ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ لِكُلِّ دِينٍ خُلُقًا. وَخُلُقُ الْإِسْلَامِ الْحَيَاءُ».

في الزوائد: حديث أنس ضعيف ومعاوية بن يحيى الصدقي أبو روح الدمشقي، ضعفوه.

1288. (4181) (7275)- Hz. Enes ve Ibnu Abbâs radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her dinin (kendine has temel) bir huyu vardır. İslâm'ın bu huyu, hayadır."

7276 1184 1289 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى. ثنا هُشَيْمٌ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ. وَالْإِيمَانُ

فِي الْجَنَّةِ. وَالْبَدَأُ مِنَ الْجَفَاءِ. وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ.

في الزوائد: رواه ابن حبان في صحيحه. وقول الدارقطني: إن الحسن لم يسمع من أبي بكرة الجواب عنه أن البخاري احتج في صحيحه برواية الحسن عن أبي بكرة في أربعة أحاديث. وفي مسند أحمد ومعجم الطبراني الكبير التصريح بسماعه من أبي بكرة، في عدة أحاديث. والمثبت مقدم على النافي.

1289. (4184) (7276)- Ebu Bekre radyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Haya imandandır. İman (sahibi) ise cennettedir. Hayasızlık (ve bundan kaynaklanan kabahatler, çirkin ve kırıcı sözler) cefa (eziyet, zulüm, haksızlık)dan bir parçadır. Cefa (eden de) cehennemdedir."

7277 1290 ٤١٨٧ 1290 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ الْهَمْدَانِيُّ. ثنا يُونُسُ بْنُ بَكَيْرٍ. ثنا خَالِدُ بْنُ دِينَارٍ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ عُمَارَةَ الْعَبْدِيِّ. ثنا أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ «اتَّكُمُ وَفُودُ عَبْدِ الْقَيْسِ» وَمَا يَرَى أَحَدٌ فِينَا نَحْنُ كَذَلِكَ. إِذْ جَاءُوا فَتَزَلُّوا فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ. وَبَقِيَ الْأَشْجُ الْعَصْرِيُّ. فَجَاءَ بَعْدُ. فَتَزَلَّ مَنْزِلًا. فَأَنَاحَ رَاحِلَتَهُ، وَوَضَعَ يَدَهُ جَانِبًا. ثُمَّ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا أَشْجُ! إِنَّ فِيكَ لَخَصَصَتَيْنِ يُجِبُهُمَا اللَّهُ: الْحِلْمَ وَالتَّوَدَّةَ». قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَشْيَاءُ جُبِلْتُ عَلَيْهِ، أَمْ شَيْءٌ حَدَّثَ لِي؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «بَلْ شَيْءٌ جُبِلْتُ عَلَيْهِ».

في الزوائد: عمارة بن جوين أبو هرون العبدي كذبه ابن معين وعثمان بن أبي شيبة وابن علية. وقال ابن عبد البر: بأجمعوا على أنه ضعيف الحديث.

1290. (4187) (7277)- Ebu Sa'îd-i'l-Hudri radyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında oturuyor idik. (Bir ara): "Size Abdulkays kabilesinin gönderdiği heyet geldi" buyurdular. Halbuki içimizden hiç kimse (henüz heyetin geldiğini) görmemişti. Hakikaten geldiler ve konakladılar. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm'ın huzuruna geldiler. Onlardan Eşecc el-Asari (adında biri) konaklama yerinde kaldı, o sonradan geldi. Çünkü o, bir konağa indi, devesini ıhtırdı. Yolculuk elbisesini bir kenara bıraktı. Sonra (taze elbise giyip, öyle) Aleyhissalâtu vesselâm'ın huzuruna çıktı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da ona: "Ey Eşecc! Sende aziz ve celil olan Allah'ın sevdiği iki haslet vardır: Hilm (acele etmemek) ve teenni ile hareket etmek" buyurdular. Eşecc: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu hasletler, cıbilliyetimde (fitratımda doğuştan getirdiğim) bir şey mi,

yoksa sonradan (iradî gayretimle) meydana gelen bir şey mi?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Hayır! Yarattılışında bulunan bir şeydir!" buyurdular."

7278 4188 1291 حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَنْصَارِيُّ. ثنا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا أَبُو جَمْرَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِلْأَشَجِّ الْعَصْرِيِّ «إِنَّ فِيكَ تَخَصُّلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ: الْحِلْمَ وَالْحَيَاءَ».

في الزوائد: في إسناده العباس بن الفضل عن قرة بن خالد، تابعه عليه بشر بن الفضل كما رواه الترمذی.

1291. (4188) (7278)- Ibnu Abbâs radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Eşecc el-Asarî'ye: "Muhakkak ki sende Allah'ın sevdiği iki haslet var: Hilim (acele etmemek) ve haya" buyurdular."

7279 4189 1292 حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ. ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ. ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ يُونُسَ بْنِ عُيَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ جُرْعَةٍ أَكْبَرُ أَجْرًا عِنْدَ اللَّهِ، مِنْ جُرْعَةٍ غِيْظٍ، كَظَمَهَا عَبْدٌ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1292. (4189) (7279)- Ibnu Ömer radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah indinde kişinin yuttuğu en sevaplı yudum, Allah'ın rızasını düşünerek kendini tutup, yuttuğu öfke yudumudur."

★ ALLAH KORKUSUYLA AĞLAMAK

7280 4192 1293 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي فُذَيْكٍ عَنْ مُوسَى بْنِ يَعْقُوبَ الرَّمَعِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ؛ أَنَّ عَامِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ بَيْنَ إِسْلَامِهِمْ وَبَيْنَ أَنْ تَزَلَّتْ هَذِهِ الْآيَةُ، يُعَاتِبُهُمُ اللَّهُ بِهَا، إِلَّا أَرْبَعَ سِنِينَ (١٦/٥٧) وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ.

في الزوائد: هذا إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1293. (4192) (7280)- Abdullah İbnu'z-Zübeyr radiyallahu anhumâ'nın anlattığına göre, "Kendilerinin müslümanlığı kabul etmeleri ile, Allah'ın onları azarladığına dair (şu) ayetin inmesi arasında dört yıldan fazla zaman olmamıştır:

“Onlar, daha önce kendilerine kitap verilen ve zaman geçtikçe kalpleri katılaştıran kimseler gibi olmasınlar. Çünkü onların çoğu yoldan çıkmış kimselerdi” (Hadid 16).

7281 4193 1294 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ حَلْفٍ. ثنا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ. ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تُكْثِرُوا الضَّحْكَ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحْكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1294. (4193) (7281)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anhu anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Çok gülmeyin, çünkü çok gülmek kalbi öldürür.”

7282 4195 1295 حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ دِينَارٍ. ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. ثنا أَبُو رَجَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ الْبَرَاءِ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي جِنَازَةٍ. فَجَلَسَ عَلَى شَفِيرِ الْقَبْرِ. فَبَكَى، حَتَّى بَلَ الْقَرَى. ثُمَّ قَالَ «يَا إِخْوَانِي! لِمِثْلِ هَذَا فَأَعِدُّوا».

في الزوائد: إسناده ضعيف. قال ابن حبان. في الثقات: محمد بن مالك لم يسمع من البراء. ثم

ذكره في الضعفاء.

1295. (4195) (7282)- Berâ radiyallahu anhu anlatıyor: “Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte bir cenazede beraberdik. Aleyhissalâtu vesselâm kabrin kenarına oturup ağıladılar; öyle ki (göz yaşlarıyla) toprak ıslandı. Sonra da: “Ey kardeşlerim! İşte (başımıza gelecek) bu aynı (ölüm hadisesi) için iyi hazırlanın” buyurdular.”

7283 4197 1296 حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشَقِيُّ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ؛ قَالَا: ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ. حَدَّثَنِي حَمَّادُ بْنُ أَبِي حَمِيدٍ الزُّرْقِيُّ عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ يَخْرُجُ مِنْ عَيْنَيْهِ دُمُوعٌ، وَإِنْ كَانَ مِثْلَ رَأْسِ الذَّبَابِ، مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، ثُمَّ تَصِيبُ شَيْئًا مِنْ حَرٍّ وَجْهِهِ - إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ.

في الزوائد: إسناده ضعيف. وحماد بن أبي حميد، اسمه محمد بن أبي حميد، ضعيف.

1296. (4197) (7283)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sinek başı kadar bile olsa, gözünden Allah korkusuyla yaş çıkan ve bu yaşı yanak yumrusuna değecek kadar akan hiçbir mü'min kul yoktur ki, Allah onu (ebedî) ateşe haram etmesin!"

7284 1297 ٤١٩٩ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عِمْرَانَ الدَّمَشَقِيُّ. ثنا الوليدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ. حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ رَبِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ كَالْوَعَاءِ. إِذَا طَابَ أَسْفَلُهُ، طَابَ أَعْلَاهُ. وَإِذَا فَسَدَ أَسْفَلُهُ، فَسَدَ أَعْلَاهُ».

في الزوائد: في إسناده عثمان بن إسماعيل، لم أر من تكلم فيه. وباقي رجال الإسناد موثقون.

1297. (4199) (7284)- Hz. Muaviye Ibnu Ebi Süfyan radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ameller kap(ta bulunan madde) gibidir. En aşağısı (yani dipteki kısım) güzelse en yukarısı (yani üst kısmı) da güzel olur; en aşağısı bozulursa en üstü de bozulur."

7285 1298 ٤٢٠٠ حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْجَمِصِيُّ. ثنا يَحْيَى عَنْ وَرْقَاءَ بْنِ عُمَرَ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ذَكْوَانَ، أَبُو الرُّثَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّى فِي الْعَلَايَةِ فَأَحْسَنَ، وَصَلَّى فِي السَّرِّ فَأَحْسَنَ - قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: هَذَا عَبْدِي حَقًّا».

في الزوائد: في إسناده يحيى، وهو مدلس، وقد عتقه.

1298. (4200) (7285)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Eğer kişi namazını herkesin gözü önünde kılınca (edebine uygun kılar) güzel yapar, tek başına kimse görünmediği durumda kılınca da (edebine uygun kılar) güzel yaparsa, Allah Teâla hazret-

leri (onun ibadetinden memnun kalır ve:) “Bu (kulluğunu riyasız yapan) gerçek bir kulumdur” der.”

7286 4201 1299 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنُ زُرَّارَةَ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: ثنا شَرِيكَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «قَارِبُوا وَسَدُّوا. فَإِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْكُمْ بِمُنْجِيهِ عَمَلُهُ». قَالُوا: وَلَا أَنْتَ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «وَلَا أَنَا. إِلَّا أَنْ يَتَّعَمِدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ».

في الروايات: هذا إسناد حسن. وشريك مختلف فيه.

1299. (4201) (7286)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “(Ey mü'minler! Amel ve ibadetlerinizi) itidal üzere yapın, ifrattan kaçın. Zira sizden hiç kimseyi (ateşten) ameli kurtaracak değildir.”

Sahabiler: “Seni de mi amelin kurtarmaz, ey Allah'ın Resûlü!” dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: “Beni de, buyurdular. Eğer Allah kendi katından bir rahmet ve fazl ile benim günahlarımı bağışlamazsa beni de amelim kurtarmaz!” buyurdular.”

★ RİYA VE SÛM'A

7287 4202 1300 حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ. عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ. فَمَنْ عَمِلَ لِي عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي، فَأَنَا مِنْهُ بِرِيءٌ. وَهُوَ لِلَّذِي أَشْرَكَ».

في الروايات: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1300. (4202) (7287)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Allah u Teâla hazretleri şöyle buyurmuştur: “Ben her çeşit şirkten müstagniyim. Öyleyse, kim benim için işlediği bir amele birden başkasını ortak ederse ben ondan uzağım ve benim için yaptığı o iş, bana değil, ortak ettiği kimseyedir.”

7288 1301 4204 7288 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ. حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ رُبَيْحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَنَحْنُ نَتَذَكَّرُ الْمَسِيحَ الدَّجَالَ. فَقَالَ «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ أَخَوْفُ عَلَيْكُمْ عِنْدِي مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ؟» قَالَ، قُلْنَا: بَلَى. فَقَالَ «الشِّرْكُ الْخَفِيُّ: أَنْ يَقُومَ الرَّجُلُ يُصَلِّيَ فَيَزِينُ صَلَاتَهُ لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ».

في الروائد: إسناده حسن. وكثير بن زيد وربيع بن عبد الرحمن مختلف فيهما.

1301. (4204) (7288)- Ebu Saîd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtü vesselâm (bir gün) yanımıza geldi. Biz o sırada Mesih Deccal'i müzakere ediyorduk. Dediler ki: "Beni size, nazarımda sizin için Mesih Deccal'den daha ürkütücü bir şeyi haber vereyim mi?"

"Evet! Ey Allah'ın Resûlü! Söyleyin!" dedik.

"Şirk-i hafidir (gizli şirk). Mesela, kişi kalkar, namaz kılar, bu namazını, kendisine bakanlar sebebiyle güzel kılar, (işte bu, gizli şirke bir örnektir)" buyurdular."

7289 1302 4205 7289 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلِيفٍ الْعَسْقَلَانِيُّ. ثنا رَوَّادُ بْنُ الْجَرَّاحِ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيْ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِي الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ. أَمَا إِنِّي لَسْتُ أَقُولُ يَعْبُدُونَ شَمْسًا وَلَا قَمَرًا وَلَا وَثَنًا. وَلَكِنْ أَعْمَالًا لِغَيْرِ اللَّهِ، وَشَهْوَةً خَفِيَّةً».

في الروائد: في إسناده عامر بن عبد الله. لم أر من تكلم فيه. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1302. (4205) (7289)- Şeddâd Ibnu Evs radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtü vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim hakkında en ziyade korktugum şey, Allah'a şirktir. Bu sözümle, ümmetimin dönüp de tekrar güneşe veya kamere veya puta tapacaklarını demek istemiyorum. Fakat beni korkutan şey, Allah'tan başkası için yapacakları ameller ve (spor maksadıyla kılınan

namazda, sıhhat niyetiyle tutulan oruçta olduğu üzere, amellerde Allah rızasından başka maksatları ön plana getirme gibi) gizli arzulardır.”

7290 ۴۲۰۶ 1303 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ؛ قَالَا: ثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثَنَا عَيْسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةَ الْعُرْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «مَنْ يُسْمِعْ، يُسْمِعَ اللَّهُ بِهِ. وَمَنْ يُرَاءَ، يُرَاءِ اللَّهُ بِهِ».

في الزوائد: في إسناده عطية العوفي، وهو ضعيف. وكذلك محمد بن أبي ليلى. والحديث من حديث جندب، في الصحيحين.

1303. (4206) (7290)- Ebu Sa'di'l-Hudri radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Her kim (ibadetini gösteriş için) halka işittirirse, Allah o kimseyi (yani gayesini halka) işittirir ve kim (ibadetinde) riyakârlık ederse Allah onun riyakârlığının cezasını (dünyada) verir.”

★ HASED

7291 ۴۲۱۰ 1304 حَدَّثَنَا هُرُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ وَأَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ؛ قَالَا: ثَنَا ابْنُ أَبِي فُذَيْلٍ عَنْ عَيْسَى بْنِ أَبِي عَيْسَى الْحَنَاطِ، عَنْ أَبِي أَرْثَادٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْحَسَدُ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ، كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْحَطِيبَةَ، كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ. وَالصَّلَاةُ نُورُ الْمُؤْمِنِ. وَالصَّيَامُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ».

في الزوائد: الجملة الأولى رواها أبو داود في سننه من حديث أبي هريرة، وإسناده حديث أنس بن مالك، فيه عيسى بن أبي عيسى، وهو ضعيف.

1304. (4210) (7291)- Hz. Enes radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Hased (çekememezlik) hayırları yer bitirir, tıpkı ateşin odunu yeyip tükettiği gibi. Sadaka hataları söndürür, tıpkı suyun ateşi söndürmesi gibi. Namaz, mü'minin nûrudur. Oruç ateşe karşı perdedir.”

★ BAĞY (ZULÛM VE KÖTÜ MUAMELE)

7292 ۴۲۱۲ 1305 حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا صَالِحُ بْنُ مُوسَى عَنْ مُعَاوِيَةَ

بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَسْرَعُ الْخَيْرِ تَوَابًا، الْبِرُّ وَصِلَةُ الرَّحِمِ. وَأَسْرَعُ الشَّرِّ عُقُوبَةُ، الْبَغْيُ وَقَطِيعَةُ الرَّحِمِ».

في الزوائد: في إسناده صالح بن موسى، وهو ضعيف.

1305. (4212) (7292)- Hz. Aişe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: "Sevabı en çabuk gelen hayırlı amel mahlukâta iyilik ve sıla-i rahimdir. Cezası en çabuk gelen kötü amel de bağı (mahlukata kötü muamele, zulüm) ve sıla-ı rahm'i kesmektir."

7293 ٤٢١٤ 1306 حَدَّثَنَا حَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَتْبَانَا عَمْرُو بْنُ الْحَرِثِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ: أَنْ تَوَاضَعُوا. وَلَا يَبْغَى بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ».

في الزوائد: هذا إسناده حسن. لاختلاف في اسم سنان بن سعد أو سعد بن سنان

1306. (4214) (7293)- Hz. Enes radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm: "Bana "mütevazi olun, birbirinizin hukukuna tecavüz etmeyin" diye Allah Teâla hazretleri vahiyde bulundu" buyurdular."

★ VERA' VE TAKVA

7294 ٤٢١٦ 1307 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ. ثَنَا مُغِيثُ بْنُ سُمَيٍّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ «كُلُّ مَخْمُومٍ الْقَلْبِ، صَدُوقِ اللِّسَانِ». قَالُوا: صَدُوقِ اللِّسَانِ، نَعْرِفُهُ. فَمَا مَخْمُومُ الْقَلْبِ؟ قَالَ «هُوَ التَّقِيُّ النَّقِيُّ. لَا إِنْمَ فِيهِ وَلَا بَغْيٌ وَلَا غِلٌّ وَلَا حَسَدٌ».

في الزوائد: هذا إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1307. (4216) (7294)- Abdullah İbnu Amr radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "En efdal insan kimdir?" diye sorulmuştu. "Kalbi mahmûm (pak), dili doğru sözlü olan herkes" buyurdular. Ashab:

“Doğru sözlülüğün ne demek olduğunu biliyoruz. Mahmûmu'l-kalb ne demektir?” diye sordu.

“(Mahmûm kalb), Allah'tan korkan tertemiz kalptir, içinde günah yoktur, zulüm yoktur, kin yoktur, hased yoktur” buyurdular.”

7295 ۴۲۱۷ 1308 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ بُرْدِ بْنِ سَيَّانٍ عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا أَبَاهُ رَيْرَةَ! كُنْ وَرِعًا، تَكُنْ أَعْيَدَ النَّاسِ. وَكُنْ قَنِعًا، تَكُنْ أَشْكَرَ النَّاسِ. وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تَحِبُّ لِنَفْسِكَ، تَكُنْ مُؤْمِنًا. وَأَحْسِنَ جَوَارَ مَنْ جَاوَرَكَ، تَكُنْ مُسْلِمًا. وَأَقِلَّ الضَّحِكَ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ».

في الزوائد: هذا إسناد حسن. وأبو رجاء اسمه محرز بن عبد الله الجزري.

1308. (4217) (7295)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Ey Ebu Hureyre, verâ sahibi ol (harama götürme şüphesi olan şeylerden de kaçın) ki insanların Allah'a en iyi kulluk edeni olasın! Kanaatkârlığı esas al ki insanların Allah'a en iyi şükredeni olasın. Nefsin için sevdiğini insanlar için de sev ki (kâmil) mü'min olasın. Sana komşu olanlara iyi komşuluk et ki (kâmil bir) müslüman olasın. Gülmeyi az yap, zira çok gülmek kalbi öldürür.”

7296 ۴۲۱۸ 1309 حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثنا رُمُح. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ عَنِ الْمَاضِي بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا عَقْلَ كَالْتَدْبِيرِ. وَلَا وَرَعَ كَالْكَفِّ. وَلَا حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ».

في الزوائد: في إسناده القاسم بن محمد المصري وهو ضعيف.

1309. (4218) (7296)- Ebu Zerr radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Tedbir gibi akıl yoktur. Sakınmak gibi vera yoktur. İyi huy gibi haseb (itibar vesilesi) yoktur.”

7297 ۴۲۲۰ 1310 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ وَعُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَا: ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي السَّلِيلِ ضَرِيبِ بْنِ نَفِيرٍ،

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنِّي لَأَعْرِفُ كَلِمَةً (وَقَالَ عُثْمَانُ: آيَةً) لَوْ أَخَذَ النَّاسُ كُلُّهُمْ بِهَا، لَكَفَّتْهُمْ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! آيَةُ آيَةٍ؟ قَالَ «وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا».

في الزوائد: هذا الحديث رجاله ثقات. غير أنه منقطع. وأبو السليل لم يدرك أبا ذر، قاله في

التهذيب.

1310. (4220) (7297)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Ben bir kelime –Osman dedi ki: "Bir âyet"– biliyorum. Eğer insanların hepsi onu tutsaydılar hepsine kâfi gelirdi." Ashab: "Ey Allah'ın Resûlü, bu hangi ayettir?" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا "Ve kim Allah'tan korkarsa, Allah o kimseye (darlıktan genişliğe) bir çıkış yolu ihsan eder" (Talak 2) ayetini okudu."

★ KİŞİYİ İYİ SIFATLARIYLA ANMA

7298 ٤٢٢١ 1311 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَنَا نَافِعُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْجُمَيْجُ عَنْ أُمِّهِ بْنِ صَفْوَانَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي زُهَيْرٍ الثَّقَفِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالنَّبَاوَةِ (قَالَ: وَالنَّبَاوَةُ مِنَ الطَّائِفِ) قَالَ «يُوشِكُ أَنْ تَعْرِفُوا أَهْلَ الْجَنَّةِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ». قَالُوا: بِمَ ذَاكَ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «بِالتَّنَاءِ الْحَسَنِ وَالتَّنَاءِ السَّيِّئِ. أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ، بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وليس لأبي زهير هذا، عند ابن ماجه، سوى هذا

الحديث. وليس له شيء في بقية الكتب الستة.

1311. (4221) (7298)- Ebu Zühre es-Sakafî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize, Nebavet veya Benâvet'te –ravi dedi ki: Benâve, Taif'te bir yerdirdi– hitapta bulundu ve dedi ki: "Cennet ehlini cehennem ehlinde tefrik edip bileceğiniz zaman yakındır." Ashab: "Ne ile bileceğiz ey Allah'ın Resûlü?" dediler. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm açıkladı:

"(Kişiler hakkında yapacağınız iyilikle anma ve kötülükle anma suretiyle, sizler, birbirinize karşı Allah'ın şahitlerisiniz, (sizin hayırla yâdettikleriniz cennettiktir, zemmederek, kötülüğerek andıklarınız da cehennemliktir)."

7299 ۴۲۲۳ 1312 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَتَانَا مَعْمَرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: كَيْفَ لِي أَنْ أَعْلَمَ إِذَا أَحْسَنْتُ وَإِذَا أَسَأْتُ؟ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِذَا سَمِعْتَ جِيرَانَكَ يَقُولُونَ: أَنْ قَدْ أَحْسَنْتَ، فَقَدْ أَحْسَنْتَ. وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ: قَدْ أَسَأْتُ، فَقَدْ أَسَأْتُ».

فی الزوائد: إسناده حديث عبد الله بن مسعود هذا صحيح. رجاله ثقات. ورواه ابن حبان في صحيح من طريق عبد الرزاق به.

1312. (4223) (7299)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anhu anlatıyor: "Bir adam, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Yapmış işin iyilik veya kötülük olduğunu nasıl anlayabilirim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Komşunun "iyi yaptın!" dediğini işitersen iyilik yaptın demektir. Eğer "kötülük yaptın!" dediklerini işitersen, kötülük yaptın demektir" buyurdular."

7300 ۴۲۲۴ 1313 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَزَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ؛ قَالَا: ثنا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ. ثنا أَبُو هِلَالٍ. ثنا عُقْبَةُ بْنُ أَبِي ثُبَيْتٍ عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَهْلُ الْجَنَّةِ مِنْ مَلَأَ اللَّهُ أُذُنَيْهِ مِنْ ثَنَاءِ النَّاسِ خَيْرًا، وَهُوَ يَسْمَعُ. وَأَهْلُ النَّارِ مَنْ مَلَأَ أُذُنَيْهِ مِنْ ثَنَاءِ النَّاسِ شَرًّا، وَهُوَ يَسْمَعُ».

فی الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وأبو الجوزاء هو أويس بن عبد الله الرقي. وأبو هلال هو محمد بن سليم.

1313. (4224) (7300)- Ibnu Abbâs radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cennetlik kişi o kimsedir ki, Allah kulağını hakkında halkın hayırlı övgüleriyle doldurmuştur, kendisi de hayırla yâdedildiğini işitir. Cehennemlik olan da, kendi kulakları, halkın hakkındaki kötü anmalarıyla dolan ve bunu bizzat işiten kimsedir."

ACIKLAMA:

Kişinin iyi sıfatlarıyla veya kötü sıfatlarıyla anılmasıyla ilgili kaydedilen bu hadisler efkâr-ı umumiyenin (şimdilerde kamuoyu denmektedir) ehemmiyetini ifade ediyor. Yani, mü'min kişi, insanların hakkında kötü konuşmalarından kaçınması gerekir. Mü'min, riyaya, gösterişe, yalana yer vermeden, imkân nisbetinde kendisi-

ni hayırla yadettirecek fiil, davranış ve sözlerde bulunmalıdır. Çünkü hadise göre halkın hükmü Hakk'ın hükmü gibidir.

Bu mevzu üzerine geniş açıklamalar geçti.

★ NİYET

7301 4229 1314 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَيَانَ وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَا: ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّمَا يُعْتَبَرُ النَّاسُ عَلَى نِيَّاتِهِمْ».

في الزوائد: في إسناده لَيْثُ بْنُ سَلَمٍ، وَهُوَ ضَعِيفٌ. وَيَهْدُ لَهُ حَدِيثُ جَابِرٍ، وَقَدْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1314. (4229) (7301)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki insanlar Kıyamet günü niyetleri üzere diriltilecekler."

★ EMEL VE ECEL

7302 4233 1315 حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «قَلْبُ الشَّيْخِ شَابٌ فِي حُبِّ اثْنَتَيْنِ: فِي حُبِّ الْحَيَاةِ وَكَثْرَةِ الْمَالِ».

في الزوائد: طريق ابن ماجة صحيح، رجاله ثقات.

1315. (4233) (7302)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İhtiyar kimsenin kalbi iki şeyin sevgisinde daima gençtir: "Hayat sevgisi, çok mal sevgisi."

7303 4235 1316 حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «لَوْ أَنَّ لِبْنِ آدَمَ وَدَائِنِ مِنْ مَالٍ، لَأَحَبَّ أَنْ يَكُونَ مَعَهُمَا ثَالِثٌ. وَلَا يَمْلَأُ نَفْسَهُ إِلَّا التُّرَابُ. وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ».

في الزوائد: إسناده طريق ابن ماجة صحيح. رجاله ثقات.

1316. (4235) (7303)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Eğer âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsaydı bir üçüncüsünü isterdi. Onun nefsinin ancak toprak doldurur. Allah tevbe edenlerin tevbesini kabul eder."

★ AMELDE DEVAM

7304 1317 ٤٢٤٠ حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا ابْنُ لَهْيَعَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجُ. سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اَكْلَفُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ. فَإِنَّ خَيْرَ الْعَمَلِ أَذْوَمُهُ، وَإِنْ قَلَّ».

في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

1317. (4240) (7304)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Farz olmayan amelden gücünüz yettiği kadar yüklenin. Çünkü amelin hayırlısı devamlı olanıdır, az bile olsa."

7305 1318 ٤٢٤١ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثنا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَشْعَرِيُّ عَنْ عَيْسَى بْنِ جَارِيَّةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ؛ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رَجُلٍ يُصَلِّي عَلَى صَخْرَةٍ. فَأَتَى نَاحِيَةَ مَكَّةَ. فَمَكَثَ مَلِيًّا، ثُمَّ انْصَرَفَ. فَوَجَدَ الرَّجُلَ يُصَلِّي عَلَى حَالِهِ. فَقَامَ فَجَمَعَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ! عَلَيْكُمْ بِالْقَصْدِ» ثَلَاثًا «فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا».

في الزوائد: إسناده حسن ويعقوب بن عبد الله مختلف فيه. وباقى رجال إسناده ثقات.

1318. (4241) (7305)- Hz. Cabir İbnu Abdillâh radiyallahu anhuma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir taşın üzerinde namaz kılmakta olan bir adamın yanından geçip Mekke'nin kenarına geldi. Orada bir müddet durdu. Sonra ayrıldı. Adamı aynı vaziyette namaz kılıyor buldu. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm ayağa kalktı, ellerini birleştirdi, sonra şöyle hitap etti:

"Ey insanlar! Mutedil olun!" ve bu sözünü üç kere tekrarlayıp, sonunda: "Siz ibadetten usanmadıkça, Allah da size ihsan etmekten usanmaz!" buyurdular."

★ GÜNAHLARI HATIRLAMAK

7306 1319 ٤٢٤٣ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. حَدَّثَنِي

سَعِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ابْنُ بَازِلٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عَامِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ يَقُولُ: حَدَّثَنِي عَوْفُ بْنُ الْحَرِثِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَا عَائِشَةُ! إِنَّا لَمِنْ أَعْمَالٍ وَمُحَقَّرَاتِ الْأَعْمَالِ. فَإِنَّ لَهَا مِنَ اللَّهِ طَالِبًا».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات.

1319. (4243) (7306)- Hz. Aîşe radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana: "Ey Aîşe! Ehemmiyetsiz görülen amellere karşı aman dikkatli ol! Çünkü onlar için de Allah (tarafım)dan (vazifelendirilmiş) araştırıcı bir melek vardır."

7307 ٤٢٤٥ 1320 حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ الرَّمْلِيُّ. ثنا عُقْبَةُ بْنُ عُلْقَمَةَ بْنُ حَدِيجِ الْمَعْفَرِيُّ عَنْ أَرْضَاةَ بْنِ الْمُثَنِّرِ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْأَلْهَانِيِّ عَنْ ثَوْبَانَ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ «لَأَعْلَمَنَّ أَقْوَامًا مِنْ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِحَسَنَاتٍ أَمْثَالِ جِبَالِ تِهَامَةَ، بَيْضًا. فَيَجْعَلُهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَبَاءً مَنْثُورًا». قَالَ ثَوْبَانُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! صِفْهُمْ لَنَا، جَلِّهِمْ لَنَا، أَنْ لَا نَكُونَ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَا نَعْلَمُ. قَالَ «أَمَّا إِنْهُمْ إِنْخَوَانُكُمْ وَمِنْ جِلْدَتِكُمْ. وَيَأْخُذُونَ مِنَ اللَّيْلِ كَمَا تَأْخُذُونَ. وَلَكِنَّهُمْ أَقْوَامٌ، إِذَا خَلَوْا بِمَحَارِمِ اللَّهِ، انْتَهَكُوهَا».

في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. وأبو عامر الإلهاني اسمه عبد الله بن غابر.

1320. (4245) (7307)- Sevbân radiyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetimden birkısım insanları bilirim ki, Kıyamet günü Tihâme dağları emsalinde bembeyaz (tertemiz) hayırlarla gelirler. Aziz ve celil olan Allah Teâla hazretleri o sevapları saçılmış toz haline getirir (değersiz kılar, kabul etmez)."

Sevban dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Onları bize tavsif et, durumlarını açıkla da, bilmeyerek biz de onlardan olmayalım!" Aleyhissilâtu vesselâm açıkladılar:

"Onlar sizin din kardeşlerinizdir. Sizin cinsinizden insanlardır. Sizin aldığınız gibi onlar da gece (ibadetin)den nasiplerini alırlar. Ancak onlar, Allah'ın yasaklarıyla tenhâda başbaşa kalınca o yasakları ihlâl ederler, çiğnerler."

★ TEVBE

7308 ٤٢٤٨ 1321 حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ الْمَدِينِيُّ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثنا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَوْ أَخْطَأْتُمْ حَتَّى تَبْلُغَ خَطَايَاكُمْ السَّمَاءَ، ثُمَّ تُبْتُمْ، لَتَابَ عَلَيْكُمْ».

في الروايات: هذا إسناد حسن. ويعقوب بن حميد مختلف فيه. وباقي رجال الإسناد ثقات.

1321. (4248) (7308)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Günahlarınız semaya ulaşacak kadar çok bile olsa, arkadan tevbe etmişseniz, günahınız mutlaka affedilir."

7309 ٤٢٤٩ 1322 حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثنا أَبِي عَنْ فَضِيلِ بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ «اللَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ رَجُلٍ أَضَلَّ رَاحِلَتَهُ بِفَلَاقٍ مِنَ الْأَرْضِ، فَالْتَمَسَهَا. حَتَّى إِذَا أُعْجِيَ، تَسَجَّى بِثَوْبِهِ. فَبَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ سَمِعَ وَجِبَةَ الرَّاحِلَةِ حَيْثُ فَقَدَهَا. فَكَشَفَ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ، فَإِذَا هُوَ بِرَاحِلَتِهِ».

في الروايات: في إسناده عطية العوفي، وسفيان بن وكيع، وهما ضعيفان. واصل الحديث أخرجه

الشيخان من حديث ابن مسعود وأنس.

1322. (4249) (7309)- Ebu Sa'îd radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah, kulunun tevbesine şu adamın sevinmesinden daha çok sevinir (yani razı olur): Adam yolculuk halindedir. Bir susuz çölde bindiği devesini kaybetmiştir, onu aramaya koyulur. Sonunda aramaları adamı cidden yorup aciz bırakınca (susuzluk ve sıcağın olduğu yerde ölmek üzere, yere yatar), elbisesini başına çekip örtünür. İşte kendisi o halde iken, devesini kaybettiği yerde hayvanın ayak seslerini duyar. Yüzünden örtüyü kaldırır ve karşısında devesini görür."

7310 ٤٢٥٠ 1323 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّاقِشِيُّ. ثنا وَهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ. ثنا مَعْمَرٌ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ، كَمَنْ لَا

ذَنْبَ لَهُ».

قال السندي: الحديث ذكره صاحب الزوائد في زوائده وقال: إسناده صحيح. رجاله ثقات. ثم ضرب على ماقال. وأبقى الحديث على الحال. وفي المقاصد الحسنة: رواه ابن ماجة والطبرانی في الكبير والبيهقي في الشعب من طريق أبي عبيد الله بن عبد الله بن مسعود عن أبيه. رفعه. ورجاله ثقات. بل حسنه شيخنا. يعني لشواهد. وإلا فأبو عبيدة، جزم غير واحد بأنه لم يسمع من أبيه.

1323. (4250) (7310)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Günahdan tevbe eden bir günah işlememiş gibidir."

7311 ٤٢٥٢ 1324 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنِ ابْنِ مَعْقِلٍ؛ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ أَبِي عَلَى عَبْدِ اللَّهِ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «النَّدَمُ تَوْبَةٌ» فَقَالَ لَهُ أَبِي: أَنْتَ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ «النَّدَمُ تَوْبَةٌ»؟ قَالَ: نَعَمْ.

في الزوائد، قلت: وقع عند ابن ماجة عبد الله بن عمر بن الخطاب. قاله المنذرى: وقال بعد ذلك: أى كما رواه الترمذى وابن ماجة في صحيحه، والحاكم في المستدرک.

1324. (4252) (7311)- Ibnu Makl anlatıyor: "Babamla birlikte Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anh'ın yanına girdim. Bu ziyaret sırasında o: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın "pişmanlık tevbedir" dediğini nakletti. Babam: "Aleyhissalâtu vesselâm'dan bunu bizzat işittin mi?" diye sordu. Abdullah: "Evet!" dedi."

7312 ٤٢٥٣ 1325 حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ أُنْبَأَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ ابْنِ تَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُغْرِغْ».

في الزوائد: في إسناده الوليد بن مسلم، وهو مدلس. وقد عنعنه. وكذلك مكحول الدمشقى.

1325. (4253) (7312)- Abdullah Ibnu Amr radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri, kulun tevbesini, can boğaza gelmedikçe kabul eder."

★ ÖLÜMÜ HATIRLAMAK

7313 ٤٢٥٩ 1326 حَدَّثَنَا الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ. ثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَّاضٍ. ثَنَا نَافِعُ بْنُ

عَبْدُ اللَّهِ عَنْ قُرُوءَ ابْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: فَجَاءَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ. فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ. ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَفْضَلُ؟ قَالَ «أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا» قَالَ: فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَكْبَسُ؟ قَالَ «أَكْثَرُهُمْ لِلْمَوْتِ ذِكْرًا، وَأَحْسَنُهُمْ لِمَا بَعْدَهُ اسْتِعْدَادًا. أَوْلَيْكَ الْأَكْيَاسُ».

في الزوائد: قُرُوءَ بن قيس مجهول. وكذلك الاوى عنه. وخبره باطل. قاله الذهبي في طبقات التهذيب.

1326. (4259) (7313)- Ibnu Ömer radiyallahu anhumâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile birlikte idim. Ensardan bir zat gelerek Aleyhissalâtu vesselâm'a selam verdi. Sonra da: "Ey Allah'ın Resûlü! Mü'minlerin hangisi en faziletlidir?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Huyca en iyisidir!" buyurdular. Adam: "Mü'minlerin hangisi en akıllıdır?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ölümü en çok hatırlayandır ve ölümden sonra en iyi hazırlığı yapandır. İşte bunlar en akıllı kimselerdir" buyurdular."

7314 ٤٢٦٣ 1327 حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ وَعُمَرُ بْنُ شُبَّةَ بْنِ عَبِيدَةَ؛ قَالَا: ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ. أَخْبَرَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «إِذَا كَانَ أَجَلُ أَجْدُكُمْ بِأَرْضٍ، أَوْبَتُهُ إِلَيْهَا. الْحَاجَةُ. فَإِذَا بَلَغَ أَقْصَى أَثَرِهِ، قَبَضَهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ. فَتَقُولُ الْأَرْضُ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَبِّ! هَذَا مَا اسْتَوْدَعْتَنِي».

في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

1327. (4263) (7314)- Abdullah Ibnu Mes'ud radiyallahu anhu anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Birinizin eceli bir yerde olduğu zaman ihtiyaç onu oraya sıçratır. Sonra kalan ömrünün sonuna varınca aziz ve celil olan Allah onun ruhunu orada alır. Kıyamet günü, o yer: "Ey Rabbim! İşte bu, bana emanet ettiğin (cesed)dir!" der."

7315 ٤٢٦٨ 1328 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَبَابَةُ عَنِ ابْنِ أَبِي ذُئْبٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

ﷺ قَالَ «إِنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ. فَيَجْلِسُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فِي قَبْرِهِ، غَيْرَ فَرَعٍ وَلَا مَشْعُوفٍ. ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فَيَقُولُ: كُنْتُ فِي الْإِسْلَامِ. فَيُقَالُ لَهُ: مَا هَذَا الرَّجُلُ؟ فَيَقُولُ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَصَدَّقْنَاهُ. فَيُقَالُ لَهُ: هَلْ رَأَيْتَ اللَّهَ؟ فَيَقُولُ: مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَرَى اللَّهَ؛ فَيَفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قَبْلَ النَّارِ. فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا يَحِطُّ بِبَعْضِهَا بَعْضًا. فَيُقَالُ لَهُ: انْظُرْ إِلَى مَا وَفَّاكَ اللَّهُ. ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ قَبْلُ الْجَنَّةِ. فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا. فَيُقَالُ لَهُ: هَذَا مَقْعَدُكَ. وَيُقَالُ لَهُ: عَلَى الْيَقِينِ كُنْتَ. وَعَلَيْهِ مَتٌّ. وَعَلَيْهِ ثُبْعٌ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ. وَيُجْلِسُ الرَّجُلُ السُّوءُ فِي قَبْرِهِ فَرَعًا مَشْعُوفًا. فَيُقَالُ لَهُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فَيَقُولُ: لَا أَذْرِي. فَيُقَالُ لَهُ: مَا هَذَا الرَّجُلُ؟ فَيَقُولُ: سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ قَوْلًا فَقُلْتُهُ. فَيَفْرَجُ لَهُ قَبْلُ الْجَنَّةِ. فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا. فَيُقَالُ لَهُ: انْظُرْ إِلَى مَا صَرَفَ اللَّهُ عَنْكَ. ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قَبْلَ النَّارِ. فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا. يَحِطُّ بِبَعْضِهَا بَعْضًا. فَيُقَالُ لَهُ: هَذَا مَقْعَدُكَ. عَلَى الشَّكِّ كُنْتَ. وَعَلَيْهِ مَتٌّ. وَعَلَيْهِ ثُبْعٌ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى».

في الروايد: إسناده صحيح.

1328. (4268) (7315)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aley-hissalâtü vesselâm buyurdular ki: "Ölü kabre konulur. Salih kişi, kabrinde korkusuz ve endişesiz oturur. Sonra kendisine: "Hangi dinde idin?" denilir. "İslâm dinindeydim" der. "Şu adam nedir?" denilir. "O, Allah'ın Resûlü Muhammed'dir, bize Allah indinden açık deliller getirdi, biz de onu tasdik ettik" der. Ona: "Allah'ı gördün mü?" denilir. O: "Allah'ı görmek hiç kimseye mümkün ve muvafık değildir" der. Bu safhadan sonra cehenneme doğru bir delik açılır. Oraya bakar, ateş alevlerinin birbirini kırıp yok etmeye çalıştığını görür. Kendisine: "Allah'ın seni koruduğu ateşe bak!" denilir. Sonra ona cennet cihetinden bir delik açılır ve onun güzelliklerine ve içinde bulunan (nimet)lere bakar. Kendisine: "İşte senin makamın!" denilir ve yine ona: "Sen bunlar hususunda yakîn (kesin iman) sahibi idin. Bu iman üzere öldün, bu iman üzere yeniden diriltileceksin inşaallah!" denilir.

Kötü adam da kabrinde korku ve endişe ile oturtulur. Kendisine: “Hangi dinde idin?” diye sorulur. “Bilmiyorum” diye cevap verir. Kendisine: “Bu adam kimdir?” denilir. Halkı dinledim, bir şeyler söylüyorlardı, onu ben de söyledim” der. Ona cennet cihetinden bir delik açılır. Cennetin güzelliklerine, içinde bulunan nimetlerine bakar. Ona: “Allah’ın senden uzaklaştırdığı şu cennete bak!” denilir. Sonra ona cehenneme doğru bir delik açılır. Oraya bakar. Alevlerin birbirini yeyip yoketmekte olduğunu görür. Ona: “İşte makamın burasıdır. Sen cehennemin varlığı hususunda şekk (ve inkâr) içerisinde idin, bu şekk üzere öldün ve bu şekk üzere diriltileceksin inşaallah!” denilir.”

7316 ٤٢٧٢ 1329 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصٍ الْأُبْلَى. ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عِيَّاشٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «إِذَا دَخَلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مُثَلَّتِ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا. فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ: دَعُونِي أَصْلَى».

في الزوائد: هذا إسناد حسن إن كان أبو سفيان، واسمه طلحة بن نافع، سمع من جابر بن عبد الله. وإسماعيل بن حفص مختلف فيه.

1329. (4272) (7316)- Hz. Câbir radiyallahu anhu anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: “(Mü'min) ölü, kabre girdimi, güneş batışındaki haliyle ona temsil edilir. Bunun üzerine ölü oturup ellerini gözlerine sürer ve: “Beni bırakınız namaz kılayım” der.”

7317 ٤٢٧٣ 1330 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ بْنُ الْعَوَّامِ عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ صَاحِبِي الصُّورِ بِأَيْدِيهِمَا (أَوْ فِي أَيْدِيهِمَا) قَرْنَانِ. يُلَاحِظَانِ النَّظَرَ مَتَى يُؤْمَرَانِ».

في الزوائد: إسناد ضعيف، لضعف حجاج بن أرطاة وعطية العوفي.

1330. (4273) (7317)- Ebu Sa'îd radiyallahu anhu anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: “Sûrun iki sahibinin ellerinde iki boynuz bulunur. Ne zaman (üfleme) emrolunacaklarını dikkatle gözleyip düşünürler.”

7318 ٤٢٧٤ 1331 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ: بِسُوقِ الْمَدِينَةِ: وَالَّذِي اصْطَفَى مُوسَى عَلَى الْبَشَرِ! فَرَفَعَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يَدَهُ

فَلَطَمَهُ. قَالَ: تَقُولُ هَذَا؟ وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ فَذَكَرَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ «قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (٦٨/٣٩) وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ فِي يَوْمٍ يُنظَرُونَ. فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ رَفَعَ رَأْسَهُ. فَإِذَا أَنَا بِمُوسَى آخِذٌ بِقَائِمَةٍ مِنْ قَوَائِمِ الْعَرْشِ. فَلَا أَدْرَى أَرْفَعُ رَأْسَهُ قَبْلِي، أَوْ كَانَ مِمَّنِ اسْتَشْنَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. وَمَنْ قَالَ: أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى، فَقَدْ كَذَبَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات.

1331. (4274) (7318)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: "Yahudilerden bir adam Medine çarşısında: "Hz. Musa'yı insanlar üzerine seçen Zât'â yemin olsun!" demişti. Ensardan bir zât elini kaldırıp herife bir tokat indirdi.

"Demek böyle dersin ha! Üstelik Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm aramızda olduğu halde!" dedi. Durum Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a anılandı. Aleyhissalâtu vesselâm: "Aziz ve celil olan Allah buyurmuştur ki: "Sûra üfürülür ve Allah'ın dilediklerinden başka göklerde kim var, yerde kim varsa düşüp ölür. Sonra bir daha sûra üflenir ve onlar kabirlerinden kalkıp bakışır" (Zümer 58). Ben, başını ilk kaldıran olacağım. Ben, arşın ayaklarından birini tutan Hz. Musa aleyhisselâm ile karşılaşırım. Bilemem, o başını benden önce mi kaldırdı, yoksa o, Allah'ın çarpılıp yıkılmaktan istisna tuttuklarından mıdır? Kim de: Ben Yunus İbnu Metta'dan daha hayırlıyım (üstünüm) derse şüphesiz yalan söylemiş olur."

AÇIKLAMA:

1- Hadis sûra üfleme hadisesine temas etmekte ve ilgili ayete atıf yapmaktadır. Kaydedilen ayette sûra iki ayrı üflemeden bahis edilmektedir. Bu hususlar daha önce geçtiği için tekrar etmeyeceğiz.

2- Hadisin sonunda: "Ben Yunus aleyhisselâm'dan üstünüm diyen yalan söylemiştir" fıkrasında geçen "ben" zamiri iki ihtimale râcidir:

1) Öyle söyleyen herhangi bir kimse. Bu durumda yalan küfür manasındadır. Hiç kimse, peygamberden üstün olduğunu iddia edemez, eden küfre düşer.

2) İkinci durumda "ben"den maksad Resûlullah'tır. Resûlullah'ın bütün peygamberlerden üstün olduğu nasslarla sabit olduğu için, Resûlullah'ın bu sözü daha

öncelere aittir. Üstünlüğünü ifade eden nasslarla mensuh olmuştur denmiştir. Ayrıca, Kur'an'da geçen kıssası sebebiyle Hz. Yunus'un büyüklüğü hususunda düşülecek tereddüdü önlemek için Hz. Peygamber'in böyle söylemiş olabileceğine de dikkat çekilmiştir.

7319 ۴۲۷۷ 1332 **7319** حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا وَكِيعٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَعْرُضُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَ عَرَضَاتٍ. فَأَمَّا عَرَضَتَانِ، فَجِدَالٌ وَمَعَاذِيرٌ. وَأَمَّا الثَّالِثَةُ، فَعِنْدَ ذَلِكَ تَطِيرُ الصُّحُفُ فِي الْأَيْدِي. فَأَخِذْ بِيَمِينِهِ وَأَخِذْ بِشِمَالِهِ».

في الزوائد: رجال الإسناد ثقات، إلا أنه منقطع، والحسن لم يسمع من أبي موسى، قاله علي بن المديني وأبو حاتم وأبو زرعة. وقد رواه الترمذي عن الحسن عن أبي هريرة، وقال: لا يصح هذا الحديث من قبل أن الحسن لم يسمع من أبي هريرة.

1332. (4277) (7319)- Ebu Musa el-Eş'ari radıyallahu anı anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü, insanlar üç defa Allah'a arz olunacaklar. İki arza mücadele ve mazeretlerden ibarettir. Üçüncü arzaya (sunuşa) gelince, (insanların işlediği amellerin yazılı olduğu defterler o zaman ellere uçacaklar (yani hızla verilecektir). Artık defteri kimisi sağ eliyle tutacak ve kimisi sol eliyle tutacaktır."

7320 ۴۲۸۱ 1333 **7320** حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سَفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أُمِّ مَيْسَرٍ، عَنْ حَفْصَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «إِنِّي لَأَرْجُو أَلَّا يَدْخُلَ النَّارَ أَحَدٌ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى، مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا وَالْحُدَيْبِيَّةَ» قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَيْسَ قَدْ قَالَ اللَّهُ: (۷۱/۱۹) وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا، كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا. قَالَ «أَلَمْ تَسْمَعِيهِ يَقُولُ: (۷۲/۱۹) ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا؟

في الزوائد: حديث حفصة صحيح، رجاله ثقات، إن كان أبو سفيان سمع من جابر بن عبد الله.

1333. (4281) (7320)- Hz. Hafsa radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben Bedir ve Hudeybiye'ye katılanlardan hiç kimisenin cehenneme girmemesini ümid ederim" buyurdular. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah Teâla hazretleri: "Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yok-

tur. Bu senin Rabbin katında kesinleşmiş bir hükümdür” (Meryem 71) *buyurmadı mı?” dedim. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: “(Ey Hafsa!) Sen Allah'ın: “Sonra biz, Allah'tan korkup (O'na karşı gelmekten) sakınanları kurtarır, zalimleri de toptan orada bırakırız” (Meryem 72) buyurduğunu işitmedin mi?” buyurdu.*

7321 4285 1334 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: صَدَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! مَا مِنْ عَبْدٍ يُؤْمِنُ ثُمَّ يُسَدِّدُ إِلَّا سَلَكَ بِهِ فِي الْجَنَّةِ. وَأَرْجُو أَلَّا يَدْخُلُوهَا حَتَّى تَبُوءُوا أَنْتُمْ، وَمَنْ صَلَحَ مِنْ ذُرِّيَّتِكُمْ، مَسَاكِينَ فِي الْجَنَّةِ. وَلَقَدْ وَعَدَنِي رَبِّي، عَزَّ وَجَلَّ، أَنَّ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ».

في الزوائد: في إسناده محمد بن مصعب. قال فيه صالح بن محمد البغدادي: ضعيف في الأوزاعي. وعامة أحاديثه عن الأوزاعي مقلوبة. لكن لم ينفرده. وقد رواه النسائي في عمل اليوم الليلة عن يحيى بن حمزة عن الأوزاعي.

1334. (4285) (7321)- Rifa'a el-Cühenî radıyallahu anh anlatıyor: “Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte bir seferden dönmüştük. Buyurdular ki:

“Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun! İman edib, sonra doğru yoldan ayrılmayan hiçbir kul yoktur ki cennete sokulmasın. Siz ve iyi (dindar) nesliniz cennetteki meskenlere yerleşmedikçe (diğer ümmetlerin mü'minleri olan) cennetliklerin cennete girmemelerini de ümit ederim ve Rabbim ümmetimden yetmişbin kişiyi hesapsız olarak cennete dahil etmeyi bana kesin vaadetti.”

7322 4290 1335 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثنا أَبُو سَلَمَةَ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ إِيسَى الْجَرِيرِيِّ، عَنْ أَبِي نُصْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «نَحْنُ آخِرُ الْأُمَمِ، وَأَوَّلُ مَنْ يُحَاسَبُ. يُقَالُ: أَيْنَ الْأُمَّةُ الْأُمِّيَّةُ وَنَبِيِّهَا؟ فَتَحْنُ الْآخِرُونَ الْأَوَّلُونَ».

في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات. وأبو سلمة هو موسى بن إسماعيل البصري التبوذكي.

1335. (4290) (7322)- *İbnu Abbâs radıyallahu anhüma* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Biz, ümmetlerin sonuncusuyuz ve hesabı ilk görülecek olanlarız. Orada: “Ümmî ümmet ve peygamberi nerededir?” denilir. Bilesiniz, biz sonuncu olan ilkleriz (yani dünyaya gelişte sonuncuyuz, Kıyamet günü hesabı verip cennete girmede ilkleriz.”

7323 4291 1336 حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَّسِ. ثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ أَبِي الْمُسَاوِرِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْخَلَائِقَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَذِنَ لَأُمَّةٍ مُحَمَّدٍ فِي السُّجُودِ. فَيَسْجُدُونَ لَهُ طَوِيلًا. ثُمَّ يُقَالُ: ارْفَعُوا رُؤُوسَكُمْ. قَدْ جَعَلْنَا عِدَّتَكُمْ فِدَاءَكُمْ مِنَ النَّارِ».

في الزوائد: روى مسلم معناه. وأتم سوق الحديث عن أبي بردة عن أبيه بإسناد أصح من هذا. ومع ذلك، فقد أعله البخاري.

1336. (4291) (7323)- *Ebu Bürde* babasından anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki: “Kıyamet günü, Aziz ve celil olan Allah, mahlûkâtı topladı mı Ümmet-i Muhammed'e secde etmeleri için izin verilir. Onlar Allah'a uzun bir secde yaparlar. Sonra: “Başlarınızı (secdeden) kaldırın. Biz sayınız kadar (kâfirleri) ateşten, kurtuluş için fidyeleriniz yaptık” buyurulacaktır.”

★ KİYAMET GÜNÜ ALLAH'IN RAHMETİ

7324 4294 1337 حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ وَأَحْمَدُ بْنُ بَنٍ سِنَانٍ، قَالَا: ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَلَقَ اللَّهُ، عَزَّ وَجَلَّ، يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، مِائَةَ رَحْمَةٍ. فَجَعَلَ فِي الْأَرْضِ مِنْهَا رَحْمَةً. فِيهَا تَعْطِفُ الْوَالِدَةُ عَلَى وَلَدِهَا. وَالْبَهَائِمُ، بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ، وَالطَّيْرُ. وَأَخَّرَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، أَكْمَلَهَا اللَّهُ بِهَذِهِ الرَّحْمَةِ».

في الزوائد: حديث أبي سعيد صحيح، رجاله ثقات.

1337. (4294) (7324)- *Ebu Sa'îd radıyallahu anh* anlatıyor: “*Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm* buyurdular ki:

“Aziz ve celil olan Allah semâvat ve arzı yarattığı gün, yüz rahmet yaratmıştır. Bunlardan birini arza indirmiştir. İşte bunun sayesinde bir anne çocuğuna karşı şefkat duyar, hayvanlar, kuşlar birbirlerine şefkat duyarlar. Allah geri kalan doksandokuz rahmeti, Kıyamet günü için (kendine) saklamıştır. Kıyamet gününde onları bu rahmetle yüze tamamlayacak.”

1338 ٤٢٩٧ 7325 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَعْيَنَ. ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ غَزَوَاتِهِ. فَمَرَّ بِقَوْمٍ. فَقَالَ: مَنْ الْقَوْمُ؟ فَقَالُوا: نَحْنُ الْمُسْلِمُونَ. وَامْرَأَةٌ تَحْصِبُ ثَنُورَهَا. وَمَعَهَا ابْنٌ لَهَا. فَإِذَا ارْتَفَعَ وَهَجُ الثَّنُورِ، تَنَحَّطَ بِهِ. فَأَتَتْ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ: أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ؟ قَالَ «نَعَمْ» قَالَتْ: يَا أَبَى أَنْتَ وَأُمِّي! أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ؟ قَالَ «بَلَى» قَالَتْ: أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَرْحَمَ بَعِيدِهِ مِنْ الْأُمِّ بَوْلِدَهَا؟ قَالَ «بَلَى» قَالَتْ: فَإِنَّ الْأُمَّ لَا تُلْقِي وَلَدَهَا فِي النَّارِ! فَأَكْبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنْكِي. ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَيْهَا فَقَالَ «إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ مَنْ عَابَدَهُ إِلَّا الْمَارِدَ الْمُتَمَرِّدَ؟ الَّذِي يَتَمَرَّدُ عَلَى اللَّهِ وَأَبَى أَنْ يَقُولَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

في الزوائد: إسناده حديث ابن عمر ضعيف لضعف إسماعيل بن يحيى، متفق على تضعيفه اهـ.

قال السندى: قلت: أصل الحديث ليس من الزوائد..

1338. (4297) (7325)- Ibnu Ömer radıyallahu anhuma anlatıyor: “Gazvelerinin birinde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm’la beraberdik. Derken bir kavme uğradı. “Siz kimsiniz?” diye sordu.

“Bizler müslümanlarız!” dediler. Bir kadın tandırına yakacak atmakla meşguldü ve yanında bir oğlu vardı. Tandırın alevi yükselince kadın çoğu uzaklaştırdı. Sonra kadın, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm’ın yanına geldi ve:

“Sen Allah Resûlsün öyle mi?” dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: “Evet!” deyince, “Annem ve babam sana feda olsun! Allah Erhamu’r-Rahimîn (yani merhametli olanların en merhametlisi) değil mi?” dedi. Kadın, “Evet!” cevabını alınca bu sefer: “Allah’ın kullarına olan rahmeti, annenin yavrusuna olan merhametinden da-

ha fazla değil mi?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm yine: "Elbette!" buyurdu. Kadın: "Anne çocuğunu asla ateşe atmaz! (daha merhametli olan Allah kullarını nasıl cehenneme atar?)" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm ağlayarak başını eğdi. Sonra başını kadına doğru kaldırarak: "Şüphesiz Allah, hak yoldan sapıp O'na itaat etmeye tenezzül etmeyen ve tevhid kelimesini söylemekten imtina eden azgın kulundan başka kullarına azab vermeyecektir" buyurdu."

7326 4298 1339 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدَّمَشْقِيُّ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ. ثَنَا ابْنُ لَهِيْعَةَ عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا يَدْخُلُ النَّارَ إِلَّا شَقِيٌّ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَنِ الشَّقِيُّ؟ قَالَ «مَنْ لَمْ يَعْمَلْ لِلَّهِ بِطَاعَةٍ، وَلَمْ يَتْرُكْ لَهُ مَعْصِيَةً».

في الزوائد: في إسناد ابن لهيعة، وهو ضعيف.

1339. (4298) (7326)- Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ateşe sadece şakî olanlar girecektir." Ashab: "Ey Allah'ın Resûlü! Şakî kimdir?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Allah için hiçbir ibadette bulunmayıp, hiçbir günahı terketmeyen kimsedir" diye cevap verdi."

★ KEVSER HAVZI

7327 4301 1340 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ. ثَنَا زَكَرِيَّا. ثَنَا عَطِيَّةُ عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «إِنَّ لِي حَوْضًا، مَا بَيْنَ الْكَعْبَةِ وَبَيْتِ الْمَقْدِسِ. أْبْيَضُ مِثْلَ اللَّبَنِ. آيَتُهُ عَدَدُ النُّجُومِ. وَإِنِّي لَأَكْثَرُ الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

في الزوائد: في إسناد عطية العوفى، وهو ضعيف.

1340. (4301) (7327)- Ebu Sa'îd-i'l-Hudrî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Benim bir havuzum var. Genişliği Ka'be'den Beytu'l-Makdis'e kadar uzanır. Suyu süt misali bembeyaz. Yıldızlar adedince susakları var. Şurası muhakkak ki, Kıyamet günü ben, peygamberler arasında ümmeti sayıca en çok olan kimseyim."

★ ŞEFAAT

7328 ۴۳۱۱ 1341 حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُسَيْدٍ. ثنا أَبُو بَدْرٍ. ثنا زِيَادُ بْنُ حَكِيمَةَ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هَنْدٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جَرَّاشٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خَيْرُ نَبِيٍّ الشَّفَاعَةُ وَبَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ نِصْفُ أُمْتِي الْجَنَّةِ. فَأَخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ. لَأَنْهَا أَعْمُ وَأَكْفَى. أَتُرَوْنَهَا لِلْمُتَّقِينَ؟ لَا. وَلَكِنَّهَا لِلْمُذْنِبِينَ، الْخَطَّائِينَ الْمُتَلَوِّثِينَ».

في الروايات: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

1341. (4311) (7328)- Ebu Musa el-Eş'ari radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben, ümmetimin yarısının cennete girmesi ile şefaati (sahibi olmam) arasında muhayyer bırakıldım. Ben şefaati tercih ettim. Çünkü şefaati, daha şümüllü ve ümmetimin (toptan kurtuluşuna) daha yeterlidir. Şefaati siz müttakilere mahsus mu biliyorsunuz? Hayır! O müttakiler değil günahkârlar, hatalılar ve pis işlere karışan (müslüman)lar içindir."

★ CENNETİN VASFI

7329 ۴۳۱۸ 1342 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا أَبِي وَيَعْلَى قَالَا: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ ثَعْلَبِ بْنِ دَاوُدَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ نَارَكُمْ هَذِهِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ. وَلَوْ لَا أَنَّهَا أُطْفِئَتْ بِالْمَاءِ مَرَّتَيْنِ، مَا اتَّفَعْتُمْ بِهَا. وَإِنَّهَا لَتَدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يُعِيدَهَا فِيهَا».

في الروايات: أخرجه الحاكم كما رواه المصنف، وقال: صحيح الإسناد على شرط الشيخين. وبعضه

في الصحيحين من حديث أبي هريرة.

1342. (4318) (7329)- Enes Ibnu Mâlik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şu dünya ateşiniz var ya! Bu, cehennem ateşinin yetmiş cüzünden bir cüzdür. Eğer o, su ile iki kere söndürülmemiş (harareti giderilmemiş) olsaydı, ondan faydalanamazdınız. Şurası muhak-

kak ki, bu dünya ateşi, aziz ve celil olan Allah'a, bir daha eski hararetine döndürmemesi için dua eder.”

7330 4322 1343 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ.

ثَنَا عَيْسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «إِنَّ الْكَافِرَ لَيُعْظَمُ حَتَّى إِنْ ضَرَسَهُ لِأَعْظَمَ مِنْ أُحُدٍ. وَفَضْلُهُ جَسَدِهِ عَلَى ضَرْسِهِ، كَفَضِيلَةِ جَسَدٍ أَحَدِكُمْ عَلَى ضَرْسِهِ»

في الزوائد: عطية العوفى والراوى عنه ضعيفان. وقد روى مسلم في صحيحه والترمذى، بعضه من حديث أبى هريرة.

1343. (4322) (7330)- Ebu Sa'îd radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: “(Cehennemde) kafirin vücudu büyü. Öyle ki bir azı dişi Uhud dağından büyük olur. Vücudunun dışından büyüklüğü, sizden birinin vücudunun dışından büyüklüğü gibidir.”

ACIKLAMA:

Bu hadisin muhtevası Müslim, Tirmizî gibi başka kitaplarda da gelmiştir. Ahirette, kâfirin, hak ettiği azabı daha çok çekebilmesi için Cenab-ı Hak onun vücudunu büyütecektir. Allah buna kâdirdir. Nevevî, buna inanmanın vacib olduğunu kaydeder.

7331 4323 1344 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ

عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ. ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَيْسٍ؛ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي بُرْدَةَ ذَاتَ لَيْلَةٍ. فَدَخَلَ عَلَيْنَا الْحَرِثُ بْنُ أَفَيْشٍ. فَحَدَّثَنَا الْحَرِثُ لَيْلَتَيْهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَتِهِ أَكْثَرُ مِنْ مُضَرٍّ. وَإِنْ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَعْظَمُ لِلنَّارِ حَتَّى يَكُونَ أَحَدٌ زَوَايَاهَا».

في الزوائد: في إسناد عبد الله بن أبي شيبَةَ. ذكره ابن حبان في الثقات: وقال: أحسبه الذي روى عنه أبو إسحاق عن ابن عباس. وقال: لم يرو عنه غير داود بن هند، وليس إسنادُه بالصافي.

1344. (4323) (7331)- Hâris İbnu Ukayş radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: “Şurası muhakkak ki, benim ümmetimde öyle şefaati makbul kimseler var ki, birinin şefaatiyle Mudar kabilesinin insanlarından daha çok kimse cennete girecektir. Benim (davetime muhatap

olan) ümmetimden öylesi de var ki, vücudu ateş için irileşir ve cehennemin bir köşesini teşkil eder.”

7332 4324 1345 حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يُرْسَلُ الْبُكَاءُ عَلَى أَهْلِ النَّارِ. فَيَكُونُ حَتَّى يَنْقَطِعَ الدَّمُوعُ. ثُمَّ يَكُونُ الدَّمُ حَتَّى يَصِيرَ فِي وُجُوهِهِمْ كَهَيْئَةِ الْأَخْضُودِ. لَوْ أُرْسِلَتْ فِيهِ السُّفُنُ لَجَرَتْ».

في الزوائد: في إسناده يزيد بن أبان الرقاشي، وهو ضعيف.

1345. (4324) (7332)- Hz. Enes radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: “Ağlama, cehennem ahalisi üzerine gönderilir. Bunun üzerine onlar da (ağlamaya) başlarlar ve) gözyaşları kuruyuncaya kadar ağlarlar. Sonra (yaş yerine) kan ağlarlar. Öyle ki yüzlerinde kanallar meydana gelir. Eğer bu kanallara gemiler salınsa gemiler yürür.”

7333 4327 1346 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يُوتَى بِالْمَوْتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَيُوقَفُ عَلَى الصِّرَاطِ. فَيَقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ! فَيُطْلَعُونَ خَائِفِينَ وَجَلِينَ أَنْ يُخْرَجُوا مِنْ مَكَانِهِمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ: يَا أَهْلَ النَّارِ! فَيُطْلَعُونَ مُسْتَبْشِرِينَ فَرِحِينَ أَنْ يُخْرَجُوا مِنْ مَكَانِهِمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ. فَيَقَالُ: هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ قَالُوا: نَعَمْ هَذَا الْمَوْتُ قَالَ، فَيَوْمَرُ بِهِ فَيَذْبَحُ عَلَى الصِّرَاطِ. ثُمَّ يُقَالُ لِلْفَرِيقَيْنِ كِلَاهُمَا: خَلُودٌ فِيمَا تَجِدُونَ. لَا مَوْتَ فِيهَا أَبَدًا».

في الزوائد: هذا إسناده صحيح رجاله ثقات. وقد أخرج البخاري بعضه من هذا الوجه. وله

شاهد في الصحيحين من حديث أبي سعيد.

1346. (4327) (7333)- Ebu Hureyre radiyallahu anı anlatıyor: “Resûlullah aleyhis-salâtu vesselâm buyurdular ki: “Kıyamet günü ölüm getirilir. Sırat üzerinde durdurulur ve: “Ey cennet ahalisi!” diye nida edilir. Cennettekiler, (bu çağrı üzerine) içinde bulundukları (o güzel) yerden çıkarılacakları korku ve heyecan-

nıyla bakarlar. Sonra da: “Ey cehennem ahalisi!” diye nida edilir. Onlar da içinde bulundukları (o fena) yerdən çıkarılacakları ümid ve sevinciyle bakarlar. (Ölüm gösterilerek) “Bunu tanıyor musunuz?” denilir. (Cennetlikler ve cehennemlikler hepsi bir ağızdan:) “Evet! Bu ölümdür” derler.”

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdu ki: “Bundan sonra emredilir ve Sırat üzerinde ölüm kesilir. Sonra her iki tarafa birden: “Haydi bulunduğunuz hal üzere ebediyet sizindir, burada artık ölüm yoktur” denilir.”

★ CENNETİN EVSAFI

7334 ٤٣٢٩ 1347 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «لَشَيْبَرٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الْأَرْضِ وَمَا عَلَيْهَا (الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا)».

في الزوائد: في إسناده حجاج بن أرطاة وعطية العوفى، وهما ضعيفان.

1347. (4329) (7334)- Ebu Sa'îd'l-Hudrî radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Cennette bir karışık yer (ebedi olduğu için, fani olan) küre-i arz ve üzerinde bulunanlardan –dünya ve içindekilerden– daha hayırlıdır.”

7335 ٤٣٣٠ 1348 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثنا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ. ثنا أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَوْضِعٌ سَوِطٌ فِي الْجَنَّةِ، خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا».

في الزوائد: في إسناده ذكرى وهو ضعيف.

1348. (4330) (7335)- Sehl Ibnu. Sa'd radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Cennette bir kamçılık yer (ebedi olduğu için, fani olan) dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır.”

7336 ٤٣٣٢ 1349 حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا الْبُلَيْدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَهَاجِرٍ الْأَنْصَارِيُّ. حَدَّثَنِي الضَّحَّاكُ الْمَعَاوِرِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، ذَاتَ يَوْمٍ لِأَصْحَابِهِ «أَلَا مُشَمَّرٌ لِلْجَنَّةِ؟ فَإِنَّ الْجَنَّةَ لَا خَطَرَ

لَهَا. هِيَ، وَرَبُّ الْكَعْبَةِ! نُورٌ يَتَلَأَلُ، وَرَيْحَانَةٌ نَهْتَرُ، وَقَصْرٌ مَشِيدٌ، وَنَهْرٌ مُطَرِدٌ، وَفَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ نَضِيجَةٌ، وَزَوْجَةٌ حَسَنَاءُ جَمِيلَةٌ، وَحُلُلٌ كَثِيرَةٌ. فِي مَقَامٍ أَبَدًا. فِي حَبْرَةٍ وَنَضْرَةٍ. فِي دُورٍ عَالِيَةٍ سَلِيمَةٍ بِهَيْئَةٍ! قَالُوا: نَحْنُ الْمُشْمَرُونَ لَهَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ «قُولُوا: إِنْ شَاءَ اللَّهُ» ثُمَّ ذَكَرَ الْجِهَادَ وَحَضَّ عَلَيْهِ.

في الزوائد: في إسناده مقال. والضحاك الماعفرى الدمشقى، ذكره ابن حبان في الثقات. وقال الذهبي في طبقات التهذيب: مجهول. وسليمان بن موسى مختلف فيه. وبقا رجال الإسناد ثقات. ورواه ابن حبان في صحيحه.

1349. (4332) (7336) - Üsâme Ibnu Zeyd radiyallahu anah anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün Ashab-ı Kiramına: "İçinizde cennet için gayret edecek kimse yok mu? Zira cennetin eşi yoktur. Kâ'be'nin Rabbine yemin ederim ki, cennet, parıl parıl parlayan nurları, güzel kokulu üğrünen yeşillikleri, sağlam yüksek köşkleri, devamlı akan nehirleri, çok çeşitli olgun meyveleri, güzel genç zevceleri, pek çok takım elbiseleri ile yüksek, sağlam ve güzel saraylarda saadet ve yüz parlaklığı içinde yaşayan ebedi mekandır" buyurdu. Sahabiler: "Biz zaten onun için gayretteyiz, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "İnşaaallah!" deyiniz" dedi ve sonra cihaddan söz açtı ve ona teşvik etti."

7337 ٤٣٣٧ 1350 حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرُقِيُّ، أَبُو مَرْوَانَ الدَّمَشْقِيُّ. ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْ أَحَدٍ يُدْخِلُهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ، إِلَّا زَوْجَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ زَوْجَةً: ثِنْتَيْنِ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ، وَسَبْعِينَ مِنْ مِيرَائِهِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ. مَا مِنْهُنَّ وَاحِدَةٌ إِلَّا وَلَهَا قُبُلٌ شَهْيٌ. وَلَهُ ذَكَرٌ لَا يَنْثَى». قَالَ هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ: مِنْ مِيرَائِهِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، يَعْنِي رَجُلًا دَخَلُوا النَّارَ. فَوَرِثَ أَهْلَ الْجَنَّةِ نِسَاءَهُمْ. كَمَا وَرِثَتْ امْرَأَةٌ فِرْعَوْنَ.

في الزوائد: في إسناده مقال. وخالد بن يزيد بن أبي مالك وثقه العجلي. وأحمد بن صالح المصري ضعفه أحمد وابن معين وأبو داود والنسائي وابن الجارود الساجي والعقيلي وغيرهم.

1350. (4337) (7337)- Ebu Ümâme radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Allah'ın cennete soktuğu hiç kimse yoktur ki, onu yetmişiki zevce ile evlendirmiş olmasın. Bunlardan ikisi hûru'l-ayn (siyah gözlü), yetmiş tanesi cehennemliklerden kendine düşen mirasıdır. Bu kadınlardan herbiri şehvet çekicidir ve cennetlik her erkeğin şehvet gücü dâimidir.”

Hişam İbnu Halid der ki: “(Hadiste geçen) “Cehennemliklerden kendine düşen mirası” ibaresinden maksad, cehenneme giren erkeklerdir, bunların kadınlarına cennet ehli varis olurlar, tıpkı Firavun'un hanımına varis olunduğu gibi.”

7338 1351 ٤٣٤١ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَاحْمَدُ بْنُ سَيَّانٍ، قَالَا: ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا لَهُ مَنْزِلَانِ: مَنْزِلٌ فِي الْجَنَّةِ، وَمَنْزِلٌ فِي النَّارِ. فَإِذَا مَاتَ، فَدَخَلَ النَّارَ، وَرِثَ أَهْلَ الْجَنَّةِ مَنْزِلَهُ. فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ».

في الزوائد: هذا إسناداه صحيح على شرط الشيخين.

1351. (4341) (7338)- Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “(Cennette) sizden herbirinin iki tane menzili vardır: “Bir menzili cennette, bir menzili de cehennemde. Ölüncce cehenneme girerse cennet ehli onun menziline varis olur. İşte Allah Teâlâ hazretlerinin şu sözü bu durumu teyid eder: أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ

“İşte onlar varislerin ta kendileridir” (Mü'minûn 10).”

Hitamuhû misk oldu. Cenâb-ı Hak bizleri o vârislerinden eylesin. Âmin.

Bu çalışmayı bitirmeyi müyesser kılan Rabbime zerrât-ı kâinat adedince hamdolsun.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا
اللَّهُمَّ يَا مَنْزِلَ الْقُرْآنِ بِحَقِّ الْقُرْآنِ وَبِحَقِّ مَنْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ
نُورُ قُلُوبِنَا وَقُبُورِنَا بِنُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ آمِينَ يَا مُسْتَعَانَ

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ذَلِكَ الْحَبِيبِ الَّذِي هُوَ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ وَفَخْرُ الْعَالَمَيْنِ وَحَيَاثِ الدَّارَيْنِ
وَوَسِيْلَةُ السَّعَادَتَيْنِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَعَلَى الْخَوَالِيَةِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ آمِينَ وَالْحَمْدُ لَكَ يَا رَبَّ
الْعَالَمِينَ

Erzurum 9.8.1992.

İÇİNDEKİLER

MESCİDLER VE CEMAATLER BÖLÜMÜ

Allah İçin Mescid Bina Etmek	5
Mescid Mütevazı Olmalı	6
Mescid Nereye Yapılmalı?	7
Mescidde Mekruh İşler	7
Mahallelerde Mescid	8
Mescidlerin Temizliği	9
Mescide Tükürmek Mekruhtur	10
Koyun ve Deve Ağlında Namaz	10
Mescide Girenken Dua	11
Namaza Yürüyerek Girmek	12
Mescide Uzak Ev Daha Sevaplı	14
Cemaatten Geri Kalmamalı	14
Yatsı ve Sabah Namazlarının Cemaati	15
Mescide Devam ve Namazları Bekleme	15

NAMAZI EDA VE NAMAZIN SÜNNETLERİ BÖLÜMÜ

Namazda İstiaze ve Kıraat	17
Kıraate Ne İle Başlanır?	17
Cuma Günü Sabah Namazında Kıraat	18
Öğle ve İkindide Kıraat	18
Akşam Namazında Kıraat	19
İmanın Arkasında Kıraat	20
Amin'i Cehren Söylemek	22
Rükûya Giderken Rükûdan Kalkarken Elleri Kaldırma	23
Namazdaki Rûku	25
Elleri Dizler Üzerine Koyma	26
Rükûdan Doğrulurken Ne Okunmalı?	26
İki Secde Arasında Oturma	27
İki Secde Arasında Ne Demeli?	27
Peygambere Salâvât	28
Teşehhüdde Ne Okunmalı?	30
Teşehhüdde İşaret	30
Namazda Selam	30
Namazda Tek Tarafa Selam	31
Selamdan Sonra Ne Okunmalı	32
Namazdan Çıkış	32
Namaz Kılanın Ötünden Geçilmez	33
Önden Geçen Namazı Bozar mı?	33
İmanından Önce Rûku, Sücud	34
Namazın Mekruhları	35
Cemaat İmanı Sevmiyorsa?	36
İki Kişi Cemaat Sayılır	36
İmanın Arkasında Durmak Müstehabtır	37
İmama Vacib Olan	37
İmam Namazı Kısaltır	38
Safları Düzeltme	38
Ön Safın Fazileti	38
Kadınların Safları	39
Sütunlar Arasında Saf	39
Safın Gerisinde Tek Durulmaz	40
Safın Sağ Tarafı	40
Kible	41
Tahiyetü'l-Mescid	42
Namaz Kılarken Tükürülmez	42
Seccade Üzerinde Namaz	43
Sıcakta Soğukta Elbiseye Secde	43
Namazda Uyan Tesbihi-El Çırpması	44
Ayakkabıyla Namaz	45
Tek Giysi İçinde Namaz	46
Tilâvet Secdesinin Sayısı	47
Namazı Tamamlama	48
Namazı Terkeden	48
Cumanın Farziyeti	48
Cumanın Fazileti	50
Cuma Guslü	51

Cumaya Erken Gitmek	51
Cuma Kıyafeti	53
Cuma Vakti	54
Cuma Hutbesi	55
Cuma Namazında Kıraat	56
Cumanın Bir Rekatına Yetişen	56
Cumaya Gitme Mesafesi	57
Cumayı Özürsüz Terkeden	57
Cumadan Önce Namaz	58
Cumada Çömelme	59
Cumada Hatibe Yönelme	59
Farzlarla Kılınan Sünetler	60
Sabahın Sünneti	61
Sabahın Sünneti Kaçarsa Ne Zaman Kaza Edilir?	61
Öğle Farzından Önce İki Rekat	62
Öğle Farzından Sonra İki Rekatı Kaçıran	62
Akşamın Sünneti	63
Vitr	64
Duada Elleri Kaldırma, Yüze Sürme	65
Kunut	65
Seferde Vitr	66
Vitirden Sonra İki Rekat	66
Vitirden Sonra Oturarak İki Rekat Kılmak	66
Binek Üzerinde Vitr	67
Gecenin Başında Vitr	68
Unutarak Cünüb Namaz Kılan	68
Namazda Abdesti Bozulan	69
Hasta Namazı	70
Oturarak Nafile Namazı	70
Oturarak Kılınan Namazın Sevabı Yanım	71
Resûlullah'ın Hastalıkta Kıldığı Namaz	71
Sabah Namazında Kunut	75
Namazda Yılan, Akreb Öldürülebilir	75
Mekruh Vakit	76
Korku Namazı	77
Yağmur Namazı	78
Yağmur Duası	79
Bayram Namazları	79
Bayram Hutbesi	80
Bayram Namazından Önce ve Sonra Namaz	80
Bayram Namazına Yaya Gitmek	81
Bayrama Gidip Gelirken Ayn Yolu Takip Etmek	82
Bayramda Taklis (Çalgı)	83
Bayramda Harbe Sütre Olabilir	84
Bir Günde İki Bayram	85
Bayramda Silah Taşımak	86
Bayram Guslü	86
Nafileler Kaç Rekat?	87
Kıyamu'l-Leyl (Gece Namazı)	88
Kur'an'ı Güzel Sesle Okumak	88
Gece Namazında Kıraat	92
Gece Kaç Rekat Teheccüt?	93
Gecenin En Efdal Vakti	93
Akşam-Yatsı Arası Namaz	95
Evde Nafile	95
Hacet Namazı	97
Şabanın Öndördü	98
Şükür Secdesi	99
Namaz Günaha Keffarettir	100
Beş Vakit Namazın Farz Oluşu	100
Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebi'de Namazın Fazileti	101
Mescid-i Aksa'da Namaz	102
Camide Namaz	103
Minberin İnşası, Kütüğün Ağlaması	104
Çok Secde	105
Ayakkaşı Nereye Konmalı?	106

CENAZE BÖLÜMÜ

Hasta Ziyareti	108
Ölecek Kimseye La İlahe İllallah Telkini	110
Ölecek Kimsenin Yanında Ne Konuşmalı	111
Mü'min Can Çekişme Halinden Sepav Kazanır	111
Ölünün Gözü Kapatılır	112
Ölünün Gaslı	112
Karı Kocayı, Koca Karayı Gasledebilir	113
Rasûlullah'ın Gaslı	114
Keflenlenen Ölüye Bakmak	116
Cenaze Taşıyanın Kıyafeti	118
Cenaze Cemaati Çoksa	119
Öldüğü Hayırla Yâdetmeli	119
Cenaze İçin Kıraat	120
Cenaze Namazında Dua	121
Cenaze Namazı Dört Tekbirdir	122
Çocuk Cenazesine Namaz	123
Resûlullah'ın Oğluna Cenaze Namazı	123
Şehitlere Cenaze Namazı	125
Cenaze Namazı Kılınmayan Vakitler	127
Kabir Üzerinde Namaz	127
Necâşi Üzerine Namaz	129
Cenazeye Katılanın Sevabı	130
Cenaze Geçerken Ayağa Kalkmak	130
Cenazenin Kabre Sokulması	132
Lahid Müstehabtır	133
Şakk	134
Kabrin Kazılması	135
Kabir Taşı	136
Kabir Üzerine Bina Yasası	136
Kabir Üzerinde Yürünmez	137
Kabir Ziyareti	138
Kabir Ziyareti ve Kadın	139
Kadınlar Cenazeyi Teşyi Etmez	140
Yas Yasası	140
Dövünerek, Üst-baş Yırtarak Matemi Yasası	142
Ölü Üzerine Ağlamak	143
Ölü Yas Sebebiyle Azab Görür mü?	144
Musibete Sabır	146
Musibetzedeyi Tâziye	148
Çocuğunu Kaybedenin Sevabı	148
Düşük Sahibinin Sevabı	149
Cenaze Evinde Toplanma	150
Gurbette Ölen Şehittir	151
Hastalanarak Ölen	151
Ölünün Kemigi Kırılmaz	152
Resûlullah'ın Hastalığı	152
Resûlullah'ın Vefatı ve Defni	152

ORUÇ BÖLÜMÜ

Orucun Fazileti	158
Ramazan Ayının Fazileti	158
Yevm-i Şekk Orucu	159
Ramazan Ayı Kaç Gün?	160
Yolculukta Oruç Tutulur mu?	160
Ramazanda Bir Gün Yemenin Kefareti	161
Oruçlu Kusarsa?	163
Oruçlu Misvak ve Sürme Kullanır mı?	163
Oruçlu Haccamat Olur mu?	164
Oruçluyla Öpme	164
Oruçluyla Mübâheret	165
Oruçluyla Gıybet	165
Şahur	166
Harada Acele	166
Oruçlu Cünüb Sabahlarsa	166
Hız Nuh'un Orucu	167
Şevval'den Altı Gün	167
Tevrik Günleri Oruç Tutulmaz	168
Cumartesi Orucu	169

Arefe Günü Orucu	169
Ağure Orucu	170
Pazaratesi-Perembe Orucu	170
Haram Aylarında Oruç	171
Oruç Bedenin Zekâtıdır	172
Oruçlunun Yanında Yenirse?	173
Oruçlunun Duası Makbul	173
Bayram Namazına Birşeyler Yiyerek Gidilir	174
Ramazanda Müslüman Olan	174
Kadın Kocanın İzniyle Oruç Tutar	175
Misafir Nafile Orucunu Ev Sahibinin İzniyle Tutar	176
Şakîrle Yiyen Oruçlu Gibidir	176
Mutekif Mescide Yerleşir	177
Mutekif Hasta Ziyaret Eder, Cenazeye Katılır mı?	177
İtikafın Sevabı	178
Bayram Gecelerini İhya	178

ZEKAT BÖLÜMÜ

Altın ve Gümüşün Zekatı	180
Bir Yıllık Mala Zekat	180
Zekat Düşen Miktar	181
Zekat Verirken Ne Denir?	181
Devlerin Zekatı	182
Davarın Zekatı	183
Sadaka Toplayanlar	183
Zekat Gerekli olan Mallar	184
Zekat İyi Maldan Verilmeli	185
Balın Zekatı	187
Öğür ve Harac	187
Vask Altmış Sa'dır	188
Yakınlara Zekat	188

NİKÂH BÖLÜMÜ

Evlenmenin Fazileti	190
Kocanın Kadın Üstündeki Hakkı	190
En Erdal Kadın	192
Dindarla Evlenmeli	193
Bekârlar Evlendirilsin	193
Hür ve Velâd Olanla Evlenilsin	194
Evleneceğin Kadına Bakmak	195
Dul ve Bakire ile İstifare	196
Kızın Gönlü Olmadan Evlendirilmez	197
Küçük Kızları Babaları Evlendirebilir	198
Küçük Kızı Baba Dışında Evlendiren	198
Velâz Nikâh Caiz Değil mi?	199
Şıgar Nikâhı Yasaktır	200
Mehir	201
Nikâh Duası	201
Nikâhî İlan	201
Nikâhda Def ve Güfte	202
Muhannis	204
Düğün Yemeği	204
Davete İcabet	205
Cima Banasında Tesettür	205
Kız, Hala ve Teyzesi Üzerine Nikâhlanmaz	207
Hülleciye Lânet	208
Sât Kardeşliği	209
Cariyesini Âzâd Edip Nikâhlayan	210
Mut'a Nikâhı Haramdır	211
Denklik	211
Kadın Gününi Kumasına Verebilir	212
Evlenmeye Aracı Olma	213
Kadınları İyi Muamele	214
Gerdeğin Müstehab Vakti	217
Uğur ve Uğursuzluk Nede Var?	218
Kıskançlık	219
Erkek, Çocuğundan Şekke Düşerse	220
Çocuk Yatak Sahibine Ait	220
Kocasını Üzen Kadın	221

Haram Helali Haram Kılmaz.....	222
--------------------------------	-----

TALAK BÖLÜMÜ

Talakta Şaka Yok	223
Hamilenin İddeti Doğumla Biter	224
Ma'tuh, Çocuk ve Uyuyanın Talakı	226
Mükreh ve Unutanın Talakı	226
Nikâhtan Önce Talak	227
Kadının Boşanma Talebi Mekuhtur	228
Li'an	231
Azad Edilen Cariyede Muhayyerlik	232
Cariyenin İddeti	233
Kölenin Boşanması	233

KEFARETLER BÖLÜMÜ

Hız Peygamber Nasıl Yemin Ederdi?	235
İslâm'dan Başka Bir Dinle Yemin Etmek Caiz Değil	235
Allah Adına Yemin Edilince Razi Ol	236
Yemin Günaha Girmek veya Pişman Olmaktır	236
Kefaretini Ödeyip Yemini Boz	237
Yemin Keffaretinde Kaç Kişi Doyurulur?	237
Yemin Edeni Kurtarm	238
"Allah'ın Dilediği, Sonra Senin Dilediğin" Demek	239
Nezrine Uy	240
NezirBorcu İle Ölen	242

TİCARETLER BÖLÜMÜ

Kazanca Teşvik	243
Maişet Talebinde İtidal	244
Kazanç Yolunu Değiştirme	245
Sanatlar	246
Muhtekir Kaybeder	247
Parayla Kuran Öğretimi	247
Haccamın Kazancı Helal mi?	248
Alış-verişte Muhayyerlik	249
Mevcut Olmayan Şey Satılamaz	249
Akibeti Meşgul Satış Yasak	250
Piyasaya Narih Konamaz	250
Alış-verişte Müsamaha	251
Pazarlık	251
Aşlanmış Hurma Malı Olan Köle Satılmışsa	253
Teraziye Ağır Tutun	253
Aldatma Haramdır	254
Kabzedilmeyen Yiyecek Satılamaz	254
Yiyeceklerin Tartılması Bereket Getirir	255
Çarşılar	255
Erkende Bereket	256
Sütü Memede Bırakılan Hayvanın Satışı	257
Kölenin Muhayyerliği	258
Malın Kusuru Söylenir	258
Esir Aile Efradı Birbirinden Ayrılmaz	259
Sayısız Fazla Hayvanın Parayla Mübadelesi	259
Veresiyede Belli Miktar, Belli Müddet Şart	261
Ortaklık ve Mudarabe	262
Evladın Malında Babanın Hakkı	262
Rastlanan Sürü ve Bahçeden İstifade	263
Davar Besleme	265

AHKÂM BÖLÜMÜ

Kaza	267
Rüşvet	267
Hakimin Hükümüyle Haram Helal Olmaz	268
Mahkemede Yemin	269
Çalınmış Malın Bulanın Hakkı	269
Bir Şeyi Kıran Hakkında Hüküm	270
Hatırlını Komşu Duvara Sapla	271
Yolun Genişliğinde İhtilaf Olursa	272
Zarara Zararla Mukabele Yok	273
Zilyed	273
Kâif	274

24-9
249

258

262

69

1

Çocuğa Ebeveyn Hakkında Muhayyerlik.....	275
Malına Zarar Verene Tasarruf Yasası.....	275
Müflis	276
Şahitlik İstenmeden Şehadet	277
Borçlarda Şehadet.....	278
Şahitliği Caiz Olmayanlar	279
Tek Şahit ve Yeminle Hüküm	279
Yalan Şahitlik	280
Ehl-i Kitabın Birbirine Şahitliği	280

HİBELEER BÖLÜMÜ

Ömrâ	282
Hibeden Dönme.....	282
Kocadan İzinsiz Kadının Hibesi	283

SADAKALAR BÖLÜMÜ

Sadaka Ettiği Şeyi Satın Alabilir mi?.....	285
Sadaka Ettiği Şey Verasetle Gelirse.....	285
Ariyet	286
Havale	286
Ödeme Niyetiyle Borçlanan	287
Borçda Ciddiyet.....	288
Borçluğa Mühlet.....	288
Borcunu İstemede Anlayış	289
Hak Sahibi Söz Sahibidir	289
Ödünç Verme	291
Ölünün Borcunu Ödeme.....	293
Üç Borcu Allah Öder.....	294

REHİNELEER BÖLÜMÜ

Hız Peygamber'in Zırhı Rehine İdi.....	295
Rehin Geri Alınır.....	295
İşçinin Ücreti	296
Karın Tokluğuna Ücret.....	296
Bir Kova Su Bir Hummaya	297
Üçte Bire, Dörtte Bire Muzâra'a	299
Humave Üzüm Ortaklığı	299
Müslümanlar Üç Şeyde Ortak	300
Ota Mani Olmak İçin Suyu Mani Olunmaz.....	301
Akar Suyun Kullanımında Sıra	302
Suyun Taksimi.....	303
Kuyunun Harımı	303
Ağacın Harımı	304
Akarını Satan, Parasını Misline Yatırsın	304

ŞUF'A BÖLÜMÜ

Araziyi Satışta Komşuya Haber Ver	306
Hudud Belirirse Şufa Yok	306
Şufa Talebi.....	307

LUKATA (BULUNTULAR) BÖLÜMÜ

Yitik, Bulana Helal Değil.....	308
--------------------------------	-----

KÖLE AZADI BÖLÜMÜ

Müdebber.....	309
Ümmü Veled	309
Mükâtebe	311
Mahremin Köle Olmaz.....	311
Malı Olan Köle Azad Edilmişse	312
Veled-i Zinanın Azadlığı	312

HUDD (AĞIR CEZALAR) BÖLÜMÜ

Haddlerin Tatbiki	314
Şüphe Varsa Hadd Uygulanmaz.....	315
Hadd Cezasında Şefa'at Olmaz	316
Kötülüğü Alenî Yapan.....	317
Cariyeye Hadd Tatbiki	318
Yaşlı ve Hastaya Hadd Gerekir.....	318
Malını Müdafaa Ederken Ölen Şehittir	319
Hırsız Hadd	320
Köle Çalarsa	320

Yankesici	321
Meyve ve Sebze de El Kesilmez	321
Mescidde Hadd Uygulanmaz	321
Ta'zir	322
Erkek Karısını Yabancı ile Yakalarsa	322
Ölen Babasının Hanımıyla Evlenen	323
Yabancıyı Baba Diye İddia Eden	324
Kabileden Birini İnkâr Eden	325
Muhannis	326

DIYETLER BÖLÜMÜ

Müslümanı Zulmen Öldüren	328
Kıyas Nerede Yok	329
Kâfirin Diyeti	330
Katil Maktûle Varis Olamaz	331
Diğin Diyeti	331
Parmakların Diyeti	332
Hür, Köleye Karşı Öldürülür mü?	332
Kıyas Kılıçla Yapılır	333
Herkes Kendi Cinayetinden Sorumlu	333
Heder Olan (Tazmin Edilmeyen) Zararlar	334
Kasâme	335
Müstele Yapılan Köle Hürdür	336
Eman Verdikten Sonra Öldüren	336
Hamile Kadına Kıyas	337

VASIYETLER BÖLÜMÜ

Resûlullah'ın Vasiyeti	338
Vasiyette Teşvik	338
Vasiyette Zülm	339
Sadaka Ölüm Sırasında Değil, Hayat Boyu Verilmeli	340
Varis Lehine Vasiyet Olmaz	341

FERAİZ BÖLÜMÜ

Feraiz (Varislerin Pay Hakları) İlmine Teşvik	343
Cedde (Büyükanne)'nin Payı	343
Kelâle	343
Kâtilin Mirası	344
Çocuğunu İnkâr Eden	345
Çocuk İddia Etme	346
Mirasların Taksim Çeşitleri	347

CIHAD BÖLÜMÜ

Allah Yolunda Cihadın Fazileti	348
Bir Gaziyi Techez Etmenin Fazileti	348
Allah Yolunda Nafakanın Fazileti	349
Allah Yolunda Ribat	349
Allah Yolunda Nöbet	352
Cihada Çıkmak	352
Deniz Gazvesinin Fazileti	353
Deylem'in Pethi ve Kazının Fazileti	353
Allah Yolunda Çarpışmanın Fazileti	355
Allah Yolunda Şehid Olmanın Fazileti	356
Silah	357
Silah Yerli Olmalı	358
Allah Yolunda Atmak	359
Savaş Sırasında Alım-satım	359
Mübareze (Teke Tek Savaş) ve Seleb	360
Güldü (Ganimetten Çalma)	361
Nefel (Ganimetten Ayrı Olarak Verilen Para)	362
Devlet Başkannın Savaşa Yolladığı Orduya Tavsiyesi	363
Allah'a İsyanda Kula İtaat Yok	363
Biata Vefa Gerekir	365

MENASİK (HAC VE UMRE) BÖLÜMÜ

Hacca Gitme	366
Haccın Farz Kılınması	366
Hac ve Umrenin Fazileti	367
Haccın Duasındaki Fazilet	367
Ölene Bedel Hacc	368

Hayatta Olan Güçsüze Bedel Hacc	369
Mikât Yerleri	369
İhram	370
İhramıya Göğellik	370
Haccda İhramdan Çıkma Şartı	371
Harem-i Şerif'e Girme Âdabı	372
Hacerü'l-Esved'i İstilâm	373
Tavafin Fazileti	373
Hacc-ı İfrad	375
Hacc-ı Kıran	375
Haccı Feshetmek	376
Umre	377
Ramazanda Umre	377
Zülka'de Ayında Umre	377
Mina'ya Çıkma	378
Arafat'ta Dua	378
Arafat'tan Müzdelife'ye Dönüş	379
Müzdelife'de Vakfe	380
Akabe Cemresi (İlk Taşlama Yeri)nde Durulmaz	380
Telbiyeyi Kesme Zamanı	381
Kurban Bayramında Hutbe	382
Zemzem İçme Âdabı	384
Muhassab Nam Mevkide Konaklama	385
Veda Tavafı	385
İhramlının Av Cezası	386
İhramlıya Av Hayvanı Yemek Yasaktır	387
Dişi ve Erkek Hayvanlardan Mekke'ye Kurban Gönderme	388
Mekke Evlerini Kiraya Verme	388
Mekke'nin Fazileti	389
Medine'nin Fazileti	390
Yağmur Yağarken Kâ'be'yi Tavaf	391
Yaya Olarak Hacc Yapmak	391

KURBANLAR BÖLÜMÜ

Resûlullah'ın Kurbanları	393
Kurban Bayramında Kesilen Kurban Vacib mi?	393
Kurban Kesmenin Sevabı	394
Müstehab Olan Kurbanlar	394
Kaç Davr Bir Dev Yerine Geçer	395
Kurbanın Asgari Yaş Haddi	396
Kurban Niyetiyle Satın Alınan Hayvan Sakatlanırsa	396
Aile Ehli Yerine Bir Davar Kurban Etme	397
Bayram Namazından Önce Kurban Kesilmez	397
Kurban Etinden Yeme	398

ZEBAH (BOĞAZLANAN HAYVANLAR) BÖLÜMÜ

Akika	399
Fera'a ve Atîre	399
Kesim Güzel Olmalı	400
Sağmal Hayvanı Kesme Yasası	400
Hayvanı Hedef Yapma Yasası	401
Vahşi Eşeklerin Eti	401

AV BÖLÜMÜ

Mecusinin Köpeği	402
Ok-Yayla Avlanan Hayvanın Hukmü	402
Balık ve Çekirge Avı	403
Öldürülmesi Yasak Hayvanlar	404
Keleri Öldürmenin Hukmü	404
Kurt ve Tilki	405
Kertenkele	406
Su Yüzünde Duran Ölü Balığın Hukmü	406
Karganın Hukmü	407

YİYECEKLER BÖLÜMÜ

Yemek Yedirme	409
Bir Kişilik Yemek İki Kişiye Yeter	409
Yemek Sırasında Eli Yıkama	410
Dayanarak Yeme	410
Yemek Sırasında Besmele	411

Sağ Elle Yemek	412
Kendi Önünden Yemek	412
Tiriti Yemeye Yanlardan Başlanmalı	412
Yemekten Hizmetçiye de İkrâm	413
Yemeğin Başından Kalkılmaz	413
Yemeğe Buyur Etme	414
Mescidde Yemek	415
Kabak	415
Et Yemeği	417
Etin En Güzel Tarafı	417
Kadid Yani Güneşte Kurutulmuş At	419
Tuz	419
Zeytinyağı	420
Süt	420
Kuru Hurma	420
Yağ Hurmayı Kuru Hurmayla Yemek	421
Has Undan Yapılan Ekmek	422
Yufka Ekmek	423
Fâlızcec (Bal Helvası)	424
Arpa Ekmegi	424
İkrisatlı Yemek	425
Ekmek Atılmaz	426
Açlıktan Allah'a Sığınmak	426
Akşam Yemeğini Bırakmayın	427
Misafir Edinme	427
Etle Yağı Yemekte Birleştirme	428
Sogan	429
Meyveler	429

İÇEÇEKLER BÖLÜMÜ

Şarap Her Kötülüğün Anahtarıdır	432
Her Sarhoş Edici Haramdır	433
Bazı Kaplarda Kurulan Şıra	435
Kapların Ağzının Örtülmesi	434
Gümüş Kaptan İçme	435
Kabın İçine Soluma	435
Avuçla Su İçmek	436
Cam Bardaktan İçmek	437

TIP BÖLÜMÜ

Perhiz	439
Hasta Yemeğe Zorlanmaz	440
Çörek Otu	440
Bal	441
Mantar ve Medine'nin Acve Hurması	442
Namaz şifadır	444
İrku'n-Nesâ'nın İlacı	445
Hurma	446
Hacamat	446
Hangi Ayda Hacamat Olmalı?	447
İsmid Sümesi	447
Kur'an'la Tedavi	449
Göz Değmesi	450
Yılan ve Akrep Sokmasına Karşı Rukye (Dua)	450
Rukye (Dua) ile Tedavi	450
Resûlullah'ın Okuduğu Şifa Duası	451
Hummaya Karşı Dua	452
Muska Takma	452
Uğur ve Uğursuzluğa İnanma	454
Sihir	455

ELBISE BÖLÜMÜ

Hz. Peygamber'in Giyecekleri	459
Yünle Giymek	460
Yeni Elbise Giyince Hamdetmeli	460
Elbisesini Kibiri Sürmek	461
İzarın Yeri	462
Gömleğin Yeni Ne Kadar Uzun Olmalı?	463
Kadının Zeyli (Bek Boyu) Ne Kadar Olmalı?	463

Siyah Sarık	464
İpekli Giymek, Altın Takınmak Kadınlara Helal	464
Kırmızı Renkli Elbise Erkeğe Mekruhtur	465
Şöhret Elbisesi	465
Meyte (Murdar Ölen) Hayvanların Derisi	465
Ayakkabıların Şekli	466
Tek Ayakkabı ile Yürüme	466
Ayakkabıyı Ayakta Giymek	467
Saç ve Sakalı Siyaha Boyama	467
Saç-Sakal Boyamayı Terkin Hükümü	468
Evde Resim	468
Ayakla Basılan Eşyadaki Resim	469

EDEB BÖLÜMÜ

Anne Babaya İyilik	470
Babanın Çocuklarına, Bilhassa Kıza İyi Davranması	471
Komşu Hakkı	473
Yetim Hakkı	474
Suyu Sadaka Elmenin Fazileti	475
Kölelere İyilik	476
Selamı Yayımak	477
Gayri Müslimin Selamı Nasıl Alınır?	477
Kapı Çalma (İzin İsterse)	478
Büyüğe İkrâm	479
Hapşurana Teşmit	480
Yanında Oturana Saygı	480
Mazereti Kabul	480
Şaka	481
Yarı Gölgede Oturulmaz	482
Yüzükoyun Yatmamalı	483
İsimleri Değiştirme	484
Çocuğu Olmayana Künye	484
Medih	485
Müştaşar Emin Olmalıdır	485
Vücuda Hamam Otu Sürmek	486
Hikâye (Kıssa) Anlatma	486
Kötü Şiir	487
Güvercinle Oynamak	488
Yazıyı Toprakla Kurutma	488
Kur'an-ı Kerim'i Okumanın Sevabı	489
La İlahe İllallah'ın Fazileti	490
İstighfar	497
La Havle Vela Kuvvete İlla Billah	498

DUA BÖLÜMÜ

Resûlullah'ın Duası	500
Resûlullah'ın Sığınma Talep Ettiği Şeyler	500
Duaya Kendinle Başla	503
İsm-i Azam	504
Babanın Duası	509
Sabah ve Akşam Yapılacak Dualar	510
Yatağa Girince Yapılacak Dua	510
Evden Çıkınca Yapılan Dua	510

RÜYA TABİRİ BÖLÜMÜ

Salih Rüya	512
Hoşlanılmayan Rüya Görülünce	514
Rüya Neye Dayanarak Yorumlanmalı?	515

FİTNELER BÖLÜMÜ

La İlahe İllallah Diyene Dokunulmaz	518
Mü'min'in Kanı Malı Haramdır	521
Yağma Yasası	522
Müslümana Sövmek Fısktır	523
Birbirinizi Benden Sonra Öldürmeyin	523
Müslümanlar Allah'ın Zimmetinde (Garantisinde)dirler	523
Asabiyet	525
Sevadü'l-Azam (Ekseriyet)	525
Fitnede Tesebbüt (Dikkatli, Sabırlı Olma)	528
İki Müslüman Birbirine Kılıç Çekerse	528

Fitne de Dili Tutmak	529
İslâm Garib Başladı	530
Fitneden Kimler Salim Olabilir?	532
Ümmetlerin Ayrılması	533
Kadın Fitnesi	535
Emr-i Bi'l-Ma'ruf	536
Kendinize Düşene Bakın	538
Belaya Sabır	541
Fitne Sebebiyle Zamanın Penalaşması	545
Kıyamet Alametleri	547
Kur'an ve (Dinle İlgili) İlimlerin Yapılması	548
Emanetin Gidişi	550
Kıyametin Büyük Alametleri	550
Dübbetü'l-Arz	553
Ye'cüc ve Me'cüc	553
Mehdi'nin Çıkması	556
Mezahim (Şiddetli Savaşlar)	559
Türklerle Savaş	561

ZÜHD BÖLÜMÜ

Dünyaya Karşı Zühd, (Dünyaya Rağbet Etmemek)	562
Dünyaya İlgisi	564
Dünyanın Allah Katındaki Değeri	565
Fakirlerle Düşüp Kalkma	568
Kanaat	574
Hız Peygamber'in Ailesinin Maiyeti	575
Âl-i Muhammed'in Yatağı	577
Tevekkül ve Yakîn	578
Hikmet	579
Alçakgönüllü Olma	580
Hayâ	581
Allah Korkusuyla Ağlamak	583
Riya ve Süm'a	586
Hased	588
Bağy (Zulüm ve Kötü Muamele)	588
Vera ve Takva	589
Kişiyi İyi Sıfatlarıyla Anma	591
Niyet	593
Emel ve Ecel	594
Amelde Devam	594
Tevbe	595
Ölümü Hatırlamak	597
Kıyamet Günü Allah'ın Rahmeti	604
Kevser Havzı	606
Şefa'at	607
Cennetin Vasıfı	607
Cennetin Evsafı	610